GHEORGHE

SCHWARTZ

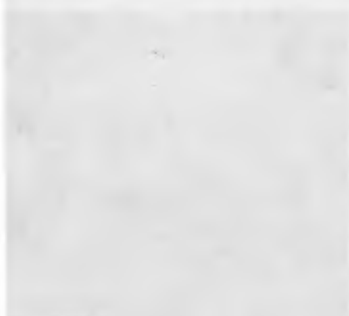
MÂNA ALBĂ

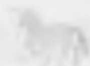
ALLFA

GHEORGHE

SCHWARTZ

MÂNA ALBĂ

Gheorghe Schwartz
MÂNA ALBĂ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale
SCHWARTZ, GHEORGHE
Mâna Albă/Gheorghe Schwartz;
Bucureşti; Editura ALLFA, 2000
568 p., 20 cm. - (Romanul românesc contemporan)

ISBN 973-9477-54-2

821.135.1-31

Editura ALLFA
Bucureşti
Bd. Timişoara nr. 58, sector 6, cod 76548
☎ 402.26.80
Fax 402.26.10

Departamentul difuzare
☎ 402.26.20
Fax 402.26.30

Comenzi la:
comenzi@all.ro
URL: http://www.all.ro

Redactor:
Diana Simionescu
Director artistic:
Mircia Dumitrescu
Tehnoredactor:
Cătălin Mantu
Coperta:
Stelian Stanciu

Tipografia MULTIPRINT Iaşi
Calea Chişinăului 22, et 6, Iaşi 6600
tel. 032-211225, 236388 fax. 032-211252

PRINTED IN ROMANIA

GHEORGHE

SCHWARTZ

MÂNA ALBĂ

Prefață: Dan Grădinaru

foto Nicolae F. Eberlein (A.F.I.A.P.)

EDITURA ALLFA

Gheorghe Schwartz faţă cu romanul istoric

Romanul istoric, cu şi fără ghilimele, istoric-istoric, mascat în haina parabolei şi alegoriei despre prezentul-care-arde, postmodem, jonglând cu timpii istorici, sau doar „răspunzând" la reziduul tautologic pur retoric: „Dar ce *nu* este un roman istoric?", cunoaşte în literatura noastră o temeinică tradiţie. Dacă n-ar fi amintit decât numele lui Mihail Sadoveanu, autor fixat solid în albia romanului istoric european, cel al lui Walter Scott şi Alexandre Dumas, şi tot (aproape) ar fi de ajuns. De la Hasdeu („Ursita") şi Eminescu („Geniu pustiu") şi până la trecuta generaţie literară, manifestată după cel de-al doilea război mondial şi mai ales începând cu deceniul al şaptelea al ultimului secol, prin contribuţiile unor nume ca Alice Botez („Iarna Fimbul"), Ioana Postelnicu („Plecarea Vlaşinilor"), Rodica Iulian („Cronica nisipurilor"), Dana Dumitriu („Prinţul Ghica"), Eugen Barbu („Principele"), Ion Druţă („Biserica albă"), Ştefan Agopian („Manualul întâmplărilor"), pentru a nu cita decât pe câţiva dintre scriitorii unei liste respectabile, romanul istoric s-a cristalizat la noi într-o frumoasă varietate de formule. Să căutăm o explicaţie în străfundurile psihologice ale creatorilor individuali sau ale unei întregi comunităţi? Circumstanţele geo-politice ne-au făcut oare mai atenţi decât alţii la avatarurile istoriei şi romanul s-a refugiat de voie de nevoie în epocile revolute de dincolo de experienţa palpabilă în imposibilitate de a vorbi pe şleau ori doar pentru a ne pune înaintea ochilor o educativă oglindă diacronică? – ar fi probabil, în privinţa tuturor ipotezelor, o întreprindere zadarnică şi nici n-ar intra de altfel în preocupările prefaţatorului.

În prelungirea acestei moşteniri literare, se înscrie, oricum, şi Gheorghe Schwartz, cu al patrulea volum, „Mâna albă", dintr-un ciclu romanesc care mai cuprinde „Anabasis" (1988), „Ecce homo" (1993) şi „Oul de aur" (1998). Prozatorul şi-a declarat deja programul estetic. El ambiţionează să realizeze, între altele, o sută de vieţi, din tată în fiu,

începând cu antichitatea babiloniană pentru a poposi în zilele secolului XX. Diorama lui a ajuns acum, cu „Mâna albă", fix la al cincizecilea personaj. Strict tehnic, cazul său nu este fără precedent. Slavici a mai încercat, în romanele „Luca" (1902) şi „Manea" (1905), din ciclul „Din bătrâni", să-şi plaseze trama epică în secolele obscure ale primului mileniu de după Christos, punându-şi personajele să deambuleze din Bucegi în califatele arabe ale Peninsulei Anatoliene. Pe de altă parte, proza lui Schwartz e încadrabilă în ceea ce aş numi „proza cu metempsihoză", alături de texte datorate lui Eminescu („Avatarii faraonului Tla") şi Liviu Rebreanu („Adam şi Eva"). Ceea ce îl deosebeşte însă pe prozatorul român de azi de predecesorii săi este vastitatea cu totul impresionantă a proiectului (jumătate, iată, realizat!). În acelaşi timp, el nici nu cade în eroarea lui Slavici de a urmări să reconstituie epoca „realist", „realismul" lui Schwartz, atât cât este, raportându-se nu numai la istoria „adevărată" a lui Justinian, Teodora, Boethius, Trebonian, Belizarie, etc. ori la aceea „livrescă" a lui Gibbon, Diehl şi Chaunu etc., ci şi (mai ales) la societăţi secrete, cum este această teribilă confrerie şi sectă numită „Mâna albă", lucruri transistorice, iniţiatice, incubo, o anume ladă care circulă de la un personaj la altul şi dintr-un răstimp al istoriei în altul, Ef cel cu 77 de chipuri, „arătarea călare pe o fiară cu opt picioare" etc., toate sau aproape toate finalmente „poetice".

Dar să vedem ce mai povesteşte Scribul în acest al patrulea episod al ciclului. Acolada temporală cuprinde perioada anilor 471-768, „de la căderea Romei şi până la Carol cel Mare", „o lume de sine stătătoare" şi „o gaură neagră" a istoriei, cum ne previne Schwartz. Civilizaţiei antice i-a sunat ceasul şi civilizaţia creştină, biruitoare, îi ia locul. Istoria este în tranziţie, cam cum se întâmplă în prezent şi pe meleagurile noastre... Oamenii timpului, mai mult creştini decât simpli cetăţeni ai defunctului Imperiu Roman (despre care se mai crede, de imperatori şi bazilei, că poate fi resuscitat: un vis imposibil), aşteaptă finalul istoriei, Apocalipsa şi Judecata de Apoi, iar cei 12 protagonişti ai celor trei sute de ani, Chlorus, Etiopianul, Occelus, Felician, Daedalion, Messia Purgatoriului, Husein, Păgânul, Levantinul, Infandus, Pamati şi Finio, de la al 39-lea la al 50-lea, sunt legaţi mai mult sau mai puţin de evenimentul acesta aşteptat, dar încă neprodus. Făcând parte din organizaţia secretă, conducând-o, ei îşi păstrează ca semn distinctiv albul (al pielii, al părului, al braţelor, al veşmintelor), participă întrun fel sau altul la (de)structurarea lumii, intră în contact cu eternul Ţipor, peregrinează prin centrele „laice" de atunci, Ravenna, Roma şi Constantinopol, dar şi prin cele spirituale, cum sunt Lerins şi Ferme zu Chiuso.

Fireşte, nu în acest „rezumat" expeditiv şi de circumstanţă rezidă interesul cărţii. Cartea merită citită pentru spectacolul unei inteligenţe superproductive, pentru portretele migălos realizate, cu acribia unui călugăr medieval, pentru ingenioasele paranteze explicative, pentru astuţia şi îndărătnicia detectivistică a căutătorului de aur. V-aţi imaginat că filonul de aur seacă vreodată? Vă înşelaţi. Schwartz îl găseşte acolo unde se credea că a dispărut, săpând cu picamărul într-o stâncă ce abia-abia se mai ţine, deszăvorăşte galeriile închise şi, învingându-şi teama, sub ameninţarea că totul se poate prăbuşi în orice clipă, află pepita ce sclipeşte sub fasciculul de lumină al lanternei.

Bărbaţii (nu ne-ar mira ca vreodată Schwartz să-şi întrerupă şirul masculin şi să ne prezinte şi o femeie, contrar legii salice) nu mai au (neapărat) o formă a nasului, o culoare a ochilor şi ne vine foarte greu să-i clasificăm în buni şi răi. Portretele configurate de Scrib scot în evidenţă alte trăsături. De regulă, una esenţială, însoţită de altele secundare, care ţin şi nu ţin de cea principală. Chlorus, al 39-lea, de exemplu, este un ins de o cruzime diabolică şi se naşte într-un „sat nenorocit" pentru ca, un număr de ani mai târziu, să viseze să ajungă împărat şi să inventeze un alfabet personal. N-ar fi decât o simplificare exagerată să repertoriez câteva dintre trăsăturile principale, şi totuşi, dacă, să zicem, al 42-lea, Felician, este un profesor faimos, de o erudiţie monstruoasă, ubicuu, cu o putere de muncă copleşitoare (semănând, în acest punct, cu tatăl său şi, fireşte, cu Scribul însuşi...), miop, alergic, frumos, extrem de bogat, taumaturg la nevoie, foarte bolnav, parcurgând două vieţi simultan, altora li se poate schematiza viaţa sau personalitatea la un vector unic. Daedalion, ultimul roman, doreşte să însămânţeze toate femeile rămase la Roma, fiind, zice-se, tatăl a 3333 (?) de copii. Pamati socoteşte istoria un lung şir de nenorociri şi caută ca un maniac formula algoritmului răului. Finio este şi el prizonierul unei idei: teoria universului închis.

Nu numai personajele se profilează suficient de vii, dar şi Scribul. O dată chiar prin cuvintele despre sine însuşi: „Scribul are propriile probleme. Primii treizeci şi opt l-au îmbătrânit: scribul se uită în oglindă şi vede că părul i-a încărunţit, oasele îl dor şi, pe măsură ce cunoaşte mai mult, memoria îl ajută tot mai puţin. «Cei o Sută» reprezintă o capcană, un blestem. Scribul ştie că proiectul său îl devorează bucată cu bucată, celulă cu celulă, că oferindu-i atâtea vieţi trecute, îi înghite unica viaţă ce i-a fost dată (...)". A doua oară, prin deducţiile noastre. Scribul este Autorul, dar şi Dumnezeu sau mai bine spus Autorul-Dumnezeu, simultan omniscient şi zero-scient. El este un împătimit, ca şi evreul Ţipor, de latura speculativ-abstractă a lucrurilor, proceselor şi fenomenelor, un scafandru al detaliului, un jucător de

şah care ne-a dat spre rezolvare o problemă de mat în o sută de mutări, problemă care s-a transformat într-una de mat în cincizeci de mutări, un iubitor de legende şi mituri, simbololog, demonolog, oglindă universală anamorfotică, inuman, atins ici şi colo de aripa oboselii, neinteresat de metaforă şi „figuri", ci doar de adevăr, ca un om de ştiinţă rece şi indiferent, şi deturnând epica spre alegorie şi parabolă, ca un creator de artă, socotindu-se pe sine însuşi mai presus de Dumnezeu (pentru că, scrie el într-un loc, Dumnezeu are imaginaţia *aproape* perfectă), uneori în postura lui La Bruyere şi Teofrast, alteori un fel de Procopiu din Caesareea, atras irezistibil de faţa obscură, ocultă, iniţiatică a istoriei.

Cu speranţa că se vor molipsi, asemenea prefaţatorului, de plăcerea lecturii, recomand, în încheiere, cititorilor acest insolit roman istoric, care poate fi parcurs în sine, putându-se dispensa de cunoaşterea celor trecute şi a celor viitoare, cu dubla observaţie că dacă este adevărat că într-un fragment putem desluşi, îndelung antrenaţi, detaliile infinitezimale ale întregului, tot atât de adevărat este că doar la ridicarea schelelor şantierului romanesc vom înţelege mai bine liniile directoare ale ansamblului, „filozofia" acestuia, căci Opera nu poate fi, ca să-l parafrazez pe Schwartz, decât un Imago total şi complet, unul al lumii şi celălalt al Scribului, inseparabile ca faţa şi reversul colii de hârtie. A treia observaţie rămânând, în ton cu scriitura pe alocuri sibilinică a unor pagini, mai mult o profeţie personală a autorului acestor rânduri, care îl vede pe scriitorul „Mâinii albe" în imposibilitate de a-şi finaliza vreodată ceea ce a început. Nu în minus, ci, evident, în ciuda tuturor inconvenientelor, în plus. „Cei O Sută" va deveni „Cei O Sută Zece", apoi „Cei Două Sute" şi Schwartz va lucra la cartea lui până ce – asemenea personajului Niger, din precedentul roman al ciclului, care a dispărut în Oul de Aur –, va intra şi el în ea, definitiv.

Dan Grădinaru

O dată cu *Mâna Albă*, pe nesimţite, începe o nouă legendă în legendă. Scribii contemporani cu evenimentele n-au avut curajul să delimiteze neînţelegerea. Adică noua înţelegere. Personaje, asemenea lui Terţius, au pregătit-o şi au produs confuziile iniţiale. Compilatorii de mai târziu le-au desăvârşit. E adevărat, însă, că pe perioade scurte, povestea contemporană este singura poveste adevărată. Ea este produsul vremurilor ei. Singura care – în clipa respectivă – are un sens.

Scribul se opreşte aici cu preliminariile. *Fiecare dintre Cei O Sută reprezintă o lume de sine stătătoare*. Ar fi o impietate să-i acuzi pe înaintaşi de minciună atunci când tu tocmai din munca lor te nutreşti. Scribul are propriile sale probleme. Primii treizeci şi opt l-au îmbătrânit: scribul se uită în oglindă şi vede că părul i-a încărunţit, oasele îl dor şi, pe măsură ce cunoaşte mai mult, memoria îl ajută tot mai puţin. „Cei O Sută" reprezintă o capcană, un blestem. Scribul ştie că proiectul său îl devorează bucată cu bucată, celulă cu celulă, că oferindu-i atâtea vieţi trecute, îi înghite unica viaţă ce i-a fost dată lui, că îi anulează atâtea şi atâtea alternative. Dar scribul se află pe un drum fără de întoarcere. Ciclicitatea marii istorii nu se potriveşte cu traiul nevolnic al individului. Acesta atâta este. Iar cea mai cumplită tortură o reprezintă spaima că totul a fost în zadar: „Cei O Sută" trec neobservaţi, gata de a se întoarce în uitarea din care doar pentru o clipă au fost scoşi şi, peste toate – ceea ce este mai groaznic – teama că puterile scribului sunt limitate, că timpul său este neplanificabil şi că n-o să-i fie îngăduit să-şi

ducă până la capăt încercarea. Un lucru neterminat nu funcţionează: o maşinărie la care meşterul n-a mai apucat să fixeze şi ultimul şurub refuză să pornească sau se gripează de la primele mişcări. Ce combustibil îi mai rămâne scribului? Din nou: doar Speranţa. Da, există şi o speranţă din disperare.

*

Şi doar un lucru ar mai fi de completat: la fel de schimbătoare ca oglinda evenimentelor, tot ceea ce se reflectă în acea oglindă este efemer. Până şi ortografia cu care a încercat scribul să înalţe construcţia. Primele capitole folosesc ortografia timpului redactării: cu „î" din „i". Vremurile s-au întors la „î" din „a". „Confreria" devine, pe parcurs, „confreerie", „proorocii" „proroci" şi aşa mai departe. Amănunte nu lipsite de importanţă. Întregul s-a format din amănunte.

AL TREIZECI ȘI NOUĂLEA
– Chlorus –
(471-507)

Despre flagel sau blestemul lui Ef: Fondatorul

Cu depunerea lui Augustulus de către Odoacru, istoria intră într-o gaură neagră. Câte nume celebre de la căderea Romei şi până la Carol cel Mare este capabil un intelectual, peste medie, să enumere dintr-o suflare? Unul? Două? Nici unul?

La şcoală învăţăm mereu despre originile omului, despre milioanele de ani de dezvoltare a speciei. Unde sunt toţi acei ani? Şirul se reia cu doar două milenii şi jumătate înainte ca scribul să aştearnă aceste obsesii pe hârtie. Regele David se ascunde în poveste. Piramidele se afundă şi mai adânc. Civilizaţiile se restrâng. Ce a fost cu trei-patru mii de ani înaintea erei noastre este un mister. Unde se află milioanele de ani? Unde sunt măcar sutele de mii de ani? Nu avem la dispoziţie nici zeci de mii de ani de istorie certă. Se poate considera că lipsurile acestea la inventar sunt mult prea mari. Nu-i vorba de un rest care s-a pierdut: noi nu mai avem decât un rest care s-a păstrat. Câteva mii de ani dintr-o sumă atât de mare nu pot reprezenta

decât un fragment. Alte civilizaţii s-au înghesuit, între timp, au crescut şi s-au prăbuşit. Urmele pe care ni le-au lăsat sunt greu de explicat şi, îndeobşte, se recurge la civilizaţii extraterestre, la forţe ezoterice şi la câte alte explicaţii miraculoase. Peste Atlantida neregăsită s-au prăbuşit alte Atlantide la fel de enigmatice.

Pe vremea Celui de Al Treizeci şi nouălea, însă, s-a petrecut cu adevărat o minune: civilizaţiei din care s-a născut el i-a sunat ceasul. Acesta nu era un secret pentru nimeni: generaţii întregi *au ştiut* că se află în faţa unui iminent sfârşit al lumii. Religiile pregăteau oamenii pentru Judecata de Apoi, pentru sosirea unui izbăvitor, Izbăvitorul ce-i va elibera de lumea aceasta. Nenumăratelor speranţe neîmplinite le răspundeau noi superstiţii şi noi religii. Hărţile se prăbuşiseră deja, Roma însăşi făcea parte din istorie. Sfântul Severin[1], preocupat să asigure o ordine acestui sfârşit, nu mai are nici o speranţă: sfaturile lui vin să le facă oamenilor *ultimii ani* cât mai suportabili. Când moare şi moaştele îi sunt duse într-o mânăstire de lângă Neapole, Odoacru îi retrage pe discipolii sfântului în Italia. Lumea se făcea mică, tot mai mică, inevitabil va dispărea cu totul, prăbuşindu-se în sine: se prefigura Marea Implozie a istoriei omenirii. Sfântul Alauf stabilea şi anul: 500 după naşterea Domnului. Ce rost mai avea să stochezi averi, să clădeşti pentru eternitate, când eternitatea mai număra douăzeci de ani, zece ani, doi ani? Sfântul Alauf moare în 491, mulţumindu-i lui Dumnezeu că a fost scutit să îndure Apocalipsa pe pământ. Apoi, când în 500 nu s-a întâmplat nimic în afara unui incendiu cumplit în Lombardia, învăţaţii descoperiră un semn tainic în prevestirile Sfântului Alauf: în legătură cu data proorocită se preciza mereu „cinci sute ani de zile şi cinci sute ani de nopţi". E clar că era

---

[1] Ce contemporan de-al său ar fi reuşit să mai descopere o hartă corectă a momentului său politic? Azi, în ultimul deceniu al mileniului al doilea de după Christos, având la dispoziţie alte mijloace de informare – „cât se poate de perfecţionate" – scribul se găseşte din nou la un sfârşit (şi început?) de lume. Un celebru editor de hărţi a declarat că nu ştie dacă „Europa" pe care o dă el la tipar în 199... va mai fi valabilă şi atunci când va apărea produsul pe piaţă.

vorba de zile diferite şi de nopţi diferite. Adunându-le, obţineai o mie de ani. Deci sfârşitul lumii se amâna pentru anul o mie.

Ceea ce a urmat n-a fost într-adevăr o distrugere totală, ci doar o eclipsă. O agonie din care muribundul şi-a revenit. Un miracol. O moarte fiziologică. O hibernare. O pierdere a memoriei. O afazie. (Apoi, când totul va fi trecut, când va veni trezirea, va urma o reînvăţare a limbajului, o căutare disperată a cuvintelor. Memoria ciuntită va juca feste. Multe dintre acestea vor deveni adevărurile de mai târziu.)

A patra zi n-a fost decât o amânare. Dar o amânare fără anestezie, o amânare simţită pe viu.

Al Treizeci şi nouălea s-a născut într-un sat nenorocit, izolat de atâtea alte aşezări mizere. Tatăl eroului nostru, fiind păstor, lipsise cu lunile de acasă. Când se întorcea cu animalele, aducea cu el nişte obiecte ciudate din lemn, în nădejdea că mama copilului le va schimba pe hrană. Părintele se mai întorcea şi cu mâncare şi cu bani. Apoi pleca iarăşi. După o vreme, înainte ca Al Treizeci şi nouălea să apuce să-l cunoască, a dispărut cu totul. Băiatul n-a mai auzit niciodată de el. „L-a omorât Odoacru la Roma”...

Nemairevenind tatăl, fiul a preluat, de la vârsta de şapte ani, meseria moştenită: păcurăritul. Al Treizeci şi nouălea nu era un copil obişnuit, spuneau oamenii: el era înzestrat cu o încăpăţânare de catâr şi nici o pedeapsă şi nici o piedică nu-i puteau sta în cale. Când voia să-şi impună punctul de vedere, era în stare de o cruzime necunoscută de un prunc de vârsta lui. Dacă un animal nu-l asculta, îl mutila sălbatic. Când împlinise nouă ani, au dispărut, pe rând, doi băieţi ceva mai mari ca el. Fusese acuzat că i-ar fi omorât, dar nu s-a găsit vreodată o dovadă împotriva lui. Mama unuia dintre copiii dispăruţi, care nu contenea să-l învinovăţească, fu găsită înjunghiată. Făptaşul nu fu descoperit, însă lumea începu să-l evite pe fiul lui Terţius, mai ales că nici despre Al Treizeci şi optulea nu circulaseră zvonuri mai încurajatoare. Şi tatăl fusese bănuit de mai multe crime, iar faptul că se purtase atât de închis în sine şi că îşi făcuse

apariţia atât de rar în sat nu a avut în nici un caz darul de a-l disculpa. Băiatul nu părea decât să calce pe urmele părintelui său.

Pe deasupra, Al Treizeci şi nouălea era şi însemnat de la natură. Era foarte blond, de-a dreptul spălăcit, iar pielea îi era deosebit de albă. Dar nu într-atât ca mâna dreaptă să nu-i iasă şi aşa în evidenţă: mâna dreaptă era total lipsită de pigmenţi până mai sus de cot. Parcă nici nu era o mână de om viu, nici o venă nu părea s-o străbată, până şi unghiile de la mâna dreaptă îi erau transparente. Era mâna unui om mort, era mâna unui demon.

Oricine era încredinţat că nu era bine să ai de-a face cu o astfel de creatură. Întrucât era atât de palid, i s-a spus Chlorus. Dacă tatăl s-a ferit – cu mari eforturi – toată viaţa de oameni, fiul n-a trebuit să facă nici o sforţare în această privinţă – când apărea, lumea se dădea la o parte, speriată. Nici animalele nu păreau să-l agreeze. Nu împlinise nici zece ani şi oamenii stăpânului – un barbar! – refuzară să-i mai dea o turmă în grijă. Nici un păstor adult nu voia să-l mai ia drept ajutor. Nimeni nu putea explica de ce, dar copilul inspira groază.

Într-o trecere istorică – oricât de amplă – niciodată cititorul nu va avea plăcerea de a afla amănunte apte să-l transforme pe personajul din manual într-unul de roman. Dintr-o asemenea relatare nu reiese dacă eroului i-a mirosit gura, dacă îl atrăgeau blondele sau brunetele, ce mâncare îi plăcea mai mult. Fără falsă modestie, scribul consideră că, pe alocuri, reuşeşte o performanţă notabilă: deşi despre Al Treizeci şi nouălea nu se mai ştie azi mare lucru, în *surse contemporane* este notat că, pe de o parte, Chlorus vorbea foarte rău, că era bâlbâit şi că prefera să se înţeleagă prin semne, iar pe de altă parte, că mirosea a sălbăticiune. În legătură cu dicţia proastă, se poate crede că tovărăşia mai mult a animalelor, în copilărie, precum şi viitoarele sale peregrinări prin lume, printre vorbitori de diferite graiuri, l-au făcut să nu înveţe nici o limbă bine.

Este greu de precizat astăzi ce a făcut Chlorus între vârsta de zece şi cea de treisprezece ani. Legendele vorbesc despre un tânăr cu o mână albă care conducea la treisprezece ani o

ceată de briganzi adulţi. Din biografia lui Chlorus ne lipsesc trei ani, din cea a omenirii câteva sute de mii... O singură informaţie a găsit scribul: în 482, o solie cu daruri trimise de Odoacru împăratului Zenon este atacată chiar la câteva mile de Ravenna. Paza este ucisă, cadourile furate, iar mesagerului stăpânului Italiei îi sunt tăiate urechile. Solul reuşeşte să revină în cetate şi îi povesteşte lui Odoacru că a fost surprins de o ceată de bagauzi într-unul dintre locurile cele mai sigure ale regatului, că surpriza a fost atât de mare încât oştenii nici măcar n-au apucat să se apere şi că necazul cel mai mare a venit de la un copil ce părea să-i conducă pe tâlhari. De altfel, acel copil a ucis cu mâna lui mai mulţi soldaţi şi el a fost şi acela care l-a mutilat pe supravieţuitor.

– Un copil?! s-a supărat şi mai tare Odoacru. Un copil să fie mai puternic decât trimisul învingătorului ultimului împărat al Apusului?

– Da, i-ar fi răspuns solul, dar copilul acela n-a fost altcineva decât diavolul în persoană. Era palid şi avea o mână de mort.

Explicaţia nu l-a mulţumit pe „patricianul" Odoacru şi, după ce a fost mutilat, nefericitul trimis a plătit şi cu viaţa eşecul misiunii sale.

Întâmplarea este reluată într-o copie din secolul al VI-lea al „Physiologus"-ului şi citată din cauza copilului, dat drept exemplu de întruchipare a diavolului pe pământ. Printre nenumăratele animale fantastice descrise, trebuiau să existe şi fiinţe malefice, materializări ale forţelor răului cu înfăţişări antropomorfe tradiţional nevinovate. Pericolul putea veni de oriunde. Cartea trăgea semnale de alarmă.

Dar acest episod ne duce cu gândul mai departe: pe de o parte, Al Treizeci şi nouălea trebuia să devină, după toate astea, un personaj de o oarecare notorietate. În al doilea rând, el trebuia să dispună de o ceată capabilă să-şi asume lupta cu o gardă de soldaţi profesionişti. În al treilea rând, este de înţeles că un asemenea afront nu se putea închide cu una, cu două. Totuşi, lucrurile astea nu trebuie preluate prea rigid; n-au trecut decât câţiva ani şi Chlorus va colabora „cu trup şi suflet" cu

Odoacru, pe când „patricianul” va fi împresurat în Ravenna de către Theodoric[1]. Dar nici această alianţă nu va ţine până la sfârşitul conflictului. Conflict între „forţele locale” şi ostrogoţi. Interesele se schimbau rapid, prietenii de o viaţă nu existau decât în cântecele poeţilor.

La vârsta de treisprezece ani a copilului, avem o a doua mărturisire despre *palidul bagaud*. La treisprezece ani, dacă luăm de bun anul 471 drept anul naşterii lui Chlorus. În 484, noul rege franc Clodowig (sau Clovis?) începe să preseze tot mai mult posesiunile încă supuse lui Odoacru. Clodowig nu era nici el mult mai bătrân decât Al Treizeci şi nouălea, devenise la doar şaisprezece ani rege şi doi ani mai târziu îşi consolidase deja stăpânirea. Primele lui incursiuni semănau încă mai mult cu nişte tatonări. Cete de franci pătrundeau în regiuni tot mai adânci ale fostului Imperiu Roman de Apus, jefuiau şi se întorceau la baze. În asemenea ocazii, căpetenii france îl întâlnesc pe Chlorus, cu care preferă să nu se înfrunte. Copilul le cerea un fel de tribut pentru a-i lăsa să jefuiască după plac. În caz contrar, Al Treizeci şi nouălea se erija în apărătorul Imperiului.

Atunci, în 484, o căpetenie francă, un oarecare Glonderich (sau Glonis?) nu concepe să se plece în faţa unui copil. În lupta care urmează, Chlorus ia la început înfăţişări zoomorfe, dar francii îl rănesc la fiecare ciocnire. Până la urmă, copilul se transformă într-un arbust şi doar o mână rămâne „ca de om”, deşi nu părea decât mâna unui cadavru. Francii au înconjurat

---

[1] Câteodată, numele unor personaje iau mai multe variante. Totul devine posibil şi istoria se joacă aşa cum vrea. Săracul elev, dar şi săracul scrib! Câtă lipsă de imaginaţie în numele personajelor! Iată iar un Theodoric! Şi încă unul care va deveni „cel Mare”. Au fost atâţia Theodorici, încât istoria îi confundă de multe ori. Ca să nu mai vorbim de scrib. Măcar dacă toţi aceşti Theodorici s-ar fi succedat, însă mulţi au fost şi contemporani între ei, chiar rivali unii. De pildă, acest Theodoric de care vorbim s-a bătut – şi împăcat – cu un alt Theodoric, Theodoric Strabon. Alunecând în istorie, şi personajele seamănă, şi numele seamănă. Până la a fi identice. Cu atât mai uşoară este misiunea istoriei de a produce confuziile dorite.

arbustul, însă au fost de fiecare dată respinşi cu pierderi. La sfârşit, tufişul îi înghite pe toţi oamenii lui Glonis şi acesta rămâne să se lupte faţă în faţă cu Al Treizeci şi nouălea, revenit la starea lui antropomorfă. Căpetenia francă este rănită, dar viaţa îi este cruţată şi de atunci încolo Glonis va cutreiera ţinuturile, povestind lumii teribila putere a copilului cu mâna albă. (Un desen al luptei dintre tufişul cu un braţ înarmat şi franci ne stă la îndemână în cronica păstrată la mânăstirea Ferme zu Chiuso.)

Asemenea întâmplări se vor succeda fără răgaz şi scribul dispune de destule surse în care personajul mai poate fi lesne desluşit. Celebra „Mână neagră", descoperire a secolului XV (sau XIV?), va fi doar un superlativ al – în realitate – nu mai puţin înspăimântătoarei „Mâini albe" din evul mediu cel mai timpuriu.

Dar Al Treizeci şi nouălea, lipsit de orice educaţie, va ajunge pe la vârsta de cincisprezece ani să atace o vilă din provincia romană Puglia, vilă care a aparţinut unui patrician şi care mai păstra o mulţime de obiecte de lux, printre care şi o bibliotecă. Chlorus va locui o vreme în acel loc şi va rămâne impresionat pentru întreaga viaţă de rafinamentul şi de facilităţile oferite de noua sa reşedinţă. El, care nu ştia să citească şi care a mirosit toată viaţa a animal sălbatic, era profund cucerit de scrierile găsite şi va lua două lucrări cu el, lucrări ce-l vor însoţi, apoi, peste tot. Una dintre acestea era „Minunile Orientului" a lui Iulianus Solanus, o „geografie" plină de ciudăţenii şi de monştri, însă bogat ilustrată, precum şi „Cetatea lumii" a lui Roderius (Roderichus), un atlas cu multe poze şi scheme ce puteau fi urmărite şi de un analfabet. Al Treizeci şi nouălea va zăbovi îndelung şi asupra paginilor cu text, admirând scrierea, majusculele bogat ornamentate, imaginând sensuri mirabile în caligrafiile ce primeau pentru el rosturi secrete. De aceste două cărţi Chlorus nu se va mai despărţi niciodată şi, până la urmă, va inventa un alfabet personal, fiindcă manuscrisele vor fi „adnotate" copios cu un „scris" ce nu va putea fi niciodată descifrat şi care va fi atât de singular, încât nici măcar nu sunt cunoscute ipoteze de încadrare în diferite alfabete – azi pierdute. După atâta privit,

Al Treizeci şi nouălea va simţi dorinţa de a-şi nota gândurile, dar o va face sălbatic, necerând sfaturi nimănui, aşa cum a procedat întotdeauna: el nu „scria" cu cerneală, ci înţepa hârtia cu un ac şi trasa linii în sus şi în jos, sfâşiind manuscrisul. Ce înţelegea mai târziu din acele semne este imposibil de reconstituit.

Cineva i-a vorbit, pornind de la alte manuscrise aflate în bibliotecă, despre un împărat al Imperiului Roman care a purtat şi el apelativul Chlorus. Al Treizeci şi nouălea a cerut să-i fie căutate cât mai multe amănunte despre acel monarh şi a ajuns la concluzia că el însuşi se trage din spiţa augustă. Această revelaţie n-a făcut decât să-i sporească pentru totdeauna respectul faţă de cuvântul scris, faţă de care nutrea o teamă mistică.

Cât a rămas Chlorus în vila din Puglia nu ştim. Oricum, o dată cu năvălirea ostrogoţilor, Al Treizeci şi nouălea este din nou foarte activ în nord. La sosirea ostrogoţilor, briganzii lui Chlorus încearcă vechea stratagemă, care – se spune – le-ar fi reuşit atât cu francii, cât şi cu ceilalţi năvălitori: să arendeze locurile de jaf! Adică, vrei să-ţi faci de cap într-o anumită regiune? De acord, însă plăteşti o cotă-parte lui Chlorus, „descendentul legitim" al auguştilor.

– Asta a fost întotdeauna aşa, explica Al Treizeci şi nouălea, întotdeauna există un şef, întotdeauna există puternici şi slabi. Puternicii îi vor supune de fiecare dată pe cei slabi, însă pentru ca să fie o ordine în toate, ei vor trebui să-şi plătească privilegiul şefului. Aşa a fost şi pe vremea „Primilor auguşti", aşa este şi acum, aşa va fi întotdeauna.

Doar că ostrogoţii, conduşi de Theodoric, nu s-au arătat dispuşi să plătească şi Al Treizeci şi nouălea a trebuit să suporte mai multe înfrângeri sângeroase până să înţeleagă cu cine avea de-a face... Ca să nu-şi piardă prestigiul de invincibil, hărţuia în permanenţă marginile armatei nesfârşite, prăbuşite peste Italia. Probabil că dacă ar fi ştiut cu ce monstru încearcă să se confrunte, ar fi rămas în Puglia, unde devenise într-adevăr un mic suveran şi unde obţinuse ca oficialităţile recunoscute de Odoacru să fie obligate să-i plătească un „impozit imperial"

pentru a-şi putea exercita puterea. „Impozit imperial", întrucât Chlorus nu înceta să-şi revendice obârşia augustă şi visa, în adâncul sufletului, să ajungă într-o bună zi şi *de jure* împărat. (O solie trimisă în acest sens lui Zenon, suveranul Orientului, nu s-a întors niciodată: fie că ambasadorii augustului „Chlorus II" au fost ucişi de cel ce se considera acum „stăpânul Imperiului Roman Reîntregit", fie că au fugit cu darurile preţioase ce le-au fost date în grijă, fie că au fost interceptaţi de oamenii „patricianului" Odoacru, primul stăpân al Italiei după ce aceasta a rămas fără un împărat. Aşa că, să nu uităm, Al Treizeci şi nouălea trebuia să apară ca un trădător în faţa lui Odoacru.)

Cu ostrogoţii lucrurile n-au mai putut fi atât de simple, aceştia erau mult prea numeroşi, reprezentau o forţă atât de copleşitoare cum n-a mai pătruns de pe vremea lui Hannibal în Peninsulă, ei constituiau un val gata de a mătura totul în cale. N-aveai nici cum să i te opui, nici cum să tratezi cu el. Cel mult, puteai să-l aţâţi. Oamenii lui Chlorus atacau noapte de noapte taberele năvălitorilor, furau nişte cai sau omorau câţiva oşteni. Asta era tot ce puteau face. Şi puţină teroare. Un ţânţar înţepând un leu. Din punctul acesta de vedere, brusc, Al Treizeci şi nouălea devenise aliatul cel mai de nădejde al lui Odoacru. Şi fiindcă nu l-a putut tapa pe Theodoric, l-a tapat, în continuare, pe Odoacru, de data asta însă chiar pe „patrician" însuşi. (În Puglia, funcţionarii plătiseră pe ascuns, de frică să nu fie socotiţi incapabili de către superiori. Acum plătea chiar Odoacru.)

Nu se vor cunoaşte niciodată serviciile reale oferite de Chlorus pentru banii primiţi în perioada de dinaintea asediului Ravennei. Sigur este doar că Al Treizeci şi nouălea şi oamenii săi se străduiau să dea o amploare cât mai mare necazurilor pe care i le făceau lui Theodoric şi acele ecouri au intrat în folclorul vremii. (De la un moment dat, se pare, Chlorus şi ai săi nici nu-şi mai pierdeau vremea de a le produce ostrogoţilor cu adevărat greutăţi şi chiar se fereau să se apropie prea tare de ei. Mai importantă era reclama şi nici chiar din interiorul potopului aceluia grozav nu se mai ştia ce reprezintă legendă şi ce adevăr. Nimeni din avangardă nu ştia ce se întâmplă în coada

coloanei şi orice zvon, devenind incontrolabil, era cu atât mai straşnic.)

Odoacru nu avea cum să lupte de unul singur cu Theodoric. Rugile şi apoi implorările tot mai disperate către împăratul lumii, Zenon, au rămas fără nici un răspuns concret. Augustul Răsăritului, deşi se autoconsidera „Reunificatorul" (prin faptul că omologul său din Occident dispăruse), nu se amesteca în luptele din Italia. Nu venise şi Odoacru tot aşa? Cu zece ani în urmă, Odoacru îi zdrobise pe Oreste şi pe tânărul Romulus şi, până la urmă, se supusese şi el, ca orice slugă umilă. „Acum, întreba şi se întreba Zenon, care e diferenţa? Dacă Odoacru va rezista, totul va rămâne ca înainte. Dacă va pieri, succesorul lui îi va lua locul şi, de asemenea, nu se va schimba nimic. Odoacru îl executase pe Oreste, deşi amândoi au fost, iniţial, oamenii hunului Attila. De data asta se va alege tot între doi barbari. Când se va şti cine va învinge, augustul, singurul stăpân, va trimite o armată să gireze supunerea noului sau vechiului «patrician»."

Aşa că Odoacru s-a retras încetul cu încetul în Ravenna, iar Theodoric l-a asediat gospodăreşte. Jocul se desfăşura după toate regulile. Doar că acest asediu avea să dureze mult mai mult decât şi-au imaginat ambele părţi. Odoacru rezista în mod miraculos şi se încăpăţâna să mai spere într-un ajutor iminent al împăratului „căruia îi fusese tot timpul fidel". Ostrogoţii, la rândul lor, continuau să păstreze împresurarea, deşi nici lor nu le mai veneau provizii, iar teritoriile din jur le secătuiseră cu totul. Aşa că trebuiau să se aprovizioneze de tot mai departe. Şi, cu cât erau nevoiţi să se îndepărteze mai mult, cu atât puteau aduce mai puţin grosului armatei, rămasă sub metereze.

În timpul celor trei ani de asediu al Ravennei, Chlorus şi-a făcut din plin datoria faţă de Odoacru. El încurajase un adevărat serviciu „en gros" de aprovizionare a cetăţii împresurate, aducând nu numai alimente, dar şi haine, coloniale, obiecte de uz casnic etc. Sigur, toate acestea îi produceau Celui de Al Treizeci şi nouălea profituri pe măsură. Însă nu el organiza spargerea blocadei: el doar *dădea voie* altora s-o facă. Drept urmare, o armată întreagă de negustori îşi risca averea şi viaţa

pe uscat şi pe apă spre a pătrunde în Ravenna, unde, e drept, piaţa s-a dovedit la fel de aprovizionată ca înaintea venirii ostrogoţilor. Necazul n-a fost acela că doi din cinci spărgători ai împresurării cădeau în mâinile oamenilor lui Theodoric, necazul venea din faptul că, preţurile urcând vertiginos din pricina pericolelor la care erau expuşi neguţătorii, localnicii şi-au terminat mai devreme sau mai târziu resursele de plată. Asediaţii nu mai aveau de unde atrage noi venituri, aşa că ei cheltuiau fără a avea ce pune în loc. O vreme, plata s-a mai putut face în natură, apoi, însă, piaţa din Ravenna s-a prăbuşit.

Chlorus a stat în toată această vreme la o distanţă sigură de locul întâmplărilor, nefăcându-şi simţită prezenţa decât atunci când avea impresia că nu şi-a primit partea. În cazul acela organiza incursiuni brutale, mutila şi ucidea. După care revenea în tabăra sa. Din când în când, mai ataca pâlcuri răzleţe de ostrogoţi, pâlcuri ce se aventuraseră prea departe după hrană. Acestor mici ciocniri le făcea o reclamă uriaşă şi convingea ambele tabere că, în afara asediului Ravennei, mai aveau loc şi mari bătălii pentru ca oştile lui Theodoric să poată rămâne pe poziţii. Odoacru, agăţându-se tot mai disperat de iluziile cele mai fantastice, a ajuns să-i scrie şi împăratului Orientului despre isprăvile lui Chlorus, „cel mai de seamă general al Italiei". Doar că, în spiritul vechii sale expectative, Zenon n-a reacţionat nicicum la vestea că mai există cineva dispus să-l ajute pe „nefericitul patrician" aflat la ananghie.

Când asediaţii au devenit cu totul insolvabili, după o rezistenţă incredibilă de trei ani, Odoacru a trebuit să se predea. Se pare că şi Theodoric era la fel de sătul de situaţie, întrucât a acceptat toate condiţiile. Drept urmare, cei doi regi au ajuns coadministratori ai Italiei. Nici unul nu s-a declarat învingător, nici unul n-a fost obligat să se recunoască învins. Dar, puţin mai târziu, Odoacru a fost ucis şi regele ostrogot a rămas singurul stăpân al Peninsulei.

Moartea lui Odoacru a fost punctul decisiv care l-a ajutat pe scrib să recunoască descendenţa Celui de Al Treizeci şi nouălea. Un autor contemporan cu evenimentele, de origine hispa-

nică, dar trăind deja de decenii în Italia, Traianus, povesteşte că „Odoacru ar fi fost ucis de un bandit: la un banchet, un general roman l-ar fi omorât drept răzbunare că un oştean de-al lui Odoacru l-ar fi ucis pe tatăl acelui general cu ocazia cuceririi Romei". Fraza cam încâlcită a lui Traianus face din cel ce l-a eliminat pe Odoacru ba un criminal ordinar, ba un general roman. O descriere colorată a morţii tatălui făptaşului seamănă izbitor cu tabloul cunoscut al asasinării lui Terţius.

Dar legendele, bineînţeles pe măsură ce supravieţuiesc, devin tot mai încărcate. Motivul răzbunării, invocat de Traianus, este repede uitat în folosul extraordinarului, a spectaculosului, a mitului „Mâinii albe", în plină creştere. Pe cale de consecinţă, Mâna albă îl va lichida pe călăul Imperiului Roman de Apus. Într-o „Istorie a sfârşiturilor"[1], un autor anonim leagă moartea lui Odoacru de cea a lui Nabona'Id, ultimul rege al Babilonului, şi povesteşte cu toată seriozitatea cum cel ce l-a depus pe Augustulus a visat cu o noapte înainte o cruce sub care se afla o mână albă ţinând o panglică pe care scria: „Tekel mane sefarsin". De fapt, situaţia a fost inversă: Cirus l-a omorât pe fiu (Belşaţer) şi l-a surghiunit pe tată (Nabona'Id), în vreme ce Odoacru l-a ucis pe tată (Oreste) şi l-a exilat pe fiu (Augustulus). Oricum, credinţa că Mâna albă l-a asasinat pe Odoacru va dura generaţii. Abia apoi se va povesti că însuşi Theodoric şi-ar fi eliminat rivalul. (Explicaţii ale acestor mutaţii se pot găsi foarte multe şi scribul nu va mai insista asupra lor.)

Se pare că, nici în continuare, relaţiile dintre Chlorus şi Theodoric n-au reuşit să se îmbunătăţească. Al Treizeci şi nouălea a rămas foarte puţin în preajma noului stăpân al Italiei şi s-a retras din nou în sud. Theodoric va ajunge „cel Mare", după ce va da coerenţă unui sistem administrativ muribund la venirea sa în Peninsulă. Chlorus – cu firea sa exclusiv distructivă – nu-i va putea sta alături. El va coborî în vechea sa ascunzătoare din

[1] Interesant pluralul acesta, „sfârşiturile", care se referă bineînţeles la prăbuşirea lumii. Dar de ce mai multe „sfârşituri"?

Puglia, însă, dintr-un motiv pe care azi nu-l mai cunoaştem, va părăsi definitiv şi acele locuri. Însoţit de mai mulţi sau mai puţini membri ai bandelor sale, el îşi va face apariţia, pe neaşteptate, în cele mai diferite regiuni ale Italiei. „Viteazul general" era lipsit de scrupule şi de milă. Este, totuşi, adevărat că el nu omora şi nu tortura din plăcere, ci doar spre a-şi atinge scopurile: un trai cât mai bun şi o viaţă cât mai independentă. Să trăiască bine nu reuşeau decât puţini, să fii independent nu-ţi puteai permite decât dacă erai mai tare, cel mai tare.

În timp ce dărâma şi distrugea tot ce găsea din timpul Imperiului Roman de Apus, în vreme ce jefuia lăcaşe valoroase de cult, prăda vile, incendia oraşe, profana morminte, Chlorus nu uita că se revendică dintr-un imperator cu acelaşi nume şi motiva distrugerile prin necesitatea înlăturării din drum a tuturor obstacolelor ce l-ar fi împiedicat să devină urmaşul auguştilor. Imaginea sa naivă despre lumea pe care visa s-o stăpânească nu se suprapunea nici o clipă cu simbolurile concrete, încă existente, ale imperiului ce agoniza. Practic, Chlorus nu făcea decât să contribuie din plin la distrugerea decorului propriului său vis.

Încă înainte de venirea ostrogoţilor, Al Treizeci şi nouălea se interesase de soarta lui Romulus Augustulus. În mintea simplă a lui Chlorus se născuse gândul că ultimul împărat ar fi fost acela care l-ar fi putut învesti cu insignele imperiale, după ce tentativa de apropiere de Zenon s-a terminat atât de lamentabil. Chiar dacă Oreste a trimis – nesăbuit! – însemnele la Constantinopol, împăratul Orientului va fi obligat, până la urmă, să i le dea înapoi. Dacă nu cu binele, atunci cu forţa.

Căutându-l pe Augustulus, Chlorus îl găsi pe Ţipor. Acesta era un evreu războinic. Nimic nu-l făcea să semene cu conaţionalii săi: nici înfăţişarea, nici obiceiurile. Când i se spunea acest lucru, Ţipor protesta vehement: în primul rând, pretindea el, imaginea evreului doar negustor este o prostie – evreul este un călător care face şi negoţ, ceea ce e cu totul altceva. În al doilea rând, evreii au fost cei mai buni şi cei mai siguri grăniceri

ai secolelor de aur ale Imperiului Roman, evreul cel laş fiind o a doua prostie. Iar, în al treilea rând, faptul că nu-l interesau socotelile şi afacerile, în general, nu era decât o dovadă, zicea, că face parte dintr-un popor în principal interesat de carte şi abia apoi de cele lumeşti şi mărunte. Toate trei argumentele nu i se păreau prea convingătoare lui Chlorus şi nici celorlalţi briganzi. Ţipor a rămas un fel de cioară albă pentru ei, un tovarăş de nădejde, totuşi un om altfel.

Evreul l-a ajutat mult pe Chlorus la organizarea supravegherii spargerii blocadei asupra Ravennei, dovedindu-i „generalului" cât îi era de necesar într-o acţiune mai complexă decât simpla jefuire a unui sat. Se pare că acela a fost momentul când s-au stabilit nişte relaţii speciale între cele două personaje: Al Treizeci şi nouălea, cu înfăţişarea-i spălăcită şi cu chipu-i de copil, devenise totuşi un personaj cunoscut. Locul său în imaginaţia oamenilor nu era încă stabil: faima cucerită în lupta împotriva oştii lui Theodoric, în timp ce Odoacru se retrăgea spre Ravenna, a venit împotriva curentului de satanizare a fiului lui Terţius. Se părea, la un moment dat, că între legenda oşteanului viteaz şi cea a Mâinii albe nu există nici o legătură, fiecare referindu-se la altcineva. Până la urmă, era şi bine aşa: „marele general" luptase împotriva învingătorului şi Chlorus risca să devină un erou prohibit de autorităţi. Aşa că prestigiul „marelui general" s-a desprins încetul cu încetul de cea a bagaudului, constituindu-se, mai târziu, într-o epopee de sine stătătoare ce nu va mai trăda nici o legătură cu Mâna albă.

Şi Ţipor se afla în faţa unei răscruci: în perspectiva tentaţiei de a-l urma pe fostul adversar de baladă al lui Theodoric, omul care a permis supravieţuirea Ravennei, sau în perspectiva iluziei de a se îndepărta pe o cu totul altă cărare, aceea pe care o va fi urmat-o şi brigandul. Dacă ar fi să urmărim strict evoluţia celor două legende, ar trebui să observăm că evreul este tot mai prezent pe măsură ce Mâna albă se satanizează şi tot mai absent la asediul Ravennei. (Ţipor, care va ajuta la aprovizionarea cetăţii asediate, va deveni, cu timpul, mai degra-

bă un personaj hrăpăreţ şi demn de ură, până ce va dispărea, prin secolul VIII, cu totul.)

Şi pentru Chlorus, evenimentele ce au dus la înlocuirea unui barbar cu altul în fruntea Italiei n-au avut decât darul de a forma o largă paranteză în drumul său. În fond, toate astea n-au făcut parte din jocul lui decât în măsura în care l-au ajutat să-şi impună punctul de vedere şi să-şi rotunjească rezervele. (Se ştie că Al Treizeci şi nouălea a fost foarte zgârcit: asemenea unor animale de pradă, el avea tendinţa de a-şi ascunde capturile în scorburi şi în pământ. Dacă, la început, „viteazul general" va face asemenea lucruri din înţelepciunea cumpătării, Mâna albă va găsi cele mai incredibile tainiţe unde să-şi îngroape prăzile, multe dintre ele nemaiapucând niciodată să iasă la suprafaţă. În curând va sosi şi momentul când Al Treizeci şi nouălea va considera întreaga Italie cămara sa secretă şi, se va spune, nu va exista regiune unde Chlorus să nu dispună de alte arme şi de alte bogăţii din locurile doar de el ştiute. De multe ori, povesteşte legenda, omora şi martorii care au avut acces la secretul ascunzătorilor sale. Cu timpul, această tezaurizare se va transforma în avariţie. Şi, fiindcă şi evreul intrase în ecuaţie, caracteristica eroului principal va trece asupra sa.) Relaţia dintre Chlorus şi Ţipor se va dezvolta în economia mitului, pe măsură ce rolul Celui de Al Treizeci şi nouălea va deveni tot mai malefic. Lucrul este evident şi scribul nu-şi poate reprima gândul că poate Ţipor nici n-a fost mai mult decât un ornament abstract al portretului protagonistului, deşi evreul războinic a făcut parte dintre bagauzii lui Chlorus, fiind atestat în mai multe variante ale poveştii.

De la puţin timp după despărţirea de Theodoric, prin 494, şi până la trecerea lui Clodowig la catolicism, în 498, drumurile lui Chlorus sunt marcate doar după dâra de nenorociri lăsate în urmă. Deja din perioada aceea, Al Treizeci şi nouălea era mânat nu de dorinţa de a o duce mai bine şi de a avea a se teme de mai puţine, ci de lăcomia ce-l chinuia tot mai nemilos.

Lui Chlorus îi trebuiau tot mai multe lucruri (aproape indiferent ce) spre a le ascunde. Se zvonea în epocă – şi nu fără ceva temei – că în Peninsulă existau, datorită osârdiei brigandului, mai multe valori materiale dosite prin peşteri şi scorburi, decât la suprafaţa pământului. Oricum, totul trebuia să fie ascuns, necunoscut de alţii, „pus bine". În Liguria, Chlorus ar fi descoperit o adevărată cetate subterană, un templu păgân transformat de primii creştini în loc de refugiu. Un spaţiu ideal pentru depozitele Celui de Al Treizeci şi nouălea. Dar Chlorus nu avea încredere în taine cunoscute de prea multă lume. Drept urmare, a distrus acel lăcaş subteran, după ce a cărat din el ceea ce i s-a părut cât de cât de folos sau refolosibil. Chlorus nu dorea să rămână sărac nici după inevitabilul sfârşit al lumii...

Totuşi, drumurile Celui de Al Treizeci şi nouălea mai aveau şi un alt scop, şi anume unul foarte precis: de a-l căuta, găsi şi convinge pe surghiunitul Romulus să-i transmită puterea. Legendele sunt foarte darnice în variante asupra acestui subiect, însă scribul este convins că *toate* sunt apocrife. Pentru istorici, Romulus, numit şi Augustulus, reprezintă o piatră de hotar de cea mai mare importanţă, dar, din clipa când personajul îşi depăşeşte această menire, el nu mai este interesant şi se descompune ca un fum. Chiar dacă Odoacru nu l-a omorât, ca pe tatăl său, pentru istorie el este ca şi mort începând cu secvenţa când a fost depus. Tot ce se mai ştie despre Romulus este că i s-a fixat un domiciliu forţat în Campania. Foarte puţinii poeţi care au încercat să-l pună în centrul unor tragedii s-au pierdut şi ei în ceaţa unde s-au avântat să-l caute. Doar Chlorus l-ar fi găsit. Dar şi peste Chlorus au trecut anii, doar Romulus a rămas un copil. Ceea ce este încă un argument în favoarea credinţei scribului că toate acele poveşti în care Romulus îi oferă Celui de Al Treizeci şi nouălea un inel cu sigiliu imperial, păstrat ca prin farmec, reprezintă numai dorinţe, nu şi adevăruri. De aceea, scribului nu i se pare atât de interesantă descrierea întâlnirii dintre cei doi, ci, mai degrabă, căutarea lui Romulus

de către Chlorus.[1] Iar faptul că, atât înaintea ipoteticei întâlniri (în toate variantele ei), cât şi după ce aceasta ar fi avut loc, Al Treizeci şi nouălea ar fi continuat demersurile încăpăţânate de a se vedea „pus în drepturi", dovedeşte că întrevederea, chiar şi de ar fi fost reală, nu a produs un impact atât de important pe cât ar fi trebuit, nereuşind nici măcar să distorsioneze traiectoria lui Chlorus în următoarele sale încercări.

Că întâlnirea se amâna sau că ea nu s-a desfăşurat aşa cum şi-a dorit-o Al Treizeci şi nouălea o dovedeşte şi falsul pe care un Chlorus disperat nu s-a sfiit să-l pună la cale. Prin 494, încurajat de faptul că pe tronul Imperiului Roman de Răsărit se afla un nou august, după ce Zenon l-a dezamăgit neoferindu-i nici o şansă, Chlorus i-a trimis o solie împăratului în funcţie şi i-a comunicat foarte limpede că, în virtutea descendenţei proprii şi a desemnării obţinute de la „predecesorul" său, Romulus, el, Chlorus, a acceptat să preia Imperiul Roman de Apus, cerându-i politicos, însă ferm, „fratelui din Orient" să-i returneze in-

---

[1] De aceea? Nu numai de aceea. Există pe undeva o teamă superstiţioasă ce face parte din lada de unelte a scribilor: aceea de a nu intra în ceaţa în care s-au pierdut înaintea ta, în mod dovedit, alţi meşteşugari ai cuvântului. Acest tabu constituie o regulă de bază a meseriei. Sigur, cineva „de afară" ar putea veni cu argumentul că marii scriitori n-au cunoscut terenuri interzise şi că s-au remarcat tocmai în incursiunile făcute pe cărări virgine. Numai că o cărare nouă nu este o cărare pe care au dispărut alţii, ci una necălcată de alţii. Ar mai fi, desigur, şi cei ce demitizează, cei ce găsesc noi valenţe unor tipare încetăţenite, cei ce arată că, de fapt, albul nu este decât un negru decolorat, iar verdele un roşu interzis. Dar nici aceştia – cu tot nonconformismul lor – nu vorbesc decât despre adevăruri cărora li s-a permis să iasă la lumină (poate într-o altă lumină, poate în imagini deformate). Nici cei mai curajoşi (deşi aici nu este vorba câtuşi de puţin de curaj), nici aceştia n-au mai îndrăznit să testeze încă o dată ceaţa, fără a fi pedepsiţi ca şi predecesorii lor. Legile breslei scribilor, la fel ca legile oricărei bresle, nu trebuie subapreciate.

Din exterior, desigur, se pot spune multe. Scribii ascultă politicoşi şi-şi văd de ale lor.

signele imperiale, trimise din greşeală de un barbar, care a şi plătit, între timp, cu viaţa pentru marea obrăznicie.

Nici de data asta solii nu s-au mai întors. Constantinopolul părea un zid în care Chlorus lovea cu exasperare, fără a-i putea disloca nici o cărămidă. Singura reacţie a fost că Anastasius, noul împărat, l-a rugat pe Theodoric să-l lichideze pe copilul[1] ce constituia, prin nesăbuinţa sa, întotdeauna o primejdie pentru Peninsulă. Iar după ce aceasta s-ar fi întâmplat, împăratul ar mai fi omorât vreo trei Romulus Augustulus. (Se pare că, după ani, ar mai fi apărut uzurpatori pe această temă, însă descendenţa singură nu mai avea valoare, în lipsa unei forţe militare convingătoare.)

Toate astea n-au avut darul de a i-l face mai drag pe Al Treizeci şi nouălea lui Theodoric. Mâna albă a devenit un fel de sperietoare oficială, un asasin bolnav, un avar rapace şi un jefuitor fără scrupule. Banda lui de briganzi nu avea nimic în comun cu tâlharii „omenoşi", cei ce se ascundeau după o motivaţie nobilă, „luând de la bogaţi pentru a da la săraci", justificându-şi acţiunile după o filosofie oarecare. Chlorus nu mai reprezenta în Italia decât un simbol al răului: el n-a fost prins, n-a putut fi ucis, însă s-a ales cu o asemenea faimă, încât rămânerea lui în Peninsulă devenise o aventură. La început, pe măsură ce renumele i se consolida, Al Treizeci şi nouălea n-a luat toate astea prea în serios. Dimpotrivă, era măgulit că i se dă atenţie, că prezenţa sa într-un anume loc naşte panică, doar zvonul apropierii sale fiind· în măsură să dezarmeze pe oricine. Apoi, însă, şi primejdiile au început să se însumeze şi Chlorus se îmbarcă şi plecă pe Mediterana. Cu ce intenţii a părăsit Peninsula este greu de ştiut: intenţiona să facă piraterie, a dorit să cutreiere Orientul, vestit pentru bogăţiile-i fabuloase, spre deqsebire de Occidentul secătuit, a vrut să-l înduplece personal pe Anastasius să-i dea „cu binele" insignele imperiale? Că Orientul era cel ce-l atrăgea este probabil, dat fiind

[1] Nici în aceste variante Romulus n-a mai crescut, rămânând tot copil sau chiar copilaş...

că, peste puţin timp, va participa la marea expediţie împotriva Constantinopolului.

Oricum, în loc să ajungă în Răsărit, Chlorus a debarcat în curând în... Provenţa. Ceea ce dovedeşte că a ocolit, în sud, prin Sicilia. Viaţa pe mare nu i-a priit Celui de Al Treizeci şi nouălea. El căuta un pământ sigur, unde să se poată refugia, unde să se poată ascunde, unde să-şi poată îngropa comorile, unde să stea şi să-şi admire cele două cărţi de care nu se despărţea niciodată. Degeaba l-a instigat Ţipor să continue viaţa pe mare, să caute o insulă de unde să-şi organizeze incursiunile şi unde să se simtă acasă, asemenea insule sigure nu se găseau în Mediterana, iar ambarcaţiunea însăşi nu era de cele mai multe ori altceva decât o capcană: de pe vas nu puteai fugi, pe vas nu aveai unde te ascunde. Marea nu era făcută pentru Chlorus.

În schimb, îşi făcu apariţia în mausoleul creştinat din Narbo şi se ascundea tot mai des în două mânăstiri nu foarte apropiate una de alta: Lerins şi Ferme zu Chiuso. Lerins fusese ctitorită la începutul secolului de către Sfântul Honoratus din Arles pe una dintre cele două insule cu acelaşi nume. Chlorus găsi că locul e predestinat şi, o vreme, cât mai cochetase cu pirateria, intenţionase să rămână definitiv acolo. Insula mai mare îi asigura adăpost şi oferea vechi fortificaţii tocmai bune pentru planurile sale. Peste secole, aici vor fi ţinuţi ostatici „Masca de fier” şi generalul Bazaine. La sfârşitul veacului al cincilea insula era căutată şi de alţi proscrişi. De multe ori, luptele dintre ei erau mai crâncene decât ambuscadele de aiurea, fiindcă insula mai mare era un fel de seif unde se înghesuiau mai mulţi tâlhari să-şi ţină prăzile şi, atunci când unul era înfrânt, el îşi pierdea toată agoniseala unor jafuri de ani de zile. De aceea, cu mult mai sigură era insula mai mică, unde se afla mânăstirea. Din cine ştie ce motive, aici viaţa călugărilor nu era tulburată şi diferiţii năvălitori o ocoleau.

A doua mânăstire, Ferme zu Chiuso, loc binecuvântat de Dumnezeu, era – şi, slavă Domnului, mai este şi azi – în vârful unui munte din Alpii Ripuari. Locul era greu accesibil, înconju-

rat de stânci, dar, odată ajuns, te găseai într-un peisaj cu totul surprinzător, unde frigul dispărea – în ciuda altitudinii – şi o vegetaţie bogată, verde în tot timpul anului, te făcea să uiţi greutăţile drumului şi tot ceea ce-ţi mai putea aminti de lumea din care ai venit. (Clima cu totul neobişnuită de pe acel vârf de munte a fost interpretată drept un dar supranatural.)

În ambele locuri, Chlorus a fost bine primit şi s-a simţit, la rândul lui, bine printre călugări. Numeroasele cărţi îl intimidau şi migălosul meşteşug al copiştilor îl făcea să le urmărească ore în şir măiastra trudă. Al Treizeci şi nouălea îşi găsea aici liniştea şi stătea apoi să se uite, pe furiş, la cele două cărţi ale sale. După fiecare mas într-una dintre cele două mânăstiri, avea impresia că filele *tomurilor lui* s-au modificat, că desenele înfăţişau alte minuni şi că scrisul era parcă mai mare sau mai rotund. (Scrisul însuşi nefiind decât tot un desen pentru Chlorus.)

La început, îşi imaginase că la mânăstirea Lerins va fi în stare să-şi stabilească baza mult dorită, vizuina unde să-şi ascundă nenumăratele comori. Însă foarte repede trebui să recunoască inutilitatea şi imposibilitatea unui asemenea plan. Când se afla în mânăstire, toată viaţa de afară i se părea deşartă şi nu mai era în stare să fie omul decis până la crimă în atingerea unor scopuri ce, de acolo, din chilii, i se păreau plictisitoare. Ciudat sentiment! În principiu, plictisitor nu poate fi niciodată un scop, ci doar mijloacele atingerii lui. În principiu, scopurile, să mai spunem, nici nu există în mod concret, ele nu sunt decât iluzii, în vreme ce doar eforturile de realizare sunt foarte concrete. Însă, de la altitudinea mânăstirii, pe Chlorus îl plictisea până şi ideea. (Asta nu i se întâmpla niciodată „jos". Dar poate că, uneori, prea multa lui activitate era ea însăşi domică de o pauză, de odihnă. Şi, poate, tocmai atunci îşi găsea un pretext oarecare de a fugi din nou în munţi, la mânăstiri. Sufletul lui îi cerea atunci să uite. Şi, fără să-şi dea seama, voinţa i se supunea.)

Cu atât mai eficient devenea imediat ce se întorcea printre briganzii lui. Aceştia îl acceptau din două motive: în primul rând, pentru că mai multe încercări de revoltă împotriva autorităţii Mâinii albe s-au soldat cu pedepsirea bestială a impru-

denţilor, la fel cum s-a întâmplat şi în cazul a trei atentate nereuşite. Mâna albă nu putea fi ucisă. În al doilea rând, Chlorus a ajuns să fie socotit un fel de mascotă a succesului în îndeletnicirile criminale. Câteva tentative făcute în lipsa lui sau în pofida lui s-au terminat lamentabil, în vreme ce acţiunile sale s-au soldat mai întotdeauna cu rezultate dintre cele mai profitabile. Al Treizeci şi nouălea însuşi era capabil să iasă (şi să te scoată) din situaţiile cele mai îngrozitoare.

Cele două mânăstiri nu erau decât visele lui Chlorus. De nenumăratele sale doruri se lega şi sentimentul că Lerins şi Ferme zu Chiuso nici nu există, că ele nu se reflectă decât în speranţele cele mai intime, că timpul petrecut acolo, în tăcere şi vrajă, nu se desfăşura decât în somn, într-o altă lume, într-o fractură a timpului.[1]

Dar nu numai Al Treizeci şi nouălea era puternic impresionat de cele două mânăstiri: şi călugării erau marcaţi de prezenţa acelui personaj straniu, cu un renume atât de înspăimântător, despre care umbla vorba că ar reprezenta una dintre încarnările diavolului pe pământ, tânărul, dacă nu urât, atunci şters, înspăimântând regiuni întregi prin crimele-i oribile, prin cruzimea-i rece, prin ignorarea totală a sentimentului de milă. Şi, înconjurat de acea aură tot mai constantă de ticăloşii

---

[1] Ferme zu Chiuso reprezintă pentru scrib „Biblioteca Totală", dar primele informaţii despre mânăstirea întemeiată la sfârşitul secolului al IV-lea sunt conţinute în legenda lui Chlorus. „Biblioteca Totală" nu cunoaşte teme, trebuie doar să ştii ce şi unde să cauţi, trebuie să ştii s-o întrebi. Totuşi, despre ea însăşi, mânăstirea povesteşte cu mare zgârcenie şi din pricina acestei pudori nu ştim încă nici azi cine a fost fondatorul. (Sau nu s-a priceput încă nimeni să caute, să pună întrebarea potrivită?)

O ipoteză – ascunsă după mai multe tabuuri – insinuează că însuşi Mâna albă ar fi fost ctitorul mânăstirii. Un ctitor blestemat. Dacă acesta ar fi adevărul, am găsi un motiv rezonabil pentru tăcerea asupra originilor lăcaşului de la Ferme zu Chiuso. Iată un subiect delicat. O stemă abia descifrabilă pe urmele primului zid (?) ar putea fi semnul Confreeriei Mâinii Albe: o mână cu o sabie cu două tăişuri.

neobişnuite chiar şi într-o epocă prin excelenţă ticăloasă – după cum se tot repeta peste tot –, Chlorus venea la mânăstire, tăcea mai tot timpul, părea spăşit, aducea daruri bogate. Nu se poate ca diavolul să înzestreze o ctitorie a lui Dumnezeu, îşi spuneau călugării şi îi acordau refugiu şi linişte. Cu vremea, s-au obişnuit atât de mult cu el încât, atunci când un stareţ de la Ferme zu Chiuso[1] află că Al Treizeci şi nouălea nu s-a sfiit să atace şi să prade şi mânăstiri sau biserici, unele dintre obiectele jefuite adunându-le apoi în cele două locuri pe care le respecta, călugării refuzară să creadă adevărul şi-l înduplecară pe superiorul lor să alunge dovezile. Abia mult mai târziu, Sfântul Isidor din Lerins va începe să-l descrie pe Chlorus în lumini negre şi îi va desăvârşi portretul pentru posteritate. Numeroasele descrieri contemporane Mâinii albe vor dispărea, iar el va deveni când „Fiul ciumei", când „Sabia cu două tăişuri", când „Solul diavolului pe lângă Ef".

Despre „Ef", scribul va vorbi în curând. „Sabia cu două tăişuri" provine din vremea când, negăsind un limbaj comun cu Theodoric, aşa cum reuşise să stabilească relaţii cu oamenii lui Odoacru, Al Treizeci şi nouălea a părăsit Italia. O revoltă împotriva noului stăpân al Peninsulei, Chlorus nu s-a priceput să organizeze. Fiul lui Terţius a fost întotdeauna un om de execuţie, nu unul de concepţie. Cetele lui de tâlhari nu puteau emite pretenţii împotriva uriaşei armate de ostrogoţi. Cele câteva încercări nereuşite de asasinat n-au venit din partea lui Chlorus. Revolta şi înfrângerea acestuia în faţa lui Theodoric n-au avut loc decât în baladă. Al Treizeci şi nouălea n-a plecat să-şi caute noi teritorii de jaf decât după ce s-a asigurat că a lăsat în urmă în Peninsulă nenumărate comori ascunse şi ştiute doar de el. Cea mai mare parte a tezaurului – aşa cum am arătat – a intrat

---

[1] Bernard din Berna, după o tinereţe aventuroasă, a ajuns stareţ între 497 şi 503 şi, mai târziu, episcop. A murit în timpul unei epidemii, în anul 510. Aspiraţiile sale la scaunul pontifical rămân nedovedite. Poate că prostul său renume provine din propaganda rivalilor săi, dar acesta este un alt roman. Din acelaşi motiv, la fel de neclar rămâne rolul lui Bernard din Berna în Marea Schismă.

în uitare o dată cu moartea celui ce l-a îngropat şi Italia este şi astăzi un seif neştiut, comorile lui Chlorus aflându-se, în mare parte, încă sub pământ.

Pe regele franc Clovis sau Clodowig se pare că Al Treizeci şi nouălea l-ar fi întâlnit personal. Clovis, în incursiunile sale tot mai insistente, ar fi ajuns la Lerins, iar bagaudul l-ar fi convins să treacă la catolicism. (Dar Chlorus însuşi a făcut acest pas? Iată, poate, cea mai mare enigmă a vieţii lui. Puţinii săi biografi nu se pot pune nici ei de acord. Clodowig – Clovis – trece în 498/499 la catolicism. Asta în vreme ce majoritatea noilor creştini din rândul barbarilor sunt arieni. Dar Chlorus, una dintre „încarnările diavolului", nu ar face nici un serviciu Ideii dacă ar adera la ea. Legăturile personajului cu cele două mânăstiri, precum şi cu noul catolic Clodowig nu par suficiente. Până să fie satanizat întru totul – câteva generaţii mai târziu –, Chlorus rămâne în afara oricărei credinţe. Dacă există într-adevăr o logică în viaţa personajelor – lucru de care scribul se îndoieşte profund –, atunci păstrarea lui Chlorus în indiferenţa lui ideologică este de înţeles, chiar lăsând la o parte necesitatea acestei situaţii din punctul de vedere al Bisericii. Sfântul Isidor n-a avut excomunicarea cui s-o pretindă: nu poţi fi exclus dintr-un cerc în care n-ai pătruns.) Pe de altă parte, cele două mânăstiri şi relaţiile cu Clovis fac foarte probabilă convertirea Celui de Al Treizeci şi nouălea. Aici este, însă, poate locul de a aminti un incident atribuit de Rufinus lui Chlorus, incident ce va avea două urmări. Este vorba de răspunsul pe care l-ar fi dat Al Treizeci şi nouălea când a fost acuzat de cruzime până la bestialitate de către un episcop. (Desigur, cuvântul „sadism" nu exista încă, dar noţiunea da.)

– Eu omor şi torturez cu un scop, ar fi răspuns brigandul, dar voi vă delectaţi zi de zi, fără încetare, cu imaginea unui om pe cruce, cu nenumăratele martirii pe care nu încetaţi să le desenaţi. Suferinţele şi schingiuirile unor bărbaţi şi ale unor femei vă duc până la extaz.

Drept răspuns, episcopul ia în derâdere bâlbâiala şi sărăcia vocabularului acelui păcătos.

Prima urmare este că Ordinul Mâinii Albe, o confreerie creştină timpurie, nu va permite chipul cioplit. A doua urmare se referă la un descendent eretic al lui Chlorus, care îl va cita copios.

Oricum, rolul lui Chlorus în convertirea regelui franc nu este cu nimic dovedit, chiar dacă această convertire va avea o importanţă mai mare decât îşi putea imagina cineva la acea oră. În schimb, e sigur că Al Treizeci şi nouălea l-a urmat câţiva ani pe regele franc în toate expediţiile aceluia. Când, la cumpăna secolului al şaselea, Clodowig se îndreaptă spre Constantinopol, sfârşitul lumii pare să fi venit. Ceea ce nu jefuia Clovis era distrus de „haita de hiene" ce urma de fiecare dată armata francă. Chlorus oricum nu poate să transporte tot ce fură de la nişte populaţii gata înfrânte, aşa că are grijă să-i trimită lui Clovis cadouri consistente pentru a pecetlui înţelegerea dintre ei: armatele înaintează, luptă, cuceresc şi jefuiesc, însă rămân de fiecare dată în urma lor suficiente avuţii, chiar şi în locurile cele mai prăpădite, avuţii ce nu ies la iveală decât ca rezultat al activităţii marelui specialist al jafului, Chlorus. Acesta schingiuieşte şi omoară până ce dă şi de ultimul ban ascuns, de ultimul sac de grâu, de ultima bijuterie. Al Treizeci şi nouălea procedează sistematic şi oraşele slăbite şi demoralizate, după ce a trecut armata peste ele, nu mai sunt în stare să se opună şi „haitelor de şacali". Faima acestora este atât de cumplită încât numeroase porţi de cetăţi se deschid doar la promisiunea regelui că Al Treizeci şi nouălea nu va trece şi el peste înfrânţi.

Armin Greenfeeld, bun cunoscător al epocii şi biograf al lui Clovis, se întreabă, pe bună dreptate, dacă şi drumul expediţiei francilor împotriva Constantinopolului este presărat cu comori ascunse. Fiindcă, dacă e să luăm de bune legendele după care Mâna Albă ar fi îngropat în Italia atâtea şi atâtea bunuri jefuite, este de crezut că şi în vremea cumplitului marş în urma armatei france ar fi continuat acelaşi obicei. Folosindu-se de itinerarul lui Clovis spre Orient, Greenfeeld a încercat să scoată la iveală asemenea comori ascunse (în special drept argumente ale justeţei reconstituirii drumului francilor). Dar, până la urmă, ceea ce a dezgropat s-a dovedit a proveni din cu totul alte

perioade istorice, chiar dacă arheologul a pretins că obiectele mai vechi decât cele din secolul al cincilea nu erau decât tot prăzi ascunse de Chlorus.

Anastasius a fost cel care a făcut din Constantinopol cetatea cea mai fortificată cunoscută până la el. Zidurile erau mai multe, mai late şi mai compacte. La o adică, intrarea în cetate nu era decât un sistem bine gândit de obstacole. Tot la nevoie, se puteau folosi galerii secrete, apte de a permite ieşiri surprinzătoare dintr-un asediu, astfel încât o armată întreagă să poată apărea, în mod inopinat, în spatele forţelor de împresurare. Alte coridoare subterane mărunte erau predestinate ieşirii unor soli sau a unor iscoade şi revenirii lor în mod la fel de tainic. Gurile acestor galerii erau bine camuflate şi nu erau cunoscute decât de foarte puţini iniţiaţi. Un labirint întreg se întindea pe sub cetate şi îşi desfăcea braţele până hăt, departe. Chiar dacă ar fi reuşit cineva să descopere o intrare externă, fără o hartă bună a galeriilor n-ar fi reuşit să mai iasă la suprafaţă. Plăcerile unor asemenea căi depăşeau simpla lor utilitate şi deveniseră parte a unei ştiinţe oculte, mereu uitată şi mereu redescoperită. În Egipt, constructorii au plătit de cele mai multe ori cu viaţa păstrarea secretului, deşi erau puţini şi meseria lor nu era ştiută decât de o minoritate. Mai târziu, jocurile acestea au fost redescoperite şi de la pythagoreieni, de la Zamolxis şi chiar şi de la tradiţiile cetăţii minoice. Primii creştini au preluat şi ei satisfacţiile aspre şi îmbătătoare ale labirinturilor. Redescoperirile sunt întotdeauna parţial fidele. Când n-au mai avut nevoie să se ascundă în catacombe, întotdeauna au mai existat şi secte interzise sau dornice de a nu ieşi la suprafaţă. Creştinii, la fel ca şi evreii, au început să clădească labirinturi ezoterice. Evreii s-au înconjurat de rafturi de biblioteci şi de discuţii, creştinii de etajere de natură. Totul devenise un peisaj înşelător, şi osificarea acestor lumi va dura multe secole. Plăcerea lui Anastasius de a-şi fortifica la nesfârşit cetatea provenea indiscutabil şi din necesitate şi prudenţă, însă s-a concretizat în aceeaşi măsură şi în bucuria labirinturilor. Planurile nu i se mai terminau. În

principiu, furia zidurilor, a canalelor, a galeriilor şi a podurilor, a turnurilor şi a meterezelor se înfăptuia prin acapararea unei armate uriaşe, armată ce lucra şi avea ce mânca, nu era ocupată cu tâlhăriile şi era gata oricând să se folosească de cele realizate pentru a apăra cetatea. De acest lucru avea să se convingă şi Clodowig: dacă marşul său spre Orient nu s-a lovit de nici un obstacol cât de cât serios, drumul i s-a terminat la Constantinopol. Aici francii n-au reuşit să intre.

Chlorus, aflat mereu în urma lui Clovis, a ajuns şi el, până la urmă, sub zidurile cetăţii lui Anastasius.[1] Dar cetele lui nu se simţeau bine alături de o armată strunită de un conducător decis. Aşa s-a întâmplat în încercarea eşuată de a se apropia de oastea lui Theodoric, aşa s-a întâmplat şi cu francii. Conflictele continue dintre bagauzi şi soldaţi s-au terminat prin dispariţia celor dintâi: fie că Mâna Albă a intrat în cetate singur, trădându-şi ortacii, fie că a pătruns în Constantinopol împreună cu oamenii săi, trădându-l pe Clovis. Încă înainte de ridicarea asediului, îl găsim pe Al Treizeci şi nouălea lucrând la consolidarea unor metereze. Ce s-a întâmplat cu ceilalţi bagauzi nu vom mai afla niciodată. Singur Ţipor reapărând peste ani, în preajma bătăliei de la Vouille. De altfel, întreaga şedere a lui Chlorus la Constantinopol rămâne o altă perioadă controversată din viaţa lui. Cert este – sau cel puţin aşa se pretinde – că la Constantinopol Al Treizeci şi nouălea ar fi lucrat el însuşi la fortificaţii, pentru prima oară în viaţă angajându-se la o „muncă onorabilă şi cinstită". În general, vorbindu-se despre trecerea lui Chlorus împreună cu Clovis la creştinism cu doar puţini ani înainte,

---

[1] Constantinus Chlorus a colonizat cu aproape două sute de ani în urmă francii în Imperiu. Chlorus, Al Treizeci şi nouălea, i-a dus până sub zidurile Constantinopolului, va spune acelaşi Armin Greenfeeld.

În primul şi în primul rând, dacă a condus cineva pe cineva, atunci acesta a fost Clovis şi în nici un caz Chlorus. Şi, apoi, informaţiile pe care le deţinea Al Treizeci şi nouălea despre „strămoşul" său făceau parte din „imperiu", din „visare", din „legendă". Expediţia împotriva lui Anastasius era un lucru foarte concret. Paralela este forţată din toate punctele de vedere.

efectul acestui act s-ar fi dovedit purificator asupra Celui de Al Treizeci şi nouălea. Ceea ce nu este în nici un caz credibil, dacă ne amintim doar de grozăviile săvârşite de oamenii Mâinii Albe în timpul expediţiei lui Clodowig în Orient. Şi nici ceea ce va face Al Treizeci şi nouălea în continuare nu va diferi prea mult. Nu s-a schimbat nimic, ne aflăm doar într-o altă etapă. Mai mult chiar, dacă e să confruntăm tabelele cronologice, regele franc s-a botezat cu puţin înainte de a porni marşul de jaf. Convertirea meşteşugită a lui Chlorus la o viaţă „onorabilă şi cinstită" trebuie căutată altundeva. (Nici ipoteza după care ar fi trebuit să se ascundă, fiind căutat şi de o tabără şi de alta, nu i se pare scribului suficientă.) Al Treizeci şi nouălea lucra de dimineaţa până noaptea la zidurile Constantinopolului împresurat, era şters şi cuminte, era fericit, la fel ca toţi tovarăşii lui de muncă, atunci când îşi primea porţia de mâncare. Nimeni n-ar fi putut bănui în figura aceea spălăcită pe cel ce a băgat spaima în jumătate din Imperiul de Apus, nimeni n-ar fi putut bănui că omul acela, ce trudea din greu pentru o bucată de pâine, era mai bogat decât un rege, că avea îngropate în locuri doar de el ştiute comori ce au aparţinut odată atât patricienilor cât şi căpeteniilor barbare, negustorilor sirieni sau hangiilor armeni, că revendicase de mai multe ori insignele tronului Occidentului. Sigur, Chlorus spera şi pe mai departe să-şi satisfacă ambiţiile, însă nu reuşea să ajungă la Anastasius. Pe de altă parte, nici nu era atât de prost să se expună, precum solii trimişi, care nu s-au mai întors niciodată. Chlorus aştepta o ocazie. (Răbdarea aceasta ni-l dovedeşte, totuşi, altfel decât a fost descris: impulsiv, incapabil de a se reţine, de a sta la pândă. Dimpotrivă, Al Treizeci şi nouălea a fost o fire calculată şi rece: el era apt de a-şi pregăti cu migală, vreme îndelungată, acţiunile.)

Chlorus aştepta o ocazie şi, până atunci, după ce-şi termina treaba, scruta valea cuprinsă de întunericul nopţii, apa aceea mare ce nu i se părea diferită de cea care se vedea de la fereastra chiliei sale de pe Insula Lerins. Nimic nu e altfel într-un loc ca într-altul. Nici un om nu e diferit de ceilalţi. Fiecare

reacţionează elementar în faţa fricii, fiecare vrea să mănânce, să iubească, să-l supună pe un altul. Oamenii şi seamănă între ei, ca animalele. Cât fusese copil şi păscuse vite şi oi, reuşise să deosebească mai bine un berbec de altul decât adulţii între ei. În aceeaşi turmă găsea mai multe nuanţe de culoare decât la locuitorii unui sat. Aceştia au (aproape) toţi doi ochi, nas, două urechi, o gură cu mai mulţi sau mai puţini dinţi. Se deosebeau doar schilozii: cei fără un picior, cei fără un deget, cei fără dinţi. *Cei ce n-aveau ceva.* Ici-colo, cei ce aveau ceva în plus: de exemplu, o femeie cu trei mâini, dusă din bâlci în bâlci. Sau corciturile între specii. Dar astea erau destul de rare. Pe oameni aproape că nu ai cum să-i deosebeşti. Toţi sunt la fel. Şi peisajele sunt toate la fel. Nu există decât *ei* şi *eu*. *Eu* trebuie să trăiesc şi vreau s-o duc cât mai bine. Ca să se întâmple asta, mă opun *lor*. În clipa când mă aliniez între *ei*, mă opun *mie*. Asta e clar: *eu* nu trebuie să fiu niciodată dispus să îi înţeleg, în clipa aceea mă anulez *pe mine*, fiindcă şi *ei* sunt împotriva *mea*. Adică *eu* împotriva *mea*. Aşa ceva nu se poate. Aşa ceva nu se poate accepta. Aşa ceva nu e omenesc, se sugestiona. Toţi oamenii seamănă între ei, poţi să-i şi confunzi. Pe *mine* nu mă confund nici în vis cu *ei*. Şi, atunci, cum să mă pun în pielea lor? Şi de ce? Treburile astea i se păreau lui Chlorus absolut clare. Doar la Ferme zu Chiuso dusese, în limba sa imposibilă, interminabile discuţii cu stareţul, apt de a-i pricepe spusele. Acela îi explica încăpăţânat că tocmai de la înţelegerea că *eu* sunt *ei* începe creştinismul. Este sigur că pe vremea aceea Chlorus nu era încă botezat, dar oricum nu pricepea ceea ce voia să explice sfântul. Al Treizeci şi nouălea era incult, vorbea foarte rău, căra peste tot după el două cărţi pe care nu ştia să le citească, era lipsit de înţelepciunea lecturilor, însă văzuse şi trăise multe. Inteligenţa-i era pragmatică, tot ceea ce nu se putea aplica imediat în favoarea cuiva i se părea o prostie. Excepţie făceau doar lucrurile care puteau să-ţi trezească melancolia: cărţile ca obiecte, furia mării, luxul unei reşedinţe princiare. (Nu mobila, nu obiectele, ci atmosfera unei asemenea locuinţe.) Religia nu făcea, pentru el, parte din ceva ce-i putea

zgândări melancolia. Viaţa şi moartea trebuiau rezolvate cu sabia în mână. Probleme eschatologice Mâna Albă nu ştia să aibă. Şi în nici un caz nu aştepta rezolvarea lor de la religie. În timpul Marii Schisme, Mâna Albă şi-a mai amplificat apelativul: „Sabia cu două tăişuri". Asta pentru că el lovea şi în catolici, şi în arieni. În numele unor deosebiri pe care nici nu le înţelegea, dar care nici nu-l interesau. Chlorus ucidea şi prăda când într-o parte, când în cealaltă. Pentru el, orice pretext era bun spre a mai putea organiza un jaf, iar schisma îi oferea şi ea prilejuri nesfârşite.

Cât timp fusese zilier la fortificaţiile lui Anastasius, Chlorus nu încetase să urzească planuri de a-l întâlni într-o poziţie favorabilă pe împărat. Titlul atât de dorit nu i-ar fi adus nici o favoare practică şi el ştia asta foarte bine. Dar „împărat" însemna unul dintre lucrurile ce-l puteau pune pe gânduri, ce-l făceau să viseze, ce-l aduceau într-o stare când uita de toate. „Împărat" era sinonim cu atmosfera nostalgică din chilia de la Lerins sau cu cea din biblioteca de la Ferme zu Chiuso, cu reveria din după-amiezile din vila patriciană din Puglia, cu lumina degajată de un colier frumos sau de o piesă de sticlărie veche, precum acele carafe scumpe care se mai făceau în atelierele rudimentare de lângă Colonia. „Împărat" însemna ceva mistic, ceva ce scăpa de sub controlul pragmatismului diurn. Poate de aceea nici nu ştia cum se ajunge la împărat, poate de aceea nici nu au apucat solii săi să-l întâlnească pe Zenon şi nici pe Anastasius. Poate de aceea nu era în stare să dea de noul împărat, chit că se afla deja de atât timp la Constantinopol. Prudenţa îi impunea nici să „nu dea buzna", dar alte căi el nu cunoştea. Poate că împăratul nu era o fiinţă umană, aşa cum s-au dovedit a fi Odoacru sau Theodoric. Sau Clovis. Nici de Romulus n-a reuşit să se apropie, chit că l-a căutat atât. Împăratul este ceva ce nu se materializează decât atunci când vrea, concluzionă Chlorus. În prezenţa lui, Anastasius n-a dorit să se materializeze decât o singură dată. Venise, inspectase meterezele, dispăruse. Erau atâţia însoţitori în jurul lui, încât nu aveai cum să stai de vorbă cu el. (Şi chiar dacă ar fi dat de un prilej propice, cum să

se fi înţeles Al Treizeci şi nouălea cu împăratul? Ceea ce vorbea Chlorus nu era nici greacă, nici latină şi nici o altă limbă cunoscută. Când nu vorbea cu sabia, Chlorus se exprima într-un grai de el inventat şi din care ceilalţi mai mult ghiceau sensuri aproximative.)

Din clipa aceea, pentru Al Treizeci şi nouălea, religia devenise ceva ce stabilea locul fiecărui muritor în societate: unul se născuse pentru a deveni bagaud, altul spre a fi soldat, al treilea servitor. Atât timp cât te mulţumeşti cu rolul primit, totul e în regulă. Cum vrei să fii altceva, ai numai necazuri. De pildă, dacă s-ar fi apropiat de Anastasius şi i-ar fi cerut aşa, nitam-nisam, insignele Imperiului de Apus, mai mult ca sigur că ar fi fost considerat nebun şi tratat ca atare. Nu prea există posibilităţi de discuţie. Dacă ar fi existat, i-ar fi explicat împăratului Orientului că el, Chlorus, dispune de atâtea valori îngropate câte nu avea nici un alt muritor, că toată Italia şi tot drumul spre Constantinopol sunt burduşite cu ascunzători ticsite de bogăţii. Cum să-i spui aşa ceva fără a avea o poziţie corespunzătoare pentru a putea fi ascultat şi crezut? Cei mai mulţi oameni nu pot vorbi între ei tocmai pentru că nu se ridică sau nu se coboară la o asemenea poziţie. Doi indivizi nu pot comunica decât dacă sunt la acelaşi nivel, zicea Chlorus, sau dacă realizează o punte clară, rămânând fiecare pe malul lui. Altfel, cuvintele trec pe deasupra sau pe dedesubtul adresantului. Dacă îţi părăseşti acel blestemat loc atribuit, atunci nu mai e nimic de făcut. Dovada o constituie faptul că Al Treizeci şi nouălea a rămas ani de zile să construiască interminabilele fortificaţii ale lui Anastasius nu numai pentru a admira peisajul în orele de odihnă, ci şi în speranţa că va găsi cheia de a se apropia de împăratul aflat atât de aproape. Degeaba: această cheie nu exista.

Complexele lui Chlorus proveneau, poate, şi din greutăţile sale de comunicare. El nu numai că nu vorbea nici un grai bine, dar greaca n-a reuşit s-o înveţe niciodată. Cei ce nu-l ştiau – şi el avea grijă să nu-i cunoască adevărata identitate aproape nimeni – nu de puţine ori îşi băteau joc de el. (Cruzimea sa a reprezentat de multe ori o răzbunare în urma unor asemenea

umilinţe. Pe de altă parte, Al Treizeci şi nouălea trebuie să fi dispus de o mare stăpânire de sine acceptând atât de des batjocura şi acumulând încetul cu încetul tot veninul până la o nouă lovitură sigură. Atunci îşi spăla sălbatic toate umilinţele în sânge, de cele mai multe ori nevinovat. Dar, se pare, nici atunci cruzimea nu-i producea plăcere: încă o dată, el mutila şi omora, rece şi indiferent, doar pentru a-şi atinge un scop.)

Când a înţeles că nu exista cheia căutată, Chlorus şi-a constituit o nouă ceată. În Constantinopol era riscant să se erijeze în stăpânul locului, Constantinopolul era o cetate ciudată, ca şi Ravenna, o cetate care a rezistat ani de zile unui asediu terminat în coadă de peşte. La Ravenna nu s-a declarat nimeni învins, aici ambele părţi s-au considerat triumfătoare. Lucruri ce nu-l interesau pe Chlorus. Al Treizeci şi nouălea devenise iarăşi un brigand: el jefuia din nou, ca înainte, acesta era rolul lui pe pământ. Redevenise el şi era preocupat să găsească noi depozite subterane pentru comorile dobândite.

Şi, atunci, l-a întâlnit pe Ef. Ef era o plăsmuire, dar Ef era foarte concret. Originea lui, spun cărturarii, trebuie căutată în flagelurile numite de episcopul Idace: fierul, foametea, epidemiile şi fiarele. Într-o perioadă când Iulianus Solanus îl înlocuieşte pe Strabon cu Ptolemeu, când Martianus Capella triumfă în faţa lui Cicero, când Valerius Ianinus devine mult mai important decât Vergiliu, performanţele artistice se rezumă la izbânzi formale. Celebrităţile zilei sunt autori cu totul obscuri, realizatori ai unor poeme în care fiecare cuvânt începe cu aceeaşi literă. Idace a mers mai departe, a înzestrat o literă cu toate relele posibile şi a afurisit-o. Drept urmare, a eliminat litera „f" din vorbirea curentă, înlocuind-o în vorbirea uzuală cu alte sunete. În scris, argumenta Idace, soluţia „ph" pentru „f" n-a fost decât o măsură menită să instituie un tabu ce nu a fost explicat. (Celelalte litere şi sunete au primit şi ele „valori morale" din partea lui Idace, astfel încât fiecare cuvânt avea un anumit rang numeric rezultat din suma „valorilor morale" ale literelor/sunetelor ce-l constituiau. Episcopul eticheta oamenii după vorbirea lor conform acestor criterii, calcula conştiincios

lucrări clasice şi le ierarhiza, şi a realizat o traducere a Bibliei aproape ilizibilă, însă beneficiind de un coeficient foarte ridicat al „valorilor morale" ale cuvintelor folosite. Criteriile pe baza cărora a fost fixat rangul fiecărei litere/sunet le-a dus în mormânt, însă prestigiul lui i-a făcut pe ucenici să calculeze şi generaţii mai târziu „valorile morale".)

Ef s-a născut din spaima de litera cu acelaşi nume. În urma speculaţiilor episcopului Idace, superlativul răului, „cuvântul" cu valoarea morală cea mai scăzută era „Ff". Sunetul fără sens lexical, un fel de şuierat special greu de exprimat, a devenit în curând „Ef". La rândul său, „Ef" nu era pronunţat, ci înlocuit cu „sinonime" de genul „Intereg" (= între „e" şi „g").

Secolul lui Chlorus a fost unul dintre secolele spaimei: consensul că se apropie sfârşitul lumii, apoi credinţa că până la Judecata de Apoi mai sunt necesare câteva veacuri de ispăşire au adus în faţă tot mai multe întruchipări ale nenorocirilor. Un grup de patru bandiţi (călăreţii din care se vor naşte „cavalerii apocalipsului"?) va teroriza lumea cunoscută. Ticăloşii au fost prinşi şi executaţi, dar peste puţin timp au apărut din nou. Spaima faţă de ei era atât de mare, încât au fost zărite în mai toate provinciile asemenea grupuri de briganzi în număr de patru. Şeful lor se numea Ef. (Armin Greenfeeld pretinde că întreaga lume civilizată era convinsă că nu există decât un singur Ef, dar că acesta, înzestrat cu puteri colosale, izvorâte din răul universal, beneficia de ubicuitate şi lovea în mai multe locuri deodată.) Astfel, dintr-o speculaţie a episcopului Idace s-a născut o fiinţă concretă (sau mai multe), aptă de a întruchipa întreaga grozăvie a imaginaţiei.

Ca şi Chlorus, Ef avea nevoie de spaţiu de manevră. În timpul asediului Constantinopolului, el atacase marginile armatei lui Clovis, furierii, solii. În cetate era prea riscant ca patru oameni să încerce să-şi impună legea. În asemenea condiţii, şi Chlorus, cu ceata lui numeroasă, trebuise să renunţe. Însă Ef înlocui forţa prin renume: o dată sau de două ori îşi făcea apariţia şi prin oraş, jefuind, ucigând şi dispărând în labirintul subpământean. Astfel s-a demonstrat că noaptea se putea

opera şi în Constantinopol. Primul atac al lui Ef în cetatea lui Anastasius s-a produs cu puţin înaintea asediului. Apoi, vreo doi ani, a fost linişte. După care Ef a mai lovit o dată. În „Minunile Orientului" a lui Iulianus Solanus există, printre alte ciudăţenii, şi un animal cu o mulţime de picioare copitate şi cu patru capete de cal. Acest monstru este călărit de o fiinţă înfricoşătoare, cu coamă de leu, aripi de vultur şi labe terminate în gheare. Pentru Al Treizeci şi nouălea, însă şi pentru mulţi alţii, acesta era Ef: o singură arătare pe mai mulţi cai îngemănaţi. Supravieţuitorii întâlnirilor cu Ef povesteau amintiri în care agresorul arăta cam tot aşa. Nimeni nu pretindea că a vorbit personal cu Ef, nimeni nu încercase să i se opună. Soldaţii împăratului trimişi să-l caute nu l-au văzut niciodată. Se povestea că Ef s-ar ascunde deseori în labirintul subteran şi că i-ar ucide pe rătăciţi. Când, în jurul anului 500, Ef a fost prins şi executat împreună cu ceilalţi trei călăreţi ai săi, martorii oculari au afirmat că s-a lăsat ceaţa şi că, pe fondul unui zgomot înfiorător, Ef s-ar fi desprins în înălţimi, rămânând să fie torturaţi până la moarte patru nenorociţi din care duhul malefic dispăruse. Dovada o constituia faptul că, peste doar câteva zile de la execuţia respectivă, Ef a lovit din nou.

Azi pare interesantă această dihotomie: omul şi acelaşi personaj apăreau când sub înfăţişare antropomorfă, când zoomorfă. În ambele ipostaze, el rămânea Ef, iar cei patru călăreţi erau Fierul (Sabia), Foametea, Focul (sau/şi Epidemiile) şi Fiarele sălbatice. Pădurile fiind tot mai nesigure, animalele s-au înmulţit fără precedent şi atacau în mod frecvent satele. Din pricina lor, până şi muncile câmpului deveniseră periculoase.

Nereuşind să trateze cu împăratul Orientului, Chlorus încercă să intre în graţiile lui Ef. Şi, din nou, trebui să constate cât de greu – dacă nu chiar imposibil – e să comunici cu cineva. Deşi tâlhar ca şi el, Ef reuşise să se ridice la o înălţime inaccesibilă, ca şi împăratul. Ef nu putea fi găsit, intermediari să ajungă la el nu existau. Anastasius avea măcar nişte dregători uşor de corupt – deşi nici cu ei încercările n-au dus decât la promisiuni deşarte şi la interminabile amânări, întrucât tocmai „nu era

momentul", la daruri risipite în van. Ef nu acţiona prin nici un intermediar. N-aveai cum te apropia de el, n-aveai cum să-i faci propuneri. Când, prin 503, Al Treizeci şi nouălea şi-a constituit a doua ceată, când a început din nou să terorizeze lumea, la început chiar în Constantinopol, când Mâna Albă a revenit în actualitate, Chlorus se aşteptase ca Ef să dea un semn de viaţă, să-i ceară un tribut, să pretindă delimitarea teritoriilor de acţiune, să-l trateze ca pe un concurent sau ca pe un prezumtiv vasal. Dar nu s-a întâmplat nimic din toate astea. Mâna Albă îşi avea „prestigiul" ei foarte concret, iar Ef era un tabu, un blestem ce venea ca o pedeapsă divină. (Şi, atunci, de ce nu era voie să fie invocat?)

Mâna Albă opera în aşa-numitul Constantinopol Nou, între zidul lui Constantin şi cel al lui Theodosius. În felul acesta, tacit, s-a ajuns, totuşi, la o delimitare între Cel de Al Treizeci şi nouălea şi Ef, care obişnuia să-şi dea loviturile în special de la zidul lui Constantin spre est, dar mai ales în regiunea portului Prosphorion. Chlorus lucrase ani de zile la consolidarea flancului drept al fortificaţiilor lui Anastasius şi prefera să stea nopţi întregi şi să privească la Cornul de Aur. La un moment dat, fusese chiar răspunzător de o porţiune a lucrărilor dintre Poarta Harisius şi mare. De aceea, fiind cunoscut acolo, ceata lui opera mai în sud, începând de la Poarta Sfântul Roman şi până pe malul Mării de Marmara. În oraşul vechi influenţa sa era scăzută. Şi tocmai acolo a lovit în mai multe nopţi Ef: o dată în jurul coloanei lui Arcadius, altă dată în preajma coloanei lui Claudius II. Din cauza acestei din urmă lovituri, se bănuia că Ef venea de pe Bosfor. Când incursiunea s-a repetat aproape în acelaşi loc, convingerea s-a adâncit şi folclorul şi-a adus imediat contribuţia, monstrul multicopitat al lui Ef fiind văzut de atunci venind pe ape.

Lui Chlorus îi era dor de Lerins şi de Ferme zu Chiuso. În capitala Orientului nu avea cu cine vorbi, acolo nici măcar cele două cărţi nu-l mai ajutau. Nopţile, când stătea pe malul

apei, starea de graţie nu mai venea. Să te întinzi la vorbă cu adevărat, să comunici, să te descarci, astea toate erau nişte himere ca şi „împăratul" sau ca Ef. Al Treizeci şi nouălea ştia să comunice cu sabia, să înspăimânte şi să-şi ia ce-i oferea soarta. Câteodată îşi lua câte o femeie. Nu o prostituată din port, ci o femeie de care să-i placă într-adevăr. Cu nici una n-a stabilit o relaţie de durată. În expediţiile din Italia încă se mai îndrăgostise. Acum nu mai avea încredere în nimeni. De obicei, dacă rămânea cu o femeie mai multe zile, simţea nevoia să i se destăinuie, să-şi pună întrebări cu voce tare, „să vorbească prea mult". Aşa ceva e periculos. E adevărat, asemenea monologuri îi aduceau unele răspunsuri, dar, foarte repede, îl apuca o lehamite amestecată cu spaimă, aşa că îşi omora confidenta. Au scăpat doar femeile pe care numai le-a violat şi care nu i-au pătruns prea adânc în intimitatea sufletului. Dintr-o asemenea întâmplare lipsită de orice importanţă pentru Chlorus s-a născut Al Patruzecilea. Tatăl şi fiul nu se vor întâlni niciodată. Poate că Al Patruzecilea a avut numeroşi fraţi şi surori. Scribul este bucuros că l-a descoperit măcar pe acest continuator al firului. (Şi nu oricare continuator, ci unul apt de a duce şirul mult mai departe. Scribul a avut iarăşi noroc!)

Să se întoarcă la Lerins deocamdată nu era posibil. Bizanţul era cel ce mai putea oferi subiecte de pradă. Acolo merita să-şi continue activitatea. Speranţa că ar putea găsi vreodată pe cineva cu care să poată colabora pe picior de egalitate, Chlorus şi-a pierdut-o, treptat, de tot. Pentru aceasta ar fi trebuit să aibă şi el încredere în cineva, or prudenţa îi dicta să-şi protejeze perfect existenţa dublă. În timpul zilei lucra în calitate de şef de echipă pe şantier, iar noaptea redevenea Mâna Albă care îşi plănuia cu răbdare fiecare lovitură. Noua sa organizaţie era astfel clădită încât foarte puţini membri ştiau de el. Chlorus s-a priceput să construiască o ierarhie ce i-a permis să rămână nedescoperit până la capăt. „Ordinul Mâinii Albe", cum a întâlnit scribul o informaţie datând din secolul IX (!), a supravieţuit încă multă vreme şi a devenit una dintre cele mai temute con-

freerii secrete. În acelaşi secol IX, ea va cuprinde filiale ce se vor întinde de la Marea Nordului până la Marea Mediterană şi chiar în nordul Africii, de la anglo-saxonii trăind în Marea Britanie de azi până în Bizanţ, având reprezentanţi puternici printre burgunzii din Savoia, vizigoţii din Hispania şi chiar şi printre scandinavi, unde, de altfel, va supravieţui cel mai mult. Când va fi suficient de puternică, Frăţia Mâinii Albe va fi contactată de mai-marii lumii şi membrii ei se vor infiltra în cele mai înalte cercuri. Dar, până atunci – şi în orice caz pe vremea lui Chlorus – acele contacte nu vor exista încă şi Al Treizeci şi nouălea va muri cu convingerea că un dialog între muritori nu există. E adevărat, în viclenia sa, el a legat totuşi câteva înţelegeri şi, aşa cum s-a mai arătat, profitând de Marea Schismă. Este evident că lui Chlorus îi era absolut indiferent Conciliul de la Calcedon şi că habar n-avea de ce monophysiţii se încăpăţânau în concepţia lor – pe care el n-o putea pricepe şi care nici nu-l interesa –, lui fiindu-i totuna dacă Fiul Domnului avea caracter divin şi uman sau numai de un fel. El nu credea nici în cruce, nici în Henotikon. Şi nici într-o altă formulă de unificare. Mâna Albă a devenit „Sabia cu două tăişuri" şi a lovit când într-o direcţie, când în cealaltă, făcând eforturi de a convinge fiecare parte că a devenit braţul ei înarmat. Dar nici asta nu i-a reuşit: episcopii nediscutând încă nici atunci cu el, au înţeles foarte curând jocul lui dublu. (Apelativul „Sabia cu două tăişuri" dovedind notorietatea duplicităţii Mâinii Albe...) „Nu, spunea Chlorus, o posibilitate de discuţie nu există, cu atât mai puţin o şansă de înţelegere sau colaborare. Lumea este plăsmuită pe principiul piramidei şi ce ne-a mai rămas de la bătrâni decât piramidele? Şi Sfinxul, simbolul incomunicabilităţii... Ierarhizarea este universală, deasupra piramidei este Dumnezeu Atotputernicul, care nu are de dat socoteală pentru nimic. Nici baza piramidei nu este la acelaşi nivel, dar chiar dacă ar fi, pe baza aceasta apasă atâta greutate încât o face incapabilă de a se uita înainte: fiind încovoiată de povară, ea nu poate privi decât în jos."

În consemnarea din secolul al IX-lea sunt prezentate şi „Cele opt reguli de aur ale ordinului":

1. În cadrul ordinului nu există dialog, ci doar porunci transmise şi porunci primite.[1]

2. Discuţii se acceptă doar între egali. Ierarhia ordinului nu cunoaşte egali. (De aceea „Ordinul Mâinii Albe” este cunoscut şi ca „Ordinul Piramidei Înclinate”.)

3. Superiorul trebuie să constituie o abstracţiune imperativă pentru inferior. Acesta trebuie să-l recunoască şi să nu-l cunoască.

4. În cadrul ordinului nu există căi de apel, iar comunicarea este unilaterală. (Mai există şi „Regula ecoului”, după care inferiorul trebuie să repete ordinul pentru a arăta că l-a înţeles.)

5. Semnul de recunoaştere al membrilor ordinului stabileşte şi rangul fiecăruia.[2] Din clipa recunoaşterii va funcţiona a patra regulă de aur.

6. În cadrul întrunirilor (realizate în mod cu totul excepţional, fiecare participant păstrându-şi anonimatul) modul de manifestare constă din frazele spuse de superior şi repetate de inferior.

7. Toate relaţiile obligatorii pentru funcţionarea ordinului se restrâng la un număr de treizeci şi trei de formule fixe. (Membrii ordinului trebuiau să înveţe aceste formule pe de rost şi să ştie numărul care o desemna pe fiecare dintre ele, operând doar cu respectivele numere. Rămâne necunoscut modul cum îl contactau pe superior spre a-i comunica numerele respective. La Blanche susţine că existau locuri special amenajate în oraşe şi sate, locuri secrete, desigur, unde erau lăsate acele mesaje cifrice. Ipoteza este puţin probabilă întrucât analfabetismul era uriaş în epocă şi bagauzilor nu le era câtuşi de puţin caracteristică frecventarea limbajului scris. De aceea, un alt autor, Jerome Dan, preluându-l pe La Blanche, pretinde că în acele locuri secrete, expeditorul lăsa o pungă cu un număr de pietricele corespunzător mesajului. Scribului nu-i este cunoscut dacă autorul respectiv se bazează pe informaţii certe sau doar

[1] Omului care abia putea vorbi îi era frică de orice comunicare şi o interzicea explicit.

[2] Care era acel semn de recunoaştere scribului nu-i este cunoscut, în ciuda tuturor investigaţiilor făcute.

pe speculaţii. Mai rămâne, apoi, nedezlegat modul cum se semna expeditorul şi cum indica numele adresantului.)

8. Orice contact în doi era interzis, trebuind mereu ca un al treilea să fie de faţă.

Desigur, aceste „reguli de aur" au apărut şi s-au dezvoltat mult mai târziu, Chlorus neajungând încă până acolo. Însă un lucru este sigur: şi la o lectură superficială, codul obligatoriu, expus mai sus, pornea de la împiedicarea oricărui dialog uman. Dacă acesta este şi aşa imposibil, atunci de ce trebuie el interzis în mod explicit?

Este sigur că Ordinul Mâinii Albe şi Ef s-au născut aproximativ în acelaşi timp. Primul îşi are originea în Bizanţ, al doilea vine din vestul Europei. Întâlnirea lor s-a produs în timpul campaniei lui Clovis în Orient. În timp ce Ordinul Mâinii Albe (metamorfozat mai târziu şi în „Ordinul mâinii de aur") constituia o realitate foarte concretă, lovind cât se poate de vizibil şi lăsând peste tot răni deschise, Ef reprezenta materializarea spaimelor, viziunilor şi coşmarurilor enunţate de episcopul Idace şi rătăcite în conştiinţa transcendentală a lumii. Dar amândouă noţiunile aveau în comun, pe lângă caracterul înfricoşător al conţinutului lor, şi ţinuta de mister ce le învăluia. Doar puţini muritori au pretins că l-au văzut pe Ef în toată hidoşenia sa, la fel cum doar o mână de supravieţuitori îndrăznea să se laude că a scăpat vie în urma unei întâlniri certe cu briganzii Mâinii Albe. „Certe" fiindcă Mâna Albă nu părăsea conspirativitatea – avea şi motive destule să n-o facă! –, încât oamenii lui Chlorus nu-şi deconspirau identitatea decât atunci când loveau. Altfel, puteai trăi mult şi bine printre ei fără a afla vreodată cu cine ai de-a face. Lucru ce mărea teroarea şi mai mult: nu puteai şti cu siguranţă nici măcar dacă vecinul tău de o viaţă, atunci când a lipsit pentru două zile de acasă, n-a fost cumva amestecat într-o acţiune a înfricoşătoarei cete.

Încercările de a-l asimila pe Ef Mâinii Albe n-au avut sorţi de izbândă. Ef dispunea de imaginea sa, iar mutilaţii rămaşi în urma atacurilor Mâinii Albe declarau că au fost surprinşi de

oameni obişnuiţi, care n-au păstrat nimic din figura zoomorfă a calului cu patru perechi de picioare de sub un trup unic, dar în nici un caz uman. Cele două spaime au continuat să trăiască distincte una de alta.

Mitologia vremii povesteşte despre lupta Mâinii Albe cu Ef. La mânăstirea Ferme zu Chiuso se găseşte şi un desen reprezentând această luptă: mai mulţi briganzi încercând să omoare o arătare cu mai multe picioare, pe care călăreşte o fiinţă cu cap de leu, cu mâini de om terminate cu gheare şi cu aripi de vultur. Din desen este greu de spus cine pe cine a învins, însă apare cu totul remarcabilă tendinţa de a se căuta o confruntare între cele două rele: cel concret şi cel venit din coşmarurile străbune. Îşi disputau cei doi protagonişti ai răului supremaţia în spaima lumii? Idace a fost cel ce a spus că: „Niciodată oamenii nu pot să înfricoşeze, întotdeauna spiritul răului, când sălăşluieşte în ei, este cel ce, ieşind la suprafaţă, produce spaimele cele mari. Când loveşte din oameni, diavolul, chiar dacă le ia înfăţişarea, nu renunţă nici la caracteristicile lor dintotdeauna." Şi tot Idace spune: „Noi nu ne putem lupta cu Ef. Acesta este premergătorul Apocalipsei. Cei ce se încăpăţânează să-l înfrunte nu sunt decât oameni proşti care cred că-i pot lua locul." Ceea ce înseamnă că asemenea „oameni proşti" au existat şi pe vremea episcopului Idace şi că ei se încăpăţânau să-l înfrunte pe Ef. Papa Symmachus vorbeşte şi el de Ef, repetând ideea lui Idace: „Sunt unii nebuni care cred că se pot pune în faţa pedepsei divine şi că pot să-i ia locul." Să fi avut Mâna Albă astfel de ambiţii? (Dar citatul poate să fi fost foarte bine şi apocrif, din nevoia unei înalte autorităţi apte de a-i conferi credibilitate.)

Nu trebuie să-l confundăm pe Chlorus cu Confreeria Mâinii Albe, cea născută treptat şi în timp de veacuri din acţiunile lui. Când se spune[1] despre confreerie că va deveni *slujitorul* lui Ef, lucrul acesta poate reprezenta şi o simplă figură de stil:

[1] În *Istoria societăţilor secrete medievale*, Rufus consideră faptul drept notoriu.

societatea secretă nu făcea decât să transpună în concret spaimele ancestrale. Dar, oricum, se confirmă că o relaţie între cele două plăsmuiri ale răului a existat. În privinţa lui Chlorus, orice ipoteză rămâne deschisă, dar este de presupus că lucrurile s-ar fi desfăşurat astfel: la început, Al Treizeci şi nouălea a încercat să profite de efectul spaimei produse de evocarea lui Ef, făcând tentative de a i se substitui. Nereuşind să fie asimilat în conştiinţa publică drept ceea ce nu putea fi, s-a mulţumit să rămână „sabia lui Ef", după ce a mai avut şi alte apelative asemănătoare.

Organizarea încă rudimentară a confreeriei, lipsa bazei ei teoretice nu le permiteau încă oamenilor Mâinii Albe decât să opereze în spaţii limitate. Al Treizeci şi nouălea devenise un bărbat în toată firea, trecuse de treizeci şi cinci de ani, părea un om cât se poate de obişnuit, atunci când colinda Constantinopolul sau când, călătorind cu câţiva prieteni, poposea într-un han. Nimeni nu ştia despre el să aibă sau să fi avut vreo familie, deşi atunci când îşi ascundea comorile repeta că omul trebuie să se îngrijească de urmaşii săi. Nu contesta că avea copii răspândiţi prin lume, însă pretindea că mai dispune de tot timpul ca să-şi ia o nevastă. Pe scurt, nimeni nu ştia mare lucru despre el. Adevăratu-i chip apărea în timpul acţiunilor sale pline de cruzime, când dădea dovadă de autoritate deplină şi când nimeni nu îndrăznea să-i iasă din vorbă. Nu numai reuşita totală a incursiunilor, de unde şi teama bolnavă că orice act cât de mic de nesupunere sau de iniţiativă proprie se va termina cu o nenorocire pentru făptaş, dar şi motivaţia loviturilor îi era atribuită exclusiv lui Chlorus, născându-se, astfel, şi sâmburele încă diform al bazei teoretice a sectei[1]. De pildă, expansiunea extraordinară geografică a viitoarei confreerii a Mâinii Albe, Al Treizeci şi nouălea o vedea necesară (fără să-i poată încă anticipa amploarea) din cel puţin două motive: când Ţipor a încercat să-i explice inutilitatea economică a unor comori ascunse şi necesitatea investirii şi rulării valorilor, Chlorus i-a replicat că

[1] Sectă sau confreerie? Câte ceva din amândouă şi, de fapt, nici una, nici alta.

dezvoltarea averii sale şi a cetei se va realiza prin acumulare, fiecare nouă lovitură având acest scop. O investire a fondurilor ar conduce la concentrarea lor într-un anume loc sau într-un anume sector de activitate. Asta ar impune riscuri. Regiuni întregi sunt cotropite de seminţiile ce nu încetează să se reverse, din toate marginile lumii, peste urmele tot mai şterse ale fostelor imperii. Este imposibil de ştiut – susţinea Chlorus, pe bună dreptate – unde te vor împinge evenimentele peste o lună sau peste un an. Să duci peste tot comori cu tine nu era înţelept, să le transferi dintr-un loc într-altul, o dată ce erau investite, n-o permitea de cele mai multe ori precipitarea evenimentelor. De aceea, spunea Chlorus, unde se află Mâna Albă, acolo trebuie să se afle şi averile ei. Şi, fiindcă soarta te poate arunca oriunde în lume, trebuie să dispui de bogăţie peste tot. Dacă o insulă sau chiar o ţară devin pentru o vreme inaccesibile, tu eşti asigurat acolo unde eşti sau unde ai apucat să fugi, iar locul vremelnic interzis îţi rămâne fidel prin depozitele pe care continuă să le ascundă pentru tine şi numai pentru tine. Acesta este un motiv al vocaţiei universale a lui Chlorus şi al Confreeriei Mâinii Albe. Dar stocarea înseamnă şi continuitate şi speranţă în viitor, într-un viitor când „depozitele" se vor deschide şi vor fi folosite. Câteva secole mai târziu, când baza teoretică a confreeriei va fi consolidată, „deschiderea depozitelor" va deveni sinonimă cu „vârsta de aur". Pe vremea anului 500, perioada „Apocalipsei amânate", Al Treizeci şi nouălea avea curajul să mai spere.

Al doilea motiv al vocaţiei universale a Mâinii Albe îşi are originea în nereuşitele de orgoliu ale omului: mai înainte, imposibilitatea de a comunica vreodată cu „vărul" care ocupa tronul Imperiului Roman de Răsărit, imposibilitatea de a accede la „dreptul legitim conferit de originea divină din împăratul Chlorus", neîntâlnirea lui Romulus Augustulus, apoi eşecul de a se substitui lui Ef, ca să nu mai vorbim că nici Clovis, nici Theodoric nu l-au tratat altfel decât ca pe un supus. Dar, spunea Al Treizeci şi nouălea, ajuns la maturitatea celor treizeci şi cinci de ani ai săi trăiţi într-o fervoare neobişnuită, toţi acei

regi şi împăraţi atotputernici nu se află în plinătatea splendorii şi a forţelor lor decât până când va veni un altul, mai puternic, mai viclean sau mai norocos, care-i va învinge şi înlătura. Instabilitatea politică duce la instabilitatea geografică amintită puţin mai sus. Un suveran e trecător ca şi graniţele; lumea cea mare şi întreagă reprezintă singura dimensiune perenă. Fărâmiturile le va stăpâni un suveran sau altul, lumea – în toate cele trei dimensiuni ale ei: în lungime, în lăţime şi în timp – va fi pe veci a Mâinii Albe.

Sau cel puţin aşa se pretinde în însemnarea citată, însemnare datând din secolul al IX-lea.

Ce au reuşit să scoată, de-a lungul istoriei, arheologii de sub pământ? Monede, ceramică, arme, morminte, ziduri. În morminte au fost descoperite şi obiecte mai mari, în piramide s-a găsit, de pildă, şi corabia cu care faraonul a trebuit să traverseze marea apă ce-l aştepta în drumul spre nemurire. S-au mai găsit bijuterii şi opere de artă, statui întregi sau fragmente. Însă tezaurele de obiecte mari, dezgropate după secole, se datorează unor evenimente nefericite: catastrofe naturale, de genul cutremurelor sau erupţiilor vulcanice ori inexplicabile dezastre demografice, când o populaţie a fost atât de neaşteptat surprinsă şi eliminată de o populaţie rivală, încât n-a apucat să-şi pună valorile la adăpost, dar când, dintr-un motiv de cele mai multe ori rămas obscur, nici cuceritorii nu fac uz de cele găsite, lăsându-le pe loc. Diferitele practici mortuare se află şi ele la originea îngropării unor obiecte mari, însă nimic nu explică depozitele Mâinii Albe. Armin Greenfeeld remarcă, pe bună dreptate, că drumul comorilor lui Chlorus reprezintă o introducere în pământ, în peşteri sau în puţuri a celui mai mare şi neobişnuit tezaur arheologic cunoscut, dar, mai ales, încă necunoscut. Autorul citat îl numeşte pe Cel de Al Treizeci şi nouălea, mai mult sau mai puţin ironic, „Marea cârtiţă"[1] şi

[1] Scribul nu poate decât să se mire din nou: este uimitor câte apelative a reuşit să adune fiul lui Terţius.

consideră că nimeni, niciodată în istorie, n-a reuşit să care atâtea valori sub pământ ca personajul nostru şi, eventual, unii urmaşi din organizaţia fondată de el.

Şi alţi autori cred că roadele avariţiei lui Chlorus stau drept bază materială primă a viitoarei confreerii ce-i va fixa apelativul[1]. Printre numeroasele societăţi secrete născute din cenuşa Imperiului Roman de Apus, multe au avut caracter religios, altele s-au format dintr-o predominanţă etnică; Mâna Albă va juca un rol aparte şi nimeni – autor contemporan evenimentelor sau cercetător târziu, din câte cunoaşte scribul – nu pune la îndoială că, iniţial, confreeria n-a fost decât o ceată de briganzi mai bine organizaţi, o ceată mai norocoasă şi mai rapace decât altele asemănătoare. Dacă, de pildă, celebrii „Fraţi ai Apusului", au sfârşit executaţi până la unul, după ce au terorizat vreo opt ani Gallia, Regatul Burgund şi nordul continentului, bagauzii lui Chlorus au reuşit – datorită exemplarei lor conspirativităţi bazate pe reguli severe – să supravieţuiască timp de veacuri şi să câştige în organizare.

În condiţiile acestea, este foarte greu pentru scrib să deceleze ce s-a întâmplat cu omul Al Treizeci şi nouălea şi ce aparţine legendei începuturilor Mâinii Albe. Cert este că fiul lui Terţius a zăbovit încă multă vreme la Constantinopol şi, psihologic vorbind, n-ar fi deloc exclus ca el să fi încercat – totuşi! – şi în continuare să-l abordeze pe împărat, deşi nu avem nici o mărturie a vreunei întâlniri între cei doi. Scribul a pierdut multă vreme încercând să „citească" notele de pe marginile filelor zdrenţuite ale celor două cărţi purtate de Chlorus mereu cu el. Scrisul acela, făcut cu acul, nu a putut fi până azi descifrat, deşi, mai mult ca sigur, el ne-ar fi de un inestimabil folos nu numai în cunoaşterea vieţii lui Chlorus, dar şi a epocii sale. Însă cele mai multe file sunt atât de distruse, încât, spre binele manuscrisului, sursa aceasta nici nu poate fi consultată prea mult. Înţelegerea

---

[1] Semnul confreeriei va fi o mână albă ţinând o sabie cu două tăişuri. (Sabia aceasta nu îşi va fi avut originea în arma venită din Orient, ci într-una dintre poreclele Celui de Al Treizeci şi nouălea.)

nemărginită a părintelui bibliotecar – şi a predecesorului lui, desigur – faţă de munca scribului a trebuit să fie recompensată cu aceeaşi înţelegere. Cele două cărţi s-au întors în cutiile lor.

Chlorus nu a fost niciodată căsătorit. De altfel, o legătură de durată l-ar fi stânjenit în viaţa-i dublă. Poate de aceea, cu timpul, celibatul a devenit o regulă obligatorie în confreerie. Dar Chlorus a avut o mulţime de copii. Unii născuţi din relaţii trecătoare, alţii în urma unor violuri. Al Treizeci şi nouălea îşi lua femeia aşa cum îşi lua orice în viaţă: din convingerea că i se cuvine. („Ce nu ţi se cuvine nu poţi obţine. Ceea ce obţii înseamnă că ţi se cuvine", după cum e precizat în „Regulile ordinare ale Mâinii Albe".)

De ce a plecat, brusc, din Constantinopol[1], ce l-a determinat să facă drumul înapoi spre vest, ce pericol neaşteptat l-a convins să ia decizia nu ştim. Oricum, Al Treizeci şi nouălea avea de copil – aceasta fiind şi cea mai importantă moştenire de la tatăl său – un pronunţat simţ al pericolului. Poate că acest simţ l-a făcut să detecteze un semnal ce l-a gonit dintr-un loc unde misiunea i se terminase. La plecare, Mâna Albă a organizat un jaf cumplit în nordul oraşului, jaf ce a durat o zi şi o noapte. Nici armata imperială nu i s-a putut opune şi, peste ani, mai găsim în cronicile bizantine referirea la apariţia lui Ef în cetate. Cu acea ocazie, Mâna Albă l-a slujit într-adevăr pe Ef.

Dacă am cunoaşte itinerarul de întoarcere a lui Chlorus, am putea, mai mult ca sigur, să scoatem la iveală obiecte deosebit de interesante pentru acele vremuri. Dar Al Treizeci şi nouălea a revenit la Ferme zu Chiuso pe un drum ce nu mai poate fi azi reconstituit. În jurnalul mânăstirii, vizita lui Chlorus apare scurt

---

[1] Se pare că Al Treizeci şi nouălea a părăsit de multe ori Constantinopolul, chiar şi în timpul asediului. Pentru el, bun cunoscător al labirintului, ieşirea din şi intrarea în cetate nu constituiau probleme deosebite; existau, de exemplu, asemenea posibilităţi pornind dintr-o gură de canal de lângă cisterna lui Aelius sau printr-o alta de lângă coloana lui Arcadius. Mai există şi un braţ al ramificaţiilor subterane, cunoscut şi astăzi drept „Poarta lui Chlorus". (Locul acela putea fi chiar în modesta lui locuinţă.)

şi clar: el a venit să-şi ia rămas bun. Probabil acelaşi lucru l-a semnificat şi la fel de scurta vizită la Lerins. De aici mai multe speculaţii:

1. Chlorus era bolnav şi ştia că va muri.

2. Chlorus a dorit să intre într-o conspirativitate totală, rupând definitiv cu trecutul.

3. Chlorus, urmărit în toată Europa, s-a automutilat şi a trăit sub altă identitate încă multă vreme.

4. Toate astea sunt speculaţii târzii. Ele contravin informaţiilor mai credibile după care Al Treizeci şi nouălea s-ar fi pus iarăşi în slujba lui Clovis.

Dintre toate scurtele povestiri personale, înghiţite de evenimentele istorice, scribul este conştient că biografia Celui de Al Treizeci şi nouălea este, până acum, cea mai subţire. Un scriitor ar putea să compună o nuvelă romantică, dar chiar şi el ar trebui să ţină cont de prejudecăţile ulterioare vieţii protagonistului, când Chlorus va fi absorbit de legenda mai mult sau mai puţin reală a Confreeriei Mâinii Albe. Puţinele date pe care scribul a reuşit să le adune (şi el este cu adevărat foarte mândru că a reuşit şi atât) nu reprezintă decât jaloanele unei vieţi: data naşterii, unele locuri pe unde a fost, unele îndeletniciri, câteva ambiţii, câteva nereuşite. După atâta vreme, nu ne mai rămân decât părţile cele mai puţin perisabile, la fel cum într-o necropolă nu vom mai găsi decât oasele cadavrelor înhumate. Dar oasele sunt impersonale, după oase nimeni nu recunoaşte pe nimeni (cel mult detectivii şi antropologii), familiare ne sunt doar pielea, uitătura, buzele, râsul sau gusturile. Ceva-ceva din toate astea se regăseşte, poate, şi în unele acţiuni. În consemnarea asupra dificultăţilor de vorbire ale personajului, în mirosul său specific de fiară sălbatică. Sau în mania lui Chlorus de a-şi ascunde sub pământ toate comorile cucerite. Afirmaţia după care nimeni n-a îngropat în pământ – ca să le tezaurizeze – obiecte foarte mari nu i se potriveşte Celui de Al Treizeci şi nouălea. Acesta a acoperit între Pontul Euxin şi Dunăre o flotă întreagă. Aşa ceva nu se poate ţine secret şi, după puţină

vreme, un localnic a relatat ciudata întâmplare unor goţi. Corăbiile n-au mai fost găsite, deşi au fost căutate de câteva ori.

În bătălia de la Vouille, Chlorus avea de acum treizeci şi şase de ani. El dispăru în luptă, ceea ce nu era de aşteptat din partea lui: fiul lui Terţius nu a participat niciodată la alte bătălii decât la cele organizate de el însuşi. Un război între două armate regulate nu era genul de încleştare la care să se angajeze. Şi, totuşi, legenda povesteşte că francii erau pe punctul de a fi învinşi la Vouille, dar că uciderea Mâinii Albe l-ar fi supărat atât de tare pe Ef, încât acesta însuşi s-ar fi angajat în bătălia împotriva vizigoţilor.

Adevărul se dizolvă în poveste. Clodowig – învingătorul alemanilor şi al burgunzilor – devine şi învingătorul vizigoţilor. El a fost catolic şi Mâna Albă de asemenea. (Cel puţin aşa se credea datorită alianţei lor.) Şi confreeria va deveni catolică. Peste ani, se va pretinde că regele franc ar fi fost patronul ei. Chlorus va fi socotit un fel de Robin Hood, un nobil slujitor de nădejde, un cid. Al Treizeci şi nouălea nu s-a născut într-un moment favorabil pentru nemurire: într-o perioadă în care se numărau luştri până la Apocalipsă, au lipsit poeţii apţi de a cânta eroii, iar trubadurii nu atinseseră încă epoca lor de aur. Chlorus, brutalul, egoistul, scepticul, avarul, nu a ajuns un viteaz îndrăgostit. El dispare după nenumăratele sale porecle, în multe dintre ele nemaiputând fi identificat.

Al Treizeci şi nouălea n-a bănuit însemnătatea marii majorităţi a gesturilor sale: trecerea la catolicism – indiferent dacă evenimentul a avut sau nu loc, legenda, peste generaţii, o doreşte –, alinierea la Ef, organizarea celei mai teribile reţele de jaf a timpului său, pieirea la timpul potrivit – într-o bătălie de partea învingătorului şi nu executat de un călău. El n-a ştiut ce va reprezenta în curând Mâna Albă, cât îi va supravieţui şi ce putere grozavă va avea. Chlorus – care nu s-a tras din împăratul cu acelaşi nume – n-a reuşit decât să se convingă pe el însuşi că dialog nu există, că se poate trăi şi cu un grai aproximativ, că singurul argument este Ef şi, încercând să-l concureze pe acesta, a ajuns să asimileze personificarea flagelului. Chlorus

n-a mutilat din plăcere sadică, n-a ucis din perversitate, pentru el acesta era singurul mod de comunicare. Şi, prin acest mod de a se pune în contact cu *ceilalţi*, n-a făcut decât să pregătească Sfârşitul lumii ce nu mai venea. Dar totul spunea că acest sfârşit nu era departe.

*

O precizare se impune, totuşi, pentru acest capitol al Celor O Sută: printre alte aberaţii, Mâna Albă a fost socotită şi o protofrancmasonerie. Ceea ce nu se circumscrie nici în timp, nici – mai ales – în mentalitate. Întrucât pentru marea masă de cetăţeni Mâna Albă n-a mai reprezentat nimic în vremurile moderne, s-a renunţat la această formă de ponegrire a masoneriei.

AL PATRUZECILEA
– Etiopianul –
(490-530)

Despre flagel sau blestemul lui Ef (continuare):
În căutarea tatălui

Numărul patruzeci este un număr al faptei. Al faptei şi al speranţei. Şi Saul, şi David, şi Solomon au domnit câte patruzeci de ani. La regele David, devenit REGELE prin excelenţă, se vor raporta toţi monarhii feudali. Înaintea lui David a fost potopul lui Noe. Şi acesta a durat, conform Bibliei, patruzeci de ani. La rândul său, Moise s-a întâlnit cu Dumnezeu la patruzeci de ani şi a adăstat pe Muntele Sinai patruzeci de zile. Evreii au rătăcit patruzeci de ani în deşert. Iisus este dus la templu la patruzeci de zile după naştere. El va fi supus ispitelor vreme de patruzeci de zile şi va învia după patruzeci de ore de stat în mormânt. Iisus a predicat patruzeci de luni şi între Înviere şi Înălţare trec patruzeci de zile. Deci Moise este chemat la patruzeci de ani de către Dumnezeu; atât Budda, cât şi Profetul au început să predice după patruzeci de ani petrecuţi pe pământ.

Fiul lui Chlorus va fi Al Patruzecilea în şirul Celor O Sută. El va trăi patruzeci de ani. Nu va atinge niciodată faima şi importanţa personajelor exemplare. Nu va fi reţinut în istorie decât de către specialişti şi nu va fi pomenit de credincioşi. Generaţii mai târziu nu va constitui o pildă de urmat pentru nimeni. Când scribul a pomenit că cifra patruzeci reprezintă numărul faptei şi al speranţei, nu s-a referit numai la marile destine. Fiul lui Chlorus nu este decât proiecţia umană a lui patruzeci.

Al Treizeci şi nouălea nu a avut niciodată o familie. Se pare că, în justificările cu care-şi ascundea avariţia, exista şi o motivaţie pentru nişte planuri de viitor ce includeau o nevastă şi mai mulţi copii. Dar lucrul nu s-a realizat niciodată. Chlorus şi-a lăsat în mai multe locuri sămânţa, însă nu s-a preocupat niciodată de ce s-a ales din ea. În timp ce se pregătea asediul Ravennei şi nu ştia de ce parte să se plaseze, viitorul „viteaz general" a violat şi o ţărancă dintr-un sat, sat ce va fi făcut, după puţin timp, una cu pământul de către ostrogoţi. Ţăranca aceasta a fost căsătorită cu un bărbat înstărit, căruia nu a îndrăznit să-i spună ce a păţit cât timp el a fost cu animalele la păscut. De frică, femeia şi-a luat lumea în cap şi a fugit în Orient.

Copilul se va naşte în Regatul Aksum. De aceea el va fi cunoscut printre Cei O Sută drept Etiopianul. La Adulis, port înfloritor la Marea Roşie, mama lucrează cu ziua şi tremură să nu vină după ea bărbatul ca s-o pedepsească pentru dublul ei păcat: că l-a părăsit şi că a făcut un prunc cu altul. Soţul nu va veni niciodată s-o caute, însă mama copilului va crea o legendă în jurul existenţei ei, ca să-şi ferească fiul de batjocură. În poveşti, băiatul devine descendentul unui patrician roman din sudul Italiei, patrician ce s-a împotrivit împilatorilor barbari şi a murit apărându-şi domeniul. Mama şi copilul ar fi trebuit să fugă de frica acelor duşmani. Celor din Regatul Aksum nu le-a prea păsat de originea nobilă a femeii cu mâinile bătătorite, îmbătrânită înainte de vreme, câştigându-şi existenţa spălând rufe şi făcând curăţenie la unul şi la altul. Bogaţilor negustori din Adulis, ifosele femeii le stârnea mai degrabă râsul.

Copilul, căruia o să-i spunem „Etiopianul”, aşa cum a fost cunoscut în timpul peregrinărilor sale prin lume, a crescut în atmosfera portului oriental, în mijlocul unor creştini copţi, vorbind limba greacă şi apucând epoca de glorie de sub regele Asbeha. Soarele potrivnic i-a făcut tenul măsliniu şi doar părul blond îl deosebea de colegii de joacă. Sărăcia nu-l speria, ea devenise un mod de viaţă. De imensele bogăţii ale lui Chlorus nu a auzit, la fel cum nu a auzit nici despre Chlorus însuşi. Mama l-a crescut şi pe el în spiritul legendei cu patricianul bogat din sudul Italiei şi multă vreme el va lua povestea drept adevărată.

Până în portul Adulis, marile evenimente ale lumii nu veneau decât cu mare întârziere, dar nici nu prea interesau pe nimeni. Pe Al Patruzecilea cu atât mai puţin. Ceea ce se petrecea departe era legendă şi îmbrăcat în haine de legendă. La urcarea pe tron a regelui Asbeha, Al Patruzecilea nu avusese decât trei ani, despre importanţa catolicizării lui Clovis şi a francilor nu-şi putea da atunci seama băiatul de şapte ani dintr-un ungher izolat de lume, despre victoria de pe Muntele Badonicus din Insulele Britanice asupra germanilor n-au auzit la vremea respectivă nici personaje mult mai importante, darămite puştiul care abia împlinise zece ani. Pentru acesta era mult mai interesant ceea ce se petrecea în casa unui negustor local, de capriciile căruia depindea dacă va avea el de mâncare în ziua aceea, şi era mult mai îngrijorătoare apropierea sau îndepărtarea lui Ef, monstrul ce îşi făcea apariţia, din când în când, şi în Regatul Aksum.

Ef, arătarea călare pe o fiară cu opt picioare, personificarea foametei, a fierului sabiei, a focului şi a epidemiilor, reprezenta şi în Regatul Aksum întruchiparea flagelului şi, totodată, a fricii paralizante faţă de el. Ef îşi făcea apariţia atunci când nici nu te aşteptai, încât era socotită o provocare a destinului să te bucuri prea mult de ziua de azi, când prezentul este aninat de un fir nevăzut, se spunea. Dacă ai vedea acest fir, ai putea să-l fereşti, să-l consolidezi şi să-l cultivi. Aşa, însă, rişti oricând să-l rupi din întâmplare, din neştiinţă sau atârnând o cantitate prea mare de fericire de el. Însă la fel de adevărat este că, neputându-se feri,

oamenii se bucurau cât mai mult de momentul dat, păcătuind mereu şi mereu şi uitând că firul acela subţire, până la urmă, nu va suporta sfidarea. Aceasta nu este doar o proprietate a oamenilor de pe malul Mării Roşii, numai că aici lucrurile făceau parte din filosofia imperativă şi cu atât mai dureros încălcată.

Aşa că şi Etiopianul şi-a trăit clipa şi, până la vârsta de cincisprezece ani, copilăria i-a trecut aproape la fel ca a celorlalţi băieţi din jurul lui. „Aproape la fel" întrucât el nu avea tată şi mama lui lucra din greu pentru a se putea întreţine pe ea şi pe copil. „Aproape la fel" fiindcă femeia fabula tot mai mult în legătură cu trecutul ei nobil şi lumea a apucat repede să se obişnuiască şi să-i accepte ciudăţeniile: povestirile îndoielnice, infatuarea tot mai pronunţată – în totală contradicţie cu nivelul ei de trai –, bijuteriile ieftine pe care le dădea drept piese din inestimabilul tezaur pe care a trebuit să-l lase acasă. În felul acesta, nebunia a împiedicat-o să-şi mai refacă viaţa, nici un bărbat neapropiindu-se de ea. Boala i se agrava lent, însă continuu, ajungându-se şi la stadiul când copilul a fost obligat să asculte tot felul de remarci ironice făcute chiar în prezenţa lui. Este lesne de înţeles că mama se închidea progresiv în fantasmele ei şi că fiul rămânea tot mai pe dinafară de această lume suficientă sieşi. Aşa că Al Patruzecilea a avut de timpuriu viaţa lui independentă. Se descurca singur, îşi făcea rost de mâncare atunci când nu găsea acasă, lucra la unul şi la altul, ajuta în port. Când împlinise cincisprezece ani, mama a ajuns să nu mai poată comunica. Stătea în casă şi se autoadmira şi, într-o zi, a dat foc la tot ce avea, murind şi ea în flăcări. Era imposibil de reconstituit cum s-a produs accidentul, ce a fost în mintea ei, ce şi-a imaginat că face. Băiatul era plecat din localitate, ajutând la transportul unui convoi. Când a revenit, s-a pomenit orfan şi cu casa distrusă. Atunci şi-a adus aminte că, în evoluţia nebuniei, mama a recunoscut că, de fapt, tatăl lui n-a murit, că doar a fost luat prizonier de barbari, că poate mai trăieşte şi îi caută acum în toată lumea. Sigur, femeia povestea contradictoriu, n-aveai cum s-o aduci la o clarificare, ceea ce spunea acum, mâine devenea cu totul altceva. Dar

dacă tatăl Celui de Al Patruzecilea trăia încă într-adevăr? Întrebarea aceasta avea să-l chinuie toată viaţa şi să-i hotărască destinul.

Copilăria Etiopianului s-a terminat la cincisprezece ani. În fond, câţi dintre Cei O Sută nu au luat viaţa în piept la vârste foarte tinere? Legendele vorbesc despre îndrăgostiţi medievali celebri neavând, nici băiatul şi nici fata, mai mult de treisprezece ani. Pe vremea Celui de Al Patruzecilea, omenirea trebuia să se grăbească şi mai mult. N-a ajuns la tron şi marele Clodowig tot la numai cincisprezece ani? Şi nu şi-a dovedit acesta de la început geniul? Şi n-a ajuns Sfântul Benedikt o celebritate în jurisprudenţă în vreme ce abia îi mijeau tuleiele?

Viaţa Etiopianului n-a făcut excepţie. Vârsta lui era o vârstă matură pentru secolul al V-lea. Pe vremea regilor biblici altele au fost reperele. Înaintea lor, primii oameni au avut parte de traiuri îndelungate. Adam a sălăşluit printre vii nouă sute treizeci de ani, Set nouă sute doisprezece ani, Enos nouă sute cinci ani, Cainan nouă sute zece ani. Ei şi urmaşii lor au trăit pe pământul acesta veacuri multe. Nici acel răgaz n-a făcut parte din Epoca de aur, şi totuşi altul era timpul de speranţă îngăduit. Apoi viaţa s-a restrâns mereu mai mult în ea însăşi: pe vremea gloriei atotputernice a Egiptului, ar fi existat deja suverani intraţi în istorie la etatea de opt ani. Regatul Aksum, în excelente relaţii cu Egiptul – şi în primul rând cu amintirea acestuia – cunoştea asemenea legende. Acum, când lumea se apropia inexorabil de Judecata de Apoi, vârstele scădeau iarăşi, iar speranţa de viaţă devenea tot mai redusă. Cu doar puţini ani în urmă, în tot Orientul, de la Mediterană şi până în Persia, a bântuit o molimă înfiorătoare, care a ucis cea mai mare parte din copiii acelor locuri. Se întâmplase o nouă variantă a „Uciderii pruncilor”, tălmăceau oamenii grozăvia şi lumea părea că se află la ultima generaţie. Abia după doi ani au început să se nască iar copii apţi de a supravieţui. Aceştia au fost răsfăţaţi cu toate onorurile şi regele Asbeha obişnuia să asculte de sfaturile lor nevinovate, spunându-se că poate de aceea s-a

şi acoperit suveranul de glorie şi a adus ţara la o nouă propăşire. (La ultima ei propăşire...)

Despre Sfârşitul lumii, un mare filosof al locului a emis o teorie care a avut şi ea un rol în epocă: „Nu, a notat autorul – al cărui nume s-a pierdut, dar care poate foarte bine să fi fost, după stil, Goraba –, nu, viaţa pe pământ nu se va sfârşi prin moartea copiilor, ci prin precocitatea lor tot mai pronunţată: la cinci ani, omul va ajunge la deplina maturitate fizică, dar, în primul rând, psihică; apoi va îmbătrâni şi va muri. Mai târziu, la trei ani va avea loc acel moment de apogeu. După care la un an. Treptat, omul va ajunge asemenea musculiţelor de o zi. Spre sfârşit, traiul îi va dura clipite, fracţiuni de clipite." Goraba a fost un sceptic şi îi plăceau paradoxurile: „Sfârşitul lumii, se amuza el, este la fel de implacabil ca şi de imposibil, asemenea cursei de urmărire a lui Ahile faţă cu broasca ţestoasă".[1] Dar paradoxurile lui Goraba au făcut epocă. „Paradoxurile de azi sunt prejudecăţile de mâine", va spune cu aproape un mileniu şi jumătate mai târziu un autor ce s-a numit Marcel Proust.

Etiopianul era prea bătrân spre a mai fi socotit un copil precoce şi prea tânăr pentru a se putea mândri cu fapte deosebite. El era şi prea sărac, şi prea blond, şi fără vreun talent ieşit din comun. Nimic nu-l mai lega de portul Adulis, în afara amintirilor copilăriei. Dar amăgirea acestora este tiranică şi ne terorizează toată viaţa. Plecând din Regatul Aksum, Al Patruzecilea nu fugea de imaginile trecute, dimpotrivă, el încerca să le adauge şi figura protectoare a unui părintre. El nu pleca de dorul aventurii, ci din frica de ea: Etiopianul se simţea îngrozitor de singur. Cât trăise mama, deşi prezenţa ei devenise, cu timpul, tot mai stânjenitoare, Al Patruzecilea se mai simţise legat de cineva. Acum rătăcea într-un ţinut unde părea tot mai mult o fiinţă

[1] Goraba a scris în limba greacă, însă cărţile sale au fost distruse de purificatorii religioşi. Ne-au rămas doar câteva lucrări, strânse într-un compendiu în limba geez, limba Bisericii şi a intelectualităţii din Aksum-ul de după secolul al VI-lea. Aşa că acest compendiu este rodul muncii unor copişti, cu toate consecinţele şi riscurile ce decurg din aceasta.

străină. Poveştile incoerente ale mamei îi reveneau obsesiv în memorie, iar el se străduia să-şi amintească fragmente de discuţie utilizabile în tentativa de a-şi regăsi părintele. Mai trăia acesta? (Cu sute de ani mai devreme, un descendent de mult uitat încercase şi el să-şi întâlnească tatăl pierdut. Scribul a notat, la locul potrivit, şi avatarurile aceluia. Obstinaţia de a-ţi căuta şi în felul acesta propria-ţi identitate este o caracteristică atavică prezentă sau nu la diferiţi indivizi. Ataşamentul sau lipsa de ataşament faţă de trecut poate influenţa viaţa în cele mai profunde chipuri, dar Etiopianul se hotărâse să pornească pe urmele părintelui său mai mult din disperare şi din lipsa unei alte perspective decât din motive existenţiale. Cel puţin aşa ar fi răspuns el la această întrebare, deşi scribul crede că în destinul Celui de Al Patruzecilea ar fi existat şi alte bifurcaţii posibile în calea vieţii.)

Etiopianul îşi va aminti mai târziu, de multe ori, ultima sa zi la Adulis. Cerul era de un albastru neîntrerupt şi el stătea culcat pe spate, căutând zadarnic o fisură în cupola compactă. Etiopianul îşi va aminti mereu cerul din Aksum, un cer virgin, imposibil de regăsit altundeva.

Şi îşi va mai aminti de o fată, o fiinţă singură ca şi el, care căra oriunde cu ea o lădiţă cu tot ce poseda. Fusese prima lui dragoste şi, poate, dacă ar fi rugat-o, ar fi venit cu el. Dar el n-a rugat-o, ci doar o va recăuta până la moarte, în toate femeile întâlnite de atunci.

Câteva toponime apăreau deseori în poveştile mamei Celui de Al Patruzecilea, toponime cărora el nu le-a dat niciodată o prea mare importanţă, aşa cum n-a prea luat în seamă nici firul poveştilor bietei femei. Firul acestor poveşti era schimbător şi cu cât nebunia avansa, evenimentele narate erau mai contradictorii şi mai gogonate. Însă unele nume reveneau mai des şi copilul s-a obişnuit cu ele şi le-a ţinut minte. La fel ca toţi copiii (dar şi oamenii mari), Etiopianul avea coşmaruri cu Ef. Şi îşi mai amintea nişte nume, multe pe care nu le-a putut identifica niciodată, printre care şi mânăstirea Larins, ce reve-

nea atât de des.[1] De ce tocmai Larins? Cine ştie? Poate fiindcă i-a plăcut cum suna cuvântul, poate fiindcă Larins (Lerins) este mai uşor de pronunţat şi de reţinut decât Ferme zu Chiuso, poate fiindcă insula mare Lerins era cunoscută până şi în depărtare, peste ţări şi mări, drept depozitara unuia dintre cele mai mari tezaure ale piraţilor de pretutindeni. În adolescentul din Orient s-au topit şi gusturile marilor aventuri şi Lerins era indiscutabil una dintre ispitele legendare ale vremii.

Dar Etiopianul n-a plecat direct la Larins. Pe drum a căutat şi alte localităţi, numeroase inexistente. (În nebunia ei, mama Celui de Al Patruzecilea stâlcea cuvintele şi multe dintre „localităţile" căutate mai târziu de fiu erau de negăsit.) Drumul din Regatul Aksum până la Larins ar fi fost relativ scurt: el ar fi putut fi parcurs fie pe mare, fie pe uscat, într-o călătorie de câteva săptămâni. Dar devierile imprevizibile în direcţia unor localităţi inexistente sau fără nici o legătură cu investigaţiile adolescentului au făcut din acest itinerar un periplu ce a durat peste trei ani. Când a ajuns la Larins, Etiopianul era, de acum, un om fără vârstă, un bărbat zdrenţuit ce a trecut prin atâtea încât orice entuziasm al tinereţii i s-a stins de mult. Doar ideea fixă de a-şi găsi tatăl mai dădea un sens zbaterii sale.

Drumul a fost lung şi fiindcă era imposibil pentru Al Patruzecilea să se prezinte drept fiul unui proscris – aşa cum i l-a descris mama –, chiar dacă un proscris pentru o cauză nobilă. Dar până şi dacă s-ar mai fi aflat în viaţă Chlorus şi ar fi fost de faţă la venirea fiului său, ar fi existat şanse minime să fie recunoscut drept omul aflat în conul de speranţe al tânărului. Nimic despre „Sabia cu două tăişuri", nimic despre Mâna Albă sau despre colaboratorul (sau rivalul) lui Ef nu-i era cunoscut Etiopianului. Despre toate astea mama nu i-a povestit vreodată

---

[1] Ciudat este că numele corect este Lerins şi nu Larins, aşa cum îl pronunţase Al Treizeci şi nouălea. Tot drept Larins va căuta şi Etiopianul insulele şi mânăstirea. În *Argumentul* la „Cei O Sută", scribul a notat, prevenindu-şi cititorii (învăţăceii şi stăpânii săi): „Viaţa «Celor O Sută» reprezintă posibile preluări din cărţi, dar şi selecţia unor amintiri transcendentale, *a unor nume în diferite ortografieri*".

ceva. Întâmplarea face că atunci când Al Patruzecilea a părăsit ţărmul Mării Roşii, şi Chlorus a plecat înapoi înspre apus. Apoi, în timp ce fiul îl căuta în jurul Constantinopolului, în localităţi inexistente, Al Treizeci şi nouălea lupta la Vouille şi dispărea acolo. Etiopianul nu a auzit nici despre victoria lui Clovis asupra vizigoţilor, nici despre personajul pierit în bătălie. În afară de asta, Chlorus nu ştia greceşte şi vorbea o limbă greu de înţeles, în timp ce tânărul abia se deprindea cu graiurile popoarelor printre care nimerea pentru mai mult sau mai puţin timp. N-ar fi fost, de aceea, nici o minune dacă Mâna Albă sau oamenii luptând sub egida ei l-ar fi capturat sau ucis pe Al Patruzecilea. Acesta n-ar fi ştiut că a ajuns tocmai în preajma celor pe care-i căuta, iar ei n-ar fi avut măcar habar că l-au omorât pe fiul căpeteniei lor. Una peste alta, Etiopianul căuta un tată ce nu exista, în nişte locuri nepotrivite pentru a-l găsi sau în localităţi unde Chlorus, chiar dacă a fost cândva, nu s-a suprapus nici o clipă peste imaginea căutată.

Drumul Celui de Al Patruzecilea era lung, însă nu s-a constituit în nici un fel într-o călătorie de iniţiere. Ceea ce a învăţat Etiopianul în cei peste trei ani cât i-au trebuit să ajungă din Regatul Aksum la Larins nu era legat nici de filosofie, nici de gramatică, nici de geometrie, retorică sau dialectică. Acestea toate erau lucruri ce nu-l interesau câtuşi de puţin. El era atras de imaginea tatălui şi, în subsidiar, de renumele insulelor misterioase burduşite cu comorile piraţilor. (Dacă ar fi ştiut că tatăl său a ticsit traseele sale cu tezaure ascunse în pământ, peşteri sau scorburi, n-ar mai fi trebuit să străbată atâta amar de drum...)

Etiopianul a ajuns la Larins în jurul anului 510. (Poate cu doi ani mai devreme.) El n-a căutat insula cea mare, aşa cum l-ar fi îndemnat vârsta, ci s-a oprit, pentru început, la mânăstire. Aici s-a întâmplat un lucru foarte ciudat, deşi asemenea fapte se petrec de multe ori, doar că noi nu suntem conştienţi de ele. Al Patruzecilea se interesa de tatăl său şi dădea drept repere fragmente din poveştile auzite din gura bietei sale mame. Nici unul dintre călugări n-a reuşit să alăture aceste informaţii persoanei

brigandului cunoscut de ei atât de bine. Ba, mai mult, şi monahii din Lerins i-au relatat tânărului întâmplări despre Al Treizeci şi nouălea, fără să fi bănuit vreodată cineva că şi Etiopianul şi gazdele sale vorbeau despre una şi aceeaşi persoană. Cele două imagini ale personajului nu s-au mai suprapus niciodată.

Când scribul afirmă că lunga peregrinare a Celui de Al Patruzecilea nu s-a constituit într-o călătorie de iniţiere, el nu se dovedeşte decât robul modelelor vechi. El ar fi vrut ca Etiopianul să se alăture unui învăţat, să-l slujească pe acela, să deprindă reperele lumii după canoanele şcolii savantului. „Şi catârul cutreieră drumurile, însă nu învaţă nimic de pe urma experienţelor sale", se spunea pe vremea aceea, socotindu-se obligatoriu ca învăţăcelul să beneficieze de un ghid competent, apt de a-i atrage atenţia asupra peisajului străbătut şi a-i explica într-o viziune unitară oamenii şi locurile întâlnite în cale. În loc de aceasta, Etiopianul a călătorit mai mult singur, nu s-a prea interesat de teorii şi de celebrităţile locului, de monumente şi de vestigii istorice, de peisaje şi de reprezentaţiile artiştilor; el nu vizita, ci era tot timpul în trecere; el era preocupat să aibă ce mânca şi unde pune capul; el era atent să nu fie răpit de oameni sau de Ef. Numeroasele prilejuri de învăţătură nu se constituiau pentru el decât în primejdii ce trebuiau ocolite. Din punctul acesta de vedere, drumul spre Apus al Celui de Al Patruzecilea n-a fost o călătorie de iniţiere. Din punctul „clasic" de vedere, iniţierea sa va începe la Lerins.

Totuşi, scribul nu poate prelua cu inima uşoară o asemenea aserţiune: afirmaţia lui Cesaire din Arles, cum că Etiopianul s-a născut la viaţă abia la Lerins, că până atunci n-a făcut decât să vegeteze asemenea unei plante, depăşeşte formula consacrată conform căreia doar după botez ar începe adevărata viaţă. Cesaire din Arles pretinde că Al Patruzecilea era o „tabula rasa" în ziua când a ajuns la mânăstire şi că doar un grai (neîngrijit şi acela) şi vagi deprinderi de supravieţuire l-ar fi deosebit de un „animal barbar". Nu trebuie uitat însă că Etiopianul venea din Regatul Aksum, aflat în faza de maximă înflorire, că a văzut jumătate de lume, că s-a bucurat de o copilărie normală într-o civilizaţie

deosebită. Ajuns la Lerins, Al Patruzecilea devenise un om care a trăit multe şi a văzut multe.

Cesaire din Arles va fi, într-adevăr, primul său maestru. Etiopianul nu va uita niciodată că misiunea sa este aceea de a-şi regăsi tatăl şi va face numeroase şi continue eforturi în acest scop. Dar viaţa, aşa cum îi era cunoscut deja din Regatul Aksum, viaţa nu este decât o cale de realizare a unui (unor) ţel(uri) rămas(e) de cele mai multe ori obscur(e). Cesaire din Arles va fi primul grădinar preocupat să facă ordine (şi) în „vegetaţia sălbatică" a sufletului tânărului oriental. El va reuşi să-l reţină pe Al Patruzecilea la Lerins, să-i devină învăţător, să-l boteze şi să-l instruiască.

Scribul a verificat şi răsverificat cronologia evenimentelor, însă nu a fost în stare să descâlcească un anacronism. Cesaire a fost călugăr în numeroase locuri şi a fondat el însuşi mai multe mânăstiri. El s-a născut în jurul lui 470 după Christos şi a devenit în anul 502 episcop de Arles. Rezultă că a trăit la Lerins înainte de 502, dar pe vremea aceea Etiopianul se mai afla la Adulis. Şi, totuşi, la Lerins se păstrează consemnarea trecerii celor două personaje şi roadele întâlnirii lor.

Cesaire era preocupat de stabilirea regulilor practice şi morale ale vieţii monahilor şi primul canon al acestei discipline ne-a rămas în caligrafia Etiopianului: o scriere colţoasă, nu lipsită de greşeli, dând naştere la cuvinte inexistente, ale căror sensuri zadarnic au încercat savanţii să le afle: Al Patruzecilea abia învăţa limba, după ce uitase şi graiul său oriental, folosind o grecească împănată cu vocabule ale unor dialecte întâlnite pe drumul spre Occident. Scrisul era pentru Etiopian o îndeletnicire nouă şi, mai mult ca sigur, exemplarul păstrat nu este decât o „temă de casă", un exerciţiu de copiere. Totuşi, copierea a fost realizată în prezenţa lui Cesaire (viitorul episcop de Arles), întrucât acesta îl adnotează, face aprecieri asupra muncii învăţăcelului şi îi spune cum să lucreze mai departe. Avem, astfel, un fel de maculator mereu completat de un învăţător conştiincios.

Aşadar, Etiopianul rămâne o vreme la mânăstirea Lerins, timp suficient pentru a deprinde folosirea literelor şi spre a învăţa alfabetul credinţei creştine. Acum, aflat atât de aproape de „raiul piraţilor", cealaltă insulă Lerins, între meditaţia creştină şi gândul niciodată abandonat de a-şi găsi părintele, Etiopianul visează şi la aventurile adolescentine ce nici ele nu l-au părăsit. Cesaire este cutremurat: cum poate un om să ajungă la liniştea revelaţiei şi, totodată, să fie bântuit de amăgirea unor comori provenite din jaf? Cesaire îi recomandă numeroase penitenţe ucenicului său şi acesta este dispus să le îndure, însă gândul că, atât de aproape, Celălalt Lerins îşi oferea ispitele nu putea fi stins în nici un fel.

Atunci, Cesaire a încercat să-l obosească pe învăţăcelul bântuit de fantome. Etiopianul primea teme de casă tot mai pretenţioase şi tânărul le îndeplinea cu zel, rămânându-i însă şi suficient timp spre a face planuri de a da măcar o raită şi în ostrovul vecin.

Al Patruzecilea a sistematizat canoanele disciplinei ecleziastice, stabilind capitole, subcapitole şi paragrafe. El a reuşit să pună ordine în torentul de idei al maestrului său. Etiopianul este cel ce trasează imperativele şi cel ce notează explicaţiile, el desparte ierarhia de morală şi de dogmă, fixează regulile şi programele. Cesaire le enunţă, el le scrie. Evoluţia colaborării lor se poate vedea în ordinea manuscriselor. Ucenicul greşeşte tot mai puţin, iar, de la un timp, nu mai copiază, ci aşterne pe hârtie gânduri. Stilul se modifică şi el: la început, Al Patruzecilea notează ceea ce i se dictează, apoi concepe singur. Din aserţiunile complicate şi pur teoretice din prima fază, se nasc propoziţiile scurte, regulile de mai târziu. Cesaire a fost genial, Etiopianul s-a dovedit a fi fost unealta ideală. Cesaire a intrat în istorie datorită canoanelor sistematizate de Etiopian. Acesta şi-a slujit maestrul, a pus în cuvinte potrivite gândurile inspirate şi... mai găsea vreme să jinduiască la Celălalt Lerins. Aflată atât de aproape, „grota piraţilor" iradia seducţie. Viaţa nu este formată decât din prilejuri, scopurile ne depăşesc. Morala lui Cesaire, liniştea mânăstirii şi viaţa simplă a călugărilor

ofereau prilejuri. Ispita Celuilalt Lerins oferea şi ea prilejuri. Scopurile ne depăşesc.

Etiopianul a rămas mai multă vreme la mânăstirea Lerins: poate un an, poate doi sau trei, timp în care educaţia lui a făcut progrese uimitoare, iar biblioteca lăcaşului s-a îmbogăţit cu numeroase noi manuscrise, atribuite în mare parte lui Cesaire, viitorul episcop de Arles. După o vreme, se spune, cineva i-ar fi povestit Celui de Al Patruzecilea ceva ce l-ar fi lăsat pe acesta să bănuiască o pistă în legătură cu tatăl său şi, drept urmare, Etiopianul ar fi plecat în Calabria, pe acele urme. Dar chiar dacă informaţia primită ar fi reuşit să suprapună pentru o clipă imaginile diferite ale aceluiaşi personaj, momentul a fost trecător şi fiul n-a putut să profite prea mult.

Înainte de a părăsi insula mică Lerins, Etiopianul a mai zăbovit îndelung la fereastra chiliei lui şi, din locul prea strâmt, a încercat să desluşească tainele din Celălalt Lerins, Insula Comorilor. De la postul lui de observaţie, ispitele îi puteau apărea doar în imaginaţie, forfota piraţilor şi traficul corăbiilor rămânându-i interzise. Însă tot privind într-acolo, Al Patruzecilea apucă să vadă mai aproape, la doar câteva sute de metri, ruina unei construcţii pe care până atunci o ignorase. Era într-un codru des ce pornea de la zidul mânăstirii, şi călugării îl preveniră că terenul era plin de râpe adânci, că drumul acela aparent scurt până la misterioasa urmă de clădire nu putea fi străbătut pe uscat, că au mai fost şi alţi îndrăzneţi tentaţi să viziteze locul, însă nimeni nu s-a mai întors, în afara unuia cu minţile de atunci rătăcite şi în afara lui Cesaire. Dar Cesaire tăgăduia cu indignare că ar fi fost vreodată ispitit să străbată distanţa aceea de codru numai pentru a se apropia de o tentaţie atât de profană. În afară de asta, presupusa ruină exista mai mult în legendă decât în imagine: iniţial, Etiopianul privise luni de zile într-acolo fără să vadă nimic. (Poate fiindcă ochii săi priviseră pe deasupra pădurii, căutând doar Celălalt Lerins, îşi spuse el mai târziu.) Cu vremea, auzind de la fraţii călugări diferite istorii, i se păru că vede şi el ceva printre coroanele dese ale

copacilor. Apoi acel ceva prinsese contururi tot mai concrete şi ispita de a pătrunde în locul ascuns creştea zi de zi. Ruina – sau ce-o fi fost – era atât de aproape şi se comporta atât de straniu: greu de desluşit printre copaci, ea putea trece neobservată luni de zile, pentru a se releva brusc, fără putinţă de tăgadă, moment când devenea vizibilă de la ferestrele mai multor chilii ce dădeau în direcţii diferite, direcţii ce în mod obişnuit nu se interferau. Se găsea, de pildă, la mânăstirea Lerins încă un novice, fratele Ioan, cu care Etiopianul se împrietenise. Al Patruzecilea avea fereastra spre apus, iar Ioan spre răsărit, însă, câteodată în acelaşi timp, amândoi trăiau cu impresia că văd la o aruncătură de băţ aceeaşi construcţie ascunsă în vegetaţie. Maestrul lor, Cesaire, le-a interzis categoric să se lase pradă ispitei şi să se încumete să facă acel drum. Însă, într-o zi, cei doi au dispărut. De la zidul mânăstirii pornea o cărare: ei au urmat-o, dar, după o vreme, au trebuit să constate că merg de prea mult timp pentru o distanţă de doar câteva sute de paşi. De jos, dintre copaci, nu mai aveau nici un control asupra drumului străbătut şi nu mai ştiau unde se află ţinta căutată. Apoi, cărarea deveni un fir ce se topi într-o râpă. Tinerii au încercat să ţină direcţia înspre locul din amintire şi se pomeniră pe un teren extrem de accidentat, plin de fisuri tot mai adânci şi mai greu de trecut. Etiopianul, după ce a străbătut o mare parte a lumii civilizate pentru a ajunge din Regatul Aksum, pe tot felul de căi ocolite, până la Lerins, nu putea pricepe cum de nu e capabil să parcurgă o distanţă atât de scurtă, până la un loc atât de apropiat. Când, în sfârşit, trebui să-şi recunoască înfrângerea şi se strădui să identifice cu tovarăşul lui o cale de întoarcere, se pomeni, pe neaşteptate, în faţa clădirii căutate. Era un templu păgân perfect conservat, însă, în mod foarte ciudat, mai târziu, Etiopianul păstră cu totul alte amintiri despre el decât Ioan. Al Patruzecilea ştia că a pătruns într-o sală cu coloane de marmură roşie cu nervuri albăstrui, că pardoseala era din acelaşi material, iar pereţii acoperiţi de fresce cu figuri şi animale mitologice. Din impozantul vestibul dădeau mai multe intrări. Etiopianul rătăci prin încăperi mai mari sau mai mici,

superbe toate şi foarte bine păstrate, în ciuda faptului că întreg ansamblul se afla în mijlocul unui codru ce părea că n-a mai fost călcat de veacuri de om. În centrul unor încăperi se găseau altare de jertfă, în altele se aflau statui, unele camere erau doar de trecere şi erau goale. Clădirea s-a dovedit a fi mai mare decât au bănuit cei doi, trepte către încăperi subterane invitau la alte cercetări, cercetări pe care, însă, nici Etiopianul şi nici Ioan nu au îndrăznit să le întreprindă: în spaţiile de sub pământ părea să fie întuneric beznă, la fel cum şi unele galerii de deasupra solului dădeau spre odăi lipsite de orice iluminare. O vreme, Al Patruzecilea mai păstră convingerea că se află într-un loc ideal pentru tezaurizarea unor comori şi că, până la urmă, dacă nu vor fi surprinşi de piraţi, chiar vor da de o asemenea avere. Gândul acesta implica, deci, şi riscul de a nimeri oricând peste gazde neospitaliere, foarte probabil agresive. Dar nu întâlniră nici comori şi nici piraţi. Totuşi, o frică inexplicabilă îi făcu să nu mai poată savura frumuseţea decoraţiilor. Stăteau într-o curte interioară, flancată de coloane, împodobită cu o vegetaţie bine întreţinută. Era confirmarea bănuielii lor că se aflau într-un spaţiu încă locuit. Până atunci n-au găsit nici o dovadă concretă, tot ce au întâlnit putea să fie acolo de sute de ani, nici o trecere secretă nu li s-a trădat prin ceva. Totul era îngrijit, dar, până acolo, totul putea să fie părăsit de veacuri. Vegetaţia din curtea interioară era, însă, un semn sigur. Dintr-o gură monstruoasă de om-peşte îşi făcea apariţia un izvor ce se vărsa într-un bazin din mijlocul curţii. Plante ornamentale erau sădite în mari vase din piatră. Dacă nu piraţi cumpliţi, cel puţin servitori misterioşi trebuiau să se ocupe de toate astea. Cei doi simţeau teama sugrumându-i, frumuseţea ce-i copleşise la început le devenise indiferentă. Prezenţa umană li se părea acum certă şi nu se mai mirară când dădură peste o bătrână ce îi privi câteva clipe, dispărând apoi într-o altă încăpere. Liniştea se dovedi insuportabilă şi le aţâţă imaginaţia excitată.

Căutând drumul spre ieşire, Etiopianul îşi amintea, mai târziu, că ar fi trecut printr-o mică necropolă, ţinând minte chiar şi câteva inscripţii de pe morminte. Se găseau deja aproape

afară din clădire, când mai întâlniră pe cineva, un bărbat îmbrăcat ca un franc, un ţăran sau meşteşugar. N-au schimbat nici o vorbă şi omul, cărând o legătură de lemne, nu părea a avea intenţii duşmănoase. În sala mare a vestibulului mai dădură de doi indivizi, iar înainte de a se putea îndepărta se simţiră împresuraţi. Acum ameninţarea era evidentă şi, deşi nimeni nu vorbea, cei doi intruşi vedeau cum cercul se strânge în jurul lor. Începură să fugă şi toată nădejdea lor era desimea codrului, cu toate că, mai mult ca sigur, urmăritorii cunoşteau mult mai bine locurile şi îi vor mâna încotro vor dori ei. Mai trebuie adăugat că teama celor doi faţă de acei oameni era cu atât mai mare cu cât aceia nu aveau nimic cumplit în înfăţişare, predominând frica faţă de ceea ce nu era vizibil. Etiopianul, poate mai obişnuit cu situaţiile primejdioase, reuşi să câştige un avans şi, julindu-se şi zgâriindu-se, izbuti să scape. Mai apucă să vadă cum, parcă fără să se grăbească, acei bărbaţi şi acele femei (?) îl prind pe Ioan, îl trântesc la pământ şi-l omoară (?) cu ciomegele.

La mânăstire, nimeni nu-l întrebă pe Etiopian nimic, dar era limpede că toţi ştiau unde a fost. Peste câteva zile îşi făcu apariţia şi Ioan. Al Patruzecilea ar fi putut să jure că a văzut când *oamenii aceia* l-au prins şi l-au omorât. Dar Ioan tăgăduia totul. Şi ceea ce a văzut Etiopianul, Ioan pretindea că ar fi fost cu totul altfel. Ceilalţi călugări evitau să mai stea de vorbă cu ei.

După câteva săptămâni, Al Patruzecilea reuşi să aibă o explicaţie cu Cesaire. Etiopianul trăia cu convingerea că Ioan nu mai este Ioan, că în trupul aceluia s-ar fi insinuat altcineva. Acel nou Ioan avea amintiri false, se comporta ciudat, mirosea urât. Cesaire îi recunoscu Etiopianului că despre toţi cei ce au reuşit să se întoarcă din ciudatul templu se credea că nu mai sunt cei ce au plecat, că tuturor colegilor le era frică de ei, fiind încredinţaţi că în trupurile celor reveniţi s-ar fi încarnat diavoli. Cesaire îi arătă Etiopianului un manuscris al acestuia de dinainte de a fi plecat şi unul copiat după întoarcere: îngrozit, Al Patruzecilea trebui să recunoască şi faţă de el însuşi că scrisurile erau total diferite.

Stătu în noaptea aceea şi privi spre locul unde avea impresia că a fost, trăind senzaţia că poate desluşi în întuneric tot ce a văzut aievea şi încă multe altele. Se îngrozi atât de tare, încât încă în aceeaşi noapte părăsi Lerins. Două zile mai târziu, Ioan fu găsit mort.

În Calabria, Etiopianul a ajuns în jurul lui 512. În etapa aceasta biografia sa se leagă de trei personaje, două atestate în istorie, amândouă făcând trimiteri la Etiopian. De aici rezultă că Al Patruzecilea s-a bucurat deja de o oarecare faimă la acea dată şi că devenise un punct de laudă să-l fi cunoscut. Unul dintre aceste personaje se numea Ţipor şi era un *hekhalotian*. El făcea parte dintre acei evrei mistici ce se ocupau de peste un sfert de mileniu de descrierea carului (merkaba) cu care credinciosul va ajunge până la Tronul lui Dumnezeu şi a palatelor (hekhalot) pe care le vor întâlni în acea călătorie. Odată, Etiopianul îi povesti despre ciudatul templu pe care-l vizitase în insula mică Lerins şi despre aventurile ce se legau de acel edificiu misterios. Ţipor îl ascultă cu mult interes şi îi explică, pe larg, că asemenea peripeţii sunt nişte iniţieri atât de subtile, încât există mai multe grade de cunoaştere: unii, cei mai mulţi, nu rezistă şocului, înnebunesc sau mor; alţii se apără prin amnezii sau amintiri false şi, în fine, câţiva, puţini, păstrează o apropiere cât de cât fidelă faţă de cele întâmplate. Cu cât iniţiatul este mai avansat, cu atât imaginile sunt mai clare şi mai adevărate şi permit noi revelaţii – multe asemenea clădiri se ridică la rangul unor vestibule, formând aşa-numitele „castele de trecere": ele permit pătrunderea în alte etape, mai avansate. Însă toate astea nu sunt decât nişte faze pregătitoare, o repetiţie terestră, îngăduită doar celor aleşi.

– Dacă erai mai pregătit, îi spuse Ţipor, ai fi pătruns şi în acele încăperi întunecate, în galeriile subterane din primul şi din următoarele nivele de sub pământ.

– Şi aş fi ajuns la Tronul lui Dumnezeu?

– Da' de unde?! Pe pământ nu sunt decât copiile. Tu nu ai ajuns, după ani de învăţătură în acea mânăstire păgână, decât

să poţi deosebi cu simţurile ceea ce alţii – şi, iniţial, şi tu – n-au putut concepe nici cu gândul. Dar nici cunoştinţele, nici credinţa nu ţi-au ajuns pentru mai mult. Frica şi ignoranţa te-au făcut să nu poţi accede mai departe.

Ţipor era un iniţiat. El nu vorbea despre călătoriile reuşite de el însuşi, nici despre staţiile itinerarului pe care-l studia. „Ar fi ca şi cum aş grăi în pustiu, ca şi cum m-aş adresa unui surdomut", explica el. Ceea ce află Etiopianul era că toate acele hekhalot (palate) existau în mod obiectiv, că ele puteau fi descrise prin iniţiere şi că locul lor putea fi stabilit la fel de exact, precum astronomii din vechime erau capabili să localizeze stele ce nu sunt vizibile cu ochiul liber.

– Castelele tale fac parte dintr-o ştiinţă, acceptă într-un târziu Al Patruzecilea.

– Nu: ştiinţa este amnezie. Orice poate fi ştiinţă: putem să studiem acul de cusut şi putem să studiem curgerea râurilor. Enoch a fost un inventator pentru că a fost primul care a venit cu pana de scris şi cu acul de cusut? Sau a fost el un om de ştiinţă? Enoch a inventat scrisul şi cusutul, sau Dumnezeu ni le-a transmis, mă rog, să zicem, prin el? Mistica este revelaţie, ştiinţa este amăgire.

De la Ţipor, Etiopianul a învăţat că totul este sau nu este, în funcţie de pregătirea noastră de a accepta sau nu un lucru. Misterioasa construcţie de lângă mânăstirea Lerins e o dovadă: luni de zile, Al Patruzecilea nici măcar n-a fost capabil s-o deosebească de verdele coroanelor copacilor zăriţi zilnic de la fereastra chiliei sale.

– Revelaţia te ajută să sesizezi obiectul de fond, îl învăţă evreul. Cei mai mulţi nu ajung să vadă decât fondul. Ceea ce nu înseamnă că obiectul nu există. Obiectul este peste tot. Pentru că Dumnezeu a făcut lumea şi El a făcut-o toată: şi cer şi păsări, şi apă şi peşti, şi pământ şi animale, şi fond şi obiecte.

Al doilea personaj atestat şi pomenindu-l pe Etiopian este Cassiodor. Acesta, la prima vedere, pare că nu are nici o legătură cu Ţipor. De exact aceeaşi vârstă cu Al Patruzecilea, Cassiodor provenea dintr-o familie bogată din sudul Italiei. Prin

512 d.H., tânărul patrician, cult şi rafinat, devenise deja deosebit de căutat în regiune şi nu numai: Cassiodor dovedise un talent nepreţuit în a-i pune de acord pe noii stăpâni ai Peninsulei cu lumea romană bizantină. El era în stare să-i facă pe barbari să accepte precepte tradiţionale locale şi să convingă vechi familii latine să privească în mod firesc obiceiurile noilor veniţi. De regulă, Cassiodor folosea pentru mediere un catalizator tot mai verificat: creştinismul. De aceea se spunea despre tânărul şi atât de utilul fruntaş politic că are nu numai o solidă cultură laică, dar şi o mare erudiţie religios-creştină.

– El este un om de ştiinţă, continua discuţia Ţipor, arătându-l în zeflemea pe Cassiodor.

– De ce el? Numai fiindcă ştie atât de multe?

– Nu ştie nimic! Face doar raţionamente.

Nu era adevărat. Cassiodor era de asemenea foarte credincios, doar că el părea dispus să medieze nu numai între vechii şi noii stăpâni ai Italiei, dar şi între Dumnezeu şi oameni. Cassiodor era în stare să sistematizeze, să organizeze, să creeze contacte. El credea, dar iubea oamenii. Ţipor era preocupat de castelele lui. Lumea din jur îl amuza, fiindcă avea un deosebit simţ al umorului. Această trăsătură îl predispunea la tot felul de şotii şi este de crezut că învăţaţii mistici erau cu totul altfel imaginaţi de mulţime decât el: rupţi de realitatea vulgară. Însă relaţia lui Ţipor cu toţi cei din jurul său se supunea şi se rezuma la amuzament: pe cât era de serios în iniţierea sa mistică, pe atât era de maliţios cu semenii, de multe ori neascunzând şi o superioritate enervantă. Ţipor nu părea omul apt de a-l ajuta pe Etiopian să-şi găsească tatăl. Pentru aceasta mult mai potrivit putea fi Cassiodor. Tânărul roman cunoştea extraordinar de multă lume şi, la rândul lui, era ştiut de şi mai mulţi oameni.

– Ajunge să întrebi ceva pe un singur ins. Acesta va vorbi cu alţi doi. Fiecare dintre cei doi cu alţii... O să-ţi găsesc tatăl.

Ţipor avea îndoielile lui. Într-o zi veni cu un moşneag ce-şi căuta fiul. Nimic din poveştile mamei nu se potrivea cu acel moşneag. Dar Ţipor îi făcu, după mai multe ore, să se îndoiască amândoi dacă nu cumva... Sigur, până la urmă se

dovedi că între Etiopian şi bătrânul marinar nu exista nici o legătură.

– Evident, evident... Dar dacă tatăl era mai tânăr şi fiul mai frumos, dacă tatăl era mai bogat şi fiul mai isteţ, dacă tatăl avea ochii albaştri şi fiul era mai vânjos, n-ar fi fost exclus ca măcar unul dintre voi doi să creadă ceea ce vi se pare acum atât de imposibil. Fugiţi după himere şi vă loviţi mereu de concret. Lucrurile astea se simt şi nu se numără în ani şi în obiecte.

Cassiodor rămânea optimist. Pentru el totul se putea rezolva, fiindcă, între oameni, problemele nu se pun decât la nivel de bunăvoinţă. Teoria asta l-a călăuzit întreaga viaţă: trebuie să ai parte de un moment de inspiraţie în care Dumnezeu să te călăuzească arătându-ţi drumul, apoi vei merge singur pe acel drum. Pentru Cassiodor, drumul însemna bunăvoinţă: poteca spre alţi oameni, acceptare, toleranţă. Din păcate, pentru mulţi muritori trec anii fără a avea parte de clipa de inspiraţie divină, iar furia, răzbunarea (care atrage răzbunare), ura îi stăpânesc atât de mult, încât nici nu mai sunt în stare să sesizeze momentul. Dacă s-ar putea reculege pentru acea scurtă, dar decisivă revelaţie, demonii răului s-ar retrage din ei şi atunci ar fi apţi să convieţuiască în linişte şi bucurie. Teoria aceasta l-a făcut pe Cassiodor credincios şi misionar. Înclinaţia spre exactitate, memoria şi inteligenţa l-au păstrat în preajma ştiinţei.

Felul lui de a fi, dar şi prietenia sinceră cu Etiopianul îl îndemnau să-l ajute. Numeroasele-i relaţii în toată lumea se interesau de persoana căutată. Însă nu este posibil să alergi în lumea mare după cineva despre care tot ce ştii este nesemnificativ, de multe ori contradictoriu, oricum lipsit de relevanţă. În cazul acesta, dacă exista într-adevăr o cale, atunci aceasta era calea mistică. Doar că Ţipor îşi vedea de ale lui, iar Cassiodor făcea ceea ce putea.

Cel de-al treilea personaj cu care a venit în contact Al Patruzecilea în Calabria era o femeie. Aceasta vorbea puţin, se arăta rar, avea mereu asupra ei o lădiţă, pe care abia o căra. Nimeni n-a aflat vreodată ce ducea cu ea în cutia aceea din lemn, de care nu se despărţea niciodată. O chema Dagoberta şi provenea din

neamul francilor gallezi. Mulţi susţineau că nu e în toate minţile. Alţii, dimpotrivă, o respectau adânc, pretinzând că ar fi o merovingiană şi că era înrudită cu regii franci. Alte numeroase legende s-au răspândit în legătură cu cufărul ei de lemn.

Vechii romani credeau în spirite păzitoare ale tainelor comorilor ascunse în pământ. Aceste fiinţe se numeau *incubo* şi puteau fi recunoscute după pălărioarele caraghioase pe care le purtau. Dacă reuşeai să le pui acele pălărioare, se credea, acei incubo îţi deveneau sclavi docili şi puteau fi convinşi să-ţi arate locurile comorilor. Într-o lume tot mai populată de gnomi şi spiriduşi, alături de atâtea alte fiinţe paranaturale, incubo nu puteau să dispară. Nici Cassiodor, nici Ţipor nu credeau în ei, însă erau destui alţii convinşi de existenţa acelor spirite. Un got, preluând legenda, se ocupa cu fervoare de vânătoarea unor asemenea incubo, drept surse pentru descoperirea de comori. El îi povesti lui Cassiodor, în prezenţa Etiopianului, despre nenumăratele tezaure îngropate de Chlorus peste tot pe unde a umblat. „Şi, apoi, dacă a fost cineva care să se poată lăuda că a umblat mult prin lume, atunci acel cineva a fost Mâna Albă."

Al Patruzecilea nu auzea pentru prima oară de Mâna Albă, de „Sabia cu două tăişuri" şi de confreria secretă legendară. Numai că el nu făcuse niciodată legătura între cumplitul personaj şi tatăl său. Era şi imposibil să imagineze o asemenea ipoteză fantastică, după cele aflate de la răposata-i mamă. (Şi, dacă e să mergem mai departe, nici biata femeie n-a ştiut niciodată cine a fost cu adevărat tatăl fiului ei.)

Într-o zi, gotul l-a luat pe Etiopian cu el într-o încercare de a vâna un incubo. Acel got, pe numele său Heiderich, îi inspira Celui de Al Patruzecilea un sentiment cu totul ciudat: Etiopianul, el însuşi un venit de aiurea, un barbar, simţea cu putere, de când se afla în Calabria, „patria tatălui său", că el este, de fapt, continuatorul unei vechi seminţii romane. Neajungând la înţelegerea lui Cassiodor, el se purta la fel de semeţ-prosteşte ca mulţi alţi descendenţi ai unor vechi familii patriciene, săraci, însă mândri până la trufie, stârnind veşnice conflicte. Pe de altă

parte, Heiderich îl incita fiindcă părea omul cel mai bine informat în legătură cu tot ce a mişcat în ultimii cincizeci de ani în regiune. Pierde-vară desăvârşit, dispus să cheltuiască oricând o oră sau o zi în faţa unei ulcele de vin, la fel de acasă la Taranto ca şi în ultimul cătun ascuns după dealuri, cunoscând pe toată lumea şi fiind la rându-i cunoscut ca un cal breaz, Heiderich era în stare să povestească istoria fiecărui om şi a fiecărei pietre a locului.

„Heiderich pare să trăiască numai în trecut, le spuse Etiopianul prietenilor săi. Mereu povesteşte întâmplări petrecute cine ştie când, dar vine ziua când te pomeneşti că îl auzi relatând şi un moment ce a avut loc în timp ce el vorbea despre o altă faptă mai veche. Fără să-ţi dai seama, el percepe şi prezentul şi-l înglobează în istorioarele sale."

Gotul era omul ideal: el ştia totul despre Calabria ultimelor decenii şi, colindând împreună ţinutul în căutarea unui incubo, Etiopianul îl descosea în legătură cu tatăl său – la urma urmei, de aici ar fi plecat mama şi copilul când onorabilul patrician ar fi murit (sau n-ar fi murit) ca un erou. De aici trebuia descâlcit firul. Heiderich era încântat că poate să-şi deşerte sacul fără fund şi, deşi poveştile sale descriau nenumărate meandre – alte şi alte paranteze la paranteze –, până la urmă tot povestea şi ceea ce se aştepta de la el. Şi, într-adevăr, gotul îi furniză toate informaţiile cerute. Doar că Al Patruzecilea nu fu în stare să le descifreze. Întrebările sale, bazate pe reperele falsificate ale mamei, îl îndepărtau de fiecare dată pe Heiderich de Mâna Albă, dar un instinct sigur îl întorcea iar la personajul căutat. Necazul era că mama Etiopianului, lipsită de o imaginaţie deosebită, îi făurise fiului său un tată cât se poate de convenţional, un om cu o biografie cu totul şi cu totul probabilă, o biografie cum o aveau atâţia bărbaţi ai locului. Gotul îi povesti tovarăşului său de vânătoare despre mulţi oameni care, fiecare în parte, ar fi putut fi cel căutat. Dar fiindcă ştia *totul* despre fiecare, apăreau întotdeauna noi amănunte ce excludeau speranţele fiului rătăcitor. Şi, iarăşi, *de parcă ar fi fost în temă*, Heiderich se întorcea la Mâna Albă şi-i furniza noi dovezi nesesizate de

Etiopian. Dacă ar fi fost de faţă un martor aflat la curent cu biografia lui Chlorus şi a urmaşului său, acela s-ar fi simţit sigur înciudat cum de rămâne fiul orb în faţa unor mărturii atât de evidente, neînţelegând de ce nu pune Heiderich punctul pe i, precizând ceea ce doar insinua.

Cei doi n-au reuşit, de data asta, să prindă nici un incubo, deşi Heiderich era convins că a văzut într-un ţăran un spirit al pădurii, dar şi acela l-a simţit, şi-a scos singur pălărioara şi s-a făcut nevăzut. „Ţăran cu asemenea acoperământ cu există!" se încăpăţâna gotul, înciudat că i-a scăpat prada, însă mulţumit că i-a putut măcar dovedi tovarăşului său că n-au umblat după cai verzi pe pereţi.

– Şi tatăl tău este un incubo, îi spuse câteva zile mai târziu Heiderich Etiopianului. El stăpâneşte taina nenumăratelor comori ascunse în mai toată lumea civilizată.

Al Patruzecilea, de-acum tot mai ţâfnos, se simţi profund vexat.

– Tatăl tău a avut curajul să se avânte şi în încăperile întunecoase şi să coboare şi scările în faţa cărora tu ai ezitat, îi spuse şi Ţipor Etiopianului.

Al Patruzecilea, neputând pricepe de unde ştiu ceilalţi atâtea despre părintele său, reacţiona cu furie.

– Tatăl tău a păşit pe alt drum decât mine, îi spuse şi Cassiodor Etiopianului. Eu ar trebui să afirm că a pornit pe un drum greşit, fiindcă altfel ar trebui să recunosc că eu merg pe un drum greşit. Însă nimeni, în afara lui Dumnezeu, nu poate şti care drum este cel greşit şi care cel adevărat. Eu cred că în felul meu îl slujesc mai bine pe Dumnezeu, dar şi Ef a fost numit de unii învăţaţi ai Bisericii drept Furia lui Dumnezeu, iar tatăl tău l-a slujit pe Ef, ba a fost chiar unul dintre principalii locotenenţi ai flagelului.

Al Patruzecilea încerca să se scuture: de unde cunosc aceştia atâtea despre tatăl său şi de ce nu-i spun şi lui tot ceea ce ştiu? De ce vorbesc despre tatăl lui la trecut şi de ce pomenesc despre fapte în legătură cu care mama nu a suflat niciodată o vorbă? Peste tot în lume, umbra lui Chlorus părea să se

fi dizolvat, doar în Calabria – într-adevăr în Calabria! – ea prindea din nou consistenţă. Însă nimeni nu voia să spună până la capăt ceea ce ştia. Era un sentiment acesta sau era chiar realitatea? Ce sens avea o conspiraţie a tăcerii, şi se crease cu adevărat o conjuraţie în jurul său? Etiopianul îl întrebă pe got de unde ştia că tatăl său putea fi comparat cu un incubo şi Heiderich se avântă în veşnicele-i poveşti, fără a-i răspunde la întrebare. Nici hekhalotianul nu-i spunea de ce pretinde că Al Treizeci şi nouălea ar fi avansat mai mult în lumea ezoterică a trecerii şi nici de unde ştia toate acelea despre el. La rândul său, Cassiodor, pomenind despre Ef în legătură cu Chlorus, refuza să deconspire sursa legăturilor. Cu cât insista Etiopianul mai mult, cu atât se retrăgeau ceilalţi în tăcere. Ştiau ei ceva sau făceau simple supoziţii? Sau i se părea lui, Etiopianului, ceva ce în realitate nu exista?

Al Patruzecilea trebuia să-şi recunoască, înciudat, că fiecare dintre prietenii săi vorbea şi despre alte persoane în strânsă legătură cu ideile lor. Provocându-l pe Cassiodor în privinţa patricianului de viţă veche din povestirile mamei, tânărul erudit îi nară nenumărate amănunte din viaţa unor personaje care chiar au existat şi care nici unul n-a fost tatăl Etiopianului. Cassiodor era tânăr şi celebru, atât curtea de la Constantinopol, cât şi noii stăpâni din Ravenna îl preţuiau. Orice conflict din sudul Italiei se aplana graţie lui, datorită unui arbitraj corect, acceptat de toate părţile. Aceasta a dus la o relativă stare de pace în regiunile până unde s-a întins influenţa lui şi, câteodată, era solicitat să găsească soluţii şi în alte ţinuturi. Atât Theodoric, cât şi Anastasius I îi erau recunoscători pentru serviciile aduse. De undeva, de foarte departe, Kawadh I, împăratul sasanid, îi trimisese şi el binecuvântarea, deşi liantul activităţii lui Cassiodor era un creştinism luminat. Până şi Marea Schismă era mai puţin simţită în Calabria. Frăţia Mâinii Albe, tot mai activă în nord, din Balcani până în Bizanţ, renunţase să opereze la sud de Roma, deşi numeroşi localnici, în special negustori şi păstori, erau bănuiţi că fac parte din confreria secretă, mai ales că îndeletnicirile lor îi făceau, oricum, să lipsească în mod

frecvent de acasă. Autoritatea lui Cassiodor era uriaşă – în ciuda tinereţii sale –, iar Etiopianul nu avea cum să-l facă să-i spună ceva ce acela ţinea doar pentru sine. Atunci, Al Patruzecilea hotărî să-i silească pe ceilalţi doi – la nevoie cu forţa – să-i vorbească până la capăt. Dar Ţipor dispăru pe neaşteptate, iar de la Heiderich nu reuşi să scoată nimic. Heiderich era atât de vorbăreţ, încât abia de izbuteai să-l opreşti, dar nici să-i îndrepţi sporovăiala într-o anumită direcţie nu se putea. Nici de la got Etiopianul nu obţinu nimic concret.

A fost cunoscută de cei trei – şi poate şi de alţii – taina Celui de Al Treizeci şi nouălea, sau toate informaţiile primite de Etiopian nu au făcut decât să se muleze pe obsesia sa? Enigma aceasta a rămas un semn de întrebare ce-l va chinui toată viaţa, mai târziu, de multe ori, imaginându-şi „întrebările încuietoare" pe care ar fi trebuit să le pună la timpul respectiv, timp ce n-a mai revenit. Şi nici sentimentul că se afla atât de aproape de adevăr nu l-a avut niciodată atât de intens ca în Calabria.

În jurul anului 515, Cassiodor a fost chemat – ca şi de multe alte ori înainte – de către Theodoric cel Mare la Ravenna. Etiopianul l-a însoţit şi a ajuns la curtea marelui rege ostrogot, unde Cassiodor se mişca în voie, având statutul unui demnitar.

În atmosfera cosmopolită a capitalei, Al Patruzecilea se simţea năucit. La Ravenna se vorbeau toate limbile pământului, erau acceptate toate credinţele, se simţeau admişi toţi cei ce veneau şi nu contraziceau legile. Theodoric, arian, tolera schimburile de opinii şi preţuia tovărăşia eruditilor. Savanţii şi artiştii o duceau bine la Ravenna, iar fanaticii unor idei îşi puteau propaga netulburaţi obsesiile. Etiopianul se simţea stângaci, cultura lui era urmarea experienţei dobândite în hoinăreala anilor petrecuţi pe drumuri. De o instrucţie ordonată n-avusese parte decât în răstimpul cât a stat la Lerins, cât s-a ocupat de el Cesaire din Arles. Lacunele erau evidente la tot pasul. Adevărul este că un Cassiodor, un Boetius, un Filon puteau umili pe oricine. Şi ei nu erau decât vârful vizibil al gheţarului. Cei mulţi se adăpau încântaţi de la aceste izvoare de

cunoştinţe. Al Patruzecilea se simţea un handicapat. Ce-a făcut el până la vârsta de douăzeci şi cinci de ani? Şi-a căutat tatăl. (Şi nu l-a găsit!) Iar Cassiodor, de aceeaşi vârstă cu el... Mai bine să nu comparăm! Etiopianul constată cu uimire că era un ambiţios. Că era şi el stăpânit de orgolii. Dar de ce să se apuce?

Pentru Etiopian totul era nou: prietenia cu dregătorul Cassiodor îl scutea de grija mâncării de fiecare zi, problema lui de când se ştia. Nenumăratele construcţii iniţiate de Theodoric în preajma bisericii Sfântului Apollinaire cel Nou ofereau o slujbă oricui voia să câştige un ban. Şi fastuosul palat al regelui era un şantier. Iar când voiai să ieşi în natură şi traversai periferiile, alte nenumărate bazilici şi vile se găseau în curs de a fi terminate. Oraşul vechi, „centrul" clădit încă în perioada prohibiţiei creştinismului, obliga arhitecţii să folosească marginile urbei. Cartierele sărace erau împestriţate de roadele avuţiei noilor veniţi. Doar că Al Patruzecilea nu mai putea să lucreze ca un simplu zilier. Relaţiile sale îi cereau alte îndeletniciri, îndeletniciri pentru care îi trebuiau aptitudini ce nu şi le descoperise. Se pare, totuşi, că Etiopianul nu era lipsit de talent la pictură. Conform ideilor mai vechilor sfinţi părinţi că desenul poate fi Biblia pentru mulţimea neştiutoare de carte (idee pe care o va prelua şi Grigore cel Mare), Al Patruzecilea ar fi lăsat prin mânăstirile pe unde a fost lucrări proprii[1]. Dar nu de asemenea talente, găsea el, era nevoie la Ravenna.

Cassiodor, la fel de cald şi de firesc ca în Calabria, era ocupat până peste cap cu îndatoririle asumate. Câteodată trebuia să plece pentru perioade mai scurte sau mai lungi din capitala lui Theodoric şi, după ce Etiopianul îl acompaniase la început, cu timpul, Al Patruzecilea a început să prefere Ravenna. Locuia în casa prietenului său, avea ce mânca şi unde se culca, dar nu poseda nici un lucru al lui, nici bani, nici obiecte.

---

[1] La Ferme zu Chiuso, unul dintre cele mai vechi manuscrise se pare că provine de pe insula Lerins şi ar fi fost ilustrat de Etiopian. Un desen atrage în mod deosebit atenţia: o coborâre de pe cruce, schiţată rigid, iar în spate, depărtându-se printre alte personaje, o femeie, realist lucrată, ducând pe umăr un cufăr de lemn.

La Ravenna, Dagoberta nu-l mai însoţise, deşi probabil că nu s-au despărţit, Etiopianul neimaginându-şi că va rămâne atâta vreme în capitala lui Theodoric. Şi era mai bine aşa! Acolo Dagoberta l-ar fi stânjenit: fiul lui Chlorus devenise altul şi la Ravenna modificarea se desăvârşea.

După ce la început trăise cu gândul că drumurile făcute în tovărăşia lui Cassiodor îl vor pune pe o pistă în ideea lui fixă de a-şi găsi părintele, cunoştinţele mai mult sau mai puţin întâmplătoare în oraş îl legau tot mai strâns de noua-i viaţă. Nu aflase nimic concret, însă intrase într-un cerc închis, de sorginte catolică, impunându-le noilor lui tovarăşi trecutul său de la Lerins şi faptul că s-a bucurat de protecţia lui Cesaire, episcopul de Arles.

Etiopianul îşi cultiva noile cunoştinţe, dar se simţea şi pe mai departe stingher. În intimitate, aici se discuta ceea ce nu-şi permitea nimeni în piaţă să comenteze: aici arianismul, al cărui reprezentant era şi regele, nu era decât o erezie. Şi ideile venite de la Constantinopol erau aici combătute. Lui Theodoric nu-i plăceau asemenea polemici, deşi era tolerant şi faţă de ele, dovadă că predicatori fanatici puteau perora fără frică în faţa ascultătorilor adunaţi în nenumăratele porticuri ale bisericilor şi palatelor. Schisma lucra subteran şi rodea din temelii până şi pacea Ravennei. Imperiul romano-barbar supravieţuia doar datorită regelui got. Dar nu acestea reprezentau problemele Etiopianului. El, neavând alte preocupări, îşi căuta tatăl.

Aşa l-a cunoscut pe Boetius. Mai în vârstă cu doar zece ani decât Al Patruzecilea şi Cassiodor, Boetius era totuşi diferit de cei doi. Toţi trei proveneau din vechi familii aristocrate romane (cel puţin aşa credea şi Etiopianul despre sine însuşi), toţi trei au ajuns la catolicism, toţi trei încercau să împace vremurile trecute cu noile şi atât de diferitele repere ale unei lumi ce nici nu murise încă, dar nici nu mai trăia. Etiopianul cunoscuse mulţi eruditi: Cesaire fusese un organizator, Cassiodor un învăţător înnăscut, Filon un speculativ, noii prieteni jonglau cu cunoştinţele ca şi cu nişte mingi de saltimbanci. În timpul acesta, Boetius era o bibliotecă ambulantă, un om ce-şi găsise seninătatea în credinţă, condimentul vieţii în muzică şi calea

spre Dumnezeu în studiu. Astfel, cercul se închidea. Boetius nu excludea revelaţia, părând el însuşi într-o veşnică stare de graţie, iar lucrurile şi faptele nu-i ofereau niciodată decât confirmarea fericirii. Etiopianul fusese martor la câteva scene, când până şi Cassiodor trebuise să se încline în faţa memoriei fără limite a celuilalt mare dregător al lui Theodoric. Însă Boetius nu epata niciodată, el se folosea de erudiţia sa asemenea altui om de lucrurile din jur. Tonul lui ar fi rămas mereu firesc, dacă nu i-ar fi fost neobişnuită vocea, tot timpul încântată, ochii fără încetare zâmbitori, bucuria ce i se citea fără întrerupere pe faţă. În prezenţa lui nu puteai fi furios, îţi era ruşine de micile tale probleme, îl ascultai şi încercai să-l urmezi. Când i se vor pune în faţă lui Theodoric dovezile incontestabile ale trădării savantului său demnitar, regele nu-l va putea osândi decât în lipsă. Avându-l înainte, văzându-l, ascultându-l şi lăsându-te contaminat de seninătatea lui Boetius, era imposibil să ţi-l imaginezi amestecat într-o conjuraţie, fie aceea şi probizantină. Chiar şi după ce l-a condamnat, l-a lăsat în închisoare, ezitând să-l execute. Iar eruditul, se povestea, îşi păstra aceeaşi netulburată linişte şi în celulă, scriind şi privind zâmbitor cerul. Când muri, temnicerii i-au adus regelui lucrările concepute de osândit în detenţie: lipsit de surse de inspiraţie, savantul scria făcând trimiteri din memorie de parcă ar fi avut o uriaşă bibliotecă la dispoziţie, iar opul născut în închisoare, „Consolarea filosofiei", dovedea că prizonierul acela n-a putut fi niciodată încarcerat cu adevărat.

Dar, până atunci, Boetius se bucura încă de încrederea lui Theodoric şi Etiopianul avusese ocazia să stea nu o dată de vorbă cu el. Nepregătit să-l întrebe – ca atâţia alţii – amănunte greu de aflat ale diferitelor subştiinţe, nepregătit să cunoască din sursa cea mai autorizată capitole din Platon sau Aristotel (pe care Boetius i-a tradus din greacă, oferind urmaşilor săi singurele variante cunoscute până şi cu şase secole mai târziu), nefiind măcar în stare să compare dogma văzută de demnitarul lui Theodoric cu viziunea altor teoreticieni celebri, Al Patruzecilea îl iscodea tot despre tatăl său. Discuţiile deveneau

palpitante, deşi Etiopianul nu putea să-l urmărească decât parţial. Cărturarul dezvoltase o logică în care silogismele bazate pe raţionamente deductive erau îmbogăţite de elemente ale revelaţiilor. Astfel, o judecată nu ducea în mod inevitabil spre o anumită concluzie, eliminându-se elementul finalist al oricărei acţiuni: drumul era mereu fracturat de revelaţii şi, în felul acesta, spunea Boetius, omul nu este o piatră căreia Dumnezeu i-a dat odată şi pentru totdeauna drumul pe tobogan. Drumul are o mie şi una de posibilităţi, putând interveni oricând voinţa umană şi încercările divine. Dacă n-ar fi aşa, continua savantul, individul n-ar avea în faţa cărei Judecăţi de Apoi să se prezinte, fiindcă logica neîntreruptă l-ar plasa inexorabil pe un traseu predestinat.

Logica boetică nu ni s-a păstrat. Aluziile târzii (în mare parte contradictorii) o fac şi mai greu de reconstituit. Ceea ce se poate încă susţine este că niciodată până la ea şi nici mai târziu gândirea strict raţională, deducţia de o exactitate matematică, n-a fost interpretată într-un mod atât de organic cu elementul imprevizibil al revelaţiei[1]. Rezultatele erau surprinzătoare şi, se pare, puţina moştenire scrisă, ce ni s-a păstrat, a fost cu grijă curăţată de concluziile originale. „Împreună, credinţa şi raţiunea pot clădi punţi peste orice prăpastie”, afirma Boetius şi demonstraţiile sale au ajuns în puncte încă necălcate de om.[2] Prăpăstiile trebuiau încă menţinute.

---

[1] Imprevizibilul revelaţiei reprezintă esenţa misterului căutat. Cât era experienţă şi cât trăire în cazul celui mai cult om al civilizaţiei cunoscute n-ar putea fi decelat nici măcar în prezenţa lui.

[2] Cum de a rămas în conştiinţa umanistă a omenirii Cassiodor drept cel ce a transmis gândirea anticilor urmaşilor şi cum de biblioteca cea mai completă a omenirii, Boetius, ne-a lăsat doar traduceri în latină din Platon şi Aristotel? Boetius n-a înmagazinat numai, el a şi dus mai departe ceea ce ştia. Rezultatele au fost socotite primejdioase. Conjuraţia probizantină, ce l-ar fi dus la închisoare, pare un pretext. Omul acela şi-a depăşit cu milenii semenii şi saltul realizat de el n-a fost îngăduit. Opera i-a dispărut în cea mai mare măsură, metoda i-a rămas în închisoarea în care a pierit şi el. Nici măcar Theodoric, care-l iubea, n-a putut să salveze nici opera, nici omul. Dacă s-a afirmat că natura nu face salturi, istoria nu le îngăduie nici atât. Şi dacă salturile se întâmplă totuşi, atunci ele sunt întotdeauna orientate spre înapoi.

Logica boetică se bucura de o extraordinară aplicabilitate practică şi orice exemplu concret putea fi explicat şi dus mai departe. Folosindu-şi metoda în privinţa schismei sau a celorlaltor probleme acute ale dogmei, concluziile n-ar fi fost exclus să supere. În viaţa de zi cu zi, eficienţa logicii boetice nu era mai puţin surprinzătoare. (O vulgarizare a ei a fost folosită în mantică, de pildă.) Etiopianul a încercat să-l provoace pe savant ca, pornind de la o premisă de caz îndoielnică, să ajungă pe o cale sigură: şi pe Boetius, Etiopianul îl întrebă tot despre tatăl său.

„Pusă corect, nici o problemă nu este inabordabilă", susţinea eruditul şi acceptă şi acest exerciţiu. Din păcate, scribul trebuie să recunoască ruşinat că miezul mirific al acestei biografii îi lipseşte: scribul nu are cunoştinţele necesare pentru a putea reconstitui gândirea lui Boetius şi nu ştie cum a ajuns acesta la concluzia că tatăl Celui de Al Patruzecilea ar fi fost în legătură cu Mâna Albă şi cu Constantinopolul. Nici cât de aproape de adevăr a ajuns savantul în privinţa lui Chlorus nu mai poate fi azi dovedit. Dar cert este că, astfel, Etiopianul s-a apropiat de un portret-robot ce l-a pus pe o pistă, că, din clipa aceea, a început să caute relaţii spre a ajunge la oamenii Mâinii Albe şi că, de atunci, a încercat să ajungă la Constantinopol. Şi tot din perioada aceea, Al Patruzecilea a ştiut că tatăl său a murit, de aici înainte nemaicăutându-l pe el, ci doar o amintire.

Viaţa unui om este greu de povestit fiindcă, în acest caz, raportul cauză-efect are mai multe componente decât suntem noi apţi să sesizăm. Etiopianul, complet lipsit de informaţii şi de mijloace materiale, a fost în stare să parcurgă din Regatul Aksum şi până în capitala lui Theodoric jumătate din lumea civilizată. Acum, ştiind mult mai multe, nemaifiind nici sărac, n-a mai reuşit să facă micul salt de la Ravenna la Constantinopol. Pregătirile pentru această călătorie vor dura ani mulţi, dar, de fiecare dată, va interveni iarăşi şi iarăşi motivul unei noi amânări. După urcarea pe tronul Imperiului Roman de Răsărit a unui simplu soldat, Justin, şi Papa Ioan începe pregătirile pentru o călătorie în Bizanţ. Pe vremea aceea, „toate drumurile

duceau la Constantinopol, dar puţine ajungeau la ţintă". Datorită dezvăluirilor aflate de la Boetius, Etiopianul căuta cu disperare să ajungă în relaţiile subterane ale Mâinii Albe. Însă confreria era în plină perioadă de organizare, multe ramuri ale ei fuseseră deconspirate şi urgia se abătuse asupra lor, fiind nimicite fără milă. Precauţiunile celor rămaşi în clandestinitate erau justificate, mai ales că se zvoneau tot felul de legende în legătură cu Mâna Albă şi nimeni din afară nu-i mai cunoştea adevăratele scopuri. În secolele al VI-lea şi al VII-lea, confreria a fost socotită una dintre cele mai întinse şi mai bine organizate bande de tâlhari. De aceea, la Ravenna şi la Constantinopol, ea nu-şi mai făcea, deocamdată, apariţia, autorităţile condamnându-i la moarte pe membrii ei adevăraţi sau doar bănuiţi. În capitala lui Theodoric nu-şi făcuse apariţia nici Ef, ceea ce nu se putea afirma despre Constantinopol. Astfel, insistenţele făţişe ale Etiopianului, relaţiile sale cu demnitarii regelui i-au făcut şi mai dificilă penetrarea în societatea secretă. În mod normal, urmărindu-şi scopul, el ar fi trebuit să părăsească Ravenna, unde Mâna Albă nu putea activa, şi să se întoarcă în Calabria sau în teritoriile din vest sau de peste Alpi. Dar procesele intentate unor indivizi sub acuzaţia că ar fi fost tâlhari ai temutei confrerii îl reţineau iar şi iar pe loc. Mai ales că înscenările evidente şi cu atât mai mârşave se înmulţeau.

În capitala lui Theodoric nu se înghesuiau numai toate naţiunile, ci şi toate sectele. În bisericile noi, de la suprafaţă, existau coridoare secrete ce duceau în catacombe. Poate acolo se întâlneau şi membrii Mâinii Albe, deşi este mai probabil de crezut că aceştia trăiau incognito, la nivelul cetăţii, necunoscându-se nici între ei mai mult decât superiorul direct pe inferiorul direct. În această privinţă, legile lui Chlorus funcţionau perfect. Dar alte religii, secte, confrerii mişunau sub oraşul vizibil, multe dintre aceste adunări petrecându-se în taină, deşi unele dintre ele nici nu erau interzise. Ravenna îşi ducea viaţa pe o mulţime de nivele suprapuse. Pe câte? Asta n-o va putea spune nimeni. Ca orice oraş mare, Ravenna văzută era doar vârful gheţarului.

Mai târziu, unele intrări vor fi zidite, unele coridoare dărâmate. Ravenna îşi obtura o parte din viaţă, însă nimeni nu excludea posibilitatea ca fiecare incintă să aibă o legătură (ce doar trebuia descoperită) cu o altă incintă, că nimic nu se poate izola definitiv într-un labirint cu atâtea meandre.

Nu se ştie când a plecat, în sfârşit, Etiopianul din Ravenna, dar cert este că, după atâtea peripeţii şi amânări, în loc s-o ia spre răsărit, în intenţia netăgăduită de a ajunge la Constantinopol, el coborî în sud, în Sicilia, poate cu gândul de a lua o corabie, poate urmărind o nouă pistă. Trebuie, însă, precizat că itinerarul ales nu era chiar întâmplător. Un zvon tot mai insistent, pornind de la un adevăr puţin cunoscut – activitatea lui Chlorus – descria un drum tainic al comorilor ascunse de un brigand rapace. Timp de generaţii, numeroşi aventurieri vor străbate ţinuturile, săpând în „locuri sigure", cu speranţa că vor da de legendarele tezaure îngropate în pământ. „Vânătorul de incubo" întâlnit de Etiopian nu era o raritate, mai ales că se aflau la îndemână tot mai multe hărţi apocrife, vândute pe sume apreciabile, indicând traseele ce trebuiau urmate. (De obicei, aceste hărţi duceau în locuri cât mai îndepărtate sau în altele greu accesibile şi se găseau întotdeauna destui naivi gata să se ia după ele.) Pe lângă faima de tâlhari, membrii Mâinii Albe se bucurau tot mai des de renumele de cunoscători ai acelor locuri tainice, iar confreriei i se atribuia şi păzirea secretelor comorilor. De aceea, încă de la sfârşitul secolului al VI-lea, Mâna Albă era socotită una dintre cele mai bogate „secte" (!) din Europa.

În Sicilia, Etiopianul nu veni singur, ci însoţit de o soţie şi de doi copii. Să fi fugit şi din cauza aşa-zisei conjuraţii probizantine, ce a dus la condamnarea lui Boetius, fiind ştiut că acesta a fost protectorul Celui de Al Patruzecilea? Să-i fi fost frică să nu fie luat şi el de lavină? Greu de spus. Oricum, la fel cum Al Patruzecilea a fost de timpuriu despărţit de tatăl lui, nici viaţa sa de familie nu va fi mult mai lungă. La început, Etiopianul a plecat într-un turneu prin insulă şi, în timp ce-i lăsă pe ai săi la

Siracuza, se deplasă la Lilybäum, Panormus şi, poate, şi în alte locuri, cu promisiunea de a se întoarce cât mai repede.

Nu se va mai întoarce niciodată la familie, dar îi va scrie de câteva ori soţiei. Dagoberta nu mai era atât de săracă, aşa cum a fost atunci când l-a întâlnit pe Etiopian, nu-şi mai ducea singură cufărul de lemn, ci avea o servitoare ce i-l căra peste tot. Din curiozitatea aceasta avea să se nască legenda Celui de Al Patruzeci şi unulea. Fraza: „Tu, care-ţi aperi lădiţa asemenea lui Menelaos trupul lui Patrocle", frază ce revine în scrisorile Etiopianului către soţie, avea să nască o mulţime de supoziţii care, însă, aglomerate aici, nu ar face decât să complice inutil viaţa Celui de Al Patruzecilea.

Sicilia devenise un avanpost strategic şi Theodoric l-a trimis de mai multe ori pe Cassiodor să găsească un limbaj comun între goţi şi băştinaşi. Dregătorul ne-a lăsat o mulţime de scrisori pe această temă, dovedind că şi-a îndeplinit cu brio misiunea. Astfel, în locul funcţionarului roman, la Syracusa era instalat un conte got, în rest părând că nimic nu s-a schimbat şi, până la campaniile lui Belizarie, Sicilia va dormita în linişte mai departe.

Viaţa Etiopianului nu este spectaculoasă în sine: Al Patruzecilea n-a săvârşit fapte extraordinare şi nu s-a distins prin nimic deosebit: dar el, căutându-şi tatăl într-o perioadă când lumea îşi găsea noi rosturi, a reuşit să străbată deşertul dintre ceea ce a fost şi ceea ce se năştea. Şansa l-a ajutat să întâlnească mari spirite şi apropierea de acestea l-a modificat şi pe el. În Sicilia, Etiopianul nu mai cutreiera localităţile, uitând de mult şi de ce a plecat din Adulis, de pe ţărmul Mării Roşii, când căuta doar ceva de mâncare şi un adăpost pentru o noapte. În Sicilia se bucura de recomandări sigure, se purta ca un aristocrat, putea face trimiteri ce-i certificau evoluţia. Stimulat de mentorii săi, scrie un jurnal de călătorie, din care ni s-au păstrat fragmente. La Lilybäum întâlneşte un latifundiar care-şi dresase doi sclavi să nu răspundă la nici o întrebare decât prin: „Pământurile acestea au fost şi vor fi întotdeauna ale lui Verrus". În vechime a existat un general cartaginez, Hannon, ce creştea păsări învăţate să spună: „Hannon este un zeu". Apoi le dădea

drumul. Pentru Verrus, legitimitatea stăpânirii sale doar în acel colţ de lume era mult mai importantă. La Panormus, Etiopianul descrie o procesiune a heliotropilor, sectă existentă numai în Sicilia şi care şi-a luat numele de la planta şi de la piatra „heliotrop". Credincioşii acestui rit adorau un crez bizar constituit dintr-un amestec între cultul soarelui şi un creştinism naiv, acceptând alături pe Fiul Domnului cu Astrul înaripat al Zilei. Procedurile cu piatra heliotrop scufundată în apă şi expusă soarelui, în timp ce se citeau evangheliile, au reprezentat manifestările unui cult azi pierdut cu desăvârşire. Pătrunderea bizantină în insulă, după războiul cu vandalii, va şterge în mod brutal orice urmă a acelei secte.

Poate că Etiopianul a împletit o însărcinare primită de la Cassiodor cu propriile-i investigaţii, ştiut fiind că Mâna Albă era prezentă în Sicilia şi fiind, oricum, indicată îndepărtarea de Ravenna, unde a fost osândit Boetius. Jurnalul – atât cât se poate deduce din fragmentele păstrate – nu-i trădează intenţiile: el nu deconspiră ce-l mână din urmă, ce scop are demersul său. Textul de care mai dispunem, valoros din punct de vedere documentar şi scris într-o limbă plăcută, nu reprezintă decât notele unui funcţionar instruit şi, pe alocuri, spiritual, aflat cu ocazia unei călătorii de serviciu într-o regiune pitorească. Nici unul dintre istoricii Siciliei nu evită acele însemnări, deşi, atât cât ne-a rămas, materialul nu depăşeşte treizeci de foi dactilografiate. Scribul are în faţă o broşură de la sfârşitul secolului al XIX-lea unde, cu tot cu numeroasele note ale îngrijitorului ediţiei, cărticica nu cuprinde decât patruzeci şi şase de pagini şi şase ilustraţii, destul de nepotrivite în context. Publicaţia este interesantă, dar nu trădează nimic din viaţa şi din intenţiile autorului. Pentru un cititor obişnuit, ea oferă cioburi viu colorate şi abil selectate dintr-o străveche civilizaţie pe cale de dispariţie. Sigur, din fragmentele păstrate ale acestui manuscris, din care nu ne-a rămas nici măcar titlul original, este greu să tragi o concluzie categorică. Lucrarea nu pare să aibă o teză, nu vrea să dovedească nimic, nu face decât să scoată în evidenţă pete de lumină. Etiopianul este un precursor al lui Tucholsky sau al

lui Egon Erwin Kisch. Faptul divers este prezentat cu savoare. Dar apare şi Ef şi apare şi Mâna Albă (organizaţia). Ef este uşor caricaturizat, iar despre Mâna Albă se spune textual: „Societatea aceasta secretă caută comori la fel de secrete. Şi, aşa cum este dificil să descoperi comorile, aşa este aproape imposibil să identifici membrii confreriei, chiar şi când te afli într-un han, bând o oală de vin la aceeaşi masă cu ei."

„Călătorul, mai scrie Etiopianul, călătorul ştie când a plecat, însă nu ştie nici când va ajunge şi nici unde va ajunge. Drumul este o evoluţie şi evoluţia este cunoscută doar de Dumnezeu. Fiindcă evoluţia este răspunsul la un şir întreg de încercări şi coincidenţe."

Aceasta poate fi considerată o scuză. Al Patruzecilea, hotărât iniţial doar să cutreiere Sicilia, ajunge din nou pe continent şi urcă Peninsula pe partea ei vestică, după ce a parcurs de atâtea ori litoralul Adriaticii. Ce l-a adus în Munţii Sabini şi cum de a ajuns la Subiaco? Încă în broşura despre Sicilia, Etiopianul îşi mai face iluzii – uneori autoironice – în legătură cu o călătorie spre Constantinopol. Când va renunţa definitiv la acest gând, care l-a urmărit atâţia ani?

Deci „evoluţia este răspunsul la un şir întreg de încercări şi coincidenţe", susţine Etiopianul. Scribul, crezând mai puţin într-o evoluţie posibilă, încearcă, totuşi, să explice trecerea Celui de Al Patruzecilea prin propriile teze ale Etiopianului. Să pornim de la coincidenţe: personajul, născut în sudul Italiei, cu o descendenţă incertă şi, deci, adaptabilă oricărei ipoteze, va întâlni la întoarcerea sa în Peninsulă mari minţi ale vremii: Cesaire din Arles, Boetius – ceva mai bătrân, dar şi Cassiodor şi Filon – cu care era chiar de aceeaşi vârstă. Coincidenţele acestea au dus la încercări: inteligent, autodidact, înarmat cu un bun simţ al observaţiei şi cu o mare sensibilitate la umor, Al Patruzecilea a făcut faţă întâlnirilor şi a luat de peste tot atât cât s-a priceput. Tânărul crescut în periferiile sărace ale unui centru rafinat, cum a fost portul Adulis de la Marea Roşie, după o viaţă petrecută în hoinăreli, dar şi beneficiind de acele

cunoştinţe providenţiale, a devenit un reprezentant tipic al unei aristocraţii ce murea.

O ultimă coincidenţă l-a dus la Subiaco. Întâlnirea cu Benedikt din Nursia face parte din aceeaşi serie cu apropierile sale anterioare. Şi eremitul de la schitul din Sabinii de Sud provenea tot dintr-o familie aristocrată, şi el fusese un adolescent precoce, şi el devenise o autoritate juridică la numai douăzeci de ani. Cesaire, Boetius, Benedikt, Cassiodor, Filon, Etiopianul şi atâţia alţii păreau să se fi ivit din acelaşi mediu, păreau să facă parte din aceeaşi şcoală, azi i-am fi găsit, poate, într-un club exclusiv. Ei nu s-au cunoscut cu toţii între ei şi poate că meritul cel mai mare al vieţii Etiopianului a fost acela că a reuşit să constituie liantul uman care să-i unească. Erudiţi, veniţi fiecare din lumea laică, descompunerea mileniului roman îi va duce pe toţi la creştinism, în lumea de peste lume căutând fiecare o salvare dinaintea prăbuşirii pământului. Ca de obicei, marile transformări, încă puţin resimţite de grosul populaţiei, au operat atât de radical în conştiinţele celor mai învăţaţi oameni ai timpului. Numeroşi credincioşi, sectanţii de toate culorile, îşi căutau salvarea în mijlocul unei turme, dar, de multe ori, turmele se sfâşiau între ele. În acelaşi timp, savanţii, negăsind alinare în spiritul gregar şi în superstiţii, pun temeliile noii ordini. Ei creează canoanele, regulile, disciplina. Ei stipulează articolele noii forme de supravieţuire. Încă neintrată în uitare, supravieţuind prin mituri şi eresuri, prin filosofii păgâne şi obiceiuri arhaice, noua ordine este paiul de care se cramponează cei ce vor să se salveze pe pământ şi în ceruri. Devenind tot mai mult unica speranţă, religia se impunea prin laicii deveniţi slujitorii ei fideli. Benedikt din Nursia a fost unul dintre ei.

Este de bănuit că Etiopianul a nimerit la Subiaco nu întâmplător. Probabil că urmărea o nouă pistă, iar faptul că era deja poreclit „vânătorul de incubo" ne face să credem că îşi masca încercările de a da de oamenii Mâinii Albe sub acest pretext. Nu cu mult timp în urmă, împrietenindu-se cu un spaniol, un mărunt funcţionar public local, crezuse că a ajuns la un fir

sigur: omul ştia câte ceva despre Chlorus şi, chiar dacă informaţiile sale erau pline de elemente miraculoase, exista măcar speranţa că îl va introduce pe Al Patruzecilea în confrerie şi că, deci, acesta va putea afla, astfel, mai multe. Dar n-a fost să fie: spaniolul a murit subit şi Etiopianul a avut toate motivele să bănuiască o otrăvire, ca un act de pedepsire a cuiva care a trădat. Suspiciunea aceasta s-a confirmat după ce Al Patruzecilea însuşi a scăpat ca prin urechile acului din două atentate.

Fugind spre nord, Etiopianul a aflat despre un eremit ciudat, un om profund credincios care, datorită revelaţiilor sale, ştia tot. La el s-a dus Etiopianul, însă, spre surprinderea sa, Benedikt nu mai trăia singur, după modelul încetăţenit al vechilor schitnici egipteni din secolele trecute. Da, şi el a vieţuit o vreme izolat de orice semen, însă faima i-a crescut treptat şi, încetul cu încetul, tot mai mulţi credincioşi au obţinut favoarea de a i se alătura. La Subiaco, Etiopianul n-a întâlnit un sihastru, ci o comunitate. Totuşi, acceptarea nu s-a dovedit atât de simplă, cum părea la prima vedere. Benedikt nu era un fanatic, în genul urmaşilor „mântuitori” intoleranţi care, cu ochii ieşiţi din orbite, îşi propagau vedeniile în pieţele din Ravenna. Benedikt era cult, poseda studii de drept, învăţase filosofia, preluase până şi idei ale barbarilor, deşi nimic nu-l abătea de la credinţa creştină în spiritul Apusului. Dar el îi ştia şi pe antici, şi pe contemporani, putea cita din te miri cine, nu excludea din morală pe Socrate şi din drept *Breviarul* regelui vizigot Alaric al II-lea. Asemenea Sfântului Augustin şi a lui Ieronim, el pretindea că adevărurile la care păgânii de orice fel au ajuns din întâmplare trebuie folosite în slujba dreptei credinţe.

Benedikt ştia enorm, dar nu era atât de îngăduitor precum Cassiodor sau Boetius. El nu era un diplomat, el devenise de tânăr un retras în credinţa sa. Cei ce i se alăturau trebuiau să se supună aceloraşi reguli, să nu facă nici o faptă urâtă şi nici în gând să nu săvârşească vreo diversiune. Ei trebuiau să accepte o disciplină nemaicunoscută în lumea laică. Când l-a întâlnit Etiopianul, Benedikt era preocupat să sistematizeze *Regula Monachorum*, în vreme ce fraţii săi erau adânciţi în rugăciuni şi

în munci. Ceea ce a cunoscut Al Patruzecilea la Lerins nu s-a potrivit în nici un fel cu ceea ce a găsit la Subiaco. Expediţia făcută dincolo, împreună cu Ioan, în edificiul păgân, ar fi fost socotită aici o faptă abominabilă şi l-ar fi exclus cu siguranţă din sânul comunităţii. Şi condiţiile de viaţă erau mult mai aspre, şi munca fizică mai grea. *Ora et labora!* („Roagă-te şi lucrează!") era un imperativ ce nu lăsa alternativă. Iar călugării se rugau şi munceau.

Benedikt ascultă fără plăcere întrebările Etiopianului şi acesta trebui să facă uz de toată dibăcia învăţată în atâţia ani spre a mai putea reveni la subiectul său.

– Te interesează chiar atât de mult?

Chiar îl interesa încă atât de mult să-şi găsească tatăl? se întrebă şi Al Patruzecilea.

– Evoluţia, deci şi viaţa, este răspunsul la un şir de încercări şi coincidenţe, ar fi putut răspunde. O încercare este aceea de a afla unde odihneşte tatăl meu şi cine a fost el cu adevărat, iar o coincidenţă faptul de a te fi întâlnit pe tine.

Însă cu asemenea fraze nu puteai să-l convingi pe Benedikt. Pentru asemenea fraze el era şi prea credincios, şi prea inteligent.

– Scopurile tale lumeşti nu mă interesează. Ele nici nu reprezintă altceva decât nişte motivaţii.

Călugării erau ocupaţi cu săpatul parcelei de pământ din care îşi luau hrana.

– Şi munca aceasta are o finalitate lumească, remarcă Etiopianul.

– Munca neîndreptată spre ambiţii personale este plăcută lui Dumnezeu şi nu naşte patimi. Există muncă şi pentru stăpâni, există muncă şi pentru servitori, există muncă şi pentru bătrâni, şi pentru tineri. Munca este ceea ce ai numit tu coincidenţe, iar încercarea este puterea credinţei. Tu ai umblat până acum prin lume, n-ai produs şi n-ai dat dovadă de virtute. Tatăl tău a fost la fel.

Nici o încercare în plus de a afla mai multe despre Al Treizeci şi nouălea n-a mai reuşit Etiopianul. Dar Benedikt era acolo, şi el mai insistă. Asta îi ceru timp. Etiopianul rămase la Subiaco.

Trăia Al Patruzecilea în spiritul comunităţii din jurul lui Benedikt din Nursia? Desigur, altfel n-ar fi fost admis să rămână. Dar credea el la fel ca şi ceilalţi călugări?

Cine să mai spună azi cum s-au stabilit relaţiile dintre cei doi? Anii au trecut, toate vechile cunoştinţe ale Etiopianului, cele care l-au influenţat cu adevărat, au apucat pe trasee greu de imaginat cu ani în urmă: Cesaire din Lerins a devenit Cesaire din Arles, unde a fost uns episcop, Ţipor a dispărut în Orient, apoi a fost, se spune, acuzat pentru legături cu Ef (sau cu Mâna Albă?) şi executat împreună cu un mare grup de cetăţeni înstăriţi.[1] Boetius a murit în închisoare, după cum ne spune istoria, deşi scribul are motive serioase să se îndoiască de autenticitatea acestui martiraj al marelui cărturar creştin. Cassiodor, devenit inutil după moartea lui Theodoric şi, mai ales, după ce Iustinian, ajuns pe tronul Imperiului de Răsărit, a dorit să revină la o hegemonie romană, în care învăţatul nu mai credea, şi-a găsit refugiul în conservarea culturii, creând cărţi de învăţătură pentru călugări. Filon a plecat în Orient să creştineze păgânii din Asia îndepărtată şi a dispărut acolo definitiv. Şi Etiopianul? Al Patruzecilea a rămas la Subiaco, se spune că nu s-a înţeles prea bine cu Benedikt, însă nici nu l-a părăsit. Când comunitatea aceea de călugări a crescut prea mult, păstorul ei a dus-o pe Muntele Cassino şi a fondat primul lăcaş benedictin. Era în anul 529 după naşterea lui Christos.

Ceea ce se ştie mai puţin este că Sfântul Benedikt n-a clădit mânăstirea la întâmplare pe vestigiile unui templu al lui Apollo... Încetul cu încetul, el s-a apropiat totuşi de Al Patruzecilea şi Al Patruzecilea s-a apropiat de el. Benedikt din Nursia l-a învăţat să-şi găsească tatăl, iar Etiopianul i-a povestit tot mai multe despre misterul edificiului arhaic de la poalele mânăstirii de pe insula mică Lerins. Fiecare a învăţat de la celălalt. Cultura Sfântului era nemărginită şi intuiţiile sale erau asemenea unor lungi contemplaţii. Mai mult, nefiind de acord cu Al Pa-

[1] Însă în Sicilia apăruse din nou, întâlnindu-se cu familia Celui de Al Patruzecilea, la puţin timp după plecarea acestuia în nord.

truzecilea, Benedikt i-a spus unde se află construcţia geamănă celei de pe insula Lerins. Şi despre umbrele locuitorilor ei i-a povestit, pe măsură ce Etiopianul îi mărturisea experienţa sa.

– Dacă n-ai murit atunci, înseamnă că te vei întoarce în acel lăcaş.

– Şi dacă nu voi mai pleca la Lerins?

– N-are importanţă. Pământul este docil, el este munca lui Dumnezeu, din care ne-a făcut pe toţi. Pământul este acolo unde este Dumnezeu şi, dacă-l cauţi pe Dumnezeu, găseşti şi pământul respectiv. Şi clădirile. Şi obiectele. Şi pe tine.

Muntele Cassino nu este decât un deal. Dar el seamănă cu un munte. În secolul al VI-lea, de pe mare nu se vedeau decât pădurile. De pe uscat, călugării, conduşi de abatele lor, au pătruns în labirintul dintre pomi. În cărţi scrie că Benedikt i-a dus spre ruinele unui templu păgân şi că din aceste ruine ei şi-au clădit aşezarea ca pe o cetate. Dar n-a fost un templu al lui Apollo acolo, cum se spune, ci un edificiu nici vilă romană, nici loc de întâlnire a unei secte conspirative. Unii autori, pornind de la însemnările siciliene ale Etiopianului, au pretins că primii benedictini s-au aşezat la Monte Cassino pe un templu al heliotropilor. Azi nimeni nu mai ştie cu exactitate în ce au constat practicile acestora şi, în afara descrierilor lor din Sicilia, ei au pierit cu totul în istorie, ca orice enclavă semicreştino-semipăgână măturată de intoleranţă. Etiopianul a trebuit să constate, uimit, că Benedikt a avut dreptate: el a dat în pădurea de pe Muntele Cassino de exact acelaşi ansamblu pe care l-a vizitat la Lerins. Mici amănunte uitate îi apăreau aievea în faţă. Şi oamenii aceia care i-au împresurat, pe el şi pe fratele Ioan, erau prezenţi. Doar că acum percepea gesturile lor altfel.

Spre deosebire de ciudata clădire de lângă mânăstirea Lerins, unde atâţia oameni şi-au găsit pierzania, călugării benedictini n-au avut de pătimit de pe urma precursorilor lor de pe Monte Cassino. Şi, ceea ce a fost mai ciudat, Etiopianul s-a aflat martor la încă un fenomen care-i dădu dreptate abatelui: călugării n-au trebuit să-şi cucerească dreptul de a se stabili acolo, iar templul însuşi – sau ce o fi fost – primi, cu timpul, o

imagine tot mai apropiată de ceea ce se aşteptau ei de la el. *Ora et labora.* Călugării s-au rugat şi au lucrat, însă mânăstirea s-a născut, parcă, şi din noua percepţie a locului.

În secolul al XX-lea, la Monte Cassino se aflau o arhivă imensă, o galerie de tablouri, o mare bibliotecă fericită cu mii de manuscrise şi incunabule. Un manuscris din secolul al VIII-lea mai descrie cum vechiul lăcaş păgân s-a transformat prin puterea credinţei ctitorului în ceea ce avea să devină primul sediu benedictin. Textul e alegoric şi a fost interpretat ca atare. Dar există destule voci savante ce pretind că scrierile sfinte, începând chiar cu Biblia, trebuie interpretate *ad litteram*. Scribul crede că, în cazul manuscrisului amintit, într-adevăr, nu este necesar a fi căutate prea multe simboluri. Biografia Celui de Al Patruzecilea trebuie privită ca o cheie şi nu ca o consecinţă. De altfel, nu întâmplător personajul nostru este cuprins tocmai în acest text unic: despre el se spune că Benedikt l-a învăţat să se întoarcă în trecut, descoperindu-şi ascendenţii.

Sfântul Benedikt a întocmit regula vieţii monahale. În această regulă se regăseşte cel puţin un paragraf oferit şi Etiopianului în mod special. De altfel, fiecare călugăr se bucura de o referire expresă şi toate la un loc se adresau imperativ tuturor. Aceasta este arta. Al Patruzecilea n-a dispărut asemenea tatălui său, el s-a retras în mânăstirea ce abia se năştea. Descoperindu-şi tatăl şi bunicul, fiul lui Chlorus a coborât tot mai adânc înspre străbunii săi. A murit la un an după ce comunitatea lui Benedikt din Nursia s-a instalat pe Muntele Cassino, Etiopianul ajungând la vârsta de patruzeci de ani la capătul drumului său. El şi-a găsit tatăl şi străbunii şi s-a grăbit să-i reîntâlnească.

Revelaţia lui, se spune, a fost înspăimântătoare. Reîntâlnirile acestea nu sunt uşor de suportat. Pentru Etiopian, tot ce a aflat i s-a părut îndeajuns. Dar el a fost prevenit: într-o dispută cu Cassiodor, Filon spune limpede: „Tot ce a fost nu poate fi suportat decât în doze foarte mici. Dar chiar şi acestea este necesar de multe ori să fie îndulcite.” Şi tot el conchide: „Dumnezeu este singura speranţă. El este mai aproape în viitor decât în trecut. Viitorul este încă pur, asemenea Mielului pascal şi a

Fecioarei. Trecutul este împovărat de păcate. Cine să aleagă un asemenea trecut în faţa unui asemenea viitor?"

Scribul o să mai revină la citatul din Filon, în disputa acestuia cu Cassiodor. Deocamdată se mulţumeşte să aprecieze că Al Patruzecilea şi-a găsit tatăl. El „a ales un asemenea trecut". Într-o astfel de alegere, scribul nu găseşte ceva mai potrivit decât tot un citat din Filon: „Ce este trecut şi ce este viitor? Indiferent la biata percepţie umană, nu există decât Dumnezeu."

AL PATRUZECI ŞI UNULEA
– Occelus –
(522-562)

Despre flagel sau blestemul lui Ef (continuare):
Rădăcinile de fier

Locuitorii din satul sicilian şi-au mai amintit multă vreme de ziua când şi-au făcut acolo apariţia Etiopianul şi familia sa. Ei nu au venit nici ca nişte aristocraţi, nici ca nişte oameni simpli. Capul familiei avea o oarecare prestanţă, era îngrijit îmbrăcat şi purta un inel cu sigiliu, ce îi indica rangul. Vorbirea, în special, trăda omul şcolit, iar manierele îi erau de o politeţe severă. Ar fi părut un tipic funcţionar superior trimis într-o expediţie de inspecţie, dacă privirea nu i-ar fi păstrat o tendinţă vizibilă de a se asigura mereu că de niciunde nu pândeşte o primejdie iminentă. Era tot ce a mai rămas din spaimele tinereţii, însă destul spre a face incompletă imaginea slujbaşului imperial.

Dar aspectul cel mai ciudat îl prezenta soţia: delicată, de o frumuseţe distinsă, cu tenul alb, neîntinat de vânturi şi arşiţe, purtându-şi firesc veşmintele fine, căra tot timpul cu ea un cufăr a cărui taină n-a putut fi niciodată elucidată. Cu atât mai

mult au putut lua naştere legendele în legătură cu misterioasa ladă, de care stăpâna nu se despărţea decât, cel mult, lăsând una dintre servitoare să-l care în urma ei.

Despre copii ce să-ţi aminteşti? Un băiat şi o fată nici mai frumoşi şi nici mai urâţi decât alţi prunci. Când, prin 528, Etiopianul a plecat în nord, copiii au rămas cu mama lor. Al Patruzecilea a mai scris de câteva ori, la început anunţându-şi apropiata revenire, apoi dispărând printre însoţitorii Sfântului Benedikt la Monte Cassino. Aşa că pierderea tatălui a fost treptată, ca o boală începută liniştit, avansând pas cu pas, agravându-se până la un sfârşit implacabil, de toată lumea aşteptat.

Atunci când lucrurile au devenit certe, când familia n-a mai avut ce spera, mama şi-a luat cufărul, copiii şi cei doi servitori ce i-au mai rămas şi a plecat la Constantinopol, de unde – se pare – era prin naştere. Familia nu mai avea resurse materiale – în ciuda poveştilor tot mai somptuoase în legătură cu ciudatul geamantan de lemn[1] – şi îşi căuta rudele spre a putea supravieţui.

Pe vremea aceea, Al Patruzeci şi unulea avea în jur de opt ani, dar, la insistenţele tatălui, beneficia atât el, cât şi sora sa, de o instrucţie atentă şi severă. Copiii vorbeau mai multe limbi, citeau şi scriau atât cu litere latine, cât şi cu cele greceşti şi se descurcau şi în arabă. Mama îi învăţase ştiinţele, încercând să facă din ei doi mici monştri eruditţi. Totuşi, singura întâmplare ce ne-a parvenit din „copilăria siciliană" a băiatului se leagă de un moment extrem, relatat de mai multe ori, mai târziu, de personaj însuşi. Avusese şase sau şapte ani şi se afla în pădure singur, fapt ce nu era neobişnuit: copacii porneau din grădina casei, iar Al Patruzeci şi unulea, asemenea multor copii citiţi, era introvertit şi-i plăcea să-şi petreacă puţinul timp liber singur.

---

[1] S-a scris o literatură întreagă despre această apariţie ciudată: distinsa aristocrată blestemată de a căra mereu, asemenea ultimei sclave, un cufăr. Legendele sunt atât de fantastice, încât, reproducându-le, scribul n-ar face decât să încarce inutil biografia Celui de Al Patruzeci şi unulea.

Doar că, de data asta, fusese atacat de lupi[1]. Copilul, deşi iniţiat, la insistenţele mamei, şi în tehnici de luptă, la fel cum sora sa învăţa mai mult artele muzicale, n-apucă să se apere. Fiarele îl ţintuiră la pământ şi l-ar fi sfâşiat cu siguranţă, dacă nu l-ar fi salvat căţeaua lui uriaşă, de care nu se va mai despărţi până la moartea animalului. Peste câţiva ani, căţeaua aceea avea să nască un dulău negru ca tăciunele, dulău ce-şi va urma stăpânul pretutindeni şi care îl va însoţi pe Al Patruzeci şi unulea în moarte. Întâmplarea aceasta s-a păstrat ca o justificare: în general, câinii negri au fost socotiţi încarnări ale demonilor. Deoarece fiul Etiopianului n-a fost remarcat niciodată fără să fi fost însoţit de dulăul său, numeroase zvonuri şi poveşti au început să circule, alăturându-i-se ca o umbră. Astfel, episodul cu căţeaua salvându-i viaţa putea să aibă şi menirea de a da o explicaţie acceptabilă veşnicei prezenţe a „demonului" în preajma sa.

Al Patruzeci şi unulea, nepotul lui Chlorus şi fiul Etiopianului, a purtat apelativul Occelus (Ochi mic, Ochişor). Pentru a înţelege această poreclă, ar fi foarte important să aflăm când a luat ea naştere. Fiindcă nu este vorba despre un personaj caracterizat prin nişte ochi mărunţi, „de şoarece", cum s-au grăbit unii comentatori să folosească explicaţia cea mai simplă. Micul „ochi" al Celui de Al Patruzeci şi unulea n-a fost decât un simbol. Dar un simbol bine ascuns. În general, se ştie, un lucru este cel mai bine tăinuit atunci când, pentru derutare, se foloseşte o imagine aptă să-l substituie. Mulţumindu-se cu falsul, privirea iscoditoare se linişteşte de multe ori, încetând să mai caute în spatele lui. Al Patruzeci şi unulea avea obiceiul să-şi „semneze" lucrările cu un ochi într-un triunghi, totul plasat undeva la baza desenului, ca şi când ar fi făcut parte din el. Motivul fiind cunoscut şi întâlnit de foarte multe veacuri, ochiul în triunghi migrând de la o credinţă la alta, schimbându-şi sensul sau – mai bine spus – nerelevându-şi-l niciodată până la capăt, era recepţionat de către cei mulţi ca făcând parte din încărcătura

[1] În unele versiuni, de pisici uriaşe.

mistică a compoziţiei. Dar acelaşi ochi în triunghi a fost descifrat, până la urmă, ca semnătura artistului, de unde s-a ajuns la o explicaţie, socotită mulţumitoare pentru apelativ. Excelentă stratagemă! Astfel, explicaţia a fost acceptată, Occelus a primit o origine şi nimeni n-a mai simţit nevoia să caute mai departe. Dubiul a început să apară doar atunci când s-au ivit nişte suspiciuni şi, mai apoi, nişte dovezi indubitabile cum că multe mozaicuri „semnate" cu acel ochişor ar fi fost realizate în perioade ce excludeau ca ele să fi fost realizate de Al Patruzeci şi unulea.[1] Acele opere i-au fost atribuite lui Pseudooccelus, însă acel Pseudooccelus n-a existat niciodată în viaţă, ci doar în cataloage. „Semnătura Occelus" a făcut vogă şi a coexistat, secole de-a rândul, cu alte asemenea moduri de iscălire a unor lucrări plastice, cum ar fi o cruce pe un cerc sau o cruce într-un romb. Aceste soluţii au fost utilizate nu numai pentru că unii artişti nu ştiau carte şi nu se pricepeau să se iscălească altfel, ci şi pentru că au existat perioade şi locuri ce nu îngăduiau această imixtiune profană într-un context ce pretindea umilinţă şi contopire în anonimat. Şi, nu în ultimul rând, acele simboluri nu erau originale şi dădeau impresia lucrului cunoscut.

Ca să se facă înţeles şi ca să-şi poată continua ideea, scribul se vede obligat să anticipeze câţiva ani din viaţa personajului, mai ales că deja, din cele pomenite până aici, cititorul a înţeles că Al Patruzeci şi unulea a devenit mozaicar. Micul ochi în triunghi nu va apărea numai în loc de semnătură, ci va fi, câteodată, prezent chiar de mai multe ori pe aceeaşi lucrare. Desenul va reprezenta un semn de recunoaştere. El va indica un *anumit loc* pentru *anumiţi oameni*. Occelus va fi mai mult decât un ecuson, un loc de întâlnire şi o hartă – Occelus va fi identitatea Mâinii Albe pentru iniţiaţi.

---

[1] Desigur, originea poreclei Celui de Al Patruzeci şi unulea nu reprezintă un subiect de discuţie decât pentru foarte puţini oameni ai secolelor noastre. Dar oare de câte ori în istorie stratagema a reuşit până la capăt? Cine poate şti câte semnificaţii încetăţenite nu ne satisfac numai pentru că am fost învăţaţi ca nişte măşti false să ni se pară reale şi nici prin cap nu ne trece să le dăm la o parte?

N-a existat niciodată un Pseudooccelus mozaicar. Au existat doar continuatori conştienţi sau inconştienţi ai Celui de Al Patruzeci şi unulea: prin ei, o confrerie tot mai insinuantă ieşea, din când în când, la suprafaţă, rămânând la fel de imaterială ca şi în conspirativitate. Despre încercările de a împiedica ieşirile acestea la suprafaţă va mai fi vorba, la fel ca şi despre consecinţele acelor tentative. Occelus, vechiul simbol apărând la atâtea seminţii, va fi apelativul unui personaj şi nimic nu pledează împotriva supoziţiei că acest personaj a preluat sensul într-un anumit scop şi că, deci, a avut-un rol semnificativ într-o organizaţie pe care un bunic misterios şi deja cu totul imaterial a fondat-o.

În jurul anului 531, atunci când Occelus vine cu mama şi sora lui la Constantinopol, capitala Imperiului devenise cu totul alta decât cea de pe vremea lui Chlorus. Iustinian se afla pe tron de doar câţiva ani, dar lumea începea să se obişnuiască, încetul cu încetul, cu o domnie cât o generaţie, o domnie atât de lungă încât bazileul devenise o constantă asemenea soarelui, a lunii sau a stelelor: când te scoli şi când te culci, n-ai nici un dubiu că toate sunt la locul lor chiar şi atunci când tu dormi.

Din puţinii ani petrecuţi de Occelus în marea metropolă a Orientului nu ştim mai multe decât din vremea cât a trăit în Sicilia. Poate chiar mai puţine. Se pare, totuşi, că mama a găsit acolo nişte rude binevoitoare unde a putut rămâne o vreme, până când s-a recăsătorit, şi că fiul ei era pregătit să îmbrăţişeze fie cariera militară, fie un post în administraţie. Copilul era sănătos şi isteţ, şi cei din jur îşi puneau speranţe îndreptăţite în viitorul său. Băiatul ştia multe pentru vârsta sa, citea, de pildă, în diferite limbi, însă era beneficiarul unei culturi ce nu mai era preţuită oficial în capitală. Tot ce se întâmpla atât de rapid la Constantinopol nu ajungea decât peste ani în provincii. Iustinian închisese deja de peste doi ani şcoala superioară de la Athena, dar Occelus tot în spiritul ei mai fusese crescut şi, oricât de precoce ar fi fost, copilul venit din Sicilia nu era pregătit pentru ceea ce se preţuia atunci în capitală.

Când a împlinit zece ani, aflându-se pe Hippodrom, avea să fie martor şi implicat în debutul şi desfăşurarea răscoalei Nika. Evenimentul îi va decide întreaga viaţă.

Răscoala Nika s-a desfăşurat doar pe parcursul unei săptămâni, însă ea a dat iluzia mulţimii, poate pentru ultima oară, că este continuatoarea făuritorilor miturilor glorioase ale poporului roman. A fost o clipă, cum apare doar cel mult o dată într-o generaţie, când instinctele primare de conservare dispar şi, ca într-o beţie, o mulţime de oameni îşi riscă în comun viaţa pentru o dulce izbândă ce niciodată nu a durat. Este o clipă irepetabilă aceasta în viaţa unui om şi, chiar dacă se termină rău – şi de obicei ea s-a terminat înăbuşită în sânge –, nimeni dintre cei ce au trăit-o n-au regretat-o vreodată. Regretele au venit întotdeauna din partea celor aflaţi pe margini şi târâţi de val, a rudelor celor ce aveau să fie atinşi, a celor ce au descris momentul în calitate de martori, într-un cuvânt, din partea celor ce nu au fost cuprinşi ei înşişi de fiorul divin.

Occelus era încă un copil şi simţi, poate, cu atât mai mult energia ce se difuza în jur. Se afla pe Hippodrom şi fu de faţă la prima – şi ultima! – altercaţie între popor şi împărat. Fusese prima şi ultima dată când se crezu, asemenea tuturor celor de faţă, egalul suveranului (iar în clipa când te cerţi cu cineva i te crezi chiar superior...).

Azi, când am ajuns să asistăm chiar şi la războaie între state din pricina unor meciuri de fotbal, ne vine totuşi greu să înţelegem ce a reprezentat, cu o mie cinci sute de ani în urmă, împărţirea Constantinopolului în două deme, două fracţiuni polarizate formal în jurul unor vizitii ai carelor de curse. Sigur, susţinerea unei anumite echipe pe Hippodrom nu era decât vârful vizibil al gheţarului, diferendele fiind mult mai adânci. Dar materializarea energiilor într-o cauză sportivă nu era mai puţin adevărată. Verzii şi albaştrii au constituit adversarii totali: ei au însumat fiecare toate opoziţiile constante între iniţial mult mai multe facţiuni, absorbite treptat cu totul. Aşa au dispărut roşii şi albii, galbenii şi negrii. Albaştrii au devenit reprezentanţii aristocraţiei, ai celor înstăriţi, ce-şi puteau permite să locuiască în

cartierul select al Blachernelor, în timp ce verzii veneau din străzile populare şi meşteşugăreşti ale Comului de Aur. Rivalitatea aceasta a desemnat atât dialogul dintre cele două deme, cât şi originea unor mode vestimentare noi, a unor pasiuni şi a unor orgolii: prin faptul că exista mereu un permanent duşman de faţă, şi solidaritatea celor aflaţi de aceeaşi parte a baricadei se consolida constant. Oraşul era împărţit în două şi de acest lucru trebuia să ţină cont atât politicianul, cât şi negustorul, atât magistratul, cât şi cetăţeanul simplu. Altfel, oricare dintre aceştia, la orice greşeală, putea fi aspru sancţionat. Doar că justiţia nu mai exista aproape deloc şi, deşi unul dintre cei mai potenţi demnitari ai Imperiului era, totodată, şi cel mai strălucit jurist al mileniului său, dreptatea ţi-o făceai singur. Însuşi juristul, savantul, chestorul Palatului Sacru, Trebonian, uita cu totul de principiile aşternute pe hârtie în clipa când acţiona practic. Iar verzii, cei mereu excluşi, niciodată luaţi în seamă de magistraţi, trădaţi atunci când nu erau ignoraţi, chiar persecutaţi ca urmare a intrigilor duşmanilor lor mult mai bogaţi şi mai influenţi, verzii duceau nostalgia domniei lui Anastasius, cel ce-i protejase, spre deosebire de Iustinian, care nu le dădea nici o importanţă, şi de Ţeodora, care-i ura.

Copilul Occelus asistă, în acea duminică de ianuarie a anului 532, la cearta crescândă dintre verzi şi împărat, la altercaţii inimaginabile până atunci, la intervenţia trufaşă a albaştrilor şi la părăsirea Hippodromului de către verzi. Niciodată nu i s-a adus o asemenea ofensă unui bazileu şi conflictul era declanşat, deşi, deocamdată, totul nu se desfăşura decât la nivelul cuvintelor – a indignării şi a ameninţărilor. Ceea ce a declanşat scânteia a fost nefericita inspiraţie a prefectului oraşului, un oarecare Eudemon, personaj căruia nu i-a fost necesară decât o singură mare prostie spre a intra în istorie: el a condamnat la moarte de-a valma câţiva verzi, amestecând printre aceştia şi un reprezentant al albaştrilor şi stricând, astfel, precarul echilibru ce domina oraşul. Din clipa aceea lucrurile s-au precipitat: albaştrii şi verzii pomenindu-se de aceeaşi parte a baricadei şi aflaţi într-o stare de maximă agitaţie, aveau nevoie urgentă de un nou duşman, asupra căruia să-şi verse energia.

Iar acest duşman nu putea fi decât administraţia. Mulţimea ceru, aşadar, capul unor demnitari şi, cum împăratul refuza să le satisfacă dorinţa, deveni el însuşi duşmanul. Rolurile fiind împărţite, jocul îşi urmă regulile. Sub deviza „Nika" (victorie), poporul, albaştrii şi verzii laolaltă, dădu foc Palatului, eliberă prizonierii din închisori, ucise funcţionari şi militari, tot ce se afla de partea administraţiei. Împăratul şovăi: iniţial, acceptă să-i înlocuiască pe primii săi consilieri, pe Ioan de Capadocia şi Trebonian cu Bazilide şi Focas. Apoi, însă, poporul abia potolit fu lovit de soldaţii din garda lui Belizarie. Şi, cum oştenii barbari porniră şi împotriva preoţilor, întreaga populaţie ripostă. Încăierările se transformară în război civil. Furia populară declanşă un incendiu care pustii cartiere întregi, transformă în scrum Senatul, băile lui Leuxip, Sfânta Sophia şi biserica Sfânta Irina, Xenodochimul din Eubule, băile lui Alexandru, spitalul din Sampson. Chiar şi Palatul fu atins şi Calceul, iar mai multe cazărmi au ars cu desăvârşire. În acest oraş, unde au fost puse chiar în acel timp bazele celor mai importante reglementări juridice şi unde justiţia era atât de des călcată în picioare, acum fiecare casă, fiecare cetăţean se aflau la cheremul bunului plac al celor ce treceau pe acolo. Pe deasupra, nenorocirea a făcut ca nepoţii regretatului împărat Anastasius să se afle în Constantinopol şi să fie opuşi de val lui Iustinian. Unul dintre aceştia, Hypatios, fu – se pare că împotriva voinţei sale – ridicat de mulţime şi încoronat împărat. Doi suverani rivali în acelaşi oraş nu pot convieţui. Istoricii povestesc că Iustinian şi sfetnicii săi se pregăteau deja să abandoneze capitala, fiind de acum pregătite şi încărcate corăbiile ce trebuiau să-i ducă în exil, când Teodora, insuflându-le curaj ultimilor credincioşi, reuşi să întoarcă sensul evenimentelor. Mai întâi fură cumpăraţi mai mulţi albaştri, restabilindu-se vechea competiţie dintre deme, apoi Belizarie şi Mundus năvăliră din două părţi opuse în Hippodromul care a rămas şi pe mai departe sediul central al răscoalei. Zeci de mii de morţi au umplut tribunele, o bună parte a populaţiei oraşului a fost măcelărită în acea zi, iar în vânătoarea de vrăjitoare ce a urmat mai pieriră şi alţii, printre

care şi numeroase persoane ce n-au avut nici o contribuţie în evenimente, dar care plăteau poliţe vechi sau care cădeau pradă lăcomiei materiale a învingătorilor. Răscoala fusese înăbuşită îngrozitor şi doar elanul edilitar al bazileului avea să vindece cu repeziciune rănile oraşului, în timp ce nenumăratele tragedii personale vor fi acoperite de lunga domnie a lui Iustinian, domnie care era cât pe ce să se termine în acel ianuarie 532.

Acestea au fost faptele reţinute de istorie. Copilul Occelus a păstrat imagini mult mai subiective. El, asemenea multor altora, aflat pe Hippodrom la declanşarea evenimentelor, s-a lăsat contaminat de entuziasmul general al mulţimii ce-şi redescoperea vechile virtuţi romane, a văzut cu groază marile edificii cuprinse de flăcări, a fugit spre casă pentru a-şi regăsi rudele, însă casa unde locuiseră nu mai exista, a pribegit prin cartiere distruse, printre cadavre şi miros pestilenţial de carne arsă şi – crezu el – l-a văzut pe Ef. A zărit un grup de indivizi târând dintr-o casă pe jumătate distrusă mai multe femei, violându-le şi ucigându-le, şi atunci, apărând din fum, Ef, călare pe calul său cu opt picioare, a intervenit, omorându-i pe tâlhari. Copilul n-a îndrăznit nici să se mişte în ascunzişul său, însă Ef i s-a părut în clipa aceea reprezentând chipul justiţiei implacabile: cumplită şi de neînţeles.

Copilul se bucurase de instrucţie şi, în amintirea tatălui, citise cu mult interes cărţile aduse din Etiopia: „Cartea lui Enoch", „Ascensio Isaiae vatis", „Cartea jubileelor" sau „Apocalipsa lui Esra". Imaginaţia sa era aceeaşi, dar şi alta decât a celorlalţi tineri de vârsta lui. Ef primea şi alte însuşiri. Sfârşitul lumii orientale se suprapunea Apocalipsei Occidentului. Şi totul era de faţă, şi totul era autentic. Apărat de câinele său negru, nu mai puţin înfiorător decât personajele răului ce-l înconjurau, Occelus se simţea pe pragul ce dădea spre Judecata de Apoi.

Dar aceasta n-a fost singura viziune din zilele răscoalei Nika[1] a Celui de Al Patruzeci şi unulea. Într-una din nopţi, epuizat de

[1] Mai toate convulsiile sociale au folosit îndemnul „Victorie!" spre a-şi autosugestiona izbânda, dar ironia sorţii face ca tocmai cea de pe vremea împăratului Iustinian să intre în istorie sub acest nume, ea care s-a terminat atât de tragic.

îngrozitoarea hoinăreală prin deşertul morţii, al disperării şi al cenuşii, Occelus adormise flămând printre dărâmăturile fumegânde ale unei case. Mai târziu nu va şti dacă a visat sau dacă a văzut în realitate doi bărbaţi îmbrăcaţi în haine roşii, săpând sub o anumită lespede şi scoţând la iveală o ladă cu care s-au grăbit să dispară. Întâmplător, cei doi l-au descoperit, copil murdar, chircit în spatele unui zid. Străinii au vrut, iniţial, să-l omoare pe acel martor nedorit, apoi, însă, unul dintre ei a părut că sesizează ceva deosebit pe faţa copilului şi s-a retras pentru a discuta câteva clipe în şoaptă cu tovarăşul său.

– Cine sunteţi voi, îndrăzni să întrebe băiatul. Vă purtaţi ca nişte incubo.

– Chiar dacă păzim o mulţime de comori îngropate în pământ, i-au răspuns, noi suntem oameni.

– Şi de ce aveţi hainele roşii?

– Tu eşti prea tânăr: nu-i mai cunoşti decât pe verzi şi pe albaştri. Noi facem parte din dispăruta demă a roşilor.

– Şi, în afară de asta, dintr-o frăţie din care te tragi şi tu. În primul rând tu! completă celălalt.

– Ce frăţie?!

– Eşti prea mic acum să afli. Omul scoase din lada dezgropată un colier şi-l agăţă de gâtul copilului. Asta te va apăra până ce te vei putea apăra singur.

Mai târziu, Occelus nu va şti dacă a visat sau dacă a trăit scena aievea, dar nu s-a îndoit niciodată de autenticitatea ei. Mai ales că dimineaţa colierul acela se afla lângă el, printre pietrele pe care adormise. Fusese bijuteria deja de cu seara acolo, însă doar din pricina întunericului şi a oboselii n-a observat-o? E adevărat că nu se trezise cu podoaba în jurul gâtului, dar Al Patruzeci şi unulea nu s-a îndoit nici o clipă că a primit-o de la cei doi străini îmbrăcaţi în roşu. Ciudat i s-a părut doar faptul că dulăul n-a participat şi el la scena cu pricina.

Încă în acele zile cumplite, Occelus va fi atacat de două ori pentru a i se fura colierul şi, de fiecare dată, ca din pământ, încă înainte de a apuca să intervină câinele, vor răsări oameni ce-l vor salva. A doua oară, însă, a fost sfătuit să nu-şi mai

poarte bijuteria la vedere, ci sub veşminte. Ceea ce Occelus a făcut de atunci până la moarte.[1]

O a doua revelaţie a avut-o când, aproape leşinat de foame, a nimerit în Palatul Sacru. Aici i s-a dat de mâncare şi a rătăcit o zi şi o noapte prin încăperi şi grădini. Nimeni nu l-a întrebat nimic şi lui îi era frică să intre în vorbă cu cineva, temându-se să nu se deconspire drept intrusul ce era. Şi, în special, îi era frică să nu se lege cineva de nedespărţitul lui dulău negru. A doua zi a fost martor, de la o fereastră, la masacrul ce se desfăşura o dată cu înăbuşirea răscoalei. De la ferestrele Palatului Sacru puteai vedea tot ce-ţi poftea inima: şi Hippodromul, şi oraşul, şi marea. Nemaisuportând să privească măcelul, Occelus cercetă oraşul şi-şi zări mama şi sora. Fugi prin încăperi şi alei, prin coridoare şi esplanade şi nu trebui să-i fie frică de oameni, fiindcă oamenii erau ocupaţi să măcelărească, să fie măcelăriţi sau să se înghesuie la ferestre spre a admira grozăvia. Nu reuşi să iasă multă vreme din labirintul palatului, până ce, brusc, se pomeni în stradă şi, apoi, printre ai săi.

Curând după răscoala Nika, familia, nemaiavând ce spera la Constantinopol, se reîntoarse în Sicilia. Fie că mama s-a recăsătorit în metropola Bizanţului, fie că s-a recăsătorit abia pe insulă, viaţa Celui de Al Patruzeci şi unulea nu va mai fi aceeaşi ca înainte. Mama va mai avea copii şi cu noul soţ, Occelus nu va mai fi „bărbatul familiei", aşa cum a fost după plecarea Etiopianului în nord. Mama, Dagoberta, va trebui să-şi împartă afecţiunea în mai multe direcţii.

În jurul anului 535, pe când avea vreo treisprezece ani, Occelus fu trimis la Ravenna. Aici îl aştepta o veche cunoştinţă a familiei, un prieten de demult al Etiopianului. Acest prieten se oferi să aibă grijă de copil, să-i găsească un rost în viaţă şi să-l

---

[1] Când va auzi de atâtea ori că Mâna Albă e numele unei legiuni de diavoli, Al Patruzeci şi unulea va face legătura cu dispăruta demă a roşilor, întrucât şi dracii erau descrişi tot mai des ca fiind de culoare roşie. De aici trebuie să fi venit confuzia, a conchis Occelus şi a considerat cazul închis.

introducă în lumea importantă dintr-un oraş mare. Ce perspective ar fi avut tânărul în fundul Siciliei?

Fiul nu-şi va mai revedea mama, dar n-o va uita. Într-o lucrare realizată cu aproximativ douăzeci de ani mai târziu, printre sfinţi şi ctitori, va apărea şi o femeie ducând un cufăr pe umăr. Femeia, surprinsă în faţa unei case aflate într-un ţinut deluros, în fundal putându-se desluşi marea, va privi după un tânăr ce, îndepărtându-se pe drum, se va afla şi el cu capul întors spre ea, pentru a şi-o aminti tot restul vieţii. Dagoberta, soţia Etiopianului şi mama Celui de Al Patruzeci şi unulea, intra în istorie cu nelipsita-i ladă şi cine ştie câte legende nu s-au pierdut împreună cu ea.

Cel care-l aştepta pe Occelus la Ravenna se numea Ţipor şi-l cunoscuse pe Etiopian în timp ce acela peregrina prin Peninsulă. Profitând de o perioadă de toleranţă, Ţipor, care era evreu, s-a stabilit la Ravenna încă în răstimpul ultimilor ani ai domniei lui Theodoric. Deşi se ştia că Iustinian va încerca să recucerească Italia, în visul său de refacere a Imperiului Roman Reîntregit, ceea ce implica o înăsprire a dogmei, persecuţii religioase şi tot felul de abuzuri, în capitala apuseană, viaţa îşi urma cursul între intrigile de curte şi necazurile zilnice. *Ceea ce nu este încă, nu este sigur că va fi vreodată...* Ţipor repeta mereu că intoleranţa este mai veche decât imperiul şi că ea are prea puţin de-a face cu religia, ci doar cu interesele profane ale celui ce o practică, aşa că totul nu este decât să supravieţuieşti până ce trece criza. Cunoscându-l pe evreu, Occelus a recunoscut în vorbele acestuia multe din concepţiile ce i-au fost transmise de la tatăl său. Etiopianul a fost totuşi un om credincios, relaţiile sale cu marii învăţaţi ai timpului o dovedeau cu prisosinţă şi sfârşitul vieţii, pe care şi l-a petrecut pe lângă Benedikt din Nursia, a subliniat mai mult decât elocvent acest adevăr. Dar concepţiile sale nu păreau întotdeauna preluate din scripturi. Despre Ţipor, ce să mai vorbim? Ţipor era cu totul altfel decât toţi evreii pe care-i întâlnise copilul: se îmbrăca la fel ca şi ei, vorbea ca şi ei, dar părea că-şi bate joc de ei, aşa cum părea că-şi bate joc de tot ce-l înconjura.

– Dacă nu te porţi ca evreii, de ce nu treci la creştinism şi ai scăpa de atâtea probleme? îl întrebă tânărul, după o perioadă ce-i permitea deja asemenea remarci.

Cu puţini ani în urmă, Iustinian dăduse mai multe legi prin care obligase la o creştinare în masă a barbarilor şi a tuturor păgânilor din Imperiu. Libertăţile de pe vremea lui Anastasius erau de mult uitate. Evreii s-au răsculat în 529 şi Occelus avea să afle mult mai târziu că Ţipor fusese unul dintre capii răzmeriţei.

– Eu sunt evreu pentru că m-am născut evreu din bunici şi părinţi evrei, i-a răspuns Ţipor, dar vreau să fiu un evreu aşa cum îmi doresc eu, nu aşa cum mi se impune.

Occelus va trăi mai mulţi ani în casa lui Ţipor şi avea să înţeleagă abia treptat aceste cuvinte, deşi evreul îi va explica pe îndelete tot ceea ce credea:

– Cam pe când a început răscoala evreilor, Iustinian a închis şcoala superioară din Athena. Locul unde a înflorit cultura clasică a trebuit să tacă. Iar în perioada aceasta, între comorile aceluiaşi Iustinian se află Ioan Malalas, marele şi inegalabilul cronicar, Roman Melodul, cel mai ilustru poet pe care l-a dat vreodată Bizanţul, Alexandru din Tralles, cel mai vestit medic, comparabil doar cu înţelepţii Iudeii şi cu savanţii atenieni, şi chiar şi ticălosul cel mai ordinar dintre ticăloşi, Trebonian, dregătorul malefic, profund corupt şi jurist genial. Ce dovedeşte aceasta? Că nici în perioadele cele mai rigide, şi vai, dragul meu, trăim, din păcate, o asemenea perioadă, nu concepţiile şi credinţele sunt date la o parte, ci doar oamenii. Dacă ne ajută Dumnezeu să supravieţuim, vom scăpa şi de această prigoană, o dată cu domnia lui Iustinian. Fiindcă singurul lucru de valoare – cadoul nepreţuit, primit de la însuşi Dumnezeu – este viaţa şi nu există merit mai mare decât să ai grijă de acest cadou şi să supravieţuieşti.

Unicul fapt pe care nu avea de unde să-l ştie Ţipor era că îi va fi dat să trăiască într-o epocă caracterizată prin faptul că Iustinian va rămâne o constantă, o epocă în care domnia aceluia nu va mai lua parcă niciodată sfârşit.

Occelus locuia în casa lui Ţipor, printre copiii acestuia, într-o libertate deplină de mişcare şi de informare. Nici o restricţie nu

exista în casa aceea, tinerii erau liberi să hoinărească oricât, fiind doar obligaţi să vină la ore precise acasă, unde, în timpul cinei luate în comun, fiecare era pus să povestească tot ce a făcut şi tot ce i s-a întâmplat în ziua respectivă. Iar Ţipor, care trebuia să fi fost într-adevăr înzestrat cu o personalitate deosebită, asculta toate aceste rapoarte şi făcea câte un comentariu succint, o frază cu care se adresa fiecăruia. De obicei, fraza era hazlie şi toţi râdeau, însă fiecare membru al familiei era conştient că trebuia să vină seară de seară la cină cu o relatare cât mai consistentă. Era o metodă pedagogică plină de perspective aceasta şi ea şi-a arătat roadele şi asupra lui Occelus.

Ravenna unde a nimerit Al Patruzeci şi unulea nu mai era Ravenna lui Theodosius. În lipsa puterii indubitabile a lui Theodoric, stăpânirea urmaşilor acestuia putea fi subiect de dispută. Alternativa odată existând, urmările nu s-au lăsat mult timp aşteptate. După moartea lui Athanaric, nepotul marelui rege got, prerogativele sunt preluate de mama suveranului dispărut prematur. Amalasuntha se căsătoreşte cu vărul ei Theodat şi acesta o ucide. Moartea fiicei lui Theodoric îi oferă lui Iustinian cel mai bun pretext pentru ca, dintr-o sfântă indignare justiţiară, să încerce recucerirea Italiei. Ravenna va fi ţinta unui război îndelungat, cu victorii trecătoare când de partea imperialilor, când de cea a goţilor. Pe de altă parte, Iustinian îşi va continua politica de epurare religioasă şi, din când în când, va lua măsurile cele mai severe nu numai împotriva păgânilor, dar şi împotriva celor ce nu respectau întru totul dogma. În zadar împărăteasa îi sprijinea mai mult sau mai puţin pe faţă pe unii prigoniţi – în special pe monophysiţi –, puseurile persecuţiilor religioase îşi făceau iarăşi şi iarăşi apariţia. În afară de asta, Ţipor, după cum se spunea, întrucât fusese implicat în răscoala evreilor din 529, risca în orice clipă ca oarecine să-şi aducă aminte de acel episod. Unui om i se putea imputa o crimă din cauza unei femei, a unui palat sau a unei simple oale. Orice putea tenta din averile unui potenţial condamnat. Şi cine nu era un ipotetic osândit? Şi a cui avere n-ar fi putut fi confiscată?

Drept urmare, Ţipor, a cărui teorie de viaţă era că omul este dator faţă de Dumnezeu în primul şi în primul rând „să supravieţuiască fără să-i fie ruşine"[1], şi-a mutat întreaga familie într-un sat, la vreo zece ore de drum de Ravenna. Locul era foarte bine ales: nu era accesibil de pe marile drumuri, avea ieşire la mare şi nu era cunoscut decât de băştinaşi. O ascunzătoare ideală, Ţipor rămânând însă, oricum, în miezul evenimentelor.

La ţară, casa lui Ţipor nu oferea aceleaşi facilităţi ca frumoasa vilă în care s-a instalat Etiopianul în Sicilia şi nici ca aceea unde s-a reîntors Dagoberta cu noul ei soţ. Dar natura era încântătoare în satul de la Adriatica, grădina gospodăriei făcea parte din grădina unei vile imperiale de pe vremea Dominatului, aleile trasate cu grijă cu secole în urmă mai păstrau amintirea timpurilor când au fost îngrijite. Clădirea iniţială fusese distrusă de mult şi nu i-au mai supravieţuit nici măcar urmele, doar ici-colo pe întinsul domeniu se mai găseau câteva statui păgâne izolate, un havuz acoperit de verdeaţă, o peşteră artificială a cărei intrare fusese mascată de vegetaţia crescută după pofta naturii.

Ţipor era mai mult plecat la Ravenna şi sentinţele sale ironice le lipseau din plin celor rămaşi acasă, atunci când, seara la cină, fiecare membru al familiei continua să-şi dea raportul zilnic. Totuşi, raiul acela sălbatic avea să fie refugiul secret al lui Occelus pentru foarte mulţi ani de atunci încolo.

Al Patruzeci şi unulea n-a ajuns nici soldat şi nici funcţionar public, aşa cum sperase mama sa. La vârsta de cinsprezece ani îl găsim pe şantierul unei biserici, împreună cu un fiu de-al lui Ţipor. Băiatul avea talent la desen şi la pictură şi de la prietenul său mai mare a învăţat arta mozaicului. Deşi de la fiul lui Ţipor

---

[1] Datoria de „a supravieţui fără a-ţi fi ruşine" a fost interpretată de-a lungul timpului în două moduri total diferite:

1) să supravieţuieşti oricum;

2) să supravieţuieşti, dar să nu-ţi fie ruşine pentru modul cum o faci, pentru faptele tale.

Disputa aceasta a durat timp de câteva generaţii şi s-a stins doar o dată cu conceptul care a generat-o. Iată unde poate duce o formulare ambiguă.

a deprins doar tehnica pavimentară, Occelus a început în curând să lucreze cu bucăţi de sticlă tratată cu oxizi, ajungând, la adolescenţă, unul dintre cei mai căutaţi meşteri ai mozaicului parietal.

Dar în acest punct, scribul trebuie să-şi exprime cu voce tare uimirea. Fiul acelui Ţipor, evreu cu vederi foarte largi, călătorind şi vorbind multe limbi, însă numindu-se şi în continuare tot evreu, fiul acelui păgân avea să lucreze în cele mai cunoscute şantiere ale unor biserici creştine. Şi, în timp ce creştinii se persecutau între ei pentru diferitele interpretări ale naturii lui Iisus Christos, un tânăr bărbat ce nu credea defel în Fiul Domnului a dat capodopere în vechiul stil de decorare a lăcaşurilor de cult şi, oricât de cumplite perioade de prigoană aveau să se abată asupra deviaţioniştilor, lui nu i se va întâmpla niciodată nimic, iar scribul nu poate decât să se mire de modul cum nebotezatul şi-a oferit măiestria evlaviei credincioşilor Crucii şi cum aceştia au privit întâmplarea în chip cu totul firesc. (Doar Ţipor însuşi nu era acceptat cu aceeaşi înţelegere de coreligionarii săi, ba nu mai era acceptat chiar deloc, dar el trecea, în zeflemea, şi peste aceasta...)

Arta tânărului evreu îşi avea totuşi originile în decoraţii păgâne, în desenele menite să proslăvească Divinitatea după raţiunea şi puterea de imaginaţie pornite din experienţa umană. Cuburile de marmură sau de piatră colorată reproduceau imaginile unor prejudecăţi ale vieţii diurne supranaturale sau istoriseau scene din Biblie. Totul era simbol, totul nu era decât urmarea unei experienţe mijlocite. Acest fiu al lui Avraam îşi trăda credinţa prin simplul fapt că dădea naştere chipului cioplit, deşi, mai credincios decât tatăl său, seară de seară se ruga în limba lui, iar de sabat nu venea la lucru. Însă munca aceea nu i se părea decât o meserie şi, din banii agonisiţi, reuşise să-şi înjghebeze nu numai un cămin, dar să şi construiască o şcoală unde să înveţe copiii coreligionarilor săi şi unde un frate de-al lui devenise învăţător. Acesta îl dispreţuia pentru modul cum îşi câştiga existenţa, însă spunea că şi femeia uşoară se întâmplase să ridice temple, iar ceea ce făcea fratele

mozaicar nu era mult diferit de munca prostituatei. Fratele învăţător vorbea aşa, însă niciodată n-a ajuns să se certe cu adevărat cu fratele mozaicar. Iar banii primiţi îi folosea fără să-şi facă probleme.

În schimb, Occelus s-a îndepărtat în curând de stilul de muncă al maestrului său. Angajând lucrări pe cont propriu, Al Patruzeci şi unulea a cucerit foarte repede admiraţia privitorilor prin forţa compoziţiilor sale, prin expresivitatea distantă a personajelor, prin atmosfera ce părea nu să imite imaginaţia, ci să transpară din lumea de dincolo de lume un ecou imposibil de cuprins de către muritorul umil. Occelus nu povestea şi nu portretiza, el imagina în cioburile-i de sticlă colorată mesaje schimbătoare, în faţa cărora credincioşii se prosternau uimiţi, încercând prin rugăciune să ajungă la o comuniune cu Divinitatea. Al Patruzeci şi unulea nu împlinise încă nici douăzeci de ani când renumele i se consolidase definitiv şi când îşi câştigase faima prin harul operelor sale, har ce nu se lăsa revelat decât celor ce-l meritau. Cel puţin aşa se pretindea. Un autor anonim din secolul al VII-lea[1] a realizat o foarte interesantă „Istorie a artiştilor care L-au zugrăvit pe Domnul nostru Iisus Christos". De fapt, este vorba despre o culegere de biografii şi descrieri de opere. Lucrarea a circulat în multe versiuni, una mai coruptă decât alta, în funcţie de cota avută la un moment dat de un artist sau de acceptarea sa antumă sau postumă de către prelaţii timpului. Însă valoarea documentară este de nepreţuit. Occelus apare în acest adevărat lexicon de artă cu descrierea uimită a mozaicurilor pe care le-a lăsat, mozaicuri „inspirate de răsuflarea divină", întrucât aveau proprietatea de a-şi schimba înfăţişarea. Astfel, autorul anonim relatează mai multe legende conform cărora unii privitori au mărturisit că, venind după ce au păcătuit în faţa unei lucrări a lui Occelus, n-au reuşit să distingă nimic din desenul ce altădată li s-a părut

[1] Datarea este îndoielnică, mai ales că opera citată nu s-a păstrat, fiind distrusă în epoca iconoclastă, iar referirile amintite de scrib provin din citate după citate.

limpede şi minunat. Iar alţii au povestit chiar că li s-a întâmplat ca un chip din compoziţie să-şi schimbe cu totul atitudinea în funcţie de puritatea sentimentelor privitorului. Foarte puţini s-au lăudat că ar fi devenit martorii metamorfozei unui desen, dar nenumăraţi au fost aceia ce au pretins că mozaicurile lui Occelus li s-ar fi înfăţişat altfel de fiecare dată.

Scribul este dezarmat: el n-a citit nici originalul acelor descrieri şi n-a ajuns să vadă nici operele lui Occelus din biserici. Tot ce ştie provine doar din informaţii de mâna a doua, a noua, a nouăzeci şi noua. Dar din celelalte lucrări – pe care a avut şansa să le vadă – şi din literatură, îşi poate face totuşi o imagine. O imagine cumplită.

Scribul riscă să nu poată fi obiectiv: după cum se va arăta, el a avut posibilitatea să admire opere ale lui Occelus în două locuri profane. Din această pricină, va fi tentat să asimileze mozaicurile pierdute din biserici cu ceea ce a văzut cu ochii săi.

Din acea scriere anonimă despre artiştii Bizanţului de până la perioada iconoclastă aflăm, totuşi, câteva indicii: de pildă, se spune acolo, Occelus s-a specializat în teme ale Apocalipsului, fiindcă, se precizează, scenele realizate de el reprezentau avertismente particularizate pentru fiecare privitor – unii se puteau aştepta la o Judecată de Apoi mai blândă, alţii trebuiau să se pregătească de o sentinţă nemiloasă. Occelus, se pretinde, ar fi stăpânit secretul unor oxizi ce reflectau în mod diferit lumina, în funcţie de locul de unde priveai mozaicul, de momentul zilei, însă şi de alte elemente infinit mai obscure. Deşi plăcuţele de sticlă *păreau* dispuse într-un plan perfect, tratamentul culorii de pe fiecare dintre ele le scotea pe unele în evidenţă şi le ascundea pe altele. Efectul era că trebuia să te concentrezi pentru a putea recompune întregul şi operaţia aceasta putea fi cea vinovată de rezultatele atât de diferite. Unele fragmente intrau câteodată într-o umbră densă, devenind imposibil de distins, altele străluceau mai tare ca oricând. Se pare că, măcar în câteva cazuri, „mozaicurile schimbătoare" au devenit locuri de pelerinaj şi că asemănarea lor neinspirată

cu celebre locuri păgâne ale oracolelor arhaice a grăbit, câteva secole mai târziu, distrugerea lor. Dar, oricum, ne-au rămas relatări cum că atât regi goţi, cât şi generali imperiali au trecut prin faţa operelor lui Occelus înainte de a lua decizii majore pe câmpurile de luptă şi că, în funcţie de cum interpretau mesajul divin, îşi planificau acţiunile. Astfel, atât Theodat cât şi Totila, dar şi Belizarie şi chiar Iustinian s-au supus acestor teste, iar Theodora ar fi insistat să plece în Italia, în mod special, pentru a afla de pe „mozaicurile cu ochi mici" cum va trebui să se comporte pe viitor. Aceste amănunte, în măsura în care sunt reale, pot fi importante pentru scrib în încercarea acestuia de a data cât mai exact viaţa personajului. Datorită respectivelor informaţii, se poate afirma cu argumente că Occelus a atins gloria foarte devreme, că în perioada războaielor pentru Italia, mozaicurile sale împodobeau deja lăcaşurile din Ravenna şi că ele deveniseră notorii, astfel încât atrăgeau vizitatori din toate straturile sociale.

Astăzi este imposibil de reconstituit fiecare biserică împodobită (şi) de Occelus, însă ştim că în unele edificii, terminate şi sfinţite la Ravenna cu puţini ani în urmă, Al Patruzeci şi unulea a fost invitat să-şi aducă şi el contribuţia: este vorba despre Capela Arhiepiscopiei, Baptisteriul Arian şi celebra Sant Apollinare Nuovo, toate începute la sfârşitul secolului al V-lea şi terminate prin anii când Occelus abia se năştea. Mai este, apoi, o misterioasă Capelă a Sfintei Născătoare, de la finele secolului al VI-lea, capelă numită şi a Sfârşitului Lumii, întrucât acolo, se pare, exista celebrul şi cel mai mare mozaic al întregii istorii bizantine, împodobind trei pereţi ai încăperii şi constituind capodopera italiană absolută a lui Occelus. La această Capelă a Sfârşitului Lumii ar fi venit personajele cele mai importante ca la un oracol şi, după ce clădirea s-a prăbuşit în mod misterios, legenda spune că încă în aceeaşi noapte şi-ar fi făcut apariţia un grup de oameni străini, care ar fi demontat mozaicul plăcuţă cu plăcuţă şi l-ar fi dus pe o corabie, dispărând cu el pentru vecie. Mai târziu, un tabu a interzis pomenirea capelei demolate până în temelii, denumirea i-a

fost ştearsă din toate cărţile, iar pe locul respectiv a fost ridicat un edificiu laic.

Capela Sfârşitului Lumii rămâne un exemplu obscur[1], însă, printre lăcaşurile celebre, Occelus n-a scăpat nici San Vitale, nici San Michele in Africisco, nici Sant Apollinare in Classe. Ce s-a întâmplat cu aceste contribuţii ale Celui de Al Patruzeci şi unulea este greu de spus. Mai ales că legendele povestesc şi descriu şi nişte plăcuţe cu efecte în relief, ce aveau „îngropate" în ele „obiectele aievea, lăsându-le vizibile de parcă ar fi fost aşezate în nişte cutii de sticlă". Iar ceea ce este mai uluitor, aceste efecte, realizate în prima jumătate a secolului al VI-lea, sunt denumite „holograme". Scribul nu va insista asupra unor asemenea informaţii cu adevărat uluitoare, cu atât mai mult cu cât ele au fost abandonate foarte repede şi de ufologi, care, o vreme, le-au folosit în informaţiile şi demonstraţiile lor despre civilizaţii extraterestre. Scribul nu ştie căror comandamente li s-au supus acei autori care au părăsit o pistă atât de generoasă pentru speculaţii şi, tocmai fiindcă subiectul i se pare puternic corupt, îl va părăsi şi el, înainte de a transforma biografia Celui de Al Patruzeci şi unulea în cu totul altceva.

---

[1] Capela Sfintei Născătoare sau Capela Sfârşitului Lumii a fost, se spune, cel mai bun exemplu al unei biserici declarat creştine, realizate cu mijloace şi elemente încă vădit păgâne. Se pare că aceiaşi Anthemis din Tralles şi Isidor din Milet, deveniţi arhitecţi doar o dată cu construirea Sfintei Sophia, după ce vechiul edificiu arsese cu ocazia răscoalei Nika, ar fi fost autorii şi ai acelei capele misterioase. Cei doi au fost cunoscuţi ca matematicieni, fizicieni, geometri şi specialişti în alte ştiinţe pozitive, dar au acceptat comenzile ispititoare, care-i vor păstra în memoria istoriei. La Ravenna, ei au clădit acel templu ca pe o istorie a omenirii, unde începutul este reprezentat de Naşterea Domnului, iar sfârşitul de Apocalipsă. Mozaicul (lui Occelus?) nu respecta deloc evangheliile oficiale, ceea ce, probabil, i-a adus demolarea. Dar cei doi savanţi, deveniţi cei mai importanţi arhitecţi ai epocii, vor supravieţui prin celelalte construcţii realizate de ei. Nu ne-a rămas nici o dovadă că Occelus ar fi colaborat pe vreun şantier cu dânşii în mod nemijlocit sau dacă el şi-a exercitat meseria după ce lăcaşurile erau deja de mult funcţionale. Mărturiile despre Anthemis (Anthemios) din Tralles şi Isidor din Milet nu-l pomenesc niciodată pe Occelus.

Şi, totuşi, faptele extraordinare abundă în viaţa lui Occelus şi este de-a dreptul dureros pentru scrib să trebuiască să renunţe de bună voie la informaţii cu trudă descoperite, doar pentru a nu ajunge să realizeze în loc de o istorie a unuia dintre Cei O Sută o nuvelă S.F. sau un roman de senzaţie. Totul în jurul lui Occelus părea să fi ieşit dintr-un spaţiu subpământean, iar perioada desfăşurării acţiunii se preta de minune la asemenea interpretări: nu trebuie să uităm că ne aflăm în Epoca Apocalipsei Amânate, că Italia începea să-şi uite vocaţia imperială exact în clipa când Iustinian încerca să i-o amintească prin argumentul armelor (după care Peninsula a trecut din nou sub germani şi iarăşi Iustinian a reuşit s-o cucerească). Fiecare dintre aceste schimbări de stăpân atrăgea după sine nenumărate pedepse pentru cei ce au fost fideli sub autoritatea inamicului, fiecare om, oricât de neimplicat, risca să cadă pradă unui denunţ şi să-şi piardă averea, dacă nu şi viaţa. „E ca în timpul unei molime, susţinea Ţipor, iar o molimă nu este decât un tribunal divin anticipat: n-ai cum să te aperi, n-ai cui să i te plângi, te afli singur cu Dumnezeu şi cu Speranţa. Altfel, tot ce se întâmplă în timpul epidemiei ţi se pare absurd, chiar revoltător. În asemenea perioade – atât de numeroase în istorie – trebuie să crezi şi astfel să te ajuţi, fiindcă supravieţuirea este cea mai elementară datorie faţă de Dumnezeu." Aşa că Ţipor şi-a lăsat toate treburile şi s-a ascuns în satul său retras. Acolo n-a pătruns nici stăpânirea goţilor, nici cea bizantină, acolo nu se ştia cine cârmuieşte Ravenna, acolo nu funcţionau legile lui Trebonian, nici cele ale numeroaselor concilii ce stabileau nişte concepte şi interdicţii fără obiect într-o lume unde de sute de ani nu s-a schimbat nimic şi unde, va povesti mai târziu Occelus, unii localnici mai credeau că pământul este guvernat de Hadrian, alţii îl numeau pe împărat Valentinian, dar toţi confundau Roma cu Ravenna şi nimeni nu s-a aventurat mai departe de orizontul ce închidea marea de răsărit şi dealurile de apus. Ţipor a plecat din Ravenna, dar doi dintre fiii săi au rămas. Şi a rămas şi Al Patruzeci şi unulea. Unul dintre fiii lui Ţipor şi-a continuat munca de zidar la diferite construcţii sfinte,

celălalt, învăţătorul, a fost ucis[1], însă un fiu de-al acestui fiu al lui Ţipor va ajunge un mare cărturar.

Occelus a rămas, aşadar, la Ravenna, a continuat să-şi facă mozaicurile şi s-a pomenit temut de toată lumea. Mozaicurile lui Occelus nu erau operele unui muritor, se credea, şi faptul că imaginile erau „schimbătoare" confirma din plin această supoziţie. Occelus provenea el însuşi din infern sau, în cel mai bun caz, era locuit de un demon ce-i conducea mâna, îi inspira imaginaţia şi îi împrumuta combinaţiile îngrozitoare ale coloranţilor.[2] Mai târziu, unii l-au identificat cu Focalor, mare general din infern, înarmat cu aripi de grifon, comandând vântului şi valurilor mării şi având în subordine treizeci de legiuni de demoni. Focalor, se mai pretindea, a apărut în mai multe rânduri pe mozaicurile lui Occelus şi nu părăsea acele locuri decât atunci când o fecioară se ruga trei zile consecutive în biserica respectivă. Focalor era însă, uneori, înfăţişat călare pe un cal cu opt picioare, ceea ce ne duce mult mai degrabă la chipul tradiţional al lui Ef.

Şi iarăşi este timpul ca scribul să se mire: n-a nimerit el într-o perioadă de intoleranţă religioasă, cu atâtea concilii menite să vegheze la puritatea dogmei, cu atâtea legi restrictive? Şi cum de a putut ajunge ca într-o asemenea perioadă să fie acceptat ca zidar de biserici un fiu al lui Ţipor? Şi a mai fost tolerat şi un Occelus, manipulat direct din infern, dacă nu un demon el însuşi? Şi cum de n-au fost respinse, ba chiar vizitate atât de des operele malefice provenind dintr-o sursă atât de damnată, ba mai mult, cum puteau să se orienteze după un asemenea „oracol" oameni dispuşi să moară pentru credinţa lor?

Occelus nu a pătimit multă vreme în Ravenna şi mozaicurile sale au devenit tot mai îndrăzneţe, tot mai mari şi tot mai uimitoare. Chipurile create de el nu erau ale unor fiinţe omeneşti, chiar dacă păstrau caracteristici antropomorfe, însă nu

[1] Nu se mai ştie dacă de goţi sau de bizantini.

[2] Despre care se povestea că ar fi fost realizate din substanţele cele mai fantastice şi după nişte metode de preparare pe măsură.

erau nici chipurile sfinţilor cu care lumea era obişnuită. Figurile lui Occelus păreau coborâte aievea din ceruri şi, câtă vreme li se revelau credincioşilor, aduceau o linişte cum – se pretindea – nici o altă compoziţie n-a degajat vreodată. Şi tot ele erau capabile să inspire groază sau să prevestească nenorociri. Theodat, se spune, şi-ar fi văzut cu luni de zile înainte moartea, exact aşa cum avea să se desfăşoare ea, Theodora avea să vadă cine îi sunt duşmanii, dar, în acelaşi timp, va putea admira, ca pe un ecran modern, filmul propriilor ei funeralii, Belizarie va avea o viziune, zărind pe un fragment din capela numită şi a Sfârşitului Lumii o scenă în care era şi el prezent. (Ani de zile va aştepta să i se întâmple ceea ce a zărit atunci fără a putea desluşi şi contextul; apoi, când lucrul se va fi întâmplat, va avea impresia că l-a mai trăit o dată.)

Despre mozaicurile lui Occelus, un estet contemporan a scris că au adus aceeaşi revoluţie în arta icoanelor ca şi filosofia eliată în acceptarea divinităţii, fiindcă, asemenea lui Parmenide, nici Al Patruzeci şi unulea nu punea preţ pe senzaţie şi nu descria aspectele trecătoare, fals perceptibile ale personajelor sale, ci era mult mai interesat de eternitatea fiinţei şi de caracterul ei indestructibil. Acelaşi autor presupune că Occelus l-ar fi citit pe Plotin, dar că ar fi putut să-l cunoască personal pe Dionisie, zis Pseudoareopagitul, cu care se pare că ar fi fost contemporan. Însă toate astea nu sunt decât speculaţii, la fel cum speculaţii rămân şi consideraţiile unor Ioan Malalas sau Procopius din Caesareea, care sigur l-au cunoscut amândoi şi care au simţit nevoia să-i aşeze opera într-o lumină creştină, fără a-i putea, totuşi, nega nici ei vizibilele rădăcini păgâne. Iar Procopius, cu binecunoscuta-i duplicitate, n-a pregetat nici în cazul unui simplu artist mozaicar să-i laude peste măsură credinţa, în unele pagini, şi să-l facă fără nici un dubiu demon, în altele. Şi nu se ştie dacă secretarul lui Belizarie s-a inspirat din legenda lui Focalor sau dacă n-a fost tocmai el cel ce a pus în circulaţie ipoteza subpământeană a existenţei lui Occelus.

Oricum, Al Patruzeci şi unulea[1] va supravieţui netulburat încă multă vreme la Ravenna. Dacă pare cu totul imposibil ca Occelus să fi părăsit Italia înainte de 542, atunci când ostrogotul Totila începe recucerirea Peninsulei, trebuie să admitem, în cazul acela, că fuga lui s-a petrecut în timpul stăpânirii germane, până la 552, când soarta istoriei se mişcă din nou şi bizantinii recuceresc, încetul cu încetul, teritoriile pierdute. Că n-a părăsit Occelus Ravenna până în 542 se poate deduce din faptul că, oricât de genial şi de precoce ar fi fost, în anul respectiv nu împlinise decât douăzeci de ani şi, dacă este adevărat măcar pe jumătate tot ce se spune că ar fi realizat, ar fi fost imposibil fizic să termine atâtea opere într-un timp atât de scurt. Pe de altă parte, Theodora moare în 548 şi, acceptând că ea l-a ascuns pe artistul fugar în Palatul Sacru din Constantinopol, făcând o medie, putem stabili fuga lui Occelus din Ravenna prin 545. (Deşi mai rămân multe semne de întrebare în legătură cu activitatea în capitala apuseană a unui om ce şi-a finalizat o operă atât de bogată până la vârsta de douăzeci şi trei de ani. Mai trebuie adăugat şi că originalitatea frapantă a „mozaicurilor cu ochi mici", tehnicile ultrasecrete de preparare a oxizilor, modul nemaiîntâlnit de asamblare a nenumăratelor fragmente, precum şi faptul că niciodată mai târziu toate acestea n-au mai fost repetate exclud şi ipoteza după care artistul ar fi fost ajutat în muncă de un număr însemnat de ucenici. Şi chiar dacă admitem că, după fuga lui Occelus, toţi colaboratorii săi ar fi fost vânaţi şi ucişi – după cum ne povesteşte biograful anonim din secolul al VII-lea – scribului îi vine greu să creadă că e posibil ca asemenea secrete, dacă au fost atât de larg răspândite, să nu fi transpirat o dată ce urgia a trecut.)

Este o perioadă extrem de densă aceasta şi scribului i se pare uimitor că în timp ce Iustinian luptă cu perşii în Orient, cu

[1] De câte ori îl pomeneşte, scribul îşi aminteşte de eroul romanului cu acelaşi titlu de Lavreniov. Nici o legătură între cele două personaje, deşi numărul 41 pare să emane romantism şi inutilitate, epitete ce le-au fost atât de frecvent atribuite ambelor personaje.

ostrogoţii în Italia, ceva mai devreme cu vandalii în Africa, cu slavii ce presează mereu în nord, Trebonian are timp să termine *Corpus juris civillis*, episcopul de Edessa, Jacob Baradai, izbuteşte să dea formă Bisericii monophysite din Asia Mică, alţi doi călugări reuşesc să fure din China secretul milenar al creşterii viermilor de mătase, iar la Constantinopol se succed conciliile ecumenice pentru condamnarea ereziilor de tot felul, oamenii trăiesc indiferenţi la toate astea, infinit mai interesaţi să guste din plin anii ce le-au mai rămas până la amânatul sfârşit al lumii. Doar mozaicurile lui Occelus, se spunea, cuprindeau tot ceea ce se întâmpla în lumea cea mare şi ofereau răspuns la orice problemă aveai. Şi, atunci, de ce a trebuit, totuşi, Al Patruzeci şi unulea să fugă din Ravenna, de ce au fost ucişi (toţi) ucenicii lui şi de ce, după câteva decenii, au dispărut şi mozaicurile? Poveştile lui Procopius despre numeroasele trădări ale lui Occelus, despre şantajele şi despre comploturile-i venite din strategia infernului nu pot fi luate decât cu titlu de inventar. Ele au însemnat totuşi reflectarea unor zvonuri mai largi, întrucât unele dintre aceste năzbâtii sunt preluate de autorul anonim din secolul al VII-lea, despre care nu avem nici un indiciu că ar fi fost la curent cu scrierile istoricului lui Iustinian. De pildă, poate fi amintită anecdota despre Occelus-şantajistul, prezentă în variante asemănătoare în ambele scrieri: artistul blestemat le-ar fi relatat unor personaje importante adevăruri intime ale sufletelor lor şi le-ar fi ameninţat că ar da în vileag acele taine în caz că nu i s-ar fi îndeplinit anumite condiţii pentru a tăcea. Antonina, de pildă, soţia omnipotentului Belizarie şi cea mai apropiată sfătuitoare a Theodorei, avea extrem de multe lucruri de ascuns, lipsa ei funciară de caracter şi ambiţiile-i nestăpânite conţinând numeroase taine. Şi aceeaşi Antonina, care n-a pregetat niciodată să-şi elimine cu cruzime duşmanii, a găsit mai înţelept, de data asta, să plătească din greu tăcerea lui Occelus, pretind cei doi autori. Exemple de acest soi sunt multe şi scribul va mai aminti, la întâmplare, doar unul: Petru, ambasadorul bizantin pe lângă Theodat, regele ostrogot, avea de îndeplinit două însărcinări cu

totul diferite: o solie din partea împăratului şi una contrarie, din partea bazilisei. Nu a fost singura dată când Theodora se juca, dezmierdându-se cu dezinvoltură, de-a politica şi când îşi impunea propria ei diplomaţie secretă. Însă, pentru cel desemnat să ducă la îndeplinire aceste demersuri contradictorii, realizarea lor reprezenta o dublă trădare, oricând sancţionabilă foarte grav. Şi Petru, aflăm din aceleaşi surse, a trebuit să-şi cumpere de la Occelus liniştea. În alte cazuri, Al Patruzeci şi unulea ar fi pretins de la nişte matroane distinse să se culce cu el, unele „ca nişte sclave", ceea ce nu ştim cu exactitate ce însemna, dar ne putem imagina.[1] Tot în acelaşi context se înscrie şi alt soi de servicii pretinse, în special ca autorităţile locale să închidă ochii în legătură cu anumite ilegalităţi săvârşite de Occelus. Nici aceste ilegalităţi nu sunt numite explicit, însă există o explicaţie şi în privinţa lor. Al Patruzeci şi unulea îşi „semna" lucrările cu un ochi înscris într-o figură geometrică, de unde se credea că şi-a luat şi apelativul. Dar aceste „semnături" nu erau identice, uneori ochiul fiind încadrat într-un triunghi, alteori într-un cerc, într-un pătrat sau într-un romb. Se mai întâmpla ca pe acelaşi mozaic să găsim două, trei sau mai multe asemenea mici semne. În plus, unii „ochişori" erau plasaţi anamorfotic, adică nu puteau fi sesizaţi decât dacă priveai locul dintr-un anumit unghi. Într-un manuscris din secolul al XIII-lea, pe care scribul crede că l-a amintit până acum, vorbindu-se despre Mâna Albă, se afirmă că membrii confreriei aflau locurile secrete şi ultrasecrete unde trebuiau să se întâlnească prin rugăciune în faţa unor imagini sfinte din lăcaşul de cult şi că, în timpul respectivelor rugăciuni (considerate false de către autorul manuscrisului), ei puteau descoperi într-o grafie codificată, „asemenea celei de pe vechile monumente egiptene", tot ceea ce trebuiau să ştie. Şi cum acele scrieri blestemate aveau să fie şi ele distruse, ca, de exemplu, smalţul care a acoperit marile piramide de la Gizeh, şi mozaicurile „cu ochi mici", eretice şi satanice,

[1] Dintr-o asemenea legătură născându-se fiul lui Occelus, Al Patruzeci şi doilea.

au fost la rândul lor, până la urmă, rase de pe suprafaţa pământului. Acesta este un aspect. Al doilea ar fi legat de acele stupide „şantaje" ale lui Occelus: demonul din artist nu s-ar fi mulţumit numai cu bunuri materiale sau servicii, uneori el ar fi cerut şi sufletul celor şantajaţi. Scribul crede, însă, că acest element ar fi apărut mult mai târziu, spre a servi, în spiritul evului mediu, la o nouă condamnare a Mâinii Albe. Şi, în sfârşit, un al treilea aspect ar fi provenit din implicarea treptată a confreriei între diferitele erezii. Dacă, iniţial, n-au avut de-a face decât cu nişte tâlhari de drumul mare, apoi cu o bandă organizată, încetul cu încetul, duşmanul trebuia să devină şi un adversar al Dreptei Credinţe. Astfel, Mâna Albă a practicat, rând pe rând, rituri barbare deosebit de crude, apoi a devenit o organizaţie ariană. În vremea lui Occelus, Mâna Albă era socotită o sectă nestoriană. Întrebările sunt dacă Al Patruzeci şi unulea a ajuns cu adevărat una dintre căpeteniile Mâinii Albe şi cum a venit în contact iniţial cu ea. A doua întrebare, cuprinzând-o explicit şi pe prima, a primit un răspuns de la autorul anonim citat, care spune că Al Patruzeci şi unulea a moştenit „marea taină a Mâinii Albe[1] de la tatăl său". Dacă ne amintim că Etiopianul a plecat din Sicilia, de lângă familia sa, atunci când fiul avea doar câţiva anişori şi că ei doi nu s-au mai văzut niciodată, lucrul pare puţin probabil. Adăugând la aceasta faptul că Al Patruzecilea a aflat „marea taină" a lui Chlorus, bunicul lui Occelus, abia din revelaţiile lui Benedikt, lucrurile devin şi mai puţin verosimile. Cel mult, Etiopianul putea să-i lase scris fiului său ceea ce avea să-i comunice. Dar a ajuns însuşi Etiopianul în legătură cu Mâna Albă? O altă cale ar fi fost Ţipor cel Tânăr, zidarul. Faptul este doar insinuat. Ţipor era evreu, uşor asimilabil unei organizaţii criminale. În rest, rămânem în sfera „marii taine".

Înainte de a povesti despre prigonirea Mâinii Albe la Ravenna, moment în care Occelus a trebuit să fugă, scribul

[1] În text, „Mâna de aur" în loc de „Mâna Albă".

trebuie să relateze şi un alt episod, la fel de incriminant şi cu consecinţe identice. Deşi Charles Delvoye, marea autoritate modernă în arta bizantină, povesteşte că „în a doua jumătate a secolului al şaselea s-a născut legenda *icoanelor acheiropoiete*, adică «nefăcute de mâna omului»", această legendă nu s-a ivit nici brusc şi nici n-a apărut din senin. Mai înainte moaştele, pe urmă icoanele făcătoare de minuni au reuşit să ofere simbolurile puterii concrete a divinităţii. Şi cum simbolurile s-au contopit rapid cu imaginea lor, icoanele înseşi au devenit obiecte supranaturale. Primele icoane acheiropoiete s-au născut pe două căi: fie prin desene întâmplătoare ale igrasiei sau ale crăpăturilor pe zidurile vechilor lăcaşuri de cult, apoi şi în alte locuri, multe dintre aceste contururi putând fi asimilate numai cu foarte multă bunăvoinţă imaginilor concrete *cerute* de experienţa credincioşilor, apoi numeroase dintre aceste chipuri au apărut şi detaşate, putând fi purtate ca nişte amulete: pietre cioplite de vânturi sau de ape, bucăţi de scoarţă de copac de pe care imaginaţia putea desprinde câte o Fecioară cu Pruncul sau un apostol anume. Toate aceste obiecte erau înnobilate cu puteri apotropaice şi vândute ca atare. A doua cale au constituit-o icoanele „care s-au mişcat", „Fecioarele care au plâns", „Sfinţii care au vorbit". Desigur, aceste minuni nu se prea repetau, însă ajungea ca un credincios mai exaltat să povestească aşa ceva, că mulţimea începea să venereze lucrarea în mod deosebit. Şi cum nu există meşter, oricât de înzestrat cu har, capabil să producă asemenea opere, concluzia se impunea de la sine: icoanele respective erau mesaje create de însăşi divinitatea şi trimise în anumite scopuri – mai ales avertizatoare – oamenilor.

Inutil de spus că aceste icoane „necreate de mână de om" nu veneau decât în sprijinul orizontului de aşteptare al unei credinţe grosiere, primitive, în care binele şi răul se aflau mereu faţă în faţă, iar divinitatea nu se manifesta decât prin realizări asemenea oamenilor foarte buni, nu mult diferit de modul cum se comportau zeii păgâni atunci când capriciile le erau prietenoase, atât doar că sfinţii creştini nu aveau atâtea păcate precum

cei păgâni. Dacă un panteism primitiv mai putea fi conceput (sub forma „Dumnezeu e în toate"), cuceririle abstractizărilor le rămâneau credincioşilor, în cea mai mare parte analfabeţi, cu totul străine. Pentru ei n-au existat nici Xenofon, nici Plotin, dar nici Sfinţii Părinţi ai Bisericii. Ei aveau nevoie de un Christos cu ochi, nas şi gură, de o Fecioară frumoasă şi de nişte sfinţi îmbrăcaţi astfel încât să ştii după port şi figură pe cine reprezintă.

În aceste circumstanţe apar mozaicurile cu totul neobişnuite ale lui Occelus. Contra unei sume de bani, puteai obţine de la el şi lucrări mici, pentru afişat în propria-ţi casă sau medalioane ce, purtate atârnate pe un şnur în jurul gâtului, te fereau de tot felul de necazuri[1]. Era adevărat că lucrările Celui de Al Patruzeci şi unulea nu semănau deloc cu cele încetăţenite, dar oare nu se zvoneau destule despre imaginile schimbătoare ale mozaicurilor lui Occelus? Putea fi realizat aşa ceva de o mână omenească? Sau meşterul era doar cel ce le vindea, mijlocind transmiterea lor de la o putere supranaturală? Şi chipurile erau altfel desenate, păstrându-se doar trăsăturile aramaice ale artei bizantine aduse în Italia, şi perspectiva era alta (de data asta, chiar opusă bidimensionalismului oriental), câteodată perspectiva ajungea chiar şi la relief, ca în acele stranii „plăcuţe holografe". Şi culmea! Sfântul cutare nu semăna cu el însuşi, aşa cum era înfăţişat în toate celelalte locuri, dar fiecare privitor ştia – *fără să i se explice!* – ce figură pe cine desemna. Până s-a pus întrebarea: cine îi oferea lui Occelus şi puţinilor săi ucenici icoanele? Şi, în curând, nu Cerul, ci Infernul deveni adevăratul lor furnizor.

Cele două acuzaţii au venit cam în acelaşi timp: mozaicurile lui Occelus proveneau din ateliere subpământene, unde erau zămislite şi acele icoane „nefăcute de mâna omului", iar „codul" pentru oamenii Mâinii Albe nu era decât un cod născocit pentru nişte bandiţi, necredincioşi şi eretici. Al Patruzeci şi

[1] Nu avea şi meşterul un colier ciudat în jurul gâtului, colier de care nu se despărţea niciodată, deşi îl ascundea sub haine şi prea puţini au ajuns să-l vadă?

unulea trebui să fugă. Unii dintre colaboratorii săi au rămas şi au plătit cu viaţa. Talismanele lui Occelus au fost interzise. Dar de marile mozaicuri n-a avut curaj (încă) nimeni să se atingă. Vor trebui să mai treacă nişte decenii până când ele vor fi distruse (de cele mai multe ori pe furiş sau dându-se vina pe incendii sau cutremure). Abia pe urmă, nemaiexistând, vor fi şterse şi din memoria orală şi scrisă.

Al Patruzeci şi unulea se va refugia în ascunzătoarea lui Ţipor. Deşi (după reperele moderne) la mai puţin de 50 de kilometri de Ravenna, acest loc izolat a rămas timp de secole ocolit de frământările lumii. Oamenii de aici şi-au păstrat limba şi obiceiurile de pe vremea primilor împăraţi ai Romei şi se pare că originea comunităţii a constituit-o fuga unor persecutaţi politici ai lui Claudius sau Caligula, după ce complotul lor a eşuat. Probabil că la origine a fost vorba despre nişte oameni de vază, cu carte, patricieni bogaţi, fiindcă ei nu s-au mulţumit să înjghebeze simple colibe pentru refugiu, ci şi-au construit vile elegante, cu ornamente bogate şi grădini îngrijite. Exilul lor prelungindu-se timp de generaţii, comunitatea a decăzut, transformându-se într-o adevărată rezervaţie; pentru că fondatorii au fost urmăriţi de lege, legenda i-a asimilat cu tâlharii. De aici şi până la supoziţia că acolo şi-ar fi stabilit sediul central, timp de decenii, Mâna Albă n-a fost decât un pas. Dar nu este exclus ca şefii societăţii secrete să se fi aşezat pentru o vreme într-adevăr acolo.[1] Poziţia era ideală şi oferea suficiente posibilităţi naturale de fugă, pe lângă care au fost săpate şi tuneluri, în parte păstrate şi astăzi. Că a fost un loc extrem de bine mascat o dovedeşte şi faptul că n-a fost descoperit decât întâmplător foarte multe secole mai târziu, atunci când i s-a atribuit şi legenda sediului misterioasei Mâini Albe, şi când intoleranţa

[1] Ipoteză total improbabilă: asta ar fi însemnat ca vârfurile confreriei să se deconspire, or, teoria Mâinii Albe era că niciodată nu puteai fi sigur că vecinul sau cel mai bun prieten nu face parte şi nu reprezintă un personaj important în ierarhia temută a cumplitei organizaţii.

religioasă n-a mai fost atât de mare încât să radă şi ultimele urme păgâne de pe suprafaţa pământului. De altfel, legenda a fost totuşi suficient de puternică spre a nu îmboldi străinii să calce într-un loc atât de suspect, cu oameni ciudaţi, vorbind o limbă devenită aproape neinteligibilă şi cultivând o religie proprie. Situaţia aceasta a mai durat foarte multă vreme şi, abia la sfârşitul secolului al XVIII-lea, nişte oameni de ştiinţă s-au ocupat de acea comunitate stranie, unde mai exista un lăcaş rudimentar al lui Jupiter Tonans în stare de practicare şi unde, la mijlocul secolului următor, arheologii au descoperit sub locuinţele băştinaşilor vile romane, pe lângă alte clădiri străvechi încă locuite. Aici s-au găsit statui milenare şi câţiva pereţi acoperiţi cu mozaicuri ale lui Occelus, în majoritate păstrate. Acestea au reprezentat o parte din operele anticipate de scrib când a afirmat, mai devreme, că a văzut şi el numeroase lucrări ale Celui de Al Patruzeci şi unulea. Mai târziu, multe dintre aceste mozaicuri au fost demontate şi duse în muzee, însă după 1930 au mai fost scoase la lumină noi ziduri, cu noi fragmente, pe toate aflându-se acei mici ochi încadraţi în figuri geometrice.

Numărul şi întinderea acelor lucrări nasc noi întrebări. Biografia ulterioară a lui Occelus este legată de împărăteasa Theodora. Dacă admitem că Al Patruzeci şi unulea a venit abia prin 545 în locul unde s-a refugiat şi bătrânul Ţipor, când va mai reuşi el să ajungă la Constantinopol, ştiut fiind că bazilisa va muri peste doar trei ani, după o boală grea? Nici prin acel loc Occelus nu putea să fi trecut doar în fugă, tocmai datorită numărului foarte mare de lucrări lăsate. Şi iată că mereu, în biografia Celui de Al Patruzeci şi unulea, scribul se vede încorsetat într-o teribilă criză de timp, de parcă anii din secolul al VI-lea n-ar corespunde în durată cu anii sfârşitului secolului al XX-lea. Însă fiindcă, practic, artistul n-a avut când să facă atâtea în numai unu sau, cel mult, doi ani, se dezleagă o altă enigmă, la care vom poposi la sfârşitul acestei biografii. Este şi motivul pentru care scribul nu se grăbeşte încă să zăbovească asupra mozaicurilor pe care le-a putut admira în toată splendoarea lor înfricoşătoare. Deocamdată el va încerca să urmeze strict firul vieţii lui Occelus.

Cum a ajuns Al Patruzeci şi unulea să se refugieze în ascunzătoarea folosită şi de bătrânul Ţipor este uşor de bănuit, mai ales că fiul Etiopianului a mai găsit odată ospitalitate la vechiul prieten al tatălui său. Mai greu de lămurit este cum au ajuns alte personaje în acel loc atât de tainic, de unde au aflat de el şi ce ghizi au avut pentru a-l descoperi. Unul dintre aceşti nou-veniţi a fost Fluxus[1]. Personaj probabil cu o obârşie umilă, Fluxus – asemenea atâtor altor bărbaţi ajunşi la cariere uluitoare într-o metropolă a tuturor posibilităţilor – urcase treaptă cu treaptă ierarhiile, ajungând până la înalta autoritate a maestrului oficiilor, un fel de funcţionar-şef al cancelariilor imperiale. Este de bănuit, aşadar, că Fluxus beneficiase de o oarecare instrucţie şi că, prin natura funcţiilor sale, avea cunoştinţe amănunţite despre starea capitalei şi a provinciilor, despre contradicţiile dintre diferitele interese şi despre locurile şi persoanele cele mai bogate. Căderea lui în dizgraţie, se spunea, era urmarea a două acuze: prima, că ar fi profitat de funcţiile sale spre a se lăsa mituit şi spre a deturna fonduri uriaşe din bogăţia Imperiului în propria-i folosinţă şi, a doua, că şi-ar fi construit ascensiunea pe un fals grosolan, insinuând că ar fi fost un fiu nelegitim al lui Acacios, acelaşi grăjdar care a avut onoarea să fie tatăl legitim al Theodorei. Cum împărăteasa, în principiu, îşi sprijinise şi ridicase vechile rude, ar fi acceptat această poveste şi l-ar fi protejat pe uzurpator, cu condiţia ca faptul să rămână secret. (Deşi, în general, bazilisa nu ascundea câtuşi de puţin legăturile umile din tinereţea ei.) Totul ar fi mers strună, până ce ar fi apărut diverşi profitori în preajma bogatului demnitar, printre ei şi un foarte bătrân tată, cu totul altul decât acel Acacios, mort cu multe decenii în urmă. O altă versiune consideră relaţiile dintre Theodora şi Fluxus mult mai vinovate, dizgraţia favoritului producându-se în momentul când împărăteasa şi-ar fi găsit un nou amant.

---

[1] Se pare că Fluxus provenea din Dara sau din Martyropolis, cetăţi cedate la începutul secolului, în urma conflictelor cu perşii. Dar nu se ştie nici în ce condiţii a părăsit acele locuri şi nici ce au fost părinţii săi.

Oricum, Fluxus „s-a întors cu ai lui printre ai lui", ne spun aceleaşi surse. Fraza aceasta reprezintă mai mult decât o bârfă şi ascunde ceva: cine erau acei „ai lui" la care s-a întors şi cu care s-a întors? Răspunsul nu ni se dă, ba mai mult, bârfa atât de dragă scribilor vremii[1] măreşte misterul şi ne precizează că Fluxus nu s-a înecat în Mediterana, aşa cum s-a spus pentru a-i pierde urma. Deci, în cazul respectiv, şi scribii contemporani, în general atât de guralivi, ştiau mai mult decât îşi permiteau să spună.

Satul ascuns, unde s-a refugiat Occelus, purta un nume simplu: „Acasă" şi este cunoscut şi astăzi, deşi, între timp, tot perimetrul i-a fost temeinic scotocit de arheologi, existând chiar un proiect de a-l transforma într-un muzeu în aer liber. Ce a făcut acolo Al Patruzeci şi unulea aflăm privind ce a mai rămas din operele sale. Ce a făcut acolo Fluxus este mai greu de reconstituit. Oricum, Fluxus trebuie să fi intrat în relaţii strânse cu Occelus pentru că uneori tradiţia îi asociază într-o singură persoană, iar întruchiparea pe pământ a lui Focalor poate deriva şi de la persoana şi numele fostului maestru al oficiilor imperiale. Într-adevăr, Fluxus a fost un personaj capabil de a impresiona, fiind în stare să-şi confecţioneze o armă misterioasă bazată pe legendele pe care le împrăştia în jur. Pornind de la vârstele stabilite încă de Hesiod pentru demoni, Fluxus – ca oricare om de lume – vorbea în insinuări, lăsând să se înţeleagă că el este un demon încă destul de tânăr şi că, deci, mai are destul de trăit. Dar, chiar tânăr fiind, Fluxus pretindea că a fost contemporan cu toate personajele păstrate în memoria oamenilor şi fabula cu uşurinţă tot felul de întâmplări petrecute cu sute de ani în urmă, la care se dădea drept martor ocular sau, uneori, chiar actor implicat.[2] În felul acesta, el, plictisindu-se, a

---

[1] Şi nici cel mai mare dintre ei, Procopius din Caesareea, nu o savura mai puţin.

[2] Jacques Collin de Plancy arată cum a ajuns Hesiod la concluziile sale: o cioară trăieşte de nouă ori mai mult decât omul, un cerb de patru ori mai mult decât cioara, un corb de trei ori mai mult decât cerbul, fenixul de nouă ori mai mult decât corbul, iar demonii de zece

scris o mulţime de cărţi senzaţionale, povestind fapte ale unor vremi apuse, cărora, în calitate de actor, le dădea un plus de credibilitate. Dintre cărţile fostului demnitar nu ni s-au păstrat decât fragmentele uneia singure şi câteva întâmplări de pe vremea lui Noe. (Lui Fluxus îi plăcea să tragă la măsea şi Noe, primul beţiv al Bibliei, devine un fel de tovarăş de petreceri al naratorului. Şi las' că şi Noe a trăit destul, au avut timp să facă suficiente isprăvi împreună...)

Dar Fluxus nu era un simplu scriitor hâtru. Foarte probabil ca el însuşi să fi fost cel ce a răspândit zvonul că s-a înecat, având toate motivele să-şi piardă urma. Cu acces la atâtea informaţii, Fluxus a putut fi de cel mai înalt folos organizaţiei din care făcea parte. Când a fugit din capitală, s-a precizat că el n-a putut lua nimic din imensele averi acumulate, dar că, nici în felul acesta, totuşi nu le-a pierdut. Acele bogăţii se aflau la loc sigur.

Aici este locul să fie relatată o întâmplare preluată şi povestită de Charles Diehl. Cunoscutul bizantinolog povesteşte că Iustinian, aflat într-o mare criză financiară, era profund abătut că nu poate continua munca la ridicarea Sfintei Sophia din lipsă de fonduri. Atunci „un eunuc" l-a scos din încurcătură, luând câţiva oameni de încredere de-ai împăratului, ducându-i în afara oraşului şi aducând dintr-un palat minunat o foarte mare cantitate de aur. (Patru sute de livre de aur, după cum ni se precizează.) După aceea, desigur, palatul n-a mai putut fi găsit. „Palatul" acela „parcă nefăcut de mână de om" aminteşte, de pildă, de minunata construcţie vizitată de Etiopian lângă Lerins şi, apoi, la Monte Cassino. Dar scoaterea la iveală a unor mari sume de bani (sau bijuterii) din tainiţe pierdute, răspândite în locurile cele mai neaşteptate, constituia specialitatea Mâinii Albe. Însă foarte mulţi dregători erau eunuci. De exemplu,

---

ori mai mult decât fenixul. Dacă omul trăieşte 70 de ani, rezultă că demonii ar trebui să trăiască 680 400 ani. Acelaşi autor arată că lui Plutarh calculele lui Hesiod i s-au părut prea generoase şi, reducând viaţa omului la doar un an, acceptă pentru demon un trai de 4720 ani. Oricum, aceşti autori îl credeau şi pe diavol muritor şi, conform lui Grigorie din Nissa, înzestrat cu sex şi înmulţindu-se la fel ca oamenii.

Narses, omul de încredere al Theodorei, ministru şi unul dintre foarte puţinii generali capabili să stea în preajma lui Belizarie. Eunucii bântuiau, în cele mai înalte funcţii, şi în Palatul Sacru. Scribul are toate motivele să creadă că binefăcătorul lui Iustinian a fost numit eunuc prin extensie sau că Fluxus, despre care nu prea se mai ştiu multe, a fost el însuşi eunuc. În orice caz, Fluxus, „întors cu ai lui printre ai lui", „a făcut ceva ce nu-i era îngăduit să facă nici împăratului".

Fluxus fusese în relaţii apropiate cu Theodora, ei i-a datorat ascensiunea. Iar Theodora, avem azi toate motivele să credem, se găsea în legături strânse cu Mâna Albă sau chiar făcea parte din organizaţie.

Theodora a avut şansa unei ascensiuni extraordinare. Pornită de jos de tot, ea avea să ajungă, datorită frumuseţii, ambiţiei şi lipsei de scrupule, până în vârful piramidei Bizanţului. Ajutată şi de noroc, ea a reprezentat argumentul că societatea în care trăia permitea orice mărire şi decădere. Scriitori de succes i-au descris aventurile şi izbânzile, producători isteţi, prea puţin interesaţi de adevărul istoric, i-au creat o nouă legendă pe ecrane. Theodora, soţia lui Iustinian şi împărăteasa Bizanţului, este singura suverană a Imperiului Roman intrată în cultura generală a maselor largi. Şi, aşa cum se întâmplă de atâtea ori, literatura avea să dea naştere unui personaj amintind de cel istoric, însă simplificându-l şi modificându-l după necesităţile momentului.

Scribul n-are de gând să mai dea o variantă a unui subiect atât de des descris, ci, folosindu-se de diferite surse, nu vrea decât să aducă în prim-plan ceea ce se află în legătură cu Al Patruzeci şi unulea.

Mai mult ca sigur că Occelus n-ar fi ajuns niciodată în preajma bazilisei dacă acel enigmatic Fluxus n-ar fi plecat la Acasă şi nu s-ar fi întâlnit cu tânărul şi celebrul mozaicar şi pictor de icoane acheiropoiete. Amândoi erau fugari, amândoi erau bineveniţi în ascunzătoarea de lângă Adriatica, amândoi au fost luaţi sub protecţia bătrânului Ţipor. Evreul, apărut cu ani de zile

în urmă de niciunde şi împrietenindu-se cu Etiopianul, l-a pus şi pe Al Patruzecilea pe o pistă şi a avut grijă şi de fiul acestuia. Şi ceea ce nu i-a mărturisit – sau nu a avut voie să-i mărturisească – Etiopianului i-a spus lui Occelus. N-a făcut-o de bunăvoie, a fost obligat s-o facă.

Când a descoperit talentul tânărului şi l-a îndemnat la Ravenna să lucreze împreună cu fiul său zidarul, bătrânul Ţipor a rezolvat o mare problemă. O dată cu aceasta a trebuit să-i dezvăluie tânărului prima parte a Marelui Secret. Lucrările lui Occelus erau destinate unor locuri publice şi urmau să fie expuse pentru a fi admirate de mii de privitori. Nimeni nu devenea suspect, oricât ar fi stat în faţa lor. Băiatul se dovedea deosebit de talentat şi a ajuns curând meşter. După ce a învăţat foarte repede elementele de bază ale meseriei, a început să lucreze singur, probabil cu un grup restrâns de ucenici. Mozaicurile sale puteau fi urmărite cu evlavie, ca orice ilustraţie sfântă, dar puteau fi admirate şi din unghiuri diferite. Tehnica anamorfozei a ajuns în lucrările lui Occelus la nişte culmi vag amintite de performanţele atât de preţuite ale pictorilor Renaşterii. Părăsind definitiv mozaicul pavimentar în folosul celui creat din bucăţele de sticlă colorată, savant înmănuncheate, tratate cu oxizi şi substanţe secrete, Al Patruzeci şi unulea a dus până la ultima consecinţă arta de a crea un cadru care privit dintr-un anumit punct oferea ochilor o imagine, iar dintr-un alt unghi o alta. Performanţele erau atât de mari încât la Sant Apollinare Nuovo, se spune, ar fi creat un mozaic care trebuia contemplat din şase unghiuri succesive, fiecare arătând un alt moment dintr-o înşiruire de scene preluate după Evanghelia lui Luca. Cu o singură excepţie, scribului nu-i este cunoscut ca, în decursul istoriei, să se fi reuşit anamorfoze triple perfecte, deşi în evul mediu au existat încercări stăruitoare, pornind de la legenda încă vie atunci a performanţelor lui Occelus. Nici Dürer, nici Leonardo n-au reuşit aşa ceva, deşi subiectul i-a preocupat. Doar un virtuoz olandez, van Himst, a reuşit în secolul al XVII-lea să picteze talismane ce, privite din stânga, ofereau o imagine, din dreapta alta şi din faţă o a treia. Aceste lucrări au

fost vândute la preţuri fabuloase şi Maria Antoaneta a adunat cu pasiune cea mai mare parte din ele. Dar nici măcar van Himst n-a reuşit decât anamorfoze triple[1], recordul de şase imagini diferite, clare şi distincte a rămas o performanţă de vis.

În paranteză, scribul simte nevoia să mai adauge două elemente: pe de o parte, faptul că van Himst a lucrat pe materiale mici, cu suprafeţe uşor convexe, i-a permis ceea ce n-au reuşit pictorii pe planul şevaletului. Folosind suprafeţe foarte mari, Occelus a imaginat o tehnică de asamblare a bucăţilor mozaicurilor, astfel încât nu dădea naştere la planuri perfecte, ci la arii uşor vălurite. Cât de exacte erau îmbinările acestea de la 3 până la 8 grade ne-o dovedesc transmutările nefericite ale mozaicurilor din locurile unde au fost amplasate iniţial în diferitele muzee. Unghiurile lui Occelus n-au mai putut fi respectate şi efectele anamorfotice s-au pierdut. De altfel, trebuie recunoscut că tasările zidurilor au alterat şi ele, în decursul vremurilor, foarte multe imagini, iar cea mai nevinovată crăpătură, odată restaurată, avea acelaşi efect dezastruos.

A doua explicaţie ar lămuri minunile după care, „în funcţie de gradul de păcătoşenie, privitorul vedea alte imagini". Nemaisituându-se în acelaşi punct, omul vedea o altă faţă a anamorfozei.

Întorcându-ne la bătrânul Ţipor, acesta a folosit cel puţin o faţă a anamorfozelor lui Occelus pentru a transmite *anumitor* privitori informaţii. Ochişorii încastraţi în figuri geometrice aveau menirea de a plasa observatorul într-un punct precis. Imaginea ce i se releva arăta un loc de întâlnire, o persoană (niciodată fizică, ci întotdeauna desemnată prin funcţie: un preot, un soldat, un funcţionar) care reprezenta un om de legătură şi poate şi alte informaţii pe care străinul de Ravenna era bine să le cunoască dacă făcea parte din confrerie. Asemenea

---

[1] Din păcate, colecţia respectivă a dispărut cu ocazia Revoluţiei Franceze. La Roch ne descrie exemplarul considerat de el cel mai reuşit: „Cele trei vârste ale omului" – un talisman sau o broşă care din stânga înfăţişa un prunc, din faţă imaginea unei femei tinere şi din dreapta faţa zbârcită a unei babe.

indicii au fost codificate şi mai târziu pe diferite tablouri, însă atunci se foloseau doar simboluri cunoscute de iniţiaţi. Pentru comunicarea ajunsă prin performanţa desenelor lui Occelus nu s-au mai găsit virtuozi.

După Conciliul de la Chalkedon, când Iustinian a început epurarea funcţiilor publice de monophysiţi, în imperiu au mai rămas adepţi secreţi ai acestei secte, însărcinaţi de fraţii lor întru credinţă de a rămâne în posturi spre a-i ajuta de la nivelul puterii. Conspirativitatea n-a fost o trăsătură generală a monophysiţilor, dispuşi să îndure toate consecinţele, însă în aceste cazuri speciale ea a operat. Pentru cine a lucrat Occelus? Pentru o sectă religioasă, sau pentru o organizaţie de origine criminală? Amândouă aflate în afara legii, au fost, câteodată, băgate în aceeaşi oală şi confundate. Au fost oamenii Mâinii Albe monophysiţi? Scribul este mai degrabă tentat să creadă că printre membrii confreriei s-au aflat şi monophysiţi.

Despre şederea lui Fluxus la Acasă nu ne mai putem face o imagine decât prin speculaţii. Nu ne-au mai rămas nici relatări, nici alte indicii. Scribul fie că n-a avut noroc în căutările sale în această direcţie, fie că, pur şi simplu, respectivele indicii au fost îndepărtate intenţionat. Ştim doar că Occelus a petrecut o vreme în preajma fostului demnitar şi că, deşi se pare că Fluxus era cu mult mai în vârstă decât el, între cei doi s-ar fi legat o prietenie strânsă[1], Fluxus apărând pe mai multe mozaicuri (dar fiindu-i rasă faţa încă înainte de 548), iar Occelus învăţând o seamă de lucruri despre tainele păstrate în cercurile înalte ale puterii. Numai astfel se explică multe dintre asociaţiile de pe mozaicurile realizate de Occelus în această perioadă, cu toate că scribul trebuie să recunoască faptul că astăzi este imposibil de stabilit ce a creat Al Patruzeci şi unulea în satul ascuns al bătrânului Ţipor înainte de şederea la Constantinopol şi ce după. Singurul criteriu de depistare ar fi, cel mult, tematica: Ruge, specializat în mozaicurile descoperite între cele două

[1] Intimă, după unele păreri.

războaie mondiale, aflat aproape două decenii la Acasă şi supraveghind multă vreme săpăturile, făcând un cult aproape fanatic pentru descoperirile analizate şi emiţând numeroase teorii prea puţin sprijinite pe fapte, Ruge pretinde că în prima perioadă Occelus a creat doar scene religioase, pentru ca în cea de-a doua să se ocupe şi de subiecte profane, interesându-l în primul rând performanţa artistică.[1] Luând sub titlu de inventar teoriile lui, scribul va admite totuşi că Ruge reprezintă singura sursă mai consistentă a relaţiilor dintre Fluxus şi Occelus şi, fără să luăm în considerare aspectul de rasă al unei confrerii ce n-avea nimic în comun cu Mâna Albă şi faptul că Fluxus ar fi fost eliminat tocmai din pricina trădării unui sânge străin, vom spune doar că fostul maestru al oficiilor imperiale s-a făcut într-adevăr vinovat faţă de organizaţie, iar Theodora l-a pedepsit tocmai pentru aceasta.

Occelus a fost monophysit, iar Theodora, sprijinind această sectă chiar şi împotriva politicii împăratului, poate fi considerată şi ea, dacă nu practicantă, cel puţin simpatizantă. Sigur că pentru imaginea publică, cu ocazia nenumăratelor solemnităţi, alături de Iustinian, bazilisa cultiva ritul oficial, iar modul îndărătnic în care s-a amestecat în politica papilor nu se putea a fi făcut de pe poziţii socotite neconforme cu dogma acceptată. Într-un mozaic demontat, dus într-un muzeu din Statele Unite şi reconstituit de cei mai buni specialişti, toate anamorfozele au dispărut, rămânând numai o anumită scenă în mijlocul căreia se află împăratul Anastasius, sprijinitorul verzilor, dar şi al monophysiţilor. El este înconjurat de mai multe celebrităţi ale ştiinţelor şi artelor, cei mai mulţi realizându-şi operele mult după moartea sa. Se disting Ioan Malalas, Alexandru din Tralles – fratele arhitectului –, Sergiu(s) din Egipt, Roman Melodul, pe lângă

[1] Analizele lui Ruge frizează de multe ori fantasticul şi el se referă mai mult la lucruri pe care ar fi vrut să le poată dovedi decât la fapte reale. Este mai puţin grav că era autodidact decât lipsa-i de probitate ştiinţifică. Convingerile sale naziste îl vor şterge, apoi, definitiv din bibliografii. Chiar şi cele două perioade distincte, întrerupte de şederea la Constantinopol, scribul le vede, mai degrabă, în ordine inversă.

alte figuri ce nu mai pot fi identificate. Dar tot acolo mai sunt de faţă şi personaje dragi monophysiţilor, trăitoare cu mult înaintea împăratului Anastasius (Evagrie Ponticul, Ioan Casian, Origene sau Patriarhul Petrus Mongus, cel ce a ajuns la compromisul cu împăratul Zenon, precum şi contemporani ai Patriarhului Sever al Antiohiei, celebrul Zoras şi Patriarhul Antim). De altfel, de la Evagrie, Occelus ar fi învăţat starea de „apatie". El a fost capabil, se spune, să se roage timp de două zile, netulburat că în jur oamenii erau ucişi pentru nişte acuze mult mai neînsemnate decât cele ce i se puteau aduce lui, cât a fost încă la Ravenna. Iar de la Ioan Casian a învăţat să deosebească „cele opt practici de căpetenie", pe care le-a reprezentat alegoric în cel puţin patru variante, unele explicite (trei) şi, probabil, multe altele depistabile doar în anamorfoză. Şi tot de la Casian a preluat un fel de „rugăciune a focului", adică un demers făcut nu prin cuvinte, ci printr-o comuniune ce depăşeşte înţelegerea. La Occelus, acest demers a fost realizat în mozaic, prin nişte imagini de nepovestit, de neînţeles pentru cei mai mulţi, cei ce n-au ajuns la „o asemenea rugăciune". Sub impresia acestor trăiri[1], se pare, Al Patruzeci şi unulea nici n-ar fi înţeles că trebuie să se refugieze, ci ar fi fost adus aproape cu forţa în ascunzătoarea lui Ţipor. Apoi, Occelus ar fi încercat să plece în Egipt şi să continue viaţa asceţilor, însă recucerirea „Africii romane" de către armatele lui Iustinian nu reprezenta un moment prea bun. Totuşi, se ştie că Occelus a încercat să intre în legătură şi

---

[1] Şi pe Antim, fost episcop al Trebizondei, ajuns datorită Theodorei Patriarh al Constantinopolului, Occelus apucă să-l cunoască, având timp destul să stea de vorbă cu el. Totuşi, nici Antim n-a reuşit să facă din Al Patruzeci şi unulea un monophysit clasic, „el rămânând la erezia lui generală", cum aveau să se pronunţe în mod fericit mai mulţi autori. Antim fu destituit la insistenţa Papei Agapit (venit la Constantinopol din însărcinarea regelui got Theodat, dar şi pentru purificarea credinţei Orientului). Ascuns în gineceul imperial de către augustă, ca şi Occelus, cei doi n-au fost cu siguranţă singurii care s-au bucurat de acest ilustru refugiu. Despre alţii, însă, nu avem nici o dovadă serioasă, doar legendele şi bârfele nesfârşite ale acelui loc misterios, unde totul părea posibil.

cu episcopul Edessei, Jacob Baradai, în dorinţa de a crea decoraţia unor lăcaşuri din Egipt şi din Siria. Amănuntul acesta arată că Al Patruzeci şi unulea nu condiţiona anahoretismul de o retragere din lume, el considerând că poţi fi la fel de ascet şi printre oameni, că retragerea este interioară şi n-are nici o legătură cu ceea ce se întâmplă în jur. Nu este singura originalitate faţă de imaginea tradiţională. Cât de apropiat era Occelus de monophysiţi şi cât era de acceptat de ei doar datorită faptului că era altfel decât cei ce se supuneau dogmei oficiale pretinse de Iustinian este greu de stabilit. Dar nici ca să acceptăm că Al Patruzeci şi unulea ar fi adus o nouă sectă în interiorul Mâinii Albe, dându-i şi o motivaţie religioasă, nu avem destule dovezi. Ceea ce se poate admite este că, monophysit sau nu, Occelus a fost acceptat de aceştia şi a avut legături cu ei. Oricum, fiul Etiopianului n-a mai ajuns în Egipt.

Fluxus, acuzat de Theodora că i-ar fi oferit bani împăratului din surse ce nu-i aparţineau, ci proveneau din izvoare dedicate altor scopuri, este răpit de la Acasă şi ucis. Furase Fluxus bani din comorile Mâinii Albe, oferindu-i pentru construcţia Sfintei Sophia? Posibil, dacă acceptăm anecdota povestită de Charles Diehl, dar fapta nu constituia în nici un caz un motiv pentru care să se supere bazilisa. Mult mai degrabă, Fluxus a trădat secrete şi pentru aceasta a fost pedepsit. Cu aceeaşi ocazie mai sunt răpite şi alte persoane de la Acasă, însă nu toate au împărtăşit soarta lui Fluxus. Occelus a fost iertat.

Modul cum a ajuns Al Patruzeci şi unulea din nou la Constantinopol este învăluit în mister. Pe corabia de pe care au fost aruncaţi în mare cei răpiţi o dată cu Fluxus, Occelus s-ar fi rugat, total impasibil la cele ce se petreceau în jurul său. Căpitanul – ca să-l încerce? – l-a pus să se roage cu voce tare, însă tânărul i-a răspuns că nu poate întrucât nu există cuvinte pentru rugăciunea lui. Apoi, tot drumul, a încetat să mai vorbească. Theodora cunoştea cu siguranţă performanţele artistice ale mozaicarului şi a vrut, poate, să-l folosească pe lângă ea sau poate că a dorit căpitanul să-i ofere acel cadou rar: cert

este că Occelus nu a împărtăşit soarta celor cu care a fost răpit şi a fost adus în Palatul Sacru din capitala de răsărit.[1]

Reşedinţa împăraţilor Orientului reprezenta un oraş în oraş, dar un oraş interzis celor mulţi. Ceea ce s-a întâmplat timp de secole în spatele zidurilor Palatului Sacru a alimentat imaginaţia oamenilor, iar multe fapte ce au transpirat în afară au avut darul să îmbogăţească din nou şi din nou miturile.

Palatul împăraţilor bizantini ne este cunoscut doar din descrierile lui Konstantinos al VII-lea Porphirogenetul şi din „Manuscrisul albastru" – studiat de unul dintre urmaşii de peste veacuri ai lui Occelus în liniştea mânăstirii Ferme zu Chiuso. La sfârşitul secolului al XX-lea, când şi scribul va cerceta cu atât folos acea bibliotecă din Alpii Elveţieni, nu va mai reuşi să dea de celebrul înscris, dispărut între timp. (La Ferme zu Chiuso se întâmplă frecvent ca un incunabul sau un alt exemplar să nu mai poată fi recuperabil o vreme, câteodată timp de secole, pentru ca, după un răstimp, să reapară întâmplător.)

Reşedinţa lui Constantin cel Mare a fost dezvoltată neîncetat şi, pornindu-se de la exemplul Casei de Aur a lui Nero sau al Villei lui Hadrianus de la Tibur, s-a folosit modelul spaţiului de tip central unde dădeau clădiri autonome concentrice şi, de cele mai multe ori, simetrice. Întinderea întregului era cât a unui oraş mare şi, pornind de la Hippodrom, de-a lungul ţărmului Mării de Marmara, puteai să mergi ore, foarte multe ore, până când – presupunând că n-ai fost oprit de numeroasele străji – ajungeai la un capăt, neştiind însă nici atunci dacă ai nimerit la marginea opusă celei din care ai intrat sau dacă nu cumva, mult mai degrabă, te-ai lovit de o latură, după ce ai parcurs doar un sector extern al cercului. Nenumăratele pavilioane, palate, colonade, temple, clădiri administrative, cazărmi,

---

[1] Ca o pată de culoare: apariţia neaşteptată pe corabie a uriaşului câine negru a produs un efect grozav, întrucât acesta n-a fost răpit o dată cu Fluxus, Occelus şi ceilalţi. Nici o explicaţie raţională nu i-a ajutat pe marinarii bizantini să înţeleagă cum de a reuşit dulăul să-i ajungă în largul mării şi cum s-a urcat pe vas, nemaidespărţindu-se nici o clipă de stăpânul său şi culcându-se peste el în nopţile răcoroase.

locuinţe oficiale şi dormitoare ale slujbaşilor mărunţi, grajduri şi magazii, edificii de protocol şi edificii cu destinaţie incertă sau voit incertă, toate acestea mascându-se unele pe altele, legate prin canale subterane sau prin ganguri bogat ornate, erau despărţite de alei umbroase ce parcurgeau parcuri somptuoase, pajişti cu arbuşti tunşi geometric sau treceau pe lângă fântâni feerice, grote artificiale, lacuri cu insule. Coloanele, statuile, arcurile de triumf şi perimetrele închise, unele interzise, transformau acest oraş în oraş într-un imens labirint, pe care nimeni, se spunea, nu l-a parcurs vreodată de la un capăt la altul. Nimeni: nici împărat, nici servitor, nici spion. Dar Palatul Imperial era şi o tainiţă: nimic ce răzbătea de aici nu reuşea să iasă în lume decât filtrat de legende şi deformat de zvonuri. Pe de altă parte, numeroşi oameni au intrat pe una dintre porţi, însă n-au mai ieşit niciodată, nemaiaflând despre ei nici măcar rudele dacă mai trăiau sau nu. Cel mai bun exemplu îl reprezintă întâmplarea cu fostul patriarh al Constantinopolului, Antim, prigonit de Iustinian şi ascuns de Theodora chiar în Palatul Imperial. Despre Antim nu s-a ştiut foarte mulţi ani absolut nimic (cu toată armata de spioni ce mişunau pretutindeni) şi a apărut din nou doar găsit întâmplător după moartea împărătesei. Enorma cantitate de construcţii, amenajări şi decoraţiuni înglobate în palatul suveranilor bizantini nu era decât o amăgire, spune un autor contemporan lui Occelus: „În decorul nesfârşit al Constantinopolului nu se petrece decât o reprezentare metaforică a omului însuşi; în imposibilitate de a se regăsi pe sine pe pământ, omul a inventat acel labirint pentru timp". La fel cum Anastasius, cu puţini ani în urmă, a înconjurat metropola cu un zid lung de 78 de kilometri, un efort extraordinar pentru o amăgire pe măsură – va scrie acelaşi autor contaminat de tema Apocalipsei întârziate – la fel şi Palatul Sacru n-a fost decât o anticameră înaintea Marelui Jilţ. O anticameră alături de mii de alte anticamere infinit mai modeste şi servind aceluiaşi scop.

Bazilisa n-a trebuit să fie foarte atentă atunci când l-a ascuns pe Occelus. În primul rând că nimeni nu ştia cine e şi în al doilea rând că vina lui era foarte incertă. În schimb, Occelus a

lucrat şi în Palatul Sacru la fel de mult şi de extraordinar ca şi la Ravenna sau la Acasă. Scribul păstrează convingerea că şi astăzi trebuie să mai existe mozaicuri ale sale încă nedescoperite şi altele demontate şi duse cine ştie unde.

André Grabar susţine că singurele locuri unde, în imagini, ctitorii nu aduc machetele, ci ofrande concrete sunt Sant Apollinare, San Vitale şi Mânăstirea Izvorului. La primele două, după toate probabilităţile, a lucrat şi Occelus. Dar este sigur că mozaicurile de la Acasă şi cele atestate ca provenind din Palatul Sacru au aceeaşi proprietate atât de puţin obişnuită: la Constantinopol, Iustinian şi Theodora aduc vase liturgice pline cu monede de aur (ca la San Vitale), dar, în anamorfoză, Theodora apare fără cap şi, dintr-un alt unghi, vasele suveranilor sunt pline cu mici animale fantastice. Dacă ultimul simbol îi scapă scribului, Theodora fără cap îi aduce aminte de acei Akephaloi (pozi sau fără cap), cum erau numiţi monophysiţii habotnici, cei ce au condamnat compromisul la care a ajuns Patriarhul Petrus Mongus cu împăratul Zenon, cu o jumătate de veac în urmă.

Konstantinos Porphirogenetul povesteşte despre „grotele susurătoare", amintind de oracolele greceşti, care ar fi fost realizate în imensitatea parcurilor palatului pe vremea lui Theodosie al II-lea şi mai târziu. Dar din „Manuscrisul albastru"[1] aflăm că unele dintre aceste mici peşteri artificiale aveau pereţii ornaţi cu „mozaicuri cu ochişori". Faptul nu trebuie să ne mire: în perioada cât monophysiţii erau afurisiţi, interzicându-li-se să intre în Constantinopol sau în oricare alt oraş al Imperiului, cât planau cele mai cumplite pedepse asupra celor ce le citeau sau difuzau scrierile, în Palatul Sacru au fost expuse statui păgâne, obeliscuri şi coloane celebre din Grecia şi din Asia Mică, iar o mare parte din Biblioteca din Alexandria, adusă încă de Theodosie în Noua Romă, era înghesuită tot în acest perimetru nesăţios. Iar despre Antim, versiunea oficială

[1] Denumit aşa după hârtia albastră folosită ca fond pentru caracterele ce o acopereau.

spunea că se ocupa şi cu vrăji şi că era supus demonilor. Totul era posibil în Palatul Imperial din Constantinopol şi singurul lucru mai greu de explicat rămâne cum de a putut fi convins Occelus, acel artist genial, dar atât de introvertit încât lungi perioade nu se putea intra în contact cu el, cum de a putut fi el convins să realizeze acel limbaj secret unic în mozaicurile sale, limbaj destinat doar unei minorităţi tainice, pe care – iată! – astfel Al Patruzeci şi unulea o slujea.

Şi ce ne povesteşte „Manuscrisul albastru"? „Meşterul era tot mai deznădăjduit, pe măsură ce afla mai multe. Acolo, în labirintul subteran al lumii, fiinţe de mult dispărute îi dezvăluiau taine de mult uitate, iar meşterul afla ceea ce atâţia zadarnic au vrut să ştie şi nu mai vedea nici un rost pentru lucrările vieţii. Totul, toată trecerea fiinţei de la naştere şi până la moarte nu face decât să fie tributară unui lung şir de intrigi şi crime fără rost, nebuni fiind cei ce nu înţeleg că viaţa este doar o pedeapsă pe care trebuie să ne-o asumăm." De la aceste fiinţe „de mult dispărute" află Occelus despre Chlorus şi despre Mâna Albă, despre Ef şi despre cele şaptezeci şi şapte de chipuri ale lui Ef. (Iar Occelus le încadrează în Cele Opt Păcate Fundamentale sau Cele Opt Gânduri ale Răutăţii descrise de Ioan Casian. În fragmentele descoperite dintr-un mozaic de la Acasă s-au mai păstrat trei dintre acestea şi în câteva anamorfoze corespondenţele lor concrete în mai multe întruchipări ale lui Ef.)

În Palatul Sacru al unuia dintre cei mai creştini împăraţi romani, tradiţiile păgâne şi-au atins culmile rafinamentului într-o opulentă decadenţă voluptuoasă. Mizanscena era teribilă: Occelus a ilustrat cu mozaicuri pereţii acelor „grote şuierătoare", astfel încât, în funcţie de locul în care te aflai, deosebeai o scenă, auzeai un anumit zgomot – potrivit scenei respective – iar emanaţii de sulf sau de combinaţii minerale rafinate produceau senzaţii adecvate, uneori şi halucinaţii. Efectele erau pe măsură, însă întrebarea care se impune este: pentru cine au fost create aceste spectacole atât de complicate şi ce se urmărea cu ele? Ipoteza cum că în interiorul Palatului Sacru din Constantinopol au supravieţuit până prin secolul al VIII-lea

culte păgâne secrete şi că Occelus ar fi făcut parte dintr-o asemenea sectă ocultă nu răspunde întru totul întrebării. Nişte amenajări atât de pretenţioase trebuiau să aibă un public suficient de numeros şi destul de influent încât să fie tolerate. Mâna Albă era atât de bogată încât îşi putea permite să-şi cumpere orice privilegiu şi, deşi socotită de comentatori răuvoitori drept braţul înarmat al monophysiţilor, nu era încă în nici un caz atât de temeinic organizată – în primul rând ideologic – spre a putea pretinde un stat-major în chiar inima imperiului. Iar o altă sectă, din care să fi făcut parte şi Occelus, suficient de puternică şi de influentă, nu ne este cunoscut să fi jucat un asemenea rol la curtea autocrată a lui Iustinian. Deocamdată, întrebarea rămâne fără răspuns.

La Constantinopol, Occelus avea să zugrăvească pentru prima oară chipul lui Ef: un călăreţ cumplit, dezvelindu-şi mereu alte înfăţişări hidoase, în funcţie de locul de unde îl priveai, aflat tot timpul în mişcare, contopindu-se uneori cu alte chipuri cunoscute şi respectate, despărţindu-se iar de ele, putând fi, deci, aproape oricine şi apărând cu atât mai înfricoşător. Şi, din când în când, acei ochişori ce nu mai pot fi descifraţi de nimeni în indiciile la care au trimis. Şi, se mai spune, Occelus – schematic, putând reprezenta pe oricare alt muritor – căutându-l pe Ef, spre a fi, în sfârşit, izbăvit.

Şi, tot la Constantinopol, Occelus avea să rătăcească prin acel labirint artificial şi, trecând peste un pod, avea să vadă în oglinda apei tot ce va realiza mai târziu la Acasă. Acolo, va spune el, va descoperi nu numai o nouă tehnică a „desenelor” sale „schimbătoare”, dar şi trecutul şi viitorul, sentimentul eternităţii.

Al Patruzeci şi unulea a lucrat în Palatul Sacru de la Constantinopol până la moartea bazilisei. Analiştii vorbesc despre surpriza generală furnizată de Antim, când a fost descoperit în apartamentul împărătesei. Însă labirintul acela era atât de uriaş, încât a trebuit să treacă multă vreme până să mai fie depistaţi şi alţi intruşi tăinuiţi de Theodora. Occelus a fost găsit abia peste un an şi probabil că nimeni n-a făcut legătura între el

şi bazilisă, fiind scos de oameni de încredere şi dus înapoi la Acasă... Din clipa aceasta, ne spune Ruge, evenimentele lumii trec pe lângă Al Patruzeci şi unulea care, adâncit în rugăciunile sale fără cuvinte, experimentează tehnici tot mai sofisticate în arta mozaicului. Ucenicii lui nu-l ajutau pur şi simplu la realizarea culorilor (ce aveau să rămână vii şi peste un mileniu şi jumătate), la prepararea tăbliţelor de sticlă şi la asamblarea lor, ci aveau să oficieze nişte ceremonialuri complicate, unde aceste fapte nu erau decât elemente.

În caz că Occelus a ajuns în ascunzătoarea lui Ţipor prin 549, înseamnă că a mai avut timp treisprezece ani, până la moartea sa, să continue uriaşul şantier de la Acasă. (Dacă Theodora a ştiut de acel loc, de unde a dispus să fie răpit Fluxus – şi Occelus –, iar Al Patruzeci şi unulea a fost totuşi adus înapoi, înseamnă fie că o dată cu bazilisa a dispărut şi ameninţarea, fie că ţinutul era sub control şi că mozaicarul nu se afla decât într-o rezervaţie. Totuşi, în satul acela retras funcţionau alte legi decât în restul Imperiului: în 554, după ce Iustinian dădea *Pragmatica sancţiune*, o lege ce încerca să restabilească situaţia juridică de dinainte de ocupaţia goţilor în Italia, readucându-i în robie pe sclavii eliberaţi de germani şi care şi-au câştigat o identitate nouă în armata lui Totila, foarte mulţi oameni loviţi de această reglementare vor încerca să dispară în alte ţinuturi, unde nu erau cunoscuţi, sau să se ascundă. La Acasă au apărut, astfel, mulţi foşti sclavi care aici se aflau în afara oricărui pericol. Probabil că acest surplus de populaţie a furnizat forţa de muncă brută pentru uriaşele lucrări ce au urmat.)

La Acasă, Occelus a realizat cel mai spectaculos areal artistic cunoscut de scrib. Şi cel mai puţin imitat vreodată. Ca dimensiuni, el era comparabil cu marile „picturi" vizibile din văzduh şi descrise de Erich von Däniken. În primul rând, Al Patruzeci şi unulea a deviat un râu, i-a căptuşit albia cu mozaicuri şi l-a adus înapoi. Apa cristalină unduia, în drumul ei spre mare, peste acele desene şi refracţia luminii dădea, în funcţie de culoarea cerului, nenumărate efecte. Niciodată nu ştie

scribul să fi fost un artist care să fi lucrat astfel. Şi nici un imitator al unui asemenea stil nu-i este cunoscut. Apa puţin adâncă dădea o mişcare în plus acestor desene niciodată liniştite, într-o perpetuă narare.

Dar şi fără o perdea de apă, imaginile de pe mozaicurile lui Occelus aveau proprietatea de a-şi schimba identitatea. Figuri distincte – în care unii au avut pretenţia de a-i fi recunoscut pe Theodor din Mepsuestia, Theodat de Cyr şi Ibas de Edessa, trei prelaţi implicaţi împreună cu cele trei capitole ale nestorienilor incriminate şi condamnate de al cincilea Conciliu Ecumenic. Figurile acestea ar fi păstrat toate proprietăţile mozaicurilor de la Ravenna, fiind lovite de trăsăturile aramaice ale unor personaje hieratice aşezate în simetrii perfecte, lipsite de perspectivă şi dispuse toate frontal. Rigiditatea fiinţelor, a veşmintelor şi a decorurilor se dilua pe nesimţite în compoziţiile lui Occelus, încât „desenele lui mişcătoare" se transformau, treptat, în imagini lipsite de contururi, unde Fiinţa mai era prezentă doar prin sugestie. Doar astfel pot fi adevărate afirmaţiile după care la Acasă ar fi putut fi recunoscute în personajele redate anumite figuri celebre (aproape întotdeauna fiind pomenite nume anatemizate), cât şi mărturiile ce pretindeau că, după întoarcerea de la Constantinopol, lucrările ar fi fost exclusiv monofigurative.

Însă aceste pretinse portrete ne mai demonstrează ceva: abulia Celui de Al Patruzeci şi unulea era totuşi foarte selectivă şi, aşa cum vom vedea în curând, evenimentele externe mai ajungeau foarte precis până la el. (Al cincilea Conciliu Ecumenic, de pildă, a avut loc în primăvara lui 553, adică pe când Occelus se afla de vreo patru ani la Acasă.)

Şi asta n-a fost totul: de-a lungul cursului apei au fost ridicate mici altare, capele şi ziduri ornamentale. Toate ar fi trebuit să fie acoperite de mozaicuri menite să-şi răspundă unele altora, însă proiectul a fost prea mare şi foarte multe intenţii n-au apucat să fie finalizate. Apoi, unele vile străvechi au fost reclădite şi ornate şi ele. Parcuri au fost replantate, poduri aruncate peste râu şi peste lacuri artificiale, insule au ajuns să aibă corespondenţe pe sub pământ cu alte insule, iar subteranele – în

parte – fuseseră şi ele căptuşite cu mozaicuri; un teritoriu inutil şi ireal se năştea, parcă, doar pentru a-i ului pe arheologii de mai târziu. Iar aceştia au fost, într-adevăr, uluiţi: ceea ce dezgropau ei nu se încadra în nici o civilizaţie cunoscută, deşi vestigiile proveneau în mod cert din secolul al VI-lea, secol despre care ştim totuşi destule. Nici mozaicurile nu se potriveau, nici ca tehnică de lucru, nici ca subiecte tratate: figurile par de origine bizantină, dar dispunerea lor nu numai că respectă perspectiva, însă permite, uneori, efecte de hologramă. E drept, „obiectele din pereţi" şi-au pierdut repede proprietăţile şi cele proaspăt dezgropate reveneau la două dimensiuni la câteva ore după ce se aflau eliberate de pământul sub care au zăcut vreme de veacuri. Râul şi-a schimbat, între timp, albia, şi fundul vechiului său curs n-a mai dat la iveală decât fragmente de mozaic. Munca arheologilor părea să nu-i convină întregului areal şi multe lucrări s-au fărâmiţat sub ochii muncitorilor.

Un ciob de hologramă are proprietatea de a reflecta întregul. O plăcuţă de sticlă, pretinde Ruge, i-a relevat timp de aproape o jumătate de oră singurul mozaic întreg, găsit într-o galerie surpată. Apoi fragmentul şi-ar fi pierdut proprietăţile şi ar fi devenit transparent. Ruge aduce în sprijinul afirmaţiei sale şi mărturia a patru muncitori uimiţi. Ciobul acela l-a ajutat să elibereze un perete întreg.

În 562, spun analiştii, ar fi căzut în dizgraţie Belizarie, cel mai mare general al lui Iustinian, figură legendară, excelent caracterizată de Diehl, dar şi erou al unor piese de teatru, romane şi sculpturi ale lumii moderne, subiect al unei opere de Donizetti. Scriindu-se atâtea despre el, literatura a câştigat definitiv, în cazul lui, competiţia cu adevărul istoric. Atât inteligenta şi intriganta lui soţie, Antonina, cât şi celălalt mare general al împăratului, eunucul Narcis, primesc roluri exagerate în drama personajului care, implicat într-o conjuraţie imaginară împotriva lui Iustinian, este despuiat de toate onorurile şi averile şi – după o legendă răspândită, dar se pare că falsă –, orbit. Un an mai târziu, el va fi reabilitat, însă va muri peste puţin timp.

Fapt este că lumea era deja obosită de domnia atât de lungă a lui Iustinian şi că, într-adevăr, împotriva bătrânului bazileu s-au încercat – fără succes – mai multe comploturi. Dar ce legătură a avut Occelus cu toate astea? În urma căderii în dizgraţie a lui Belizarie, la Acasă a apărut o legiune de soldaţi, l-a ucis pe Al Patruzeci şi unulea, a măcelărit mulţi localnici şi a distrus cât a putut din şantierul şi din lucrările terminate găsite. De ce? Belizarie, a cărui avere o depăşea şi pe cea a bazileului, să-l fi acoperit până atunci pe Occelus? Să fi fost generalissimul superiorul de atunci al Mâinii Albe şi să fi trădat cineva din interiorul organizaţiei, cineva suficient de însemnat încât să aibă cunoştinţă de amănuntele necesare?

Să revenim, o clipă, la credinţa atât de puţin catalogabilă a lui Occelus. Epistolele Apostolului Pavel ne spun nu numai că nu există raţiune în credinţă, dar că este chiar o nebunie credinţa. Doar că „nebunia" lui Occelus era una individuală. Pe de altă parte, Spinoza, în Teorema LIV a „Eticii" sale, postulează că „Sufletul caută să-şi înfăţişeze numai ceea ce confirmă puterea sa de a lucra". Ce cuvinte potrivite pentru Cel de Al Patruzeci şi unulea! Ceea ce face el este transformabil, personal şi simbol pentru alţii. E drept, pe vremea lui Occelus crucifixurile nu apăruseră încă, nici temele religioase nu erau încă fixate în desen. Dar chiar şi pentru atunci, „puterea sa de a lucra" se deosebeşte decisiv de cea a tuturor contemporanilor săi. El face ceea ce vede sufletul său, iar sufletul său vede un univers ajuns în faţa Apocalipsei, un univers mobil până la prăbuşire, un animal uriaş gata de a devora şi de a se autodevora. Spaimele de pe Hippodrom din timpul răscoalei Nika; întâlnirea cu Ef şi apoi obsesia lui Ef, credinţa trecând dincolo de cuvinte („nebunia" în sensul Epistolelor Apostolului Pavel); cuvintele lui Plotin: „Trebuie să fie un principiu unic pentru a forma o unitate în această existenţă multiplă spre a face un animal unul şi universal"; toate acestea, mereu repetate unui public nepregătit să le asculte, trebuiau să nască un parapersonaj. Figurile umane hieratice, fără nici o identitate, frumoase şi rigide de pe mozaicurile sale apar şi – înainte de a se transforma în nimic –

au tot rolul apocaliptic al Fiarei: într-o variantă a lui Faust, ne povesteşte Heinrich Heine[1], diavolul a luat nenumărate înfăţişări – considerate tradiţional înspăimântătoare – fără a-l putea îngrozi pe Faust; doar atunci când a apărut sub forma unui om a reuşit să-l tulbure. Aceasta pare a fi fost tema şi pe uriaşul mozaic din Capela Sfârşitului Lumii: în faţa Judecăţii de Apoi, omul se află, pe rând, în faţa unui câine mare (câinele nedespărţit de Occelus?), în faţa lui Ef călare pe calul lui cu opt picioare şi – ca un examen suprem – în faţa altui om. Apoi urmează descompunerea în nimic.

Omul în faţa Judecăţii de Apoi de pe pereţii Capelei Sfârşitului Lumii, se spune, a fost Belizarie. Iar cel pus să-l corupă, cel mai groaznic dintre toate arătările, ar fi înfăţişat un Iustinian aflat aproape de înălţimile cerului, frumos, cu veşmintele aranjate în cute simetrice, inuman. „Abulicul Occelus" nu s-a putut abţine în tinereţe de la o mare obrăznicie. Apoi, cu timpul, pentru el, ceva ce a fost foarte concret a trecut în simbol şi s-a dispersat în metaforă. Înfăţişarea lui Belizarie nu-l mai interesa ca fiind a lui Belizarie, nici cea a lui Iustinian ca fiind a lui Iustinian. De altfel, ambele personaje se vor dizolva în nimic.

Curând după căderea în dizgraţie a lui Belizarie, Capela Sfintei Născătoare sau Capela Sfârşitului Lumii, cum i s-a mai spus, s-a prăbuşit în mod misterios. Şi cam tot atunci a fost atacat Acasă şi ucis Occelus şi mulţi alţi oameni. Şantierul a început să fie distrus sistematic. După aceea, soldaţii s-au retras, la fel de brusc precum au venit, neavând timp să-şi termine munca.

Înainte de a fi fost ucis, Occelus ar fi continuat să lucreze la un mozaic. Era abulic, au spus unii; acesta era modul lui de a se ruga, au pretins alţii. Iar vina lui în falsa conjuraţie a lui Belizarie n-a fost decât că, apucând să-l cunoască pe om, el nu se mai speria de nici un alt chip de-al lui Ef, acceptând Mâna Albă, aceea pe care a slujit-o – poate – şi Belizarie.

Nimeni nu mai ştie nimic precis despre şantierul lui Occelus de la Acasă: nici câţi oameni l-au ajutat pe Al Patruzeci şi

[1] În „Deutschland" II.

unulea, nici în cinstea cui s-a lucrat acolo, nici scopul urmărit, nici provenienţa fondurilor. Prost tratate, mozaicurile şi-au pierdut calităţile anamorfotice şi efectele de hologramă (acolo unde au existat). Imaginile păstrate sunt greu de încadrat, imposibil de povestit. Ele nu pot fi descrise fiindcă ceea ce ne-a rămas nu mai reprezintă decât fragmente. Mii de plăcuţe de sticlă diferit colorate au fost găsite neasamblate, ele fiind probabil pregătite pentru a fi folosite, dar artistul n-a mai apucat s-o facă. Scribul însuşi s-a plimbat două zile descumpănit prin acest sit cu cele mai mari mozaicuri din lume: pământ, nisip, copaci indiferenţi, iarbă şi, ici-colo, câte un perete rămas în picioare sau altul mărginind o groapă – bucăţi de sticlă colorată pe care lumina se juca într-un mod necunoscut. Scribul i-a povestit ghidului său ce a văzut: un curcubeu, descris şi de alţi autori, ce se repetă obsesiv, curcubeu pe care unele personaje îl pot străbate, altele nu, căzând de pe el şi din el. Ghidul s-a îndoit de această interpretare, iar scribul nu i-a putut demonstra nimic, deşi el, scribul, era convins că a văzut bine ceea ce pretindea că ar fi reprezentat imaginile. E adevărat, însă, a trebuit să admită scribul, el a forţat puţin imaginaţia, încercând să pună în cuvinte ceea ce zărea pe pereţi.

– De aici provine, de fiecare dată, totul, a dat bătrânul ghid din cap. Era un ţăran simplu, dar obişnuit să aducă, din când în când, turişti în acel loc.

A doua zi, scribul a simţit un sentiment apăsător privind aceleaşi mozaicuri pe care le-a mai vizitat şi în ajun.

– Şi asta este normal, l-a liniştit ghidul. Cei mai mulţi străini de aceste locuri păţesc la fel. Unii promit că se vor întoarce, însă nu ţin minte ca vreunul să se fi ţinut de cuvânt.

Un grup mic de muncitori lucra la nişte săpături ceva mai încolo.

– Dar ei cum de revin aici?

– Nu prea mai sunt bani pentru şantier. Ăştia sunt singurii rămaşi: cam o lună pe an se mai poate câştiga o pâine şi aici.

– Şi dumneata?

– Eu? Eu nu sunt decât un paznic. O vreme s-a răspândit zvonul că aici ar fi îngropate o mulţime de comori şi au venit tot soiul de oameni şi au săpat fără autorizaţie.

– Şi au găsit ceva?

– Mai nimic... Deşi acele comori există!

Nici scribul n-a mai revenit în acele locuri. Al Patruzeci şi unulea şi-a regăsit străbunii, dar şi-a pierdut speranţa în trecut. Speranţa sa a străpuns materialul şi s-a ridicat spre cer, deşi nu se mai ştie astăzi după ce rit se ruga. El a formulat părerea că se poate trăi ca un ascet în mijlocul oamenilor şi a dovedit-o prin mozaicurile sale, prin care nu mai comunica decât cu eternitatea. Cu oamenii n-a mai comunicat nici măcar prin ceea ce desena. (Şi, totuşi, mulţi dintre ei trebuie să-l fi urmat, altfel n-ar fi putut realiza şantierul acela uriaş. De ce au făcut-o? Şi răspunsul la această întrebare s-a pierdut.) Occelus n-a fost reţinut de nici o sectă şi n-a fost revendicat de nimeni. Dialogul lui cu Dumnezeu a avut loc fără martori, chiar dacă mulţi au fost de faţă. Mulţi oameni şi mulţi demoni.

Şi Occelus singur cu Dumnezeul său.

Scribul este obişnuit să trăiască printre cărţi şi în imaginaţie. Câteodată, când colindă locurile, zăreşte tot în imaginaţie ceea ce a fost. Iar imaginaţia îi mai joacă şi renghiuri. Dar în satul acela părăsit, numit odată Acasă, el a simţit trecutul încă prezent, încercând să-l tragă în adâncuri. Şi scribului, care toată viaţa n-a făcut decât să caute trecutul, acolo, în Italia, nu departe de Ravenna, i s-a făcut frică şi a fugit, întorcându-se la cărţile, la hârţoagele sale, căutând iarăşi trecutul, de care, însă, are impresia, n-a mai fost niciodată atât de aproape ca acolo, pe un dâmb, printre fragmente de mozaic şi vântul ce adia dinspre Adriatica. Trecutul diferă de trecut.

ANEXĂ

Țesătorul și Moartea

La Lugoj a trăit pe vremuri un ţesător de covoare a cărui faimă trecuse de cartierul unde locuia. Însă, întrucât renumele Lugojului în materie de covoare nu putea în nici un caz concura marile centre tradiţionale ale „covoarelor persane", nici ceea ce ţesea meşterul din acel oraş nu era luat peste măsură în serios. Lucru ce reprezenta totuşi, Evident, o mare nedreptate: covoarele sale erau pline de imaginaţie, desenul era limpede, de un rafinament unic, armonia culorilor nu era depăşită nici măcar de cele mai frumoase piese venite tocmai de la Buhara.

Dacă pe vremea ţesătorului din Lugoj s-ar fi obişnuit să se organizeze expoziţii personale, desigur că el ar fi solicitat pentru vernisaj covorul pe care l-a realizat pentru un avocat din Timişoara, un covor de dimensiuni medii, dar cu un desen neobişnuit, într-un uşor relief, reprezentând o scenă de vânătoare, în caz că pieptănai firele spre stânga, şi un labirint complicat cu minotaurul în centru, în caz că pieptănai firele spre dreapta. Era o tehnică ieşită din comun aceasta şi secretul nu

i-a fost cu totul desluşit nici până astăzi, pentru că dacă într-o variantă culorile de fond deveneau cele ale desenului propriu-zis, în cealaltă rolurile se inversau; pentru ipoteticul vernisaj – ce n-a avut niciodată loc – meşterul din Lugoj ar fi adus şi un alt covor, cel pe care i l-a vândut medicului de la Făget, un covor şi mai complicat, ce-şi schimba de trei ori înfăţişarea în funcţie de felul cum îl pieptănai. Acesta era, indiscutabil, un record pe care, după câte ştiu, nu l-a egalat până astăzi încă nimeni, deşi încercări au fost – şi nu puţine. Astfel, am putea aminti covoarele făcute la Timişoara şi la Arad de foşti ucenici ai meşterului din Lugoj, însă nici limpezimea desenului şi nici puritatea culorilor nu s-au mai păstrat în diferitele ipostaze ale încercărilor epigonilor. Aceştia au pornit de la fragmente neterminate găsite în atelierul meşterului, după moartea acestuia. Dar taina s-a pierdut, se pare, pentru totdeauna.

Specialitatea meşterului din Lugoj erau scenele de vânătoare şi labirinturile. Pe vremea când se apucase el de acea artă, văzuse că au căutare goblenurile mari cu tot felul de compoziţii mitologice, dar neavând cunoştinţele necesare şi neavând nici măcar de la cine învăţa cheile alegoriilor, se rezuma să înfăţişeze pe covoarele sale scene ştiute de el, imagini de la mari vânători, cu zeci de personaje, hăituitori, cai, ogari, animale fugărite şi ucise. Şi mai văzuse undeva un covor cu desene geometrice, pe care nu s-a priceput să le înţeleagă la început, însă care i s-au explicat, până la urmă, a fi pereţii unui labirint învăţându-l şi ce este acela un labirint. Făcuse, odată, un asemenea covor de peste patru metri pe patru pentru un conte ungur, covor pe care, apoi, cu ocazia diferitelor petreceri, oaspeţii se puneau în patru labe spre a găsi drumul prin labirint. Treceau, câteodată, şi ore întregi până ce unul dintre ei, cu degetul pe ţesătură, reuşea să străbată drumul întreg, dar nu s-a întâmplat încă niciodată ca acela ce ajungea astfel până în centrul covorului să mai poată găsi şi calea de întoarcere spre margine.

Meşterul din Lugoj nu era bogat. Avea un atelier destul de mic, o casă modestă şi, deşi câştiga bine cu marfa sa, muncea

atât de mult pentru fiecare piesă, încât treceau uneori ani întregi până să reuşească să onoreze o singură comandă. Şi nu era nici deosebit de fericit: atunci când bogăţia nu te dă afară din casă şi când alţii, poate mai puţin înzestraţi, reuşesc cu mult mai puţin efort să realizeze înzecit câştig, sigur că încep şi discuţiile în casă. Până la urmă l-a lăsat şi nevasta şi el a continuat să lucreze în acelaşi ritm şi cu acelaşi spor, ajutat doar de câte un ucenic, ce şi acela se schimba destul de des, pentru că în alte ateliere traiul era mai uşor şi mai existau şi alte posibilităţi, mici comenzi sosite mult mai devreme. Şi nici nu era prea preţuit meşterul din Lugoj fiindcă nu ştia să-şi aleagă muşteriii, accepta să lucreze pentru oricine se nimerea să-l solicite în clipa când termina, în sfârşit, lucrarea anterioară.

După ce încheia munca la câte un covor şi încasa banii – din care ştia că va trebui să trăiască multe luni, sau poate ani, până la o nouă vânzare – închidea pentru trei zile atelierul şi pleca în oraşele şi târgurile din jur ca să vadă ce covoare se mai vând pe acolo. Se minuna cât erau acelea toate de simple, cât de mult cereau pentru ele negustorii, era uluit gândindu-se ce sume nedrept de mari câştigau unii dintre confraţii săi cu strădanie puţină, ba chiar din munca unor ucenici, fiindcă erau nenumărate covoare şi goblenuri atât de primitive încât orice novice în meserie le-ar fi putut realiza în câteva zile, se necăjea cât de nedreaptă era făcută lumea, apoi se ducea şi-şi căuta o femeie – cu care stătea o noapte. A doua zi îşi cumpăra materialele necesare pentru covorul următor şi se întorcea acasă. Şi, până să-i sosească noua comandă, el se afla cu munca de mult începută. Dacă nu-i convenea clientului ceea ce apuca să vadă, n-avea decât să se ducă la un alt meşter, treaba lui! Şi până când se ivea un muşteriu destul de răbdător şi de bogat ca să poată plăti pentru un singur covor traiul meşterului şi al ucenicului pentru mai multe luni sau chiar ani, ţesătorul lucra şi bea. Nu se îmbăta niciodată atât de mult încât să nu mai poată munci, dar e cert că toate covoarele sale au fost începute cu ulcica lângă războiul de ţesut. Din clipa când primea comanda şi se învoia asupra preţului şi a termenului, nu

mai punea nici o picătură de alcool în gură şi nu mai ieşea cu lunile din atelier. Voia să fie cât mai punctual cu putinţă şi muncea pe brânci, dar mai niciodată n-a fost în stare să respecte nici măcar termenele convenite cu cei mai răbdători clienţi. Însă rezultatele muncii sale compensau, apoi, toate tărăgănelile.

Şi, totuşi, e ciudat că faima ţesătorului din Lugoj n-a reuşit să treacă mult mai departe de cartierul unde locuia. Să fi fost la mijloc puţinele piese terminate şi valorificate? Greu de crezut: ajunge că admiri una dintre ele pentru a vedea că te afli în faţa unor opere fără precedent. Să fi fost la mijloc proasta publicitate? Dar, în fond, covoarele, atâtea câte au ajuns la destinatarii lor, au fost expuse în saloane călcate de multă lume, chiar şi în locuri publice câteva. Este, însă, adevărat că şi astăzi mai trăiesc bătrâni ce povestesc de acele piese extraordinare, dar că nici unul nu-şi aminteşte ca vreodată să se fi pomenit meşterul care le-a făcut. Să fi fost la mijloc invidia confraţilor? Păi, covoarele au fost totuşi cumpărate şi văzute de o mulţime de oameni, nimeni nu le-a distrus cu bună ştiinţă. Cum să-i fi stricat confraţii? Şi iarăşi spun, azi nici măcar nu se mai cunoaşte numele acelui meşter din Lugoj, iar opera sa a dispărut, roasă de molii, distrusă de incendii sau pierdută în cine ştie ce destinaţii necunoscute. Doar o singură piesă s-a păstrat: un covor de dimensiuni medii, capodopera. (Cu toate că nici acest lucru nu este pe deplin confirmat, de vreme ce nu mai avem alte exemplare pentru comparaţie...)

Cum s-a născut acest ultim covor – pentru că a fost ultimul pe care a reuşit să-l termine meşterul – este un amănunt lipsit de importanţă, un amănunt pierdut şi el de mult, o dată cu numele ţesătorului din Lugoj.

Într-o zi, vecinii îl descoperiră în atelier pe meşter mort şi pe ucenic, pe ultimul său ucenic, cu minţile rătăcite şi mut. Băiatul, un copil de abia cincisprezece ani, fu internat într-un ospiciu şi aici, încetul cu încetul, reîncepu să vorbească. Totuşi, trebuiră să mai treacă ani buni până să poată articula o propoziţie completă, iar ceea ce spunea era greu de priceput şi

fiindcă folosea cuvintele anapoda. Cu puţin timp înainte de a muri, îi povestise unui tânăr medic, interesat în studierea disfaziilor, o istorie reprodusă de acesta într-un protocol. Nimeni n-a luat în considerare această istorisire decât drept o declaraţie tipică a unui schizofren.

Băiatul povestise că meşterul său, pentru prima oară, nu primise nici o ofertă pentru covorul început deja cu aproape o lună în urmă. E drept, îşi amintea ucenicul, mai trecuseră pe la atelier câţiva clienţi, dar unul dorea ceva de dimensiuni mai mari, altul pretindea o anume culoare, care să se asorteze cu mobila din încăperea ce-i era predestinată viitorului covor, al treilea ar fi vrut modelul văzut la domnul notar, de unde, de altfel, şi aflase adresa meşterului din Lugoj. Foarte frumos covorul notarului! Pe scurt, nu se găsise nici un amator pentru covorul început, asta cu atât mai mult cu cât meşterul mărise din nou preţul, poate şi fiindcă nu se mai despărţise de atâta vreme de ulcică fără să-i treacă amăreala ce-l cuprindea ori de câte ori se întorcea de prin târguri şi vedea mărfurile vândute de confraţi. Şi, cu toate astea, mai mult ca sigur că şi cu preţul s-ar fi putut înţelege cu clienţii, dovadă că, până la urmă, reuşi să angajeze lucrarea unui ofiţer.

Din clipa aceea, munci, ca de obicei, adică pe brânci, deşi, de data asta, n-avea un termen deloc presant. Ţesu din nou un covor cu două desene, pieptănat spre dreapta înfăţişând o scenă de vânătoare, pieptănat spre stânga un labirint. Însă ucenicul pretindea că meşterul înnebunise, că nu mai era mulţumit de nimic din ceea ce făcea, că mai mult destrăma decât punea noduri noi. Şi, într-o noapte, îi veni ideea năstruşnică de a situa în mijlocul labirintului (se afla de-acum chiar la jumătatea covorului) – în loc de centaurul ce devenise cu vremea marca sa – însăşi Moartea. Moartea cu coasă şi rânjind, o moarte măreaţă cu o pelerină din hlamidă, de parcă ar fi fost o împărătească. Rareori reuşi ucenicul s-o contemple, pentru că meşterul prefera să pieptene covorul în cealaltă direcţie, ori de câte ori nu era singur, oferind privitorilor scena de vânătoare. Dar era evident că aceasta îl interesa tot mai puţin. Era preocupat doar de la-

birint; vorbea singur, se enerva şi atunci strica din nou şiruri multe, blestema, apoi implora şi termina prin a discuta cu Moartea, care trona în mijlocul tabloului ce se năştea. Peste câteva săptămâni, a ajuns să nu-i mai pese de prezenţa ucenicului, nici nu-l mai observa, vorbea în continuare de unul singur, iar băiatul, căruia i se făcea tot mai frică să stea noaptea cu meşterul, îl auzi pe acesta implorând Moartea să-l inspire să facă, în sfârşit, în viaţă un lucru desăvârşit, un covor cum n-a mai fost altul.

Şi, într-adevăr, declară ucenicul medicului, iar acesta nota totul în protocol, într-o noapte Moartea i-ar fi răspuns meşterului. Băiatul văzuse totul şi auzise totul şi de atunci i-a dispărut glasul, deşi o vreme mai putuse îngăima câteva cuvinte şi reuşise să se facă înţeles prin semne, când mergea până la băcănia din colţ după de-ale gurii. Cu altcineva decât cu băcanul nu mai vorbise de atunci niciodată. Moartea i-ar fi spus meşterului că îl va ajuta să facă un covor mai grozav decât s-a ţesut vreodată unul pe pământ.

– Dar când? voi să ştie omul. Cât să mai aştept?

– Nu te grăbi, i-ar fi spus Moartea. Nu te grăbi! Vreme e destulă! Vei avea zeci de alte comenzi, vei avea din ce trăi, dacă o vei dori, o vei putea duce chiar regeşte. Am să-ţi trimit medici şi avocaţi, generali şi consilieri să-ţi ceară favoarea de a le ţese câte un covor. Nu te grăbi cu acesta pentru că, atunci când îl vei termina, te voi lua!

Veniră, într-adevăr, muşterii, spuse băiatul, mai numeroşi şi mai importanţi clienţi ca oricând. Fiecare oferea mai mult decât acela de dinaintea sa, comenzile erau atât de avantajoase că aproape că ucenicul singur ar fi putut face cea mai mare parte a lucrului, meşterul n-ar fi trebuit decât să-l supravegheze şi să-i înceapă rândurile. Ar fi putut să mai angajeze şi alţi ucenici. Ar fi putut termina două sau trei sau mai multe lucrări deodată. Ar fi putut câştiga atât cât n-a câştigat în întreaga sa viaţă. Ar fi putut deveni, în sfârşit, celebru, pentru că ultimul muşteriu fusese un general de la curtea de la Viena, iar excelenţa sa îi comandase un covor uriaş chiar pentru Schönbrunn. Dar meşte-

rul refuză totul. Şi cu cât erau comenzile mai avantajoase, cu atât respingea mai rece orice discuţie. Nu-l mai interesa decât capodopera, covorul început pentru un biet locotenent (care, între timp, pierduse toţi banii la cărţi şi care, deci, era şi el interesat să se amâne cât mai mult comanda lanşată).

Nu, meşterul nu era deloc obligat să termine covorul-acela, dar nu se putea abţine. Nu mai dormea nici nopţile, ţesea mereu noi meandre la labirintul unde închisese Moartea şi, spuse fostul ucenic, n-ar fi exclus ca meşterul să-şi fi făcut socoteala că va putea face un labirint atât de perfect încât nici măcar Împărăteasa cu coasa să nu reuşească să se mai descurce prin el. Era deja oricum nebun meşterul, nebun de legat, dar lucra mai bine ca oricând, scena de vânătoare se profila a fi cel mai grozav lucru făcut de el vreodată.

„Când va fi gata? Când va fi gata?" mormăia meşterul încontinuu, uitând, încetul cu încetul, cu totul de mâncare şi de somn. „Când va fi gata?"

Şi termină covorul.

Adică aproape că-l termină. Pentru că atunci când înnodă ultimul fir, Moartea se desprinse din desen şi începu să alerge prin labirint, iar meşterul râdea, râdea de se prăpădea. Măsluise. Închisese ieşirea din margine. Însă, în felul acesta, covorul nu era nici terminat şi nici desăvârşit. O înşelăciune rămâne doar o înşelăciune. Ce capodoperă e asta? Făcu şi ieşirea spre margine.

Cât timp Moartea căuta drumul de a fugi din centrul covorului, meşterul putu admira partea cealaltă – vânătoarea. Era totul în această scenă: şi frumuseţe, şi măreţie, şi culoare, şi simbol. Era o lume întreagă acolo şi totul prinsese contur parcă abia atunci când terminase el cu adevărat labirintul. Când îl deschisese.

Apoi... Apoi Moartea reuşi să iasă din desen, meşterul îşi duse mâna la inimă şi căzu pe spate. Ucenicului îi pieri pentru câţiva ani graiul de tot, iar minţile parcă i s-ar fi rătăcit în labirintul meşterului. În zece ani îşi reveni atât cât să poată povesti toate astea. La douăzeci şi cinci de ani muri de pneumonie.

Covorul fusese refuzat de ofiţer. Din centru lipsea minotaurul cu care începuse deja să se obişnuiască lumea pe desenele

ţesăturilor meşterului din Lugoj. Municipalitatea aşternu covorul în anticamera unui birou de la prefectură. Nimănui nu-i trecuse prin cap să pieptene şi invers firele, pentru a scoate la iveală scena de vânătoare, acea capodoperă a capodoperelor.

În timp ce aşteptau să le vină rândul, petiţionarii obişnuiau să piardă vremea urmărind desenul labirintului de pe covor. Nici unul nu reuşise vreodată – până când era poftit în birou – să ajungă până în centrul desenului, acolo unde acum nu mai era nimic.

AL PATRUZECI ȘI DOILEA
– Felician –
(540-565)
și
(540-aprox. 600)

Omul care şi-a putut alege alternativele vieții

Pentru a fi în stare să-şi ducă la bun sfârşit gândul de a scrie viaţa a o sută de descendenţi direcţi, de la transformarea mitului în istorie, adică de la căderea cetăţii Babilonului şi până în zilele sale, scribul are nevoie de un întreit noroc: să trăiască el însuşi suficient timp pentru a putea încheia o asemenea încercare, să aibă posibilitatea de a scrie în timpul respectiv şi de a fi beneficiat de extraordinara şansă de a fi pornit de la un trunchi viguros, ce a dat suficiente roade ca să fi ajuns până la cea de a o suta spiţă. Aşa că, de fiecare dată când începe biografia unuia, este îngrijorat să afle de la început dacă nu cumva cu acesta se termină şirul. Şi de câte ori nu găseşte din prima clipă continuarea, scribul intră în panică. Aşa i s-a întâmplat şi în cazul lui Occelus: documentarea despre acesta se apropia de capăt, scribul a avut spor şi a găsit date multe în locuri dosite, de unde a scos la iveală amănunte puţin cunoscute. Un

singur lucru nu a găsit scribul şi lucrul acela era cel mai important dintre toate: de niciunde nu voia să apară posibila continuare a poveştii, întrucât Al Patruzeci şi unulea părea să nu fi lăsat în urmă copii. Regretând, aşadar, că va trebui să abandoneze un filon atât de generos, scribul a hotărât să descrie biografia surorii lui Occelus, iar viaţa acestuia – atât de interesantă – s-o aşeze într-o simplă anexă. Şi atunci, când a început să se resemneze şi să nu mai aştepte nimic în această privinţă, a dat, în mod cu totul nesperat, de o întâmplare ce i-a aprins o speranţă, i-a întreţinut-o şi, până la urmă, i-a confirmat-o: Al Patruzeci şi unulea a avut (cel puţin) un fiu, aşa că Occelus şi-a reluat locul în şir şi scribul a putut respira încă o dată uşurat: povestea lui poate continua.

La Ravenna, cum îşi mai aminteşte, poate, bunul cititor, Occelus nu s-a bucurat numai de faimă şi onoruri, ci fiinţa lui a fost acoperită şi de numeroase zvonuri, unele atât de infamante încât, din superstiţie, nici măcar nu erau rostite cu voce tare. Tânărul artist, se spunea, a fost amestecat în diferite combinaţii infernale, mâna lui fiind condusă ba de un demon sălăşluind în adâncuri, ba de o confrerie de diavoli bântuind la suprafaţă. Drept urmare, Occelus ar fi profitat prin şantaj de numeroase persoane, unele provenind din cele mai alese categorii sociale şi, obligând femeile să-i satisfacă toanele, s-ar fi născut şi Al Patruzeci şi doilea. Sigur, lucrurile astea nu mai pot fi controlate de mult, dar mozaicarul era chipeş, celebru, deosebit de înzestrat în toate şi este de crezut că ar fi fost visat de multe doamne, chiar şi fără ca el să fi trebuit să recurgă la mijloace josnice pentru a le avea. Din atâtea zvonuri şi legende, s-a născut, peste veacuri, şi speranţa scribului în continuitatea poveştii sale: insistând, anticipând şi revenind, l-a găsit în final şi pe fiul lui Occelus.

Ravenna devenise la sfârşitul Imperiului Roman de Apus oraşul cel mai important al Peninsulei şi însemnătatea i-a crescut mereu pe vremea goţilor. În timpul deceniilor de luptă pentru recucerirea Italiei de către generalii lui Iustinian, aici se

aflau mult mai multe personalităţi decât la Roma cea tot mai îndepărtată şi de prea multe ori prădată într-un răstimp scurt. Printre numeroasele admiratoare ale lui Occelus se afla şi o tânără soţie de ofiţer din garda imperială, ofiţer avansat recent şi trimis pe fronturile din Orient. Cum această femeie, singură de peste un an, a rămas gravidă din prea multă admiraţie faţă de Al Patruzeci şi unulea, ea s-a refugiat cu mai multe sclave la o moşie din munţi şi a revenit în societate abia după ce copilul a sosit pe lume drept fiu al uneia dintre slujnice.

Al Patruzeci şi doilea însuşi nu va afla decât mult mai târziu adevărul despre originea sa, atunci când un complex favorabil de împrejurări o va permite. El va avea vreo zece ani când soţul mamei sale va muri într-o luptă cu perşii şi paisprezece când, în urma Pragmaticei sancţiuni, lege dată de Iustinian o dată cu recucerirea Italiei, sclavii eliberaţi sub goţi reveneau la vechea lor condiţie. Şi cum sărăcia era mare şi foametea cumplită, mulţi foşti sclavi s-au întors de bunăvoie la foştii lor stăpâni, mai ales că aceştia trebuiau să aibă grijă de ei, să le asigure hrana şi un trai relativ sigur. Şi, în sfârşit, o a treia împrejurare a făcut ca familia mamei fiului lui Occelus să se bucure de înalte protecţii şi să obţină dreptul de a produce şi de a face negoţ cu mătase naturală, secret recent adus din China şi devenit imediat monopol de stat. Aşa că, la vârsta de 14 ani, tânărul se afla integrat într-o familie înstărită, care a călătorit mult dar despre care se ştie mai puţin.

Ceea ce i-a hotărât, însă, soarta a fost că băiatul părea să fie purtătorul norocului pentru cei în preajma cărora se afla. Mai multe întâmplări de-a dreptul miraculoase erau legate de copilăria sa. La vârsta de doar câteva luni, Al Patruzeci şi doilea ar fi fost într-o căruţă cu femeile ce se întorceau la Ravenna, când ar fi fost atacaţi în apropierea oraşului. Bandiţii ar fi ucis şi prădat toţi călătorii, doar căruţa respectivă ar fi putut trece fără a i se pricinui vreun necaz, copilul făcând semnul crucii înspre agresori, iar aceştia renunţând imediat la orice intenţie duşmănoasă. Şi cu alte ocazii, se spunea, în prima sa copilărie, băiatul i-ar fi salvat pe însoţitorii săi de necazuri din partea unor tâlhari. Când

a început să umble, continuă legenda, copilul ar fi intrat de numeroase ori şi insistent într-o anumită curte. Până la urmă, mama sa ar fi cumpărat casa respectivă şi s-ar fi mutat cu toţi ai ei acolo. Peste puţină vreme, un mare incendiu ar fi mistuit vechea lor locuinţă, pe care, între timp, au vândut-o, iar vila unde s-au mutat a rămas singura neatinsă din tot cartierul. După alţi câţiva ani, când au plecat la Constantinopol, băiatul ar fi refuzat să urce pe o anumită corabie. Bineînţeles că aceasta s-a scufundat în largul mării, în vreme ce ambarcaţiunea cu care au călătorit Al Patruzeci şi doilea şi ai lui a ajuns cu bine la destinaţie. Lista acestor fapte ale fiului lui Occelus ar putea fi continuată şi, datorită norocului atât de strâns legat de copil, el a fost poreclit Felician, iar mama şi oamenii casei au început să urmeze cu convingere toate îndemnurile sale.

Când, la vârsta de paisprezece ani, i s-a spus că, de fapt, el este fiul stăpânei şi nu al unei servitoare, viaţa familiei s-a îmbunătăţit vizibil, încât lumea a ajuns la părerea că o „pedeapsă a Cerului" i-a sancţionat pe cei din jur fiindcă i s-a tăgăduit iniţial originea tânărului şi acesta ar fi fost şi motivul pentru care mama sa a scăpătat. Atunci, prin 554, a emis Iustinian „Pragmatica sancţiune" şi atunci au început să se întoarcă la stăpâna lor mai mulţi sclavi fugiţi decât au revenit la toate gospodăriile din jur, astfel încât femeia a putut, odată sosită la Constantinopol, să fie considerată bogată şi să-şi păstreze rangul. Dar aceasta n-a fost totul: Felician, considerat un copil cu o inimă de aur, trebuia să fie mereu supravegheat pentru „a nu risipi ceea ce avea". Băiatul împărţea cu prietenii săi fiecare fruct, fiecare ban, ba s-a întâmplat să-şi dăruiască şi sandalele din picioare. Odată ajunşi la Constantinopol, văzând mulţimea nesfârşită de cerşetori, copilul venit din Italia a luat din casă obiecte de valoare şi le-a împărţit cu generozitate săracilor ce împânzeau marile pieţe şi îi agresau pe trecătorii bogaţi ce îşi făceau veacul pe Mese, strada principală care pornea din Augusteon spre celelalte trei mari foruri. De data asta chiar că a întrecut măsura, şi mama, supărată, îl aştepta acasă cu gândul de a-l pedepsi. Dar, până să se întoarcă Felician, veni o veste cu totul neaşteptată, prin

care soţia comandantului militar era încunoştinţată că a primit o avere considerabilă de pe urma eroului căzut pentru împărat în Orient. Nimeni nu se mai aştepta la moştenirea aceea şi nici nu se întâmpla prea des ca averile celor răposaţi să nu fie trecute, în urma unor testamente reale sau fictive, în posesia lui Iustinian. De data aceasta, însă, totul fu lăsat aşa cum a fost familiei. Era limpede: ceea ce dăruia Al Patruzeci şi doilea se întorcea însutit. Altfel cum să-ţi explici că averea comandantului militar a revenit familiei tocmai atunci, la peste patru ani de la moartea ofiţerului, când nimeni nu-şi mai făcea vreo iluzie în legătură cu moştenirea?

Încetul cu încetul, tot ce făcea Felician era interpretat ca un semn ceresc şi băiatul se bucura de atenţia întregului cartier, încât la împlinirea vârstei de paisprezece ani devenise un personaj cunoscut prin vecini şi nu numai. Însă nu puteai profita după dorinţă de însuşirile miraculoase ale acestuia. Unii oameni îi ofereau daruri cu rugămintea ca el să le dea cui credea de cuviinţă. Felician le împărţea pe la săraci, însă cei ce procedau aşa nu ajungeau să-şi recupereze investiţiile. Asta fiindcă darurile lor n-au fost făcute cu inima curată, ci doar din dorinţa de a forţa mâna Cerului de a le întoarce cu dobândă cadourile. Iar Cerul nu se lăsa şantajat şi nu răsplătea decât pe cei cu adevărat milostivi şi dezinteresaţi.

Sfântul Augustin face referire la *predestinati*, cei ce ajung să-i înlocuiască pe „îngerii căzuţi", spre deosebire de marea masă de *perditionis*. Dacă Occelus prezintă suficiente motive pentru a putea fi socotit un „înger căzut", fiul său va avea să-i ia locul cu prisosinţă. Nu ştim astăzi dacă Al Patruzeci şi unulea şi-a întâlnit vreodată fiul, dar despre Felician se spunea că este atât de frumos cum doar pe mozaicurile lui Occelus mai existau îngeri. Şi nu era vorba despre orice înger, ci despre o temă ce revenea des în lucrările artistului: curcubeul purtat de tineri înaripaţi, mereu aceiaşi în diferitele locuri unde apare scena. Unul dintre ei, se spunea, era Al Patruzeci şi doilea. Ceilalţi trei sunt de asemenea identificaţi, dar descifrarea

rămâne obscură pentru scrib, întrucât personajele respective nu au nici o semnificaţie pentru el. Alţii au mers chiar mai departe, asimilându-l pe adolescent cu Sfântul Mihail, îngerul tutelar al Constantinopolului.

Toate acestea ne dovedesc că în metropola Orientului şi a lumii, Al Patruzeci şi doilea se bucura de copil de o mare notorietate. Ceea ce reprezenta ceva foarte bun şi, totodată, ceva foarte primejdios. O asemenea situaţie deschidea orice perspectivă, oricât de înaltă, însă mai putea şi atrage atenţia funcţionarilor rapace ai celui mai evoluat şi mai corupt sistem legislativ ce ne era cunoscut până atunci. Inteligenţa şi felul lui de a fi, precum şi cunoştinţele-i cu totul neobişnuite pentru vârsta sa i-au permis să obţină aprobări cu totul speciale într-un sistem educaţional foarte clar delimitat, cea mai importantă şi excepţională înlesnire fiind aceea că el n-a trebuit să aştepte vârsta de 20 de ani pentru a se putea înscrie la Universitate şi n-a trebuit să urmeze nici parcursul obligatoriu de 4–5 ani spre a o absolvi, fiind declarat promovat când nu împlinise încă nici 17 ani. Destinul acesta – rarisim – îi deschidea uşile unei cariere strălucite: la 17 ani reuşea în mod sclipitor la examenul de numire în funcţia de profesor, examen foarte complicat în perioada aceea, validat de o comisie formată din cei mai influenţi savanţi ai timpului şi condusă de însuşi împăratul. (Acesta a fost şi momentul cel mai târziu posibil când l-ar fi cunoscut personal Iustinian.) În mod firesc, din clipa aceea viaţa lui Felician părea riguros reglementată: după douăzeci de ani de profesorat la o catedră universitară, ceea ce reprezenta în sine o poziţie privilegiată, atrăgând stima tuturor, practica prevedea ca fostul magistru să fie avansat pe un post de demnitar al Imperiului. Bazileul însuşi ţinea la acest gen de promovare, o carieră universitară de douăzeci de ani oferind toate premisele numirii în funcţiile-cheie a unor specialişti extrem de pregătiţi în domeniul lor de activitate. Asta însemna că, de nu intervenea ceva deosebit, chiar dacă nu s-ar mai fi remarcat în mod special, Felician se putea aştepta ca la 37 de ani să devină unul dintre miniştrii împăratului sau, în cel mai rău caz, şef al

unui serviciu special central sau reprezentantul omnipotent al augustului într-una dintre provinciile importante. Dar, ca de atâtea ori, viaţa Celui de Al Patruzeci şi doilea n-a vrut să urmeze traiectele normale, chiar dacă nimic nu părea încă să iasă din viitorul ce-i părea predestinat. Felician dădea impresia că se integra perfect „Secolului de aur" al culturii bizantine, el devenind curând unul dintre savanţii cei mai cunoscuţi, atât datorită cunoştinţelor sale, cât şi graţie renumelui de copil-minune şi, mai ales, ca o răsplată a charismei lui ieşite din comun.

Deşi nu beneficia de tradiţia Universităţilor din Athena şi Alexandria şi nici de cea a celebrei facultăţi de drept din Beirut, ctitoria lui Constantin, depăşind de acum şi aceasta două veacuri de existenţă, se bucura de privilegii unice şi de un renume extraordinar. Acest „Auditorium" organizat pe 31 de catedre (16 în limba greacă şi 15 în limba latină) dispunea de profesori excepţionali, nu era supus influenţelor religioase, nici măcar predându-se religia în facultăţile din Orient, şi devine cu atât mai important cu cât în 529 Iustinian suprimase facultatea din Athena (din pricina neoplatonicismului cultivat acolo); în 546 a dispărut Universitatea din Roma şi în 551 se va desfiinţa şi cea din Beirut. Felician, să nu uităm, era contemporan cu Anthemios din Tralles, matematicianul şi inginerul, arhitectul celor mai importante edificii ale imperiului şi specialistul în oglinzi parabolice şi incendiare, cu fratele acestuia, Alexandru (din Tralles), medicul misionar cel mai cunoscut al Bizanţului, alături de la fel de celebrul Aetios din Armida, medicul de curte al lui Iustinian şi cercetător în neurologie, ginecologie şi nu numai, dar i-a cunoscut, desigur, şi pe primul scolastic bizantin, Leontios, pe Ioan Scărarul, pe Ioan Malalas, pe Roman Melodul, pe omnipotentul Trebonian, socotit de Procopius din Caesareea drept cel mai mare savant al timpului. Şi, în afara acestora şi a multor altora, mai parveneau ecouri despre gândirea unor eruditi barbari, creştini sectanţi, goţi, vandali sau franci convertiţi, armeni ori evrei. Al Patruzeci şi doilea trăia într-un mediu elevat, avea acces la biblioteci savante, se putea confrunta cu învăţaţi din toate generaţiile, de toate culorile şi

din cele mai diferite domenii de cercetare. La Universitatea din Constantinopol, Felician găsise terenul cel mai fertil pentru însuşirile-i ieşite din comun, dar şi un auditoriu pe măsură, apt de a-l aprecia şi de a-l stimula.

Ştim azi că Al Patruzeci şi doilea a rămas cel puţin opt ani la catedra pe care a obţinut-o înainte de vârstă, prin dispensă imperială[1]. Preocupările sale au depăşit cu mult cadrul strict al obligaţiilor de predare, el ocupându-se atât de ştiinţele exacte, cât şi de acumularea şi de transmiterea mai departe a înţelepciunii trecute şi prezente. Felician avea o memorie fabuloasă, fiind în stare să reproducă o cântare, o teoremă sau o reţetă după o singură audiere. La fel, şi oamenii întâlniţi doar o dată erau recunoscuţi după ani, Al Patruzeci şi doilea putând relata atât cine erau, cât şi amănuntele întrevederii avute cu atât timp în urmă.

Întrucât tânărul bărbat iradia în jur simpatie şi avea un fel de a fi ce accepta pe oricine în preajmă, faima îi era tot mai mare şi prezenţa mereu mai căutată de oamenii cei mai diferiţi. Citind, cu aproape un mileniu şi jumătate mai târziu, „Istoria secretă" a lui Procopius, te întrebi cum de a fost posibil ca un personaj atât de strălucitor, încarnarea în toate privinţele a idealului roman – şi care, pe deasupra, venea din Italia –, frumos şi inteligent, cult şi risipitor cu timpul, bogat şi risipitor cu banii, cum de putea un asemenea om să nu cadă victimă unei acuzaţii false pentru a fi înlăturat de nişte curteni corupţi şi cum de nu i-a jinduit averea nesăţioasa pereche imperială. Felician ar fi stârnit şi mai multe uimiri dacă ar fi existat cineva care să-i cunoască strămoşii, dintre cei dintâi amintiţi de scrib, pe Philadelph, eruditul Cel de Al Şaselea, pe Katoptronos, celebrul fizician, sau pe Astronomul ajuns la conştiinţa dureroasă a limitelor cunoaşterii, dar şi pe Philantrop, pe Gallus sau pe Iustitius. Toţi aceştia, dar şi mulţi alţii continuau să trăiască prin Felician, unii fiind reluaţi, în multe privinţe, până la copiere; ar fi fost de-a dreptul nemaipomenit dacă ar fi fost cineva care să

[1] Caz unic în domeniu, după informaţiile scribului.

fi avut prilejul de a-l fi putut cunoaşte pe legendarul Leukos şi să-l fi întâlnit şi pe Al Patruzeci şi doilea, semănând cei doi până la confuzie, având acelaşi chip şi mişcându-se identic, vorbind cu acelaşi glas, privind cu aceiaşi ochi. Un om cu memoria atât de cuprinzătoare ca aceea a lui Felician ar fi avut revelaţia practică a imaginaţiei *aproape* nelimitate a lui Dumnezeu, însă ceea ce reprezenta omul însuşi nu mai era de mult amintire conştientă.

Pe de altă parte, aglomerarea fără de sfârşit a însuşirilor strălucitoare în jurul personajului nu oferă nici o garanţie de autenticitate, fiind chiar puţin suspectă. Şi, poate, n-ar fi inutilă o precizare: în jurul multora dintre Cei Patruzeci şi unu a căror viaţă scribul s-a străduit s-o descrie până acum, faima unora a fost mare, însă s-a stins o dată cu personajul, alţii – câţiva – au supravieţuit printr-o imagine refractată de apele adânci ale secolelor ce au urmat; doar puţini sub numele lor adevărat, desigur, au reuşit să străbată nealteraţi veacurile, dar aceştia s-au pomenit aruncaţi cât colo în clipa când n-au mai izbutit să satisfacă noile orizonturi de aşteptare şi nu s-au mai lăsat modificaţi conform acelor cerinţe. Nici Felician şi nici aura sa nu s-au putut opune acestei tendinţe: celebru din adolescenţă, având şansa să trăiască într-un mediu apt de a-i conserva şi chiar mări renumele, el a început să fie văzut astfel încă din timpul vieţii, aşa cum avea nevoie societatea să-l vadă. Şi, cum scribul nu este preocupat să reconstituie ceea ce oglindea ambianţa, ci chiar subiectul concret al acestei reflectări, efortul de a curăţa portretul de numeroasele retuşuri nu este nici mic şi nici prea des acoperit de un succes real, munca aceasta fiind imposibil de evaluat. Scribul bâjbâie fără a şti cât şi dacă a izbutit cu adevărat.

Cei opt ani petrecuţi de Felician la Universitate în calitate de magistru reprezintă şi ultimii opt ani ai lungii domnii a lui Iustinian. Theodora murise de mult, împăratul era tot mai bătrân, demele nu încetau să se agite, la fruntarii avarii lui Baian încercau să pătrundă în ţară, apoi a fost invazia catrigurilor,

complotul care a dus la demiterea lui Belizarie, „pacea de 55 de ani" cu perşii. Capitala avidă de evenimente şi bârfe amplifica fiecare ştire, o deforma, îi dădea false reverberaţii.

Între timp, Felician, având întotdeauna timp, îşi ţinea cursurile la Auditorium, dar şi sub coloanele de pe Mese, peripatetiza în terme, frecventa bisericile şi numeroasele mânăstiri din Constantinopol, unde, peste tot, era cunoscut şi bine primit, îşi petrecea nopţile în bibliotecă. Despre Iustinian se povesteşte că nu dormea decât una-două ore pe noapte, că se plimba prin palat ca un strigoi, „de multe ori fără cap", capul revenind la corp abia spre dimineaţă.[1] De altfel, scribul crede că foarte multe cariere mari se bazează mai puţin pe calităţile excepţionale ale subiecţilor – necesare, dar nu suficiente –, ci pe puterea de muncă dublă sau triplă faţă de cea a semenilor. În special în politică şi în guvernare faptul a fost probat de nenumărate ori.

Poate pentru că-i ajungeau şi lui foarte puţine ore de somn, putea Felician să-şi risipească timpul. (Scribul nu va mai aminti aici numeroasele semne ale ubicuităţii Celui de Al Patruzeci şi doilea, legendă răspândită în epocă, făcându-i şi mai probabilă prezenţa în cele mai diferite locuri ale cetăţii.) Dar, deşi dispus oricând să stea de vorbă, Al Patruzeci şi doilea îşi petrecea şi nenumărate ore în mijlocul cărţilor, şi asta mai ales nopţile. De multe ori nici nu mergea să se culce, dormea o oră-două cu capul pe masă şi se trezea satisfăcut şi proaspăt, ca în fiecare zi. Doar că programul acesta avea să se răzbune şi, dacă printr-o minune cineva l-ar fi întâlnit împreună cu Leukos, curând l-ar fi putut deosebi de pierdutul său strămoş din Rhodos datorită ochilor tot mai obosiţi ai lui Felician. La vârsta de douăzeci de ani, Al Patruzeci şi doilea constată că are nevoie de lentile măritoare spre a mai putea desluşi literele, precum şi de o lumină puternică. Miopia i se accentua tot mai mult şi, în

---

[1] Insomniile par să constituie o boală firească a tiranilor. Şi lui Stalin îi plăcea să lucreze noaptea, obligându-şi colaboratorii şi ministerele să-şi schimbe orarul firesc de muncă. Noaptea autocraţilor – iată un simbol oferit poeţilor pe tavă!

loc să-şi cruţe vederea, Felician îşi exploata ochii tot mai lipsit de raţiune, de parcă ar fi vrut să se bucure din plin de ei, atât cât mai putea vedea.

Dar nu ochii au fost cei care au dat primele semne de oboseală. Încă de pe la paisprezece ani, Felician începuse să simtă o mâncărime ciudată a întregului corp atunci când intra în bibliotecă. Azi i-am spune acesteia „alergie". Pe urmă, starea de mâncărime începu să se asocieze cu senzaţii de vomă. Lui Felician îi era tot mai greu să stea în mijlocul cărţilor, deşi ştia că nu poate renunţa la ele. Chiar şi acasă avea mai multe dulapuri cu scrieri, lucru nu foarte obişnuit, mai ales că dulapurile nu erau folosite în Constantinopol decât pentru cărţi, hainele şi celelalte lucruri ţinându-se în cufere sau lăzi. În volumul său „Despre bolile fizicului şi bolile psihicului", o lucrare cu totul originală, Al Patruzeci şi doilea descrie destul de exact partea simptomatologică a multor boli, însă tratează şi entităţi care poate că au dispărut, fiindcă nu pot fi asimilate unei maladii cunoscute în secolul XX. Dar, iată, Felician vorbeşte şi despre „boala respingerii", în fapt, un capitol surprinzător despre alergie. Mai mult, se pare că Al Patruzeci şi doilea ar fi găsit şi un remediu de a atenua „respingerea", chiar dacă singura soluţie radicală era să elimini întru totul prezenţa obiectului care provoca simptomele. Boala aceasta, spunea el, reprezintă un lucru curent în viaţa fiecărui om, a fiecărui animal şi este prezentă chiar şi în cazul plantelor. Doar că majoritatea indivizilor habar n-au de cauza responsabilă de atâtea supărări şi, neeliminând-o, suferă tot mai mult.[1]

Dacă la douăzeci de ani Felician scrisese deja mai multe cărţi, dovedind temeinice cunoştinţe în numeroase domenii teoretice, cuiva i-a trecut prin minte să-i spună că poate că el

---

[1] Felician dă numeroase exemple, dovedind că argumentele sale, ca şi în cazul celorlaltor entităţi, se bazează pe o cazuistică suficient de cuprinzătoare. Interesante sunt situaţiile descrise, când un pom este gata de a se usca şi, mutat de lângă un anumit zgomot, îşi revine imediat sau când o cloşcă nu poate cloci din pricina unei vecinătăţi aparent neutre.

nu suportă cărţile fiindcă înţelepciunea scrisă se apără, la fel cum şi ştiinţele se apără prin miopia pe care i-au provocat-o: cunoaşterea nu-şi poate îngădui să lase să fie descoperită („deconspirată") cu totul de un ţânc. Adevărata cunoaştere conţine mister, şi un monstru asemenea lui Felician era în stare ca într-o singură viaţă – ţinând cont de progresele realizate în atât de puţini ani – să sfâşie întregul plafon de nori de minuni ce acoperă lumea. Reproşul acesta se spune că i l-ar fi adus Aetios din Armida, un savant şi el, medicul de curte al împăratului. Invidiile, după cum era de aşteptat, începeau să lucreze.

Acum, după o mie cinci sute de ani de la întâmplările povestite de scrjb cu ocazia vieţii Celui de Al Patruzeci şi doilea, avem foarte puţine temeiuri să-l bănuim şi pe Felician amestecat în reţeaua confreriei Mâinii Albe. Dar, conform tradiţiei, el făcea parte din ea. Pe ce se bazează cei ce afirmă acest lucru? Pe trei argumente şi pe tradiţia mai generală de a nu exclude dintre carierele de excepţie ale secolelor al VI-lea şi al VII-lea bănuiala apartenenţei – de multe ori total nefondată – la o forţă ocultă protectoare. Nu o dată analiştii se miră, aşa cum nu s-a putut abţine nici scribul s-o facă, de faptul că un tânăr sosit de niciunde, descendentul oficial al unei sclave, devine brusc fiul stăpânei, se bucură de toate onorurile, este exceptat de la legi şi reglementări şi nu are nici o problemă cu autorităţile rapace, gata de a incrimina pe oricine ar fi oferit cel mai mic subiect de invidie şi posibilitatea de a i se confisca averea. (Bineînţeles, situaţia e exagerată, existând sute de cariere fireşti, zeci de magiştri eminenţi la Universitate, profesori despre care ştia toată lumea că se află în faţa unei potenţiale cariere administrative şi nimeni nu s-a atins vreodată de majoritatea dintre ei.) Apoi, mai există şi suportul psihologic al celor mulţi, al ambiţioşilor rataţi, al leneşilor şi al invidioşilor: aceştia trebuiau să se consoleze cumva în legătură cu propriile lor eşecuri, punând reuşitele celor ce au izbutit pe seama unor factori externi, a unor noroace sau protecţii apte de a diminua meritele învingătorilor.

Cele trei argumente concrete cu care s-a încercat apropierea lui Felician de Mâna Albă au fost:

1. Frecventarea de către acesta a Constantinopolului subteran.
2. Îngerul de pe mozaicurile înfăţişând curcubeie.
3. Relaţiile cu anumite personaje şi ele bănuite a fi făcând parte din confrerie (bănuială ce pornea, printre altele, de la relaţiile respectivilor cu Felician).

Este interesant că nici unul dintre aceşti autori (cei ce susţin că Al Patruzeci şi doilea ar fi făcut parte sau că ar fi fost, cel puţin, protejat de Mâna Albă) nu realizează nici o legătură între savantul de la Universitatea din Constantinopol şi Occelus, mozaicarul despre care nimeni nu se mai îndoieşte astăzi că ar fi jucat un rol însemnat în confrerie. Cu atât mai multă şansă a avut scribul că a reuşit să descopere această filiaţie azi uitată.

Să le luăm pe rând:

1. Constantinopolul de sub Constantinopol a fost o realitate. Încă din secolul al V-lea s-au construit mai multe cisterne subterane pentru aprovizionarea metropolei cu apă. Aceasta a dat naştere la galerii cu sute de coloane împodobite cu capiteluri rafinate. Şi azi se mai păstrează o parte dintre aceste lucrări, iar cisterna „o mie şi una de coloane" are o suprafaţă de 3 500 m^2 şi cupole susţinute de 212 coloane suprapuse pe două nivele a câte 4 metri. Cineva a spus că Palatul Sacru avea o corespondenţă identică sub pământ. Ar fi fost mai corect, poate, să se afirme că întreg Constantinopolul îşi găsea oglindirea în construcţiile iniţiate sub pretextul apeductelor. Sigur, ar însemna pentru scrib să dea apă la moară unor analişti superficiali care consideră că viaţa subterană a Constantinopolului n-a fost decât centrul nervos al Mâinii Albe, subsumând toate acele lucrări complicate acelui unic scop. Pe de altă parte, capitala subterană a Bizanţului a născut şi nenumărate alte legende: de aici s-au inspirat „misterele Parisului" şi, încă înaintea lor, cele ale Londrei. Nu trebuie să uităm că ne aflăm într-o perioadă a Apocalipsei întârziate: minuni şi premoniţii de tot soiul erau nu numai aşteptate, ci şi relatate ca recent întâmplate de către martori mai mult sau mai puţin credibili. Vorbind în stilul proorocilor evrei, Grigore cel Mare consemna spusele lui Benedikt, cum că Roma nu va mai

fi distrusă de oameni, ci se va prăbuşi de la sine, în urma stihiilor dezlănţuite ale naturii. „Cronografia" lui Ioan Malalas refăcea istoria universală sub semnul lui „orice este posibil"; sutele de vieţi ale sfinţilor abundau în mister, spectaculos şi groază. Aceste „vieţi" nu erau citite neapărat din cucernicie, ele deveniseră totodată şi literatură de consum. Un univers paralel subteran venea în întâmpinarea orizontului de aşteptare al contemporanilor. Şi, de parcă n-ar fi fost suficient de nesigură viaţa în cartierele de la suprafaţă, se povesteau grozăvii şi mai mari despre cele ce se întâmplau zilnic sub pământ. Copiii mici erau speriaţi că vor fi duşi acolo şi, abia ajunşi la pubertate, cei mai mulţi nu rezistau ispitei şi mergeau şi singuri. Unii, într-adevăr, nu s-au mai întors, alţii au văzut în galeriile subterane apariţii ce niciodată n-au existat. Constantinopolul apeductelor era o realitate. Şi spaima, de asemenea.

În aceste condiţii, este foarte probabil ca labirintul de sub metropolă să fi fost bârlogul a numeroase bande de briganzi, tâlhari de drumul mare ce-şi duceau, ca unele fiare, prada în vizuini. La fel de probabil era ca mulţi indezirabili să-şi caute sub pământ scăparea, deşi, se spunea, şi împăratul avea destui oameni mişunând prin galerii, ascunzându-se pe după coloane sau amestecându-se printre obişnuiţii locului. Erau şi oamenii Mâinii Albe acolo? Sigur că da, doar că nu erau singurii. Rămâne de aflat ce a căutat Felician, distinsul, elegantul şi frumosul profesor, în mijlocul faunei aceleia atât de rău famate.

Legenda spune că sub apeducte se mai afla încă un Constantinopol, şi mai cumplit, iar sub acela încă un altul. Al şaptelea strat trebuia să fie Constantinopolul demonilor, în opoziţie cu Palatul Sacru, care sugera Constantinopolul Ceresc. Poveştile susţineau că trecerile din primul strat subpământean în al doilea erau mai dificile decât cele de la suprafaţă, în zona apeductelor. O mulţime de animale cumplite bântuiau pe acolo, iar făcliile nu puteau oferi niciodată suficientă lumină. Acela nu era un loc pentru Felician, tânărul tot mai miop. Dar în vecinătatea cisternelor existau localuri exclusive, librării cu manuscrise ce nu puteau fi procurate la suprafaţă, oratori ce-şi făceau veacul acolo. Dacă se mulţumeau să rămână în pântecele pământului, Iustinian

îi tolera. Monophysiţi, iacobiţi, tot felul de iluminaţi orientali îşi puteau afirma aici crezul: existau chiar şi mânăstiri subpământene, chiar şi sihaştri care n-au mai văzut soarele de zeci de ani. Era o lume în sine acolo şi erau oameni născuţi sub pământ şi morţi de bătrâneţe fără a fi ieşit vreodată la suprafaţă. Şi era şi Mâna Albă acolo. Felician era curios să afle ce se întâmplă pe corpurile cereşti pe care obişnuia să le admire nopţile. El citise tot ce găsise despre lumile extraterestre şi scrisese o carte polemică la adresa acelor lucrări. Felician dorea experienţe nemijlocite, nu ipoteze năstruşnice. Constantinopolul subteran reprezenta şi el un alt univers, şi despre acel loc se colportau tot felul de miracole, însă era un univers ce – măcar teoretic – putea fi verificat. Scribul crede că aceasta este o explicaţie suficientă în legătură cu coborârile Celui de Al Patruzeci şi doilea în subsolul capitalei. Bineînţeles, scribul nu exclude nici posibilitatea ca Felician să fi frecventat apeductele spre a se întâlni cu confreria. Însă nici una dintre ipoteze nu pare mai argumentată decât cealaltă şi, cu puţină imaginaţie, s-ar putea găsi încă şi altele la fel de plauzibile.

2. Aşa cum a arătat, scribul n-a reuşit să stabilească amănunte biografice ale tuturor personajelor care reveneau obsesiv în mozaicurile lui Occelus, printre care patru personaje ce ţineau marginile unui curcubeu. Unul dintre acestea ar fi fost Felician. Celelalte trei sunt numite de autori contemporani momentului respectiv şi pomenite şi de un analist anonim din secolul al VIII-lea, despre care s-a mai făcut referire în bibliografia Celor O Sută. Însă celelalte trei nume, chiar dacă au fost – poate – descifrate corect, nu-i mai spun istoricului de azi nimic. Nu mai ştim cine au fost respectivii, de unde proveneau, ce rol au jucat în momentul existenţei lor. Scribul nici măcar n-a găsit vreo referire explicită cum că ar fi fost membrii unei confrerii, cu atât mai puţin oameni ai Mâinii Albe, deşi – e drept – alegoriile sunt foarte tranşante.[1]

[1] Dintre cele patru personaje, în afara îngerului asimilat a fi fost Felician, un altul iese şi el în evidenţă: acela apare mereu în profil, iar în iconografia bizantină profilul nu era oferit decât personajelor umile şi în primul rând celor negative. Acela ar fi trădat confreria, concluzionează un comentator modern. Pe ce se bazează în afirmaţie numai el ştie...

Realizate în „tehnica burghiului”, există şi basoreliefuri, nu numai mozaicuri cu scena curcubeului. Primele le completează pe celelalte: nenumăratele amănunte posibile în încrengăturile fine ale acestor basoreliefuri sunt desăvârşite prin fantezia culorilor şi prin anamorfozele tipice artei mozaicurilor lui Occelus. Dacă şi aceste personaje, în atâtea ipostaze, făceau parte din „cod” sau dacă erau pur decorative nu vom şti. Dacă acceptăm prima variantă, atunci da, atunci Felician era în legătură cu Mâna Albă. Dar ce ne obligă să acceptăm acest lucru?

3. Legăturile lui Felician cu unii membri marcanţi ai Mâinii Albe: afirmaţii ambigue, de multe ori acei membri „marcanţi” au primit respectivul statut fiindcă ar fi fost în relaţii cu Al Patruzeci şi doilea... Supoziţia este, oricum, hazardată: dacă „membrii marcanţi” ar fi fost cunoscuţi de toată lumea, atunci confreria n-ar mai fi fost secretă. Pe de altă parte, forţa Mâinii Albe consta şi în aceea că nu ştiai niciodată dacă nu cumva şi vecinul, cel mai bun prieten sau cel mai umil servitor nu juca un rol (şi ce rol anume) în confrerie. Insinuările erau curente, de multe ori succesele indivizilor erau astfel justificate fără nici o bază reală. Şi Theodora, se spunea, ar fi fost membră a Mâinii Albe, şi Belizarie, şi chiar şi noul rege al perşilor. Fără o explicaţie „conspirativă”, cum ar fi putut fi acceptată, de pildă, cariera extraordinară a fondatorului dinastiei, Iustin I? Aceasta a fost forţa Mâinii Albe: legenda o făcea să opereze şi acolo unde ea nu era implicată şi-i atribuia fapte peste tot.

Scribul a insistat asupra celor trei argumente ale analiştilor şi recunoaşte că nu le poate nici infirma, nici accepta fără rezerve. Cineva i-a reproşat că pentru atâta lucru scribul nu trebuia să-şi piardă vremea cu Al Patruzeci şi doilea. Dar tot scribul este cel ce protestează cu indignare la o asemenea acuză: simplul fapt că a reuşit să-l scoată pe Felician din uitare, că a izbutit să-i găsească locul între Cei O Sută, că i-a descoperit o mare parte a biografiei – o biografie, după cum se va vedea, nu foarte lesne de urmărit – toate acestea reprezintă, totuşi, ceva!

La o primă vedere, anii petrecuţi de Al Patruzeci şi doilea la Universitatea din Constantinopol, până la moartea lui Iustinian, par uşor de descris, analistului nerămânându-i decât să întocmească o listă a lucrărilor scrise de tânărul magistru în perioada respectivă. Ceea ce scribul, în primă instanţă, a şi făcut. Pe urmă, însă, ajungând la fatidicul an 565, lucrurile nu s-au mai legat atât de uşor şi, fiind obligat să caute cauzele celor ce au urmat, au ieşit la iveală şi alte elemente ale acestei biografii.

În ceea ce priveşte opera lui Felician de până la moartea lui Iustinian, scribul este ajutat de un index al lui Georgius Florentius Gregorius, episcop de Tours, omul cel mai cult al neamului său, autorul unei istorii ample a francilor. Acest cărturar occidental a întocmit o listă a operelor celor mai importanţi autori contemporani lui, listă inestimabilă astăzi, chiar dacă foarte multe titluri s-au pierdut, iar unele nume ne sunt cu desăvârşire necunoscute. Aşadar, luându-ne după viitorul episcop de Tours, Felician ar fi scris în cei şase ani[1], cât a predat la Universitatea lui Iustinian din Constantinopol, un număr de patruzeci şi şapte de lucrări, însumând un total de o sută şase cărţi. Între acestea ar fi fost lucrări de istorie (titlul cel mai incitant fiind „Originile Imperiului Roman de Răsărit"), biografii ale unor oameni celebri (şi nu mică i-a fost surpriza scribului când a găsit în acest index şi „viaţa" celui pe care scribul l-a numit Katoptronos şi despre care Felician, desigur, habar n-avea că i-a fost strămoş direct[2]), biografii ale unor sfinţi (unde delimitează trăirile acestora de învelişul lor de minuni, oferind doar fapte seci până la un punct – punctul când subiectul analizat se deosebea atât de mult de întâmplările banale de până atunci, încât acel moment îi conferea aura de sfânt celui descris), lucrări de fizică, de geometrie, de astronomie, de medicină. (Medicina părea să fi fost unul dintre domeniile preferate de

[1] Şapte sau opt, după calculele scribului, calcule ce coincid cu cele ale altor autori.

[2] Deşi, datorită plăcerii lui de a construi arbori genealogici, n-a fost departe de a afla adevărul.

Felician, el punând un accent deosebit pe factorii externi aducători ai bolii: „Dacă un om este bolnav şi în jurul lui alţi zece nu, înseamnă că suferinţa i-a fost cauzată de ceva ce pe alţii nu i-a stânjenit.” Motivele maladiilor sunt căutate într-un tratat în zece cărţi: unele referindu-se la influenţa astrelor, altele la ereditate, altele la psihicul predispus la o anumită boală, la influenţele din exterior, la cele din interior, la schimbările meteorologice, la bolile pe care individul le poartă etc. Chiar dacă astăzi câteva dintre aceste cauze pot părea naive, este remarcabilă erudiţia autorului, nenumăratele trimiteri la surse, bibliografie foarte largă.) Mai există, apoi, cărţile de morală şi drept. „Etica” (în trei cărţi) se pare că a fost opera care i-a adus cea mai mare faimă, dar şi cele mai multe necazuri. Originalitatea „Eticii” lui Felician izbucneşte încă din premise: Al Patruzeci şi doilea pretinde că: „Nu-i deloc obligatoriu ca tot ceea ce este bine pentru mine să fie bine şi pentru tine, fericirea mea nu trebuie să concorde cu fericirea ta, dar nici măcar tot ceea ce este drept pentru mine nu trebuie să fie drept şi în privinţa ta.” Cele trei cărţi cuprind: prima, o istorie concisă a domeniului, a doua – etica individuală şi a treia – etica maselor. Diferenţele sunt atât de mari între oameni, spune Felician, fiindcă fiecare individ nu este decât roca supusă intemperiilor: cum fiecare centimetru de stâncă a fost inegal expus în comparaţie cu altul, cum într-un loc este o gaură şi în altul o protuberanţă, totul nu reprezintă decât efectul influenţelor suportate. Nu te poţi feri de acele influenţe, aşa cum, forţând nota pentru exemplificare, nu te poţi feri nici de moarte. Fiind atât de supuşi hazardului cei ce „stau unii lângă alţii”, cei „mai îndepărtaţi” au, de obicei, parte de alte influenţe, fiind deci şi mai deosebiţi. „De obicei”, întrucât hazardul nu cunoaşte legi accesibile minţii umane. În concluzie, nimeni nu poate fi învinuit pentru faptele sale, fiecare ins fiind produsul întâmplător al unei alte calităţi şi cantităţi de influenţe. Aceste influenţe îl determină şi subiectul procedează într-un fel şi nu în altul, ele reprezentând motivaţia lui şi zestrea de experienţă ce-i înlesneşte contactul cu lumea.

Cum a putut acelaşi autor să scrie, tot în acei puţini ani, şi un tratat de drept, un compendiu al întregii opere a lui Trebonian, compendiu corect din punctul de vedere al Codexului iustinian, acceptat de Trebonian însuşi şi folosit pe scară largă încă timp de secole ca o „ediţie de lucru" a întregii jurisdicţii oficiale? Pentru Felician orice subiect se preta la o dezvoltare sistematică, unitară şi concisă. Pentru el, în funcţie de premise, totul era posibil. De pildă, în tratatul său medical, el preia teoria astrelor asupra sănătăţii individului: Luna, Jupiter şi Venus sunt stele benefice, fiind constituite dintr-o materie moale şi conţinând cea mai multă căldură şi umiditate; Saturn şi Marte sunt astre malefice, având efecte contrarii, întrucât primul e îngheţat şi al doilea fierbinte; intermediare sunt Soarele şi Mercur, posesoare a ambelor naturi. Acceptând aceste date, notorii încă de la păgâni, Felician recomandă momentele tratamentelor şi durata acestora în funcţie de „mişcarea cerului". Explicaţiile sale sunt logice, amănunţite, practice, bazate pe observaţii provenind din ştiinţe diverse. „Problema esenţială este întotdeauna punctul din care porneşti. Acesta odată stabilit, tot restul vine de la sine", spune chiar Al Patruzeci şi doilea în prefaţa la celebra lui „Etică".

Tocmai acest tratat i-a adus lui Felician nu numai multă faimă, ci şi la fel de multe necazuri. Însă se pare că şi aceste necazuri au fost exagerate de către istorici, fiindcă dacă ele ar fi fost reale, Al Patruzeci şi doilea nu ar fi putut scăpa fără consecinţe de acuzaţii. Despre ce este vorba? Religiozitatea Constantinopolului, cu nenumăratele sale biserici şi zecile-i de mănăstiri, era un amestec de superstiţii, teamă şi şiretenie. Alinierea în credinţă dădea, desigur, numeroase avantaje, însă mai-marii pământeni ai lumii foloseau „rătăcirile" de la dogmă pentru a-i îndrepta pe vinovaţi şi pentru a le lua bunurile. Disensiunile teoretice erau pur abstracte pentru marea majoritate a populaţiei, gata să creadă cu pasiune în orice religie aptă să-i ofere o şansă cât de mică de a scăpa din Apocalipsa iminentă. De aici şi încăpăţânarea unora de a persecuta şi a celorlalţi de a se lăsa persecutaţi în numele Speranţei.

În crunta vânătoare de vrăjitoare declanşată în tot Imperiul au pierit sute de mii de oameni: arieni, monophysiţi, paulianieni, dar şi maniheişti. Numai Theodora, se spune, ar fi ucis peste o sută de mii de adepţi ai lui Mani. Iar necazul s-a ivit când între acesta şi Felician s-au găsit suspect de multe paralele: „Mani" înseamnă „Fiul văduvei", iar Al Patruzeci şi doilea era cunoscut şi el ca un fiu al unei văduve[1]; Mani a fost terapeut celebru[2], ajuns până la rangul de medic personal al regelui său, în timp ce Felician era autorul unui tratat de medicină devenit repede de circulaţie largă, iar teoriile sale despre cauzele bolilor au născut numeroase controverse. Mai mult, Felician a reuşit şi nişte vindecări miraculoase, alinând multe suferinţe crunte, motiv pentru care era venerat ca un sfânt. Iar Mani a fost supranumit „Alinătorul", nume pe care i l-ar fi predestinat Iisus. Amândoi, şi Mani şi Felician, au ajuns la o toleranţă absolută, chiar dacă Al Patruzeci şi doilea nu predica pe faţă o religie a iubirii, unde oamenii trebuie să se considere cu toţii drept fraţi. Profesorul de la Constantinopol susţinea că fiecare om are dreptul la adevărul lui – inevitabil altul decât adevărul celuilalt, întrucât şi influenţele sunt diferite de la individ la individ –, iar neluarea în seamă a acestei realităţi este cea care generează, de veacuri, incompatibilitatea, agresiunea şi ura. Mai există apoi legenda cum că maniheii ar fi dispus de un tezaur cu obiecte arhaice posesoare de puteri apotropaice, iar despre Felician se zvoneau tot felul de lucruri în legătură cu desele lui excursii subterane. Mani ar fi introdus şi o limbă secretă, iar Al Patruzeci şi doilea era iniţiat în criptica limbajului Mâinii Albe. Sigur, toate astea n-au fost decât semne exterioare, însă ele pot

---

[1] Dar Hyram, arhitectul Templului lui Solomon, a fost şi el un fiu al unei văduve. La fel şi Horus. Nici Moise, nici Krişna, nici Mithra, nici Sargon şi nici chiar Christos nu au beneficiat de ceea ce se înţelege îndeobşte printr-un tată. Mult după Mâna Albă, adepţii unei alte confrerii – fondată peste secole –, francmasonii, se consideră şi ei „copii ai văduvei".

[2] Dar foarte multe figuri mesianice şi numeroşi sfinţi au fost cunoscuţi şi drept mari tămăduitori.

provoca mai multe convingeri decât elementele de fond care, oricât am căuta în „Etica" lui Felician, nu se pliau câtuşi de puţin pe doctrina incriminată: Felician nu vorbeşte despre împărăţiile întunericului şi despre împărăţiile luminii, nu se ocupă de demonologie, nu este interesat de metafizica elementelor primordiale. Şi, ceea ce este mai ciudat, Felician nu se ocupă de sufletul nemuritor. Pentru scribul din secolul al XX-lea este limpede că etica felicianistă n-are nimic specific maniheist în ea.[1] Au crezut acest lucru şi contemporanii Celui de Al Patruzeci şi doilea? Posibil. Asta ar explica de ce nu a avut de suferit Felician, dar n-ar lămuri de ce subiectul a ajuns atât de discutat.

În caz că Felician ar fi fost acuzat de maniheism, el şi-ar fi pierdut, în cel mai bun caz, poziţia socială şi averea. Iar averea Celui de Al Patruzeci şi doilea devenise, între timp, considerabilă, tentantă pentru cei ce ar fi putut-o confisca şi profita de pe urma ei. Scribul n-are decât o singură explicaţie: asocierea lui Felician de maniheism s-a petrecut mai târziu, oricum după moartea lui Iustinian, comparaţiile făcându-se mai mult în favoarea unui etern conspirator (al Mâinii Albe), născând legende în legătură cu viaţa-i subpământeană, cu relaţiile-i secrete, cu ştiinţa lui misterioasă şi cu averile-i fără de sfârşit. Iar această faimă – care nu va mai avea cum să-l atingă pe omul Felician – va putea creşte nestingherit, supravieţuind o generaţie-două şi ascunzându-l în spatele ei, ca un nor de praf persistând în urma călăreţului dispărut de mult.

Da, Al Patruzeci şi doilea a ajuns un personaj foarte bogat – sau, cel puţin, aşa i-a mers faima. Scribul a amintit deja că, de foarte tânăr, Felician devenise celebru prin faptul că pe tot ce punea mâna acesta prospera fără nici un efort. Mai degrabă risipitor decât grijuliu, Al Patruzeci şi doilea azvârlea dintr-un capriciu un *solidus aureus* (o nomismă) şi se întorceau la el

---

[1] Mai ales că maniheismul însuşi n-a fost o doctrină atât de originală încât să poţi afirma că ea ar fi fost punctul de pornire al unei alte învăţături. Maniheismul n-a fost în nici un caz un punct de plecare.

zece de cu totul altundeva. Făcea cadouri indecent de mari unor săraci şi se pomenea cu noi moşteniri de la rude de care habar n-a avut că au existat vreodată. (Negreşit că şi izvorul acesta nesecat de bogăţii, cu care era potopit tot timpul, a alimentat convingerile că beneficia de surse oculte: ba averile Mâinii Albe, ba comoara arhaică a maniheiştilor, ba chiar tezaurele demonilor subpământeni, pe care – nu-i aşa? – îi vizita atât de des.)

În afară de aceasta, Felician se bucura şi de protecţii cu totul suspecte: nu numai că a fost admis – neexistând vreun precedent – să studieze la Universitate înainte de a împlini vârsta-limită de douăzeci de ani, dar, la nici şaptesprezece ani împliniţi, a fost acceptat chiar să predea la cel mai prestigios lăcaş de cultură al lumii! Şi asta într-o perioadă când Constantinopolul gemea de savanţi de renume, când erudiţi sosiţi din tot Imperiul mişunau pe străzi şi-şi improvizau cercuri mai mult sau mai puţin întâmplătoare de auditori spre a-şi putea împărtăşi cunoştinţele şi spre a-şi câştiga pâinea cea de toate zilele. Apoi, familia lui Felician s-a îmbogăţit rapid de pe urma unei manufacturi de mătase naturală, fapt ce reprezenta o excepţie poate şi mai mare decât cariera universitară precoce a Celui de Al Patruzeci şi doilea. Secretul mătăsii naturale a fost furat şi adus din China abia de foarte puţini ani, iar comerţul, extrem de rigid reglementat în Bizanţ, interzicea în mod categoric exportul mătăsurilor fine, punând un monopol sever şi asupra acestui sector de activitate. Excepţia a constituit-o şi de data asta Felician, a cărui familie a primit o aprobare specială de a produce şi de a vinde o anumită cantitate de mătase. Asta deoarece tânărul savant ar fi pus la dispoziţie manufacturilor statului inovaţii foarte ingenioase pentru prelucrarea, dar mai ales pentru colorarea mătăsii, taina imprimeurilor sale rafinate devenind de asemenea un privilegiu imperial. Da, însă era din nou mult mai greu să admiţi meritele savantului precoce, decât să ţeşi şi în privinţa aceasta o poveste cu secte secrete, protectori diabolici şi ierarhii damnate. Mai ales că, asemenea fragmentelor de sticlă colorată atât de perfect îmbinate în

mozaicurile lui Occelus, diferitele întâmplări din viaţa lui Felician puteau fi şi ele formidabil asamblate în tablouri sfidând regulile obişnuite.

Al Patruzeci şi doilea nu se ocupa personal câtuşi de puţin de atelierul de mătase naturală, de creşterea viermilor şi de valorificarea produselor. Asta reprezenta treaba familiei răposatului său tată vitreg, un grup care administra exclusiv această afacere, care prospera de pe urma ei şi care nu uita să-i dea partea şi lui Felician, nu atât pentru că acesta le-ar fi adus pe tavă concesiunea nesperată, ci, mai ales, fiindcă era conştient că simpla prezenţă a norocosului tânăr era singura şi cea mai de preţ garanţie că nimic nu-i va stânjeni activitatea şi profiturile.

Însă nici partea lui Felician din manufactura de mătase, nici salariul său de profesor universitar nu justificau viaţa plină de lux pe care şi-o permitea. Nu atât hainele şi mâncarea, banii aruncaţi în toate părţile, cât vila pe care şi-a construit-o a produs alte legende şi alte invidii: clădirea se ridica în mijlocul unui parc inundat în verdeaţă, brăzdat de canale, înnobilat cu alei străjuite de coloane şi statui, adăpostind grote artificiale şi ruine aduse piatră cu piatră din provincii. Vila propriu-zisă era pe o insulă înconjurată de un fir de apă şi se ajungea la ea cu ajutorul mai multor poduri bogat ornamentate. Însă luxul mare era dat de o încăpere uriaşă căptuşită cu dulapuri cu manuscrise şi alte câteva cu aparate tehnice sofisticate, minerale, pietre scrise în limbi necunoscute, statuete păgâne şi diverse obiecte despre care nimeni n-ar fi putut spune pentru ce utilitate erau destinate şi din ce loc proveneau. Şi, iarăşi, cei ce au pătruns în acele locuri – şi nu erau puţini! – au avut suficiente motive spre a amplifica mitul, povestind tot ce le trecea prin cap, în cazul lui Felician nimic nemaipărând imposibil. Scribul a găsit, de pildă, o menţiune contemporană conform căreia din vila personajului nostru ar fi pornit un canal subteran ce o lega direct de Palatul Sacru şi un altul de Universitate. Desigur, după aceleaşi surse, şi galeriile apeductelor erau accesibile din acel loc. Însă asemenea privilegii nu erau permise decât pentru împărat şi încercările unor demnitari imprudenţi de a le egala

au fost întotdeauna, până la urmă, pedepsite cumplit. Până şi în cele mai îndepărtate provincii, imitarea măreţiei imperiale era plină de riscuri, chiar dacă exarhii şi guvernatorii respectivi erau chiar reprezentanţii augustului în acele locuri. La Constantinopol, până la urmă, şi Ioan de Capadocia, Belizarie sau alţii dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai lui Iustinian şi-au văzut averile – uriaşe – confiscate în favoarea bazileului. În Bizanţ, marile bogăţii au fost întotdeauna adunate, admirate, strălucitoare, dar apanaje ale momentului, oricând gata de a se întoarce împotriva stăpânilor lor. Şi aceasta făcea parte din regulile vieţii ce se pregătea pentru Apocalipsă.

Şi, totuşi, anii petrecuţi la Universitate n-au lăsat în urmă decât lucrări, o casă luxoasă şi o familie. (Felician s-a căsătorit cu o nepoată de-a tatălui său vitreg, de care s-a despărţit curând pentru a se însura cu o fiică de aristocrat, aleasă pentru el din cele mai înalte interese. Din această căsnicie i s-au născut copiii.) Toate mirările autorilor cum de n-a fost Al Patruzeci şi doilea deranjat în viaţa lui şi explicaţiile ce s-au dat au venit mai târziu. Pe vremea lui Iustinian, Felician era tot tânărul şarmant, aducând noroc celor pe care-i întâlnea, bun prieten, mărinimos cu săracii – las' că şi avea de unde! –, oaspete dorit de orice amfitrion. În casa lui se întâlneau atât eruditţi, cât şi numeroşi tineri dornici de învăţătură, dar şi de relaţii şi, mai în fiecare seară (după alţii, de două ori pe săptămână), la reşedinţa Celui de Al Patruzeci şi doilea se discuta literatură, ştiinţă şi religie. Iar, după ce plecau şi ultimii oaspeţi, gazda se retrăgea în odaia sa de lucru şi muncea până spre dimineaţă, când dormea cel mult două ore şi o lua de la capăt. Tânărul privilegiat al sorţii părea să nu cunoască necazurile şi viaţa i se desfăşura exemplar.

Cu toate acestea, până în 565, anul când Al Patruzeci şi doilea a împlinit douăzeci şi cinci de ani, anul când a murit bătrânul împărat şi anul în care i se va modifica şi lui soarta, până în anul 565 chiar şi Felician avusese de luptat cu viaţa. Totul a început cu „ştiinţa care se apără", după cum a afirmat un

contemporan, uimit de puterea de muncă şi de genialitatea atribuită tânărului savant. „Nimic nu-i scapă lui Felician, scrie el, şi ştiinţa trebuie, neputincioasă, să-şi dezvăluie toate secretele în faţa lui. Nu există o relaţie între aştri, o funcţie a unui organ, o lucrare a unui filosof care să-i fie străine învăţatului acestuia: el ştie tot, poate mânui cele mai ciudate aparate şi este în stare să măsoare orice mărime i-ai cere." Ceea ce pentru alt om de ştiinţă – continuă acelaşi autor – se dezvăluie după ani şi ani de căutări, Al Patruzeci şi doilea află în urma a (doar) câtorva nopţi de studiu. Aşa că, înfricoşate, toate disciplinele cunoaşterii s-au aşezat la sfat şi au pus la cale tactica după care să-l împiedice să le cucerească în întregime. Ne este descris în amănunţime acest Consiliu al ştiinţelor, propunerile lansate şi strategia adoptată, iar tactica ar fi fost că manuscrisele i-ar fi umplut cu ciuperci pielea albă, lecturile prelungite i-ar fi distrus vederea, iar substanţele pe care le amesteca în experienţele sale i-ar fi atacat plămânii. Toate astea ar fi fost reprezentate, mai târziu, şi de actori, sub forma unei alegorii intitulate „Lupta Învăţatului cu Învăţătura", iar sfârşitul fericit era oferit de biruinţa savantului bătrân, a cărui supremaţie este recunoscută atât de semeni, cât şi de ştiinţe şi care este salvat de îngerii trimişi să-l ocrotească pentru modul cum apără el Sfânta Credinţă.

Lăsând la o parte descrierea simbolică a poeţilor, care, în tratarea subiectului, s-au îndepărtat binişor de Al Patruzeci şi doilea, scribul va reveni la Felician şi-l va găsi la nici douăzeci şi cinci de ani în culmea gloriei, bogat, însă foarte bolnav. El, obişnuit să trateze nenumăraţii suferinzi ce îi cereau ajutorul, pornind de la cauzele afecţiunilor, n-a fost în stare să-şi ocrotească ochii obosiţi de prea multele ore de studiu şi nopţi de veghe. Astfel, miopia i s-a accentuat mereu, fiind obligat să folosească lentile tot mai puternice pentru a mai putea citi. Se spune că Aetios din Armida, medicul de curte al lui Iustinian, autorul unui vast compendiu al ştiinţelor medicale (lucrare născută tocmai din concurenţa cu Felician) şi celebru oftalmolog, l-ar fi tratat pe baza teoriei celor patru umori, dar Al Patruzeci şi doilea nu s-a însă-

nătoşit fiindcă se încăpăţâna să nu creadă în această teorie. Aşa că Felician s-a adresat, în continuare, tot lui Anthemios din Tralles, cel mai mare specialist în oglinzi şi lentile, continuându-şi viaţa în acelaşi ritm, îngrozit că tocmai privirea îl ajuta tot mai puţin. Xantoamele şi erupţiile ce i-au maculat celebra piele albă, împreună cu respiraţia-i mereu mai grea, au trecut multă vreme aproape neobservate. Doar cei foarte apropiaţi au ajuns să-i cunoască disperarea cumplită: ştiinţa, pretindea el, nu se purta cinstit – ea nu lupta cu el pe calea raţiunii, ci lovea în mod laş, pe la spate. Oricât punea Al Patruzeci şi doilea să i se şteargă manuscrisele, un praf fin se ridica din ele, un praf numai de el simţit, producându-i strănuturi repetate, iritări ale pielii, sufocări şi câte şi mai câte. (Azi, bolii acesteia, aminteşte scribul, i se spune „alergie".) Ieşind la aer sau în altă încăpere, lipsită de cărţi şi de vechi pietre, de aparate pentru experienţe şi de papirusuri îngălbenite, simptomele se atenuau. Era evident că era cunoaşterea cea care se opunea în felul acesta, iar imaginaţia ei era pe măsură: noi şi noi neplăceri apăreau, ori de câte ori se apropia prea mult de ea. La început au fost petele galbene pe piele, apoi mâncărimile şi tot felul de ciuperci, au urmat problemele de respiraţie, strănuturile şi sughiţurile. Fără ca toate acestea să se retragă, ştiinţa, perfidă, îi atacă privirea, îi provocă dureri cumplite de cap, îi luă pofta de mâncare. Felician ştia cu cine se luptă, însă n-avea cum să explice toate astea altcuiva. Îşi îngădui o vacanţă şi plecă pentru câteva luni pe insula Delos. Îşi luă cu el soţia şi copiii, dar nici o carte. Se plimbă pe malul mării, respiră aerul îmbibat cu miros de alge în putrefacţie, înotă, stătu la soare. Simptomele îl părăsiră şi peste doar o săptămână i se păru că s-a vindecat. În curând, însă, simţi nopţile prea lungi şi zilele nesfârşite – el nu era obişnuit cu o asemenea viaţă. Dar tot atunci descoperi acolo un tânăr venit din Italia, vorbind o sumedenie de limbi şi ascunzându-se pentru o vină pe care nu dorea s-o mărturisească. Omul era cult şi pretindea că a scris un manual de logică şi un altul de muzică. În perioada aceea se ocupa de aritmetică şi verifica teoremele anticilor. Nimic, nici o afirmaţie nu era

inatacabilă pentru el, înainte de a se convinge singur de adevărul ei. Tatăl său fusese învăţător la Ravenna, iar unchiul său zidar de biserici. Chit că nu era creştin, acela lucrase şi cu celebrul Occelus. Tânărul se numea Ţipor.

După aceea, întâmplarea a făcut ca în acelaşi loc ferit, unde Felician s-a retras spre a se vindeca de agresiunile ştiinţei, să dea de Ioannes Philoponos, matematician şi fizician, autorul unui tratat despre astrolab (Ioannes Philoponos, al cărui prim element în teoria lumii nu era decât monada!), şi de Kosmas Indikopleustes, agronom şi zootehnician creştin, cel ce refundamenta disciplinele impregnate de vechiul spirit ptolemeic. Această asociere de mari bărbaţi, rămaşi în dicţionare, într-un loc atât de ferit de marile centre şi de importantele drumuri maritime, ar fi fost poate miraculoasă, dacă scribul n-ar avea o explicaţie mult mai simplă: în antichitate, ca şi mai târziu, ca şi în vremea revistelor de mare circulaţie şi a televiziunii prin satelit ori a Internetului, întâlnirile între mai multe spirite mari formează condiţia necesară ca acele personalităţi să intre în conştiinţa publică. Cunoscându-se şi agreându-se între ele sau polemizând vehement, ele se sprijină unele pe altele, forţând în grup porţile istoriei. Cel ce n-a avut norocul unor astfel de întâlniri, oricât ar fi de genial, arde la propria-i flacără şi dispare. În privinţa aceasta, cele mai perfecţionate cuceriri ale mass-media n-au schimbat nimic.

Cei patru (Felician, Ţipor, Ioannes Philoponos şi Cosmas Indikopleustas), dar, poate, şi alţii, pe care scribul n-a reuşit să-i descopere, au început să reînnoade în uitatul Delos o nouă mişcare culturală. Şi, spre disperarea sa, deşi nu citea şi nu scria nimic, ci doar peripatetiza în lungi plimbări pe plaja mării, ştiinţa a intervenit din nou prompt: Felician răguşi atât de tare, încât vocea pur şi simplu îi dispăru. (Nici urmă de aşa ceva în lungile plimbări de până atunci cu ai săi, când admiraseră doar valurile şi vorbiseră despre o mie şi unu de fleacuri.)

Aşadar, considerând că nu are nici un rost să se lase bătut, Felician începu din nou să lucreze. Iar, peste puţin timp, dacă şi aşa nu s-a schimbat nimic, îşi luă familia şi reveni la Constantinopol.

Se apropia anul 565, anul când bătrânul împărat avea să moară, încheind cea mai lungă perioadă de stabilitate politică – dar şi de îngheţ public – din istoria Bizanţului. Lumea, obosită, aştepta cu nerăbdare o schimbare, chiar dacă aceasta ar fi fost reprezentată de sfârşitul lumii atât de des amânat. În context, scribul a mai găsit încă un poem despre „Lupta Savantului cu Cunoaşterea", un poem epic care ne poate face să credem că totuşi contemporanii lui Felician erau la curent cu drama lui, chiar dacă opera literară se situează pe un plan de largă generalitate. Mai târziu, când anecdota personală se va fi şters din conştiinţa ascultătorilor poemului, acesta va fi „actualizat", o variantă proaspătă, mai apropiată de noi cu vreo sută cincizeci de ani şi intitulându-se „Lupta Creştinului cu Diavolul", va acoperi originalul, conflictul devenind, bineînţeles, cu totul altul.

Revenit la Constantinopol, Felician îşi reluă cursurile la Universitate. Încă înainte de a fi împlinit douăzeci şi cinci de ani, Al Patruzeci şi doilea reprezenta o constantă la fel de obositoare ca şi împăratul. Era profesor de aproximativ şapte ani, după toate probabilităţile trebuia să mai rămână la catedră încă treisprezece. Prelegerile sale erau audiate de un mare număr de studenţi, se dovedeau la fel de strălucitoare, însă nu mai erau susţinute de un „copil-minune", ci de un bărbat, dacă nu bătrân, cel puţin fără vârstă.

Discursurile îi erau tot mai greu de urmărit de un public nou, trebuind să treacă perioade tot mai lungi de iniţiere pentru ca auditoriul să se poată introduce suficient ca să poată înţelege firul. Pe nesimţite, în capitala lumii, totul devenise apăsător, fiecare zvon, fiecare fapt şi fiecare semn ceresc prevestea schimbări greu de apreciat: desigur, se apropia Sfârşitul Lumii, dar o forţă de neînţeles lucra în subconştientul fiecărui individ, făcându-l să nu mai aibă răbdare – *să vină orice, dar să vină odată!*

Şi atunci, înainte de a muri Iustinian, în viaţa lui Felician se petrecu o clipă miraculoasă, ceva ce scribul nu ştie să i se fi întâmplat vreodată altor muritori. Al Patruzeci şi doilea îşi reluase de mai multe luni programul de lucru obişnuit: la

Universitate, cu fel şi fel de oameni în discuţii întâmplătoare, la terme şi pe Mese, serile în vila sa atât de invidiată, iar noaptea în încăperile-i de studiu. Ştiinţa continua să-i facă tot felul de şicane, pe lângă vechile simptome ivindu-se mereu altele şi altele. De văzut aproape că nu mai vedea deloc fără lentilele cele mai sofisticate puse la dispoziţie de Anthemios din Tralles, vocea îl părăsea tot mai des, uneori nemaiputând vorbi zile în şir, perioade când îşi uimea publicul cu experienţe ingenioase sau punea un învăţăcel să citească pagini pregătite de cu noapte. Altă dată i se revoltau intestinele; începuse să-i cadă şi părul, el acoperindu-şi, în mod firesc, calviţia cu o coroană de lauri, în stilul vechilor romani, nimănui nepărându-i-se altfel decât normală această podoabă pe capul unui savant oficial de renumele lui Felician. (Dar unde dispăruse frumosul urmaş al lui Leukos, sublimul înger redivivus?) Al Patruzeci şi doilea nu se dădea nicicum bătut: inventa ştiinţa o nouă agresiune împotriva sa, inventa şi el un şiretlic spre a putea continua. Dar de vindecat, el era cel mai în măsură să ştie că nu se mai putea însănătoşi: pentru aceasta – conform convingerii sale nestrămutate – ar fi trebuit să înlăture cauza. Înlăturând cauza, ar fi putut să supravieţuiască, însă n-ar mai fi avut posibilitatea să-şi continue unicul trai ce-l interesa. Dilema era irezolvabilă.

Singurul lucru ce nu s-a schimbat în nici un fel a fost norocul său providenţial în toate celelalte domenii ale vieţii: şi în continuare, pe tot ce punea mâna se transforma într-o sursă de câştiguri neaşteptate, tot ceea ce risipea în stânga şi în dreapta se întorcea cu o însemnată dobândă, orice spunea era socotit infailibil şi nimeni nu concepea să-i răstălmăcească vorbele, iar Puterii nici măcar nu-i trecea prin gând să-i facă vreun proces de intenţie, darămite să-l pună sub vreo învinuire şi să-i agreseze fiinţa sau bunurile. Din punctul de vedere al reuşitei sociale, totul era în cea mai desăvârşită ordine. În privinţa lui, nimeni nu se aştepta la vreo schimbare, nimeni în afară de el însuşi. Doar el ştia că lupta lui disperată de a-şi putea continua viaţa – *unica viaţă ce i se părea, pe atunci, demnă de a fi trăită* – n-o va mai putea duce la nesfârşit. Şi tot el era cel ce ştia că dilema

pe care nu era în stare s-o rezolve se va lămuri într-un fel sau într-altul de la sine, într-un viitor ce nu părea să mai poată fi amânat. Însă creierul îi refuza să facă anticipaţii şi ceea ce a urmat nici nu putea fi prevăzut de o minte de om, oricât de extraordinară ar fi fost acea minte.

În toamna târzie a lui 565, mai precis în noaptea de 13 spre 14 noiembrie, Felician a trăit o revelaţie de un gen cu totul diferit de toate experienţele miraculoase atât de frecvente în epocă. El ne descrie această trăire într-un opuscul conceput în greaca veche, această ultimă lucrare nefiind făcută publică. Al Patruzeci şi doilea o copiază el însuşi în trei exemplare: unul ajunge la împăratul Mauriciu, al doilea la Ţipor şi al treilea a rămas, probabil, la autor. Dar n-ar fi exclus ca exemplarul respectiv să fi fost „volumul blestemat" dăruit de Felician Mâinii Albe, întrucât scribul a găsit o referire cum că personajul nostru ar fi fost şi cel ce a pus bazele doctrinei confreriei, iar scrierea respectivă ar fi fost prima dintr-un şir de opt cărţi malefice şi secrete, pentru uzul exclusiv al iniţiaţilor. Scribul a găsit-o la Lerins.

Acest manuscris straniu, cu un text ce încape în mai puţin de douăzeci de pagini dactilografiate, nu mai păstrează decât pe alocuri rigurozitatea ştiinţifică a celorlaltor lucrări ale savantului: dimpotrivă, el degajă o stare de puternică emoţie, uimire şi teamă. Iniţial, scribul a crezut că are de-a face cu o lucrare apocrifă, atribuită Celui de Al Patruzeci şi doilea pentru a beneficia de credibilitatea şi faima eruditului în vogă.

Felician povesteşte următoarele: în preajma morţii lui Iustinian, el a invitat, ca de obicei, un număr de cunoştinţe şi studenţi în casa sa. Discuţiile n-au fost cu nimic diferite de cele din alte prilejuri asemănătoare, poate cu excepţia faptului că s-a vorbit şi despre starea împăratului, despre ce aştepta fiecare de la succesorul la tron, despre ce a fost bine şi, mai ales, despre ce a fost mai puţin bine în epoca ajunsă în amurg. Gazda trecea printr-o stare deosebit de proastă, era răcit, îi curgea nasul, dar avea probleme şi cu intestinele şi suferea de cumplite dureri de cap. Când au plecat, în sfârşit, oaspeţii, se făcuse aproape miezul nopţii. Era ora obişnuită când Felician

trecea în camera lui de lucru şi se apuca de studiu. După ce şi-a condus prietenii până la poarta domeniului, întorcându-se singur în casă, deschise, din greşeală, o altă uşă. Îşi dădu imediat seama de eroare şi reveni la uşa căutată. Intră în camera de lucru, dar, pentru prima oară, nu reuşi să se concentreze în muncă. Îşi aminti de cealaltă uşă şi o căută din nou. Era o uşă ce dădea spre un coridor care oferea o altă ieşire din casă, o ieşire pe care o foloseau mai mult slugile. N-avea ce căuta acolo, îşi spuse, dar nu se putea hotărî nici să plece din casă prin coridorul aflat în faţa lui, nici să se întoarcă la lucrul ce-l aştepta. Stătu mai mult timp nehotărât în faţa celor două uşi, apoi trăi revelaţia. Ambele direcţii se umpluseră simultan de viaţă şi *Al Patruzeci şi doilea avu privilegiul de a parcurge două vieţi alternative: nu se văzu în două ipostaze diferite, ci doar străbătu până la capăt ambele trasee.*

Dacă s-ar fi întors la studiu (dar s-a şi întors!), ar fi lucrat până spre zori, însă s-ar fi simţit îngrozitor de rău (şi niciodată nu s-a simţit Felician atât de rău), n-ar fi reuşit să închidă ochii nici măcar cele două ore, ca de obicei, şi dimineaţa ar fi ieşit în oraş, cu gândul de a merge la terme. N-avea nici o poftă să plece de acasă, atât de rău se simţea, dar spera că, înlăturând cauza – blestemata ştiinţă tolănită peste tot în uriaşa sa casă –, îşi va reveni. Dar şi pulsul oraşului era greu, împăratul în agonie îi transmitea starea sa. În plin centru îl copleşi un acces de tuse, urmat de puseuri de vomă. Trebui să caute un colţ mai ferit, să se liniştească. Acolo, pe jumătate leşinat, fu atacat de doi indivizi care îl jefuiră, îl omorâră şi-i aruncară corpul într-un canal. N-a fost găsit niciodată. Legenda preferă să-l coboare în Constantinopolul subteran, să-l lase să mai trăiască decenii întregi acolo şi să-l aşeze în fruntea unei organizaţii criminale foarte asemănătoare celei ce conducea în mod tradiţional drept în împărăţia demonilor. Cunoştinţele nesfârşite, nenumăratele invenţii, faima şi bogăţiile pe care se presupunea că le stăpâneşte, totul îl făcea ideal pentru un asemenea rol. (Se pare că abia cu mulţi ani mai târziu, organizaţia pe care ar fi controlat-o după 565 Felician ar fi devenit în conştiinţa publică Mâna Albă.)

Oricum, în opusculul său, Al Patruzeci şi doilea nu se referă la toate astea: el va povesti experienţa morţii sale stupide şi va mai aminti doar de eforturile îndelungate şi zadarnice ale familiei de a afla ce s-a întâmplat cu el.

A doua uşă dădea spre coridorul sclavilor. Iar Felician trăi şi cealaltă alternativă: o trăi la fel de intens şi de nemijlocit ca şi pe prima.[1] Străbătu coridorul şi ieşi într-o străduţă din spatele casei. Doar după câţiva paşi, constată că a ajuns din urmă un grup dintre invitaţii săi, opriţi să mai dezbată un subiect neterminat în timpul colocviului la care au participat cu toţii. Al Patruzeci şi doilea intră şi el în vorbă, apoi plecă împreună cu o parte dintre convivi spre mare. Starea proastă începu să cedeze şi, rămas singur, percepu că se simte din nou uşor, cum nu s-a mai simţit de ani de zile. Stătu îndelung pe ţărm şi privi întinderea întunecată şi vie. După multă vreme, pentru prima oară, se simţea bine. Nu gândi la nimic şi admiră valurile până se lumină de ziuă. Atunci, cu regret, se sculă de pe piatra pe care şezuse şi o luă spre casă. Pe drum, gândi din nou la problemele pe care intenţionase să le cerceteze în noaptea ce tocmai a trecut şi la cele pe care urma să le expună în dimineaţa aceea la Universitate studenţilor. O dată cu acele gânduri îi reveniră şi greţurile şi-l apucă un puternic acces de tuse. Renunţă să se întoarcă în casă, trecu pe lângă ea şi o luă spre terme. În oraş era agitaţie, se spunea că Iustinian ar fi murit, alţii se temeau să nu fie doar un zvon. Felician simţea tot mai limpede că se

---

[1] Interesant că Al Patruzeci şi doilea nu poate preciza dacă experienţele au fost simultane sau succesive şi emite ipoteza că, în sfera vieţii, aceste (două) posibilităţi se confundă reciproc. Şi, mai insinuează Felician, de aceste *alternative trăite* a avut el privilegiul de a-şi aduce aminte. Apoi de multe altele. Dar câte asemenea tainice drumuri paralele nu pot exista? Astfel s-ar putea explica numeroase lucruri în viaţa unui om: şi pedepsele pentru fapte neştiute, şi dreptatea, şi şansa tainică. Mai departe, ne spune, speculaţiile devin atât de incontrolabile, încât este mai bine să ne oprim înainte de a păşi pe un drum prea periculos pentru o minte de muritor. (Ne previne el, cel care niciodată n-a pus stavilă libertăţii gândirii şi neastâmpărului cercetării!)

termină o eră nu numai pentru Bizanţ, ci şi pentru fiecare om în parte. („O dată cu Împăratul murea şi vechea noastră viaţă", notează el în scrierea amintită de scrib.) Spre după-amiază vru iarăşi să revină acasă şi din nou, la apropierea de superba lui vilă, i se făcu rău. Petrecu şi acea noapte pe aceeaşi piatră de la malul mării şi fie că adormi şi avu un vis, fie că acest vis i se arătă în stare de veghe, se făcea că Iustinian a murit şi că s-a pornit o vânătoare după vechii protejaţi ai împăratului. Văzu limpede cum la el acasă, în timpul unuia dintre obişnuitele colocvii, au năvălit soldaţii, şi toţi cei de faţă au fost arestaţi, torturaţi şi batjocoriţi sub învinuirea de pederastie, delict aspru sancţionat încă de pe vremea defunctului bazileu. Aceasta fusese cea de-a treia variantă trăită intens, aievea, de către Felician. Era limpede, acasă nu trebuia să se mai întoarcă, a înţeles el. Şi, din clipa aceea, a priceput că norocul lui, atât de des invocat de toată lumea, se transformase într-un dar unic: acela de a putea alege între numeroasele bifurcaţii pe care i le rezerva soarta.

Este greu de spus ce a făcut Al Patruzeci şi doilea în acea variantă – la fel de adevărată ca oricare alta –, după ce a părăsit pentru totdeauna Constantinopolul. Din lucrarea pomenită rezultă doar că s-a îndreptat iniţial spre apus, că a întâlnit în Italia „vechi cunoştinţe", că acolo a scris acel opuscul şi că, zilnic, putea să aleagă între nenumărate posibilităţi, calitate cumplită întrucât îl obliga la trăirea efectivă a mai multor destine. „Iar viaţa, oricât de mizerabilă, se leagă de tine într-o cuplare vicioasă, pe care o percepi paroxistic şi de care, oricât ar fi de dezgustătoare văzută de afară, îngrozitor de greu te poţi despărţi."

Prea puţine date mai cunoaştem din perioada a doua a acelei vieţi a lui Felician. Doar câteva jaloane ne mai sunt cât de cât de folos.

1) Autorul notează: „În primii douăzeci şi cinci de ani de viaţă am trăit un destin fericit. În ceilalţi (ani), nu cu mult mai mulţi, am trecut prin infinite întâmplări şi m-am despărţit, de fiecare dată, la fel de greu de ceea ce-mi era hărăzit. Până când mai eşti legat şi cu un singur fir de un anumit trai, despărţirea

este cumplit de dureroasă. Şi, astfel, 30–35 de ani devin o eternitate."

2) „În Italia am înţeles cât de trecătoare sunt toate."

3) „Eu nu am fost un contemplativ şi nici n-am urcat pe Klimax[1], deşi doar evadarea tot mai instinctivă din vechile mele gânduri m-a mai ţinut în viaţă."

4) „Există constant şi o altă fericire, în afara celei pe care ai cunoscut-o şi de aceea este atât de greu ca oamenii să se pună de acord. Eu însumi am trăit nenumărate fericiri, de multe ori opunându-se una alteia."

5) „În Italia am mai cunoscut şi fericirea carnală. A fost ultima dată. Pe atunci încă nu aveam indicii despre cum va continua acea etapă, dar ştiam că o altă alternativă m-ar fi dus la o moarte violentă."

Pentru a putea continua cu atât de puţine elemente biografia Celui de Al Patruzeci şi doilea, scribul trebuie să le ia, de la început, drept bune. În primul rând, el este obligat să considere opusculul, pe care-l foloseşte drept ghid, ca fiind conceput de Felician spre sfârşitul vieţii, totul semănând cu un bilanţ.

A doua întrebare este: în ce scop a scris un om toate astea, după ce atâta vreme n-a mai notat nimic? Ţinând cont că a avut grijă să facă mai multe còpii şi să le trimită la adrese fixe, astfel ca lucrarea să poată supravieţui, este de presupus că Felician a vrut să-i prevină pe toţi muritorii că a-ţi putea alege calea printre mai multe alternative cunoscute este la fel de greu, dar mult mai dureros decât traiul normal. „Fiecare drum se lipeşte de tine atât de puternic, încât devine înfiorătoare orice despărţire."

Opusculul nostru n-are titlu şi – cel puţin exemplarul de la Lerins – este incomplet şi amestecat cu alte texte. [De pildă, exemplarul consultat de scrib are în continuare un inventar al

[1] Klimax = „Scara Paradisului" de Ioan Klimax sau Ioan Scărarul; descrie treptele necesar a fi urcate pentru a ajunge la anihilarea inteligenţei şi la apatie, prin meditaţie asupra morţii.

unor obiecte preţioase (din casa părăsită de Felician? Din alt loc? Cu ce scop intercalat într-o asemenea lucrare?) Sunt înşirate şi descrise obiecte de veselă: vase lucrate din pietre rare (calcedoniu, lapislazuli, onix, jasp), vase de argint decorate *en repousse* şi altele de email cu incrustaţii în *cloisonné*, sticlărie preţioasă, căni de bronz cu incrustaţii etc. Lista n-are nici un sens în textul opusculului, însă, i s-a spus scribului, ea apare identic şi în celelalte două exemplare!] Poate că un fragment pierdut, eventual o introducere, ar fi fost mai explicit în această privinţă.

Cele „cinci jaloane" extrase de scrib ne dau nişte indicaţii biografice deosebit de preţioase. Dacă acceptăm ipoteza de lucru a scribului, după care broşura ar fi fost scrisă la sfârşitul vieţii lui Felician, atunci cei „30–35 de ani ce au devenit o eternitate" ne conduc la concluzia că, într-una dintre ipostazele vieţii sale, Al Patruzeci şi doilea ar fi trăit până spre anul 600. Iar faptul că un exemplar al lucrării ajunge la împăratul Mauriciu vine în sprijinul acestei afirmaţii.

Din relatările după care s-ar fi oprit în Italia şi în Iberia rezultă că, în partea a doua a vieţii sale, Felician a călătorit mult, părăsind traiul sedentar pe care l-a cultivat la Athena. El nu s-a eliberat de tumultul vieţii, nu s-a retras într-o recluziune mistică, chiar dacă „a evadat, tot mai intuitiv, din vechile (sale) gânduri". El nu se mai ia la trântă cu cunoaşterea ştiinţifică şi aceasta îl lasă în pace. Cauza suferinţelor sale fizice fiind îndepărtată, Felician va supravieţui încă mulţi ani.

Interesante sunt, însă, consideraţiile teoretice ale autorului, consideraţii ce fac abstracţie de starea sufletească, de teamă („Sunt eu un animal hăituit: fug de nenumăratele capcane ce mă pândesc la fiecare cotitură a drumului, dar, spre deosebire de fiara norocoasă, eu trebuie să trăiesc fiecare alternativă până la capăt, să sufăr şi să mor, disperat, de atâtea ori") şi de transformările atribuite personajului. În consideraţii îl regăsim pe logicul Felician, pe autorul *Eticii* care a stârnit atâtea controverse, pe gânditorul apt de a aşterne pe hârtie în mod clar şi plăcut exact ceea ce a dorit să spună. Stilul este cel ce dă

certitudinea că autorul ciudatei mici lucrări, din care lipsesc începutul şi sfârşitul (şi poate şi alte părţi), nu poate fi decât Al Patruzeci şi doilea. Desigur, în consideraţii, şi ideile îi aparţin, însă ideile puteau fi foarte bine preluate ulterior de cine ştie ce discipol.

Cel puţin trei momente rămân din această mică operă[1].

Prima se referă la noţiunea de fericire şi Felician revine la vechea lui idee că fericirea este în funcţie de individ, de experienţa sa de viaţă, de factorii de mediu întâlniţi, de numeroasele „prezenţe nocive neluate conştient în seamă" (factori de stres, le-am spune noi astăzi şi factori alergici, cum le-am mai spus), „de atâtea cauze încât nimeni, oricât de educat şi de atent ar fi, nu le poate înşira măcar în propriul său caz". De aceea, neexistând un motiv care să se lovească de acelaşi teren, nici efectele nu pot fi niciodată identice. „Dragostea", „bogăţia" şi „gloria", precum şi toate celelalte, spune moralistul Felician, sunt cuvinte abstracte. Atunci când acoperă un anumit exemplu, ele nu mai au aceleaşi semnificaţii ca în cazul altui exemplu, deşi rămân tot „dragoste", „bogăţie" şi „glorie". De aceea, fericirea unuia nu este niciodată egală cu fericirea altuia, dar nici măcar repetabilă identic la unul şi acelaşi individ. De vină este gradul prea mare de generalitate al termenilor, spune Felician, convenţie prin care indivizii ajung totuşi la o relativă comunicabilitate. Întorcându-ne la „fericire", Al Patruzeci şi doilea, care nu mai este de mult profesorul şi polemistul de la Constantinopol şi care aminteşte acum doar în treacăt lucruri ce au devenit pentru el certitudini definitive, „fericirea" fiind atât de diferită de la om la om, născând orizonturi de aşteptare atât de neomogene, duce la intoleranţă şi conflicte. Asta fiindcă oamenii nu şi-au impus ca ţelul suprem moral teoretic să corespundă cu cel practic, pentru că în credinţă indivizii au rămas prea raţionali, iar în educaţie sunt îndemnaţi spre nişte concepte abstracte, ce duc mai mult la rivalităţi, în loc de a fi

---

[1] Totul fiind conţinut în context, nici una dintre aceste concepţii nemaifiind explicitată. Pentru autor, ele sunt subînţelese.

învăţaţi că fericirea este paralelă, neconcurându-se fericirea unuia cu fericirea altuia. Ca şi în atâtea alte domenii, confruntarea este inutilă, oricâte energii ar înghiţi şi oricât de dur s-ar manifesta.

Al doilea moment se referă la cunoaştere, la oportunitatea ei, la adâncimea până unde este posibilă. În primul rând, ne dă de înţeles Felician, cunoaşterea cosmosului, a pământului şi a tot ceea ce ne înconjoară nu este raţională decât ca un apanaj al cunoaşterii de sine. Dar cunoaşterea ta, ca individ, este imposibilă, ea depinde de o infinitate de factori diferiţi şi analizarea fiecărui factor nu face decât să permită alte zeci de variante. „Fiecare uşă pe care o deschizi te duce inevitabil la o încăpere care poate fi traversată prin cel puţin alte două uşi." „Cunoaşte-te pe tine însuţi" reprezintă *taina*, de care nu poţi decât să tinzi să te apropii, fără a putea însă vreodată s-o atingi. Însă chiar şi această apropiere se poate încerca prin nenumărate căi, demersul ştiinţific practicat de el la Constantinopol nefiind decât o posibilitate dintre cele multe. Tot ceea ce a făcut ulterior, chit că nu mai era „activitate ştiinţifică", l-a apropiat în aceeaşi măsură – chiar dacă irelevantă – de *taină*. (Interesantă pare aici şi discuţia dacă omul poate sau nu poate învăţa ceva din experienţa trecută. Beneficiar al constatărilor alternative, Felician se considera exemplul cel mai bun pentru incapacitatea omului de a putea utiliza în folosul său ceea ce a învăţat pe propria-i piele. „Caracterul, disciplina şi educaţia sunt primordiale şi nu experienţa", spune el. Tema va fi amplu dezbătută, fără a fi rezolvată nici azi. Julien Benda, de pildă, acuză de vina de a crea o „barbarie eternă" pe cei ce neagă, asemenea Celui de Al Patruzeci şi doilea, că omul învaţă din propriile-i întâmplări. Dar trebuie să-i dăm credit şi lui Felician, muritorul cel mai expert în „experienţe alternative".)

Iar al treilea moment îl constituie atitudinea lui Felician faţă de sistematizarea tot mai riguroasă a participării la actul de credinţă. Al Patruzeci şi doilea nu era ceea ce se numeşte îndeobşte un religios practicant, el cunoştea mai bine dogma decât mulţi habotnici, însă, cu cât Biserica se organiza mai

sever, cu atât, spunea el, se îndepărta ea de nevoia de a crede a individului, fiindcă nevoia de Dumnezeu nu se materializează nici prin planificare şi nici prin clasificare. „Fiecare om are o religie, cei ce nu cred în Dumnezeu sau în Zeii obştii lor se supun celor mai multe superstiţii strict personale, care, până la urmă, tot o religie sunt." Organizarea riguroasă a Bisericii, regulile formale, dar şi precizările dogmatice prea subtile nu sunt decât îndepărtarea de Dumnezeu, iar clerul, în loc să-l ducă pe credincios la Divinitate, îl rătăceşte pe drumuri secundare. („Doar atunci când nu mai înţelege, ci doar simte ce i se spune, omul simplu se reîntoarce la misterul Lui.") Religia, se pretindea, ne duce la adevăr şi, se mai pretindea, ne duce şi la fericire. Fericirea nefiind aceeaşi, înseamnă că nici adevărul nu poate fi acelaşi.[1]

În timp ce copiii lui Felician şi copiii fraţilor săi vitregi se certau pentru marea avere lăsată de el, în vreme ce norocul părea să fi părăsit casa dispărutului, astfel încât întreaga bogăţie se prăbuşise în doar câţiva ani, Al Patruzeci şi doilea rătăcea prin labirintul destinelor sale alternative. Indiferent că acasă urmaşii săi mai nutreau, în taină, speranţa că se va întoarce, readucând cu sine şi norocu-i proverbial, el târa în urma sa, într-un marş împleticit, mereu alte spaime, dar şi alte fericiri.

Datele din cărţulia Celui de Al Patruzeci şi doilea, scrisă după decesul său „oficial", nu ne dau alte indicaţii utile în legătură cu cele ce s-au întâmplat exact cu Felician de la moartea lui Iustinian şi până la propria-i moarte, ci ne oferă doar un şir

---

[1] Interesant este rolul preotului în concepţia lui Felician: acesta nu trebuie decât să binecuvânteze, iar binecuvântarea, după Al Patruzeci şi doilea, este o pasă prin care credinciosul primeşte de la trimisul Domnului energie. (Biocurenţi, am spune noi azi.) Iar Felician face aluzii încă de la Constantinopol la aura de „raze de putere" a sfinţilor.

Şi tot Felician, spunând explicit că imaginea şi cuvântul, restrângându-se la semnificaţii, îngrădesc, prefaţează cu câteva generaţii iconoclasmul bizantin.

nesfârşit de alternative trăite şi spaima că fiecare experienţă l-a făcut să sufere mai mult, să cunoască o altă fericire.

O vreme, scribul s-a străduit să alerge după jaloanele vieţii lui Felician de după anul 565. El ştie că Al Patruzeci şi doilea a fost în Italia, în Peninsula Iberică, a avut motive să-l caute şi printre franci. Vieţile alternative au născut ubicuităţi – care şi ele veneau în continuarea biografiei personajului nostru, deoarece la Constantinopol, din pricină că tânărul savant dormea atât de puţin, lumea se obişnuise să-l vadă în multe locuri într-o zi şi să-l creadă chiar în acelaşi timp prezent în situaţii diferite. Însă, după un răgaz, toate astea i s-au părut scribului cu totul inutile. Sigur, un biograf trebuie să înşire succesiunea cronologică a întâmplărilor destinului de care se ocupă, însă, în cazul cu totul excepţional al Celui de Al Patruzeci şi doilea, fiecare ceas dădea naştere cel puţin încă unui ceas paralel şi astfel, aşa cum personajul însuşi o spune, „30–35 de ani devin o eternitate".

Felician a murit la Constantinopol ucis de nişte tâlhari, nu departe de Mese, în timp ce Iustinian se stingea în palatul său. Apoi Felician a mai murit de nenumărate ori, ultima dată (?) în jurul lui 600, de inimă, în vreme ce juca zaruri într-un han din Burgundia. Între timp, a mai murit, aproape zilnic, în cele mai diferite puncte ale Europei. A murit ucis, a murit disperat, a murit fericit, a murit bolnav sau a murit subit. O întrebare se pune, totuşi, din nou: când a murit „definitiv", în jurul anului 600 (d.Ch.) într-un stabiliment din Burgundia, Felician a ajuns la ultima ipostază sau – pur şi simplu – a refuzat să continue acest joc al alternativelor, joc pe care nu-l mai putea suporta? Este, poate, întrebarea cea mai cumplită a acestui destin extraordinar.

Înfiorat, scribul închide această pagină cu sentimentul că a văzut ceva ce nu este recomandabil pentru ochiul omenesc să vadă.

„Cel mai greu într-o asemenea viaţă este că te desparţi prea des de tine însuţi, dar şi că te afli în situaţia cvasicontinuă de a trebui să decizi, în timp ce un trai normal, «liniar», nu te obligă decât la cel mult 4–5 decizii majore în viaţă, restul decurgând de la sine." Una dintre cele „4–5 decizii majore" ale scribului a

fost aceea de a intenţiona să scrie viaţa Celor O Sută. De atunci, de când a luat acea hotărâre, el trebuie să hoinărească prin biblioteci şi arhive spre a urmări nişte destine care au ajuns să distrugă propriul său destin. Nevăzând încă, după atâţia ani de trudă, capătul tunelului, scribul, mereu în criză de timp, nu va mai căuta zadarnic ani şi localităţi pe traseul Celui de Al Patruzeci şi doilea. În cazul lui Felician, toate astea nu mai prezintă importanţă. Biografia sa porneşte dintr-un punct şi se termină într-un evantai ce tinde să acopere toată zarea. Această diversitate este, de fapt, biografia lui.

De care el a fost conţinut. De care el a fost conştient. Dar, poate, şi alţii au trecut şi trec necontenit prin experienţa lui Felician. Doar că nu sunt conştienţi de ea. Ipoteza îi aparţine, desigur, tot Celui de Al Patruzeci şi doilea.

Dar dacă nu eşti conştient de o asemenea experienţă, se mai cheamă că treci prin ea?

E, poate, mai bine să ne oprim cu Cel de Al Patruzeci şi doilea aici şi să nu mai urmăm această cale. De altfel, ca şi semnificaţiile drumului său, şi întrebările noastre ar naşte tot mai multe întrebări. Iar noi, oricum, nu le-am mai putea cuprinde.

AL PATRUZECI ȘI TREILEA
– Daedalion –
(570-630)

Ultimul dintre romani

Scribul a notat, în cadrul poveştii vieţii lui Felician, că Al Patruzeci şi doilea ar fi cunoscut pentru ultima oară fericirea carnală în Iberia, neştiind atunci cum se va termina acea alternativă. Noroc cu această precizare: urmaşii legitimi ai Celui de Al Patruzeci şi doilea se vor stinge curând, după doar puţine generaţii. Băiatul născut în Hispania, mai fragil decât ceilalţi, va constitui inelul care va continua lanţul. Ajuns aici, scribul, plângăreţ cum îi e felul, nu se poate abţine să nu repete că nu are la dispoziţie o armată întreagă de cercetători, oameni angajaţi doar spre a căuta succesiunea în nesfârşitul păienjeniş al celor două milenii şi jumătate de istorie. Neavându-i pe aceia, neavând el însuşi răgazul necesar pentru o documentare care să-l satisfacă, înspăimântat fiind tot timpul că va fi pedepsit pentru cutezanţa proiectului său prin retragerea dreptului la viaţă, înainte de a ajunge (scribul) la descrierea traiului Celui de Al O Sutălea, rămânând întreaga lucrare lăudabilă,

însă prea puţin cotabilă la nivelul dorit (asemenea unei vaze superbe din care ne-au rămas doar câteva cioburi), speriat, scribul nu poate decât să spere în steaua sa, cu nădejdea că drumul ce-l alege va merge până la capăt.

În visul lui Felician, câtă vreme acesta şi-a petrecut pe malul mării noaptea primei bifurcări a destinelor sale, Al Patruzeci şi doilea vede în amănunţime cum, în timpul unuia dintre obişnuitele colocvii din casa sa, năvălesc soldaţii, arestând, torturând şi batjocorind pe cei găsiţi acolo. Toată acea adunare de bărbaţi studioşi – sau cel puţin inteligenţi – este acuzată de trădare, dar şi de pederastie. Ororile văzute de Felician sunt dezgustătoare şi scribul nici nu le mai pomeneşte, deşi, poate, unii cititori le-ar gusta cu plăcere. Dar, oricum, dispariţia lui Felician, în noaptea aceea, va însemna dispariţia fericirii din casa lui. O dată cu moartea lui Iustinian, la conducerea statului se vor îmbulzi alţii, unele dintre vechile relaţii nu vor mai funcţiona, altele vor deveni, brusc, de-a dreptul primejdioase.

În lipsa protecţiei proverbiale a Celui de Al Patruzeci şi doilea asupra familiei, toate nenorocirile, ţinute până atunci în frâu, se vor dezlănţui din plin, distrugând în doar câteva luni o bogăţie ce părea solidă şi o familie ce se credea unită. Fiindcă nu doar inerentele schimbări petrecute o dată cu moartea bătrânului împărat vor sta la baza tuturor nenorocirilor: printre fraţi şi unchi, printre amanţi, cumnaţi şi verişori se va dezlănţui o dihonie ce nu va mai ţine cont de nici o convenienţă. Împărţirea averii şi a ierarhiilor în familia rămasă, dintr-o dată, fără stăpân va naşte ură şi va declanşa energii eminamente distructive. Manufactura de mătase va fi luată şi ea şi redată monopolului imperial. Unele dintre pământuri vor fi confiscate, altele se vor pierde în urma unor procese inutile.

Peste puţine luni, multe case au căzut pradă focului. O crimă între doi fraţi vitregi va naşte pretextul pedepsirii, după lege, nu numai a ucigaşilor, ci a întregii familii. Averea va fi confiscată. O încercare de fugă pe mare se va solda cu un naufragiu. În decurs de puţini ani, tot clanul – cât va mai rămâne din el – se va pomeni la sapă de lemn.

În acest timp, departe, în Iberia, va veni pe lume ultimul vlăstar al lui Felician. Tatăl său nu numai că nu-i va cunoaşte viitorul, dar nici măcar nu va şti că i s-a mai născut un fiu. Când se va ivi copilul, Felician va fi deja departe.

Mama Celui de Al Patruzeci şi treilea trebuie să fi fost ceva mai mult decât o simplă fată din popor: faptul că i se atribuie o descendenţă foarte umilă poate fi pus şi în legătură cu încercările rudelor din Constantinopol, doritoare să aibă lângă ele un purtător al norocului, asemenea lui Felician, dar, totodată, speriate ca nu cumva să trebuiască să împartă sperata avere renăscută cu încă un pretendent. (De modelul Felician era mai mare nevoie ca oricând.) Al Patruzeci şi treilea ar fi trebuit, în mod ideal, să repete misiunea tatălui său: să vină de departe şi să aducă noroc. În plus, să-şi vadă de treabă şi să nu emită pretenţii. (De altfel, atitudinea aceasta duplicitară avea s-o manifeste familia nobilă din capitala lumii tot timpul faţă de Cel de Al Patruzeci şi treilea: pe de o parte, se va autosugestiona că ar găsi salvarea în el, pe de altă parte, va avea grijă ca noul născut să nu ridice prea mult nasul. Noul născut, adică noul venit. Rezultatul va fi că misterioasa rudă din Hispania nu se va integra niciodată în Bizanţ, iar relaţiile ei cu neamurile nobile, însă total scăpătate, nu se vor suda. La rândul lor, aceste neamuri, dezamăgite şi acrite, îl vor declara uzurpator şi vor ajunge chiar să-l reclame pe bastard la autorităţi că şi-ar fi confecţionat o autobiografie doar pentru a veni cu scopuri duşmănoase la Constantinopol, uneltind şi spionând în slujba regelui vizigot. Cum sosirea băiatului şi a mamei sale a avut loc înaintea morţii lui Leowigild şi, deci, înainte ca regele Rekkared să se declare catolic[1], Al Patruzeci şi treilea nu era decât un păgân ivit dintr-o lume păgână, iar legenda încă vie a precocităţii tatălui său era suficientă pentru a face plauzibilă misiunea subversivă a puştiului.)

[1] Adică în anul 587.

Scribul a anticipat puţin, dar a făcut-o pentru a preciza, de la bun început, că sursele despre originea lui Daedalion sunt deformate intenţionat, ceea ce şi explică marea lor neconcordanţă. Deşi ceea ce ne-a rămas din perioada aceea, horoscopul întocmit la naşterea copilului, pare să fie una dintre puţinele dovezi care n-au fost corupte. Acest horoscop, scris în latină (motivul principal pentru care Al Patruzeci şi treilea este considerat roman), a ajuns o dată cu băiatul la Constantinopol şi s-a păstrat în mod miraculos într-un manuscris, unde a fost ascuns, aşa cum şi astăzi mulţi oameni simpli îşi păstrează actele importante în cele câteva volume pe care le posedă. Probabil că manuscrisul respectiv provenea din marea bibliotecă a lui Felician, bibliotecă ce avea să fie în parte arsă, în parte risipită în cele patru zări.

Horoscopul glăsuieşte aşa: „*Copilul va fi chemat mereu să facă ceea ce e apt să facă, însă nu va putea duce niciodată la îndeplinire; el va fi chemat mereu de oameni, spre a fi alungat de aceiaşi; va prevesti în acelaşi timp lumina şi întunericul; nu i se va putea face nici un rău, la fel cum el nu va putea face nici un bine aşteptat, ci doar multe alte binefaceri dintre cele mai ciudate; va fi tot timpul singur, deşi o armată de îngeri şi de demoni îl va însoţi pretutindeni; batjocura copiilor şi a celor slabi, el va ajunge să-i înspăimânte, în aceeaşi vreme, pe cei mai puternici dintre muritori; nu va cunoaşte fericirea obişnuită a oamenilor, iar fericirea la care va ajunge nu va purta acest nume; va fi concomitent frumos şi urât; îşi va lăsa sămânţa în nenumărate locuri, dar nu se va îngriji niciodată de ea; deşi nu va fi crezut de nimeni, cuvintele şi faptele sale vor fi răstălmăcite de toată lumea; va trăi pe pământ şaizeci de ani.*" (Ultima propoziţie pare să fie o adăugire, în care caz reprezintă o confirmare importantă a datelor naşterii şi morţii eroului.)

Al Patruzeci şi treilea va fi cunoscut drept „Ultimul dintre romani" şi, totodată, drept Daedalion. Deja din nume se poate uşor vedea cât de fragilă este biografia acestui personaj: „Ultimul dintre romani" poartă un apelativ din mitologia greacă –

Daedalion fiind fiu al lui Lucifer, aducătorul de lumină, luceafărul de zi şi de noapte, născut etimologic din „fosforus". Daedalion a căzut din tării, aşa cum Saturn a căzut din cer drept regele prăbuşit al Babilonului. Nu e mai puţin adevărat, însă, că în etimologia latină, Lucifer reprezintă zeul Hesperos, planeta Venus şi, ulterior, numele şefului „îngerilor răzvrătiţi". Elucubraţiile târzii în legătură cu Daedalion, similitudinile ·căutate între trecerea Celui de Al Patruzeci şi treilea şi modelele mitologice şi biblice se bazează tocmai pe această fragilitate a biografiei sale. Ele mai mult ne încurcă decât ne ajută să scoatem la suprafaţă viaţa personajului, aşa cum a fost.

Aşadar, fiul lui Felician s-a născut în Hispania, undeva lângă antica Numanţia, cetate distrusă de Scipio Aemilianus, după ce locuitorii s-au sinucis cu toţii. Legenda oraşului de pe fluviul Durius dăinuia de şapte veacuri şi localizarea satului natal al lui Daedalion se face pornindu-se de la această vecinătate ilustră, cu care copilul avea prea puţine afinităţi. Dar faptul că, între timp, s-au întâmplat atâtea, că regiunea aceea nu mai era romană, ci făcea parte din regatul vizigot, că amintirea unei posibile urgii latine era prezentă, că noua ordine politică stabilea relaţii speciale cu Orientul ofereau pentru localnici imaginea unei Rome şi a unui Constantinopol ce se contopeau.

Familia s-a îngrijit să creeze o versiune cât mai favorabilă ei în privinţa mamei Celui de Al Patruzeci şi treilea, astfel încât adevărata ei stare socială nu mai poate fi identificată. De pildă, faptul că străina se purta timorată la Constantinopol, că nu era îmbrăcată după moda capitalei, că felul ei de a se manifesta nu corespundea etichetei înaltei aristocraţii imperiale la care au urcat rudele lui Felician, toate astea nu spun nimic. Femeia sosită singură cu un copil dintr-o regiune atât de îndepărtată n-avea cum să se poarte ca o doamnă din societatea selectă a metropolei, chiar dacă ar fi provenit, la rândul ei, dintr-o familie aleasă în ţara de baştină.

Pe de altă parte, din sursele avute de el la îndemână, scribul nu poate trage prea multe concluzii: mama lui Daedalion provenea dintr-o familie ce nu s-a remarcat prin nimic deosebit şi

care, pe deasupra, nici nu se bucura de un renume prea bun. De aici s-au tras concluzii pripite: ba că Al Patruzeci şi treilea avea (pe linie maternă) o genealogie păgână, chiar evreiască, cum spune Pullman, expert în epoca lui Grigore cel Mare. El aminteşte de fauna ce s-a învârtit în jurul papei şi caracterizează, în context, unele personaje. Ba s-a spus că bunicul (dinspre mamă?!) ar fi fost un tâlhar periculos, amestecat în tot felul de incidente dubioase. Asta apropo de Mâna Albă, dar se poate foarte bine considera că se face referire la bunicul dinspre tată, pe care-l confundă respectivele surse. (Originea evreiască apare şi aluziile lui Teofilact din Simocata, dar antisemitismul acestuia – notoriu – n-a făcut decât să mai înnegrească tuşele personajului...)

Ceea ce se ştie este că familia scăpătată a lui Felician, ajunsă în culmea disperării în ultima perioadă a vieţii lui Iustin II, se grăbeşte să-l cheme pe foarte tânărul Daedalion cu speranţa exprimată că odrasla întâmplător descoperită a norocosului dispărut şef al familiei ar putea readuce bunăvoinţa Cerului asupra unor oameni care au cunoscut şi vremuri mult mai bune. Acest fapt ridică o problemă insolubilă pentru scrib: chemarea copilului la Constantinopol presupune că rudele din metropolă au făcut investigaţii rodnice în legătură cu Felician şi că i-au putut stabili itinerarul (unul dintre itinerare?), măcar până la naşterea Celui de Al Patruzeci şi treilea. (Ipoteza cum că ar fi fost creat un uzurpator doar pentru a păcăli destinul i se pare scribului prea fantezistă.) Şi, atunci, cum rămâne cu moartea „sigură" a lui Felician în noaptea în care avea să se prăpădească şi Iustinian?

Găsirea, anunţarea şi aducerea lui Daedalion în Bizanţ cerea timp. Iustinian II dispăruse şi el, Tiberiu era de acum, de cel puţin doi ani, pe tron. Până când a sosit băiatul în capitală, a mai trecut nişte timp. Apoi, în sfârşit ajuns, nu s-a întâmplat absolut nimic. Redresarea materială şi socială întârzia. Şi a întârziat să se întâmple ceva încă trei ani, până ce, după Tiberiu, a urcat pe tron Mauriciu. Încă trei ani de nădejdi înşelate, perioadă în care statutul tânărului avea să scadă încontinuu. El

nu mai reprezenta Speranţa, ci Ratarea. Corespunzător, şi obârşia sa va deveni tot mai umilă, căzând până la urmă în extrema cealaltă: în sfera răului absolut. (Acesta este şi momentul când, printre alţii, îl pomeneşte pe Daedalion şi Teofilact în culori atât de sumbre.)

Drumul din regiunea Numanţiei hispanice până la Constantinopol reprezenta o aventură extraordinară nu numai pentru un copil de opt ani. Străbătând în lat tot ceea ce se mai numea Imperiu Roman, deşi nu mai era de mult un imperiu decât în conştiinţa tradiţiei, copilul a parcurs ţinut după ţinut însoţit permanent de spaimă: spaima de a fi ucis, spaima de a fi jefuit, spaima de a fi târât în robie (şi la ce despăgubire se putea aştepta unul ca el?), spaima de obiceiuri şi graiuri străine şi spaima de spaimă, poate cea mai cumplită dintre toate. Imperiul Roman exista doar în convenţie: în Iberia, de unde venea Daedalion, regele vizigot Leowigild, cucerind Cordoba şi Regatul Suebilor, era pe punctul de a se extinde asupra întregii peninsule; între Dunăre şi Tisa se consolida un imperiu avar sub Kagan Bajan; regii perşi modificau continuu hărţile Orientului; triburile slave cădeau ca dintr-un potop fără sfârşit şi se prelingeau deja până în Grecia, iar arabii – sau saracenii, cum erau încă numiţi – se pregăteau pentru teribila lor expansiune.

Călătoriile atacă, în primul rând, tabieturile după care ne ascundem şi cu ajutorul cărora supravieţuim în vremurile cele mai bune, ca şi în cele mai grele. Bietul Daedalion nimerea dintr-o imagine înspăimântătoare în alta, fără a avea după ce se pitula. Minunile cunoscute de toată lumea din provincii arătau cu totul altfel văzute cu propriii ochi. Aproape un an i-a trebuit copilului să ajungă la Roma, iar Roma – tezaurul celei mai extraordinare ispite – trecea printr-o boală ce va dura secole. Templul Păcii şi Templul lui Marcellus s-au prăbuşit de timp, murind de bătrâneţe şi lipsă de îngrijire. Într-o lume în care totul era interpretat simbolic, ca în toate perioadele de decadenţă, aceste fapte reprezentau semne şi confirmau sugestii. La fel ca nenumăratele naşteri monstruoase, vorbe şi mişcări

ale vechilor statui – care, înainte de a se prăbuşi, se trezeau brusc la viaţă, strigându-şi fiecare cântecul de lebădă –, cutremure şi inundaţii, treptatele dispariţii ale dovezilor materiale ale trecutului năşteau noi spaime. Poate că Grigore cel Mare n-a distrus doar din fanatism edificii sau statui păgâne, ci a încercat să dea un sens înnoitor unei paragini ce nu putea duce decât la disperare. Când un fapt este cauzat de o voinţă umană, oricât ar fi de absurd, e posibil să fie tratat cu înţelegere umană, cu ură umană sau cu resemnare umană. Un fapt explicabil doar prin intervenţia supranaturalului naşte lămuriri supranaturale.

Roma, povesteşte Gibbon, suferea de spaima de longobarzi, de spaima de robie, de spaima de jaf, de frica de inundaţii şi molime, de groaza că împăratul aflat atât de departe va uita să trimită indispensabilul grâu, în timp ce Campania devenise un ţinut cu ogoare necultivate şi vile părăsite. Populaţia fostei metropole a lumii scădea mereu şi oamenii îşi spuneau că dacă Apocalipsa va mai întârzia să vină, va găsi, peste o generaţie sau două, un oraş complet depopulat. „Roma nu va fi distrusă de mâna omului, ci, zgâlţâită de furtuni, de incendii şi de cutremure, va pieri de la sine”, a proorocit cândva Sfântul Benedikt. Iar vorbele lui erau crezute şi se adevereau.

Se pare că Daedalion a rămas aproape un an la Roma. Şi, poate fiindcă un an reprezintă atât de mult în viaţa unui tânăr în plină formare, influenţele primite şi mărturisite îi vor consolida renumele de roman, lui, cel venit dintr-o provincie ce nu mai era decât prin tradiţie parte a Imperiului. Metropola de pe Tibru devenise o certitudine a trecutului. Un exarh neputincios trebuia să apere cetatea de năvălitori din afară şi dinăuntru şi trebuia să cerşească, în primul şi în primul rând, grâul de la un împărat aflat îngrozitor de departe, împărat care trebuia să dispună ca pâinea să vină din regiunile istorice aflate iarăşi în alte colţuri ale lumii, mereu mai fărâmiţate şi mai nesigure. Fără cereale nu se putea apăra Roma, iar grâul sosea de fiecare dată după ce ultima speranţă părea să apună şi când ar fi trebuit să ajungă de-acum tranşa următoare. De aceea Roma supravieţuia printr-o veşnică minune de ultimă clipă, iar barbarii pogo-

râţi aici din toate părţile nesfârşitului aveau, la rândul lor, de cucerit acest miracol muribund. La sosirea lui Daedalion şi a mamei sale, primejdia concretă se numea „pericolul longobard", un popor mai brutal decât atacatorii ce l-au precedat. Dar „pericolul longobard" era, totodată, şi ceva foarte vag pentru copilul speriat din vest: armata ducilor n-a pătruns în oraş câtă vreme a stat Al Patruzeci şi treilea la Roma, însă se zvonea zilnic, de fiecare dată cu probe noi şi indubitabile, că atacul este iminent, iar, pe de altă parte, pe mare apăreau, din când în când, flote ciudate, în locul aşteptatelor convoaie cu hrană din Sicilia sau din Egipt. Nimeni nu ştia cui aparţineau acele corăbii, nimeni nu putea intra în contact cu ele. (Şi nimeni nu se grăbea să încerce un asemenea contact.)

Natura se purta şi ea mai nemiloasă ca oricând cu Roma: cutremure şi inundaţii alternau cu ploi torenţiale, transformând împrejurimile în teritorii cel puţin neprietenoase şi decolorând palatele istorice într-un peisaj funerar. Chiar şi în puţinele locuri populate, băiatul avea impresia că păşeşte printre ruine şi faptul că întâlnea atât de rar copii de vârsta lui îi întărea senzaţia că a nimerit într-o legendă. Totul părea că se încheie la Roma, totul avea semnificaţii mitice, fiecare piatră putea nara cel puţin o istorie, dar nimic nu dădea impresia că în poveste ar mai avea loc şi o continuare. Sugestia era că viaţa însăşi s-ar fi oprit în trecut, oamenii nu mai simţeau prezentul decât prin frică. Locuiau, majoritatea, singuri, nemaiîmpreunându-se, nemaiducând un trai social. Imensitatea palatelor în paragină permitea aproape oricui să vieţuiască în spaţii mai mult decât confortabile ca mărime. Dar lumea prefera să se adăpostească în tainiţe, îngrămădindu-se în cartierele populare mizerabile, cu nenumărate locuinţe disponibile şi acestea. Şi, ceea ce l-a frapat mai mult pe copil, la Roma nu mai lucra nimeni, la Roma pur şi simplu se supravieţuia.

Amintirea acelui an, cât a adăstat împreună cu mama în numeroase case din celebrul oraş, a rămas una dintre cele mai puternice în memoria Celui de Al Patruzeci şi treilea – acolo era întuneric, spaimă şi gust de leşie. Acolo era iadul. Fiul lui

Felician, venit din însorita Iberie, a nimerit într-un oraş pe trei sferturi părăsit, cu clădiri gata de a se prăbuşi, cu oameni singuratici în locul exuberanţilor meridionali printre care s-a născut. Un cutremur, ploi cu totul neobişnuite ce păreau interminabile, o eclipsă, şobolani agresivi şi o seriozitate gravă a unei tradiţii apăsătoare, o tradiţie ce nu se putea discuta – totul era solemn, totul era strivitor. Mamă şi fiu locuiesc, la început, într-un apartament de la etajul trei al unei case unde existau zeci de încăperi libere, dar unde toată lumea se înghesuia, claie peste grămadă, pe un singur nivel. (Abia mai pe urmă a descoperit figuri necunoscute vieţuind în odăi dosnice şi la alte etaje.) De acolo s-au mutat într-un palat adevărat, însă erau singuri în el şi, deşi nimeni nu le avea grija, nu s-au simţit bine printre statui, mozaicuri şi coloane, într-un edificiu unde rătăceai dintr-o sală într-alta sau te pierdeai în curtea uriaşă, năpădită de o vegetaţie bogată şi sălbatică. Era frig în sălile acelea şi Daedalion n-ar fi putut spune de ce au plecat cu adevărat şi de acolo pentru a se muta la un han, într-un loc unde măcar erau înconjuraţi de fiinţe umane, fiinţe cu care îşi împărţeau viaţa. La fel cum nu mai putea să-şi amintească Daedalion de ce au zăbovit atât la Roma şi de ce n-au plecat imediat mai departe, spre răsărit. Probabil că mama aştepta pe cineva, probabil că înţelegerea fusese că vor fi preluaţi din fosta capitală a lumii pentru a fi duşi în actuala capitală, însă cel ce ar fi trebuit să vină n-a sosit. Sau poate că mamei i s-au terminat banii şi aştepta să primească alţii spre a putea continua drumul. Daedalion nu mai ştia toate astea, iar experienţa romană îl acaparase într-o asemenea măsură încât amănuntele logice nu-i mai păreau esenţiale. Roma nu mai era în memoria sa decât ca un tărâm subpământean, asemenea celui descris în cartea din care citea în fiecare zi câte o oră cu mama, urmând astfel un fel de şcoală, deoarece mama era convinsă că, la Constantinopol, noile rude îl vor dori pe fiul lui Felician instruit şi cu purtări alese.

Ajuns în acele „ţinuturi subpământene" s-o fi născut Daedalion, fiul lui Felician, dar şi al lui Lucifer, îngerul prăbuşit, profund nefericit, doritor de a-şi recâştiga condiţia,

însă incapabil – în ciuda eforturilor sale uriaşe – de a-şi hotărî singur soarta.

Când a plecat, în sfârşit, din Roma, băiatul a lansat, în prezenţa mai multor adulţi, o observaţie care, reţinută, i-a fost amintită peste ani cu admiraţie: „Oraşul ăsta nu va putea fi izbăvit decât dacă va veni cineva curat, alb şi puternic, gata să-l conducă şi apt s-o facă". Se spune că vorbele copilului ar fi fost aduse la cunoştinţă prefectului, un tânăr cu studii întinse, dar şi foarte bogat, şi că acesta ar fi vrut să-l vadă pe noul june prooroc. Al Patruzeci şi treilea ar fi repetat cuvânt cu cuvânt concluzia sa şi în faţa demnitarului. După puţin timp, importantul funcţionar îşi va dona întreaga avere, va construi mai multe mânăstiri şi se va retrage în meditaţie. Va reveni ca papă şi se va numi Grigore, iar după moarte va fi sanctificat.

Înainte de a pleca din Roma, în ultima seară, copilul, surescitat la gândul că va putea, în sfârşit, părăsi cetatea ce-l îngrozea cumplit, văzu la o fereastră dintr-o locuinţă a unei alte clădiri uriaşe o fetiţă. Ea se aşezase pe pervaz şi privea în gol şi Al Patruzeci şi treilea avu impresia că o surprinde în vreme ce voia să sară de la etajul acela înalt. Ea nu-l observă, continua să privească niciunde şi inima lui Daedalion bătea să se spargă: va sări sau nu va sări frumoasa fetiţă în gol? Al Patruzeci şi treilea o înţelegea din plin – sau credea că o înţelege din plin: biata fiinţă nu avea speranţa de a părăsi Roma, fiind condamnată să rămână acolo, în mijlocul tuturor spaimelor. Daedalion o privi multă, multă vreme şi îi jură – deşi ea nu avea cum să-l audă – că, odată, o va salva şi pe ea. Ca toate proorocirile sale, şi aceasta se va adeveri. Şi, ca toate proorocirile sale, şi aceasta se va adeveri altfel decât te-ai fi aşteptat.

Daedalion şi mama lui au străbătut fără incidente Italia de la Roma la Ravenna şi de aici s-au îmbarcat pe o corabie ce făcea curse regulate, prin Bari, la Constantinopol. Inima copilului devenise mult mai uşoară, pe mare n-aveai a te teme decât cel mult de furtună. Mediterana era un loc sigur, iar după atâtea semne rău prevestitoare, odată urniţi din loc, până şi ploile acelea

nefireşti dispăruseră, cerul redevenise albastru ca întotdeauna, oamenii prietenoşi. Mai mult ca sigur că mama trebuise să aştepte nişte bani la Roma şi că aceştia, odată sosiţi, au făcut-o şi pe ea mai optimistă, reuşind să-l convingă pe Daedalion că îl aşteaptă o viaţă luminoasă în mijlocul unei familii bogate, puternice şi unite, în metropola lumii, pe care nici ea n-o văzuse încă, dar unde Tata a cunoscut atâta glorie şi bucurii. Constantinopolul acţiona ca o vrajă şi copilul şi-l imagina asemenea tărâmurilor din basme: un loc unde nu trebuie să-ţi fie frică.

Când au ajuns la rudele lor, care şi ele îi aşteptau de atâta vreme cu neascunsă speranţă şi cu convingerea că fiul lui Felician va readuce întregii familii norocul proverbial, băiatul trebuie să fi avut aproximativ zece ani. Semăna leit cu tatăl său, pretindeau neamurile, încercând să se îmbărbăteze şi să convingă soarta că nu se înşelau în nădejdea lor. Aşa că primirea a fost pe măsură: bună pentru noii veniţi şi bună pentru familie însăşi – Daedalion a reuşit să unească din nou rudele, care, în ultimii ani, au ajuns să se distrugă reciproc. Şi mama a fost bine primită şi socotită romană din prima clipă. (Peste câtăva vreme, ea va fi numită vandală: o dată pentru că n-a reuşit niciodată să se îmbrace şi să se comporte ca o doamnă de rang din Constantinopol, a doua oară pentru că fiul ei întârzia să readucă belşugul – deşi era atât de ciudat şi emitea afirmaţii atât de subtile, doar că nu erai în stare să le desluşeşti adevăratul tâlc decât atunci când măsura de prevedere conţinută devenea tardivă; şi a treia oară, pentru că, în 586, regele Leowigild a ridicat interdicţia de *connubium* între vizigoţi şi romani. Ce să conteze această măsură a unui rege barbar în capitala lumii? Probabil că, dezamăgite, rudele intenţionau să trimită înapoi mama şi copilul şi linişteau femeia că nu are de ce se teme de riposta legii. Dar până atunci vor mai trece ani, iar Al Patruzeci şi treilea va deveni, între timp, bărbat. Şi va acumula un anumit renume.)

Abia ajuns în mijlocul „vechii sale familii", băiatul începu să fie linguşit din toate părţile: era alintat, i se ofereau cadouri, era plimbat prin oraş. În schimb, nu i se cerea decât să înfăptuiască minunea cât mai repede... De nerăbdare, i se sorbeau cuvintele

din gură. Dar ceea ce spunea părea să vină de la un oracol. Dacă insistai, riscai să nu mai înţelegi chiar nimic. Fiindcă puştiul vorbea o greacă aproximativă, se minţeau neamurile. Prima proorocire pe care i-au smuls-o au notat-o şi au comentat-o îndelung: „Şi la Roma şi la Constantinopol, viitorul va veni de la Răsărit." La Roma vor fi înscăunaţi mulţi papi sirieni. Constantinopolul se va mai bate o vreme cu perşii. Islamul, care abia se năştea, nu era recunoscut încă drept un pericol mai mare decât cel reprezentat de nenumăratele şi atât de schimbătoarele atacuri ale celorlalţi năvălitori ce se tot scurgeau din pâlnia fără fund a Orientului. Despre Mahommed nu se vorbea mai mult în capitala lumii decât despre un rege din celălalt capăt al universului. Abia peste ani, când arabii vor veni în valuri şi vor iniţia marile lor cuceriri, abia peste ani interpretarea acestei însemnări va deveni posibilă. Dar, până atunci, cine s-o înţeleagă? Şi cui să-i ajute?

Arabii nu erau încă decât saracenii conduşi de faima unui profet al lor. Iar Saraca era departe, undeva în Arabia Felix...

Al Patruzeci şi treilea, după ce a străbătut la o vârstă fragedă Imperiul de la un capăt la celălalt, în drumul său spre capitală, învăţă abia la Constantinopol geografia şi istoria lumii în care trăia. Acolo, departe, în Iberia, nu auzise decât despre câteva nume, total necunoscute în Bizanţ, nu văzuse decât nişte coline şi nişte păduri destul de dese ca să-i ascundă orizontul şi nu pomenise decât foarte puţine denumiri de personaje (Constantin, Iulius Caesar, Traian sau Honorius, împăratul Apusului), denumiri ce se suprapuneau peste cele ale şefilor vizigoţi aflaţi în imediată apropiere. Nici de regele acestora nu auzise. În general, în capitală învăţă că lumea se dovedea a fi considerată mult mai mare decât o putem noi măsura cu simţurile: mai mare în spaţiu şi mai mare în timp. Rudele îl linguşeau, insistând asupra cunoştinţelor extraordinare ale Tatălui, ale lui Felician, eruditul legendar. Fiul avea şi el cunoştinţe deosebite, cunoştinţele unui om aterizat din altă lume, care mai ştie aproximativ cine a fost Honorius, nume de mult uitat de rudele

elegante şi cam snoabe. Copilul, pus să recupereze în viteză carenţele din informaţiile sale, îşi formă convingerea că lumea este aşa cum este, însă că adulţii se joacă (şi) de-a conţinutul unui tărâm de basm apt să le satisfacă ambiţiile, tărâm care – fără a deveni decât arareori concret – se dobândeşte prin învăţătură, prin convenţiile oferite de aceasta. Astfel, Daedalion trebui să se obişnuiască şi cu o mulţime de nume de regate şi de ţinuturi atât de familiare tuturor contemporanilor, deşi puţini le-au străbătut cu adevărat. Daedalion ştia că toate astea nu sunt decât nişte cuvinte.

În 574, Iustin II îl adoptă pe Tiberiu, care va domni când va ajunge Al Patruzeci şi treilea la Constantinopol. Timpul va trece, valurile se vor lovi necontenit de Bosfor, Tiberiu va dispărea şi va urca pe tron nefericitul Mauriciu, Daedalion va deveni un adolescent, un june al marii metropole, însă în viaţa familiei nu se va petrece minunea aşteptată.

Aşa că avem timp să revenim la geografia pe care tânărul trebuia să şi-o însuşească. Neustria şi Austrasia, Regatul Longobard şi Regatul Burgundiei, Bretania şi Regatele Anglo-Saxone – cunoscute mai ales datorită lui Columban –, formaţiunile din nord, de la kazari şi huni la popoarele mitice, pe care chiar nimeni nu le-a văzut şi simţit, dar care negreşit urmau să se reverse cu atât mai cumplit de niciunde, duşmanul tradiţional persan şi noii pretendenţi la pământurile Bizanţului, fiii lui Mahommed, toate astea şi multe, multe alte nume de ţări şi de neamuri se aflau pe buzele tuturor şi erau introduse în vorbirea curentă asemenea cuvintelor „casă" sau „cal". Daedalion învăţa şi emitea sentinţe, iar un institutor special angajat nota fiecare dintre aceste cugetări. Apoi doi, trei sau şapte specialişti în descifrarea oracolelor cântăreau fiecare cuvânt şi încercau să-i dea o interpretare. Rudele pretindeau concluzii cât mai concrete, ceva ce să poată aplica imediat, ceva în stare să atragă minunea atât de aşteptată şi să refacă din praf măreţia şi norocul familiei. Specialiştii îşi dădeau cu părerea, neamurile făceau întocmai. Nu se întâmpla nimic.

Daedalion învăţa cu profesori scumpi, recupera rapid, însă nu trăda nici o clipă şi în nici un fel aptitudinile extraordinare ale lui Felician. Să se fi înşelat rudele? Să nu fi fost Daedalion fiul Celui de Al Patruzeci şi doilea? Ca o pată, dezamăgirea se întindea tot mai mult, familia se dezintegra în noi certuri, viaţa îşi urma cursul şi continua să roadă puţinul rămas din fericirea atât de rapid dispărută. Specialiştii în oracole notau conştiincios şi descifrau după puteri vorbele adolescentului şi aluziile limpezi că modificările vor veni de la răsărit. Drept urmare, doi dintre tinerii cei mai nerăbdători din familie vor pleca să-şi găsească în est norocul prevestit. Ei vor lupta în războaiele cu perşii şi vor dispărea amândoi undeva în Armenia. Mici favoruri birocratice şi o uşoară relansare economică îi va face pe cei rămaşi să considere, totuşi, preţul prea mare. (Mai ales că nici privilegiile n-au durat şi ghinioanele s-au întors cu totul atunci când, după o lipsă de doi ani, unul dintre dispăruţi şi-a făcut o nemaiaşteptată apariţie acasă. Era bolnav, îmbătrânit şi nu mai reprezenta decât umbra celui plecat. Dar – şi aşa – o dată cu sosirea lui, norocul şi-a retras şi palidele raze pe care se părea tot mai limpede că le-ar fi oferit la schimb; avantajele s-au retras o dată ce trocul nu mai era respectat.)

Spre sfârşitul domniei lui Tiberiu, în timpul căreia aducerea lui Daedalion la Constantinopol n-a reuşit să oprească decât mult prea puţin declinul familiei de pe vremea lui Iustin II, s-a născut şi numele Celui de Al Patruzeci şi treilea. Părerile sunt împărţite: pe de o parte, numele de fiu al lui Lucifer poate proveni (şi scribul crede că aceasta este adevărata origine) de la secta luciferiană, frecventă în Spania, Gallia şi Africa, dar şi în Italia, sectă ce-şi trăgea obârşia din hotărârea arătată de episcopul Lucifer al Sardiniei atunci când i s-a părut că restul ierarhilor nu sunt suficient de fermi împotriva arianismului. Asta s-a petrecut cu peste două sute de ani în urmă, în timpul Conciliului de la Milan, şi urmaşii luciferienilor uitaseră de mult de episcopul din Cagliari şi nici nu se mai deosebeau prin nimic întru credinţă de drepţii creştini, doar că, şi în continuare, unii se mai considerau luciferieni. Venind din Extremul Occident şi având nasul

ascuţit ca un cioc de pasăre răpitoare, cineva l-a asemănat cu fiul lui Lucifer, transformat într-un erete. Sigur, este cea mai simplistă explicaţie, totuşi şi cea mai probabilă. Unii analişti, pomenindu-l în treacăt, afirmă că Daedalion era fiul lui Felix, cel ce, asemenea lui Lucifer, adusese iniţial lumina, pentru a se prăbuşi din tării, ajungând (la Sfinţii Părinţi ai Bisericii) să se transforme din strălucirea fosforului în prinţ al întunericului. Fiul lui, Daedalion, va rătăci în lume, aruncându-se asupra oamenilor, dar şi decăzând în cenuşiu. Urmând mai mult această traiectorie, Al Patruzeci şi treilea va fi considerat ca atare. Pe de altă parte, rolul şi puterile diavolului nu erau încă atât de clare şi – oricât ar fi fost urât Felician fiindcă nu şi-a continuat misiunea benefică asupra întregii familii – era greu de crezut că damnarea Celui de Al Patruzeci şi doilea ar fi putut să fie atât de categorică încât fiul să fi devenit urmaşul direct al lui Lucifer.

Premoniţiile sunt credibile dacă se înfăţişează în orizontul de aşteptare al receptorilor. Când, nu peste multă vreme, Chosroes îi va mărturisi comandantului Ioan că vor urma succesiuni teribile de evenimente, mai întâi urmând ca neamul babilonian să stăpânească statul roman timp de trei săptămâni de ani, apoi timp de cinci săptămâni de ani vor fi stăpâniţi perşii de către romani, după care, în sfârşit, „va veni pentru oameni ziua fără de întoarcere şi sfârşitul aşteptat al puterii, când cele trecătoare vor înceta şi va urma o viaţă mai bună”, nimeni nu găsi de cuviinţă să creadă că va fi altfel. Proorocirea aceasta va fi totuşi mai deosebită decât celelalte: ea va să zică limpede că până la Marele Sfârşit va veni o robie din Orient, însă că aceasta va fi răzbunată, cele trei săptămâni de ani de robie vor fi răscumpărate de cinci săptămâni de ani de triumf, anunţând astfel o Apocalipsă ce nu va pogorî treptat întunecând bolta cerului tot mai mult, până la bezna totală, ci va oferi un termen implacabil într-o lume ce va mai permite urcuşuri. De altfel, totul în memoria percepută se întâmplase într-un asemenea mod: marea ciumă „a lui Iustinian”, ciuma neagră ce bântuia din trecutul

aproape uitat al domniei atât de lungi a bătrânului împărat, pustia, pe rând, Iberia, apoi Africa, apoi Italia, dispărea undeva în Nord şi se întorcea în ţinuturile ce abia apucaseră să respire. Nici anii ploioşi nu alternau cu lungi perioade secetoase, ci lăsau să intervină între ei şi vremuri normale.

În felul acesta trebuiau tălmăcite şi semnele comportării şi spusele lui Daedalion. Iar, dacă acceptai acest lucru sau „dacă ajungeai la o asemenea înţelepciune", evenimentele din familia Celui de Al Patruzeci şi treilea se derulau firesc. Doar că rudele nu mai aveau răbdare: Iustinian murise de douăzeci de ani, sub Iustin II măreţia familiei primise cele mai cumplite lovituri, sub Tiberiu fusese adus drept ultimă speranţă Daedalion cu scopul declarat de a reînnoda tradiţia glorioasă a tatălui său. Dar fiul nu s-a dovedit nici pe departe la nivelul părintelui, chiar dacă... Chiar dacă la venirea sa la Constantinopol degringolada părea să fi fost încetinită, ruina avansând lent în unele locuri şi retrăgându-se uşor din altele. Era acesta un progres? Sau, mai bine spus, era acesta progresul aşteptat? Hotărât, nu! Statutul lui Daedalion (şi al mamei sale) scădea vizibil. Mai ales după moartea lui Tiberiu şi urcarea pe tron a lui Mauriciu, când toată lumea nădăjduia la o schimbare iar Al Patruzeci şi treilea nu realiza miracole sau săvârşea minuni mult prea neînsemnate, neamurile au ajuns la concluzia că, de fapt, nu fac decât să întreţină încă două guri şi că ar cam fi cazul ca Daedalion – speranţa prăbuşită – să-şi găsească un rost în viaţă pe cont propriu. Faptele au dovedit că familia a fost totuşi mult-mult prea lipsită de răbdare: la moartea lui Tiberiu şi încoronarea lui Mauriciu, băiatul nu avea decât doisprezece ani (după socotelile scribului). În afară de „minunea" promisă, de „misiunea" primită, nu şi asumată, ce realizări concrete să aibă un copil la acea vârstă? Probabil că pe atunci a început să se pună şi problema ca mama şi fiul să fie trimişi înapoi în Iberia, de unde au venit, plan care aproape că a fost pus în practică. Al Patruzeci şi treilea nu a fost încă izgonit doar din motive obiective de moment, intervenind mereu câte ceva ce amâna plecarea, şi întrucât familia era tot mai dezbinată: atunci când o

ramură lua o hotărâre, o alta i se opunea. Lipsea un şef autoritar, unanim recunoscut, precum şi convingeri şi scopuri comune. Totuşi, întrebarea era: dacă Daedalion va fi îndepărtat, nu se va sparge şi echilibrul atât de fragil la care s-a ajuns printr-o speranţă comună, echilibru ce măcar părea să fi oprit degringolada? Dilema aceasta a durat aproape cinci ani. Dar ea a devenit tot mai zgomotoasă şi a ajuns să fie greu de suportat până şi de adolescent. (Ca să nu mai amintim de biata mamă, nescutită nici o clipă de aluziile cele mai transparente.) Nu se găsea încă nimeni printre rude suficient de curajos şi de hotărât pentru a se lua de piept cu destinul şi a-l izgoni fără echivoc pe intrus, însă privirile şi vorbele nu mai puteau fi ţinute în frâu.

Ne aflăm în 587, Marele Sfârşit se apropia încet, dar sigur, în Occident regele vizigot Rekkared devenise catolic, transformând dintr-o clipă într-alta destinul poporului său, eveniment pentru care familia lui Daedalion n-avea încă nici un interes, la fel cum numele Kagan Bajan, stăpânul temut al imperiului avar dintre Dunăre şi Tisa, nu reprezenta pentru urmaşii lui Felician decât încă un simbol al Apocalipsei, deocamdată fără o trimitere directă. Familia Celui de Al Patruzeci şi treilea era interesată de averea şi de posibilităţile ei concrete, iar faptul că pierduse cea mai mare parte din bogăţie şi, deci, şi din influenţă, era tot ceea ce era ea în stare să cuantifice. Poate cea mai mare lovitură, după valul de arestări şi confiscări petrecute imediat după dispariţia lui Felix, a fost retragerea misterioasei concesionări a manufacturii de mătase naturală. În schimb, minunea cea mai palpabilă săvârşită de Daedalion a constituit-o faptul că familia a reînceput să spere în urma unei noi mari afaceri realizate din supremaţia pe care era pe punctul de a o cuceri în comerţul cu papirus. Doar atunci când şi aici au apărut primele breşe şi concurenţa a pus stăpânire pe vaste pieţe, nerespectând împărţirea iniţială a acestora, abia atunci nerăbdarea clanului dădu în clocot. Băiatul nu era în stare să-i strivească pe rivali – aşa cum era de nădăjduit – ca pe nişte şobolani.

Daedalion avea şaptesprezece ani, însă părea de douăzeci. Într-o zi îşi anunţă mama şi rudele că, prin intermediul unor cunoştinţe, ajunsese până la Priscus şi generalul, care-l frecventase pe Felician, era de acord să-l ia cu el în campania împotriva perşilor.

Era o decizie providenţială, considerară nenumăraţii unchi şi cumnaţi: dacă Al Patruzeci şi treilea se arăta dispus să plece în miezul furtunii, acolo unde se nenorociseră doi fraţi de-ai tatălui său şi de unde urmau să vină, în conformitate cu crezul unanim, cele trei săptămâni de ani de urgie, însemna că flăcăul şi-a dat, în sfârşit, seama că a venit momentul să-i pună destinului piciorul în prag.

Nefericită, mama trebuise să accepte totul şi, drept palidă compensaţie, fiul ei devenise din nou purtătorul nădejdii, iar prestigiul ei crescuse la valoarea iniţială.

Dacă îl citim pe Teofilact din Simocata, acea plecare a lui Priscus în interminabilul război împotriva perşilor era urmarea înlocuirii de la comandă a lui Philippicus. Alternările în funcţie se datorau atât lipsei unei victorii decisive, cât şi intrigilor şi, mai ales, semnelor tainice aduse la cunoştinţa suveranului. Repetatele înlocuiri la comandă de pe toate fronturile aveau loc poate şi pentru a nu-i permite unui general să devină prea popular. Priscus dorea din tot sufletul să plece din nou, făcuse tot ce putuse pentru a reuşi, folosindu-şi toate cunoştinţele din Palatul Sacru.

Deşi putem bănui că fiul Celui de Al Patruzeci şi doilea a pornit la război obligat de împrejurări, campaniile militare şi înseşi bătăliile mai conţineau din belşug ecouri pe care azi le-am numi „romantice" sau „cavalereşti". În luptele cu avarii, povestesc analiştii, Priscus se va afla faţă în faţă cu inamicul chiar în preajma Paştelui creştin. Drept urmare, hanul a acceptat un armistiţiu de cinci zile şi chiar le-a şi trimis hrană înfometaţilor romani. După patru zile, a avut însă şi el o pretenţie: să primească, la rândul lui, din partea adversarilor mirodenii de India. Aşa că obţine prompt piper, frunză de dafin,

scorţişoară şi cost. Mai mult, în timpul sărbătorilor, cele două oşti au şi petrecut, fără nici un fel de suspiciuni, împreună. A şasea zi s-au despărţit, iar grozăvia putea reîncepe.

Al Patruzeci şi treilea, putem bănui, se aflase în statul-major al lui Priscus, dacă e să dăm crezare că acesta l-a luat personal cu el. Dar, după lungul mers spre răsărit, relaţiile dintre comandant şi oaste au început foarte repede să se deterioreze în mod ameninţător. Philippicus fusese mult mai apreciat de către soldaţi, şi doar câteva prime izbânzi fără importanţă au reuşit să menţină ordinea sub noul şef. Însă şi victoriile şi înfrângerile erau periculoase pentru comandanţii bizantini: insuccesul te scotea, în cel mai bun caz, din joc, iar câştigarea unei bătălii te obliga să împarţi prada între împărat, oşteni şi tine însuţi. Întrucât riscai pentru victorie şi nu ştiai când va sosi următoarea (şi dacă va mai sosi), erai tentat să-ţi iei partea leului, mai ales că, oricum ai fi gestionat câştigul, oastea tot n-ar fi fost mulţumită, iar delatorii invidioşi ar fi făcut să ajungă la bazileu varianta cea mai incriminantă. Pe scurt, în istorie scrie că Priscus a fost din nou înlocuit cu Philippicus, iar acesta (după înfrângerea severă de la Martyropolis, din vara lui 589) cu Comentiolus. Istoria se ocupă rar de figuranţi şi, atunci când o face, se foloseşte doar de pilde mai mult sau mai puţin apocrife.

Daedalion era tânăr şi nutrea convingerea că are stringentă nevoie de o izbândă personală ieşită din comun. Mai mult decât la alţi juni de familie bună, de la el se aştepta tot timpul un miracol. Dar foarte curând, Al Patruzeci şi treilea constată că Priscus nu e omul apt să-i înlesnească triumful. Împreună cu alţi ofiţeri, Daedalion forţă destinul şi intră într-o revoltă împotriva comandantului. Este imposibil de spus cât a fost aceasta de spontană, însă ea a venit cu siguranţă în întâmpinarea dorinţei trupei. Numai că nici locul şi nici momentul nu au fost bine alese: duşmanul se afla pe aproape, aliaţii erau nesiguri şi întreaga armată se găsea în pericol de a fi distrusă total. Primejdiile din toate părţile au precipitat evenimentele, raţiunea a fost înlocuită de spaimă, ceea ce a făcut ca iniţialul complot să iasă de sub control şi să-şi depăşească intenţiile. Dintr-o revoltă împo-

triva comandantului, lucrurile au avansat într-un act de trădare de ţară şi de împărat. Statuile lui Mauriciu şi portretele sale au fost distruse, iar oamenii rătăceau la întâmplare şi prădau tot ce întâlneau în cale. Marea expediţie din Orient era pe punctul de a se autodistruge. Revenirea grabnică a lui Philippicus a repus lucrurile la punct. Ierarhiile au fost restabilite, iar vinovaţii pedepsiţi. Unii au fost executaţi, alţii doar închişi. Printre aceştia, şi Daedalion.

Abia acum avea să se manifeste din plin prima proorocire a copilului sosit din Iberia: nenorocirile vor veni de la răsărit. Necazurile mai timpurii ale celor doi unchi au fost cu mult depăşite de urgia atrasă de trădarea lui Daedalion. Acesta fu internat „în interiorul Persiei, în cetatea numită Giligard, în ţinutul zis Bizae, nu departe de cetatea Bendosaboron, în închisoarea căreia barbarii îi ziceau Lethe".

Asta însemna că, pentru rude, Daedalion devenise ca şi mort. În schimb, pentru oamenii stăpânirii incidentul era tocmai bun ca, în numele legii, averea condamnatului să fie confiscată în folosul împăratului. Şi ce avere avea Daedalion? El venise pe spezele familiei, împreună cu mama sa, din Extremul Occident, fără a aduce cu el nici averi şi nici bani, ci doar speranţe risipite. Lucru imposibil de demonstrat autorităţilor. Tot ceea ce cu chiu, cu vai a fost salvat după dispariţia lui Felician şi tot ce a fost cu greu reconstruit prin marea afacere cu papirus a trecut în vistieria imperială, rudele trebuind să fie bucuroase că n-au pătimit şi fizic de pe urma trădării ticălosului bastard. (Atunci au apărut acuzele că Daedalion nici n-ar fi fost fiul natural al Celui de Al Patruzeci şi doilea, ci un uzurpator. Scribul a găsit un document în sensul acesta şi nu se îndoieşte că piaţa a fost intoxicată cu mai multe. Doar că acest document trebuie citit în context, iar antecedentele şi faptele ulterioare îl ignoră cu desăvârşire. Singurul personaj ce dispare cu totul în acea perioadă este mama dizgraţiatului. Dar nu şi acesta.)

În închisoarea zisă Lethe, înţesată cu prizonieri proveniţi din cele mai diverse neamuri şi obârşii şi condamnaţi pentru

delicte la fel de diverse, atmosfera era atât de insuportabilă, încât, deşi deţinuţii mureau pe capete, situaţia trebuia odată şi odată să explodeze. În mitologia greacă, Lethe reprezintă una dintre apele infernului, cea care-i face pe morţi să uite de lumea pământească. În fapt, închisoarea de lângă Bendosaboron era menită să-i facă pe vii să-i uite pe cei internaţi acolo, suferinţa prizonierului fiind infinit mărită întotdeauna la rememorarea libertăţii, o alternativă mereu vie şi dureroasă prin absenţă. (Doar cei ce sunt în stare să excludă acea posibilitate ipotetică au capacitatea de a suporta mai uşor captivitatea.) Se pare că Daedalion, deşi apt de a îndura atâtea, nu s-a putut adapta la regimul infernal de la Lethe[1]. În fond, nu izolarea era cea care-l tortura, ci, dimpotrivă, traiul comun, clipă de clipă, cu oameni dintre cei mai diferiţi, agresivi până la limită, cei ce voiau să supravieţuiască, instaurând habitudini obligatorii, siluind voinţele, statuând ierarhii mai cumplite decât ar fi fost în stare să născocească până şi cel mai sadic torţionar. Într-un asemenea univers fie cedezi, fie încerci să ignori – pe cât se poate – tot ceea ce se întâmplă în jur şi cu tine însuţi. La Lethe prieteniile erau riscante şi numeroasele trădări, de voie sau de nevoie, cu atât mai dureroase.

După primele săptămâni de detenţie, Daedalion încercă să se concentreze asupra a două idei:

---

[1] Este ciudat că autorii bizantini pretind că barbarii au fost cei ce au botezat acel adevărat lagăr de concentrare cu un nume din cultura elină. Dar explicaţia este simplă: vechii greci considerau decedaţii ca fiind rupţi de viaţa pământeană, pe când creştinismul le oferea muritorilor o nădejde postumă, nădejde condiţionată de purtarea şi credinţa dovedite în viaţă.

Autorii care povestesc despre cumplita închisoare Lethe sunt contemporani cu Papa Grigore cel Mare, iar acesta este unul dintre principalii propagatori ai ideii de răsplată şi pedeapsă după Judecata de Apoi. Aşadar, pentru morţi nu există uitare, faptele săvârşite de ei în viaţă fiind sever contabilizate în sentinţa divină şi, în felul acesta privite lucrurile, Lethe devine un mit păgân, barbar, caz în care cei ce au inventat cuvântul „barbar” devin ei înşişi „barbari”.

– unu: el ar fi putut fi executat, asemenea majorităţii ofiţerilor. Suferinţele încarcerării nu constituie decât o formă de izbăvire, o plată şi un supliment de viaţă.

– doi: Lethe reprezintă anticamera lumii de după lume. În caz că se va întoarce între oameni, va da cât mai multă viaţă vieţii. (Se pare, totuşi, că această idee a fost altfel gândită şi, oricum, altfel realizată.)

Dar de făcut, Daedalion, acum cu adevărat un înger căzut, de făcut nu a făcut şi nu putea face nimic decât să aştepte o minune. La un moment dat, minunea păru să apară sub înfăţişarea unui evreu pe nume Ţipor, care, indiferent la cele ce se petreceau în jurul lui, îşi cultiva, pe cât se putea, ritul. Rugându-se mai toată ziua şi nepărând interesat de nimic, devenise neinteresant şi pentru torţionari, aşa încât era lăsat în pace. Încetul cu încetul, Daedalion s-a apropiat de Ţipor: nici unul dintre ei n-avea nici o şansă să fie răscumpărat, amândoi atârnau de bunăvoinţa proniei cereşti. Evreul trăia cu impresia că a primit semne că va scăpa. Asta l-a făcut să încerce o evadare. Daedalion dori să-l însoţească.

Dar Dumnezeu (cel evreu al lui Ţipor şi cel creştin al lui Daedalion) a găsit de cuviinţă să-i elibereze altfel. Cu două zile înainte de evadarea plănuită, în Lethe izbucni o răscoală. Ea n-a fost îndreptată atât împotriva paznicilor, ci mai mult împotriva insuportabilei ierarhii stabilite între deţinuţi. Şi, poate că dacă zbirii n-ar fi intervenit, răscoala s-ar fi oprit la acel nivel. Aşa însă, fiindcă paznicii au încercat ei să restabilească ordinea, revolta s-a generalizat şi n-a mai putut fi readusă sub control. Analiştii confirmă că în anul 588 (după alţii în 589) Lethe a fost devastată şi prizonierii s-au răspândit cu toţii în cele patru zări. Nimeni nu i-a urmărit şi nimeni n-a încercat să-i reîncarcereze.

Doar Al Patruzeci şi treilea, scăpat din acea încercare a încercărilor, nu se putea hotărî încotro s-o apuce. La Constantinopol era greu să revină, nu ştia ce represalii l-ar fi putut aştepta acolo, iar altundeva încotro să se îndrepte? Ţipor nu putea înţelege o asemenea nehotărâre: el oricum nu avea o patrie şi nu avea

nici un „acasă". Evreul pretindea că Dumnezeu îi poartă paşii, aşa că nu e treaba lui să stabilească itinerare.

– Tu nu te afli niciodată la o răscruce? îl întrebă Daedalion.

– Ba da. Tot timpul ne aflăm în pericol de a apuca pe drumul nefast.

– Şi de unde ştii care este drumul cel bun?

– Aceasta o ştie numai Dumnezeu, refuza Ţipor orice discuţie pe o asemenea temă.

Al Patruzeci şi treilea, sosit de copil la Constantinopol, devenise creştin doar în capitala lumii. Mama trăise într-o credinţă populară în care preceptele erau practicate în mod regulat, fără a trebui să fie explicate în vreun fel. Vechi rituri păgâne se amestecau cu obiceiuri aduse de barbari sub magia unor formule primitive creştine, formule ce nu ţineau nici de credinţa oficială, nici de arianism şi cu atât mai puţin de uitatul luciferism. În Iberia, mama nu fusese interesată de credinţă sub forma doctrinei, ci doar de gesturi concrete. „Religia" atât de strict celebrată de ea la mai fiecare acţiune – cât de mică – nu conta decât într-un şir de superstiţii ce trebuia să fie aplicate întocmai. Puţinele manuscrise pe care le deţinea jucau atât rolul de abecedar pentru deprinderea slovelor de către copil, cât şi „mapa" sau „dosarul" unde îşi ţinea cele câteva documente, printre care şi celebrul horoscop, cel atât de studiat de rudele nerăbdătoare din Constantinopol. Cărţile după care a învăţat Daedalion să citească au fost o versiune latină a ceea ce numim noi astăzi Evanghelia lui Pseudo-Toma, acea poveste a copilăriei unui Iisus foarte sever şi cu puteri înspăimântătoare, alături de miracolele taumaturgului, dar şi câteva lucrări ale unor autori vandali (Parthemius şi protectorul acestuia, contele Sigisteus, însă şi Luxorius, Coronatus şi un poet numit Felix, care nu avea nici o legătură cu tatăl lui Daedalion, părând să fi scris cu aproximativ un veac mai devreme). Aceste manuscrise nu puteau decât să completeze lipsa de doctrină a „religiei" mamei lui Daedalion: ele foloseau un limbaj creştin primitiv, împănat cu menţiuni decadente ale sfârşitului Imperiului de Apus, evlavia se amesteca fără jenă cu obscenitatea, Iisus

convieţuia cu proorocii şi cu eroii mitologici. (Mai târziu, Al Patruzeci şi treilea va fi mirat când marele papă Grigore va încerca să facă ordine în Noul Pantheon şi-l va dojeni pe episcopul de Vienne că îl proslăveşte pe Jupiter.) La Constantinopol, Daedalion a fost botezat şi a trăit în spiritul creştinismului sever impus de Mauriciu, regim adoptat întocmai de marea majoritate a „lumii bune" (şi nu numai) din convingere, din oportunism sau din laşitate. Daedalion nu avea cum să-l urmeze în peregrinările mistice pe Ţipor şi hotărî să se întoarcă pe furiş la Constantinopol. Dar aici dădu de o nouă situaţie, pe care nu o putuse prevedea, pentru care nu se putuse pregăti în nume-roasele ipoteze imaginate, cărora le căutase pe îndelete cele mai bune răspunsuri concrete.

La Constantinopol îl aştepta o stare de lucruri total neaşteptată din toate punctele de vedere: da, Daedalion fusese condamnat, motiv suficient pentru ca întregii familii să i se confişte averea în folosul împăratului, dar rudele fuseseră din nou cruţate şi fiecare îşi găsise un mod de a supravieţui, chiar dacă eforturile neamurilor de a-şi păstra rangul erau dureroase şi de multe ori frizau cel mai caraghios absurd.[1] Însă, în mod cu totul surprinzător, Al Patruzeci şi treilea află, de la început, că fusese iertat şi că în jurul lui nu mai plana nici un pericol, nici o condamnare. (Nemaiavând ce să-i confişte, autorităţile se arătau mărinimoase.)

Al doilea lucru pe care nu l-a putut anticipa şi pentru care nu s-a putut pregăti a fost acela că, pe cât se apropia de capitală, situaţia neamurilor se ameliora, fapt ce i-a ridicat din nou cota de speranţă în ochii familiei (acum deja complet dezbinată, acuzându-se fiecare membru pe fiecare de lipsă de solidaritate în momentele grele, de greşeli fatale cu urmări pentru toţi şi de invidii agresive). În aceste condiţii, Daedalion nu numai că n-a

[1] Ele n-au fost nici pe departe singurele în această situaţie, dovadă că ne-au rămas destule satire de epocă despre patricieni decrepiţi. Dar să cauţi în literatură neamurile lui Daedalion i se pare scribului inutil şi hazardat.

fost primit ca adevăratul autor al dezastrului, ci a început să fie iarăşi disputat ca o speranţă.

Şi, în al treilea rând, Al Patruzeci şi treilea a riscat să se întoarcă pentru a-şi reîntâlni mama, însă aceasta nu se mai afla la Constantinopol. (Că a fost alungată de rude, că a fugit din proprie iniţiativă sau că a murit, scribul n-a reuşit să descopere.)

Drept urmare, Daedalion a rămas puţină vreme în capitală şi şi-a continuat drumul spre apus. Ca să-şi caute mama, a bănuit la început scribul. Doar că faptele au dovedit că scopul fiului lui Felician fusese stabilit şi că a fost cu totul altul, unul care l-a descumpănit până şi pe scribul obişnuit de acum cu destule idei şi întâmplări ciudate. (Omul cel mai călit nu poate să nu se mire chiar şi într-o lume frecvent bântuită de miracole. Minunile ce au avut loc în alte perioade istorice ies mai uşor în evidenţă. Chosroes, duşmanul, a trecut la creştinism şi a făcut nenumărate târguri cu martirul Sergius în sprijinul convertirii sale. El a oferit mari danii Bisericii, însă a şi intrat călare într-un lăcaş sfânt. Când s-a căsătorit cu Serim, o siriană creştină, şi a proclamat-o regină, a negociat din nou cu martirul Sergius pentru a fi dăruit cu urmaşi. Pe vremea lui Mauriciu s-ar fi putut câştiga bani grei de pe urma unei reviste mondene de scandal. Păcat doar că nu prea ar fi fost cine s-o citească.)

După cum bunul cititor îşi mai aduce poate aminte, literatura folosită de Daedalion drept manual a fost un amestec de creştinism, erezii, păgânism şi vulgaritate, totul înglobat într-un întreg greu de decelat. Al Patruzeci şi treilea a ajuns prin 591 la Roma, unde a stat aproximativ zece ani, până ce a fost rechemat în capitală de ordinul lui Focas. Fiul lui Felician s-a întors la Roma, tocmai în locul care l-a îngrozit atât de cumplit cu ani în urmă, în drumul invers, spre răsărit. Dintre explicaţiile date, una este mai fantastică decât cealaltă şi nu poate fi acceptată nici una decât prin prisma lecturilor din tinereţe. (Sigur, într-o viziune romantică, am spune că fata văzută pe pervazul ferestrei casei de vizavi n-a mai putut fi uitată niciodată de tânărul venit s-o caute. S-o caute în toate femeile Romei. Dar explicaţia e subţire, chiar dacă Daedalion face dese

aluzii la o iubire din tinereţe, pe care „a salvat-o".) La Lethe, unde spaimele i-au revenit, prizonierul şi-a impus să le înlăture – de-i va fi dat să scape din închisoare – şi să refacă oraşul-fantomă în vechea metropolă glorioasă. Gând de tinereţe, onorabil prin entuziasm... Daedalion, „Ultimul dintre romani", considera că Roma era pe pragul de a muri de bătrâneţe. Deci metropola avea nevoie de o infuzie de tinereţe. De la început, planul lui Daedalion era cel puţin straniu: el s-a întors la Roma jurându-şi să nu piardă nici o noapte fără a se culca măcar cu o femeie, însămânţând ceea ce mai putea rodi şi dându-i vechii urbe o generaţie tânără. Oraşul devenise impotent, susţinea Al Patruzeci şi treilea, iar el a urmat cele mai ciudate tratamente pentru a beneficia de cât mai multă sămânţă de împrăştiat. (De pildă, fiul lui Felix îşi cauterizase pavilioanele urechilor, după modelul sciţilor, pentru a-şi mări potenţa, la fel cum era foarte atent cu alimentele pe care le consuma. De asemenea, folosea băuturi speciale păgâne, ale căror reţete circulau din belşug de pe vremea epocii de apogeu a Imperiului Unic şi Nedivizat.)

Al Patruzeci şi treilea devenise, după legendă, în deceniul petrecut la Roma, tatăl a trei mii trei sute treizeci şi trei de copii. (Această cifră, legată de numele decăzutului din Lucifer se regăseşte în diverse manuscrise şi este păstrată încă timp de secole. Dar chiar dacă am accepta că eroul ar fi avut şi doi sau trei copii cu aceeaşi femeie, populaţia de sex frumos aptă de a mai procrea la Roma ar fi trebuit să colaboreze în cvasitotalitate cu „Ultimul dintre romani", întrucât numeroasele epidemii şi mizeria generală au făcut să ne aflăm în perioada cea mai depopulată a oraşului din toată istoria sa multimilenară. Situaţia nu-i oferea suficiente femei apte de a mai naşte, femei căsătorite sau nu. În altă ordine de idei, este într-adevăr una dintre minunile istoriei că Roma a supravieţuit.

Pe de altă parte, 3333 reprezintă jumătate din 6666. Adică o extensie a înspăimântătorului 666. Simbolul a fost descifrat astfel: Daedalion reprezenta o emisferă a unui întreg pe care se străduia să-l realizeze împreună cu sămânţa sa. Dacă planul ar fi reuşit, cifra ar fi fost completă, iar urmările pe măsură...)

Întreagă această activitate de taur municipal, Al Patruzeci şi treilea ar fi desfăşurat-o în Roma lui Grigore cel Mare, papa cu care Daedalion a intrat în relaţii strânse. Faptul că s-au (re)întâlnit nu trebuie să ne mire: încă o dată, ne aflam într-un oraş puternic depopulat, cu mii de clădiri goale, cu altele prăbuşite sau gata să se dărâme, cu oameni rătăcind ca nişte stafii. Într-o localitate atât de mare, atât de puţini indivizi trebuiau să se întâlnească până la urmă, mai ales că Daedalion, prin sarcina de sine însuşi asumată, era mereu în căutare de noi şi noi partenere. Întrebările sunt altele: pe de o parte, cum de a reuşit, fără multe fasoane (pentru care n-ar fi avut timpul fizic), să-şi convingă instantaneu „colaboratoarele" să se supună proiectului său, fiind vorba totuşi de nişte contacte între oameni, nu între animale şi, pe de altă parte, cum se împăca această lucrare furibundă cu relaţia cu Grigore?

La prima întrebare nu vom mai putea să răspundem niciodată. Legendele nici nu se pierd în asemenea amănunte relevate doar unor tălmăcitori târzii, numai buni de a distruge miturile. A doua întrebare este legitimă. Daedalion a revenit la Roma atunci când Grigore abia urcase în demnitatea papală. Oraşul era pustiit de o cumplită ciumă neagră, dispariţia populaţiei urbei (şi, prin extensie, a întregii lumi) tindea să se desăvârşească. Poate că, încă de la Constantinopol, cele două personaje se cunoşteau: viitorul papă fusese trimis de un predecesor (Palagiu al II-lea) în Bizanţ, ca ambasador al său, rezident în capitala Orientului. Dar, să nu uităm, încă băiatul de zece ani îi fusese prezentat pe atunci prefectului Grigore şi îi prevestise viitorul. Pe de altă parte, suveranul pontif, care ţinea slujbe de patru ore şi organiza nesfârşite procesiuni, fiind convins de apropiatul sfârşit al lumii, a avut puterea nu numai să-i pregătească pe muritori pentru Judecata de Apoi, convingându-i că scurtul răgaz al vieţii este determinant în sentinţa divină, însă a găsit vreme şi spre a-i apăra pe romani de longobarzi şi de a-şi trimite călugării să predice Evanghelia în insulele englezeşti. În mânăstirea de pe Muntele Caelius din Roma, ctitoria cea mai dragă a papei, cele două personaje au dus lungi discuţii. De

fapt, Daedalion reprezenta auditoriul, iar Grigore vorbea, pregătindu-şi conţinutul şi forma predicilor. Din perioada aceea ne-au rămas celebrele „Dialoguri", în care papa îşi educa semenii pentru examenul eschatologic, şi acele povestiri (*exempla*) pilduitoare erau repetate cu groază la început de Al Patruzeci şi treilea, înainte de a ajunge la populaţie. Toţi greşim mai mult sau mai puţin, unii conştient, alţii nu, de aceea suntem păcătoşi. Dar încercarea morală a vieţii acesteia este şi imposibil de evitat, şi necesară. Printre sfinţi şi fapte miraculoase, „activitatea de repopulare a Romei de către un individ" nu era decât încă un fapt colosal în plus.

Şi poate că, în iureşul atâtor întâmplări, la Roma să fi nimerit şi Ţipor. Totul era apt de a fi folosit drept demonstraţie pentru Grigore. Ţipor nu era pentru el decât Ahashverus, evreul rătăcitor, blestemat să cutreiere la infinit fiindcă l-a împiedicat pe Iisus să se odihnească în drumul spre Golgota. (Cruzimea aceasta biblică se potrivea Evangheliei lui Pseudo-Toma, una dintre cărţile din care a învăţat Daedalion slovele, iar Grigore argumenta cu un manuscris adus de el din Bizanţ, „Nemaipomenita poveste a Evreului rătăcitor care din anul 33 până în ceasul de acum nu face decât să meargă întruna".) Dar Ţipor era un habotnic, el credea doar în Cartea lui, iar numele Ahashverus nu-l trimitea decât la regele persan Xerxes, aşa cum l-a învăţat Biblia.[1]

Tot ce ne este înfăţişat avea şi are nenumărate feţe şi nu este de mirare că oamenii, nedesluşind întotdeauna chipul real, greşesc mai tot timpul. Grigore, spre deosebire de ceilalţi mari vorbitori ai vremii, se adresa celor din jur cu cuvinte simple, spre a fi înţeles de toată lumea, iar ceremonialul înscenat era amplificat de cântecele persuasive, a căror forţă magică o descoperiseră cei dintâi oameni. Învăţătura şi spaimele îşi făcu-

---

[1] Evreul trebuia să se deosebească radical de ceilalţi muritori: aceştia fuseseră condamnaţi după păcatul originar să plătească prin moarte, pe când el era osândit să-i fie luată respectiva uşurare. Nimic, nici viaţa de după viaţă, nu trebuia să-l lege pe protocreştin de creştin.

ră efectul. La săptămâni de zile de drum, nefericitul Mauriciu, a cărui cădere fusese anunţată prin atâtea şi atâtea semne indubitabile (eclipse, cutremure, naşteri monstruoase, potopuri şi ploi cu broaşte râioase), va fi răsturnat de necioplitul Focas. Mauriciu va trebui să asiste la execuţia fiilor săi, înainte de a fi el însuşi decapitat, însă nu va uita lecţia lui Grigore şi va pune cumplitele încercări sub semnul Judecăţii Drepte pentru viaţa-i plină de greşeli. În tot timpul calvarului său, el îi va mulţumi lui Dumnezeu şi-l va aproba smerit.

Căderea unui împărat este percepută în întreaga lume: nu numai cataclisme, molime şi eclipse o însoţesc. Prăbuşirea dramatică a lui Mauriciu îi este povestită în Alexandria unui caligraf de către statuile din Tychaeum. Circulaţia informaţiei vremii face ca toate amănuntele să se confirme abia peste nouă zile, atunci când sosesc primele ştiri din capitală. Martor ne este Petru, augustulis în Egipt şi rudă cu Teofilact din Simocata, cel ce a făcut să ne parvină şi această minune.

Nu numai partea bărbătească a familiei lui Mauriciu va cădea sub securea călăilor lui Focas, dar şi soţia şi fetele sale vor împărtăşi în curând aceeaşi soartă. Urgia noului împărat părea o formă prevestită a ciumei şi a cutremurelor din restul lumii. Focas se dovedea a fi una dintre feţele cele mai cumplite ale Apocalipsei.[1]

Şi, totuşi, Grigore (cel Mare) îl binecuvântează, îi trimite solii umile şi-l consideră „stăpân providenţial". „Lipsa aceasta de demnitate" a revoltat mulţi analişti şi a stârnit comentarii prin-

---

[1] Nu degeaba numele i-a fost deseori folosit prescurtat: Focas = F. Ef, se spunea încă din secolul al VII-lea, apare de multe ori cu chip de om. Dar Focas a fost asimilat şi Mâinii Albe, ceea ce dovedeşte că, în epocă, Spaima Absolută avea în special trei denumiri (rostite doar în gând): Ef, Mâna Albă şi spaima de spaimă. Cu timpul, aceasta din urmă s-a dovedit cea mai puternică şi, părăsind din nou anecdota, a devenit general umană. Lipsa actuală a mitologiei ei o face cu adevărat omniprezentă.

tre nenumăratele victime inocente ale tiranului. Ceea ce nu s-a priceput a fost tocmai înţelegerea faptelor de către papă (ca şi de către Mauriciu, în ultimele-i ceasuri de viaţă): Focas este trimis să pedepsească greşelile oamenilor şi, astfel privite lucrurile, este drept ca oamenii să ajungă supuşii ticăloşiei lui. Grigore nu era orgolios, dar îşi cunoştea locul şi rolul: împăratul era deasupra, el, Grigore, neacceptând să fie invocat cu apelativul „papă", considerându-se „doar" „consulul lui Dumnezeu" şi „slujitorul slujitorilor lui Dumnezeu". Însă Grigore nu permitea nici altui ierarh să-i fie superior: insistenţele lui Ioan Postitorul, Patriarhul Constantinopolului, de a deveni episcop ecumenic (sau universal) fură zădărnicite de ierarhul de la Roma, care, la rândul său, refuză titlul de „papă universal" din partea lui Focas. (Grigore avea nevoie de un împărat şi în clipa aceea Dumnezeu a vrut ca împărat să fie un om rău. Dar şi Focas avea nevoie de Grigore, motiv pentru care i-a întors toate avansurile. Ca orice tiran, netrebnicul bazileu solicita o recunoaştere cât mai evidentă şi, dacă era posibil, din partea unor oameni cât mai nepătaţi.)

De aceea, nu trebuie să ne mire nici că Al Patruzeci şi treilea s-a grăbit să se întoarcă la Constantinopol, că a acceptat rolul de victimă a regimului trecut şi că s-a înghesuit printre cei ce-l aclamau pe despot. Şi mai este ceva: Focas este cunoscut azi drept una dintre cele mai abjecte – deci nu cea mai abjectă – figuri de pe tronul Bizanţului. Dar portretul i l-au făcut analiştii, unii fideli lui Mauriciu (cel omorât de tiran), alţii devotaţi lui Heraclius (cel ce-l va ucide pe Focas). Faptele descrise sunt îngrozitoare, nedemne pentru o fiinţă umană, însă Focas n-a fost el cel ce a inventat respectivele grozăvii şi nici n-a fost ultimul lor autor...

Noul împărat avea nevoie de „oamenii lui Daedalion", a cărui familie a pătimit atât după moartea lui Iustinian, de Daedalion, care a suferit el însuşi destul. Al Patruzeci şi treilea a devenit ceea ce am numi noi astăzi un disident al împăraţilor de dinainte. Focas i-a răsplătit acest statut şi, în vreme ce în tot

Imperiul aveau loc execuţiile cele mai înfiorătoare[1], Daedalion a urcat în ierarhia militară până la rangul unui comandant adjunct de corp expediţionar. De altfel, întrucât toţi ofiţerii bănuiţi cât de cât că i-ar fi fost credincioşi lui Mauriciu şi-au găsit sfârşitul omorâţi într-un chip bestial, lista iluştrilor demnitari şi comandanţi militari este lungă şi analiştii au reţinut zeci de nume pentru istorie. Alte mii de nume s-au pierdut. Noii demnitari au provenit inevitabil dintre frustraţii vechiului regim, dintre delatori şi dintr-un număr restrâns de oameni într-adevăr „noi". Printre aceştia, şi Al Patruzeci şi treilea.

Expediţia împotriva arabilor i-a dat ocazia lui Daedalion să plece din nou în Orient. Familia din Constantinopol, cât a mai rămas din ea, a prosperat iarăşi. Dar şi istoria s-a repetat aproape identic. A doua campanie a Celui de Al Patruzeci şi treilea s-a terminat la fel de rău ca şi prima. O înfrângere zdrobitoare l-a făcut să nu mai aştepte consecinţele. Daedalion a părăsit trupa, aflată în retragere, şi a fugit înapoi la Roma. E de presupus că rudele din capitala Imperiului au tras din nou ponoasele (conform proorocirii după care fiul lui Felician le va aduce toate modificările în destin de la răsărit). Oricum, încercata familie va dispărea pentru totdeauna din sursele istorice avute la îndemână de scrib.

În ceea ce-l priveşte pe Daedalion însuşi, acesta n-a mai fost dispus, sau n-a mai fost în stare, sau n-a mai fost lăsat să-şi continue „activitatea" de la Roma. Papa Grigore murise. Oraşul părea total părăsit de Speranţă. „Ultimul dintre romani" nu-şi mai găsea strămoşii şi nici cunoştinţele. Insistenţele lui erau acum altfel interpretate. Oraşul de pe Tibru nu-l mai accepta şi nu-i mai oferea azil. Nici documentele nu l-au mai vrut. Scribul l-a pierdut din ochi printre ruinele Romei şi l-a mai regăsit doar pentru o clipă la Ravenna.

Suntem în 608 după Christos, Daedalion nu avea încă nici 40 de ani, dar părea de 60. La Ravenna, a nimerit printre

---

[1] Fără a face mare caz de Focas, Eugen Dühren, în cartea sa despre sadism, pomeneşte alte şi alte grozăvii ale unor execuţii publice sub suveranii luminaţi ai Renaşterii.

mozaicurile lui Occelus, despre care n-a bănuit că i-ar fi fost bunic. Aici, Al Patruzeci şi treilea şi-a câştigat existenţa în calitate de cioplitor în lemn. Clădirile se găseau în paragină şi la Ravenna, mozaicurile anamorfotice ale lui Occelus dispăreau rând pe rând, distruse pe furiş sau dându-se vina pe incendii sau cutremure. Secretul realizării lor s-a pierdut pentru totdeauna, însă frica de veşnicul mister pe care-l conţineau dăinuia. Legende tot mai fantastice le înconjurau într-un nor de incertitudini aducătoare de spaime. Mozaicurile acestea n-au putut fi distruse prin ordin fiindcă nimeni nu s-ar fi încumetat să dea sau să execute pe faţă o asemenea poruncă. Din frica de mister, din frica de Mâna Albă (al cărei cod continua să se creadă că îl reprezintă). Pe de altă parte, nici bogăţia oraşului nu mai permitea asemenea capricii. Ravenna devenise – de nevoie – mai pragmatică. Mozaicuri nu se mai făceau, însă edificiile erau conservate după posibilităţi, iar alte clădiri laice şi religioase continuau să se înalţe. Un cioplitor anonim în lemn mai găsea comenzi.

Daedalion n-a ajuns niciodată un meşter vestit, de faima lui Occelus nu se apropiase nici pe departe. Daedalion a fost un muncitor, poate o calfă care îşi câştiga existenţa şi care avea motive să nu iasă prea tare în evidenţă. Familie nu avea, el, care după legendă devenise tatăl a 3333 (?) de copii, trăia singur, neîngrijit de nimeni, şters. Este o minune că ochiul selectiv al analiştilor îl mai aminteşte şi pentru o clipă. Dacă o face, acest fapt este determinat de două motive: fiindcă aminteşte că un nepot al genialului mozaicar a cioplit decoraţii destinate putrezirii, pe locul unde au fost amplasate acele minuni în piatră şi sticlă menite să dăinuiască veacuri, şi pentru că îl va mai scoate, poate, o vreme din uitare pe cel ce s-a încăpăţânat ca el singur, doar prin vigoarea sămânţei sale, să repopuleze Roma – leagănul poporului roman.

La moartea lui Focas şi urcarea pe tron a lui Heraclius, îl regăsim pe Daedalion „revenit definitiv la Roma”. Faptul că şi aici este cioplitor în lemn şi nimic mai mult confirmă anii

petrecuţi la Ravenna şi/sau pe unde o mai fi fost de la fuga din Bizanţ. De la cine a primit comenzi este uşor de aflat: de la clerici. Şi, totuşi, Daedalion, aflat atât de singur şi de anonim, nu se călugăreşte. Nici n-ar fi putut s-o facă: el se declara peste tot tatăl a mii de copii şi, se pare, o vreme s-au mai găsit oameni să-l creadă. Doar că Al Patruzeci şi treilea nu se lăuda niciodată cu succesele sale la femei, ci accentua doar „rolul istoric" pe care şi l-a asumat de repopulare a Cetăţii de pe Tibru cu romani, întrucât, altfel, oricine trebuia să recunoască perspectivele sumbre ale oraşului fondat de Remus şi Romulus. Şi, chiar dacă nu se vor prăbuşi toate clădirile şi chiar dacă Roma nu va fi cucerită de barbari – deşi fără bărbaţi latini gata de a o apăra nu existau nici speranţe – şi chiar dacă molima va trece, Judecata de Apoi nu ar mai găsi decât o comunitate de oameni bătrâni, ascunzându-se, asemenea şobolanilor, printre ruine, înfometaţi şi slabi, strâmbi şi degeneraţi. Era de parcă întreaga glorie legendară a celui mai semeţ imperiu mondial şi-ar fi pus cenuşă în cap şi, îmbrăcată în zdrenţe, s-ar fi pregătit pentru Bilanţ.

Pe vremuri, Daedalion purtase lungi discuţii cu între timp sanctificatul papă Grigore: este într-adevăr o penitenţă impotenţa Romei, sau doar urmarea unei senilităţi fireşti? Pontiful nu credea în abandonare şi n-o accepta: el lucra optsprezece ore pe zi pentru a oferi Judecătorului Suprem un popor călit prin credinţă şi căinţă, conştient prin predicile ascultate şi viaţa urmată şi apt de a pricepe Sentinţa. De aceea Grigore a avut grijă nu numai de sufletele romanilor, dar şi de cele ale celorlalţi păcătoşi: el a trimis misionari în toate direcţiile (regretând că îndatoririle nu-i permit să participe şi personal la acele expediţii, considerate unanim infinit mai strălucite decât victoriile lui Iulius Caesar. Fără să verse un singur strop de sânge, Columban şi apoi Augustin au cucerit insulele britanice cu doar patruzeci de călugări, în vreme ce celui mai mare general roman i-au trebuit atâtea legiuni straşnic înarmate...), el a avut grijă de ordinea în mânăstiri, el i-a adus oraşului alimente şi a vegheat la buna relaţie cu împăraţii din Constantinopol. Şi tot el a apărat

capitala de năvălitori. Grigore condamna depunerea armelor în faţa iminentului sfârşit şi nu obosea să dea nenumărate pilde despre morţii ce nu-şi găseau odihna din pricina greşelilor săvârşite în timpul vieţii pe pământ, astfel încât mulţi trebuiau să revină în postúri oricât de umile pentru a fi luaţi în seamă şi a fi izbăviţi. Nu cunoaştem azi atitudinea marelui papă faţă de „acţiunea" lui Daedalion; scribul nu a găsit nici o referire explicită în legătură cu ea, nici măcar la Pullman, însă analiştii consideră că Grigore ar fi fost înţelegător cu Al Patruzeci şi treilea, mai ales că pruncii au fost botezaţi cu toţii. Argumentul istoricilor a fost acela că, după moartea papei, urmaşii acestuia n-ar mai fi fost la fel de înţelegători cu Al Patruzeci şi treilea, acesta nemaifăcându-şi publică „misiunea", părăsind Roma (la chemarea lui Focas), rătăcind apoi la revenirea temporară prin Peninsulă şi stabilindu-se la Ravenna. Sabinianus n-a fost papă decât ceva mai mult de un an, dar Bonifaciu al III-lea se pare că nu a mai agreat legenda lui Daedalion, moment de când peste acesta se aşterne tăcerea. Sub Bonifaciu al V-lea, când, după tradiţie, se sfârşeşte viaţa Celui de Al Patruzeci şi treilea[1], „Ultimul dintre romani" nu mai este cunoscut decât din folclor. Deja cu mult mai devreme, personajul încă în viaţă nu mai este asimilat cu „tatăl a mii de copii latini", ducându-şi viaţa paralel cu eroul mitic, căruia i se adaugă amănunte ce-l fac tot mai greu de recunoscut.

Condamnat la tăcere, Daedalion nu decade încă de tot. În viaţa lui va mai avea loc un ultim episod consemnat de istorie. De altfel, el nu era încă socotit „prostul satului", de vreme ce, în momentul la care ne referim, îl găsim *conductores* al mânăstirii de pe Muntele Caelius, adică arendaşul care administra pământurile acestei ctitorii preferate a lui Grigore cel Mare şi

[1] De fapt, Daedalion moare pe timpul papei Honorius, dar viaţa lui se confundă în mit şi este dificil de încadrat o legendă în timp, motiv pentru care se nasc atâtea anacronisme. Mitul nu suferă decât în tratate cenzura oamenilor de ştiinţă, în conştiinţa populară îşi păstrează o libertate deplină. Uneori prea mare.

unde, probabil, îşi mai păstrase relaţiile de pe vremuri, pentru că, altfel, este greu de presupus că i s-ar fi încredinţat o funcţie atât de importantă pentru supravieţuirea celor ce depindeau de veniturile strânse de el. Că se mai bucura de trecere o dovedeşte, pe de o parte, faptul că postul acesta trebuia să fie aprobat de cel mai înalt ierarh, iar pe de altă parte, întrucât după ce Chlotar a reuşit să realizeze o forţă de temut prin unirea tuturor francilor într-un singur imperiu, Daedalion a fost trimis într-o solie cu daruri.

Despre Chlotar al II-lea ştim azi mai puţine decât ar fi de aşteptat pentru cel ce a reuşit să se impună asupra unui popor până atunci măcinat de lupte interne. Şi până ce (prin *Edictum Chlotari*) a trebuit să accepte ca nobilimea latifundiară să-şi poată alege din rândurile ei conţii, regele părea să ajungă un suveran greu de ţinut în frâu şi cu mereu potenţiale pretenţii exclusive, obligatoriu de luat în seamă. Cum armata latină scăzuse la un sfert faţă de perioadele ei de glorie, iar soldaţii erau prost plătiţi şi-şi completau veniturile din jafuri (trecute cu vederea de către comandanţii lor), împăraţii, obligaţi să-şi risipească trupele nesigure de-a lungul unor graniţe nesfârşite şi în nişte conflicte când mai violente, când mai mocnite, preferau să preîntâmpine ceea ce se mai putea amâna cu ajutorul diplomaţiei. Este sigur că Daedalion nu a fost singurul sol trimis la franci, dar de pe urma misiunii sale ne-au rămas nişte referiri despre un opuscul scris de „Ultimul dintre romani", opuscul în care Al Patruzeci şi treilea şi-ar fi scuzat eşecul. Lucrarea nu ni s-a păstrat, însă aflăm din surse de mâna a doua că emisarul papei ar fi plecat însoţit de un detaşament de soldaţi, că ar fi ajuns până aproape de Narbo Martius, unde ar fi fost luat prizonier de către propria sa escortă şi că doar faptul că unul dintre soldaţi l-ar fi recunoscut ca fiindu-i tată l-a scăpat de moarte. („Copiii mei m-au trădat", se lamentează Daedalion, ceea ce ne face să presupunem că el ar fi pretins că mai mulţi ostaşi ar fi fost fiii săi.) Povestirea continuă şi complotiştii, preocupaţi cu împărţirea prăzii (formate din darurile destinate lui Chlotar), sunt, la rândul lor, surprinşi de nişte bandiţi. Ei scapă

cu viaţă doar la insistenţele tatălui şi fug în lume. Banditii, desigur oameni ai Mâinii Albe, se supun în mod miraculos rugăminţii lui Daedalion de a-i cruţa pe cei care, cu puţin timp înainte, au fost gata de a-l omorî pe el însuşi. De ce au fost mărinimoşi bagauzii nu ni se explică. Locul incidentului este susceptibil de interpretări, fiindcă drumul nu trebuia să treacă pe acolo decât, cel mult, dacă Al Patruzeci şi treilea ar fi vrut să facă o parte din călătorie pe mare. După atâta vreme este dificil de reconstituit calea cea mai sigură şi o eventuală încercare de fugă a emisarului cu darurile destinate lui Chlotar (de pildă, spre ţinuturile natale) e greu de stabilit şi contravine logicii personajului, aşa cum l-am cunoscut noi. (De altfel, oraşul nu mai era de peste o jumătate de secol capitala regatului vizigot...)

Oricum, bogatele daruri nu mai ajung la cel căruia i-au fost hărăzite şi se fac nevăzute. Oştenii dispar şi ei, de frica represaliilor. Doar Daedalion revine la Roma. El povesteşte o versiune a ceea ce i s-a întâmplat, nu este pedepsit, însă nici nu mai este reprimit în vechiul său post de pe lângă mânăstire.

Al Patruzeci şi treilea „şi-a terminat viaţa în mizerie, vorbind pe alături, exasperând Roma cu nebunia lui, batjocorit, «nebunul cetăţii»". Cel puţin aceasta este singura informaţie găsită de scrib.

Deşi nu avem la îndemână nici o referire precisă la data exactă a soliei ratate a lui Daedalion, putem s-o fixăm înainte de anul 615, în perioada de maximă putere a lui Chlotar. Iar din sursele sale, scribul a aflat că Al Patruzeci şi treilea ar fi trăit până în 630. Sigur, până la un punct, data ar putea fi considerată aproximativă, însă eroarea nu trebuie să fie prea mare. Rezultă, în principiu, că Daedalion şi-a petrecut încă vreo cincisprezece ani la Roma şi ştim şi cum şi-a umplut acest timp.

După toate aparenţele, decăderea i-a fost treptată. O vreme nu s-a uitat că a fost în legătură cu sanctificatul Grigore, că i-a administrat acestuia cea mai dragă mânăstire, că a fost trimis ca emisar papal într-o misiune diplomatică. Doar că personajul însuşi era obositor şi greu de suportat. Recitind horoscopul pe

care l-a adus cu sine, în copilărie, la Constantinopol, acesta se pare că i s-a împlinit întocmai, dacă nu cumva avem de-a face cu o formă apocrifă, postumă, care să o fi înlocuit pe cea iniţială.

Nemaifiind admis să lucreze în calitate de *conductores* la mânăstirea de pe Muntele Caelius, s-a reapucat de mai vechea sa meserie de cioplitor în lemn. Doar că în Roma nu a mai găsit nici măcar vadul de la Ravenna. Comenzile erau puţine, el o ducea tot mai rău, iar portul său tot mai neîngrijit şi trupu-i tot mai respingător contrastau puternic cu titlul de „Cel din urmă dintre romani", cu care se lăuda şi în continuare.

Copiii săi, câţi or fi fost, l-au renegat cu scârbă, călugării nu l-au acceptat întrucât Daedalion nu se putea încadra într-o disciplină monahală, atât de riguroasă de la reformele introduse de Grigore. Celibatul recomandat încă de la Origene şi Tertulian nu se potrivea cu laudele lui Daedalion, cel ce nu contenea să pretindă că a însămânţat mii de femei şi că ar fi repopulat Roma aflată pe cale de dispariţie. Călugării, nu puţini, care se automutilau pentru a scăpa de obsesii sexuale sau măcar pentru a se autopedepsi pentru gândurile ce nu puteau fi ţinute în frâu, nu erau în stare să priceapă „lucrarea totală" cu care se grozăvea Al Patruzeci şi treilea. Călugării citeau scrierile lui Ieronim despre ascetism imediat după Biblie şi se orientau după ele ca anexe obligatorii ale Regulii Sfântului Benedikt. De aceea, în curând, prezenţa Celui de Al Patruzeci şi treilea a devenit nedorită în biserici şi în mânăstiri, el fiind acuzat că tulbură cu vorbăria sa slujbele şi că murdăreşte cu lemnele-i cioplite lăcaşurile de cult. Acuzele ce i se aduceau trebuie să fi fost foarte grave, întrucât era puţin obişnuit ca o mânăstire să nu ofere un loc de refugiu pentru cineva aflat în suferinţă şi care avea nevoie de ajutor... Dar Daedalion ajunsese, la bătrâneţe, un simbol damnat al desfrâului.

Personajul devenise jenant: el profana cu neruşinare, susţinând că este porumbelul de pe umărul lui Grigore, acel însemn tradiţional al Duhului Sfânt ce-l inspira pe prelat. (Deoarece Grigore cel Mare n-a fost nici prea erudit şi nici nu vorbea ebraica şi greaca – pe care n-a deprins-o nici măcar în lunga-i

ambasadă de la Constantinopol –, se pare că, într-adevăr, cu ani în urmă, Daedalion i-ar fi tradus anumite texte şi i-ar fi prezentat câteva rezumate. Fiindcă i-a oferit aceste informaţii, Al Patruzeci şi treilea ar fi pretins că el ar fi fost porumbelul ce-i şoptea la ureche lui Grigore cel Mare în toate înfăţişările postume.) Personajul devenise jenant şi pentru că oprea pe stradă femeile şi se interesa de copiii lor comuni. Daedalion era greu de suportat pentru că îşi permitea intimităţi cu oricine, toată lumea fiindu-i într-un fel rudă, datorită relaţiilor pe care le-ar fi avut cu mai toate femeile cetăţii. Pe măsură ce copiii lui, reali sau nu, se deziceau tot mai hotărât de dânsul, Al Patruzeci şi treilea povestea tot mai multe lucruri despre ei şi despre mamele lor.

– Eu sunt roman, repeta fiul lui Felician, nu trebuie să vă fie ruşine că sunteţi cu toţii copiii mei: astfel sunteţi cu toţii fraţi, nici unul nefiind mai bun decât celălalt decât prin faptele sale, dar toţi vă puteţi mândri cu atestatul de roman. Prin mine!

Bărbaţii Romei se simţeau jigniţi, femeile umilite, copiii (în majoritate oameni maturi) revoltaţi. Se întâmpla tot mai des ca Daedalion să ia bătaie, auditori nu mai găsea decât între alţi declasaţi, care şi aceia îşi râdeau cu încântare de el.

Altfel decât tatăl său, Al Patruzeci şi treilea se dedublase şi el: pe de o parte, se ştia câte ceva la Roma despre un patrician venit de la Constantinopol, aflat o vreme în preajma tot mai legendarului Grigore, despre un aristocrat ce luptase în Orient şi fusese trimis în misiuni diplomatice şi, pe de altă parte, exista un individ murdar, ştirb, zdrenţăros, chel şi obraznic, cu minţile rătăcite, care, în fruntea unui alai de copii (ce se ţineau mereu după el, batjocorindu-l, deşi el îi numea „nepoţii" săi), se lăuda cu tot felul de poveşti obscene şi nu obosea să combată cu argumente caraghioase toate ocările ce-i erau adresate. Aşa încât, până la urmă, era preferabil să nu te legi la cap să-l înjuri, mai bine îl ignorai. Oamenii serioşi aşa făceau.

Daedalion, fiul lui Felician şi nepotul lui Occelus, a fost de mai multe ori agresat fizic, dar, de fiecare dată, cei ce l-au lovit (uneori grav) au fost găsiţi ucişi sau mutilaţi. Aceştia din urmă

nu ştiau cine i-a nenorocit, însă, după câteva asemenea întâmplări, nimeni n-a mai îndrăznit să-i facă vreun rău fizic Celui de Al Patruzeci şi treilea.[1] Oamenii îl evitau, râdeau de el, dar îi simţeau şi frica. Doar copiii, „nepoţii lui", îl mai însoţeau peste tot, ţipând, murdărindu-l şi hârjonindu-se cu el. De aceea, prezenţa îi era semnalată de departe, după gălăgia alaiului de prunci.

Daedalion nu mai avea nici vârstă, nici trecut. El făcea parte din faţa cea mai decăzută a Romei, pe care se lăuda tot timpul că el a readus-o la viaţă. Şi cum nu mai dispunea de alt auditoriu decât de copii, le povestea lor trecutul său şi al Romei, iar ei – părţi ale acestei povestiri – îl credeau cel mai puţin.

Doar sfârşitul l-a mai ridicat pe Cel de Al Patruzeci şi treilea din întuneric. În ultimii săi ani, Daedalion n-a mai primit nici o comandă, nimeni nu s-a mai încurcat cu el, aşa încât trăia din cerşit şi din ceea ce-i mai dădeau de mâncare copiii. De obicei, resturi murdărite intenţionat sau feluri de mâncare imposibile, special pregătite pentru el. „Hrănirea" cât mai aiurită a bătrânului nebun devenise jocul preferat, iar el se preta oricând la această hârjoană.

Şi, se spunea, mai primea mâncare şi ceva bani dintr-o sursă misterioasă, necunoscută nici de el: la anumite zile, într-un anumit loc dintr-o casă pe jumătate prăbuşită, găsea acele daruri. Daruri pe care le împărţea adesea cu copiii. Dar aceştia, deşi ştiau locul, nu se încumetau să le fure: mai de mult, cei ce îndrăzniseră să o facă fuseseră găsiţi morţi.

În jurul anului 630, când Daedalion – aşa cum era precizat şi în horoscop – împlinise 60 de ani (după legendă, chiar în ziua aniversării), copiii îl găsiră cioplind o cruce uriaşă pe care, zicea, o va înălţa în locul unde tronase odată Templul Păcii. Construcţia era compusă din mai multe trunchiuri de copac şi nimeni n-ar fi putut spune cine a adus-o acolo şi când a fost

---

[1] O dată, a fost înjunghiat în plină stradă. Nu se ştie cine l-a luat de acolo şi nici cine şi unde l-a îngrijit. Peste câteva luni, când Daedalion revenise în cetate, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, agresorul fusese deja de mult îngropat.

ridicată. Era evident o muncă necesitând o echipă, schele, animale de povară şi scule. Copiii au găsit toate astea acolo şi pe Daedalion lucrând cocoţat cam la înălţimea unei clădiri cu două caturi. Nebunul sculpta lemnul şi vorbea tot timpul, repetând poveştile pe care le-a mai înşirat de atâtea ori.

Spectacolul era cu atât mai şocant cu cât şantierul se ivise din senin şi bătrânul era ultimul om aşteptat să apară în acea postură. Munca lui Daedalion dură aproape o săptămână şi tot mai mulţi oameni veneau să caşte gura, să-şi dea cu părerea şi să emită ipoteze. În hărmălaia generală, nimeni nu mai era atent la textele cioplitorului.

Daedalion lucra singur, fără ajutoare, fiind cu atât mai misterioasă apariţia imensei construcţii, din nimic, în centrul cetăţii. Autorităţile, sosite la faţa locului, nu reuşiră să intre în contact cu Al Patruzeci şi treilea, care le zicea pe ale lui şi, după câte se părea, nici nu mai cobora de pe cruce.

Înainte de a se împlini o săptămână de la evenimentul ce începuse să captiveze oraşul, în piaţă s-a produs o busculadă, fiind imposibil de stabilit astăzi de unde a pornit incidentul. Fapt este că, în tumultul creat, mulţimea adunată s-a înghesuit şi spre schela „Ultimului dintre romani” şi, sub presiunea gloatei, aceasta s-a prăbuşit peste oameni.

În haosul creat au pierit mai multe persoane, altele au fost rănite, doar Daedalion, surprins cu certitudine în clipa aceea nefastă pe construcţie, n-a mai fost găsit. Urma corpului său ar fi rămas impregnată fidel într-o scândură, însă trupul propriu-zis nu a fost identificat printre cele strivite sub schelă.

Asta după cele mai multe versiuni. După altele, însă, se pare că o vreme, cel puţin, a circulat următoarea poveste, girată de „martorii oculari” ai prăbuşirii uriaşei cruci: Daedalion s-ar fi prăvălit din înalt şi ar fi fost găsit, dar tot corpul i-ar fi fost acoperit cu tatuaje. (Zdrenţele şi murdăria i-ar fi făcut pe oameni să nu fi observat tatuajele în timpul vieţii personajului.) De aici s-au creat o mulţime de paralele cu celebrul Epimenide. (Despre care azi nu se mai cunoaşte decât „paradoxul cretanului” sau „al mincinosului”.) Epimenide are, din perioade lungi

în alte perioade lungi, noi vremuri de celebritate. Şi el a fost găsit tatuat pe tot corpul abia după moarte, însă însemnat nu ca un sclav, ci ca un sacerdot. Cel ce a fost numit de către Platon „Divinul Epimenide" îşi purta pielea epimenideană, devenită formulă proverbială pentru oricine ascunde o taină. Abia mult mai târziu, la secole după moartea sa, discipolul lui Pythagora este asimilat cu „cretanul care minte ca toţi cretanii", el fiind iniţial judecătorul semidivin care delibera asupra muritorilor din Europa, într-un tribunal prezidat de Minos. Toate aceste legende se potrivesc de minune cu tainele şi spaimele în care s-a învăluit Al Patruzeci şi treilea, mistere ce n-au putut fi înlăturate nici de batjocura şi nici de scârba fizică emanate de acelaşi personaj. Că Daedalion a fost asimilat un timp lui Epimenide (cel ce ar fi fost fixat în cronologie cu un mileniu şi ceva înaintea fiului lui Felician) o dovedeşte şi crezul, păstrat încă mult timp, cât Al Patruzeci şi treilea s-a mai regăsit în memoria oamenilor, cum că acesta n-a murit cu adevărat, ci se va întoarce. (Şi Epimenide a petrecut 57 de ani într-un somn adânc în peştera de pe Muntele Ida, peşteră consacrată lui Zeus.) Toate mai dovedesc încă un lucru: personajul de care ne despărţim acum a fost considerat toată vremea ca ducând o viaţă dublă, iar întâmplările cumplite ce-i loveau pe aceia care îndrăzneau să-l agreseze fizic veneau în sprijinul respectivei percepţii. Doar frica de a vorbi despre tot ceea ce putea avea legătură cu Ef sau cu Mâna Albă l-a aruncat şi pe acest Epimenide într-un nou somn.

Moartea propriu-zisă a lui Daedalion din anul 630 nu s-a bucurat de multe comentarii, un tabu discret acoperind în curând personajul. Roma trecea printr-o perioadă foarte grea. În mijlocul atâtor epidemii, inundaţii, năvăliri barbare şi foamete cruntă, un episod ca acela legat de Al Patruzeci şi treilea nu putea dăinui. Mai ales când este ajutat să fie uitat.

Scribul are convingerea că biografia fiului lui Felix, biografia unui damnat, a fost mai bogată decât a reuşit el s-o reconstituie din puţinele indicii certe rămase printre numeroasele informaţii menite să acopere cu date eronate o viaţă. Ce a fost atât de

imperios necesar de a fi făcut uitat din trecerea lui Daedalion? Poate sâmburele cel mai important al acestui destin. Faptul că scribul n-a fost capabil să descopere acel ipotetic sâmbure s-ar putea să fie în folosul oamenilor, însă reprezintă – oricum – una dintre înfrângerile personale ale aceluiaşi scrib.

Dar, dacă prezumtiva taină nerelevată ar fi într-adevăr – de data aceasta – în folosul cititorilor, unde începe eşecul şi unde norocul, în cazul scribilor?

AL PATRUZECI ȘI PATRULEA
– Apollonissimus –
sau
– Messia Purgatoriului –
(circa 600-650)

Sfârșitul amânat

Poate că bunul cititor îşi mai aminteşte că primul împărat roman a apărut într-o perioadă avidă de oameni mari sau chiar de supraoameni. Lumea a ajuns tocmai în acel moment al ciclului ei când conştiinţa de sine nu-şi mai ajunge şi dorinţa unei supraconştiinţe este atât de mare, încât, până la urmă, aceasta trebuie să se ivească. De la Pythagora încoace, niciodată până atunci, acea năzuinţă n-a fost atât de fierbinte. Zeii tradiţionali au obosit, marile demnităţi umane nu îi puteau înlocui, chiar dacă se perpetua tradiţia înnobilării suveranului lumesc cu străluciri dumnezeieşti. Asemenea vechilor regi ai Egiptului, Babilonului sau Persiei, romanii au înţeles că şi conducătorii lor merită însemnele sacrosancte, dar, de data aceasta, soluţia n-a mai fost suficientă. O mulţime de emisari ai Creatorului au apărut tocmai de acolo de unde şefii pământeni nu

nutreau ambiţii divine: de la evrei. Unul dintre trimişii lui Dumnezeu pe pământ, Iisus Christos, a prevăzut inflaţia messianică: „Se vor ridica numeroşi profeţi falşi şi vor induce în eroare pe mulţi!” (Matei, 24, 11). Dacă Pythagora a reuşit să-şi consolideze, cu secole în urmă, o relativă faimă unică, deşi n-au lipsit nici identificările lui cu Zarathustra, Moise, Orfeu sau Zamolxis, el şi-a impus autoritatea din legendă, iar apropierile n-au fost decât interpretări locale ale acesteia. Obişnuiţi cu prorocii, evreii aveau acces direct la asemenea personaje, ce depăşeau conştiinţa de sine devenită atât de neîndestulătoare, şi au apucat să stea de vorbă cu ele, să se lase influenţaţi de ele şi să le cerceteze cu sfinţenie. Deşi tocmai cuvântul „sfinţenie” era cel ce-i supăra cel mai mult pe coreligionarii lor, convinşi că Messia nu avea încă timpul pregătit pentru a veni.

Un neopythagoreian, pe numele său Apollonios, de loc din Tyana, îmbrăcat în straie albe, asemenea Maestrului de la Crotona şi a lui Iisus, cutreiera Imperiul pe vremea lui Nero şi propovăduia o învăţătură asemănătoare cu a modelelor sale: el predica despre necesitatea autocunoaşterii şi autostăpânirii, despre dreptate, dându-i un sens nu neapărat identic dreptăţii oficiale şi nici celei preluate prin cutume, despre dragostea nemărginită faţă de aproapele tău, dragoste universală, însă exprimată printr-o blândeţe severă până la asceză. Apollonios a fost semnalat în Mesopotamia, în Arabia, în India, în Egipt, în Etiopia. Nero, împăratul-poet, se pare că sub influenţa favoritului său Tigellinus, s-a dovedit preocupat de predicatorul ajuns şi la Roma, l-a acceptat şi a stat îndelung de vorbă cu el. Câteva miracole săvârşite de Apollonios în faţa împăratului l-au făcut pe noul Messia să devină punctul de atracţie al metropolei plictisite, mereu doritoare de senzaţional. Dar o nouă adăstare în capitala imperială nu-i va mai fi la fel de favorabilă lui Apollonios din Tyana. Domiţian îl va acuza de complot împotriva ordinii statului, de agitare a poporului împotriva autorităţilor. Ca şi Iisus, se pare că şi Apollonios fusese trădat de unul dintre ucenicii săi cei mai apropiaţi. În cazul lui Apollonios, acesta se numea Euphrates. Dar Messia din Tyana nu va apuca să

ispăşească păcatele oamenilor: el va dispărea în închisorile Imperiului şi va reapărea peste doar câţiva ani, când pretinşi martori oculari vor susţine că prorocul ar fi săvârşit un miracol şi în sala de judecată, de unde ar fi dispărut pentru a se face văzut din nou la Ephes; acolo ar fi predicat de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, continuându-şi, apoi, munca de misionar în lumea largă, până la vârsta de 100 de ani, când ar fi fost chemat de Dumnezeu la El. Mitul a crescut tot mai viguros şi a dăinuit trei-patru generaţii, născând prozeliţi şi o confrerie secretă. Apoi, însă, dintre numeroşii trimişi divini, a învins Fiul Domnului, iar Apollonios s-a stins în conspirativitatea sectei sale.

Avertismentul lui Iisus privitor la proliferarea viitorilor falşi profeţi îi va face pe oameni mai precauţi, Christos fiind, de altfel, identificat drept „Cel pe care cei mai mulţi L-au aşteptat". Dar, pe vremea Apocalipsei Amânate din anii 500–600, terenul părea pregătit pentru noi emisari ai Divinităţii. Când Mahommed realiză marşul de la Mecca la Medina, arabii declaraseră Hadschra drept începutul cronologiei lor. Cu aproximativ un veac şi jumătate mai înainte, Evagrie Ponticul calculase timpurile creştine. Sfârşitul lumii nu venise (încă), dar oamenii se pregăteau de bilanţuri. Arabii au găsit în Mahommed trimisul, creştinii au urmat calea lui Iisus şi numărul celor ce trăiau în spiritul Lui creştea. Evreii continuau să fie sceptici, convinşi că Adevăratul Messia, Messia al lor, n-a sosit încă.

Printre copiii născuţi la Roma în vremea când Daedalion, „Ultimul roman", îşi exercita „misiunea" de a repopula vechea capitală a lumii, a văzut lumina soarelui, aproximativ la hotarul veacului al şaptelea (după noua cronologie), cel pe care-l vom numi printre Cei O Sută drept Apollonissimus sau Micul Apollonios. Contradicţia dintre cele două denumiri nu trebuie să mire: ea ţine doar de percepţia diferită în timp a personajului – unii îl socoteau un viitor Apollonios din Tyana (de aici Micul Apollonios), alţii îl vedeau drept Emisarul revenit după mai mult de o jumătate de mileniu, iar cei mai mulţi îl considerau însuşi vechiul profet ajuns la pârgul misiei sale.

Despre Al Patruzeci şi patrulea s-a scris mult, legenda l-a învăluit devreme, partea lumească a avut o pondere neînsemnată în miraculosul conţinutului acestei vieţi. Cel ce va fi numit şi Messia Purgatoriului a venit pe lume într-o Romă ce părea ea însăşi locul ideal pentru pregătirea întru Judecata de Apoi. Oamenii, derutaţi în urma unor false date certe aşteptate cu înfrigurare (de pildă, când ar fi trebuit să aibă loc sfârşitul lumii, însă nu s-a întâmplat nimic), pluteau în derivă într-o lume ce se încăpăţâna să agonizeze de prea multă vreme.

Poate niciodată ca până atunci, mulţimea nu s-a întrebat atât de insistent în legătură cu ce se va întâmpla cu fiecare după ce viaţa asta i se va fi sfârşit, iar preoţii, în loc să-i liniştească pe credincioşi, le aminteau tot mai insistent că îi aşteaptă încercări teribile, de care ei singuri se fac răspunzători prin viaţa ticăloasă pe care o duc. Nu mai era prezent nimic din nepăsarea dezlănţuită a disperării din vremea marelui Imperiu Roman: cu veacuri în urmă, ştiind că lumea se va sfârşi, oamenii încercau, în ultima clipă, să se bucure de tot ceea ce traiul acesta le mai poate oferi. După aceea va fi prea târziu! Acum, însă, spaima se manifesta prea puternic şi părea mult mai înţelept să te pregăteşti sufleteşte pentru ceea ce va veni.

Şi mama Celui de Al Patruzeci şi patrulea avea destule motive să se teamă. Văduvă, cu un copil de cinci ani şi cu unul de doi, acesta născut din nebunia unui personaj ce voia să repopuleze Roma, femeia nu mai avea din ce trăi şi nu mai avea pe cine se sprijini. Ciuma neagră, cea care i-a luat soţul şi încă un copil, a cruţat-o, însă a lăsat-o fără nici un ajutor. Părinţii şi toate rudele îi muriseră într-un incendiu cu ani în urmă şi, deşi se spunea că provine dintr-o familie străveche, nu ştia să mai aibă vreun venit sau vreo proprietate undeva.

Pe urmă, când Al Patruzeci şi patrulea abia împlinise şi el cinci ani, mama s-a hotărât să plece în nord, în nişte munţi înalţi, unde, printre celţi, se constituise un stat roman cu capitala la Agunt. Apollonissimus nu-şi va mai aminti, mai târziu, decât de iernile lungi şi friguroase, de piscurile înzăpezite ale Tirolilor, de traiul aspru, dar liber: de plimbările cu sania, de

bătăile cu zăpadă, însă, în primul rând, de albul nesfârşit, curat, inocent. Fusese o perioadă unică în viaţa lui, nelegată în nici un fel de destinul său ulterior, nelegată de nimic.

Al Patruzeci şi patrulea nu-şi amintea de ce a plecat mama cu cei doi copii la Agunt, nu ştia cine erau oamenii la care au stat vreo cinci ani şi a aflat abia ulterior că reîntoarcerea lor precipitată s-a datorat unei invazii ce avea să distrugă acel stat celtic roman din munţi, un stat parcă ireal – la fel ca întreaga sa şedere acolo. Biografia lui Apollonissimus începe parcă la revenirea lui la Roma, ca şi cum episodul Agunt n-ar fi fost decât un interludiu de basm dintr-o altă lume.

Înapoi în Cetatea Celor şapte Coline din vest! Aici s-a întâlnit cu tatăl său: un om afectuos, însă pe care nu te puteai baza. Daedalion i-a făcut tot felul de promisiuni şi nu s-a ţinut niciodată de cuvânt. Unui copil nu e voie să-i creezi iluzii fără acoperire. Copilul nu te va ierta niciodată. Roma era mare şi aproape pustie. Dacă doreai, puteai să nu te întâlneşti cu anii cu cineva: Apollonissimus n-a vrut să-l mai vadă pe cel ce – brusc! – s-a declarat a-i fi tată. (Prea fusese martor la numeroase scene când Daedalion s-a apropiat în acelaşi fel şi de alţi copii.) Al Patruzeci şi patrulea nu avea nevoie de un astfel de părinte. El trebuia să facă rost de mâncare pentru mama şi fratele său bolnăvicios. Al Patruzeci şi patrulea avea unsprezece ani când a început să-şi întreţină familia şi vecinii. Daedalion, din câştigurile sale de dulgher într-o comunitate săracă, nici dacă ar fi încercat, n-ar fi avut cum să-şi ajute sutele de odrasle pe care pretindea că le-a zămislit. Doar de apropiaţii lui Apollonissimus nu trebuia să aibă grijă nimeni. În curând, nici de vecinii lui. Copilul aducea în fiecare seară mâncare pentru toţi. De unde? „De la Dumnezeu”, spunea băiatul. Mama, provenind într-adevăr – se pare – dintr-o familie bună, îşi învăţa primul copil carte şi se ocupa de o gospodărie stabilită într-o vilă părăsită. Deoarece în vila aceea nu lipsea mai niciodată hrana, spre deosebire de casele şi străzile din jur, în preajma familiei lui Apollonissimus au început să se strângă vecinii şi cunoş-

tinţele. Numai Al Patruzeci şi patrulea lipsea toată ziua de acasă, dar revenea seara încărcat cu merinde. Cu timpul, sosirile sale se transformaseră într-un adevărat ceremonial. Pentru că o dată cineva făcuse o remarcă ironică la faptul că mâncarea ar fi venit direct de la Dumnezeu, băiatul le-a interzis celor ce-l aşteptau să mai pronunţe numele Domnului. Divinitatea n-ai cum s-o rosteşti fără s-o profanezi. Divinitatea o simţi şi încerci să te umpli de ea. Întrucât Apollonissimus era cel care aducea hrana, trebuia să-l asculţi.

Până ce, într-o zi, băiatul se îmbolnăvi. Vomita şi avea diaree şi temperatură mare. Nu putu pleca după mâncare. În seara aceea, cei cincisprezece-douăzeci de oameni oploşiţi în „vila lor" postiră. Mama stătea lângă bolnav şi-i tampona transpiraţia de pe fruntea încinsă. Noaptea, mama aţipi pentru câteva minute. Când se trezi, suferindul dispăruse. Femeia nu-l simţise plecând şi ieşi să-l caute; când reveni în încăpere, Apollonissimus se găsea întins pe patul său şi dormea liniştit. Temperatura îi dispăruse.

Dimineaţa le ceru celor ai casei să meargă în grădină şi să aducă din scorbura unui anumit plop un coş cu mâncare. Fără a fi convinşi dacă nu cumva băiatul mai aiurează, s-au dus să vadă locul cu pricina. În scorbură îi aştepta coşul cu merinde.

În noaptea care a trecut, le-a spus Apollonissimus, fusese plecat într-o altă lume. Acolo a primit nişte porunci. De sub cămaşă, legat cu un şnur în jurul gâtului, băiatul scoase la iveală un ram de metal cu frunze vii. Nu vorbi nimic despre acel obiect şi nu-i lăsă să-l întrebe. Îi îmbrăţişă pe toţi, apoi se culcă istovit. Fusese departe.

Seara, lumea veni să-l vadă. Al Patruzeci şi patrulea se sculă, se rugă fără a pronunţa nici un cuvânt, apoi le indică masa. Oamenii, care fuseseră tot timpul în încăpere şi-l urmăriseră încordaţi, n-au băgat de seamă când s-a încărcat masa cu mâncare. Erau bucate pregătite, însă fără carne.

– Animalele sunt fraţii şi surorile noastre. N-am ajuns încă să ne mâncăm între noi.

Din ziua aceea, mica lui comunitate nu mai primi niciodată carne la masă. Şi tot din ziua aceea, îl văzură pe Apollonissimus făcând minuni.

Biografia Celui de Al Patruzeci şi patrulea este greu de deosebit de alte vieţi. Pe de o parte, pentru că, aşa cum a mai arătat scribul, personajul a intrat în legendă şi legenda a sfârşit prin a-l face de nerecunoscut, iar, pe de altă parte, pentru că, la fel ca de atâtea ori, imaginaţia oamenilor a fost săracă şi în onomastică, încât vom găsi nu mai puţin de o duzină de Apollonios şi Apollonius, mulţi contemporani între ei, mulţi confundaţi de analişti, atunci când oamenii n-au mai însemnat nimic şi doar numele au rămas singurele repere sigure. Să amintim doar câţiva: Apollonios din Rhodos (de fapt, din Alexandria, unde a fost elevul lui Kalimachos, cu care s-a certat din cauză că a scris „Argonauţii" în spiritul lui Homer, trădând tradiţia alexandrină, motiv pentru care ar fi şi plecat din Egipt în Rhodos), gramatician celebru, revenit la bătrâneţe în oraşul natal, unde ar fi administrat marea bibliotecă, în calitate de urmaş al lui Eratosthene. Cum „Argonauţii" s-au bucurat de mare trecere la romani, urmele nu i s-au pierdut. Pe de altă parte, episodul din Rhodos, în legătură cu apropiata cucerire a insulei de către arabi (imediat după moartea lui Apollonissimus) şi distrugerea bibliotecii din Alexandria (în aceeaşi perioadă), îl fac să fie reluat pe vremea Celui de Al Patruzeci şi patrulea, iar apoi, confundat, în parte, cu acesta.

Apoi, Apollonios din Perga, matematicianul de geniu, format şi el la Alexandria, contemporan cu autorul „Argonauţilor" şi activ la Pergamon, Ephes şi Alexandria. Opera lui, foarte importantă, ne va parveni pe filieră arabă. Ephes şi filiera arabă, iată alte posibilităţi de confuzie cu eroul nostru.

Să continuăm: Apollonios din Tralles, sculptorul, şi Apollonios, fiul Retorului, vin să mărească deruta. Apollonios Dyskolos, fondatorul gramaticii ştiinţifice, provenind, bineînţeles, tot din Alexandria şi acţionând şi la Roma, desăvârşeşte hara-

babura. Apollonios din Albania[1], taumaturg celebru, el însuşi mort şi revenit din cealaltă lume de mai multe ori. Acest Apollonios se pare că a fost chiar contemporan cu Al Patruzeci şi patrulea, că s-au cunoscut, iar, după unii autori, cei doi au fost chiar una şi aceeaşi persoană.

Şi nu în ultimul rând Apollonius din Tyr, eroul celebrului roman grec atât de notoriu în evul mediu, tradus în mai toate limbile Apusului, va ajunge să strivească, dinspre partea de către noi a timpului, viaţa fiului lui Daedalion. „Apollonius din Tyr", roman senzaţional, povesteşte aventurile feciorului unui prinţ indian (mai des sirian), înaintea căsătoriei acestuia cu fiica regelui Archistrates din Kyrene. Morţile aparente, răpirile de către piraţi, întâmplările extraordinare se suprapun peste faptele lui Apollonissimus şi, împreună cu presiunea miraculosului predecesorilor, strivesc şi sâmburele de certitudine ce ne-a mai rămas din biografia celui cunoscut şi drept Messia al Purgatoriului. Dintr-o biografie, istoria este în stare să reţină doar percepţia contemporanilor în legătură cu întâmplările înfăţişate. Ţinând cont că atâţia Apollonios şi Apollonius au venit din epoci cu totul diferite, Al Patruzeci şi patrulea ar trebui să reprezinte mai degrabă un rezumat decât o sumă. Un rezumat, fiindcă termenii adunării nu sunt egali, cei incluşi mai târziu, deci mai aproape de zilele scribului, tinzând să-i domine pe cei proveniţi din vremuri mai vechi. Şi, peste toate, scribul atât de puţin apt de a se identifica prin plata uitării a tot ce a ieşit la iveală între timp!

Conştient de toate aceste posibile confuzii, scribul se întoarce la băiatul de 11–12 ani, aflat la Roma, hrănind prin miracol o comunitate tot mai numeroasă şi începând să-şi impună autoritatea asupra celor din jurul său.

Primele minuni ale lui Apollonissimus sunt legate de mâncare şi de vindecări. Dacă până la noaptea îmbolnăvirii, dispariţiei şi revenirii istovite, însă atât de fericite, băiatul pleca

[1] A nu se confunda cu Albania de azi. Patria lui Apollonios despre care vorbim era în Caucaz, în bazinul râurilor Cara şi Arax.

ziua de acasă şi se întorcea doar seara, aducând cu el mâncare suficientă pentru tot mai numeroşii oameni ce se adunaseră în vila părăsită, unde s-a refugiat şi mama lui, începând cu acea dată nu a mai fost nevoie ca Al Patruzeci şi patrulea să plece spre a face rost de hrană. E adevărat, din ziua aceea el a impus nişte reguli – obligatorii în aceeaşi măsură pentru toţi –, nimeni nefiind interesat să-l contrazică cât timp se alegea măcar cu o masă zilnică. O singură masă, întrucât Apollonissimus le-a impus şi această poruncă: „Să mănânci atât cât să trăieşti, şi nu să trăieşti pentru a mânca". Aşa că se mânca în comun, o singură dată pe zi, masă precedată de o lungă contemplaţie[1], timp cât nu se pomenea nici un cuvânt – fiindcă vorbele duc întotdeauna la alte vorbe. Al Patruzeci şi patrulea dorea, asemenea lui Evagrie Ponticul, o eliberare de orice conexiune. Băiatul nu impunea nimănui nimic, însă oamenii au învăţat că e mai bine să facă aşa cum îi place binefăcătorului lor: când îşi reveneau din reverie, găseau în faţa lor un blid cu mâncare, blid despre care nimeni n-ar fi putut spune cum şi când s-a ivit acolo. Cei ce doreau să afle, fiind atenţi doar la clipa apariţiei mâncării, rămâneau flămânzi. (Unii pretindeau că n-au fost atenţi doar la locul din faţa lor, ci şi la cel din faţa vecinului şi că au văzut un înger alb aducând merindele. Dar Apollonissimus respingea astfel de explicaţii drept fantasme plăsmuite de o raţiune prost educată, incapabilă de a se rupe de concretul minţii omeneşti.)

După câteva săptămâni de asemenea experienţe, vestea a părăsit totuşi spaţiul limitat al vilei, unde aveau loc minunile. Câteva persoane străine şi-au făcut apariţia şi, sub pretext că n-au mai mâncat nimic de două zile, au cerut să fie primite printre obişnuiţii casei. Dar Apollonissimus a refuzat să stea împreună cu ele, şi-a luat desaga şi a plecat în oraş. Seara a revenit, ca pe vremuri, cu mâncare pentru toţi. Când străinii au vrut

[1] Unii autori pretind că, asemenea acelor omphalopsihoi sau hesihaşti, toată lumea intra în sine prin concentrarea asupra propriului buric. Informaţia nu se bazează pe date certe.

să ştie de unde a luat merindele şi de unde a ştiut câte porţii vor fi necesare, băiatul le-a indicat scorbura plopului. Iscoadele au stat şi peste noapte la vilă, iar dimineaţă, fiindu-le foame, au cerut din nou ceva de-ale gurii. Cum n-au fost mulţumiţi când li s-a explicat că obişnuiţii casei mănâncă doar o dată pe zi, au mers la scorbura plopului să-şi ia bucatele singuri. Dar toată mâncarea de acolo s-a dovedit a fi stricată. Au răbdat de foame şi au aşteptat iarăşi seara. Al Patruzeci şi patrulea a revenit şi de data aceea cu atâtea porţii câte guri s-au aşezat la masă. Străinii l-au întrebat din nou de unde are mâncarea şi de unde a ştiut câtă să aducă. Apollonissimus le-a indicat plopul. Şi, într-adevăr, mâncarea din scorbură era iarăşi tocmai bună pentru a fi consumată. Străinii s-ar fi minunat şi ar fi dorit să rămână la vilă, acceptând să nu mai pună nici o întrebare. Dar băiatul i-a rugat să plece, „fiindcă n-au venit cu gând curat". Abia când vor fi în stare să se „limpezească, eliberându-se de tot şi de toate", abia atunci să se întoarcă.

Alţi străini n-au fost tot atât de concilianţi. Nişte soldaţi trimişi de prefect (?) ar fi încercat să intre în contact cu ciudatul băiat, însă acesta se găsea în plină contemplaţie şi nu răspundea la nimeni şi nimic ce l-ar fi putut deranja. Soldaţii l-au lovit, au tras de el, dar totul de pomană. Doar când spiritul lui Apollonissimus păru să revină printre cei din jur, se arătă el dispus să stea de vorbă cu oamenii stăpânirii. Oştenii l-au întrebat de unde are bani pentru a întreţine zilnic atâţia oameni. Al Patruzeci şi patrulea le-a indicat un loc în grădina vilei. Săpând, soldaţii au scos la iveală o ladă cu obiecte preţioase. Au vrut s-o ducă de acolo, însă – ca din senin – s-a pornit o furtună cumplită. Tuna şi fulgera atât de tare, încât nu puteai ieşi sub cerul liber. Oştenii, care n-au ajuns decât câteva sute de metri mai încolo, s-au refugiat într-o casă. Au stat izolaţi mai multe zile fără a putea ieşi. Până la urmă, unul dintre ei, ud leoarcă şi fericit că a scăpat de fulgere, a venit înapoi la vila unde tovarăşii lui Apollonissimus îşi continuau traiul de parcă afară nu s-ar fi întâmplat nimic. Băiatul i-a explicat soldatului că averile pe care le-au luat străinii cu ei nu valorează nimic şi n-au decât

să le privească şi să le mângâie cât vor dori. Dar cu ce or să se hrănească? Şi aceşti străini s-ar fi dat bătuţi.[1]

A treia încercare de imixtiune în viaţa comunităţii nu s-a terminat atât de uşor. Într-o zi, au apărut alţi câţiva soldaţi, având ordinul de a scotoci prin toată vila şi de a aduce cantităţile imense de cereale ce se spunea că ar fi fost depozitate acolo, precum şi valorile materiale (aur, mătăsuri, argint şi pietre preţioase) spre a fi stabilită provenienţa lor. Ne aflam într-un an când convoiul de corăbii cu provizii nu şi-a mai făcut apariţia din Africa, când împăratul cel nou de la Constantinopol era preocupat mai mult de războaiele din răsărit cu perşii, când ciuma îşi făcea de cap în sudul Peninsulei, iar foamea risca să sfărâme şi ultima speranţă în populaţia îngrozită a Cetăţii Eterne. Daedalion îşi ratase şi cea din urmă misiune, prăpădind darurile soliei pe care ar fi trebuit s-o ducă la Chlotar II, sărăcia, spaima şi disperarea erau tot mai greu de învins. Grigore, „Consulul lui Dumnezeu", se străduia să le explice oamenilor că trăiesc doar un episod al Eternităţii şi că, dacă vor greşi mai puţin în acele condiţii de cumpănă, răsplata cerească va fi pe măsură. Dar nu se putea concepe ca în această nenorocire generală să fie tolerată o oază de linişte şi de îndestulare din nişte surse ce nu puteau fi socotite cinstite sau, cel puţin, din nişte surse ce trebuiau să fie clarificate. Aşa că soldaţii i-au cerut mamei lui Apollonissimus să le arate depozitele unde îşi ţinea comunitatea hrana şi locurile unde erau ascunse comorile. Biata femeie nu izbuti să le dea un răspuns plauzibil şi nici ceilalţi oameni oploşiţi prin vilă n-au reuşit să satisfacă defel curiozitatea oficială. Comandantul oştenilor i-a ameninţat cu un interogatoriu dur, însă tocmai a apărut Apollonissimus. Băiatul de 13 ani era destul de înalt pentru vârsta lui, avea un ten alb şi o voce puternică, melodioasă, însă vorbea bâlbâit. El le ceru reprezentanţilor legii să-i lase liberi pe oamenii casei, fiind dispus să răspundă singur, de bunăvoie, la orice întrebare i se va pune.

[1] Comorile îngropate au constituit şi primul indiciu de apropiere al lui Apollonissimus de Mâna Albă.

Astfel, dezvălui mai multe locuri unde s-ar fi aflat îngrămădite comori, le arătă încăperi nebănuite de oamenii lui, încăperi pline cu provizii, un beci ascuns sub o ruină din fundul curţii, beci unde se odihneau recolte de vin vechi aduse din Africa, din Sicilia şi din Orient. Aflând ceea ce au dorit să afle, soldaţii au încercat să-l omoare pe Cel de Al Patruzeci şi patrulea şi pe cei din preajma lui, pentru a rămâne ei stăpânii averilor. Dar băiatul îi sfătui să scoată mai înainte de sub pământ comorile. Săpară cu toţii toată ziua şi aşteptările le fură întrecute de cele aduse la lumină.

– Ăsta-i doar începutul, îi preveni Apollonissimus, piesele cele mai puţin valoroase au fost puse la suprafaţă pentru ca proştii să se mulţumească şi cu atât şi să nu caute mai departe. Vocea îi era puternică şi melodioasă şi străinii constatară cu surprindere că, după foarte puţin timp, nu mai sesizau bâlbâiala atât de accentuată a tânărului.

Săpară şi a doua zi, şi a treia. Lăzile cu comori păreau să nu se mai termine: după cufere cu obiecte arhaice de cult, toate din aur şi pietre preţioase, dădură de altele conţinând arme de o frumuseţe răpitoare, coifuri şi podoabe de luptă, apoi sticlărie fină, după care veşminte împărăteşti cusute cu fir şi înnobilate cu pietre şi metale; urmară podoabe pentru femei şi recipiente cu parfumuri ce nu-şi pierduseră aromele în veşnicia cât stătuseră sub pământ. Soldaţii săpară patru zile. Într-a cincea căzură primii de oboseală. Unul muri, alţii zăceau aproape inconştienţi. Aşa că, porunci comandantul, din momentul acela să sape oamenii casei. Îi dezlegară şi îi puseră la treabă. Dar seara se mai îmbolnăviră doi oşteni, iar alţi doi fură găsiţi cu beregatele tăiate. Şi tot în aceeaşi noapte muri şi întreaga comunitate din vilă, în frunte cu Cel de Al Patruzeci şi patrulea. Îngroziţi, soldaţii au încărcat tot ceea ce a încăput într-o căruţă şi au plecat. Însă, odată ajunşi în centrul oraşului, constatară că lăzile sunt pline cu bolovani. Reveniră la vilă şi îi găsiră pe toţi cei pe care-i ştiau morţi stând la cină alături de soldaţii morţi şi ei în ultimele zile. Comandantul îşi scoase sabia, fiind convins că are în faţă năluci. Dar sabia lui nu putu să taie trupurile comesenilor şi se frânse la contactul cu ele.

Din ziua aceea, comunitatea lui Apollonissimus, se spune, n-ar mai fi fost niciodată deranjată la Roma. Când, peste câteva luni, prefectul (?) ar fi trimis un alt detaşament de militari să vadă ce se întâmplă în ciudata vilă, de data asta fără ameninţări ci doar cu rugămintea de a le da nişte grâu pentru populaţia aflată în pragul morţii prin inaniţie, oamenii săi nu mai găsiră pe nimeni. Locul nu mai era populat.

Se pare că Al Patruzeci şi patrulea ar fi plecat singur din Roma. Cel ce pretindea că i-ar fi fost tată, Daedalion, se acoperise de ruşine, după ce nu reuşise să fructifice nici ultima şansă ce i-a mai fost oferită de destin: solia cu daruri pentru regele francilor a fost interceptată la doar câteva ore (sau zile?) de drum şi „Ultimul dintre romani" s-a întors jefuit în cetate. Personajul se dovedise a fi atât de jalnic, încât nici măcar n-a mai fost pedepsit (cum se obişnuia), el decăzând până la nivelul „nebunului târgului". Însă nu din cauza lui a părăsit Apollonissimus Cetatea Eternă. Şi nici de frica unor noi vizite nedorite. Dacă ar fi plecat din Roma toţi cei care se zicea că ar fi fost copiii lui Daedalion, oraşul aproape că s-ar fi golit de tineri, iar de intruşi băiatul de treisprezece ani a dovedit că ştie să se apere fără probleme.

Comunitatea din vila părăsită, unde s-a refugiat cu vreo doi ani în urmă împreună cu mama sa, a dispărut şi ea. Scribul n-a reuşit să mai dea de nici o urmă în legătură cu mama Celui de Al Patruzeci şi patrulea şi cu oamenii oploşiţi acolo.

De altfel, şi itinerarul stabilit de Al Patruzeci şi patrulea este de două ori dificil de reconstituit în perioada dintre data plecării sale din Roma (cel mai probabil la sfârşitul anului 613) şi întâlnirea lui cu împăratul Heraclius, întâmplată cu aproximativ cinci ani mai târziu. De două ori pentru că, pe de o parte, cronologia folosită în diferitele surse nu este identică, filiera arabă – de unde ne-au parvenit cele mai multe informaţii în legătură cu Apollonissimus – uzând de diferite datări, nu toate pornind de la Hadschra, în timp ce izvoarele creştine abia se obişnuiau cu era de după Iisus, folosind în egală măsură

datările tradiţionale. De aici numeroase calcule necesare pentru a stabili un an şi la fel de multe posibile erori. Pe de altă parte, nici dimensiunea orizontală nu era unanim acceptată şi cu atât mai plină de capcane pentru scribul modern. S-a amintit, de pildă, despre Apollonios din Albania, o Albanie din Caucaz fără nici o suprapunere peste Albania secolului XX. Asemenea exemple sunt multe (un altul: Austria de atunci şi cea contemporană scribului), însă ele nu epuizează misterele; Teofilact din Simocata descrie Nilul („cel mai mare fluviu") drept o apă ce ar scălda Libia, Etiopia şi India, în timp ce încă Attila vorbea despre mlaştinile şi deşerturile Sciţiei. O mie de ani mai târziu, Shakespeare va indica anumite ţărmuri înfloritoare, conform cărora scribului i-a reuşit să realizeze un traseu maritim din Sicilia până în „Deşertul Boemiei", acolo unde, printre alte numeroase fiare sălbatice, leii făceau legea.

Aşadar, pe lângă asemenea repere concrete ale celor mai ferme localizări în timp şi în spaţiu depistabile în documente, pe lângă alte neînţelegeri născute din nestatornicia toponimelor, nu putem trece cu vederea nici confuziile provenite din texte corupte intenţionat sau din cauza repetatelor copieri. Şi, nu în ultimul rând, viaţa fantastică a lui Apollonissimus este împănată cu miracole săvârşite nu numai de el, dar şi de numeroşi Apollonios şi Apollonius, precum şi de purtătorii altor nume, unele de mult dispărute. Aşa cum a mai remarcat scribul, viaţa Celui de Al Patruzeci şi patrulea reprezintă nu o sumă, ci un rezumat. Şi, peste toate astea, nu trebuie uitat că avem de-a face cu cel ce va fi numit Messia Purgatoriului, iar Purgatoriul îşi confecţiona în vremea aceea propriile hărţi. Grigore cel Mare tocmai scria *Moralia in Job*, unde face o schiţă a lumii celeilalte, un alt Grigore ne arată chiar şi traseele cele mai scurte şi mai puţin periculoase făcând legătura între cele două tărâmuri, indicând şi locurile unde sufletele se pot odihni în drumul lor şi pericolele ce pasc acele locuri din partea unor diavoli ori din partea altor îngeri decăzuţi. Asemenea hărţi apar în diferitele zone ale Imperiului şi unele dintre ele nu sunt decât adaptarea vechilor scheme ale planurilor comunicante

între atât de incertele straturi suprapuse ale Constantinopolului. Astfel, nume de localităţi reale se succed cu altele provenind din itinerarele spirituale şi cu denumiri corupte de scribi. Însă, până la urmă, călătoria lui Apollonissimus, o călătorie de aproximativ cinci ani, devine o adevărată peregrinare de iniţiere (chiar dacă tradiţia pretinde că iniţierea lui ar fi avut loc la vârsta de 11 ani, când a dispărut, într-o noapte, de pe patul de suferinţă, ajungând foarte departe şi revenind istovit şi cunoscător). La părăsirea Romei, pleacă din fosta reşedinţă imperială un băiat de 13 ani, pe care-l vom regăsi la capătul acestui drum sub chipul unui bărbat de 18.

Deşi ne-au rămas chiar două variante detaliate ale drumului parcurs, scribul renunţă să le reproducă: ele, amândouă, sunt neinteligibile, putând fi socotite cel mult anacronice de către contemporanii secolului XX. Şi nu le reproduce scribul şi fiindcă, studiind cele două izvoare, a avut tot timpul impresia că ele nu au fost rodul imaginaţiei unor oameni şi nici opera vreunui poet, ci că, dimpotrivă, ele au urmat prea fidel mărturisiri nemijlocite ale unor martori cu trudă găsiţi şi cu grijă aleşi: drumurile acestea au dus prin vest şi prin nord până la sveari (cei care stăpâneau, mai nou, întreaga peninsulă scandinavă şi toată Marea de Est – cea pe care o numim astăzi Marea Nordului?), ele au trecut prin Alemannia, întâlnindu-l pe Gallus, elevul lui Columban, dar vor ajunge şi în Orientul cel mai îndepărtat şi în Africa, nu numai cea a sihaştrilor, ci şi mult mai în sud, depăşind Deşertul Nesfârşit. Mai sunt şi ţinuturi imposibil de localizat azi, şi ţinuturi ce au ieşit din lumea materială, precum şi tărâmuri ciudate, cu oameni, animale şi plante fabuloase, în locuri unde ne-am fi aşteptat cel mai puţin la asemenea minuni.

Drumul de cinci ani, cuprins într-un *Pentalogos* apărut la mijlocul secolului al VII-lea şi contemporan cu celebrul „Liber de ordine creaturarum” al unui anonim, se pare irlandez, este azi un drum imposibil de refăcut, întrucât meandrele sale sunt surprinzătoare, după o logică greu de înţeles şi cu treceri numeroase dintr-un tărâm în celălalt. Însă tocmai această logică este

cea învăţată prin *Pentalogos* şi accesibilă doar după parcurgerea întregului traseu. (Cine încearcă o asemenea performanţă necesită o iniţiere prealabilă, suntem preveniţi într-un Preambul sau Avertisment, fiind nevoie de un suflet curat şi de o voinţă purificată de ambiţiile umane deşarte. Altfel, tentativa devine riscantă şi cel ce se încumetă s-o înceapă nepregătit temeinic se va rătăci atât de cumplit, încât se va putea considera norocos dacă va mai găsi o cale de întoarcere şi va reapărea schilod şi bătrân printre cei pe care i-a părăsit tânăr şi sănătos cu doar puţine săptămâni sau luni în urmă.)

De o importanţă covârşitoare pentru devenirea lui Apollonissimus, drumul cuprins în *Pentalogos* rămâne un mister (poate pierdut în întregime), scribul nemaiavând altceva de făcut decât să deschidă cu mare grijă ferestrele spre acel tărâm, atunci când Al Patruzeci şi patrulea însuşi îi va da posibilitatea.

Dintre cărţile celor trei mari călătorii ale vieţii lui Apollonissimus, numite *Pentalogos*, *Decalogos* şi *Septalogos*, prima pare autentică, pe când celelalte două – şi în special ultima – sunt aproape sigur apocrife. Singura constantă ar fi, poate, trei aluzii ce se regăsesc în fiecare, aluzii pe lângă fapte concrete, dar atât de încifrate, încât pentru ieşirea din simbol este nevoie într-adevăr de o pregătire prealabilă ale cărei elemente sunt tot mai dificil de intuit. Cele trei aluzii ar fi:

1. Examenul zilnic sau Purgatoriul vieţii sau Pregătirea lumească drept scop al traiului uman;

2. Fraţii roşii sau fraţii de sub pământ, în care scribul crede că-i recunoaşte pe membrii congregaţiei Mâinii Albe;

3. Trimiteri repetate la Imperiul lui Sailendra, imperiu hindus din Sumatra, tărâm ce pare a fi fost idealizat în epocă. Doar că Sailendra şi-a exercitat puterea cu câteva decenii mai târziu. În cel mai bun caz, putem admite că acel mirific rai pe pământ ar fi alunecat din *Septalogos* sau, poate, dintr-o variantă postumă în conţinutul primei călătorii a lui Apollonissimus.

Şi, în afară de aceasta, în toate trei cărţile străbătute de firul roşu al Încercării vieţii, ideea curbei descendente revine cu

obstinaţie: „Omul nu clădeşte nimic, el este supus la încercări tot mai grele. Şi este firesc să fie aşa, în orice examen probele devin tot mai dificile."

Cartea se poate citi în fel şi chip...

Ceea ce ştim relativ sigur este că bărbatul de optsprezece ani ajunge la Constantinopol în toamna anului 618 şi că este imediat primit de împărat. Ceea ce ne face să fim convinşi că tânărul n-a venit cu mâna goală în capitală, ci cu recomandări atât de serioase şi cu mesaje atât de presante încât nici măcar cumplita birocraţie bizantină n-a reuşit să-l întârzie în anticamere. Lucru cel puţin ieşit din comun, întrucât se întâmpla ca persoane oficiale să piardă ani întregi până să poată obţine o audienţă, ani de umilinţe şi interminabile mituiri ale funcţionarilor interpuşi.

Bineînţeles că dispunem şi de surse care descriu întâlnirea dintre cei doi nu printr-o audienţă ordinară, ci prin puterile extraordinare ale lui Apollonissimus. Avem chiar de ales între două variante principale:

În prima versiune, Heraclius se afla în „camera secretă" din Palatul Sacru (cea pomenită încă de Teofilact din Simocata, atunci când povesteşte că împăratul Mauricius, în vreme ce Focas se apropia de Constantinopol, căuta acolo sfatul divin). Şi Heraclius avea motive să-l implore pe Dumnezeu să-i ofere o soluţie, deoarece situaţia lui devenise tot mai dificilă: după primele succese repurtate cu ani în urmă, el pierduse consecutiv Antiohia, Caesareea, Damascul, Tarsul, Ierusalimul, Alexandria, Chalkedonul, toate la perşi, iar degringolada era în plină desfăşurare, Egiptul, grânarul tradiţional al Imperiului, fiind şi el grav ameninţat. Pe de altă parte, slavii îi luaseră Salona, Singidunum, Viminacium, Naïsus şi Sardica. Treptat, în numai câţiva ani, uriaşul Imperiu s-a redus la capitală, la Thesalonik şi la câteva localităţi de pe coasta adriatică. Poporul era agitat de foame, de boli şi de lipsa speranţei. Totuşi, şi după opt ani de domnie, tentaţiile de complot erau rare: cine să jinduiască la un imperiu ce se micşora aproape lună de lună? Stând în „încăperea secretă" şi implorându-L pe Christos să-i arate calea,

se pomeni faţă în faţă cu Apollonissimus. Discuţia dintre cei doi ar fi rămas desigur tainică, dar cum împăratul se găsea cu privirea spre răsărit în rugăciunea sa, strădaniile lui viitoare se vor îndrepta aproape exclusiv spre Orient, acolo urmând să câştige marile sale victorii, Occidentul interesându-l, treptat, tot mai puţin. Aproape deloc!

Subiectul discuţiei reprezintă un secret în sine: Apollonissimus, pătruns în încăpere fără a fi introdus de cineva, mai nimeni neştiind de existenţa acelui loc şi, mai ales, cum se ajungea acolo, l-ar fi sfătuit pe Heraclius să se concentreze la restructurarea stăpânirii sale lumeşti, astfel încât ea să devină o încercare pentru oameni în perspectiva Marii Judecăţi. Al Patruzeci şi patrulea i-ar fi demonstrat împăratului că nu mijloacele le lipsesc oamenilor, ci educaţia şi scopurile, doar prima făcând posibile ţelurile vieţii. În acest sens, Al Patruzeci şi patrulea i-ar fi oferit augustei sale gazde nenumărate comori, convingându-l că tot pământul – oricât ar părea el de arid într-un anumit loc – conţine averi materiale, însă toate se prefac în praf sau în unelte ale diavolilor dacă nu sunt folosite corespunzător. Povestea continuă, narându-ne cum cei doi, prin puterea tânărului, ar fi părăsit în taină locul acela secret, cum Apollonissimus i-ar fi arătat lui Heraclius modul lipsit de sens în care exarhii, guvernatorii şi simplii supuşi se luptă pentru lucruri lipsite de importanţă, fleacuri ce, odată obţinute, se întorceau împotriva noilor lor stăpâni. Cazurile descrise seamănă leit cu cele din *Dialogi*, povestite, drept pilde, de către Papa Grigore cel Mare. Şi acolo şi aici, morţii se află în situaţii ce stârnesc mila, întrucât, în ipoteza de falşi oameni în viaţă, sunt supuşi la experienţe dintre cele mai umilitoare pentru a-şi ispăşi greşelile săvârşite în adevărata lor viaţă. Doar că în istorisirile despre Apollonissimus, eroii au la dispoziţie bunuri materiale ce vin ca nişte avalanşe nesfârşite asupra lor, împiedicându-le sufletele să se îndrepte spre Cer. Abia dacă sunt eliberaţi de acele ghiulele legate de picioarele lor, morţii dispar din câmpul vizual al muritorilor. Apollonissimus îi arată lui Heraclius că, până la urmă, valorile pământeşti, atât de neînsemnate şi de lesne de

procurat, sunt cele ce stau la baza strădaniilor păcătoase, în miezul izbânzilor false şi al pierzaniei cumplite.[1] Şi lista păcatelor uşoare, din lemn, stuf şi paie, care-i domină pe cei întâlniţi în cale, nu este decât o înşiruire de fapte ce se regăsesc la marii autori ai epocii.

A doua variantă a întâlnirii dintre Heraclius şi Apollonissimus ar fi fost la fel de spectaculoasă. Împăratul, trecând prin cetate, ar fi dat de o mulţime adunată în faţa unei anumite case. Acolo ar fi murit soţia stăpânului gospodăriei şi doi taumaturgi s-ar fi declarat neputincioşi în faţa tragediei. Doar un tânăr îmbrăcat în alb şi cu ochi sclipitori ar fi susţinut că el ar putea readuce femeia la viaţă, dar că fapta aceea n-ar avea nici un sens decât dacă înviata s-ar dedica în continuare unui trai ascetic, pentru a îmblânzi pedeapsa pentru greşelile ei uşoare de până atunci. Îndurerata familie ar fi acceptat toate condiţiile lui Apollonissimus şi acesta, privind îndelung moarta, ar fi promis că minunea ar fi îndeplinită. Şi, într-adevăr, fără ca Al Patruzeci şi patrulea să mai stea de vorbă cu ea, femeia s-ar fi sculat în capul oaselor şi ar fi început să-i îngrozească pe toţi cei din jur cu prevestirile în legătură cu ce-i va aştepta dacă vor continua să ducă viaţa lor nesăbuită. După care, reîntoarsa la viaţă ar fi plecat să se roage într-o mânăstire, de unde ar fi dispărut fără urmă, câteva luni mai târziu. Împăratul, profund impresionat de

---

[1] La un moment dat, Heraclius întreabă:

– Dar dincolo omul nu mai posedă nimic?

– Doar acela posedă acolo totul, îi răspunde ghidul său şi îi prezintă un negustor plângând şi ţinând în mână nişte obiecte stranii şi foarte frumos lucrate. Omul – un fals viu – pretinde că ar fi adus de dincolo acele lucruri, că ele sunt mai valoroase decât tot ce poate poseda pe pământ un suveran, însă că, până ce nu va scăpa de ele, nu-i va fi îngăduit să se odihnească, fiind obligat toată ziua şi toată noaptea să le ofere trecătorilor indiferenţi.

În excursia împăratului cu Cel de Al Patruzeci şi patrulea, ei îl vor întâlni de mai multe ori pe acel mort nefericit. Atunci când nu-l vor mai găsi la locul său, Apollonissimus va refuza să dea orice lămurire în privinţa a ceea ce s-ar fi putut întâmpla cu biata fiinţă.

performanţa tânărului, ar fi pus să-i fie adus acesta la dânsul şi Apollonissimus i-ar fi devenit sfătuitor pentru mai multă vreme.

Postura de „consilier imperial" Apollonissimus a îndeplinit-o unsprezece ani, timp cât a păstrat o extraordinară putere asupra augustului şi cât faima i-a atins asemenea proporţii încât personajul a rămas în istorie. Dar şi „perioada bizantină" pune cel puţin două semne de întrebare: în primul rând, cum de o fiinţă atât de ezoterică, atât de indiferentă la cele lumeşti şi atât de exclusiv preocupată de problema eschatologică se interesa totuşi şi de situaţiile concrete ale domniei lui Heraclius, de luptele dintre muritori şi de noua aşezare administrativă a ţării? Apollonissimus, asemenea Sfântului Augustin şi a lui Grigore cel Mare, mai credea în purgatoriul lumesc. Dacă, mai târziu, traseul oficial va fi constituit din: *viaţa* (cu virtuţile şi greşelile) → *moartea* trupului → *purgatoriul* (Purgatoriul) → *Judecata de Apoi* şi, în funcţie de aceasta, → *repartizarea sufletelor*, la Al Patruzeci şi patrulea, Purgatoriul începea în timpul vieţii vremelnice. Deoarece „sufletul şi trupul au o asemănare" („Similitudo corporis", cum îl preia Julian de Toledo pe Augustin), trupul ia parte la Purgatoriu înainte de moarte, în timp ce sufletul este supus focului şi în timpul vieţii şi după, ceea ce înseamnă că, suportând acele chinuri sufletul izbăvit de trup, doar pomenita asemănare dintre ele poate face spiritul sensibil la un supliciu fizic. De unde ar rezulta că Purgatoriul nu ţine cont de moarte, el acţionând şi înainte şi după, asemenea caznelor ce premergeau sentinţa pământeană. În asemenea condiţii, era firesc ca decorul torturilor fizice să fie interesant pentru Apollonissimus, iar el să ia parte la conceperea unei scenografii cât mai adecvate.

Pe de altă parte, însă, Al Patruzeci şi patrulea îl consilia pe împărat în probleme strict laice, influenţând numirea comandanţilor militari ai diferitelor *theme*, interesându-l ceremonialul de la curte, implicându-se în stabilirea valorii dărilor şi în lupta împotriva corupţiei la graniţe, dar neamestecându-se câtuşi de puţin în luptele teologice, în disputele dintre episcopi, în

stabilirea a din nou tot mai controversatelor linii de forţă ale creştinismului, de la a căror abatere erai catalogat drept eretic şi riscai să fii pedepsit mult mai sever decât ultimul necredincios. Faptul apare cu atât mai straniu cu cât apollonismul se constituise el însuşi ca o apartenenţă la o sectă, iar apariţia tânărului favorit al împăratului era interpretată în fel şi chip: de la o dragoste vinovată, până la reapariţia lui Apollonios din Tyana, cel dispărut la Ephes cu peste o jumătate de mileniu în urmă şi revenit în chip de Messia printre oamenii ce-l aşteptau. Doar că nu toţi erau bucuroşi de revenirea lui, mulţi îl opuneau lui Iisus, arătând spre el ca spre o erezie vie, în carne şi oase, un trimis al diavolului, o arătare mincinoasă. În prima sa ipostază, când mai fusese contemporan cu Christos cel ce s-a arătat oamenilor, Apollonios s-a dizolvat în conspirativitatea congregaţiei sale, congrègaţie bănuită a mai fi existat vreme de câteva generaţii după ce eroul tutelar ar fi murit la Ephes. După ce Apollonios s-ar fi contopit cu neantul. După ce maestrul n-a mai putut fi văzut de către ucenicii lui. De aceea, nici semnul straniu al metalului înflorit, purtat de Al Patruzeci şi patrulea, nu se împăca deloc cu crucea, pentru cei mulţi el nefiind decât un simbol distinctiv al ereziei explicite. Doar că Apollonissimus nu-şi arăta decât cu prilejuri speciale ciudatul talisman. El însuşi, în cei unsprezece ani cât a stat în preajma împăratului Bizanţului şi şi-a exercitat influenţa asupra lui, a fost arareori întâlnit în carne şi oase de către masa populaţiei, dar chiar şi de obişnuiţii Palatului Sacru... Apollonissimus nu-l prea însoţea pe Heraclius şi, în general, îşi făcea veacul în labirintul atât de greu de străbătut al reşedinţei imperiale, unde trebuia să fii temeinic iniţiat pentru a te putea descurca. Cu timpul, multă lume se îndoia că Al Patruzeci şi patrulea ar mai fi la Constantinopol şi chiar de faptul că ar fi fost vreodată acolo.

Nu mai puţin ciudat este că nici Heraclius n-a circulat prea mult în acei ani, până la reluarea ostilităţilor de pe frontul de est. În toată această perioadă se întâmpla ca şi el să dispară pentru zile şi chiar pentru săptămâni, nimeni neputând atunci să ia contact cu dânsul. Chiar şi analiştii cei mai scrupuloşi au

fost incapabili să acopere multe pete albe între anii 618 şi 622, deşi, în tăcere, tocmai atunci a reorganizat augustul ţara din punct de vedere administrativ şi, în special, din punct de vedere militar, premisa marilor victorii ulterioare. Perioada respectivă, chiar dacă scurtă, este lipsită de vestigii scrise contemporane. Este adevărat că anii ce au urmat au fost intens marcaţi în cronici – şi datorită marilor succese ale recuceririlor bizantine ce s-au succedat într-un triumf aproape permanent –, însă cei patru ani de tăcere rămân ascunşi privirilor contemporanilor şi, deci, şi ale celor ce au venit după ei. Sigur, lacuna a fost completată cu fabulaţii, unele de-a dreptul fantastice, după gustul epocii, dar acele legende n-au dăinuit. Imperiul se restrânsese considerabil, rămânând, totuşi, cea mai importantă putere tradiţională a Europei. Dar nici măcar acest teritoriu mult mai mic nu era cunoscut în întregime. Populată de un neam ce a uitat de tot să mai lucreze, ţara era marcată de mereu mai multe *agri deserti* (ogoare părăsite) şi se spunea că tocmai în acele locuri pustii îşi făceau apariţia, din când în când, împăratul împreună cu favoritul său. Cu ce se ocupau ei acolo nu putea fi descris decât de prea bogata (şi prea săraca) imaginaţie a autorilor vremii. Iar exerciţiile de asceză la care s-ar fi supus cei doi în acele teritorii deşertice se pare că ar fi fost inventate mai târziu, după moartea lui Heraclius şi în timpul domniei lui Constans II Pogonatul, interesat să-şi înnobileze obârşia şi prin viaţa exemplară a marelui său bunic. (Mai ales după ce şi Apollonissimus ar fi părăsit definitiv scena.)

În anul 622, Al Patruzeci şi patrulea ar fi fost martor la călătoria lui Mahommed de la Mecca la Medina, an ce corespunde cu începutul cronologiei arabe. Este greu de spus ce l-ar fi nemulţumit pe Apollonissimus în timpul acelui drum providenţial, dar este sigur că, imediat ce a revenit la Constantinopol, ar fi insistat asupra generalizării numerotării anilor după calendarul creştin şi l-ar fi grăbit pe împărat să pornească ofensiva din est, fiind primul care a considerat-o drept o cruciadă (numită azi „Cruciada Bizantină"), un demers obligatoriu, mai mult religios decât militar sau economic.

Fapt e că Heraclius s-a arătat conştient de necesitatea întăririi situaţiei sale în Orient, chiar dacă aceasta se întâmpla în dauna interesului său pentru fosta inimă a Imperiului, reprezentată timp de un mileniu de malul nordic al Mediteranei. Deja cu şapte ani în urmă, el renunţase uşor la posesiunile din Iberia şi se dovedea tot mai puţin interesat chiar şi de Italia.

Însă nici după ce armata reîncepuse să funcţioneze ca o forţă condusă de o singură voinţă, marşul spre est n-a putut încă începe. După recucerirea Gaznakului, vechea reşedinţă imperială a Marilor Regi persani, asaltul spre est s-a împotmolit din nou. Năvălirile barbare nesfârşite loveau năprasnic în ceea ce a mai rămas din Imperiu, culminând cu apariţia unei uriaşe armate persane şi a avarilor până sub zidurile Constan-tinopolului. Acesta a fost momentul crucial. Este treaba cronicarilor să descrie lupta, scribul mărginindu-se la urmărirea rolului într-adevăr extraordinar al lui Apollonissimus, rol ce-l va împinge spre celebritate.

Capitala s-a umplut de refugiaţi, de mulţimi numeroase presate din spate de invadatori, însă de şi mai numeroşi barbari, înspăimântaţi şi ei de furia avară. Pestriţa populaţie din interiorul zidurilor părea imposibil de coordonat, cei mai mulţi veniţi nefiind măcar capabili să se înţeleagă în vreo limbă cu localnicii şi cu autorităţile. Constantinopolul era divizat pe cartiere diferite etnic, cei de aceeaşi obârşie fiind găzduiţi de regulă de un conaţional sau de o cunoştinţă aflată de mai multă vreme în oraş. Metropola, atât de cosmopolită dintotdeauna, a ajuns un adevărat Turn al lui Babel, însă un Turn al lui Babel unde nu se construia nimic, ci se aştepta minunea aptă de a salva vieţile împresuraţilor. Şi chiar dacă asediatorii au întârziat câţiva ani, la ora sosirii lor, armata bizantină era restructurată şi bine antrenată, dar conştiinţa de sine a invincibilităţii imperiale nu era încă prezentă şi nici populaţia nu trăia încă sentimentul că ar dispune de o forţă capabilă de a o apăra. (Abia după victorie, timp de secole, va dăinui convingerea că Bizanţul, oricât de greu ar fi încercat, găseşte mereu resurse să supravieţuiască.)

Cutreierând în lung şi în lat oraşul îngrozit, Apollonissimus trăia cu impresia că toate acestea le-a mai parcurs o dată, în răstimpul celor cinci ani adunaţi în ceea ce s-a constituit în *Pentalogos*. Totul părea prezent ca şi atunci: şi singurătatea printre cei mulţi, şi singurătatea fiecăruia în faţa propriilor fapte şi înaintea lui Dumnezeu, şi bolile, şi foametea, şi ochii privind cu ultimele licăriri de speranţă. Apollonissimus a reuşit, pe parcursul asediului, să se afle în atâtea locuri zilnic, încât se credea că fie are mai multe sosii, fie se bucură de darul ubicuităţii.

Nici apariţiile lui nu erau lipsite de importanţă: acolo unde se ivea el, apărea şi mâncarea, dar se iveau şi soluţii practice pentru fiecare situaţie aparent disperată. Şi se întâmplau atunci şi acolo şi vindecări miraculoase.

Amănuntul că de data aceasta Constantinopolul nu era ameninţat doar de un duşman, ci de o coaliţie a atât de multor spaime tradiţionale din legendele capitalei a făcut ca amploarea demersului Celui de Al Patruzeci şi patrulea să crească pe măsură. Imensa armată persană, după ce a traversat Asia Mică, a ajuns pe malul Bosforului, unde s-a întâlnit cu oştile avare, slave, bulgare şi gepide, astfel încât toţi cei ce erau folosiţi în a-i speria pe copiii mici şi mari se aflau gata să distrugă Imperiul. Între 29 iulie şi 10 august 626 mersul istoriei omenirii s-a aflat în cumpănă. Iar Messia Purgatoriului, arătându-şi, din când în când, misterioasa ramură metalică înflorită, purtată – se spune – mereu sub straiele-i albe, era peste tot, mântuind oamenii şi oraşul.

În acele zile, Apollonissimus le cerea, în primul rând, oamenilor să nu mănânce ca dobitoacele, ci doar atât cât e necesar şi cât e moral.[1] (Pe lângă un vegetarianism sever, nu trebuia uitat nici faptul că şi hrana prea îmbelşugată făcea parte din

---

[1] Discursul Celui de Al Patruzeci şi patrulea nu se deosebea de ceea ce pretindea el în vremuri normale, doar că în faţa unei foarte posibile prăbuşiri totale, oamenii ascultau altfel, mult mai concentraţi şi mai disponibili de a urma vorbele acestui profet.

lista păcatelor – e drept, uşoare – pentru care fiecare muritor va trebui să dea seama.[1])

În al doilea rând, Al Patruzeci şi patrulea vorbea despre ce alimente pot fi mâncate în anumite perioade ale anului şi ce alimente trebuie evitate tot atunci. (Asemenea recomandări au început curând să apară în cărţile medicilor, ce publicau listele alimentelor prielnice şi listele alimentelor neprielnice anumitor luni.) Toate acestea ar fi putut părea simple vorbe, ba chiar ironii nepotrivite, dacă ne gândim că ne aflam într-o cetate asediată şi înfometată mai mult ca oricând. Dar Apollonissimus nu venea cu mâna goală, ci arăta locul de unde trebuiau luate cele necesare pentru alimentaţia recomandată de el. Oamenii lui, îmbrăcaţi de asemenea în alb, aduceau din Constantinopolul subteran cantităţile necesare de mâncare. Iniţial, s-a crezut că acolo s-ar fi aflat depozitele imperiale pentru starea de necesitate. Însă cei ce se aventurau cu scopul de a face contrabandă nu găseau nimic, iar cei ce persistau să urmărească ajutoarele lui Apollonissimus au dispărut pentru totdeauna în oraşul de sub oraş. Câteodată, noaptea, din cel de al doilea nivel subpământean se auzeau strigăte şi vaiete şi se spunea că acestea ar proveni de la focul ce îi ardea, în acest avanpost al Purgatoriului, pe păcătoşi.

---

[1] Lista aceasta variază de la autor la autor, dar hrana prea abundentă este prezentă în fiecare înşiruire. Iată, drept exemplu, cele paisprezece păcate minore amintite de anonimul irlandez din secolul al VII-lea (pe care scribul l-a mai pomenit), autor contemporan Celui de Al Patruzeci şi patrulea: „1. căsătoria legitimă nefolositoare, 2. *hrana prea îmbelşugată*, 3. plăcerea nemăsurată pentru deşertăciuni, 4. mânia care te face să nu mai ştii ce spui, 5. grija prea mare pentru interesele personale, 6. nepăsarea la slujba din biserică, 7. sculatul târziu, 8. râsul nestăpânit, 9. dormitul îndelungat, 10. fuga de adevăr, 11. încăpăţânarea în greşeală, 12. neadevărul luat ca adevăr în lucruri ce nu ţin de credinţă, 13. uitarea îndatoririlor, 14. îmbrăcămintea necuviincioasă".

Toate aceste păcate minore pot fi spălate prin foc, după care sufletul va avea parte de o „răcoare veşnică" (*refrigerium aeternum*).

Toate cele amintite au avut două urmări, consemnate ca atare:

Prima consecinţă învestea Constantinopolul de sub Constantinopol cu treceri directe în lumea cealaltă, pe acolo nu numai că dispăreau în focul purgator păcătoşii cei mai mari, însă de acolo veneau şi spiritele ce nu-şi găseau liniştea, precum şi îngerii şi diavolii travestiţi.

A doua concluzie provenea din legenda Mâinii Albe, din faptul că tot acolo, sub pământul vizibil al metropolei, s-ar fi găsit (un) sediul congregaţiei şi că, deci, Apollonissimus însuşi ar fi fost căpetenia misterioasei confrerii.

Cu timpul, şi mai ales după ce evenimentele s-au stins, mitul a învălmăşit şi aceste aspecte de sine stătătoare, şi Purgatoriul de sub Constantinopol ar fi devenit şi centrul acelei Mâini Albe care era chemată să analizeze sufletele şi să le „ancheteze" înaintea Marii Judecăţi. Autori de toată încrederea au fost partizanii unor asemenea concluzii şi unii dintre ei ne-au lăsat şi hărţi ale straturilor II–VIII de sub pământul capitalei, precizând unde s-ar fi aflat „locuinţele temporare" ale sufletelor curate ce aşteptau să fie vămuite înainte de a ajunge în rai şi unde erau chinuite sufletele păcătoşilor înrăiţi şi cele ale marilor greşiţi. Între acele locuri întunecoase se aflau prăpăstii cumplite şi trebuia să treci poduri înguste de la un mal la celălalt, poduri de pe care cei foarte păcătoşi cădeau direct în cazanele cu smoală, traşi în jos de greutăţile crimelor lor. Un frumos op din secolul al XIII-lea, bogat ilustrat, este opera ultimă şi cea mai completă (din câte cunoaşte scribul) în legătură cu itinerarele subpământene ale Constantinopolului şi totodată ale Purgatoriului. Mâna Albă nu este pomenită explicit, dar nu lipsesc nenumăratele semne reprezentând sabia cu două tăişuri care păzea fără echivoc unele treceri, ceea ce a ridicat congregaţia la rangul de „Apărătoare a Legilor Purgatoriului". Este, de altfel, una dintre ultimele consemnări ale Mâinii Albe şi faptul că autorul nu are curajul să pomenească numele confreriei dovedeşte spaima împrăştiată de ea încă în evul mediu, astfel încât, la fel ca şi în privinţa altor grozăvii sau însemne superioare, un tabu sever împiedica pe oricine s-o invoce în mod

direct. (Să nu uităm că Apollonissimus, la rândul său, interzicea pomenirea directă a lui Dumnezeu.) Aceasta a avut, însă, şi un efect nescontat, dar inevitabil: nemaifiind voie s-o rosteşti cu numele ei, Mâna Albă, treptat, a dispărut cu totul. Însă, până atunci, apare chiar şi numele lui Apollonissimus în două locuri de pe hartă: într-unul, unde şi-ar fi avut „cartierul general", cum l-am numi noi acum, şi al doilea, într-o trecere spre Palatul Sacru de la Suprafaţă şi, prin oglindă, spre Palatul Sacru Subteran. Iar printre atâtea locuri clar desenate, se găseau şi numeroasele depozite de alimente, de obiecte preţioase, de arme, multe aflate sub autoritatea simbolului sabiei cu două tăişuri.

A doua preocupare a Celui de Al Patruzeci şi patrulea în timpul asediului o constituia starea de sănătate a populaţiei. El vindeca bolnavii acolo pe unde trecea, chiar învia unii morţi (însă nu pe toţi, ci doar pe cei pe care-i considera el necesari printre cei vii) şi îi învăţa nu numai să se roage şi să postească, dar şi unde şi cum trebuie să le facă pe toate astea. De pildă, în Sfânta Sophia coloanele aveau şi un rol curativ. Dacă te frecai de unele dintre ele, în timp ce gândurile îţi erau îndreptate spre Dumnezeu, te vindecai de rinichi. Altele tămăduiau durerile de stomac. Existau şi coloane indicate pentru durerile de cap. Şi aşa mai departe. Doar în biserică se puteau realiza astfel de lecuiri; afară, în locurile profane, protectorii răniţilor şi ai vindecătorilor de boli erau tot zeii legendari Chiron şi Machaon, zei ce erau toleraţi de Părinţii Bisericii mult mai firesc decât sectanţii propriei credinţe.

În timpul asediului, Apollonissimus era prezent peste tot. Ajuta pe fiecare, aducea mâncare acolo unde nu se mai găsea, convingea poporul că încercările trecute cu demnitate nu sunt decât fapte pozitive, ce vor cântări corespunzător la Judecata de Apoi. Însă Al Patruzeci şi patrulea l-a încurajat în aceeaşi măsură şi pe împărat. El a fost cel ce l-a sfătuit şi l-a dus la o victorie care va deveni atât de convingătoare, încât va fi suficientă pentru a alimenta moralul Bizanţului pentru următoarele decenii. Când, peste multe secole, Machiavelli va scrie în *Principele* cum trebuie să se comporte un conducător în caz că

se află într-o cetate asediată, el se va inspira direct dintr-o scrisoare a lui Apollonissimus, „Scrisoare către necredincioşi"[1]. De ce trebuiau tocmai necredincioşii să afle acest lucru? Apollonissimus îi conferea invincibilitate şi o aură de sfinţenie conducătorului statului şi, în plus faţă de Machiavelli, el explica şi modul cum se poate face un principe iubit de popor (nu „nedușmănit") – printr-o viaţă exemplară rezultată din lipsa exceselor de orice fel, prin apărarea credinţei lui şi a supuşilor săi şi prin pregătirea oamenilor pentru Judecata de Apoi. Şi ce prilej mai bun decât o situaţie-limită impusă de un asediu i se poate oferi pentru asemenea scopuri unui conducător?[2]

Şi, într-adevăr, Heraclius însuşi pare să fi ieşit purificat din asediul perşilor şi al aliaţilor lor vremelnici. El reapare tot mai des printre supuşii săi, este aclamat, dar, fără a interzice aplauzele, le ia ca pe ofranda pe care împăratul o va transmite lui Christos. Apoi nu i se va mai părea potrivit nici titlul de „imperator" şi-l va înlocui, încă înainte de a porni în campanie, cu „basileus".

Între timp, Apollonissimus se ivea rar alături de august, iar atunci când o făcea, nu ştiai care este stăpânul şi care subalternul. Al Patruzeci şi patrulea nu întreprindea nimic ce ar fi putut leza maiestatea suveranului, însă el se afla pe un alt plan, drept o altă faţă a aceleiaşi unice autorităţi. Când Heraclius împărţea

---

[1] „Aşadar, un principe care are un oraş bine întărit şi *care nu se face urât de popor* (sublinierea scribului) nu poate fi atacat şi, chiar dacă s-ar găsi cineva să-l atace, ar trebui să renunţe curând la luptă, spre marea lui ruşine, căci lucrurile din această lume sunt atât de schimbătoare, încât nu este cu putinţă ca să stea cineva un an întreg cu armatele lui la asediul unui oraş şi să nu facă altceva nimic." Etc. (Machiavelli – *Principele*, cap. X)

[2] Nu se poate sublinia îndeajuns cât de specială era situaţia Celui de Al Patruzeci şi patrulea. Într-o perioadă când lupta pentru *dreapta credinţă* costase deja zeci şi zeci de mii de morţi şi grav mutilaţi, reprezentantul unei secte – în fond, şi ea cotabilă drept eretică – îl sfătuia pe suveranul care sancţiona până şi papii.

daruri poporului, Apollonissimus oferea pâine şi apă. Iar când Heraclius organiza nenumăratele serbări aşteptate de mulţime în cele peste o sută de zile din an dedicate petrecerilor, Apollonissimus pregătea auditoriul cu câte un discurs moralizator şi tot ce urma nu părea decât ilustrarea spuselor lui. În vreme ce Heraclius vorbea entuziast de victoriile militare ce vor veni şi îi solicita pe bărbaţi să participe cu trupul şi cu sufletul la campanii, iar pe femei să nu accepte bărbaţi laşi sau profitori de război, Apollonissimus îşi expunea teoria „Purgatoriului vieţii": trecerea omului nu este o construcţie, ci, dimpotrivă, o veşnică demolare. Te naşti fericit, lucrezi din greu şi, pe măsură ce avansezi în timp, ţi-e tot mai puţin uşor, puterile îţi scad, speranţele pentru viaţa aceasta se subţiază, apar bolile şi morţii din jur, vârsta îşi arată eşecurile. Te apropii tot mai mult de neputinţă. Fiindcă pentru neputinţă eşti făcut. Cine nu înţelege că întregul demers al sufletului în trupu-i vremelnic nu este predestinat decât pentru a pune la încercare sufletul nemuritor degeaba îi va căuta vieţii un alt sens. Însă, astfel, cât de simplu este totul de priceput!

Asemenea vorbe, născute din *Pentalogos*-ul apollonissimian, repetate de nenumărate ori şi ilustrate mereu cu noi pilde dintre faptele ce s-au petrecut şi faptele ce se vor petrece – adeverite, într-adevăr, de fiecare dată implacabil –, i-au adus lui Apollonissimus apelativul „Messia al Purgatoriului". În disputele (se pare că foarte puţine) purtate pe această temă cu alţi oratori, Al Patruzeci şi patrulea câştiga întotdeauna, fiindcă el se dovedea singurul care părea să fi găsit un sens absurdului vieţii, nedreptăţilor soartei şi desfăşurării tot mai lipsite de speranţă pământeană a existenţei. Iar sensul invocat nu era o justificare, ci un demers sublim. Cum să pui la îndoială o astfel de raţiune, mai ales că şi de tine poate fi vorba şi, astfel, şi tu creşti în propriii tăi ochi? Cine avea o altă părere nu făcea decât să te micească (şi) pe tine. Opunându-te... Iată singura trufie de care, probabil, n-a scăpat, un timp, nici măcar ascetul Apollonissimus. (Dar Messia Purgatoriului va reveni şi la acest subiect, atunci când va refuza să mai vorbească, atunci când se va

pretinde că a depăşit şi ultimul orgoliu. Când nu va mai vorbi, Apollonissimus, se spunea, nici nu va mai gândi decât la Dumnezeu. „Iată suprema modestie!” îl vor lăuda ucenicii, însă el se va opune prin semne hotărâte: „suprem” n-are nici o legătură cu fiinţa supusă doar imperativelor cereşti.)

Oamenii au înţeles în felul lor îndemnurile lui Apollonissimus: faptul că după nici două săptămâni, cât s-ar fi putut întâmpla orice, imensa armată aliată a trebuit să abandoneze împresurarea li se părea un indiscutabil semn ceresc. Dar, în modul acesta, mulţimea îmbărbătată de Al Patruzeci şi patrulea n-a fost mântuită prin chemarea la Dumnezeu, ci i s-a oferit prilejul de a da noi examene în cadrul Purgatoriului pământean. Poporul nu înţelegea sensul mântuirii din accepţiunea lui Apollonissimus şi interpreta tradiţional cele întâmplate: Dumnezeu i-a salvat, ei n-au fost ucişi, femeile lor n-au fost siluite, copiii lor n-au fost târâţi în robie, iar averile nu le-au fost trecute prin foc – ce milă mai mare puteau aştepta de la Iisus? Iar Apollonissimus spunea: „V-aţi comportat acceptabil, însă încercările la care aţi fost supuşi nu au luat încă sfârşit. Dumnezeu a găsit de cuviinţă să vă mai dea prilejul de a vă spăla păcatele prin alte întâmplări pământene, spre a ajunge cât mai curaţi în faţa Judecăţii de Apoi”. Aşadar, după Messia Purgatoriului, Dumnezeu nu i-a pedepsit, dar, neluându-i încă la el, nici nu i-a fericit deocamdată.

Şi, într-adevăr, abia câteva luni mai târziu, Heraclius porneşte marşul spre răsărit. De data asta, înţelegând ceea ce au fost în stare să înţeleagă, bizantinii nu mai pot fi opriţi. Înaintarea lor se desfăşoară sistematic şi eficient: ei nu trec pur şi simplu peste teritorii în urmărirea duşmanului, ci ocupă locurile tranzitate şi le organizează ca părţi indivizibile ale Imperiului. După secole de luptă cu perşii, inamicii tradiţionali, „istorici”, ai romanilor, aceştia se găsesc pentru întâia oară în situaţia de a fi nimiciţi definitiv. Chosroes II, suveranul care i-a dus pe perşi la victorii extraordinare, este zdrobit lângă Ninive şi obligat să asiste neputincios cum o armată bizantină disciplinată şi evident de neînfrânt coboară pe râul Zab al-Kabir până la

Dastagert, reşedinţa lui favorită, cum o ocupă şi cum, în primele zile ale anului 628 după cronologia creştină, regatul îi este umilit până la destrămare. După ce a băut cupa până la fund, trei luni mai târziu, Chosroes încheie o pace ce seamănă mai mult cu o capitulare necondiţionată: Bizanţul primeşte Armenia, o mare parte din Mesopotamia, Siria, Palestina şi Egiptul. În continuare, Heraclius nu are decât să-şi ia în primire, în triumf, domeniile. După încă un an, când intră în Ierusalim, s-ar putea să fie pentru prima şi ultima oară însoţit de Apollonissimus: Messia Purgatoriului îşi găseşte momentul de maximă glorie pământeană.

În tot timpul campaniei, Al Patruzeci şi patrulea rămăsese la Constantinopol. Deseori, într-un loc anume, el informa poporul în legătură cu evoluţiile de pe front.[1] De unde avea informaţiile acelea atât de proaspete de la zeci de zile depărtare este imposibil de ştiut, dar ele se confirmau de fiecare dată până în cele mai mici amănunte. (Pe urmă, se pare, ceea ce nu s-a desfăşurat în realitate aşa cum povestea Apollonissimus la Constantinopol era contestat. Nu este singurul caz când istoria s-a notat după descrierile de la distanţă ale unui predicator.)

Scăpată din asediu, capitala părea să fi revenit la vechea-i viaţă. Chiar mai mult: eliberată de temerile imediate, ştiind că bazileul este departe, o euforie generală a pus stăpânire peste toată suflarea. Starea aceasta putea părea normală şi ar fi fost considerată aşa, dacă nu ar fi apărut un personaj în stare să se opună retoricii lui Apollonissimus. Nu era vorba nici despre un prelat, nici despre un studit[2]. Era doar „o voce din

---

[1] După unii, Apollonissimus îşi făcea veacul într-unul dintre primele două straturi subpământene, după alţii în „camera secretă” din Palatul Sacru, acolo unde doar bazileul şi un funcţionar special cunoşteau accesul, şi ieşea doar rar în faţa Hippodromului, unde mulţimea îl aştepta, şi el le cerea să se roage împreună. După care le povestea noutăţile.

[2] Adică unul dintre monahii eruditi din atât de preţuita Mânăstire Studion din capitală.

mulţime" ce îndrăznea să se opună influentului proroc, favoritul împăratului şi purtătorul speranţelor oamenilor. Apollonissimus era cu atât mai iubit cu cât, pe vremea asediului, venise cu mâncare şi cu tămăduiri miraculoase, dar venise mai ales cu convingerea că şi acea încercare n-a fost decât un examen, iar de la plecarea lui Heraclius, răspândise mai multe veşti îmbucurătoare decât s-a obişnuit Bizanţul să primească în ultimele veacuri. Victoriile nu s-au mai succedat astfel de la Constantin, iar acum ele păreau să întreacă întreaga istorie. Al Patruzeci şi patrulea i-a ridicat lui Heraclius un soclu greu de imaginat cu doar puţini ani în urmă, când Imperiul îşi pierduse cea mai mare parte din teritorii.

„Vocea din mulţime" polemiza cu prorocul pe nişte teme ce nu erau nici strict teologice, nici strict mirene, fiind, în acelaşi timp, amândouă la un loc. E de mirare că personajul a apucat să intre în contact cu Apollonissimus, întrucât acesta nu dialoga, el spunând ceea ce avea de spus, înfăptuindu-şi minunile şi rugându-se fără cuvinte. După vreo două scurte dispute în public, individul incomod fu ridicat de soldaţi – e adevărat, în mod discret – şi dus într-o clădire unde fu pus faţă în faţă cu Al Patruzeci şi patrulea. Acolo au discutat mult şi, mai târziu, au rămas împreună câţiva ani. Numele acelui om era Ţipor şi era evreu. Principala acuză pe care i-o aducea lui Apollonissimus era că prorocul vorbeşte ca „trimis al lui Dumnezeu", ceea ce păgânul contesta. (Nici Al Patruzeci şi patrulea nu afirmase vreodată explicit aceasta, iar cognomenul „Messia Purgatoriului" i-a fost atribuit de alţii, după Hächt, imediat ce favoritul lui Heraclius a căzut în dizgraţie.) În al doilea rând, Ţipor se îndoia de legitimitatea vorbelor cuiva care pretindea umilinţă şi dezinteres faţă de valorile materiale, atâta vreme cât Apollonissimus nu părea să ducă vreodată lipsă de ceva, fiind tot mai răspândită convingerea că Al Patruzeci şi patrulea dispunea de nenumărate comori din secolul lui Christos, comori dispărute o dată cu prorocul din Tyana (sau comorile Mâinii Albe?). Iar, în al treilea rând, disputa se ducea în jurul cuvântului. Poate cineva, întreba Ţipor, cineva care foloseşte cuvântul, să se retragă din

toate? Cuvântul singur te face să pierzi puterea de concentrare şi te abate în mii de colţuri ştiute şi neştiute, curate şi murdare, potrivite pentru contopirea cu divinitatea, dar, mai ales, total nepotrivite pentru aceasta. Apollonissimus nu găsea raţiunea disputei cu Ţipor, fiindcă evreul, cum declara el însuşi, nu era atât de interesat de subiect, cât de plăcerea de a mai demola un mit. Şi, totuşi, Apollonissimus îi răspundea lui Ţipor, iar evreul pretindea că mai are şi alte zeci de obiecţii în rezervă, dar că se va rezuma doar la acestea trei, întrucât nici măcar ele nu pot fi combătute. Apollonissimus îl condamna pe evreu pentru exacerbatul lui simţ de contradicţie care, până la urmă, tot trufie se cheamă.

– Tu, îi spunea Al Patruzeci şi patrulea, nu te ocupi cu nimic decât să-i combaţi pe toţi cei din jurul tău.

– Cum cu nimic?! Crezi că asta-i puţin lucru? răspundea Ţipor şi nu ştiai dacă vorbeşte serios sau nu.

S-au găsit oameni porniţi să-l omoare pe evreu pentru că îl desfidea pe Apollonissimus, însă Al Patruzeci şi patrulea le spunea că necredinciosul trebuie întâi convins. Doar că nu l-a putut convinge niciodată şi aşa au rămas să se certe în continuare, Ţipor împingându-l pe Messia Purgatoriului tot mai adânc în concretul predicilor aceluia.

Când, în 629, Heraclius intră în Ierusalim, se organizează triumfuri simultane atât în cetatea recucerită, cât şi la Constantinopol. La Ierusalim, bazileul restituie „adevărata cruce" Mormântului Sfânt, după ce aceasta a fost autentificată de patriarh pe baza faptului că sigiliile lăzii n-au fost niciodată rupte, datorită devoţiunii reginei Sira. Pe pământul sfânt, Heraclius însuşi renunţă la purpură şi diademă. Este gloria supremă. Gibbon pretinde că, în perioada aceea, mulţimea credea sincer că este condusă de o căpetenie care i-a întrecut în măreţie pe Moise, pe Heracle sau pe Alexandru.

Din păcate, Gibbon nu se ocupă de Apollonissimus. Şi prea puţini alţi autori o fac, iar cei ce sunt interesaţi de Messia Purgatoriului se întrec doar în a da versiuni diferite aceloraşi întâmplări. Dacă toţi sunt de acord că acela pe care scribul îl

numeşte Al Patruzeci şi patrulea este cel ce a sădit în popor credinţa în măreţia lui Heraclius, împăratul ajuns mai mult ca oricare altul „isapostoles" (prinţ egal cu apostolii), părerile se scindează când unii îl fac pe Messia Purgatoriului să-l însoţească pe august la Ierusalim, iar alţii pretind că el ar fi fost cel ce l-ar fi reprezentat pe bazileu la triumful organizat la Constantinopol. Fiecare parte îşi aduce argumentele cu amănunte de epocă şi scribul nu are nici calitatea şi nici dorinţa de a face pe judecătorul adevărului. Fapt este că triumful a avut loc simultan şi că – s-ar putea spune – acesta a fost momentul cel mai glorios al lungii istorii a Bizanţului. Resimţit de întreaga populaţie ca atare. Anul 619 de după Christos a fost perceput de către oameni drept o culme de care trebuie să te bucuri, întrucât după ea nu mai poate veni decât declinul. Poeţii vorbesc despre „Ziua nunţii", uitând pentru o clipă de Sfârşitul atât de apropiat, anticipat de generaţii şi tot amânat. Monahii, „cetăţenii Cerului", participau şi ei la entuziasmul general, restituirea crucii către Ierusalim dându-le motivul sublim. Doar Apollonissimus nu înceta să predice Purgatoriul, să tragă semnale de alarmă şi să amintească mereu că viaţa nu este decât o încercare, că şi bucuriile nu trebuie trăite decât sub această exigenţă. În timp ce Imperiul Sassanid se prăbuşea, dispărând „duşmanul istoric", în timp ce în vest numeroase state se năşteau şi Europa toată clocotea în magma noii deveniri, iar în est Islamul se afla pe pragul de bătaie al apropiatelor irezistibile cuceriri, lumea voia să se bucure. Şi, pentru întâia oară, Apollonissimus nu mai oferea ceea ce se aştepta de la el, ci, dimpotrivă, strica sărbătoarea. Şi, ca prin minune, lumea percepea din nou gravul defect de vorbire al oratorului, acea bâlbâială pe care se obişnuise s-o ignore atâţia ani. Brusc, relaţiile dintre Messia Purgatoriului şi bazileu s-au înrăutăţit şi Al Patruzeci şi patrulea a trebuit să plece.

Cum de n-a fost anihilat cu totul este greu de explicat, chit că dispunem de mai multe descrieri ale acestui conflict atât de neaşteptat, descrieri ce nu coincid, iar scribului i se par, de multe ori, de suprafaţă. Indiferent dacă Messia Purgatoriului l-ar

fi însoţit pe împărat la Ierusalim sau dacă l-ar fi reprezentat la Constantinopol, continuarea ne arată, în toate variantele, un Apollonissimus devenit subit malefic din toate punctele de vedere. Scribul nu împărtăşeşte părerea că Al Patruzeci şi patrulea s-ar fi schimbat, nici că ar fi trădat şi ar fi trecut de partea unor complotişti cât timp împăratul se afla în campanie, şi crede cu atât mai puţin că bazileul n-ar fi vrut să mai împartă gloria cu un personaj de care îl legau afinităţi vinovate, momentul abdicării la însemnele purpurei cerându-i şi alte renunţări omeneşti.[1] Mai degrabă, scribul găseşte potrivită o expresie de-a lui Ţipor, cel cu care Al Patruzeci şi patrulea va pleca din capitala Imperiului:

„Heraclius n-a înţeles şi nu va înţelege vreodată că nu numai Speranţa, ci şi Deznădejdea ne mână din urmă. Una fără cealaltă n-ar avea nici un înţeles." Şi mai adaugă Ţipor: „De data asta a învins Speranţa..."

Însă va veni şi vremea Deznădejdii...

Drumurile lui Apollonissimus, după acea dată, se vor precipita şi vor deveni tot mai fantastice în imaginaţia celor ce-l vor urma, cu pana lor, una sau două generaţii mai târziu. Nici din scrierile atribuite lui Apollonissimus însuşi nu vom putea reconstitui vreodată cu certitudine acel itinerar. Dacă din *Pentalogos* mai putem trage câteva concluzii utile pentru biografia personajului, cei zece ani de la fuga din Constantinopol până la venirea la Lerins (circa 629–639) vor fi strânşi apocrif într-un *Decalogos al lui Messia al Purgatoriului*, operă profund coruptă, puternic tezistă şi scrisă la cel puţin cincizeci de ani după moartea autorului ei oficial. O a doua variantă, păstrată la Lerins, este şi mai coruptă, dar are măcar avantajul de a ne

[1] Un alt motiv al fugii Celui de Al Patruzeci şi patrulea pare mult mai plauzibil. Tânărul bărbat s-ar fi îndrăgostit, ar fi păcătuit şi s-ar fi pedepsit prin abandonarea fiinţei iubite. Apollonissimus îi lasă femeii o adevărată avere şi o sfătuieşte să plece în raiul oriental, în Imperiul hindus al lui Sailendra.

indica direcţia în care se îndreaptă mitul lui Apollonissimus, înainte de a intra în conspirativitate mistică şi apoi în uitare.

Dintr-o biografie în limba arabă a Celui de Al Patruzeci şi treilea, ştim că, în urma accidentului care i-a cauzat moartea, Daedalion, înainte de a-şi da duhul, s-ar fi adresat numeroşilor săi copii, dar şi-ar fi întors capul spre Apollonissimus, pe care l-ar fi interpelat cu un „Fiul meu!” ca o implorare. După care ar fi murit. Ceea ce voia să spună că, deşi şi-a recunoscut toţi descendenţii, ultimu-i gând se oprea la urmaşul său cel mai drag. Şi, într-adevăr, Al Patruzeci şi patrulea se afla în perioada aceea la Roma, unde l-a mânat fuga. Însă după moartea tatălui, cu care se pare că a reluat totuşi contactul, şi după ce a văzut că nu mai are pe nimeni apropiat la Roma şi părându-i-se, poate, că vechea capitală a Apusului nu-i mai oferă suficientă securitate, Messia Purgatoriului a plecat mai departe într-un zig-zag al parcursului, neoprindu-se niciunde prea mult timp, dispărând uneori un an-doi cu desăvârşire şi reapărând în cu totul altă parte a lumii. Scribul a reconstituit un itinerar aproximativ: 629 Constantinopol – 630 Roma – 630 Boemia, Imperiul slav al regelui Samo – 632 Primul Imperiu bulgar – 634 Irlanda – 636 încercare nereuşită de a ajunge la sveari – 638(9) Francia, oprit de a pătrunde în Metz. La moartea lui Dagobert, alungat de peste tot, se refugiază la Lerins, unde va rămâne până în jurul lui 643. Aceasta va fi halta cea mai prodigioasă a peregrinărilor sale, aici va formula bazele teoretice ale doctrinei (aici va scrie mult, însă în nici un caz acel *Decalogos*, de care am mai amintit şi care în mod cert nu-i aparţine). Aici se va despărţi definitiv de Ţipor.

Cei zece ani, astfel rezumaţi, nu ne spun nimic. Dar tocmai ei au fost cei ce i-au dus faima din Constantinopol în aproape toată Europa. Apollonissimus a parcurs imensele distanţe pe jos, însoţit aparent doar de Ţipor, şi-a propagat ideile în sate şi în oraşe (combătut peste tot de un Ţipor amuzat), a răspândit mereu ideea că întreaga viaţă nu este decât o anchetă a Judecătorului Suprem, unde fiecare răspunde prin faptele de zi cu zi. Pentru că încercările la care suntem supuşi sunt deseori

dure, tradiţia l-a făcut pe Messia Purgatoriului să fie precedat întotdeauna de epidemii, cutremure, inundaţii, comete, naşteri monstruoase, secetă sau năvăliri pustiitoare. Ef însuşi îi deschidea calea, iar Apollonissimus venea cu un uriaş registru pentru a nota modul cum a răspuns fiecare muritor la încercările la care a fost supus. Pictorii flamanzi au descris grozăviile Judecăţii şi vom găsi la Bosch teribilele experienţe, însă şi un apostol trecând printre cei vii, prevenindu-i. Respectivul apostol va reprezenta ceea ce a mai rămas din mitul pierdut al lui Apollonissimus.

Regatul slav al regelui Samo s-a constituit în Bavaria după eşecul asediului slavo-persano-avar al Constantinopolului. Samo însuşi a fost un negustor franc, bun organizator şi exemplu excelent pentru faptul că totul e posibil în istorie şi de aceea istoria este atât de puţin capabilă să conserve coerent evenimentele. Deci Samo, de origine francă, întemeiază un „imperiu" slav. (Ghilimelele sunt născute dintr-o răutate gratuită a scribului, imperiul acela chiar a existat.) Imperiul slav se afla în Boemia, iar Samo s-a remarcat printr-o victorie tocmai împotriva francilor din care se trăgea, victoria de la Wogastisburg. În locul acela, cu atâtea contradicţii pentru prejudecăţile istorice ale scribului, viaţa se derula mai firesc decât în formaţiunile tradiţionale. Apollonissimus a fost primit la început cu interes, apoi prezenţa lui a devenit sâcâitoare. Viaţa oferea acolo o oază de stabilitate şi lumii nu-i mai convenea să i se aducă mereu aminte că n-are voie să se bucure nici măcar de o siguranţă atât de efemeră. Noul stat (care se va destrăma după numai treizeci de ani, la moartea fondatorului şi cu aportul urmaşilor dezbinaţi ai aceluiaşi) a încercat să-şi creeze o cultură şi o civilizaţie proprie. Venirea lui Apollonissimus a avut loc la momentul cel mai potrivit, dar propagarea grozăviilor nu se armoniza cu o suprastructură ce încerca să prindă rădăcini, ci cu una ce ar fi ajuns de acum în declin. Messia Purgatoriului oferea prea puţine speranţe şi prea multe regrete. Într-un loc nou, se simţea nevoia iniţiativei şi nu a pocăinţei.

Nici Imperiul bulgar din sudul Rusiei contemporane scribului nu reprezenta un loc mai potrivit pentru Messia Purgato-

riului. Şi acesta era un teritoriu în care magma fierbea în adâncuri, şi nici bulbucii ieşiţi la suprafaţă sub forma acestei formaţiuni tinere nu vor dăinui mai mult de douăzeci de ani. Şi pe acel teren atât de fragil se simţea nevoia unui cu totul alt discurs. Polemicile publice dintre Apollonissimus şi Ţipor înfăţişau un Messia al Purgatoriului tot mai încruntat şi un evreu tot mai ironic. Spre deosebire de Imperiul lui Samo, unde lumea fusese mai deprinsă cu trecerea a tot felul de misionari şi unde influenţele catolice erau puternice, între bulgari sfidarea lui Ţipor era mult mai uşor de acceptat. Ca orice negare a unei ştiinţe dificile şi necunoscute. Neinterpretând nici spusele lui Ţipor şi nepricepând nici tâlcul vorbelor lui Apollonissimus, oamenii acceptau respingerea ignorantă, mai ales dacă aceasta era veselă, deci mai confortabilă. În consecinţă, Al Patruzeci şi patrulea a trebuit să plece şi din această nouă patrie adoptivă. În schimb, pe Ţipor localnicii au vrut să şi-l păstreze şi să-i ofere onoruri. O comunitate întreagă chiar ar fi trecut la religia evreului. Însă acesta nu l-a părăsit pe Apollonissimus şi a plecat mai departe cu el.[1]

Apoi, din nou, din est în vest. Un lung drum până în Irlanda. Numeroase peripeţii. Începutul marilor minuni ale lui Apollonissimus: munţi mutaţi din loc, corăbii scufundate în mări despre care astăzi nu mai ştim nimic şi pe care nu le mai putem localiza, incursiuni în lumi subpământene şi întâlniri cu fiinţe fantastice. „Cea de-a doua călătorie a lui Apollonios din Tyana pe vremea împăraţilor Heraclius şi Constans Pogonatul", un op bogat colorat şi păstrat în două variante sensibil diferite la Ferme zu Chiuso şi la Lerins, reprezintă un roman de aventuri miraculoase ale taumaturgului contemporan cu Christos şi revenit pe lumea aceasta şase sute de ani mai târziu. Că este vorba despre acelaşi personaj cu Cel de Al Patruzeci şi patrulea o dovedesc predicile apocaliptice, chiar şi apelativul consemnat („Messia Purgatoriului"), precum şi vagi amănunte biogra-

---

[1] După cum spune legenda, şi se pare că faptele s-ar fi putut derula şi aşa.

fice comune. Interesant este că şi în aceste manuscrise Apollonissimus fuge de un Heraclius supărat şi va fi privit cu bunăvoinţă de către Pogonat. Textele – destul de puţin asemănătoare în întâmplări, aşa cum scribul a mai arătat – reprezintă un amestec între epopeile clasice greceşti şi romanele de aventuri fabuloase ale evului mediu de mai târziu. Cea mai severă morală creştină convieţuieşte cu motive păgâne, în special greceşti, zeităţi romane se întâlnesc pe cărări de ţară cu misionari şi călugări ai unor ordine contemporane cu Al Patruzeci şi patrulea sau fondate mai târziu. Drumul acesta de-a curmezişul continentului, într-un itinerar ce nu poate fi identificat fiindcă nu respectă toponimii şi căi de acces convenţionale şi fiindcă o mare parte a călătoriei se petrece pe tărâmuri fantastice, de obicei subterane, drumul acesta oferă materia primă pentru misteriosul *Decalogos*. „Cea de-a doua călătorie a lui Apollonios din Tyana..." este un roman de senzaţie: *Decalogos*-ul reprezintă o succesiune de sentinţe moralizatoare, unde experienţa acumulată se confundă, uneori, cu pilde sprijinite de întâmplări cu valoare didactică. Aceasta este legătura: pe cât de fantastică, pe alocuri captivantă, libertină uneori până la anularea oricărei pudori prima scriere, pe atât de rigidă, severă şi uscată este cea de-a doua; făcând dese trimiteri una la cealaltă, se naşte comunicarea atât de stranie între credinţă şi desfrâu, între sobrietate şi joc, între post şi abundenţă, toate atât de specifice artei ce tocmai se năştea.

În Irlanda, atmosfera va fi din nou alta. Aici Messia Purgatoriului îşi va găsi mult mai uşor auditoriul ideal, fiindcă aici nu va trebui să lupte cu prejudecăţile încetăţenite în Bizanţ sau la Roma. Creştinismul irlandezo-scoţian, independent de Roma, era dornic de a-şi completa propriii sfinţi. Elevii lui Columban erau suficient de puternici pentru a predica şi pe continent. Gallus a fondat un ordin în Alemannia, iar Apollonissimus a ajuns în Britannia tocmai atunci când din sudul Scoţiei încep să se reverse numeroşi monahi ai creştinismului propriu-asumat. Se pare că Al Patruzeci şi patrulea şi Ţipor ar fi rămas mai mulţi ani în Extremul Occident, că au făcut numeroase expediţii pe

mare, ajungând până în locuri total necunoscute, că Apollonissimus ar fi adăstat câteva luni pe o insulă pustie, unde n-ar fi mâncat în tot acel timp nimic, ci s-ar fi hrănit doar cu apa de ploaie care se aduna într-o gaură din stâncă. Acolo ar fi fost primul loc unde a început Al Patruzeci şi patrulea să renunţe la cuvânt. Acolo i-ar fi întâlnit pentru prima oară pe sveari şi le-ar fi oferit refugiu şi merinde, dar şi cadouri consistente scoase din ascunzători de sub pământ.[1]

În timpul interminabilelor pósturi ale lui Apollonissimus, Ţipor se hrănea normal, conform cu credinţa şi cu preceptele după care se orientase în întreaga-i viaţă. (În preajma Celui de Al Patruzeci şi patrulea se spunea că nici un obiect material nu era o problemă de a fi procurat, dacă Al Patruzeci şi patrulea era de acord să ţi-l dea.)

Nişte călugări irlandezi, deveniţi discipoli ai lui Messia al Purgatoriului, l-au întrebat pe Ţipor de ce îşi petrece viaţa după orarul lui Apollonissimus, dacă nu-i respectă nici modul de viaţă şi nici ideile.

– Pentru că Apollonissimus trebuie să ştie că-i sunt în preajmă, s-ar fi rezumat evreul să răspundă.

– Şi pentru asta îţi cheltuieşti viaţa, tu care nu crezi în lucrarea lui?

– Apollonissimus trebuie să ştie că-i sunt în preajmă, venea invariabil răspunsul.

Cu toate că Apollonissimus se purtase atât de frumos cu svearii, se pare că aceştia nu l-au primit. La fel va păţi şi cu francii: aflat la Paris la moartea lui Dagobert, imperiul împărţindu-se între fiii regelui, Al Patruzeci şi patrulea va dori să meargă la unul dintre aceştia, la Metz. Nu va fi primit nici acolo şi – mai mult – va fi alungat cu interdicţia de a se mai arăta vreodată

---

[1] Pe tot parcursul de la est la vest, Messia Purgatoriului făcea asemenea cadouri „ca să-i încerce pe oameni", cadouri provenite din tainiţele subterane răspândite pe tot globul, dar cunoscute doar de el şi de „oamenii lui". (Cine erau aceşti oameni nu se precizează.)

printre franci. Astfel că pedeapsa cu moartea plana pe întregul teritoriu al francilor asupra capului lui. Dar nici între hotarele Imperiului prezenţa sa nu mai era dorită. Apollonissimus şi Ţipor se vor refugia la Lerins.

Scribul a anticipat popasul acesta, de aproximativ patru ani de recluziune, cel mai prolific răstimp din viaţa fiului lui Daedalion. Aici îşi va scrie Al Patruzeci şi patrulea cea mai mare parte din operă – iar mânăstirea îi va păstra manuscrisele –, de aici va purta o lungă corespondenţă cu mai mulţi episcopi; tot în perioada aceasta se va acutiza polemica atât de ciudată cu Ţipor. Acesta nu s-a refugiat pe Insula Mică, la mânăstire, ci pe celălalt ostrov, unde, până nu de mult, era indicat să nu te avânţi, locul având un renume rău, spunându-se despre el că ar fi reprezentat cuibul tuturor piraţilor şi bandiţilor uscatului. (Printre altele, legenda vorbea până şi de faptul că primii reprezentanţi ai Mâinii Albe s-ar fi stabilit pe Insula Mare de la Lerins, că acolo şi-ar fi depozitat averile răpite din toată lumea, că acolo s-ar fi întâlnit deseori cu Ef spre a face planuri împreună pentru noi incursiuni. Insula Mare ar fi fost brăzdată de o reţea de galerii subpământene, săpate direct în stâncă prin munca silnică, distrugătoare, a miilor de dispăruţi de pretutindeni, galerii ce duceau pe sub mare în mai toate colţurile lumii acesteia, însă şi la porţile altor tărâmuri, unde se retrăgea din când în când Ef. Timp de veacuri, Insula Mare Lerins a fost înconjurată de un nimb înfricoşător, faimă de care nu se va elibera complet niciodată. Cu atât mai neobişnuită era senzaţia permanentă a călugărilor din mânăstirea aflată într-o asemenea vecinătate, călugări care erau efectiv încredinţaţi că se găsesc într-o oază din mijlocul unui univers dezlănţuit, misterios şi duşmănos, astfel încât era preferabil să nu părăseşti niciodată incinta, orice ieşire putându-se transforma într-o aventură fatală. Poate că bunul cititor îşi mai aminteşte de unul dintre strămoşii Celui de Al Patruzeci şi patrulea, strămoş care a îndrăznit să cerceteze o ruină din adâncul pădurii ce înconjura mânăstirea şi poate că mai ţine minte şi cumplita experienţă trăită de acela şi de fratele Ioan, experienţă prevestită în taină şi

tăcere de alţii de dinaintea lor. Poate că legendele şi spaimele ce-i înconjurau pe monahi proveneau tocmai din străfundurile prostului renume al Insulei Mari, nu mai puţin decât din necesitatea programată a călugărului de a se supune unei lumi proprii, de la care orice zvon din exterior trebuie eliminat; alternativa de afară nu era indicat să ducă în ispită, dimpotrivă, era recomandabil chiar să înspăimânte. Insula Mare Lerins îşi conserva renumele, deşi nu se prea mai găsea nici un martor ocular care să se poată lăuda că ar fi vizitat-o nemijlocit. Azi ne lipsesc locurile comune, dispărute o dată cu vremea ce le-a născut. Sumatra, Imperiul hindus al lui Sailendra, reprezenta pentru aproape oricine tărâmul superb al Terrei, tărâm la care se tânjea, fără să se găsească oameni atât de nerozi să-l caute. La fel şi cu Insula Mare Lerins, locul bandiţilor şi al trimişilor iadului, seiful Mâinii Albe, tărâmul blestemat prin definiţie şi confirmat doar de tradiţie.)

Pe Insula Mare Lerins s-a aşezat Ţipor, atunci când Apollonissimus s-a retras la mânăstire. Poate că şi acest fapt, că s-a stabilit într-un loc atât de rău famat, a mărit opoziţia fundamentală dintre cele două personaje. Disputa lor s-a adâncit până la ireconciliabil: de la un schimb teoretic de idei[1], se va ajunge la invective. Dialogul acesta se va păstra în întregime. O copie găsită la Metz (tocmai acolo unde i s-a interzis lui Apollonissimus să meargă...) va îngroşa şi mai mult controversa. O a treia variantă (în ordine cronologică), descoperită în Bavaria, va prezenta un dialog între monah şi diavol, iar cea de-a patra (cea aflată la Ferme zu Chiuso) va zugrăvi înfrângerea călugărului dispus să ia parte la asemenea experienţe. Succesiunea este deosebit de instructivă şi reprezintă unul dintre puţinele cazuri când avem în faţă devenirea în mentalitate a unuia şi

[1] De pildă, Ţipor îi va reproşa şi în continuare că şi-a părăsit femeia însărcinată, iar Apollonissimus îi va răspunde că dorinţa lui cea mai mare ar fi să-şi vadă copilul, însă că a săvârşit toate întrucât nu poţi renunţa dacă n-ai la ce renunţa, iar abandonul lui este cu atât mai mare cu cât reprezintă chiar una dintre probele purgatoriului său.

aceluiaşi subiect. Primul manuscris cuprinzând dialogul se intitulează: „Despre părerile necurate ale necredinciosului în timpul purgatoriului lumesc, cum încearcă el să-i corupă pe oameni şi cum va fi el primul care se va prăvăli în focul veşnic". Textul, bine păstrat, fără lacune, a fost scris în limba latină (doar copia din Bavaria este în greacă) şi reprezintă un model prea puţin cunoscut, cel puţin de către scrib, pentru literatura acelor vremi. Dialogul pare să redea convorbiri autentice, ce au avut loc într-o înşiruire strictă, un fel de conversaţie-jurnal de zi. Evoluţia relaţiilor dintre cei doi protagonişti este aşezată pe o pantă lină, dar vădit descendentă. Ţipor îi reproşează lui Apollonissimus aceleaşi inconsecvenţe de la Constantinopol, Al Patruzeci şi patrulea îl combate, însă se schimbă încet-încet: renunţă de a mai face vindecări miraculoase, cu atât mai puţin de a învia anumiţi morţi (spre a nu mai fi acuzat că intervine în sorocul muritorilor, modificându-l artificial, peste ceea ce i se cuvine fiecăruia, în funcţie de faptele săvârşite), se leapădă de orice influenţă asupra mai-marilor zilei (până la încetarea de a mai coresponda cu ei), se declară liber de orice avere şi de orice bunuri, întrerupe contactul cu tot ce-l înconjoară. Încetează să mai vorbească. În final, încetează să mai folosească şi cuvântul scris.

Din clipa respectivă, de Ţipor n-ar mai fi fost nevoie. El şi-a atins scopul. Însă abia acum pretinde Ţipor că a devenit necesar: prin aceea că-i aduce mereu aminte lui Apollonissimus că lumea nu supravieţuieşte numai prin speranţă, ci şi prin deznădejde. O speranţă activă şi o deznădejde la fel de laborioasă. Ultimul dialog ne prezintă un Apollonissimus ajuns departe în credinţă, un Apollonissimus fără dubii nici în legătură cu cele sfinte, nici în legătură cu cele lumeşti, precum şi un Ţipor care se îndoieşte de tot ceea ce se întâmplă pe pământ. Pentru că are dubii, Ţipor trebuie să plece. În toate variantele manuscrisului, evreul dispare în Insula Mare Lerins, înghiţit de gurile galeriilor subterane. În urma lui nu mai răzbate decât miros de pucioasă şi o perdea groasă de fum înecăcios. Timp de unsprezece ani, nimeni n-a mai putut vizita insula şi, în toată

acea vreme, îngroziţii călugări au văzut fumul şi au simţit, când vântul bătea dintr-acolo, miros greu de sulf. În următoarele cópii, şi rolul lui Apollonissimus este tot mai dubios, pentru ca în manuscrisul de la Ferme zu Chiuso, Al Patruzeci şi patrulea chiar să-l însoţească pe Ţipor în pierzanie.

Şi, totuşi, Messia Purgatoriului n-a pierit la Lerins. Fără a mai folosi vreodată cuvântul, el va cutreiera mai departe lumea. De ce a plecat de la mânăstire, ce a vrut să demonstreze prin lungul său pelerinaj de aproape şapte ani, toate astea ni se explică în fel şi chip de către discipolii săi. De când şi-a asumat cu sfinţenie legea tăcerii, totul devenise posibil. În „Pseudoseptalogos" ni se precizează că Apollonissimus devenise un avertisment viu pentru purgatoriul continuu, purgatoriul de pe pământul acesta. Prin ce transmitea el acest mesaj este cu atât mai greu de explicat cu cât, treptat, Al Patruzeci şi patrulea va renunţa nu numai la vorbit, dar şi la văz şi auz. (Varianta că s-ar fi automutilat şi ar fi colindat lumea ca o sperietoare este discutabilă, însă nu imposibilă.) Singur, aproape gol, mergând pe căi ocolite spre Ierusalim, discipolii afirmă că Apollonissimus, cel ce-şi tăiase orice legătură cu lumea, era condus de un înger. Altfel nu s-ar fi putut lămuri cum de nu s-a rătăcit, cum de nu s-a lovit de obiecte, cum de mai putea ţine drumul şi cum de găsea fără greş calea spre ţinta sa.

Trei mărturii mai avem despre calea prin tăcere, ceaţă deasă şi suferinţă:

Prima este în legătură cu Puterea. După moartea lui Heraclius, tronul este ocupat de cei doi fii ai săi. Constantin III, coîmpărat timp de foarte mulţi ani, nu va guverna niciodată, curând după moartea tatălui său prăpădindu-se şi el. Heraclonas, un copil de 11 ani, fiul din căsnicia cu Martina, va fi mutilat şi depus pe Insula Rhodos la alte doar câteva luni. Cel ce va domni efectiv va fi Constans II, fiul lui Constantin III şi nepotul lui Heraclius. El însuşi născut Heraclius, se va numi la încoronare Constantin şi va intra în istorie drept Constans Pogonatul (Bărbosul). O dată cu consolidarea puterii sale, el va declara că

îl urmează în idei pe Heraclius, dar va face tot posibilul ca vechii sfetnici să fie înlocuiţi cu oamenii săi. Este momentul când Valentin Arsacidul, comandantul armean care l-a impus, îi va sugera noi nume şi îl va face să reconsidere trecutul. În această conjunctură, Constans îl va rechema pe căzutul în dizgraţie Apollonissimus.

Şi mai era ceva: noul împărat nu împărtăşea convingerile sever creştine ale predecesorului „a cărui politică o urma neabătut". El va tempera zelul antimonotelit al Papei Martin, chiar depunându-l pe acesta, şi se va arăta fără cruţare cu toţi cei ce se vor opune strategiei sale religioase. Apollonissimus i se va părea un pion suficient de celebru pentru a putea fi folosit într-un joc subtil şi cumplit de concret. Doar că mesajele împăratului nu mai penetrau până la Cel de Al Patruzeci şi patrulea. După mai multe încercări, Constans îl va proteja din umbră pe ascet, îi va amplifica faima şi va face ca, oriunde se va arăta Apollonissimus, renumele şi mesajul să-l preceadă şi să fie aşteptat ca un apostol – fie şi al Purgatoriului, dar şi al bazileului însuşi. În felul acesta, ascetul orb şi surdomut nu trebuia să se mai facă înţeles. Erau alţii, mergători înaintea lui şi pregătindu-i venirea. Astfel, orientarea sa miraculoasă spre Ierusalim îşi găseşte şi ea explicaţii mai terestre.

După Cipru, evenimentele s-au precipitat. Califul Omar recucerise deja Siria, Irakul, Palestina, Egiptul. Tot ceea ce a câştigat „pentru eternitate" Heraclius n-a rezistat nici vreme de un deceniu. Asta tocmai în timp ce celebrul ascet creştin se apropia de ţinuturile ocupate de Islam. Este greu de acceptat că, la întoarcerea din Cipru, Apollonissimus ar mai fi trecut prin Constantinopol şi ar fi stat de vorbă cu împăratul sau că i-ar fi ascultat cel puţin îndemnurile. În „Pseudoseptalogos", această întâlnire are loc pe coasta Adriaticii, la Jadera. De asemenea, Apollonissimus ar trece şi pe Insula Rhodos spre a-l convinge pe nefericitul Heraclonas şi pe mama sa că Judecata de Apoi este pregătită foarte concret pe pământ. Nici alte întâmplări din versiunea aceasta dubioasă nu sunt credibile. Decorul prin care se deplasează Al Patruzeci şi patrulea nu este un teritoriu pământean,

oamenii care-l întâlnesc nu par să fie oameni, totul nu reprezintă decât pildă şi demonstrarea unor premise anteformulate.

A doua mărturie se referă la popasul propriu-zis în Cipru. Aici pelerinul va fi găzduit de un grup de călugări care ştiau cine este Al Patruzeci şi patrulea şi care îl aşteptau de mult. (Ceea ce ne dovedeşte că faima acelui drum straniu a fost mare şi că, totuşi, oamenii erau la curent cine e omul sfânt care trecea prin Europa, tăcut şi indiferent la toate cele lumeşti.) În Cipru, personajul a stat mai mult şi lumea aceea provincială s-a obişnuit cu el, încercând să-l înţeleagă, să-i tălmăcească orice gest şi să-l aplice în viaţa lor. După ce a plecat, pe neaşteptate, Apollonissimus, doar câteva zile mai târziu insula a fost cucerită de către arabi.

Şi, în sfârşit, cea de a treia mărturie despre această călătorie ne vine din opera altui ascet, din partea martirului Atanasie, ucenicul lui Atanasie apocrisiarul roman, cei doi Atanasie care vor împărtăşi, peste douăzeci şi ceva de ani, cumplita soartă a lui Maxim Mărturisitorul. Acest Atanasie îl descrie, printre alţii, şi pe Apollonissimus în drum spre Ierusalim, însă o face fără mare simpatie. Pentru el, Al Patruzeci şi patrulea n-a fost decât o arătare cumplită şi în acelaşi timp jalnică: un bărbat fără vârstă, colindând fără să vadă şi fără să audă, grăbindu-se asemenea unui „animal preocupat" într-o direcţie anume. (Atanasie-ucenicul nu ştia că Messia Purgatoriului se îndreaptă spre Ierusalim, el bănuia că fiinţa aceea, demnă mai curând de milă decât de consideraţie, se agită cu ultimele-i puteri drept înainte.) El ni-l descrie pe Al Patruzeci şi patrulea într-un veşmânt alb, purtând pe cap o perucă, după moda domnilor din capitală, perucă pe care mai mult ca sigur că nu el şi-a pus-o pe creştet, ci un zurbagiu dintre cei ce-l însoţeau atât de des. Şi ceea ce era mai groaznic, tinerii ce-l urmau, râzându-şi de el, erau de cele mai multe ori găsiţi ucişi sau mutilaţi înfiorător, încât oroarea ucenicului-martir Atanasie părea să vină, în primul rând, din urmele de nenorociri ce rămâneau peste tot pe unde trecea Apollonissimus, un Messia al Purgatoriului ce-şi ilustra cu brio apelativul.

Aceasta a fost calea de şapte ani a fiului lui Daedalion de la mânăstirea Lerins până la colinele de dinaintea Ierusalimului. Pelerinajul Al Patruzeci şi patrulea l-a realizat ca un somnambul: urmărea o ţintă precisă, însă nu părea să se mai folosească de vreun reper pământean şi, treptat, ceea ce se petrecea în jurul său îl atingea tot mai puţin. Nu-l mai atingea. Despărţirea s-a făcut prin lepădarea, rând pe rând, a vechilor obiceiuri. De când nu mai vorbea, nu-şi mai propaga discursurile avertizatoare, dar nici nu se mai îngrijea de propria-i igienă. De pildă, pe vremuri ştia exact ceea ce trebuia mâncat într-o anumită perioadă a lunii; acum, abia de mai băga ceva în gură şi ceea ce mânca era absolut rodul întâmplării şi o fărâmă din dărnicia celor din jur. Ucenici nu-l mai urmau (cel puţin pe faţă), mesajul purgatoriului uman reuşise să-l personifice prin sine însuşi, apariţiile lui constituindu-se într-un fel de *memento*-uri, nenumăratele comori despre care se spunea că era în stare să le scoată la iveală în orice ţară se găsea nu-l mai interesau, protecţiile înalte ce i-au fost mereu imputate de către Ţipor dispăruseră în ceaţă pentru el[1]. Eliminând cuvântul din vorbire, apoi din scriere, Al Patruzeci şi patrulea se străduia să uite vorba şi în gând.

Se spune că în ziua când ar fi împlinit cincizeci de ani, personajul ar fi ajuns pe un deal, unde s-ar fi oprit istovit. Nu mai era în stare să meargă, mai mult se târa, era atât de adâncit în sine încât e într-adevăr cu totul de minune cum de a izbutit să ajungă exact în preajma ţintei călătoriei sale. Pe dealurile acelea, venind dinspre Siria, ar fi simţit mirosul Oraşului Sfânt, întrucât vântul ar fi bătut dinspre vale. Atunci s-ar fi descătuşat Al Patruzeci şi patrulea din el însuşi şi s-ar fi contopit cu Dumnezeu.

Scribul a avut prilejul să povestească despre oameni care au reuşit, în decursul unor vieţi evlavioase, să realizeze două, trei

---

[1] Deşi scribul are toate motivele să creadă că drumul Celui de Al Patruzeci şi patrulea era presărat de agenţi ce-l supravegheau, cei mai mulţi fără a se cunoaşte măcar între ei. Oamenii lui Constans Pogonatul şi cei ai Mâinii Albe erau mereu prezenţi, chiar dacă din motive diferite.

sau chiar patru stări de extaz. Pentru Apollonissimus aceasta a fost prima. Şi ultima. El a rămas, se spune, cu capul ridicat spre cer, culcat pe o rână, mut şi surd la toate cele din jurul său. Cei ce l-ar fi văzut pe marginea acelui drum atât de umblat, călători sau pelerini, creştini sau arabi, evrei sau asiatici din Orientul îndepărtat, iscoade sau oameni ai bazileului amestecaţi printre iscoadele califului, oameni ai Mâinii Albe amestecaţi printre caravanele negustorilor, toţi l-au văzut şi au mărturisit că personajul cunoscut de mai toată lumea ar fi rămas în poziţia aceea nefirească timp de mai multe zile şi mai multe nopţi. Aflat în faţa porţilor Ierusalimului, nu i s-a mai îngăduit să parcurgă ultimii paşi. Atunci când, peste patru zile, nişte oşteni arabi au vrut să vadă de aproape ce e cu el, n-au găsit decât un cadavru rigid, contorsionat, ca o statuie.

Iscoadele lui Constans ar fi primit tocmai atunci noi porunci în legătură cu Apollonissimus. Zărindu-l mort, n-au mai putut să-şi ducă ordinele la îndeplinire, iar, mai departe, atitudinea împăratului a rămas o taină.

Se mai spune că Al Patruzeci şi patrulea ar fi fost înmormântat pe *colina extazului* de către propriul său fiu, aflat tot timpul la câţiva metri în urma lui. Mormântul simplu ar fi fost pângărit de mai multe ori şi de fiecare dată refăcut. Asemenea întâmplări ar fi avut loc şi sute de ani mai târziu, când nimeni nu mai ştia cu exactitate cine se odihneşte în acel loc.

Multă vreme s-a spus că locul acela de veci străjuieşte liniştea Ierusalimului. Câtă vreme e lăsat în linişte, oraşului nu i se poate întâmpla nimic grav. De pe ziduri, în fiecare dimineaţă, un funcţionar cu ochi buni privea spre colina lui Apollonissimus. În fiecare dimineaţă, funcţionarul îşi dădea raportul secret, iar în Oraşul Sfânt ziua putea începe.

Tema Purgatoriului va fi reluată în secolul al XII-lea. Întâmplător (?) atunci se va clătina cel mai tare Regatul Latin de Ierusalim. Oraşul Sfânt va fi cucerit de mai multe ori de ayyubizi, din nou de cruciaţi, de horezmieni şi, în final, de sultanul mameluc. În timpul captivităţii lui Balduin II de Le Bourg,

regenţii desfiinţează obiceiul, secret de aproape cinci veacuri, ca un funcţionar să raporteze în fiecare dimineaţă starea mormântului lui Apollonissimus, cutumă ce pretindea un anume ceremonial confidenţial. O dată cu dispariţia acestui rit se termină şi legenda Celui de Al Patruzeci şi patrulea, numit şi Apollonissimus, Messia Purgatoriului. Dar deja de peste trei veacuri amănuntele despre personaj nu mai erau la îndemâna nimănui.

Iar între Apollonissimus şi Mâna Albă nu s-a mai făcut nici o legătură.

AL PATRUZECI ȘI CINCILEA
– Husein, Geographul (Califului) –
(630-680)

Despre lumea cea mare și nesfârșită

Un autor din secolul al XX-lea de după Christos, Arthur Koestler, scrie în cartea sa despre evoluţia astronomiei că „Miturile cresc ca nişte cristale. (...) Mediocrităţile sau bolnavii n-au putere să genereze mituri; ei pot lansa numai o modă, care se uită însă repede." Au fost Daedalion, Apollonissimus şi Husein, Geographul, mediocrităţi ori bolnavi, sau faima de care s-au bucurat timp de generaţii a reprezentat totuşi mai mult decât o modă? Orice răspuns i-am da acestei întrebări, n-am face decât să simplificăm în mod nepermis chestiunea. Nici unul dintre aceste personaje şi nici cele ce le-au premers imediat sau le-au succedat în mod apropiat nu şi-au creat renumele singure, ci au preluat ecouri pierdute şi recuperate prin ricoşeu, s-au substituit unor legende dispărute, dar încă necesare – şi ce reprezintă ele altceva decât tocmai dovada acelei necesităţi? –, au încurcat până la anacronisme calculele analiştilor şi, e adevărat, au dispărut în uitare. În uitare, dar nu

în descompunere: uitarea s-a dovedit de atâtea ori inconsecventă şi năzuroasă, retrăgându-se după ani sau milenii şi redând privirilor imagini ce păreau pierdute pentru vecie.

Un personaj cu o asemenea soartă a fost şi Al Patruzeci şi cincilea: el s-a născut în 630, însă viaţa lui s-a scris mult după dispariţia sa fizică. Venirea i-a fost pregătită de Daedalion şi mai ales de Apollonissimus, dar autorii nu mai alătură în nici un fel nepotul de bunic şi nici măcar fiul de tată, fiecare primindu-şi locul său distinct, de parcă între ei n-ar fi existat nici o relaţie de rudenie sau măcar o corespondenţă umană. Ceea ce apare cu atât mai ciudat cu cât întreaga faimă a lui Husein Geographul porneşte de la aceeaşi confuzie din care s-a născut şi mitul lui Apollonissimus, ba, chiar mai mult, în numeroase privinţe tatăl şi fiul fiind confundaţi atât cu modelele lor, cât şi între ei. Legenda Celui de Al Patruzeci şi cincilea pare să se fi ivit dintr-un şir suspect de bogat de plagiate, de substituiri de personalităţi, de confuzii ale timpului acţiunii. De parcă fiul lui Apollonissimus n-ar fi fost decât o insectă parazită nesătulă, preocupată doar de a suge cât mai abundent din orice sursă i se ivea în cale, indiferentă dacă acea sursă îi era contemporană sau nu, indiferentă dacă spaţiile îi îngăduiau să se apropie de ea. Insecta era atât de potentă încât îşi extrăgea materia mereu şi de pretutindeni fără a plesni, deşi se umflase peste orice măsură.

– Toate astea nu se pot realiza!

– Ba se pot.

Insecta a devenit altceva. Şi a dăinuit.

Timpurile, se spune, au momente faste şi momente damnate. De la această premisă a pornit şi astrologia, mama tuturor ştiinţelor. Una dintre ciudăţeniile acestor momente, ciudăţenie atât de dragă magilor tuturor vremurilor, este că, în cazul geniilor, cerurile se deschid pentru a face loc schimburilor de ştafetă. Aristarh („ultimul dintre astronomii pythagoreici") s-a născut la Samos, ca şi Maestrul. Mai mult: Aristarh a venit pe lume în anul în care a murit Heraclit, de parcă acela ar fi trebuit

să-i facă loc pe pământ, la fel cum Galilei a murit în anul naşterii lui Newton.

Conform aceleiaşi reguli, Al Patruzeci şi cincilea a văzut soarele în ziua când Daedalion a dispărut în schela lui miraculoasă. Ceea ce îl face pe scrib să poată nota cu exactitate (cu precizia impusă de legendă...) locul şi data naşterii personajului: Roma, anul 630. Este remarcabil cum cei trei, Daedalion, Apollonissimus şi Husein Geographul, atât de diferiţi în felul lor de a fi, în modul de a privi şi de a-şi trăi viaţa, deşi parcă rupţi la un moment dat de tot ce era în jur, este remarcabil cum de au găsit rezerve toţi trei de a-şi căuta, pe rând, părintele: Al Patruzeci şi patrulea vine la Roma pentru a sta lângă dispreţuitul său tată în ceasul din urmă al aceluia, Al Patruzeci şi cincilea a fost alături de Apollonissimus, atunci când pelerinul se mai afla de mult doar cu trupul în lumea pământeană. O forţă inexplicabilă i-a făcut pe aceşti bărbaţi să stea împreună în momentele de cumpănă, parcă pentru a prelua unul de la celălalt o moştenire ce nu a mai fost revendicată de nimeni. Nutrindu-se din ea.

Înainte de a schiţa biografia Celui de Al Patruzeci şi cincilea, scribul simte nevoia să facă o mărturisire: dacă, de cele mai multe ori, se căina, pe tonul său plângăreţ, că i-a fost foarte greu să descopere informaţii despre personajul luat în vizor, de astă dată biografia i-a apărut prea bogată, amănuntele s-au îmbulzit din sursele cele mai diferite, multe s-au contrazis între ele, multe se prezintă cu totul incredibil pentru cititorul din secolul al XXI-lea de după Christos, numeroase sunt corupte vizibil, însă toate s-au învălmăşit într-o avalanşă de date ce trebuiau triate. Daniel J. Boorstin spune, referindu-se tocmai la uluitoarele descoperiri geografice, că „Marele obstacol în descoperirea formei Pământului, continentelor şi oceanelor era nu ignoranţa, ci iluzia deţinerii de cunoştinţe. Imaginaţia fabrica idei îndrăzneţe, alimentând, pe moment, speranţe şi temeri, în timp ce ştiinţa înainta cu paşi mici şi probe contradictorii". Două precizări se impun: în primul rând că timpul trecut este de prisos, lucrurile se întâmplă şi se vor întâmpla întotdeauna

aşa, iar în al doilea rând, afirmaţia este valabilă pentru toate procesele cunoaşterii, nu numai pentru domeniul geografiei. Însă cum Husein, Al Patruzeci şi cincilea, a fost el însuşi supranumit „Geographul", aceste cuvinte s-ar potrivi de minune ca moto pentru viaţa sa. (Şi nu numai pentru opera pe care a lăsat-o.)

Fiindcă trimiterile, în cazul lui Husein, vin parcă de la sine, confuziile se alimentează unele din altele. În cazul Celui de Al Patruzeci şi cincilea nu este vorba să aduni elemente disparate şi să le asamblezi într-o biografie coerentă, ci, mult mai degrabă, să înlături zgura şi aluviunile de pe un corp conservat, însă deformat de vreme şi de adăugiri întâmplătoare.

Aşadar, Husein s-a născut la Roma[1], în ziua când bunicul îşi lua rămas bun de la tatăl său, în ziua când cei doi se vor fi întâlnit, în sfârşit. Şi, ca şi în cazul lor, nici Al Patruzeci şi cincilea nu va avea parte de părintele lui decât tot în momentul de rămas bun: atunci când Apollonissimus va îmbrăţişa jurământul tăcerii şi când (parcă) orb şi surd la toate cele ce-l înconjurau, se va îndrepta spre Ierusalim ca atras de un magnet. Copilul Husein nu-şi va cunoaşte în mod direct tatăl, ci doar din povestirile mamei şi ale celorlalţi oameni. Când, în jurul vârstei de zece ani, va pleca împreună cu mama la Constantinopol pentru a-l căuta pe Apollonissimus, ei n-au făcut decât să se intereseze de o cu totul altă persoană. Al Patruzeci şi patrulea

---

[1] Una dintre ipotezele cele mai solide ale scribului în legătură cu plecarea neaşteptată a lui Apollonissimus din Constantinopol, cum că Al Patruzeci şi patrulea ar fi păcătuit în capitala lui Heraclius şi ar fi fugit spre a se pedepsi prin despărţirea definitivă de fiinţa iubită, se clatină. În acest caz, cum de s-a născut copilul la Roma? Să fi plecat, totuşi, Messia Purgatoriului împreună cu femeia în Cetatea de pe Tibru, lăsând-o abia acolo singură, dându-i bani şi îndemnând-o să-şi caute fericirea pe tărâmul legendar al lui Sailendra? Astfel pare firesc ca mama fiului să-l fi aşteptat o vreme (zece ani?) pe bărbatul ce a iubit-o şi să se fi reîntors, auzind că Apollonissimus ar fi revenit, la rândul lui, la Constantinopol.

Dar şi aceasta este doar o simplă ipoteză. Poate mai plauzibilă decât altele.

nu mai era de mult dregătorul favorit şi omnipotent al lui Heraclius, doar că informaţiile circulau greu şi cu mare întârziere, ei veneau de departe şi mama nu avusese de unde să afle itinerarul exact al tatălui fiului ei.

Totuşi, pentru fiu, sosirea la Constantinopol n-a constituit o dezamăgire: aici el a avut şansa celor mai importanţi dascăli şi chiar a reuşit să fie primit la Mânăstirea Studion, unde cei mai învăţaţi călugări refăceau bibliografia de bază a lumii.

Mama trebuie să-şi fi crescut băiatul în cultul tatălui său, pentru că Husein fusese încă foarte tânăr când, mama murind, va cutreiera lumea în căutarea lui Messia Purgatoriului. Însă cei aproximativ patru ani petrecuţi în plin studiu i-au prins bine. El va avea cunoştinţe de istorie şi religie, de matematică şi muzică, atunci când va porni în lume. Pe vremea aceea, copil fiind, şi pe el îl chema tot Apollonius, ceea ce nu ajută decât la sporirea confuziilor. Ca şi tatăl său, pe care-l căuta, şi el va fi înzestrat cu multe dintre darurile acelor Apollonios şi Apollonius atât de celebri care i-au premers. Şi, bineînţeles, Apollonios din Tyana şi Apollonios din Perga se vor interfera tot mai des în destinul său. Copilul, călătorind pe mare şi pe uscat, va intra în contact cu tot felul de oameni, tovarăşi de drum. Aceştia vor fi uimiţi de cunoştinţele practice atât de folositoare ale copilului şi în primul rând de capacitatea lui de a se orienta după stele, de parcă ar fi avut mereu în faţă bornele unor căi cunoscute. Timpul zburând grăbit, toţi cei ce purtau numele Apollonios şi Apollonius – şi nu erau puţini – au devenit una şi aceeaşi persoană. De aici, în mod firesc, au urmat alte substituiri: cum un Apollonius a fost cel ce a intuit elipsele pe care se mişcau planetele, venind în totală contradicţie cu cercurile perfecte ale lui Platon şi ale neoplatonicienilor, această erezie avea să-i fie atribuită şi Celui de Al Patruzeci şi cincilea. (Iar când, în preocupările sale referitoare la ceruri, va colabora cu Ţipor, un evreu, erezia va părea şi mai evidentă.) Cum limbajul astronomic şi calculele puse pe hârtie dădeau impresia unor mesaje secrete şi cum Messia Purgatoriului tocmai readusese la lumină vechea legendă a unei secte pierdute, atribuirea apartenen-

ţei la o confrerie era la îndemână. Acest Apollonius, alias Husein, alias „făcătorul de hărţi”, părea predestinat să rezume întreaga faimă a strămoşilor săi. Dintre multele exemple, se poate aminti şi faptul că, în lungile zile pe mare şi în popasurile de noapte printre nisipurile deşertului, băiatul îşi învăţa întâmplătorii tovarăşi de drum să-şi omoare timpul cu un joc straniu, ale cărui piese, se zvonea, le purta mereu cu el. Jocul era cunoscut sub numele de „Oul de aur” pe vremea acţiunii, însă va fi denumit şi „şatranj”, după câteva decenii, când cineva îşi va mai fi amintit de Husein Geographul.

Oricum, tânărul se dovedea a fi fost o prezenţă nu numai agreabilă, dar şi folositoare pentru cei cu care se nimerea să călătorească: Al Patruzeci şi cincilea era în stare să-ţi îngrijească o rană, putea să prepare o mâncare comestibilă din te miri ce plante, ştia drumurile de parcă le-ar fi călcat de cine ştie când. Fără a mai aminti că vorbea numeroase graiuri şi se putea înţelege, mai peste tot, cu băştinaşii. Ba mai mult, în contactele cu aceştia dădea impresia că i-ar fi cunoscut de mult, iar prea numeroşi străini îl primeau cu o solicitudine suspectă. Atunci când, prin 646, corabia ce trebuia să-l ducă la Alexandria va fi atacată şi capturată de... de cineva (călătorii neaflând niciodată cine au fost tâlharii mărilor care i-au luat în robie), tânărul va sta îndelung de vorbă cu căpetenia corsarilor şi, după doar câteva zile de navigat în comun, cele două corăbii se vor despărţi de parcă doi prieteni şi-ar fi luat la revedere, fiecare dintre ei având de parcurs un alt drum. Altă dată, pe uscat, caravana Celui de Al Patruzeci şi patrulea, se spunea, ar fi fost surprinsă de bagauzi. Tânărul ar fi plecat singur cu căpetenia acestora, înarmaţi doar cu câte o lopată, şi s-ar fi întors cu un cufăr plin de bogăţii. Desigur că oamenii n-au mai fost târâţi în robie, însă anecdota avea şi o urmare: bandiţii ar fi refuzat averea şi ar fi îngropat-o la loc în pământ; cele două grupuri s-ar fi despărţit, însă, sub un pretext oarecare, câţiva dintre tovarăşii de drum ai lui Husein s-ar fi întors şi ar fi încercat să dezgroape comoara. Ei n-ar mai fi fost în stare să identifice locul, ba mai rău, ar fi fost din nou surprinşi de bagauzi şi mutilaţi.

Asemenea legende au avut darul de a-l feri pe Al Patruzeci şi cincilea de timpuriu de o mulţime de necazuri: un tabu îi înconjura fiinţa şi renumele că ar fi fost un membru marcant al Mâinii Albe oferea tot felul de adăugiri faimei sale. (Astfel, se zvonea că poartă sub cămaşă un talisman dintr-un material necunoscut, pe care nu puteai pune mâna pentru că frigea şi pe care doar el îl suporta pe pieptul gol. Poate că din pricina acestei poveşti, unii pretindeau că Husein poartă în dreptul inimii un fragment din soare. De aici, cineva a tras concluzia că amuleta ar fi indicat un *heliodromus*, un „curier al soarelui", ceea ce în ierarhia lui Mithra reprezenta nu mai puţin decât al doilea grad. Acesta a fost şi momentul când Mâna Albă a devenit Mâna de Aur şi a fost asimilată – poate pentru prima oară – mithraismului, mai ales că sanctuarele subpământene ale acestuia puteau constitui locuri de ascunziş pentru comorile subpământene deţinute de temuta confrerie. Şi celebrele semne conspirative de recunoaştere ale adoratorilor lui Mithra, precum şi ierarhia riguroasă puteau fi nişte indicii.)

Însă în toată această vreme, tânărul cutreiera lumea, făcând mereu noi şi noi observaţii şi fiind tot mai nemulţumit de cât de primitive erau căile de comunicaţie, preocupat, în primul rând, de drumurile sigure şi de vadurile tradiţionale şi abia în ultimul rând de situarea exactă a punctelor de pe itinerar şi a reperelor. Orice încercare de a-i convinge pe căpitanii navelor sau conducătorii caravanelor să modifice un traseu, pe motiv că ar putea câştiga timp, era refuzată cu un conservatorism înspăimântat. Şi asta abia după ce Al Patruzeci şi cincilea reuşea să-i facă să creadă până şi în posibilitatea că acel drum mai scurt ar exista cu adevărat. După ce l-au cunoscut mai bine, oamenii nu s-au mai îndoit de afirmaţiile lui, însă, deşi le era frică să-l contrazică, s-au ferit, şi pe mai departe, să meargă pe alte căi decât cele tradiţionale.

Tânărul nu se mulţumea să facă afirmaţii în van: el trasa hărţi, calcula unghiuri, emitea teorii. În toată această primă perioadă, nici el nu se îndepărta prea mult de la traseele obişnuite, întrucât scopul lui fiind să-şi caute tatăl (asemenea atâtor stră-

moşi pierduţi ai săi), era nevoit să parcurgă drumurile cele mai populate, în speranţa de a obţine cât mai multe indicaţii utile. După fiecare încercare, revenea la Constantinopol, unde îi rămăsese o casă de pe urma mamei, şi compara datele noi cu însemnările şi hărţile pe care le avea, precum şi cu observaţiile mentorilor săi de la Mânăstirea Studion.

„Băiatul are numeroase resurse intelectuale”, afirmau călugării, însă cele două ştiinţe părând să-l fi cucerit de atunci erau geografia Cerului şi geografia Pământului, considerate de el în strânsă şi indestructibilă dependenţă. De ele nu se va mai despărţi niciodată.

După patru ani de căutări şi schimburi de informaţii, Al Patruzeci şi cincilea şi-a găsit într-adevăr tatăl. Băiatul nu putea decât să-i mulţumească lui Dumnezeu că Apollonissimus nu s-a îndepărtat prea mult în lumea cea mare şi că l-a aflat atât de aproape, pe Insula Cipru.

Al Patruzeci şi patrulea venea încet, de ani de zile, din Extremul Occident şi înainta agale, mereu pe jos, deja aproape complet orb şi surd. El era întovărăşit de un grup – nu foarte numeros – de ucenici, care îl urmau, fără a-i putea influenţa în vreun fel direcţia şi ritmul de deplasare. Messia Purgatoriului îşi avea regulile lui şi, deoarece nu mai vorbea cu nimeni din jur, acestea au rămas secrete. Cert este că acele reguli îl orientau în mod sigur spre ţinta marşului său, Ierusalimul, cel ce „părea să-l atragă asemenea unui magnet”.

Deşi, aşa cum a mai arătat scribul, Messia Purgatoriului nu era însoţit de un alai prea numeros, Al Patruzeci şi cincilea trebui să constate, de la început, că tatăl său era urmat şi de la distanţă – de la o distanţă constantă – de admiratori, la fel cum câţiva antemergători pregăteau pretutindeni sosirea sfântului. Astea toate presupuneau organizare şi ierarhie. O ierarhie căreia Geographul i s-a supus cu uşurinţă. N-a făcut nici o clipă caz că Apollonissimus i-ar fi fost tată (deşi, după o vreme, acest lucru totuşi s-a aflat) şi şi-a ocupat cuminte locul ce i-a fost indicat, dorind doar să-l aibă mereu pe părintele său la un interval care să-i permită să-l păstreze în câmpu-i vizual.

Ritmul deplasării cortegiului era atât de lent încât întreg drumul părea planificat pentru o viaţă. În ceva mai mult de trei luni, alaiul n-a avansat decât atât cât un călător obişnuit putea parcurge în două-trei zile. Ajungând, în sfârşit, pe coastă, antemergătorii îl aşteptau cu o corabie.[1] Şi îmbarcarea a durat mai multe zile, iar atunci când au ridicat ancora, n-au pornit direct spre Iudeea, pe unde traseul ar fi fost cel mai scurt, ci au urcat din nou spre Europa, urmând să facă un lung ocol prin Grecia şi Bizanţ, însă fără a mai intra în Constantinopol.

Husein nu putea pricepe aceste meandre, dar singurul care hotăra itinerarul era Apollonissimus, iar tatăl nu mai vorbea cu nimeni, deci de la el nu mai puteai primi nici o lămurire. Totuşi, în câteva popasuri, apropiindu-se de el, sfântul dădu semne că l-ar fi simţit şi-l chemă alături. Cu asemenea ocazii îl apuca de braţ şi-l ţinea multă vreme astfel. Nu încăpea nici o îndoială că Messia Purgatoriului îşi recunoscuse fiul.

Neputând avea dispute cu Al Patruzeci şi patrulea, ci, mult mai degrabă, lungi împăcări cu acesta, Husein se ciondănea cu însoţitorii. Însă oamenii credeau orbeşte în conducătorul lor, pe care liber şi l-au ales, aşa că nu acceptau nici o sugestie. O întâmplare a vrut să le întărească dovada dreptăţii comportamentului lor: fiul lui Apollonissimus insistase să coboare cu corabia direct spre ţărmul Asiei Mici, cât mai aproape de Ierusalim, însă sfântul nedând nici un semn că ar fi dorit să-şi schimbe direcţia de deplasare, s-a hotărât să se păstreze – spre zgomotoasa nemulţumire a tânărului – vechiul traseu. Pe urmă, după puţină vreme, s-a aflat că, abia ce au părăsit ei insula, aceasta a fost atacată de arabi. Ceea ce păruse multă vreme imposibil se întâmplase: arabii au reuşit prima lor cucerire pe mare, ivindu-se pentru întâia oară cu o flotă şi supunând cu uşurinţă Ciprul. Dacă alaiul sfântului ar fi urmat traseul indicat de Apollonius, s-ar fi pomenit faţă în faţă cu arabii pe mare şi –

---

[1] Nu se ştie de ce a ţinut cu tot dinadinsul Apollonissimus să cuprindă în itinerarul său şi Insula Cipru. Cu această mică excepţie, restul călătoriei l-a parcurs în întregime pe uscat.

mai mult ca sigur – călătoria lor s-ar fi terminat acolo. Era, deci, firesc să nu se abată nici o clipă de la drumul indicat de Messia Purgatoriului sau de la ceea ce se pricepeau ei să înţeleagă din voinţa lui.

Acesta a fost tâlcul întâmplării, aşa cum l-au înţeles mai vechii însoţitori ai lui Apollonissimus. Al Patruzeci şi cincilea a tras o cu totul altă concluzie din aceeaşi experienţă: geografia Pământului este desenată după drumurile comerciale ale oamenilor. Atunci când apare o nouă putere, aşa cum s-au ivit de data aceea arabii, căile tradiţionale se schimbă, chit că Terra îşi păstrează aceleaşi coordonate. O hartă corectă din punctul de vedere al celor conţinute de teritoriul desenat este o hartă naturală. Aceasta, însă, trebuie prelucrată pentru a putea fi folositoare oamenilor. Cele două imagini necesită să fie suprapuse. Iată una dintre primele reguli stabilite şi impuse de viitorul cartograf şi urmate, de atunci, cu stricteţe.

Călătoria, de peste un an, pe uscat prin Balcani şi Asia Mică, cu o singură scurtă traversare, Al Patruzeci şi cincilea a folosit-o pentru a trasa hărţile teritoriale parcurse. Desenele lui nu semănau cu cele tradiţionale: la el, Pământul se oglindea mereu în bolta înstelată şi apărea când la nord, când la est, după caz, faţă de corpurile cereşti. Aproape tot ce a rămas din Imperiul Roman de Răsărit a fost, astfel, strâns în câteva zeci de planşe minuţios realizate.

Apollonissimus muri înainte de a apuca să pună piciorul în Ierusalim, deşi antemergătorii ajunseseră de acum acolo. Mai era o cale de câteva ore, cel mult de câteva zile, în ritmul încet al sfântului. Însă ascetul nu reuşi să mai parcurgă şi ultima etapă. Căzut pe o rână, nu i-a dat voie nici unui ucenic să-l ajute să se scoale. Doar Al Patruzeci şi cincilea primi permisiunea să se apropie, iar tatăl îl ţinu de braţ, mişcându-şi neîncetat buzele. În mod sigur că se ruga, dar fiul nu reuşi să-i înţeleagă spusele, percepând doar rudimente de cuvinte disparate şi stâlcite.

Asemenea lui Moise, lui Messia Purgatoriului nu i-a fost îngăduit să intre în Ierusalim. Ucenicii îl îngropară acolo unde a murit. Apoi căutară, descumpăniţi, un nou învăţător pe care să-l

urmeze. Faptul că tatăl îşi petrecu ultimele ceasuri doar în preajma fiului său îi determină să creadă că Apollonissimus îi transmisese Mesajul celui care pe vremea aceea încă se mai numea Apollonius din Roma. Însă Al Patruzeci şi cincilea nu i-a încurajat, ci, dimpotrivă, le-a cerut tuturor să se întoarcă în localităţile lor de baştină.

Apoi, singur, intră în Ierusalim. Acela este un loc sfânt, indiferent de cetatea ce îl străjuieşte, împrumutându-i numele.

•

A fost Al Patruzeci şi cincilea un om credincios? În mod sigur a preluat ceva din convingerile tatălui său, pe care l-a urmat până la capăt, dar scribul înclină să creadă că, mai degrabă asemenea gnosticilor, Apollonius din Roma era convins de „preponderenţa cunoaşterii asupra credinţei şi a faptelor pentru asigurarea mântuirii omului". După clasificarea lui Valentin, în hylici, psihici şi pneumatici, fiul lui Apollonissimus se plasează el însuşi printre psihici, sperând să se salveze prin faptele sale bune, lăsându-i printre pneumatici pe cei de calibrul sfântului său părinte. O afirmă textual în prima (?) sa carte, „Geographia naturală şi geographia umană", volum ce-i aparţine cu siguranţă, deşi el nu este cuprins în OPERE COMPLETE, fiind însă semnat Apollonius din Roma.[1]

Activitatea sa de după 650, adică de după moartea tatălui său, este o activitate strict ştiinţifică (?). Tânărul de 20 de ani îşi făcuse un oarecare renume din cunoştinţele sale cartografice şi, întors la Constantinopol, a realizat câteva comenzi în acest sens. Apoi a fost trimis de către bazileu într-o expediţie de-a lungul coastei de est a Africii, cu misiunea de a adnota zona cu hărţi cât mai precise pentru a se putea lămuri, în sfârşit, misterul ţinuturilor fabuloase, atât de bogate în metale preţioase şi

---

[1] Ciudat este că lucrările şi planşele semnate ABRAXAS (termen pur gnostic) au fost recuperate drept ale autorului nostru şi cuprinse în seria de OPERE COMPLETE a lui Hildebrandt, apărută la Heidelberg între anii 1784–1795 şi rămasă, deocamdată, singura ediţie de referinţă în domeniu.

animale ciudate, despre care de secole povesteau cărţile anticilor. Un an mai târziu, Al Patruzeci şi cincilea va lua parte la o expediţie asemănătoare de-a lungul Nilului, iar în 653 va reface drumul pe coasta de est a Africii, coborând mai la sud. Însă, pe măsură ce arabii s-au dovedit tot mai de temut, mai ales după ce au devastat şi Rhodosul, aceste explorări au devenit prea periculoase şi a trebuit să fie amânate până la vremuri mai liniştite, iar fiul lui Apollonissimus, un mult prea devreme născut explorator, a fost necesar să fie folosit pentru alte însărcinări.

Dar cele trei călătorii africane îi vor oferi tânărului specialist nenumărate observaţii, iar împăraţilor Bizanţului primele hărţi surprinzător de corecte ale zonelor cercetate. Sursele rămase sunt pomenita „Geographia naturală şi geographia umană", apoi hărţile propriu-zise (atâtea câte ni s-au păstrat în cópii relativ mai puţin corupte) şi „Curiozităţi africane", ultimele semnate ABRAXAS şi fiind incluse în colecţia lui Hildebrandt. Întrucât *Abraxas* sau *Abrasax* apare pe numeroase geme şi a fost folosit curent în mistica gnosticilor, după ce cuvântul şi-a părăsit sensul ce i-a fost atribuit de popoarele vechi, texte şi hărţi ale lui Husein au fost distruse, fiind socotite ofense aduse dreptei credinţe. Aşa se explică multe: şi tăcerea în jurul acestui pionier al explorărilor bizantine (pionierat ce nu a mai fost continuat de nimic notabil), şi tăcerea în jurul hărţilor sale, care au fost totuşi folosite încă multe secole, până ce, de atâta copiere, au devenit atât de corupte încât nu mai puteau fi utilizate în scopuri practice; aşa se explică sporirea faimei de membru al unei confrerii secrete a autorului lor, întrucât termenul însuşi trimitea la aşa ceva[1], iar nu în ultimul rând, accesul Celui de Al

[1] Scribul a mai amintit că deja din prima sa călătorie, din Cipru până la Ierusalim, fiul lui Apollonissimus a fost considerat un *heliodromus*, adică un „curier al soarelui", treapta premergătoare vârfului ierarhiei cultului lui Mithra. Ultimul şi cel de al şaptelea rang, cel mai înalt, era cel de *Pater*. Cum tatăl (*Pater*) i-ar fi lăsat fiului un mesaj lângă Ierusalim şi cum fiul n-a vrut să se substituie lui Apollonissimus, s-a presupus că a şaptea treaptă a rămas ocupată pentru vecie de cel urcat la Ceruri, în vreme ce fiul s-ar fi mulţumit să-şi păstreze rangul cu care a fost surprins la despărţirea de *Pater*, tatăl său.

Patruzeci şi cincilea la realităţile fantastice amintite ca fiind întâlnite în călătorii. Această din urmă concluzie este la îndemână şi datorită nenumăratelor geme ce se mai păstrau pe vremea lui Constans Pogonatul, o mulţime dintre ele putând fi admirate şi azi în colecţii şi muzee. Gemele erau ornate cu fiinţe ciudate, cu atribute fabuloase, „oameni" cu cap de pasăre, labe de leu şi coadă de şopârlă şi numeroase altele în cele mai sofisticate combinaţii. Era, deci, mai puţin extraordinar ca Abraxas să fi întâlnit asemenea vietăţi în ţinuturile necunoscute pe unde a cutreierat, decât dacă altcineva ar fi făcut asemenea afirmaţii. (Deşi, trebuie să recunoască scribul, timpurile erau tocmai bune pentru descrieri fantastice, o bibliotecă întreagă circula în acea vreme, străbătută de fantasmagorii şi mai năstruşnice. Toate erau date ca fiind reale şi unele grozăvii s-au bucurat de girul anumitor autorităţi ştiinţifice sau religioase infinit mai solide decât faima la acea oră a lui Apollonius din Roma-Abraxas-Husein.)

Încă înainte de a vorbi despre amintita valoare practică a hărţilor Celui de Al Patruzeci şi cincilea, ar fi indispensabil să se lămurească o problemă: cum au putut fi utilizate în orientarea concretă nişte înscrisuri ce nu erau nici ele lipsite de monştrii bizari din notele de călătorie ale aceluiaşi autor? Răspunsul este la îndemână, însă nu-l poate pricepe în întregime decât cineva care a avut în faţă măcar una dintre hărţile originale desenate de Apollonius din Roma. Fantasticul, ţinând de imaginaţia autorului, era desenat sau descris în trei-patru cuvinte pe un schelet riguros exact. Cine ar fi trecut printr-un anumit ţinut şi n-ar fi întâlnit ciudatele fiinţe desenate pe hartă n-avea decât să considere că, în momentele respective, acele făpturi erau plecate ori s-au ascuns. Locul era, însă, bine fixat şi drumul putea să continue cu încredere după aceeaşi sursă.

Nu este prea clar dacă aceste prime hărţi au mai fost folosite de bizantini – care în nici un caz nu au avut vocaţia explorărilor –, deşi scribul are motive să creadă că măcar câteva încercări de cunoaştere a Africii de Est au mai pornit de la Constantinopol, dar că ele s-au făcut în cel mai mare secret,

bazileii sperând încă şi patru-cinci secole mai târziu că de acolo ar putea să-şi refacă vistieriile secătuite. Dar este sigur că arabii au profitat cu atât mai mult (şi) de hărţile timpurii ale lui Husein; ei, o dată ce au devenit şi o teribilă forţă maritimă, şi-au trimis oamenii pe toate meridianele la care au putut ajunge.

Manualul de căpătâi al lui Husein a fost opera lui Ptolemeu. Apollonius din Roma făcuse deja la Mânăstirea Studion cunoştinţă atât cu *Almagest*, cât şi cu *Geographia* şi cu *Tetrabiblos*-ul, deci cu ceea ce era mai viabil în astronomie, geografie şi astrologie în vremea sa. Alegerea aceasta a fost esenţială, fiindcă în acelaşi timp circulau şi alte lucrări de referinţă în domeniu pentru vremea aceea, în primul rând *Topographica Cristiana* a călugărului Cosmas Indicopleustas şi fabuloasa *Collectanea rerum memorabilium* a lui Iulius Solinus. (Aceasta din urmă, extrem de citită încă patru secole după ce a fost scrisă, l-a influenţat, totuşi, şi pe Husein, cel puţin în tendinţa de a zugrăvi şi el o „galerie a lucrurilor minunate", deoarece altfel, se părea, textele geografice ar fi fost prea seci, reci şi neinteresante pentru eventualii clienţi contemporani.)

În principiu, Al Patruzeci şi cincilea ridicase hărţile căzute într-o rână în desene în care nordul era orientat în partea de sus şi vestul în partea din dreapta (adică din stânga privitorului). S-ar putea argumenta că acesta nu era un lucru câtuşi de puţin revoluţionar pentru secolul al VII-lea şi că respectiva convenţie funcţionase încă de pe vremea lui Ptolemeu. Doar că, alături de hărţile alexandrine, încă mai circulau cópii ale unor planşe mai vechi ori indiferente la această regulă, iar Husein le-a reluat şi le-a aşezat în poziţia corectă. În al doilea rând, fiul lui Apollonissimus începea trasarea oricărui contur abia atunci când fondul era de acum pregătit cu o reţea de linii longitudinale şi latitudinale ce împărţeau suprafaţa în pătrate egale. Ptolemeu fusese acela care despărţise cartografia în „geographia" (harta întregului Pământ) şi „corographia" (harta unor detalii de interes) şi se poate spune că Husein a ajuns cel mai mare „corograph" al Evului Mediu. Nimeni, până la hărţile militare moderne, n-a reuşit să înghesuie atâtea amănunte

semnificative pe suprafeţe limitate şi e cu atât mai puţin de înţeles cum de n-a făcut vogă această iscusinţă, dată fiind valoarea strategică şi tactică inestimabilă a unor asemenea lucrări pentru orice comandant de oşti. Şi, totuşi, în Bizanţ, în mod sigur descoperirile de tehnică de cartografiere n-au fost folosite de generali, în timp ce arabii, dacă e adevărat că le-au utilizat cu mult succes, le-au considerat nişte secrete atât de importante, încât nu le-au scos niciodată la iveală pentru marele public, iar Husein nefăcând o şcoală – în înţelesul clasic al cuvântului –, meşteşugul lui a fost îngropat pentru peste o mie de ani.[1]

În al treilea rând, Al Patruzeci şi cincilea a ştiut să vină în întâmpinarea orizontului de aşteptare al publicului larg: hărţile lui erau subiectul, însă ele erau însoţite de legende vaste, în care cititorul găsea cele mai năstruşnice scene. Hărţile sale nu erau cerute doar de călători, ci şi de cititori (mai ales de aceştia).

Apoi, spre deosebire de Hiparh din Nicaea, ecuatorul longitudinal al lui Husein nu trecea prin centrul Mediteranei, prin Insula Rhodos, iar ecuatorul vertical nu intersecta Alexandria, ci totul era deplasat puţin mai spre răsărit, „Centrul lumii" devenind Ierusalimul. (Model ce va fi păstrat încă timp de foarte multe secole. Acest lucru a fost posibil şi datorită expediţiilor trecute ale lui Husein mult în sud, pe coasta estică a Africii şi pe cursul superior al Nilului, ceea ce a făcut ca şi „centrul hărţii" să poată coborî, iar ceea ce se numea pe vremea aceea „emisfera sudică" a primit noi dimensiuni. Pe de altă parte, călătoriile spre miazăzi contraziceau şi teme puternic implementate de multă vreme în conştiinţa lumii. Încă Strabo povesteşte despre creaturile cu „păr lânos, coarne răsucite, buze

[1] Totuşi, aluziv, o legendă arabă vorbeşte despre extraordinara armă pe care o constituiau planşele lui Husein. Ea ar fi fost socotită o taină şi maestrul ar fi pregătit elevi spre a-i continua munca. Însă unul dintre ei trădând şi vânzând o asemenea hartă de detaliu, toţi cei ce au fost iniţiaţi de corograph ar fi fost ucişi. Apoi califul ar fi regretat această decizie dreaptă, însă luată la mânie, dar n-a mai găsit alţi cunoscători în domeniu.

proeminente şi nas turtit, deoarece extremităţile lor sunt contorsionate de căldură", creaturi acceptabile într-o lume sub care se presupunea de milenii a fi cu totul altceva: locul de veci al celor greşiţi. O rectificare brutală a unor asemenea reprezentări ar fi fost respinsă în mod categoric. De aceea – sau şi de aceea – poveştile fantastice ale lui Husein erau acceptate cu uşurinţă şi erau – poate – şi necesare.)

Şi, nu în ultimul rând, ceea ce era unic – şi a rămas, după ştiinţa scribului, unic în cartografie – era faptul că Pământul nu era scos din scenografia lui astrală, deasupra desenului Terrei fiind realizată şi harta Cerului. Încă un aspect ce dădea lucrărilor Celui de Al Patruzeci şi cincilea un caracter cu adevărat inconfundabil, deşi încărca în chip obositor imaginile. Totuşi, tocmai aluziile la valoarea militară a hărţilor de detaliu pomenesc despre ajutorul extraordinar dat de astre în orientarea pe teren. Însă „acoperişul celest" al hărţilor lui Apollonius din Roma sau Abraxas, folosit doar pentru complicate deducţii şi dispute savante, a deturnat sensul întregii întreprinderi.

Scribul a avut şansa să citească multe referiri la hărţile autorului nostru, precum şi să parcurgă atât cât a găsit din cărţile atribuite lui Husein. Însă în afară de planşele ce ilustrau opurile[1], n-a reuşit să vadă decât puţine hărţi distincte folosite drept instrumente de sine stătătoare pentru călători. Semnate *Abraxas* sau *Husein* sau nesemnate, aceste hărţi au toate o atenţionare: „Cine nu se pricepe să nu-şi bage nasul!" Am mai pomenit despre faptul că, mai târziu, planşele au devenit secrete şi, deci, reproducerea lor a fost interzisă. Doar desenele din cărţi au rămas accesibile oricui şi au circulat asemenea unor romane de mare succes în Bizanţ, dar şi în vestul Europei şi în Asia. Ce era atât de deosebit pe planşe faţă de hărţile autonome, şi unele şi celelalte fiind corecte din punctul de vedere al cunoştinţelor vremii? Desenele ce serveau drept pretext pentru povestiri senzaţionale nu puteau fi folosite la orientarea

[1] Deşi, poate, ar fi mai bine formulat: „cărţile care ilustrau hărţile".

pe teren, întrucât ele prezentau nişte schiţe de detaliu imposibil de asamblat în întreg. În romane, reţeaua de linii orizontale şi verticale, care strângeau ca într-o plasă conţinutul, de parcă ar fi avut rostul ca întregul să nu cadă din pagină, suferea de o singură deficienţă: liniile orizontale erau denumite cu cifre, iar cele verticale cu litere, toate pornind de la 1 şi, respectiv, de la A. Astfel, pătratul D_3, de pildă, dintr-un asemenea desen era un cu totul alt pătrat decât cel desemnat D_3 pe un alt desen. Continuitatea era (dinadins?) ruptă, iar fragmentele nu puteau fi aranjate într-un tot. Astfel, „corogramele" din cărţi ale lui Abraxas ar fi putut fi utilizate pe teren doar de cel ce ar fi fost în stare să le localizeze în contextul general, lucru imposibil de făcut în lipsa altor repere. În schimb, hărţile propriu-zise erau notate ca făcând parte din întreg: atât meridianele, cât şi paralelele porneau într-o direcţie şi în cealaltă de la zero, aflat în buricul lumii, la Ierusalim, încât corogramele nu erau notate în coordonate începând cu 1 şi, respectiv, A, ci cu litere şi cifre corespunzătoare celor de pe „Marea hartă a lumii" (hartă care, e drept, nu ni s-a păstrat, dar care, cu ajutorul fragmentelor găsite, ar fi putut fi reconstituită fără mari dificultăţi, asemenea unui puzzle, chiar dacă ar rămâne şi porţiuni goale, acolo unde anumite fragmente s-au pierdut).

Cei cinci ani, de la moartea lui Apollonissimus şi până la prima sa călătorie în Orient, Al Patruzeci şi cincilea i-a folosit pentru pomenitele trei expediţii africane, iar între ele, se întorcea la locuinţa sa pustie din Constantinopol, desena hărţi şi îşi scria romanele de călătorie. Nu fără succes, întrucât, în scurt timp, devenise un autor la modă.

Tot acestei perioade îi aparţine şi „Geographia naturală şi geographia umană". Al Patruzeci şi cincilea face o distincţie clară între necesităţile marinarului şi necesităţile individului, în general. Marinarul sau şeful de caravană are nevoie de cunoştinţe pentru a nu se rătăci în drumul său, în schimb, omul comun pretinde asemenea cunoştinţe doar de dragul cunoştinţelor. Fiul lui Apollonissimus era de părere, ca şi Aristotel, că nimic nu mai era necesar şi nici posibil de inventat spre a face

viaţa mai confortabilă şi mai îmbucurătoare, întrucât ştiinţa aplicată şi tehnologia şi-ar fi încheiat misiunea. Cât de ciudată pare azi această aserţiune, când, de exemplu, ne arătăm atât de nemulţumiţi că ne pierdem o parte din viaţă cu deplasările, chiar dacă parcurgem în câteva ore cât le-au trebuit Stagyritului şi lui Husein să ajungă în luni sau în ani! Şi când suntem disperaţi că unul dintre aparatele electronice casnice ni-s-a defectat! De la Aristot, timp de un mileniu şi jumătate, altele păreau a fi nevoile oamenilor şi, poate, de aceea nici nu s-au străduit peste măsură gânditorii să se mai ocupe în mod deosebit de tehnică şi de practica subordonată nevoilor comodităţii acestei vieţi. Şi, totuşi! Spre deosebire de Stagyrit, omul din secolul al VII-lea d.Chr. avea alte nevoi spirituale. Problema lui cea mai importantă – nici măcar în capitala decadentă a Imperiului Roman – nu mai era să se asigure de facilităţile unei vieţi cât mai rafinate, ci de ce se va întâmpla atunci când această viaţă vremelnică se va întrerupe. Chestiunea era arzătoare şi năştea probleme existenţiale. De aceea nu e de mirare că nenumăratele seminţii înghesuite în Babilonul modern care a devenit Constantinopolul, popoare influenţându-se unele pe celelalte, într-un loc unde nu mai lucra mai nimeni nimic, ştiinţa şi religia deveniseră subiectele bârfelor accesibile oricui. Nici prezentul nu era prezent, fiindcă în capitala lumii, împinse din urmă de alţi şi alţi migratori, se adunau colectivităţi aflate în stadii cu totul diferite de dezvoltare, cu tradiţii diverse, unele arhaice. Prin urmare, nu trebuie să ne mire prea tare că Al Patruzeci şi cincilea a fost înzestrat cu atribute preluate din cultul lui Mithra, cult considerat – pe bună dreptate – un rival deosebit de primejdios al creştinismului în expansiune şi combătut fără milă deja cu un secol în urmă. La fel cum aspiraţiile gnosticilor, formulate şi condamnate de mult, îi sunt de asemenea conferite în modul cel mai firesc lui Apollonius din Roma. „Dorinţa de a obţine cunoaşterea perfectă ce ar explica totul, ce ar răspunde la toate întrebările" se potriveşte de minune informaţiilor furnizate de autorul „Geographiei naturale şi geographiei umane", informaţii ce se bucurau de girul unuia ce-şi dezvolta afirmaţiile pe

baza unor experienţe trăite nemijlocit. Ce nevoie are ghidul comercial de asemenea informaţii? Prea puţină nevoie. Însă omul, fie el şi ghid, vrea şi trebuie să ştie totul.[1]

Influenţele sunt atât de multe şi se constituie într-o asemenea harababură, încât scribul s-a văzut într-adevăr înecat în informaţii. Gnosticul Abraxas, omul care notează ceea ce a văzut şi a trăit personal, este socotit un „idealist", un ultim urmaş al „eliaţilor". Ionienii, „materialiştii", i-au furnizat doar cărămizile construcţiei sale, Anaxagora, Heraclit, Democrit şi, pe urmă, Aristotel şi Ptolemeu, precum şi un alt Apollonios i-au oferit doar elementele disparate. Construcţia, în schimb, este preluată din Parmenide: Al Patruzeci şi cincilea nu oboseşte să-l citeze pe cel ce pare (un alt?) maestru al său: „Tot ce există nu poate apărea din ceva ce nu există sau este diferit de acesta. Totul nu este decât o iluzie a simţurilor." Aceste contradicţii sunt într-adevăr flagrante: contradicţiile dintre pasionatul experimentator şi cel ce neagă posibilitatea experimentării, fie ca rezultat al unei preluări ulterioare imperfecte şi tendenţioase, fie reprezentând o compoziţie amalgamată, de succes pentru un public cât mai larg. Fiindcă premisele în cauză devin ispititoare pentru un om ce nu ştie foarte multe şi nu este un specialist într-un domeniu al cunoaşterii, însă toate cele ce-i sunt servite i-au trecut pe la ureche, nu-i sunt cu totul necunoscute, din punctul acesta de vedere, având impresia că

---

[1] Dar cum se împacă acestea cu imperativul Sfântului Augustin, care precizează fără echivoc (în „Confesiuni") că plăcerile intelectului (învăţături şi cunoştinţe) sunt dorinţe păcătoase la fel de grave ca şi plăcerile trupului? Aceste lucruri, evident, nu se împacă nici dacă am apela la arbitrajul aceluiaşi Aristotel, care admite că în regiunea sublunară (adică pe Pământ) are dreptate Heraclit că „totul curge", în timp ce în restul universului are dreptate Parmenide că „nimic nu se schimbă niciodată". Şi, totuşi, aceste lucruri nu se împacă nici dacă recunoaştem că păcătoşii se găsesc pe Pământ, iar în universurile de după Lună nu tronează decât legile implacabile ale Proniei. Nu se împacă pentru că Al Patruzeci şi cincilea, asemenea lui Orfeu, încearcă să facă naveta pe calea interzisă între lumi, căzând în păcatul constructorilor Turnului lui Babel.

se află pe un teren familiar şi că poate participa la discuţie. Însă ambiguităţile au avut şi un rol intenţionat, se remarcă în legendă. În expediţiile de-a lungul coastei de est a Africii, omul nostru ar fi ajuns până la celebrul Ophir, locul secret de unde Solomon, regele iudeilor, şi Hyram, regele Tyrului, ar fi adus comori extraordinare. Fenicianul ar fi avut parte de navigatori excelenţi, iar evreul de războinici temuţi, de aici (şi) aceste alianţe. Sursa pomenitelor averi extraordinare ar fi fost în Sofalia şi ar fi constat din cantităţi uriaşe de aur, iar, după alţii, din transporturi masive de sclavi. Oricum, metal preţios sau robi, potenţialul era descris ca nelimitat şi Ophir a rămas un tărâm al cărui secret a fost păzit cu străşnicie. Cititorul îşi mai aminteşte, poate, că şi unii străbuni ai lui Apollonius din Roma ar fi căutat (şi găsit?) mirificul loc şi, pentru ca acesta să nu devină public, Abraxas a introdus în hărţi ambiguităţi ca acelea pomenite de scrib. Ceea ce n-a făcut decât să crească legenda tărâmului misterios. Şi, din nou, tot Mâinii Albe i se atribuie monopolul respectivului secret.

Ar mai fi de adăugat că Apollonius din Roma, alias Abraxas, alias Husein, a mai reuşit ceva, pe lângă faptul că orizontul lui nu conţinea numai realităţi fabuloase populate de fiinţe fantastice, având o climă ispititoare şi comori de basm: demersul lui răspundea şi la întrebări eschatologice. Celebrele hărţi ale drumurilor parcurse de suflete după moartea fizică îşi găseau o materializare cât se poate de concretă. Răspunsurile erau de cel puţin patru feluri:

În primul rând că Al Patruzeci şi cincilea a risipit şi cele din urmă ecouri ale credinţei celor vechi cum că nesfârşitele plaiuri aride din deşerturile infinite ale emisferei sudice ar fi tărâmul unde ispăşeau morţii păcătoşi. (Poate Herodot să fi fost vinovat de această credinţă, când îşi bătuse joc de Homer, care a pretins că Pământul este mărginit de Ocean: Terra era, de fapt, mărginită de deşert...) Dar călătoriile lui Apollonius din Roma în sud şi hărţile lui Abraxas zugrăveau un cu totul alt peisaj al acelor locuri unde nu se găsea nici urmă de suflete ale morţilor. Unde se aflau, atunci, totuşi, răposaţii? De pildă, pe

lună şi în stele. Sigur, nici această informaţie nu era nouă, dimpotrivă, ea era prezentă deja de la Upanişade şi până în vorbirea curentă din Roma încă republicană, asta ca să nu-i mai amintim mereu pe aceiaşi greci. Da, dar deasupra suprafeţei Pământului, Abraxas oferea o la fel de migăloasă hartă a cerului. După această hartă, călătorul se putea orienta („Geographia naturală"), iar omul era mereu în contact cu strămoşii săi („Geographia umană").

În al doilea rând, Al Patruzeci şi cincilea reactualizează vechiul antichton al lui Philolaos. Acest antichton (sau antipământ), descoperit iniţial pentru a proteja Terra de „focul central", primeşte şi el o descriere exactă din partea lui Husein. Antichtonul nu mai este invizibil de pe Terra, ca în concepţia lui Philolaos, ci poate fi admirat în voie din anumite puncte ale hărţii, explorate de Apollonius din Roma. Morţii nu pleacă direct pe lună şi pe celelalte corpuri cereşti, ci mai duc o viaţă paralelă pe antichton. Cel ce a greşit pe Pământ îşi poate procura oarecare circumstanţe atenuante prin conduita de pe antipământ. Viaţa de acolo nu spală păcatele, ci se adaugă la suma Judecăţii Finale. Harta antipământului era o dovadă, iar antipământul însuşi era o iluzie plăcută: o amânare. Misterul înfricoşător al morţii primea o păsuire, chiar dacă obsesivă şi ea. Era, oricum, o perspectivă neaşteptată şi confortabilă. Scadenţa suferea o amânare.

Scribul a pomenit că Al Patruzeci şi cincilea pretindea că ar fi fost în locuri de unde a putut vedea antipământul, de unde şi-ar fi tras toate aceste concluzii. Cât era experienţă şi cât era minciună la autorul nostru? Ca să răspundem la această întrebare, trebuie să facem trimitere nemijlocită atât la texte, cât şi la hărţi. Prima referire nemijlocită la antichton Al Patruzeci şi cincilea o face din deşert şi ea pare să fie cât se poate de cinstită, fiind vorba de o „fata morgana". O alta este în legătură cu o insulă aflată în mijlocul unui lac. Apollonius din Roma încearcă zadarnic să ajungă pe acel ostrov, stârnind, pe deasupra, şi indignarea furioasă a băştinaşilor: insula era sediul sufletelor morţilor, susţineau aceştia, iar tentativele străinului

de a-i deranja pe răposaţi s-au lovit de faptul că ambarcaţiunile se găureau şi luau apă ori de câte ori pornea cu ele spre insulă. (Degeaba bănuia Al Patruzeci şi cincilea că bărcile cu trudă meşterite erau distruse intenţionat şi pe furiş de localnici, pe insulă tot n-a putut ajunge niciodată.) Aşa că a fost obligat să ocolească lacul şi să privească tărâmul acela misterios din toate părţile. Câteodată insula era perfect clară, altă dată era acoperită de ceaţă. În zilele acelea, prin pâclă, aveai impresia că deosebeşti tot felul de imagini mişcătoare.

Mai erau, apoi, şi nişte munţi inaccesibili în drumurile lui Apollonius din Roma. Piscurile le ieşeau limpezi din inele de nori. Pe vârfurile înalte nu se putea accede, în schimb, ele, cu văile scufundate în ceaţă, nici nu făceau parte din Pământ, ci erau nişte imagini ale unor antipământuri ajunse mai aproape de Terra. Abraxas, la rândul lui, nota acele tărâmuri inaccesibile pe care le-a întâlnit şi fixa pe hărţi, în coordonate precise, locurile unde se găseau ele în spaţiu. Faptul că localnicii întăreau, prin credinţa lor, supoziţiile oferite de Al Patruzeci şi cincilea contemporanilor săi pregătiţi pentru acele explicaţii reprezenta o dovadă în plus asupra veridicităţii celor aflate în discuţie. Totul părea cât se poate de plauzibil, iar băştinaşii n-aveau de ce să mintă când arătau atât de aproape (şi totodată atât de departe şi de inaccesibil) locul unde-şi petreceau a doua (?) viaţă morţii lor.

În al treilea rând, prin contactul atât de concret şi de permanent dintre geografia terestră şi geografia corpurilor cereşti, Pământul lui Abraxas nu era limitat în nici un fel: Terra lui nu era nici scoica lui Homer, nici discul lui Thales din Milet, nici paralelogramul lui Efor, nici copacul Vedelor, nici sfera lui Pythagora şi Platon şi nici măcar Sfântul Tabernacul al lui Cosmas Indicopleustas. Dintr-o dată, Pământul lui Apollonius din Roma devenise infinit, nemărginit de zidurile înalte ce-l depărtau de ceruri, „nedespărţit de nimic prin nimic", întrucât „Pământul n-are început şi n-are sfârşit (...). Fiind opera lui Dumnezeu, Pământul n-are limite, aşa cum nici opera lui Dumnezeu nu are limite. De aceea, omul nu poate inventa, imagina

şi folosi decât unităţi de măsură compatibile cu puterea lui de percepţie, care este atât de strâmtă". Un Pământ infinit era şi el o mare alinare: el oferea oricând un refugiu ipotetic într-o lume devenită, parcă, tot mai neîncăpătoare. Seminţiile barbare apărute din infinitul Pământului nesfârşit nu riscau, astfel, să sufoce lumea civilizată. Dimpotrivă, ducând Cuvântul Domnului cât mai departe, lumea avea perspectiva de a se lărgi tot mai mult. (Aceste ultime concluzii au dat şanse „Geographiei naturale şi geographiei umane" să supravieţuiască, reprezentând argumente utile pentru călugării misionari din secolul al VII-lea şi din secolele ce au urmat.)

Totuşi, bizantinii nu s-au arătat ispitiţi să cerceteze nici cu sabia şi nici cu crucea lumea necunoscută. În curând, Al Patruzeci şi cincilea a trebuit să-şi recunoască, întristat, că lumea Constantinopolului era prea centripetă pentru a fi dispusă să-i finanţeze alte expediţii. Acesta n-a fost ultimul argument al dispariţiei lui Apollonius din Roma şi al apariţiei lui Husein...

Şi, în sfârşit, în al patrulea rând, e uşor de dedus că mereu prezenta hartă a cerurilor, a antipământurilor şi a stelelor oferea un univers indestructibil şi ipotetic palpabil. Taina necunoscutului era, dacă nu sfâşiată, măcar sensibil zgâriată şi iraţionalul primea coerenţă. Vechi teorii păreau dovedite şi se încetăţenea impresia că nu trebuia decât un efort susţinut spre a te convinge pe viu de adevărul lor. Chiar şi în lipsa îndeplinirii acelui efort, misterele depărtărilor erau, graţie planşelor şi cărţilor lui Abraxas, aproape gata atestate. Universul din centrul Pământului şi universul de pe cele şapte stele fixe, de pe astrele vagabonde şi de pe antipământ(uri) putea fi explorat. Doar Soarele clocotea prea fierbinte pentru aceasta. De pildă, Luna nu era decât un pământ geamăn. Apollonius le-a adus aminte contemporanilor ceea ce susţinea încă Philolaos, că luminile şi umbrele de pe Lună nu sunt decât reflectarea oceanelor noastre. În călătoriile sale, Al Patruzeci şi cincilea pretindea şi el că a întâlnit puternicii locuitori ai Lunii, coborâţi pe Terra în locuri unde cele două corpuri cereşti aproape că se întâlneau din cauza munţilor înalţi. În anumite nopţi ale anului, asemenea

contacte sunt posibile, însă cine are parte de ele e preferabil să nu-şi relateze experienţele. Este vorba despre nopţi când Luna se află în stadiu de seceră, ceea ce se datorează faptului că între ea şi Pământ s-a interpus un antichton, iar la intervale anumite de timp, munţii de pe Pământ lovesc antipământurile dintr-o parte, iar cei de pe Lună din cealaltă parte, formând o punte efemeră, accesibilă pentru câteva ore.

Pământul infinit şi accesibilitatea părăsirii lui cu scopul de a ajunge pe alte lumi făcea „Geographia” lui Husein un basm ce invita pe oricine să-l trăiască. Deja patriarhul Iacob a văzut îngerii urcând şi coborând de la şi spre Pământ. Trecutul revenea în forţă şi motivul pentru care a avut succes Al Patruzeci şi cincilea şi nu altcineva a fost acela că el a călătorit cu adevărat, că a văzut multe cu ochii lui, că putea oferi la cerere hărţi surprinzător de exacte, hărţi după care te puteai orienta în siguranţă şi, astfel, concretul cel mai pragmatic şi cel mai expus verificărilor devenea argumentul hotărâtor că nici celelalte afirmaţii nu sunt simple născociri.

În vârstă de 25 de ani, Apollonius din Roma dăduse de acum Bizanţului o operă de succes. Hărţile semnate ABRAXAS erau cerute de călători şi erau multiplicate de nenumăraţi copişti. Legendele hărţilor constituiau adevărate romane, citite cu plăcere de tinerii aristocraţi şi de femeile culte. Autorul, un personaj misterios aflat mai mereu pe drumuri, n-a apucat să fie cunoscut ca persoană, ci doar prin operă. Dar pe Al Patruzeci şi cincilea nu-l satisfăcea opera: numeroasele cópii clandestine ale lucrărilor sale nu numai că se îndepărtau tot mai mult de originale, făcând vulnerabilă credibilitatea unor hărţi, însă nici nu-i aduceau banii cuveniţi, „ediţiile-pirat” îndreptând veniturile către cei ce le realizau şi exploatau.

Având tot mai puţine speranţe într-o finanţare din partea bazileului sau a vreunui dregător bogat de la Constantinopol, Apollonius din Roma riscă o călătorie spre Orient, cu ultimii săi bani. De data asta, nu însoţea pe nimeni, de data asta, pornea el în fruntea unui mic grup de tineri curioşi să trăiască aventuri nemaiîntâlnite.

Scopul declarat al expediţiei era „de a ajunge atât de departe cât îi va permite Dumnezeu, de a descoperi lumi noi şi de a căuta coridoare de trecere spre alte lumi". Plecarea a avut loc nu mult după ce arabii au repurtat o primă importantă victorie şi pe mare, învingând flota imperială aproape de coasta Lyciei. Întâlnirea dintre bizantini şi arabi devenise o realitate şi cele două mari puteri îşi disputau lumea cunoscută de strămoşii Celui de Al Patruzeci şi cincilea. În curând, arabii nu vor cuceri numai teritorii ale bazileilor, dar le vor lua şi o mare parte din glorie. De când va intra în relaţii cu arabii, Apollonius din Roma va deveni (şi) Husein şi nu vom mai şti niciodată care şi cât din cele două personaje este cel autentic.

Tradiţia despre Husein nu pretinde în mod explicit că el ar fi îmbrăţişat Coranul, dar legăturile lui strânse cu charidjiţii, reprezentanţii celei mai vechi secte islamice, nu exclud nici această ipoteză, deşi misteriosul său rang de *heliodromus* şi talismanul de foc, despre care se spunea că-l poartă mereu asupra sa, îl făceau, mai degrabă, un adorator al lui Mithra. Cert este doar că tânărul bărbat bronzat a fost foarte bine primit de arabi, că s-a simţit încurajat, agreat şi răsplătit de către ei. Sa'id ibn Thabit abia terminase de redactat versiunea oficială a Coranului, mitologia era încă deschisă. Al Patruzeci şi cincilea le-a prezentat noilor sale cunoştinţe un material deosebit de bogat în poveşti, în elemente reale, în hărţi extrem de folositoare. În schimb, arabii i-au oferit posibilităţile materiale necesare continuării călătoriei, i-au asigurat o gardă de corp şi l-au încurajat să plece atât de departe cât a vrut. Această expediţie se pare că a durat doi ani, iar roadele ei sunt culese într-o carte care va circula mai ales în arabă, deşi este sigur că a fost redactată în latină. Faptul că a lipsit din miezul evenimentelor exact în acea perioadă l-a scutit în mod cert de necazuri. Ne aflam abia în vremea când Ali, ginerele lui Mahommed, devenise cel de al patrulea calif şi când charidjiţii au cerut reforme fundamentale, intrând în conflict cu conducătorul lor. Era perioada de frământări, înainte ca arabii să înceapă cucerirea lumii.

În vreme ce în Bizanţ circulau cópii tot mai corupte ale basmelor ilustrate ale lui Apollonius din Roma, iar hărţile semnate ABRAXAS erau mai mult menite să decoreze locuinţele snobilor decât să fie folosite pe teren, Husein îşi trăia viaţa în noua sa patrie, fiind cu totul discutabil dacă s-a mai întors vreodată la Constantinopol sau nu.

Despre primii ani ai lui Husein printre arabi ştim destul de puţine şi ceea ce credem că ştim nu este câtuşi de puţin sigur. Cartea despre expediţia în Asia Centrală din perioada 655–657 este în mod cert apocrifă. Hărţile, deşi semnate ABRAXAS, nu trădează nimic din rigurozitatea, metoda şi imaginaţia Celui de Al Patruzeci şi cincilea. Faptul că volumul este considerat strămoşul şi punctul de pornire pentru „O mie şi una de nopţi" nu-i certifică în nici un caz autenticitatea. Întâmplările de pe „tărâmurile colindate" sunt scrise cu talent, cu multă forţă imaginativă, însă într-un stil cu totul diferit de cel al lui Apollonius din Roma. Povestirile, bine închegate, nu se mulţumesc a fi legende ale hărţilor, ci aspiră, mai degrabă, la statutul unor nuvele de sine stătătoare, în vreme ce planşele nu au nimic în comun cu cartografia. Scribul nu va lua în considerare acest tom, nefiind vorba despre opera unuia dintre Cei O Sută.

Şi revenirea lui Husein printre arabi acoperă o perioadă discutabilă, mărturiile ce ni s-au păstrat de atunci părând a fi scrise pentru a le face o plăcere omeazilor şi pentru a-l ridica în ochii lor pe Husein. În fapt, între 657 şi 662 s-au petrecut multe: charidjiţii cereau drepturi şi averi egale pentru toţi musulmanii, precum şi sufragiu universal la alegerea califului. Disputele dintre ei şi Ali s-au accentuat tot mai mult, culminând cu bătălia în care, pe Tigru, charidjiţii păreau a fi fost înfrânţi definitiv. Dar abia doi ani mai târziu, omaiadul Moawija devine calif şi întemeiază o dinastie ereditară, iar Hasan, succesorul iniţial al lui Ali, renunţă de bunăvoie la putere. Până şi capitala se mută la Damasc. În doar câţiva ani, totul s-a schimbat printre arabi.

Husein, străinul, s-a stabilit şi el la Damasc. Biografia i-a fost adaptată exemplar pentru a ilustra transformările ce au avut loc. Adevărul e puţin probabil să-l aflăm vreodată.

În 665, Al Patruzeci şi cincilea este de acum geograful oficial al omeazilor. El conduce un atelier de confecţionat hărţi şi le oferă comandanţilor militari cele mai bune materiale ale epocii. Dar nici acele „corographii” nu sunt lipsite de ilustraţiile fantastice, de legendele amănunţite, de corespondenţele cereşti.

În timp ce musulmanii cuceresc Persia, Husein pleacă în Orientul Îndepărtat, de unde se întoarce cu un nou jurnal. Nici această expediţie, chiar dacă atestată, nu pune mai puţine probleme scribului. Perioada cât a lipsit de la Damasc e prea scurtă, însemnările nu par să se refere nici la China, nici la India, nici la alte locuri cunoscute. Oricum, scribul nu le poate identifica şi faptul că nici alţi analişti, mai valoroşi, n-au reuşit s-o facă, nu-l scuză. Dar nici nu-l ajută în muncă.

În această călătorie, Husein conduce o caravană de cămile, beneficiază de escortă, de un grup de ucenici meniţi să-l ajute la întocmirea planşelor, de câţiva învăţaţi. Printre ei, Ţipor, un evreu ce nu era specialist în „geographia Pământului”, în schimb, se pricepea la harta cerurilor şi dispunea de o bogată cultură teologică, astfel încât era capabil să explice „topographia Bolţii”, să facă anumite analogii şi precizări, să descopere corpuri cereşti, toate doar prin interpretarea Vechiului Testament. O foarte complicată ştiinţă a cifrelor, un limbaj criptic şi o încredere oarbă în demersul său făceau din el un însoţitor util. Mai târziu, Ţipor avea să devină o autoritate în magia numerelor şi va domina suveran această ştiinţă timp de veacuri. Poate nu întâmplător va fi în vogă aproximativ la fel de multă vreme ca şi Husein cu hărţile sale. Şi la fel de puţin întâmplător va fi şi faptul că, o dată cu demonstrarea erorilor de cartografie ale geografului, i se vor imputa şi inadvertenţele calculelor evreului, ceea ce ar constitui un motiv în plus să credem în colaborarea strânsă a celor doi. Şi Ţipor ne-a lăsat un volum în urma acelei ciudate călătorii în Orient, dar nici în cazul acelei scrieri nu se poate trage o concluzie clară unde a ajuns cu adevărat expediţia. Însă situaţia celor două cărţi nu este identică: dacă Husein descrie locuri cu pretenţia de impresii de călătorie, susţinând că a notat ceea ce a întâlnit în drumul său, Ţipor

formulează sentinţe generale şi aduce câte o întâmplare în sprijinul celor afirmate. Faptele amintite de evreu puteau să fi avut loc oriunde şi oricând (cu toate că el sigur n-ar fi fost de acord cu această afirmaţie[1]).

Jurnalul lui Husein din această călătorie s-a păstrat în traducere arabă, însă şi într-o versiune latină foarte frumos ilustrată, nedatată, dar atribuită cu o anumită certitudine unui copist de la sfârşitul secolului al VII-lea, cineva care a lucrat poate chiar în timpul vieţii Celui de Al Patruzeci şi cincilea. Oricum, este vorba despre o versiune care nu putea fi preluată printr-o filieră prea încâlcită, nefiind exclusă nici chiar supervizarea exemplarului de către adevăratul său autor. Mai există şi alte variante, în diverse alte limbi, şi faptul că Geographul Califului a fost un poliglot face greu de stabilit care a fost în mod real limba folosită la redactarea originalului. Totuşi, scribul se va abţine de a mai face referiri şi la acest manuscris, recunoscându-şi umil incompetenţa: expediţia pare să fi fost realizată într-un tărâm fie inexistent, fie dispărut, între timp, fără urmă. E riscant să tragi orice fel de concluzii definitive. Iată, de pildă, referitor la o la fel de enigmatică expediţie anterioară a lui Husein, cea în interiorul continentului african, străbătând „deşertul nesfârşit în căutarea Tărâmului Morţilor", Robin Stern afirmă că tot acel drum ar fi fost pur imaginar, anumite locuri concrete amintite avându-şi obârşia în vechi poveşti preluate din manuscrise uitate. Unul dintre locurile respective, citat de Stern, ar fi fost şi legendara oază Zarzua, aflată „undeva la intersecţia nu mai puţin mirificelor şi imaginarelor CELE TREI VĂI". Afirmaţia autorului din secolul XX a fost făcută în masivul său volum (de referinţă) „Cuceritorii Africii", carte apărută în 1924. Dar numai după puţini ani, contele ungur Laszló Almásy, la început împreună cu sir Richard Bermann, descope-

---

[1] Adevărul este că scribul nu susţine decât atât cât poate el pricepe. Ceea ce recunoaşte – cu smerenie – că nu este prea mult. Este foarte probabil că, la nivelul de înţelegere al autorului lor, amănuntele primesc o cu totul altă valoare şi sensurile sunt infinit mai bogate.

ră, pe rând, CELE TREI VĂI şi peşterile pictate de pe Muntele Uweinat. Aceste evenimente se petreceau în 1932 şi 1933, iar în 1934, Frobenius însuşi încearcă să-şi revendice senzaţionalele descoperiri. Michael Ondaatje scrie despre toate astea un roman de succes, iar filmul „Pacientul englez" va romanţa pe peliculă întâmplarea. Locuri dispărute pentru milenii au intrat în conştiinţa publicului foarte larg, în ciuda faptului că o somitate de prestanţa lui Robin Stern le-a negat cu hotărâre cu doar câţiva ani înainte de a fi reintegrate în cunoaşterea universală. Dacă Stern n-a avut răbdare acei câţiva ani, scribul cu atât mai puţin riscă să facă vreo afirmaţie. Ceea ce descrie Apollonius din Roma/Husein în expediţia din 651 şi se confirmă peste aproape 1300 de ani face posibil ca şi ceea ce a descris acelaşi Husein/Apollonius din Roma în 665 să iasă la lumină mai devreme sau mai târziu. Doar că în cazul acestei ultime expediţii, scribul nu găseşte chiar nici un reper apt să-l ajute să se orienteze în spaţiul hărţilor lămuritoare, iar corespondenţa cerească îl depăşeşte, pentru a putea, folosindu-se de ea, să calculeze şi „geamănul" de pe Pământ. Episodul în care călătorul pretinde că a ajuns să pună piciorul pe Antipământ i-a adus apelativul de „Münchhausen al Evului Mediu". Şi viitoarele poveşti ce-şi au, se pare, anumite rădăcini în jurnalul de călătorie al lui Husein, inclusiv motive preluate în „O mie şi una de nopţi", au făcut din acest volum o lectură de plăcere.

Dar de ce să fi scris tocmai atunci „romane de ficţiune" Al Patruzeci şi cincilea, când forţa lui consta tocmai în veridicitatea şi valoarea practică ale operei? Poate că un specialist ar putea descifra harta cerească a lui Ţipor sau planşele bogat ilustrate ale lui Husein (şi) din această expediţie, iar rezultatele să fie dintre cele mai surprinzătoare. Oricum, povestirea rămâne fabuloasă, şi Al Patruzeci şi cincilea i se adresează lui Aristotel, atenţionându-l că tărâmul sublunar rezervat oamenilor nu este deloc de lepădat şi că, dacă sferele exterioare sunt minunate, cercul Pământului reprezintă şi el un cadou extraordinar dăruit muritorilor.

Înainte de a se retrage la Basra, Husein însoţeşte flota arabă în prima expediţie împotriva Siciliei. Al Patruzeci şi cincilea, stabilit de câţiva ani la Damasc, avea trebuinţă de un loc unde să-i fie asigurate condiţii de muncă şi unde să dispună de ucenici pregătiţi să-l ajute şi să fie gata de a-i duce opera mai departe. Între timp, după expediţia din interiorul Africii, Apollonius din Roma se căsătorise şi, în timpul primei sale explorări spre est, i se născuse un băiat. Intrând în slujba arabilor, era preferabil să-şi scoată şi familia din Constantinopol. Husein simţea nevoia să se aşeze undeva.

Ştiindu-şi soţia şi copilul la adăpost, el plecă pe mare şi, chiar dacă va fi fericit în condiţiile şi în atmosfera ce i s-au oferit la Basra – un vis transformat în realitate –, Mediterana va deveni obsesia sa viitoare, de care nu se va mai putea despărţi niciodată cu adevărat. În tânărul oraş de la Golful Persic, printre curmali şi mutaziliţi[1], în vecinătatea unor oameni veneraţi, asemenea lui Al-Hasan-Al-Basri[2], viaţa devenise exact ceea ce sperase Husein de la ea. Cu toate astea, înainte de a se hotărî să se aşeze cu adevărat la Basra, el mai plecă o dată spre vest, însoţind flota arabă în prima ei expediţie împotriva Siciliei. Se pregătea ceva cu totul deosebit de călătoriile de explorare realizate până atunci, expediţii care, cel puţin pe faţă, nu-l puneau pe Al Patruzeci şi cincilea în slujba explicită a vreunei puteri. Aflat în 667 pe corăbiile ce atacau în adâncime Bizanţul, poziţia lui Husein deveni fără echivoc şi Apollonius din Roma dispăru pentru totdeauna.

Că Al Patruzeci şi cincilea a trecut cu arme şi bagaje de partea arabilor o dovedesc şi câteva remarci din jurnalul din Orientul Îndepărtat, unde nu s-a sfiit să-şi râdă de bazileu şi de marii dregători din capitala Imperiului. Husein preciza deja de.

---

[1] Tineri credincioşi ce încercau să-şi explice şi să explice.

[2] Al-Hasan-Al-Basri (din Basra) i-a fost multă vreme substituit lui (Al) Husein (Al Basri), mai ales că opera ascetului nu s-a păstrat. Totuşi, influenţa asupra mutaziliţilor putea fi greu confundată cu influenţa celeilalte autorităţi contemporane din acelaşi loc, Husein. Asta atunci. Dar peste vremuri?

atunci că şi Constans şi-a mutat reşedinţa de la Constantinopol la Siracuza, după ce el însuşi, Al Patruzeci şi cincilea, a părăsit acel loc compromis pentru a se stabili la Golful Persic. Ceea ce înseamnă că familia l-a urmat cel târziu înainte de acea enigmatică expediţie în Asia şi că, simţindu-se în siguranţă, fiul lui Apollonissimus putea să-şi permită să dea cu tifla unui trecut neplăcut sau unor persoane ce l-au jignit în vreun fel. Ceea ce-l face pe scrib să se îndoiască de limpezimea amănuntelor în general acceptate din biografia atât de des şi diferit scrisă a personajului şi să bănuiască plecarea în Orient forţată şi grăbită, fapt care, însă, nu reiese din nici una dintre numeroasele versiuni în circulaţie. Surprind puţinele informaţii despre şederea lui Apollonius din Roma la Constantinopol, lipsa datelor despre relaţiile sale cu autorităţile, statutul echivoc al celui ce furniza apreciatele şi exactele „hărţi ABRAXAS" şi care se afla la originea romanelor de aventuri atât de gustate, statut ce ar fi trebuit să-i confere o aură de celebritate şi să-l pună, într-un fel sau altul, în relaţii cu mai-marii zilei... Nimic nu este clar. Nici graba cu care îi găseşte pe arabi, nici cum de este imediat acceptat de aceştia, nici cum de părăseşte lumea creştină, ilustrată atât de pregnant de tatăl său (pe care, să nu uităm, se pare că l-a venerat, după modul cum l-a urmat şi după modul cum pretinde legenda că s-ar fi despărţit Apollonissimus în acelaşi timp de lume şi de fiul său). Nici misterul expediţiei din 665/6, undeva în Orient, fără a se putea stabili exact unde, nici natura şi, nu în ultimul rând, nici relaţiile sale (încă neelucidate) cu charidjiţii (sau kurayşii), nimic nu este clar... Între plecarea lui Apollonius din Roma din Constantinopol şi sosirea lui Husein la Basra există o mare pată albă. Prea multe surse existente despre viaţa Celui de Al Patruzeci şi cincilea, de care s-a mai plâns scribul, se limpezesc abia o dată cu atacul naval asupra Siciliei. Cei zece sau doisprezece ani nu lipsesc nici ei, dimpotrivă, însă sunt atât de (ostentativ?) acoperiţi de nenumărate detalii total nesemnificative şi parazite, încât scribul are impresia că acele locuri ar fi dinadins mâzgălite cu semne, spre a nu mai putea fi citit niciodată originalul. Niciodată? Un cuvânt pe care scribul nu dă nici o ceapă degerată!

Pe corabia cu care se îndreptau spre Sicilia, Husein şi Ţipor vor da încă o dată dovada extraordinarelor performanţe născute din colaborarea lor. Cei doi păreau cu totul dezinteresaţi de scopul militar al expediţiei, deşi dispunem de destule dovezi că, ulterior, au fost şi ei cu generozitate răsplătiţi pentru fidelitate. Dar Husein şi Ţipor aveau alte treburi: evreul desena harta Bolţii cerului şi făcea calcule ale căror şir şi semnificaţii scribul nu le poate urmări; Ţipor stabilea distanţe şi locuri în mod speculativ, pornind de la valoarea numerică a literelor numelor corpurilor cereşti intuite, iar Husein desena, pe baza acestor date, harta lumii terestre. Demersul este cu atât mai remarcabil, mai neobişnuit şi mai straniu cu cât o primă planşă de acest soi reprezintă un tărâm de ape cu orizonturi înşelătoare, şi nu un fragment de pământ ferm, cu repere socotite fixe. Pentru Ţipor, nu cerurile, cu planetele lor, cu soarele şi luna, cu stelele şi antiplanetele, reprezentau oglinda chipului Terrei, ci, dimpotrivă, Pământul reflecta, ca o piatră lucioasă şi savant şlefuită, imensitatea lumilor ce-l înconjurau. Al Patruzeci şi cincilea remarca influenţa eliaţilor şi, în primul rând, a lui Parmenide, fiindcă Ţipor era de acord că „ceva ce există nu poate apărea din ceva ce nu există sau este diferit de acesta" şi, de aceea, totul nu este decât o iluzie a simţurilor. Însă evreul refuza cu hotărâre respectiva influenţă: Parmenide, spunea el, n-a fost decât un sofist inconsecvent – dacă spui că iluzia nu reprezintă decât o realitate indivizibilă, etern statică, nemodificabilă, atunci cum poţi să susţii tot tu că „toate schimbările vizibile, evoluţia şi declinul sunt iluzii ale simţurilor"? Ce reflectare este aceasta într-o oglindă atât de strâmbă deja în ipoteză? Nu, evreul îşi revendica ştiinţa şi convingerile din surse mult mai vechi decât Parmenide, dintr-o învăţătură ce n-ar fi trebuit pusă niciodată pe hârtie, ce s-ar fi cuvenit a fi transmisă doar de la învăţat la învăţat, de la iniţiat la iniţiat. Atunci când termina un calcul şi ajungea la o concluzie, Ţipor verifica datele prin cântec, căutând în regulile armoniei, prin mărimea intervalelor şi înălţimea sunetelor, veridicitatea datelor matematice. După un sunet poate urma un alt sunet, luat dintr-o mare varietate de

posibilităţi, însă aceste variante nu sunt în nici un caz aleatorii, doar o parte dintre ele servind armonia. Faptul că Ţipor accepta să-şi realizeze planşele nu contrazicea pretenţia ca învăţătura pe care o slujea să rămână orală. Planşele evreului erau nişte produse finite, modul cum au luat ele naştere era imposibil de reconstituit de pe urma lor. Secretul rămânea intact şi atât de impenetrabil încât, refuzându-se decriptării cercetătorilor, aceştia au sfârşit prin a declara metoda un joc gratuit, o erezie sau o minciună nesusţinută decât de imaginaţia bogată (bolnavă?) a autorului ei. Cu atât mai greu le-a venit aceloraşi cercetători să explice cum de „reflectările fantastice" ale „hărţilor ABRAXAS" descriau în amănunte încă neegalate până astăzi suprafeţele fundului Mediteranei. Cu aproape un mileniu şi jumătate mai târziu, pe vremea unor mijloace tehnice incomparabile cu cele din secolul al VII-lea, scribul nu ştie să existe vreo hartă generală şi hărţi de detaliu mai precise în privinţa unor suprafeţe aflate sub oglinda apelor. Este limpede că Ţipor şi Husein nu s-au bazat pe aparatură şi pe măsurători directe şi că tot demersul lor era rodul unor metode diferite, rămase şi astăzi în conspirativitate sau chiar dispărute. Neînţelegerea procedeelor de lucru după care s-au născut „hărţile ABRAXAS" provoacă o prăpastie de netrecut între interpretarea corectă a acelor desene şi impresia mai degrabă de „operă de artă", de rod al imaginaţiei. Doar utilizabilitatea lor cât se poate de concretă răstoarnă cu totul această impresie, însă, chiar şi aşa, trebuie remarcată – ca în atâtea alte privinţe – incapacitatea generală de a privi acele planşe drept unele şi aceleaşi, atunci când erau folosite pe teren şi atunci când erau admirate în bibliotecă. Nu este singurul exemplu de acest soi: mai tot timpul, privim cu ochi diferiţi unele şi aceleaşi obiecte ce ne înconjoară, văzând o dată un aspect şi alteori uitându-l în favoarea evidentă a ceea ce n-am observat defel prima oară. (Ceea ce nu înseamnă că scena nu se poate repeta identic, acumulând noi prea puţin din experienţa trecută.) Oricum, calcul sau intuiţie, realizările sunt cu totul surprinzătoare prin exactitate şi, acolo unde se nimereşte să dăm de cod, nimic de

pe desen nu pare în plus sau deplasat, iar identitatea cu subiectul ni se înfăţişează cvasiperfectă. Şi doar „bunul-simţ"[1] şi prejudecăţile de tot felul ne împiedică să acceptăm ceea ce nu înţelegem deloc din hărţi şi să ni se pară ca ţinând de „domeniul lui Münchhausen al Evului Mediu" desenele şi descrierile antipământurilor foarte concret prezentate; la fel şi cu ţinuturile ce nu apar pe nici o hartă modernă sau cu „amănuntele inexistente" în interiorul câtorva detalii extrem de cunoscute de contemporanii noştri. Toate acestea au dus la încercarea de a descifra „hărţile ABRAXAS" în registru simbolic, iar rezultatul s-a redus la „citirea" lor cu adevărat absurdă, însă şi la credinţa că ele ar ascunde şi un alt cifru pentru iniţiaţi, că le-ar spune acestora cu totul altceva decât oamenilor celor mulţi, că s-ar adresa, deci, unei confrerii secrete. Printre altele, Mâinii Albe. Atât Husein, cât şi Ţipor erau persoane ce se potriveau imaginii misterioasei grupări oculte. Aşa că nu trebuie să fim foarte miraţi când, un secol mai târziu, aventurieri şi disperaţi cumpărau plini de speranţe „hărţi ABRAXAS" (de acum puternic corupte de numeroasele copieri alternative) în scopul descoperirii, cu ajutorul lor, a vestitelor comori îngropate pe mai tot Pământul. Ceea ce a îndemnat, din nou, la căutarea unui cod şi a unui simbolism de tipul respectiv în desenele şi copioasele legende (adevărate nuvele) de pe planşe. Istoria se repetă iar şi iar: poate bunul cititor îşi mai aminteşte de o perioadă când escroci întreprinzători au valorificat hărţi ciudate, vânzându-le pe bani grei unor aventurieri dezamăgiţi de incubo şi avizi să descopere fabuloasele comori îngropate de Mâna Albă. Preocuparea căutătorilor de comori a făcut şi bine şi rău memoriei autorilor hărţilor şi textelor explicative: pe de o parte, nu i-a lăsat să treacă prea curând în uitare, dar, pe de altă parte, le-a modificat cu totul intenţiile şi opera însăşi.

Perioada anilor 667-675 nu face decât să amintească de deceniul 655–665, când, la fel ca la Basra, Al Patruzeci şi

[1] „Bunul-simţ" care a făcut atât rău în cultură şi în dezvoltarea tehnicii.

cincilea şi-a strâns energia, a făcut planuri şi şi-a clarificat gândurile, înainte de a porni în noi călătorii. Era de parcă un atlet s-ar fi concentrat înaintea elanului unei sărituri îndrăzneţe. Castelul Geographului oferea un loc ideal pentru un om de ştiinţă: el dispunea de vasta bibliotecă adunată din ceea ce s-a putut aduce din toate părţile lumii; aici lucrau copişti, desenatori, geometri, astrologi, propagandişti şi tot felul de ucenici; printre palmieri era linişte şi pace. Din reşedinţa lui Husein plecau emisari în toate direcţiile, însoţitori de caravane şi de oşti, slujbaşi plătiţi să culeagă datele cerute de Geograph. Însă tot de aici plecau şi expediţii plănuite în camera de lucru a savantului, iar toţi arabii fideli califului au fost îndrumaţi să-i transmită Celui de Al Patruzeci şi cincilea informaţii din orice deplasare, indiferent de rangul ei. Expediţiile militare şi comerciale mai mari erau însoţite, în mod obligatoriu, de către un specialist desemnat de demnitarul-savant. Stabilit în castelul său, Husein se bucura de dorinţă, de putere, de prestigiu şi de planuri ce se îndeplineau. Un contemporan va scrie despre el că personifica fiinţa căreia Allah i-a oferit tot ceea ce poate primi un muritor. Husein va anticipa cu câteva veacuri atmosfera senină, plină de un farmec necunoscut în lumea sălbatică de aiurea, atmosferă parcă nepământeană, în care vor lucra „Fraţii sinceri", autorii anonimi ai Enciclopediei de la Basra.

Între timp, arabii cucereau Persia, supuneau noi şi noi teritorii, începând să atace, anual, chiar Constantinopolul. Ritmul acesta părea supraomenesc şi confirma misiunea Profetului. Niciodată o putere atât de tânără n-a reuşit să se extindă atât de repede şi atât de departe. Din Basra, arabii păreau de nestăvilit. Husein trăia miracolul unei perspective extraordinare care făcea ca nici unul dintre itinerariile sale să nu rişte să se împotmolească din pricina barierei vreunui ţinut duşman. La Constantinopol, în schimb, lumea îşi vedea de ale ei, deşi anualele atacuri maritime ale noilor năvălitori pretindeau eforturi suplimentare. Chiar şi după mutarea reşedinţei bazileului la Siracuza, Constantinopolul a rămas egal cu sine însuşi. Veşnicele pericole au ajuns să facă şi ele parte din viaţa de zi cu zi. O

viaţă dublă: între mereu inevitabilul sfârşit şi plăcerile unor speculaţii seculare.

Dar să revenim, printre palmieri, la Basra, la reşedinţa lui Husein, un personaj iniţial fără nici o funcţie publică, apoi numit *Geographul oficial al Califului*, titlu ce a dispărut, se pare, o dată cu primul său purtător. Mai mult ca sigur că persoana Celui de Al Patruzeci şi cincilea se bucura de un prestigiu foarte mare, învăţatul reprezentând şi un fel de ciudăţenie printre băştinaşi, diferit nu numai prin culoarea pielii („albă ca a unui pergament lăsat sub razele soarelui deşertului"[1]), prin modul de viaţă (fiul lui Apollonissimus neîncercând nici o clipă să pară altceva decât era în realitate, netrecând în mod ostentativ la islamism, rămânând un străin, însă un străin de nădejde), dar chiar şi prin modul cum îşi organiza traiul privat şi, nu în ultimul rând, prin harul lui de a povesti nesfârşite întâmplări din locuri fabuloase, introducând în naraţiune fiinţe ciudate şi fapte neaşteptate, toate având girul provenienţei din prima sursă. Credibilitatea a tot ce spunea el atât de plăcut şi, de multe ori, atât de năucitor şi de captivant venea şi din hărţile desenate sub îndrumarea sa, hărţi ce n-au înşelat niciodată pe nimeni, astfel încât, în cazul că totuşi cineva s-ar fi rătăcit având o planşă ABRAXAS la îndemână, atunci acela se ferea să-şi facă publică isprava, pentru a nu se pomeni de râsul cunoştinţelor. Cu hărţile lui Husein nu te puteai rătăci niciunde pe Pământ şi niciunde în Ceruri, persistând doar riscul să nu te pricepi să le citeşti, caz în care vina nu-ţi aparţinea decât ţie.

În casa lui, care trebuie să fi fost unul dintre primele castele omeade, în grădină şi printre copaci, în răgazurile de odihnă, la diferite zile dinainte cunoscute, Geographul obişnuia să deschidă porţile şi oricine putea intra pentru a asculta o nouă poveste a unei călătorii. Demnitarul era darnic, oaspeţii fiind bine trataţi şi cu siguranţă că, şi în felul acesta, Basra a devenit un centru cultural şi monden, poate unic în Islamul timpuriu.

---

[1] Pielea caracteristică, se pare, reprezentanţilor din stirpea Celor O Sută, chiar dacă vânturile îi bronzau şi soarele nu-i cruţa nici el.

Autori ca Al-Farazdak, supravieţuindu-i în faimă lui Husein, au ucenicit neîndoielnic în preajma Geographului. Fiul lui Apollonissimus nu numai că nu deranja credinţa, dar îi dădea şi strălucire, deşi nimic nu era explicit în această privinţă. Mai târziu, peste ani, activitatea şi opera Celui de Al Patruzeci şi cincilea vor fi cercetate minuţios, fără a li se putea imputa vreo greşeală. Păzitorii Coranului puteau fi liniştiţi.

În zilele acelea excepţionale, o dată sau de două ori pe lună, lumea se aduna, sporovăia, se cunoştea cu noii veniţi în oraş şi cu cei aflaţi doar în trecere, consuma fructe din Palestina, alături de celebrele curmale autohtone, zarzavaturi dintre cele mai diverse, multe astăzi dispărute, măsline din Magreb, smochine din Ierusalim, mere din Siria, toate alături de fripturi din animale tăiate ritual. Husein nu accepta băutura cu alcool, nici măcar nabidh[1], dar laptele de bivoliţă şi sucurile reci din plante aromate compensau din plin această privaţiune. Spre seară, când soarele îşi mai potolea dogoarea, Geographul le povestea basmul unei călătorii dintre cele efectuate de el personal cu un an sau zece ani mai devreme. Cicero relatează că lui Heraclit îi plăcea să stea înconjurat de copii şi să le povestească basme. Arabii au fost şi sunt încântaţi de poveşti. Şi cei ce veneau la Basra aveau nevoie de fantastic. Husein, Străinul, Dregătorul, omul cu pielea foarte albă, bărbatul de vreo patruzeci de ani, străbătuse locuri nebănuite de oaspeţii săi, oameni de treabă, negustori bogaţi, meşteşugari sau soldaţi, care au călătorit şi ei, însă niciodată în ţinuturi atât de interesante, drumurile lor fiind mai degrabă obişnuite şi întunecate de privaţiuni. Şi pentru aceştia, unele dintre numele oraşelor şi munţilor, râurilor şi popoarelor amintite de Husein erau vag cunoscute şi aceste repere reveneau din memoria uitată şi dădeau credibilitate şi mai mare întâmplărilor ce amestecau savant noţiuni din vocabularul lor pasiv cu unele cuvinte şi situaţii cu totul inedite. Minunat mai era şi faptul că Geographul nu rămânea doar în sfera imaginarului, el oferind şi numeroase

---

[1] Vin de curmale.

sfaturi şi soluţii cât se poate de utile în momente pe care oricare dintre ascultători ar fi putut să le întâlnească mai târziu. Serile din locuinţa lui Husein de la Basra erau pe cât de plăcute, pe atât de instructive, iar auditoriul era format din tineri ambiţioşi şi bătrâni înţelepţi, din întreprinzători pragmatici şi credincioşi habotnici. Geographul Califului avea darul deosebit de a uimi toţi oaspeţii prin naraţiunea unică, compatibilă cu orice ambiţie şi orice nivel al credinţei. Oamenii îi spuneau *Povestitorul* şi termenul i se potrivea pe deplin. Însă, la fel de bine, ar fi putut fi numit şi *Heraclit al arabilor*, deşi el nu avea nici performanţele ştiinţifice ale lui Heraclit şi nici nu era arab...

Toate zilele de primire în reşedinţa lui Husein erau adevărate sărbători şi de multe ori se nimerea ca la ele să participe şi oameni de rang foarte înalt, cărora, recunoscându-li-se demnităţile şi oferindu-li-se toate onorurile, li se dădea şi privilegiul de a se amesteca prin public, ascultând cu toţii aceleaşi poveşti. Un merit nu destul de subliniat al serbărilor date de Geographul Califului era că aici nu existau nici susceptibilităţi, nici polemici. Arabii uitau disensiunile dintre ei, creştinii nestorieni din Iran se amestecau, în mod firesc, cu cei armeni şi cu monophisiţii sirieni şi egipteni, în timp ce creştinii supuşi ritului oficial nu-şi aminteau să le reproşeze deviaţioniştilor ceva. Printre ei, printre creştini şi arabi, evreii şi barbarii, însă şi adepţii riturilor arhaice, nu aveau de ce se teme. Poveştile gazdei se adresau tuturor. Şi nici ospitalitatea lui Husein nu făcea discriminări, părând firesc să te porţi natural într-o astfel de lume.

Mediterana, obsesia gazdei, lua, încetul cu încetul, locul povestirilor din spaţiile exotice. Dar Mediterana însăşi părea de necuprins de mintea omenească: Husein îi va scoate în evidenţă atâtea aspecte neaşteptate şi va face atâtea corelaţii uimitoare, încât Ecuatorul Orizontal va deveni, în ochii ascultătorilor uimiţi, mulţi dintre ei călători cu experienţă, un spaţiu inepuizabil în noi surprize. Erudiţia şi basmul s-au mutat, ţinându-se de mână, pe Marea de Mijloc.

În restul timpului, Castelul Geographului devenea un spaţiu închis, rezervat doar oamenilor de ştiinţă şi emisarilor speciali

ai stăpânirii. Un număr tot mai mare de copişti multiplica „planşele ABRAXAS", caligrafii completau textele, studenţii cercetau distanţele şi verificau coordonatele şi analogiile formelor Pământului cu cele ale Cerurilor, librarii abstrăgeau povestirile şi comandau exemplarele de care aveau nevoie. Acestea toate se întâmplau în „atelierele generale". Mai târziu, au început să apară exegeţii, atenţi să caute analogiile cu scrierile sfinte şi preocupaţi să găsească – spre marea lor satisfacţie – nenumărate confirmări profane în intuiţiile divine. Munca punerii în acord a textelor, hărţilor şi desenelor lui Husein cu spiritul şi litera Coranului a devenit o ştiinţă în sine. Ca orice preocupare dogmatică, ea oferea înalte satisfacţii celor ce se introduceau în ea. Însă nici măcar charidjiţii – deosebit de numeroşi în casa lui Husein[1] – nu priveau îngust canalele de comunicare între textele sacre şi materialele Geographului. Ei îşi făceau treaba sistematic şi fără suspiciuni. În acest fel, nu erau câtuşi de puţin deranjaţi că alături de ei lucrau şi creştini, şi barbari, şi evrei. Ţipor (Rabi Ţipor, cum i se spunea, datorită marii sale erudiţii) colabora cu ei, în sensul că era dispus să le dea explicaţii, atunci când i le cereau. Charidjiţii n-aveau decât să adapteze cele aflate în sensul care le convenea lor, poate şi după principiul că tot ceea ce este într-un singur fel tot nu poate fi modificat. Ştiinţa lui Rabi Ţipor nu era secretă, doar că ea pretindea un nivel foarte ridicat de iniţiere pentru a putea fi pricepută. De aceea, poate – dar asta este o simplă supoziţie a scribului –, o dată ce s-au găsit tot mai puţini iniţiaţi, învăţătura practicată de evreu a devenit tot mai exclusivă, până n-a mai putut fi pricepută decât de un grup extrem de restrâns. Nefiind înţeleasă, această învăţătură a fost numită conspirativă. Magia cifrelor, relaţiile dintre elemente, oglindite atât de perfect doar în armonia tonurilor muzicale, hărţile cerurilor şi corespondenţele lor, hrana şi sănătatea, succesiunea întâmplărilor şi ciclicitatea de-

---

[1] Mulţi, se pare, găsindu-şi acolo refugiul în timpul persecuţiilor la care au fost supuşi, după ce au fost înfrânţi în bătălia de la Nahrwan, pe Tigru, şi până ce Moawija a devenit calif.

venirii, înţelepciunea ce fusese de câteva ori adunată de egipteni şi scrisă pe piramide, de Pythagora/Zarathustra/Zamolxis şi exprimată la Crotona, în Persia şi în Carpaţi, de Solomon şi Hyram, de strămoşii pierduţi ai tuturor acestora, toate erau pe punctul de a se aduna iar într-un nod efemer şi tainic la Basra. Şi poate că s-au şi adunat. Cine ştie?

Dar dacă învăţătura nu trebuie ferită cu garduri, ea rămânând inaccesibilă şi în câmp deschis, în caz de nu se găseşte mintea suficient de instruită să vadă ce e de văzut, în Castelul Geographului din Basra era şi un perimetru interzis, unde nu aveau acces nici măcar angajaţii casei, deşi majoritatea lor chiar locuia în interiorul reşedinţei lui Husein. În clădirea împrejmuită şi păzită zi şi noapte de paznici înarmaţi nu puteau pătrunde decât trimişii stăpânirii, comandanţi de oşti sau demnitari apropiaţi califului. Acolo, în încăperi ferite, se aflau hărţile originare, precum şi fragmente mult mărite, ce nu erau menite decât scopurilor strategice. Datorită exactităţii acelor corograme, arabii se orientau cu uşurinţă în teren, ajungeau întotdeauna primii şi cunoşteau particularităţile de relief atât de bine, încât erau în măsură să surprindă orice adversar. Acolo, s-a răspândit un zvon, numeroase planşe au fost intenţionat contrafăcute pentru publicul larg, adăugându-li-se legende false şi povestiri programatic corupte. Niciodată n-a existat o planşă ABRAXAS inexactă în forma ei originară, întotdeauna copiştii şi cenzorii au fost cei ce au deformat-o. De ce natură erau aceşti cenzori este posibil a fi reconstituit azi doar în plan ipotetic: probabil strategi militari, probabil strategi economici, posibil (într-o perioadă mai târzie şi oricum după dispariţia lui Husein) strategi ideologici. Activitatea secretă ce se desfăşura în clădirile interzise a răspândit prezumţia că acolo ar fi activat un for clandestin, o confrerie. Profesioniştii hărţilor trebuiau să-şi apere secretele meseriei.[1] Şi cum, într-adevăr, pe vremea

[1] Pe bună dreptate, cititorul se poate întreba de ce, până la stabilirea lui Husein la Basra, biografia operei sale abundă în lucrări, iar de aici încolo, titlurile sunt rar citate, se contrazic între ele, iar scribul se

lui Husein s-a format congregaţia (aproape în mod sigur) a geografilor (a „geographilor"), având reguli stricte şi un ritual complicat, mitul conspirativei frăţii a găsit un teren fertil. Şi, din nou, de aici şi până la Mâna Albă n-a fost decât un pas.

Basra s-a constituit într-un for teologic, într-un cenaclu literar, într-o academie de ştiinţe, într-un cartier general militar, într-un încântător şi ospitalier spaţiu monden. Basra a reprezentat toate acestea separat şi în acelaşi timp, iar Geographul a patronat cu activitatea şi cu personalitatea sa întregul demers (mai puţin religia).

Castelul lui Husein din Crângul cu palmieri a devenit o stea şi un simbol.

Dar Al Patruzeci şi cincilea, atât de prezent la Basra, nu mai era şi cu sufletul acolo. Planşele sale, povestind despre locuri miraculoase îndepărtate, ţinuturile acelui „Münchhausen al Evului Mediu", hărţile sale nu alimentau decât dorul oamenilor locului pentru viaţa de basm, dor din care se va nutri şi Harun al Raşid, dor prezent la toţi oamenii culţi şi simpli ai acestui popor războinic ziua şi visător noaptea.

Da, noaptea de vis a lui Husein părea să fie ocupată cu povestirile sale fabuloase, precum şi cu întreaga activitate din „atelierele generale". Ziua pragmatică îşi găsea reprezentarea în spaţiile închise, acolo unde se fabricau uneltele secrete ale strategiilor lumii ce se năştea. Dar de ar fi fost doar aşa, ar fi fost prea simplu.

Al Patruzeci şi cincilea folosea nordul în partea de sus a paginii şi răsăritul în dreapta. În această reprezentare, pământul

---

fereşte să le pomenească. Nici măcar marea operă despre Mediterana nu ni s-a păstrat, iar referirile la ea sunt dintre cele mai diferite. Peste veacuri, celebrul tratat al lui Al-Biruni pare să se fi inspirat din lucrarea lui Husein, iar Dicţionarele şi Enciclopediile din secolul al XIII-lea au folosit şi ele copios opera Geographului Califului. Dar dacă succesiunea arabă mai pomeneşte autorul de pe vremea omeazilor, majoritatea autorilor creştini, preluând unele informaţii, lasă sursa în anonimat. Iar apelativul modern de „Münchhausen al Evului Mediu" va transforma filonul ştiinţific în ficţiune exclusivă.

şi apele se întindeau pe toată planşa, fiind strivite doar de ceruri şi întrerupte de antichtoni. Fiecare loc era nu numai denumit, ci şi ilustrat cu desene înfăţişând forme de relief, plante şi animale, în timp ce legendele cuprindeau adevărate nuvele. Totul împreună îşi găsea orientarea într-o manieră complet nouă, executată artistic, operele rezultate neregăsindu-se în stilul nici unei perioade ulterioare. Fiecare pătrat era format din orizontalele şi verticalele alcătuind reţeaua ce păstra imaginile ca într-o plasă protectoare. Fiecare pătrat îşi avea autonomia sa. Fiecare pătrat intra în rezonanţă cu pătratele învecinate, cu cerurile de deasupra şi cu antipământurile care îl influenţau. Pentru o mai rapidă orientare, planşele erau împărţite în două de un Ecuator ce străbătea Marea Mediterană de-a lungul ei. Aici se plasa miezul Pământului şi totul argumenta rolul de esenţă al acestei zone. Husein era mereu mai convins că Ecuatorul de apă, împărţind Terra în părţi sensibil egale, intersectat şi de bisectoarea verticală a lumii, nu constituie numai „buricul Pământului" (eronat plasat de egipteni, dar mai ales de greci în puncte mult prea neînsemnate pentru un rol atât de mare), ci şi inima ce iradiază în tot ce înconjoară sufletul divin. Heraclitian, Al Patruzeci şi cincilea credea că un element atât de vital, asemenea Centrului Geographic al Lumii şi a Centrului de Influenţă al Lunii, trebuia să fie fluid, pentru ca întreaga sa energie să se poată revărsa până în periferii, determinând toate traseele şi toate pătratele reţelei de meridiane şi paralele.

Preocupările Geographului se îndreptau acum exclusiv spre Mediterana. Tot restul nu era decât obligaţie de serviciu.

După opt ani de tatonări teoretice, Husein avea convingerea că mintea a ajuns să-i cuprindă intuiţiile necesare. După opt ani petrecuţi la Basra, Al Patruzeci şi cincilea simţea nevoia confirmării acestor intuiţii. În 675, în ziua când a împlinit 45 de ani, demnitarul, cu sprijinul convingător al califului, a început ceea ce se va numi „Marea inspecţie a Mediteranei". „Ecuatorul fluid" a fost răscolit insulă cu insulă, oglinda apei măsurată din milă în milă, relieful Cerului mereu comparat cu răspunsurile mării. În mai puţin de un an, copiştii, desenatorii, măsurătorii şi

interpreţii din Basra au primit mai multe date decât ar fi fost în stare să prelucreze într-o viaţă de om. Geographul oficial nu mai avea răbdarea de a-i dădăci pe toţi. Husein organiză mai multe servicii autonome pe domenii şi un altul de coordonare şi îi lăsă pe toţi lucrătorii să-şi desfăşoare munca. Funcţionarii învestiţi cu competenţe se purtau ca nişte vechili şi vegheau la avansarea proiectului.

Dar Husein nu era mulţumit: Mediterana s-a comportat aproximativ aşa cum s-a aşteptat. Diferenţele au fost nesemnificative şi savantul era convins că prelucrarea datelor va aduce explicaţiile necesare. Dar de ce „Centrul Lumii" era deviat spre stânga? Nici o argumentare logică nu justifica această alunecare spre Occident. Pământul ferm nu se putea opri artificial în dreptul Hispaniei. Faptul că, în nord, Britannia şi, în sud, Africa „se termină" cam la acelaşi meridian nu ducea automat la concluzia preconcepută de mai multe veacuri cum că Mediterana se varsă în Ocean, iar Oceanul se pierde în marginea lumii. Rezultatul acestui raţionament dădea naştere unui Pământ asimetric, deci urât. Terra de pe planşele ABRAXAS nu era nici asimetrică şi nici urâtă. Forţa Cerurilor o reprezintă armonia desăvârşită, al cărei ecou este viaţa muritorilor. Şi, în mod logic, decorul vieţii lor.

Prin consecinţă, părăsind Coloanele lui Hercule, o expediţie corect organizată nu poate decât să descopere partea omisă a hărţii, centrând Mediterana la loc, în poziţia ei firească. Husein declară că ar căuta Atlantida, dar Atlantida îl interesa prea puţin. El nu făcea decât să irite inspiraţia membrilor expediţiei plănui-te şi a sponsorilor ei.

Prima expediţie organizată de Geograph peste limita plină de prejudecăţi a Coloanelor lui Hercule a plecat din Tyr, un an după „Marea inspecţie a Mediteranei". Al Patruzeci şi cincilea n-a participat personal, el uluindu-şi auditoriul prin siguranţa anticipărilor sale în legătură cu datele cu care se vor întoarce exploratorii. Al Patruzeci şi cincilea calculă, împreună cu Ţipor şi cu cei mai iniţiaţi colaboratori, întregul decor natural întâlnit *în mod sigur* tocmai în acele zile de marinarii plecaţi. Oaspeţii

simpozioanelor ocazionale din grădinile Castelului Geographului urmăreau încântaţi, prin evaluările de la distanţă, mersul expediţiei şi, se putea spune, participau la ea. Husein n-a greşit niciodată, Husein trebuia să aibă şi de data asta dreptate. Iar siguranţa de sine a învăţatului, logica sa, calculele impresionante ce nu puteau fi urmărite decât de iniţiaţii cei mai avansaţi, precum şi consensul colaboratorilor, toate dădeau certitudinea acestei experienţe unice. Părea că savantul este zi de zi, clipă de clipă, în contact cu cei plecaţi. Unii şopteau că Husein ar fi fost capabil şi de asemenea performanţe de ubicuitate, alţii colportau zvonul că Al Patruzeci şi cincilea ar avea darul comunicării la distanţă.

Doar că, de astă dată, ceva n-a funcţionat perfect, ca de obicei. Expediţia s-a întors decimată, din patru corăbii a revenit doar una, iar descoperirile promise lipseau cu desăvârşire. Nimic din frumoasa poveste a Geographului nu s-a oglindit în trăirile marinarilor obosiţi şi dezamăgiţi. Desigur, vina nu era a lui Husein, asta era limpede pentru toată lumea, vina era a unor navigatori nepricepuţi şi a unor întâmplări nefericite, intervenite pe parcursul drumului. Al Patruzeci şi cincilea a prevestit şi nişte furtuni fabuloase într-al treilea careu de după Coloanele lui Hercule, el fiind convins de data şi de intensitatea acelor furtuni prin calculele făcute la Basra. Însă teribila furtună care a scufundat una dintre corăbiile flotei n-a semănat deloc cu cea din povestea servită publicului în Castelul Geographului. Mai mult decât atât, marinarii se încăpăţânau să pretindă că tovarăşii lor s-ar fi înecat în cu totul alt loc decât cel indicat de Husein.

N-a fost nici pe departe singurul dezacord dintre ceea ce s-ar fi întâmplat în realitate şi ceea ce a pretins Al Patruzeci şi cincilea că s-ar fi petrecut cu expediţia trimisă de el spre a descoperi marginea vestică a lumii, astfel încât Pământul recentrându-se, să se corecteze numeroase erori şi să se justifice atâtea fenomene altfel greu explicabile. Şi, de parcă n-ar fi fost de ajuns că marinarii nu acceptau să confirme versiunea călătoriei lor povestită la timpul respectiv de către dregătorul Husein la Basra, mateloţii se contraziceau de cele mai multe ori şi între

ei. În prea puţine privinţe erau în stare să ofere o variantă unitară despre cele prin care au trecut, preferând, de obicei, să se certe aprig pentru amănunte nesemnificative. În cazul acesta, cine este cel credibil: nişte aventurieri inculţi şi celebri prin minciunile lor, sau savantul cel mai erudit din lume, confirmat în unanimitate cu argumente solide de toţi învăţaţii vremii? Marinarii erau primitivi, vulgari, abia dacă erau în stare să lege două cuvinte, mulţi s-au mai întors şi bolnavi fizic şi cu minţile rătăcite. Aşa că foarte repede nu i-a mai întrebat nimeni nimic şi versiunea oficială a fost reconstituită pe baza prelegerilor lui Husein. Soluţie favorabilă pentru toată lumea: pe de o parte, eşecul expediţiei s-a risipit ca fumul, pe de altă parte, rezultatele valoroase făceau necesară o nouă încercare.

În realitate, în spaţiul închis al Castelului Geographului, prima ieşire arabă peste Coloanele lui Hercule a fost disecată în amănunţime, marinarii au fost supuşi unor interogatorii detaliate, motivele nereuşitei au fost inventariate şi analizate, la rândul lor. Din păcate, prea puţine date utile au putut fi luate în calcul şi noul proiect a trebuit să fie pregătit, cu migală, tot pe baza cunoştinţelor de laborator. Aproape doi ani au durat aceste preparative şi, în anul 678, Husein nu şi-a mai putut reprima vechiul dor de hoinăreală şi a condus el însuşi cea de-a doua expediţie în largul Oceanului.

De pe puntea vasului său amiral, Al Patruzeci şi cincilea respira cu nesaţ aerul mării. O flotilă de şapte corăbii, bine aprovizionată şi capabilă să riposteze la orice atac, naviga în linie dreaptă spre apus, numai spre apus. Husein părăsise Basra cu peste jumătate de an înainte şi se instalase la Tyr, supraveghind el însuşi alegerea corăbiilor, a echipajelor, a proviziilor şi a tuturor obiectelor necesare drumului. Nici un ac, nici o scândură, nimic n-avea voie să fie încărcat fără avizul lui nominal. Califul însuşi îi oferise o gardă de corp impresionantă, gata să convingă pe oricine că Geographul său personal este un personaj atât de important încât, în limitele competenţelor cu care a fost învestit, deciziile lui au valoare de lege. Husein era un

comandant suprem necontestat de nimeni. Talismanul de foc purtat pe sub cămaşă, pe care unii pretindeau să-l fi văzut, îi dădea şi puteri miraculoase. Într-o scurtă escală a drumului de la Basra spre Tyr, Husein fusese oaspetele lui Muaiuia I. Aici aflase despre iminentul tratat de pace cu Bizanţul, fapt ce urma să curme atacurile navale anuale asupra Constantinopolului. Noua conjunctură îi oferea Geographului oportunităţi nesperate: în primul rând că se disponibilizau vase şi echipaje, astfel încât el putea alege dintr-o ofertă sporită, în al doilea rând, riscul de a fi interceptat pe drum de către marinarii bazileului devenea mult mai mic (deşi Al Patruzeci şi cincilea îi cunoscuse prea bine pe latinii lui Constans şi ai lui Constantin IV, ca şi pe aceştia înşişi, şi ştia că un atac imperial – sub orice steag imaginabil – nu putea fi împiedicat printr-un simplu tratat semnat de diplomaţi), iar în al treilea rând, interesele Islamului căutau şi găseau noi perspective oficiale.

Pe vas, în răstimpul zilelor interminabile şi al nopţilor la fel de lungi, Husein avea timp să stea de vorbă în voie cu apropiaţii săi. O nesfârşită polemică, rămasă sub forma unui dialog cu Ţipor, i se pare scribului un subiect de reflecţie valabil şi pentru ziua de azi. Acest dialog, păstrat în cadrul unei crestomaţii despre înţelepciunea celor vechi şi ajuns la noi pe filieră latină, deşi mai mult ca sigur că forma lui originară provenea dintr-un atelier arab, posibil chiar de la Basra, acest dialog porneşte de la o teorie susţinută de Rabi Ţipor, care pretindea că adevărata înţelepciune s-a uitat pentru că *scara muzicală adevărată* s-ar fi pierdut. Sau că a fost coruptă intenţionat. Pythagora ar fi fost ultimul om care ar fi impus unei societăţi succesiunea secretă a intervalelor gamei preluate de la Regele David, cel ce, la rândul lui, ar fi fost muzicianul şi înţeleptul vremurilor sale, muzica şi erudiţia mergând, în timpurile acelea, încă împreună. Muzicianul şi înţeleptul, nu muzicianul sau înţeleptul... Pythagora-Zamolxis ar fi codificat şi ar fi ascuns acea gamă muzicală, baza armoniei ştiinţei şi artei, pentru ca să nu ajungă pe mâini nepricepute sau pe mâini criminale. În statul lui, puţină lume s-a ridicat la un asemenea grad de

iniţiere spre a avea acces la acea unică scară muzicală adevărată. O dată cu prăbuşirea republicii învăţaţilor de la Crotona, gama a intrat în legendă. Faima ei a mai supravieţuit secolelor şi, o jumătate de mileniu mai târziu, un împărat roman, socotit nebun, pretindea că a regăsit înţelepciunea şi armonia. Nero cânta în spectacole lungi de zeci de ore, în speranţa deşartă că ar fi pe drumul cel bun. Înţelepţii îl linguşeau, dar îl socoteau cu minţile rătăcite şi credeau că tentativele disperate ale împăratului n-ar da decât tragism acelei nebunii. După insuccesul şi căderea lui Nero, nimeni, nici împărat, nici sclav, n-a reuşit să mai rătăcească pe acel drum pecetluit. Ţipor, care pretindea, pe corabia ce-l ducea spre vest, că este depozitarul, prin tradiţie orală, a scării muzicale adevărate, nu era şi el nebun? Evreul mai susţinea că teoriile lui atât de misterioase pentru cei neiniţiaţi, la fel ca şi calculele-i atât de exacte şi aparent inexplicabile, nu sunt decât urmarea algoritmică a unei construcţii armonice înălţate pe o bază corectă. Fiindcă a dispărut gama originară din auzul oamenilor, a dispărut şi armonia corectă a reflectării lumii, continua Ţipor. Şi era atât de convins de spusele sale, încât povestea că a existat şi pentru el o vreme când s-a îndoit de adevărurile la care l-au dus sursele lui de cunoaştere; atunci a fost cât pe ce să-şi renege credinţa străbună şi să treacă la creştinism, care-l atrăgea prin ideile egalitariste. Însă când a intrat într-o biserică şi a auzit corul cântând în stilul episcopului Grigore cel Mare, a renunţat şi s-a întors la ai lui. Ţipor nu l-a iubit niciodată pe Platon, pe care-l considera un fariseu ce a încercat să i se substituie lui Dumnezeu. (Afirmaţie contestată de Husein[1].) Gama gregoriană, pretindea Ţipor, nu era scara muzicală adevărată şi el nu voia să participe la

[1] Acesta iubea imaginea acelei *anima mundi*, Terra ca un organism viu, care respira, prin care curgea sângele râurilor şi care, probabil, se şi bucura, se şi întrista. Terra aceasta, ca o femeie, era cea pe care încerca s-o cunoască Geographul. Ca pe o femeie cu tainele şi cu misterele ei, pe care nu era dispusă niciodată să le mărturisească prea uşor, fiind o artă a cuceritorului să ajungă la ele.

nişte construcţii înălţate pe o bază greşită. Autorul anonim al transcrierii dialogului afirmă că Ţipor şi intimii lui Husein ar fi avut cunoştinţă de intervalele perfecte şi că în timpul călătoriei ar fi ascultat muzica stelelor şi ar fi explicat toate cele prin care treceau pe baza acelei muzici. Drumul lor era un fel de „aplicaţie practică". Doar că, din punctul de unde începea descrierea acelei „aplicaţii practice", manuscrisul a fost deteriorat (probabil intenţionat) şi din locul de unde devine din nou lizibil nu apar decât concluzii şi fapte concrete de pe itinerarul parcurs, fapte ce ţin mai degrabă de imaginaţia acelui „Münchhausen al Evului Mediu", decât de nişte note de jurnal de călătorie veritabil. De altfel, aceasta era şi caracteristica generală a operei lui Husein: un amestec de enciclopedie (de la catalogul stelelor fixe al lui Hiparh, la tabelele lui Ptolemeu necesare pentru calcularea mişcării planetelor, de la baza de pornire stabilită de Eratostene pentru diametrul Pământului, până la imuabilele intervale muzicale dintre corpurile cereşti delimitate de Pythagora, de la disputele cu Sfântul Lactanţiu în legătură cu vechile şi absurdele teorii împotriva antipozilor, până la cele ale lui Cosmas Indicopleustas în privinţa formei şi limitelor Pământului), un amestec de contribuţii geografice şi astronomice proprii şi foarte multe poveşti fantastice. Azi, se pare că, dintre toate, aportul ştiinţific propriu a fost cel mai mic sau, poate, cel mai incorect valorificat. Din opera lui Husein ne-au rămas foarte originale sinteze, un mod unic de punere a datelor în practică, dar şi succintele descrieri în trei-patru cuvinte ale fantasticului de pe diferitele puncte ale hărţilor, poveştile şi trimiterile la surse celebre sau mai puţin celebre. Bibliografia rămasă de la Geographul Califului abundă în apocrife şi titlurile nu mai pot fi reconstituite decât cu aproximaţie. OPERELE adunate de Hildebrandt rămân o încercare solitară, şi nici după două secole nu s-a mai găsit vreun exeget care să încerce o reeditare integrală a autorului nostru. Împotriva unor argumente bine articulate, o bibliografie completă a lui Apollonius din Roma/Husein cu greu ar putea rezista. (De aceea, scribul s-a ferit să mai dea nume de lucrări, în afara, de

pildă, a „Geographiei naturale şi geographiei umane”, operă ce nu poate fi pusă sub semnul întrebării.)

Călătoria de la Tyr şi până la Coloanele lui Hercule a fost lungă şi, deşi flota lui Husein s-a mai abătut din când în când de la calea cea mai directă, nimeni nu s-a îndoit vreo clipă că traseul ar fi fost, pe undeva, greşit urmat. Dimpotrivă, acele abateri au avut scopul de a aproviziona corăbiile sau de a mai risipi plictiseala marinarilor. De fiecare dată când Geographul accepta o asemenea escală, el ştia exact unde îşi ducea oamenii, le spunea dinainte la ce să se aştepte în acel loc, cât vor rămâne şi cu ce se vor alege din popasul respectiv. Siguranţa Celui de Al Patruzeci şi cincilea era un fapt obişnuit şi nimeni nu se mira că acel erudit fără seamăn ştia întotdeauna dinainte ce o să se întâmple. Husein era comunicabil, Ţipor retras şi greu de înţeles, mai ales că nici nu făcea vreun efort de a vorbi o arabă inteligibilă. Husein era şeful, Ţipor şi ceilalţi ucenici nu reprezentau decât sfatul lui de taină. Sau cel puţin aceasta este imaginea ce ni s-a transmis. Husein proceda conform gnozei şi el părea să se fi oprit mai mult ca oricine în ultimele secole la „dorinţa de a obţine cunoaşterea perfectă ce ar explica totul, ce ar răspunde la fiecare întrebare”. Husein n-a fost numai „Geographul”, el a fost şi marele savant arab iniţiat în învăţături tainice, având colaboratori aleşi pe măsură, făcând parte din fel de fel de societăţi secrete. Decăderea sa în istorie face parte şi ea din mister. Aceasta este o variantă şi scribul a crezut şi el mult timp în ea.

Oricum, Apollonius din Roma, alias Husein, alias Geographul, latinul devenit unul dintre primii savanţi arabi, Al Patruzeci şi cincilea nu poate fi comparat cu străbunicul Felician. El n-a reprezentat un spirit universal, cunoştinţele sale n-au anticipat dezvoltarea ulterioară a lumii, erudiţia sa nu s-a transformat în depozitul viu al Bibliotecii Universale. Destinul său n-a fost de la adevăr la legendă, ci, dimpotrivă, el a fost legenda ce a devenit, peste câteva generaţii şi pentru o vreme, o biografie pilduitoare. În nopţile calde şi lungi, arabilor le place să povestească. Şi oamenii lor de ştiinţă au fost excelenţi naratori. Cele

„O mie şi una de nopţi” reprezintă forma şlefuită şi acceptată a altor nenumărate mii şi mii de nopţi. Printre atâţia povestitori iscusiţi, Geographul a fost unul de geniu. Unul care a presimţit că evul lui va fi un ev al basmelor exemplare. De la Homer, aezii au regresat continuu în talent şi faimă. Geographul va reînvia acea artă şi va face parte dintre cei ce vor deschide calea trubadurilor. *Scara muzicală adevărată* fusese readusă pe tapet pentru că Husein putea să te facă să auzi armonia lumii. Al Patruzeci şi cincilea îşi cânta naraţiunile şi ele erau perfecte. Nenumărate filoane epice născute în deşert ar fi fost, poate, acoperite de nisip, dacă acest „Münchhausen al Evului Mediu” nu le-ar fi dezvoltat şi popularizat peste tot pe unde îl ducea meseria de cartograf. Al Patruzeci şi cincilea a fost un foarte bun specialist în domeniul său de activitate, un dregător cu trecere şi un interpret cu charismă. Acestea la un loc au fost suficiente spre a-l impune în viaţă şi în posteritate.

După şaizeci şi patru de zile de călătorie – cu escalele amintite – flota lui Husein a ieşit printre Coloanele lui Hercule în Ocean. De aici încolo, totul devine baladă. Nu ni s-a păstrat nici o planşă ABRAXAS în legătură cu suprafaţa lumii la vest de Mediterana. Hărţile mari, unde Europa a fost împinsă mult mai spre mijlocul desenului, conţin şi acel fragment, însă el diferă de la reprezentare la reprezentare. Important pare doar că planşele s-au echilibrat, că tot ce era cunoscut a trecut sub Cerurile corespunzătoare. După Coloanele lui Hercule se afla un antipământ ajuns atât de aproape de Terra, încât împiedica ambarcaţiunile cu catarge prea înalte să se strecoare pe sub el. Acolo, şi Cerul era mult mai aproape de Pământ. În dreptul barierei respective s-a scufundat Atlantida, din care flota lui Husein a mai găsit câteva aşezări pe nişte vârfuri de munte, ca nişte insule rămase deasupra apei, înainte de a se scufunda şi ele, în secolele următoare. Coborârea Atlantidei era lentă şi ţinea cont şi de presiunea bolţii ce apăsa în acele locuri. Corpurile cereşti îşi găsiseră acolo calea cea mai apropiată de oameni. Husein şi Ţipor calculară data când distanţa va fi cea mai mică, însă totuşi prea mare spre a fi cineva capabil să pre-

gătească acolo un nou Turn Babel pentru a încerca o nouă evadare în Cosmos.

Marile planşe, arătând Europa mărginită la vest de un imens spaţiu, au fost şi ele interpretate în fel şi chip. Unii autori au crezut că au zărit acolo reprezentarea Americilor, alţii au localizat Islanda şi Groenlanda, Huskof arată că a dat de o cartografiere aproape corectă a întregii zone a Caraibilor şi a Americii Centrale, bănuind că Husein ar fi ajuns până în Marea Mexicului.

Pornind de la acele hărţi, s-au făcut cercetări submarine: pe lângă contururi uşor localizabile ale unor teritorii existente, atât de exact desenate încât întăreau bănuiala că arabii chiar le-au vizitat, fiind coincidenţe prea mari ţărmurile perfect dantelate în realitate şi în desene, apăreau şi insule ce nu se găsesc (azi) în teren. Unele explorări sub ocean au scos în evidenţă posibile resturi ale unor locuri prăbuşite în urma cutremurelor sau a activităţilor vulcanice. O adevărată bibliotecă S.F. s-a scris plecându-se de la Oceanul Atlantic al lui Husein. Şi ipotezele primelor mari cuceriri geografice arabe din mileniul I de după Christos îşi au originea în marile planşe ABRAXAS, cu Europa centrată. Legendele consistente ale acelor hărţi, transformate în adevărate legende literare, au susţinut speculaţiile.[1]

Oricum, toate cele şapte corăbii au revenit, cinci luni după plecarea din Tyr. Al Patruzeci şi cincilea şi apropiaţii săi s-au întors la Basra. Împrăştiaţi în lume, cei mai mulţi marinari colindau zările, povestind ceea ce pretindeau a fi văzut. Variantele erau demne de o nouă epopee, chiar dacă nu coincideau întotdeauna între ele. Unii mateloţi au ajuns să-şi omoare foştii tovarăşi de drum, dacă nu erau de acord cu anumite amănunte povestite de aceia. Călătoria lui Husein pe Ocean a devenit foarte repede celebră. Naraţiunea care s-a impus cel mai mult a apucat să fie considerată cea adevărată. Dacă voiai să te

[1] Iată de unde mai vine cuvântul „legendă”, care explică semnele de pe o hartă sau de pe o planşă. Este meritul lui Husein de a ni se fi transmis acest sens al cuvântului, datorită amplelor poveşti care, alături de hărţile Cerului, însoţeau planşele sale? E posibil...

înfrupţi din gloria Geographului, trebuia să repoveşteşti aceeaşi variantă. Altfel nu erai crezut. Curând au apărut şi alţi membri ai expediţiei. Chiar şi încă o sută de ani mai târziu, existau persoane ce pretindeau a fi făcut, într-o calitate sau alta, parte din echipajul lui Husein. Nu pe corabia amiral, pe o altă corabie, iar micile amănunte în plus se datorau acestui fapt. Erau marinari ce ar fi trebuit să aibă peste o sută de ani pentru a fi putut cu adevărat să fi străbătut Oceanul împreună cu Geographul Califului. Însă calcule în acest sens nu se făceau. Epopeea era frumoasă. Oamenilor le plăcea s-o asculte.

De câteva veacuri, minunile veneau din Orientul Îndepărtat, din China, din India, din Ţara Soarelui Răsare. Husein a deschis epoca Mirificului Apus. Curând, însă, imaginaţia se va reîntoarce spre est. Faptul că Al Patruzeci şi cincilea vorbea fluent în multe limbi îl făcea, în ochii oamenilor, apt să fie autorul a numeroase variante şi chiar texte fără legătură între ele sau fără legătură directă cu povestea lui. Graiul diferit nu numai că nu constituia o piedică pentru a-i fi atribuite şi alte mituri, ci era chiar un argument al autenticităţii. Povestea s-a tot mărit şi s-a tot modificat. „Călătoria pe Ocean" a devenit o epopee vie, preluând senzaţionalul zilei şi renunţând la părţi ce nu mai interesau. Dar Al Patruzeci şi cincilea s-a născut cu opt sute de ani prea devreme. Cristofor Columb va reînvia, după ce lumea va fi învăţat să se obişnuiască şi cu sfericitatea Terrei, ecourile orale în aceeaşi măsură ale Geographului, cât şi ale Naratorului. În secolul al XV-lea, planşele ABRAXAS – chiar dacă incomplete şi corupte – se mai găseau relativ uşor. Când marile cuceriri au intrat în monopolul unor case regale, tot ce le putea trăda interesele s-a transformat în secret de stat, iar lucrările inspirate din activitatea (munca şi imaginaţia) lui Husein au fost căutate cu grijă şi retrase de pe piaţă. Cele mai multe dintre ele n-au mai apărut niciodată la lumină.

Povestirile, la rândul lor, s-au amestecat cu alte poveşti arabe, cu cântecele menestrelilor, iar „Călătoria pe Ocean" a ieşit din repertoriu.

Al Patruzeci şi cincilea mai petrece o ultimă perioadă de aproximativ un an la Basra. Apoi, totul devine neclar. Sursele abundă şi se contrazic cu vehemenţă. La 10 octombrie în anul 680, în bătălia de la Karbala, Husayn, fiul lui Ali, este înfrânt şi ucis, după ce a refuzat să-l recunoască drept calif pe Yazid. Mormântul lui devine principalul loc de pelerinaj al şiiţilor. Însă şiiţii rămân cu statut de sectanţi. Puţini ani după moartea fiului lui Ali, se răscoală oraşele Mecca şi Medina; după alţi doi ani se ridică şiiţii din Irak şi din Huzistan.

A mai trăit Al Patruzeci şi cincilea acele evenimente? Greu de spus. Scribul dispune de prea multe informaţii din numeroase surse. Cert este că Husein a participat la bătălia de la Karbala. Este singurul punct unde toţi autorii sunt de acord între ei. Întrebările se înmulţesc abia de aici încolo: ce a căutat Geographul oficial al Califului în război? De partea cui s-a situat el? A murit în bătălie sau drept consecinţă a ei? Dacă n-a murit în acele zile tulburi, prin ce întâmplări adevărate a mai trecut?

La începutul acestei biografii, scribul s-a situat ferm pe coordonate, netrecând un semn al întrebării (nici măcar între paranteze) după data morţii personajului. La un asemenea subiect, ca acela al vieţii Geographului Califului, unde nici o dată nu este sigură, unde fiecare amănunt are numeroase înflorituri, trebuind să te strecori în permanenţă printre arabescuri[1] spre a putea urma un fir, unde traiectoria vieţii este pretutindeni încărcată cu meandre înfundate, asemenea labirinturilor, la un astfel de subiect este riscant să afirmi cu certitudine ceva. Episoadele din realitatea imediată se întretaie la tot pasul cu cânturi ale epopeii (sau ale epopeilor), unii autori susţin cu argumente greu de combătut că Geographul Califului Yazid nici n-a existat în realitate, alţii, printre care şi scribul, îl fixează printre strămoşii şi descendenţii săi. Nici aceşti din urmă analişti nu vorbesc fără dovezi, şi ei se folosesc de probe, chiar dacă probele nu sunt întotdeauna identice şi nici măcar de aceeaşi factură. Însă, dacă nu crezi în existenţa personajului,

[1] Potrivit cuvânt...

cum să crezi într-o lume ce totuşi a existat? (Măcar asta nu contestă nimeni!) Şi, apoi, dacă începi să te îndoieşti de un amănunt, va trebui să te îndoieşti, conform aceloraşi criterii de evaluare, şi de următorul. Şi, aşa, până la capăt.

Scribul este de părere că Al Patruzeci şi cincilea a murit în bătălia de la Karbala. Descoperirea atestării drumurilor sale (cel puţin două) la Kufa, pe Eufrat, acel bastion al şiiţilor, precum şi legăturile sale anterioare (reale sau doar atribuite) cu charidjiţii pun sub semnul întrebării relaţiile excelente dintre Yazid şi „Geographul său". Bătălia de la Karbala, mai degrabă o ambuscadă între nişte călăreţi fugăriţi de o armată întreagă, acolo unde Husayn – fiul lui Ali – îşi găseşte sfârşitul, este un moment sanctificat de şiiţi, dar păstrat cu evlavie şi în memoria celeilalte tabere. Întrebarea este: de ce parte se afla Husein? (Din nou, ca mai peste tot în istorie, scribul se loveşte de lipsa de imaginaţie a oamenilor, tentaţi, ca în fiecare epocă, să folosească până la saturaţie aceleaşi sau aproape aceleaşi nume, ceea ce reprezintă sursa a numeroase confuzii.) Şi moartea lui a fost regretată atât de o parte, cât şi de cealaltă. Când, puţin timp mai târziu, un alt fiu al lui Ali, Muhammad ibn al-Hanajiya, copil natural, va fi impus drept „calif direct desemnat de Allah", acesta se va dezice de partizanii săi şi-şi va continua viaţa retrasă la Medina. După moartea lui, Kaisan elaborează prima doctrină şiită, pornind de la ideea că Muhammad, fiul lui Ali, nu s-ar fi prăpădit, ci ar fi devenit Muhdi, „califul ascuns", retras în măruntaiele pământului, aşteptat să revină printre oameni. (Acesta n-a fost singurul Muhdi, singurul „calif ascuns". Şi peste două veacuri, la moartea celui de al unsprezecelea calif, duodecimanii pretind că şirul nu s-a întrerupt, el fiind completat cu un alt Muhammad, un alt „calif ascuns".) În contextul credinţei în Judecata de Apoi, devenită atât de iminentă şi printre arabi, mai ales că exact în perioada Geographului, Hasan al-Basri (deci tot din Basra!) o va propovădui cu un talent ce-l va face celebru în istorie, Al Patruzeci şi cincilea va primi alte valenţe. „Califul ascuns" nu se va întoarce singur, ci înconjurat de sfetnicii săi de nădejde. Legenda lui Husein, o legendă

antumă fluidă, nepietrificată nici în posteritate, se va mula treptat pe cerinţele vremurilor. Husein moare lângă Husayn, Yazid nu se mândreşte cu această victorie, deşi fiul lui Ali i s-a opus făţiş nu o dată. Geographul nu se află implicat direct în vreo tabără, ambele având nevoie de el. Al Patruzeci şi cincilea îi călăuzeşte pe teren pe oamenii muhdi-ului (nu pe acesta, întrucât acesta nu are nevoie să fie călăuzit). Când se va întoarce Muhammad, Geographul va fi de faţă. Din măruntaiele pământului revine nu numai „califul ascuns", dar şi reprezentantul la fel de misterios al unei confrerii secrete, poate Mâna Albă. Al Patruzeci şi cincilea continuă să poarte la piept talismanul incandescent al heliodromilor. El rămâne Curierul Soarelui, ultimul mare dregător al tatălui plecat. Nici şiit, nici creştin, nici islamist pur, Al Patruzeci şi cincilea pare un ultim ierarh al lui Mithra. Sectele ulterioare şi-l revendică şi ele pe povestitor şi pe savant. Husein va face parte din numeroase asociaţii şi ordine misterioase. Timpul vieţii sale nu mai are importanţă. Încetul cu încetul, el apare şi sub alte postúri. Unele foarte diferite de cea originară. „Münchhausen al Evului Mediu" îşi începe călătoria în posteritate. Viaţa-i fizică, scribul crede că o poate opri aici.

Când s-a ocupat de biografia lui Occelus, Cel de Al Patruzeci şi unulea din şir, scribul a anticipat două fapte: un autor anonim din secolul al VII-lea îl va aminti, acelaşi autor ce va fi şi cel ce, contemporan cu Husein, va povesti şi viaţa Geographului; un fiu al fiului lui Ţipor va ajunge mare cărturar, pomenea de asemenea scribul, iar autorul anonim va face trimiterea la bunicul lui Rabi Ţipor. Confirmările acestor aluzii reprezintă recompensa cea mai scumpă pentru scrib. Ele certifică din surse neutre că lanţul nu s-a rupt, că zalele sale nu-i sunt străine nici cuiva neimplicat în istoria Celor O Sută. Câteodată, scribul are mare nevoie de astfel de adeveriri. În desele-i momente de disperare, confirmările îi dau puterea să continue. Sigur, importanţa acestei succesiuni nu se traduce decât prin imaginea tot mai completă a unui puzzle. Fragmentele disparate primesc măcar o coerenţă, dacă nu şi un sens indubitabil.

Geographul Califului este ultima „personalitate", ultimul învăţat dintr-o succesiune ilustră. După el urmează generaţii de oameni modeşti. Faptul că Husein îşi găseşte predecesorii întăreşte scribul în încercarea grea de a continua pe un din nou cu totul alt tărâm.

Multă lume a aşteptat, vreme de veacuri, întoarcerea „califului ascuns" şi a alaiului său, în frunte cu eruditul Geograph. Fără a trece la islamism, şi fiul şi nepotul lui Husein s-au amăgit, din motive personale, că el va reveni. Treptat, faima Celui de Al Patruzeci şi cincilea a suferit atâtea schimbări, încât scribul crede că, prin anumiţi urmaşi de-ai săi, Geographul s-a întors cu adevărat.

Însă, după sfârşitul Celui de Al Patruzeci şi cincilea, contemporanii şi urmaşii lor din Basra se mulţumesc să dea din cap şi să repete un semn din Sura cetelor, Sura XXXIX din Coran: „Dumnezeu primeşte la Sine sufletele în vremea morţii, iar pe acelea care nu mor (le ia) în somnul lor. Şi El le ţine la Sine pe acelea asupra cărora a hotărât moartea, iar pe celelalte le trimite până la un termen hotărât; întru aceasta sunt semne pentru poporul ce cugetă".

Iar ce a hotărât Dumnezeu e taină.

AL PATRUZECI ŞI ŞASELEA
– Păgânul –
(655-700)

Sectorul interzis (continuare) sau negarea timpului

Fiul Geographului Califului a fost primul păgân într-o lume de habotnici ortodocşi şi de habotnici eretici. Scribul a ales termenul de „păgân" în lipsa altuia mai bun, conştient fiind că sensul cuvântului folosit nu acoperă nici pe departe ceea ce a reprezentat Al Patruzeci şi şaselea cu adevărat.

În Dicţionarul explicativ al limbii române, „*păgânul* este o persoană care se închină zeilor sau idolilor; numele dat de creştini celor ce sunt de altă religie (în special turcilor mahomedani), ca şi persoanelor ce nu au nici o religie, care nu cred în Dumnezeu sau nu au primit botezul". De asemenea, se precizează, *păgânul*, în sens figurat, este un „om rău la suflet, crud, nemilos". Analizând prima definiţie, vom recunoaşte cu greu în spatele ei personajul nostru. Al Patruzeci şi şaselea nu s-a închinat nici unui zeu tradiţional, cu atât mai puţin unuia dintre idolii consideraţi pe vremea lui „barbari". Oficial, el a fost creştin, a fost botezat la Constantinopol, cu mult înainte ca Geographul

să-l fi adus, împreună cu mama, la Basra. Despre turci încă nu putea fi vorba. Geographul (sau Apollonius din Roma), e adevărat, a devenit Husein. Însă nu avem nici o dovadă că apropiatul charidjiţilor ar fi fost el însuşi un adept al Profetului. Geographul s-a simţit bine printre musulmani, a fost ajutat de aceştia în expediţiile sale, a organizat primul „institut geografic şi cartografic arab", a fost preluat de tradiţie drept un savant mahomedan. În privinţa aceasta, da, Husein ar fi putut fi numit păgân, în sensul de adept al unei alte religii, în speţă a Islamului. Dar pentru imperialii din vremea aceea, păgâni au fost şi cei ce se jurau pe orice altă divinitate decât cea oficială, păgâni erau barbarii. Că Al Patruzeci şi şaselea avea totuşi o religie (deci nu era o persoană „care nu are nici o religie") vom vedea în curând. Că această religie era dedicată lui Dumnezeu nu aşa cum îl percepeau pe Acesta ceilalţi oameni este o altă poveste. Sensul figurat de „om rău la suflet, crud, nemilos" este discutabil. Dacă pornim de la premisa că toţi cei ce nu cred în aceleaşi valori morale ca noi sunt răi la suflet, cruzi şi nemiloşi, atunci putem să-l considerăm pe fiul lui Husein chiar şi păgân. De asemenea, dacă ar fi să ne luăm după zvonurile ce înconjurau viaţa secretă a ultimilor săi douăzeci de ani.

Pe de altă parte, nici eretic nu poate fi socotit Al Patruzeci şi şaselea, în sensul de „greşit". Ereticii nu erau decât nişte credincioşi ce se abăteau de la dogma stabilită şi introduceau (sau excludeau, sau înlocuiau) unul ori mai multe precepte considerate neconforme cu învăţătura acceptată. Ei mergeau pe drumul oficial, doar că greşeau într-un anume loc, puţin într-o parte sau în cealaltă. Până ce dogma creştină nu a devenit o cale bătătorită, era firesc, chiar dacă nu şi scuzat, ca unii mergători să se abată de la firul oficial. Pe vremea Celui de Al Patruzeci şi şaselea, calea era, de acum, bine marcată şi totuşi disputele teologice erau numeroase şi nesfârşite, monophisiţii, apoi monoteliţii şi, mai târziu, maroniţii constituind doar câteva exemple la îndemână. Edictul „Ekthesis" al împăratului Heraclios şi, zece ani mai târziu, edictul „Typos" al împăratului Constans II, Conciliul de la Lateran sub Papa Martin I sau Cel de

Al Şaselea Conciliu Ecumenic de la Constantinopol sub Papa Agathist s-au preocupat în toată perioada respectivă doar de această singură problemă. Sfântul Maxim Mărturisitorul şi cei doi tovarăşi ai săi cu numele Athanasie au îndurat martirajul pentru părerile lor. Nimic din această înverşunare nu i se poate atribui Celui de Al Patruzeci şi şaselea.

Fiul Geographului n-a fost un nebotezat, n-a fost un eretic şi n-a fost un ateu. În lipsa sa de pricepere, scribul îl va numi (totuşi) Păgânul.

Pe de altă parte, Al Patruzeci şi şaselea, spre deosebire de cei mai mulţi dintre ascendenţii săi, n-a realizat nimic deosebit în viaţă, numele său nu se găseşte în enciclopedii, nici măcar în cele de strictă specialitate. Cu toate acestea, un cercetător încăpăţânat mai poate găsi urmele de praf ale trecerii sale. Pentru că fiul Geographului n-a făcut doar parte din marea mulţime a celor ce se nasc, ajung la maturitate, îmbătrânesc şi mor, plecând pur şi simplu din mijlocul şi din conştiinţa micii lor comunităţi. Al Patruzeci şi şaselea a stârnit spiritele, a intrat în limbajul comun, a fost afurisit, numele i-a fost interzis de mai multe ori şi din mai multe pricini. Doar pentru vina lui cea mai mare nu a fost alungat din memorie, pentru vina de a fi întrerupt un şir ilustru nu numai prin viaţa-i netrebnică, ci şi prin influenţa proastă avută asupra urmaşilor săi direcţi, aruncându-i atât de jos, încât au trebuit să treacă generaţii până să găsim un nou reprezentant al Celor O Sută în elita cetăţilor pe care le-au colindat.[1]

[1] Astfel, nici munca scribului n-a devenit mai uşoară, ci dimpotrivă, i-a fost tot mai dificil să găsească amănunte despre nişte personaje ce nu s-au mai învârtit în jurul marilor lumii, ce n-au mai semnat opere durabile, ce nu s-au mai făcut remarcaţi în mod deosebit. Un mărgăritar străluceşte puternic din fundul prăpăstiei şi poate fi uşor descoperit şi descris chiar de la distanţă; celelalte pietre seamănă între ele şi nu-i deloc simplu să poţi spune mai multe despre una decât despre toate celelalte.

Al Patruzeci şi şaselea s-a născut în anul 655, la Constantinopol. Tatăl său, un bun cartograf, se făcuse cunoscut prin faptul că hărţile sale erau nu numai foarte exacte, încât te puteai încrede în ele pe drum, dar erau şi foarte decorative şi multă lume înstărită le cumpăra pentru a-şi împodobi casa cu ele. În afară de aceasta, hărţile Geographului erau însoţite şi de legende neobişnuit de ample, adevărate nuvele, ce dădeau un sens narativ desenelor. Odată ajunşi în metropolă, bizantinii nu erau foarte doritori de călătorii reale, însă cu atât mai mult îi cucerea ideea unor peripeţii extraordinare şi lipsite de riscuri concrete. Aşa că hărţile tatălui Celui de Al Patruzeci şi şaselea, în copilăria acestuia, se vindeau bine, chiar dacă nu pentru utilitatea lor practică.

Copilul avea să-şi cunoască părintele abia peste câţiva ani, şi este remarcabilă coincidenţa că atâţia dintre strămoşii săi au fost părăsiţi într-un fel sau altul de taţii lor, pe care, apoi, fiecare dintre ei se încăpăţâna să-l caute ani în şir. Doar că fiul Geographului n-a trebuit să facă eforturi deosebite în această privinţă. Al Patruzeci şi cincilea era mai tot timpul pe drumuri, expediţiile sale tindeau spre marginile lumii, însă, de oricât de departe, Apollonius revenea la familie. Iar cât lipsea, avea grijă să nu le lipsească nimic celor rămaşi acasă. Pruncul s-a născut într-un cămin îmbelşugat, într-o clădire spaţioasă, a copilărit într-un cartier liniştit, n-a ştiut ce este foamea şi cum se manifestă lipsurile. Tatăl, pe care nu prea l-a cunoscut, era mereu prezent în povestirile mamei şi ale servitorilor.

Geographul se mutase la Constantinopol cu cinci ani înaintea naşterii fiului său. În acest timp făcuse mai multe expediţii spre sudul Africii, de două ori pe coasta de est, o dată de-a lungul Nilului. Lipsise mult de acasă, însă a revenit de fiecare dată înarmat cu schiţele unor noi hărţi şi cu bogăţii din ţările uimitoare pe unde a fost. În 652 a reuşit să-şi deschidă un atelier de copiat hărţi şi, după ce el termina un exemplar, angajaţii săi îl multiplicau cât mai fidel. Astfel s-a născut un stil care a apucat să se facă deosebit de apreciat şi, cât timp stăpânul lipsea, fiind dus într-o altă călătorie de unde să se

reîntoarcă având noi schiţe, acasă hărţile erau multiplicate fără încetare şi comenzile depăşeau cu mult posibilităţile atelierului, chiar dacă şi acesta se dezvolta pe măsură ce se formau alţi ucenici capabili să realizeze cópii de calitate. În 653, Apollonius din Roma, cum mai era cunoscut pe vremea aceea Geographul, s-a căsătorit cu fiica şefului atelierului său, om cu carte şi cu oarecare bunăstare. Astfel nu s-a creat o mezalianţă din nici o parte, familia era în cea mai deplină siguranţă câtă vreme soţul lipsea, iar afacerile mergeau înainte. Şi, cum afacerile acestea făceau parte dintr-un domeniu atât de exclusiv, fără nici un fel de concurenţă, Geographul n-a trebuit să se teamă de rivalităţile şi răutăţile celor din jur sau de cele ale mai-marilor zilei. Aceştia, urcaţi vremelnic şi nesigur pe soclurile lor pe cât de impunătoare, pe atât de fragile, obişnuiau să acapareze prin orice mijloace bunurile celor ce se ridicau. Apoi venea o schimbare de împărat şi erau la rândul lor înghiţiţi de cei căţăraţi pe creasta noului val. Aşa era la Constantinopol de când lumea, fie că-ţi ţineai averile ascunse, trăind o viaţă modestă, fie că străluceai ca un fluture de-o vară. Puţini s-au menţinut multă vreme la înălţime, dar Geographul era puternic prin ştiinţa sa, ştiinţă ce nu se întrepătrundea cu interesele nimănui. Nefiind vânat, Apollonius nu trebui să se teamă prea tare că metamorfozarea sa în Husein va naşte vorbe la Constantinopol, atât timp cât atelierul mergea de minune mai departe, hărţile erau cerute şi împodobeau casele cele mai puternice, iar semnătura de pe planşe era Abraxas, deci nici Apollonius, nici Husein.

Copilul, născut în anul în care tatăl său pleca în propria-i expediţie, de data asta în Orient, nu va simţi toate astea. El va creşte înconjurat de rude şi de servitori, ca şi de aura îndepărtată a unui părinte fabulos. Dar rudele erau tot mai neliniştite. Până atunci, Apollonius se întorsese de fiecare dată după câteva luni sau după cel mult un an. De data asta, în locul său veniră, prin câţiva mesageri tainici, doar misive cu veşti vagi, cu bani şi cadouri. Pe cei de acasă nu-i intrigau darurile neobişnuite (bijuterii de forme necunoscute, fructe ciudate, o maimuţă vie cu care să se joace copilul, condimente cu gusturi greu de definit),

cei de acasă erau speriaţi de calitatea solilor. Emisarii nu erau dintre oamenii plecaţi cu Apollonius, ci străini cu pielea întunecată, cu trăsături diferite ale feţei, vorbind prost greaca sau, dimpotrivă, indivizi părând a fi venit direct de sub coloanele de pe Mese sau din port. Şi unii şi alţii, mesagerii aceştia aveau numeroase lucruri ce nu se potriveau cu aşteptările; erau mai degrabă tăcuţi, impenetrabili, nedând niciodată mai multe detalii decât părea să le fi fost permis. În felul acesta se puteau afla foarte puţine despre Geograph şi lipsa lui atât de îndelungată mărea suspiciunile.

În sfârşit, pe neaşteptate, pe când Al Patruzeci şi şaselea abia împlinise şapte ani, sosiră, într-o seară, mai mulţi indivizi cu pielea bronzată şi cu o scrisoare imperativă de la Apollonius, însă, de data asta, semnată Abraxas, la fel ca şi hărţile. Scrisul era neîndoielnic al său, dar rudele, adunate în grabă, avură totuşi temeri să nu fie o cursă: de prea multă vreme nu fusese stăpânul acasă, de prea multe ori nu aflaseră nici un amănunt despre noua lui viaţă de la trimişii ciudaţi sosiţi cu aur, daruri şi bani. Aproape că uitaseră cum arată şeful casei, vremurile erau tulburi, te puteai aştepta la orice. Plecarea în grabă, în lipsa aproape oricăror explicaţii, neîncrederea pe care o inspirau cei ce trebuiau să-i ducă... să-i ducă unde?..., toate astea îi făcură să ezite. Însă fură luaţi aproape cu forţa, aproape răpiţi. Părăsiră Constantinopolul noaptea, călătoriră cu o corabie necunoscută şi, deşi erau trataţi cu mult respect, ei se simţeau tot mai înfricoşaţi.

Cu atât mai uriaşă le-a fost surpriza când au găsit în Basra un Apollonius devenit Husein, dar stăpânul unui domeniu de vis, unde se îmbulzeau tot felul de servitori şi funcţionari, toţi închinându-se unui alt crez şi, mai ales, într-un alt mod. Totuşi, siguranţa lui Apollonius/Husein le dădu şi lor siguranţă, viaţa opulentă şi total diferită de cea cu care fuseseră obişnuiţi îi făcu dependenţi de şeful familiei şi mai mult decât înainte.

Totul părea desprins dintr-o corografie, dintr-un fragment al ciudatelor locuri de pe hărţile vândute cu atâta succes la Constantinopol, ciudatele locuri socotite de mai toată lumea

drept rod al unei imaginaţii bogate, chiar dacă, pe faţă, harta era acceptată drept hartă. Familia însăşi se pomenise mutată într-un teritoriu marca Abraxas.

Al Patruzeci şi şaselea a crescut de la vârsta de şapte ani printre arabi, bucurându-se, datorită prestigiului tatălui său, de numeroase privilegii. Şi chiar dacă Geographul a plecat din nou, curând după sosirea familiei sale, la Damasc, continuându-şi viaţa de navigator al uscatului şi al mărilor, acum el revenea la intervale suportabile printre ai lui, rămânând, mai târziu, chiar ani întregi şi el la Basra.

Printre palmieri, în somptuoasa reşedinţă a cartografului oficial al omeazilor, în mijlocul tradiţiilor necunoscute neamurilor ce l-au însoţit, însă cu obiceiuri asumate de el cu uşurinţă, principe oriental absolut printre umbrele unor femei, servitori tăcuţi, funcţionari preocupaţi, oşteni grăbiţi (din când în când) invitaţi la recepţii, oameni zâmbind şiret, ascultând interesat, exteriorizându-se zgomotos, tânărul prinţ avea o situaţie cu totul privilegiată. Tatăl lipsind răstimpuri lungi, era curtat de te miri cine, localnici şi străini mizând pe persuasiunea copilului asupra Geographului. Fiindcă Husein, asta se ştie, era foarte ataşat de familia sa, neprecupeţind nimic pentru a-i face băiatului pe plac. I-a adus o maimuţă din Africa, maimuţă ajunsă, între timp, la un rang atât de înalt, încât băiatul, acum la vârsta înţelegerii, era gata oricând să se răzbune îngrozitor pe oricine ar fi fost insuficient de atent cu favoritul său. Maimuţa era un maimuţoi şi Al Patruzeci şi şaselea a încercat să-i obţină chiar şi un titlu oficial; doar faptul că Geographul a interzis categoric aşa ceva a împiedicat ca la Basra să se plimbe primul dregător maimuţă. (Primul? Primul printre omeazi, fiindcă însuşi Husein povestise despre ţări unde jucau un rol important animale, nefiind vorba numai despre adorarea vacilor, a şerpilor sau a maimuţelor, ci chiar şi de exemplare cu funcţii în stat. Deja pe hărţile ABRAXAS de la Constantinopol se aflau numeroase asemenea descrieri de locuri, însă era puţin probabil ca fiul să se fi inspirat numai de acolo.)

Răsfăţat în stil oriental, Al Patruzeci şi şaselea risca să devină un mic monstru. Capriciile sale erau tot mai imperative şi tot mai nesăbuite, la fel cum tot mai nesăbuiţi erau cei ce i le încurajau. Rudele nu mai aveau nici o putere asupra sa, iar intriganţii îi ofereau noi şi noi ispite, sperând să-l câştige astfel de partea lor. După expediţia arabă împotriva Siciliei, expediţie la care participase şi Geographul, acesta se va întoarce pentru aproape şapte ani neîntrerupţi la Basra. Era în anul 668 şi Al Patruzeci şi şaselea avea treisprezece ani. Tatăl era pe mai departe foarte ocupat, reşedinţa sa devenise un centru nu numai cultural, dar şi strategic, un sector al grădinilor fusese izolat şi păzit zi şi noapte de către străji înarmate, numeroşi conducători de oşti şi înalţi demnitari veneau în vizite din vreme anunţate sau inopinate. Însă, printre nenumăratele îndatoriri, Husein avea acum vreme să se mai ocupe şi nemijlocit de feciorul său. El descoperi uşor că băiatul era pe punctul de a deveni un monstru fără scrupule, o fiinţă crudă, mânată de ambiţii nebuneşti, un animal lipsit de orice instrucţie, fiindcă institutorii angajaţi pentru a-l educa şi învăţa fugiseră cu toţii, după ce unii dintre ei suferiseră accidente bizare. Târziu, la vârsta de treisprezece ani, Al Patruzeci şi şaselea fu obligat să înveţe disciplina, să se supună regulilor de convieţuire socială, să deprindă ştiinţele şi artele. Dacă până la întoarcerea tatălui, fiul se bucurase de cea mai înaltă autoritate, o dată cu stabilirea lui Husein la Basra, tânărul îşi pierduse toate prerogativele şi, sub sancţiunile severe ale stăpânului locului, intriganţii îşi schimbaseră şi ei relaţiile cu Al Patruzeci şi şaselea şi cu maimuţoiul lui.

După câteva corecţii severe, maimuţoiul reveni repede la condiţia sa firească. Băiatul opuse mai multă rezistenţă, însă, în doar câteva săptămâni, fu domesticit şi el. Un grup de învăţători fu adus de la Damasc, dar apărură din când în când şi învăţaţi din cele mai diferite locuri ale lumii. De aceea, educaţia Păgânului n-a fost strict islamică, foarte mulţi dintre oaspeţii ocazionali ai tatălui fiind reţinuţi pentru a-l medita şi ei pe tânăr. Acesta, după ce ani de zile se bucurase de o libertate cvasitotală, fu supus de la vârsta de treisprezece ani la un regim mai

cumplit decât în cea mai severă şcoală a asceţilor egipteni. Materiile de învăţământ se îngrămădeau într-un ritm sufocant pentru ca „să fie recuperaţi toţi anii lungi irosiţi şi pentru că a repara este mai dificil decât a iniţia".

Regimul de teroare dură cel puţin până ce Geographul plecă în „Marea inspecţie a Mediteranei", dată la care fiul său împlinea douăzeci de ani. Singurele momente mai lejere erau acelea în care tatăl îşi dădea recepţiile periodice cu nenumăraţi invitaţi, zile când se considera că şi tânărul era indicat să participe spre a învăţa lucruri noi. (Ospitalitatea aceasta tipic arabă nu a dispărut la Castelul Geographului nici în perioada când locul şi activitatea Păgânului vor fi tot mai învăluite în mister.) În rest, o mulţime de institutori, dintre cei mai diferiţi, încercau să înghesuie în mintea junelui tot mai multe date. Se găseau printre ei profesori de meserie, aduşi din Constantinopol sau din Egipt, creştini ferventi, chiar dacă nu toţi aflaţi în favorurile ierarhilor bazileului, se mai adunaseră la Basra învăţaţi arabi, fideli slăvitori ai Profetului, dar şi magi orientali şi rabini evrei. Unii erau exclusivişti şi-l învinovăţeau pe învăţăcel că a reţinut date şi explicaţii ce nu erau conforme cu doctrina în care credeau ei, alţii pur şi simplu nu luau în seamă alte cunoştinţe şi, în sfârşit, mulţi le comentau polemic, acceptând totuşi un dialog, chiar dacă părtinitor. Şcoala atât de eclectică ar fi putut constitui un prilej de controverse şi pentru biografii Păgânului, dacă aceşti biografi ar fi existat. Pentru că este de mirare cum fiul grijuliu al unui ascet de talia lui Apollonissimus a îngăduit ca propriu-i fiu să sugă de la atâtea ţâţe diferite. Explicaţia am putea-o găsi în concepţia asupra liberului arbitru aflată în „Geographia umană" a lui Husein: „Omul, spune acesta, trebuie să cunoască lumea pentru ca, prin comparaţie, să ajungă să-şi aprecieze (la justa valoare) propria-i ţară şi propria-i casă. Doar învăţând ce au greşit alţii, va putea el să nu le repete greşelile, doar învăţând ce au descoperit alţii, nu va mai fi el obligat să trăiască mai puţin elevat decât ei, doar cunoscându-le (şi) zeii lor, va putea el să-şi proslăvească propriul Dumnezeu!" Aceste rânduri scrise în secolul al VII-lea de

după Christos par uimitoare prin orizontul larg al autorului lor şi ar putea fi luate drept exemplu şi astăzi. Dar, atunci ca şi acum, asemenea gânduri au fost citite şi altfel. Al Patruzeci şi şaselea fiind unul dintre primii care le-au răstălmăcit. Scribul a dat de un foarte interesant dialog între un creştin şi personajul nostru, dialog după toate aparenţele scris de un contemporan, chiar dacă nu dispunem azi decât de o copie târzie şi mai mult ca sigur adăugită. (În lipsă de alte mărturii scrise, scribul se va folosi şi de acest text, care, alături de „jurnalul de bord", reprezintă singura bibliografie atestată.) Referitor la răstălmăcirea unei aserţiuni oarecare, Păgânul va repeta sofistic: „Un adevăr ce se lasă corupt, astfel încât cineva, chiar de cea mai rea intenţie, poate să afirme contrariul, dovedeşte că afirmaţia conţine în ea şi propria-i negare". Iar altundeva, acelaşi va susţine că nu există adevăr în afara unui antiadevăr la fel de adevărat ca şi primul.

La vârsta aceea, toate uşile se mai aflau deschise în faţa Celui de Al Patruzeci şi şaselea. Poate că şi din el s-ar fi născut un astronom celebru, asemenea unor strămoşi iluştri şi erudiţi ca tatăl său. Tânărul vorbea despre Lilith (pe care o numea Antiluna), enigmaticul al doilea satelit natural al Terrei, descoperit peste un mileniu (1618) de Riccioli şi semnalat de Cassini (1700) şi dr. Alisher (1721). Şi, poate că dacă n-ar fi ajuns la concluziile sale radicale asupra inexistenţei timpului – concluzii la care în mod cert nu a putut accede singur şi din nimic –, am fi dat de un nou savant genial în rândul Celor O Sută. (E greu de spus ce a împiedicat evoluţia fiului Geographului, mai ales că este imposibil de stabilit dacă această evoluţie nu s-a concretizat într-adevăr şi dacă nu cumva considerente de alt ordin au şters intenţionat din memoria culturii aportul Celui de Al Patruzeci şi şaselea. Tocmai această incertitudine reprezintă eşecul evident al scribului în acest caz.)

Deci, Husein dorea ca fiul şi urmaşul său să cunoască şi să aprofundeze cât mai multe păreri, astfel încât el singur să fie cel ce va alege. Unica problemă era că tatăl amâna cu încăpăţânare ziua hărăzită în care adolescentul să fie socotit apt şi pentru

cea mai elementară opţiune. Puternic marcat de „nivelul monstruos de inconştienţă” în care l-a găsit la vârsta de treisprezece ani, Husein socoti că vor fi necesari cel puţin la fel de mulţi ani pentru a se putea repara ceea ce nu s-a făcut la timp şi, mai ales, ceea ce s-a făcut atât de greşit. De aceea, până la vârsta de douăzeci de ani, Păgânul nu a avut dreptul la nici o opinie, la nici o iniţiativă, la nici un refuz. Orice încercare de împotrivire era pedepsită din faşă şi tânărul risca să devină un alt soi de monstru, de data asta o păpuşă savantă, gata să răspundă corect la cele mai diverse întrebări, însă fără a-şi putea permite nici cel mai mic comentariu asupra vreunei chestiuni în discuţie. Severitatea acestei pregătiri a mers atât de departe încât tânărul bărbat n-a avut voie nici măcar să vorbească unei alte persoane decât celei ce i-a fost indicată. Dar aceeaşi pregătire a fost şi multilaterală, referindu-se nu numai la cele mai diferite ştiinţe şi activităţi, ci şi la viaţa practică. De pildă, o dată cu începerea acelui program, Al Patruzeci şi şaselea a primit şi o fată, cu care trebuia să se culce la intervale regulate, pentru ca energiile să nu-i fie deturnate de la înmagazinarea de date. De asemenea, a fost dus de mai multe ori în deşert şi lăsat singur acolo, fiind obligat să înveţe să se descurce, să deprindă taina de a supravieţui în condiţii foarte grele, de a găsi soluţii pentru a se putea orienta în lipsa unor repere obişnuite şi de a-şi planifica eforturile atunci când ştia că nu se poate baza pe nimeni altcineva. (Când a dat prima oară greş, aproape că a fost lăsat să moară şi, după ce a fost totuşi salvat, s-a pomenit sever pedepsit pentru lipsa-i de pricepere. Şi, într-adevăr, ulterior a reuşit să se descurce în situaţii mult mai grele, întrucât nu mai putea avea nici o certitudine că va fi din nou izbăvit în ultima clipă, sau lăsat fără milă să se prăpădească. Deoarece, chiar dacă-l urmărea cineva de departe spre a interveni într-o situaţie-limită, Al Patruzeci şi şaselea n-a avut niciodată prilejul să-l descopere pe respectivul şi a terminat prin a se îndoi că acela ar exista cu adevărat. Pentru scrib, rămâne doar la nivelul speculaţiei dacă Geographul şi-ar fi lăsat

unicul moştenitor pradă pierzaniei într-una dintre grozavele experienţe la care l-a supus.)

Rămâne neclar dacă tatăl şi-a luat feciorul în „Marea inspecţie a Mediteranei". Prilejul ar fi fost cât se poate de potrivit ca Păgânul să înveţe pe viu o mulţime dintre lucrurile aflate doar teoretic. Însă din jurnalele acelei expediţii (atât din cele ţinute de Husein însuşi, cât şi din cele ale principalilor săi colaboratori, păstrate mai multe) nu reiese de niciunde că fiul şefului expediţiei s-ar fi aflat la bordul unei corăbii, deşi însemnările sunt cuprinzătoare, conţin destule date zilnice şi se contrazic copios între ele. Niciunde nu se vorbeşte despre prezenţa Celui de Al Patruzeci şi şaselea.

În 1669, Cristopher Kellner foloseşte pentru prima oară termenul de „ev mediu", situându-l între anii 325 şi 1453 (Căderea Constantinopolului). După această împărţire, Al Patruzeci şi şaselea se află, de acum, în plin „ev mediu". Prin tinereţea lui, prin iniţierea şi prin misterul vieţii sale la maturitate, el poate fi uşor confundat cu unul dintre acei stranii maeştri ai „epocii întunecate". Până şi marile cuceriri geografice ale tatălui său prevestesc ceea ce are evul mediu atât de caracteristic. Taina vieţii Păgânului pare a fi taina unei perioade ce a avut loc „înainte de vreme", iar istoria se apără de anacronisme, asemenea naturii. Cineva i-a sugerat scribului că ar fi descoperit în Al Patruzeci şi şaselea un foarte estompat şi şters cu buretele Conte Cagliostro avant la lettre.

La întoarcerea lui Husein din călătoria de-a lungul Ecuatorului – considerat de el a fi fost în Marea Mediterană –, fiul său împlinise douăzeci şi unu de ani. Al Patruzeci şi şaselea devenise un bărbat în toată firea şi, după ani mulţi de supunere totală, personalitatea i se trezise la viaţă şi (re)începea să-şi pretindă drepturile. Se pare că, iniţial, n-a fost vorba despre o revoltă, ci doar despre o cerere. Dar discuţia n-a dat rezultatul aşteptat şi au trebuit să mai treacă săptămâni până ce tatăl a fost dispus să aibă o a doua conversaţie pe aceeaşi temă. De data aceasta, fiul s-a răzvrătit: nici o corecţie, nici o ameninţare nu-l mai înspăimântau.

La prima expediţie peste Coloanele lui Hercule, Geographul n-a participat personal. Abia doi ani mai târziu, dezamăgit de eşecul oamenilor săi şi obsedat de faptul că hărţile lui nu-şi găsesc mijlocul pe Ecuator, întrucât nu s-a cucerit vestul extrem, Husein luă parte la cea de-a doua călătorie în Ocean. Ea a avut loc în anul 678, când fiul său împlinise douăzeci şi trei de primăveri. În tot acest răstimp, se pare că Păgânul ar fi încercat să fugă o dată sau de două ori de sub autoritatea despotică a părintelui său, dar că ar fi fost de fiecare dată adus înapoi. El nu mai era un copil şi nu era nici un prizonier. Tatăl nu-l putea pedepsi la nesfârşit pentru anii din copilărie cât a abuzat nepermis de poziţia sa socială. Pe de altă parte, Al Patruzeci şi şaselea era singurul moştenitor al dregătorului califului. Până la urmă, se pare că s-a ajuns la un compromis: în cea de-a doua expediţie a Geographului de-a lungul „Ecuatorului" şi în largul Oceanului, urmaşul şi-a însoţit părintele. Pe mare, au călătorit pe corăbii diferite: în felul acesta, până la un punct, tânărul avea permisiunea să se mişte în voie, ba mai mult, chiar să-şi exercite autoritatea asupra celor câtorva oameni din echipajul respectivei ambarcaţiuni. Al Patruzeci şi şaselea nici măcar nu mai era cel mai tânăr participant la expediţie, el se maturizase şi devenise bărbat, era fiul puternicului dregător al califului, probabil plecat în misiune spre a fi format drept succesor al Geographului. Băiatul lui Husein era înalt, bine făcut, cu tenul mult mai deschis decât al tovarăşilor lui de călătorie, cu părul blond şi cu ochii albaştri. Şi prin modul cum gândea şi cum se exprima era mult diferit de oamenii săi: anii de instrucţie silnică l-au făcut să se manifeste îngrijit, chiar preţios; vorbea în mai multe limbi, se descurca în numeroase domenii, nu numai teoretice, ci şi extrem de practice. Institutorii de care a avut parte au fost puşi să-l înveţe nenumărate cunoştinţe din cele mai diferite domenii ale ştiinţelor şi artelor, însă şi să deprindă mai multe meserii, să-şi călească organismul şi sănătatea, să fie în stare să ia decizii rapide şi corecte în situaţii de viaţă şi de moarte. El n-a fost doar abandonat în repetate rânduri în deşert, ci a fost pus în scenarii cu grijă regizate unde, pentru a scăpa viu, a

trebuit uneori să şi ucidă. (Sacrificarea câtorva figuranţi n-a constituit o problemă nici practică, nici de conştiinţă pentru Al Patruzeci şi cincilea, cel ce a văzut atâtea locuri şi populaţii, apucând să le ierarhizeze, astfel încât unii indivizi nu erau mai mult decât nişte note la povestirile ABRAXAS. Şi, de altfel, era în spiritul vremii să nu-ţi faci prea multe scrupule pentru nişte fiinţe din afara cercului tău de interese şi de credinţe. Ceea ce nu ştie scribul este cum ar fi reacţionat Husein dacă fiul său nu ar fi reuşit să rezolve vreuna dintre periculoasele situaţii în care a fost pus: l-ar fi salvat sau ar fi considerat că Dumnezeu nu i-a dăruit un urmaş apt de a trăi?)

În 678, Geographul străbate Mediterana de la est la vest şi iese în Ocean. Călătoria flotei sale arabe este importantă şi pentru că infirmă – cel puţin în parte – părerea că după anul 650 lumea – şi, deci, şi Mediterana – s-ar fi împărţit definitiv în două sfere de influenţă, devenind imposibilă comunicarea între ele. Afirmaţia lui Ibn-Khaldoun: „Pe mare, creştinii nu mai pot menţine pe linia de plutire nici măcar o scândură” trebuie înţeleasă în spiritul ei. Oricum, stăpânii Ecuatorului Geographului devin arabii şi rămâne discutabil cât de periculoasă a fost într-adevăr iniţiativa lui Husein la sfârşitul secolului al VII-lea, când lucrurile erau încă mult mai fluide.

Descrierile celei de-a doua expediţii dincolo de Coloanele lui Hercule, în diferitele versiuni ce ne-au rămas, îl pomenesc rar pe fiul Geographului şi, dacă o fac, nu se ocupă în mod special de el. Poate că aceasta să fi fost voinţa lui Husein, poate că autorii au evitat cu bună ştiinţă personajul, iar dacă iniţial au mai vorbit despre el, l-au şters mai târziu din însemnările lor. Dacă, la început, aflăm că pe corabie s-a urcat fiul lui Husein, la întoarcere este cert că a debarcat Păgânul. Scribul crede că tatăl şi-a iubit sincer urmaşul, iar educaţia severă la care l-a constrâns nu ar fi trebuit decât să omoare monstrul născut din răsfăţ şi din slugărnicia celor din jur. Monstrul a fost într-adevăr înlăturat, însă omul a fost înzestrat cu numeroase rânduri de piei, după unii cercetători cu şapte, după alţii cu unsprezece, după alţii cu aproape nouăzeci. Dându-i-se Păgânului o piele la

o parte, a apărut o alta, cu totul diferită, chiar dacă nu mai puţin cumplită. Fiul lui Husein nu părea să mai aibă nimic în comun cu puştiul răzgâiat, mitocan şi analfabet. Groaznica slăbiciune a răsfăţatului, incapabil să-şi satisfacă şi cea mai măruntă dintre numeroasele sale nevoi în lipsa adulatorilor, a fost înlocuită de o forţă ieşită din comun a unui om călit în greutăţi, cult, cunoscând mult mai multe adevăruri şi şiretlicuri decât majoritatea contemporanilor. Asta-i dădea putere, nu mai era dependent de alţii, criteriile sale erau mult mai elevate. Şi, pe lângă toate astea, flăcăul era voinic şi sănătos, antrenat la eforturi fizice, deţinând totodată o mare rezistenţă psihică. El avea toate şansele să devină un demn urmaş al Geographului, cel puţin la fel de valoros ca tatăl, întrucât Husein nu fusese decât un autodidact de geniu, pe când Al Patruzeci şi şaselea a fost format sistematic de câţiva dintre cei mai buni dascăli ai timpului.

Însă, aşa cum a mai arătat scribul, tatăl şi profesorii n-au reuşit decât să înlăture o piele slută, rămânând intacte alte nenumărate straturi infectate. Despre Păgân s-a scris puţin şi ni s-a păstrat şi mai puţin. Scribul are impresia că-şi recunoaşte personajul într-unele dintre chipurile anonime ale timpului. Dacă-l confundă, în parte sau în totalitate, vina să-i fie atribuită. De aceea nu-şi va permite să facă trimiterile necesare la autorii de unde a preluat respectivele imagini. Câteva dintre caracteristicile pomenite ar fi trebuit puse între ghilimele, însă neexistând dovada certitudinii unor referinţe corecte, poate că plagiatul va primi circumstanţe atenuante. De pildă, despre tânărul în care scribul crede că l-ar fi recunoscut pe Cel de Al Patruzeci şi şaselea s-a scris textual: „(el) cunoştea mai multe adevăruri şi şiretlicuri decât toţi cei din jur", iar, într-o variantă mai târzie, „(el) cunoştea mai multe adevăruri şi afurisite şiretlicuri decât cei mai periculoşi oameni". Dacă în prima variantă mai răzbate şi o urmă de admiraţie nedisimulată, în a doua exprimare n-a mai rămas decât groaza în faţa unui personaj malefic. Şiretlicurile ca şiretlicurile, dar cel mai mult s-a exploatat faptul că „el cunoştea mai multe adevăruri", fapt ce părea la vremea aceea (şi – vai! – nu numai) cea mai mare crimă, întrucât atât Bizan-

ţul, cât şi Roma, dar şi califul lui Husein nu credeau fiecare decât într-un singur adevăr. Cei ce deviau de la adevărul ACELA erau schingiuiţi exemplar şi stârpiţi. Cei ce credeau într-un alt adevăr trăiau într-o lume paralelă şi, cât timp nu se intersectau cu adevărul oficial, ei nici nu existau sau existau doar pentru a oferi pildele pierzaniei. Însă Păgânul nu numai că era la curent cu mai multe adevăruri, el le şi cunoştea... Adică se ocupase de ele. Adică le acceptase. Măcar în parte.

Transformarea fiului lui Husein în „Păgânul" pe corabia ce mergea spre apus, spre marginea occidentală a lumii, s-a produs relativ repede. La început, el se bucurase doar de respectul cuvenit Fiului Marelui Dregător al Califului. În foarte scurt timp, Al Patruzeci şi şaselea s-a impus şi prin propria sa personalitate: prin modul de a fi, prin ceea ce spunea şi cum spunea, prin disponibilitatea de a se descurca în orice situaţie. Tânărul bărbat se dovedea a fi un conducător înnăscut. Dar era mai mult decât atât. Din primele escale, oamenii putură vedea că şeful lor este în stare să se înţeleagă peste tot în graiul locului, că ştie obiceiurile şi criteriile de valoare ale băştinaşilor. Dacă la început, cât nu se îndepărtaseră prea mult de casă, lucrurile acestea nu erau încă socotite ieşite din comun, cu cât meleagurile au devenit mai exotice, dezinvoltura Celui de Al Patruzeci şi şaselea era tot mai uimitoare. Iar în timpul lungilor zile şi nopţi de navigaţie printre orizonturile incerte, cuvintele personajului stârneau şi ele reacţii tot mai mirate. Tânărului îi plăcea să vorbească şi să aibă un auditoriu cât mai numeros. La început, pentru ca să le treacă plictiseala, le înfăţişa teorii ştiinţifice şi întâmplări din istorie. Al Patruzeci şi şaselea nara captivant şi oamenii se lăsau cuceriţi. Pe urmă, însă, acele idei şi fapte au început să se lege într-o teză, într-o demonstraţie blestemată.

Când au ajuns în dreptul Coloanelor lui Hercule, Păgânul se născuse, de acum. Corăbiile navigau când mai aproape, când mai departe una de alta. Cei de pe ambarcaţiunea fiului lui Husein se aflau ca într-o capcană: destinul îi ducea tot mai departe de casă, într-un necunoscut înfricoşător, din nemărgini-

rea Oceanului neîntorcându-se, de obicei, decât foarte puţini dintre cei plecaţi, iar pe puntea de comandă se afla un individ ce se dovedea tot mai înfricoşător atât prin idei, cât şi prin puteri. Nimeni n-a avut curajul să încerce nici cea mai mică răzvrătire faţă de Al Patruzeci şi şaselea, dar nici măcar faţă de maimuţa ce-l însoţea pretutindeni, toţi fiind convinşi că însuşi Profetul îi încerca în felul acesta, doar că atunci când celelalte corăbii păreau să se îndepărteze de nava lor, o spaimă îngrozitoare îi gâtuia.

Pe corabia amiral s-au aflat şi arabi, şi creştini, chiar şi un evreu, colaborator de-al stăpânului. Dar mai erau şi doi marinari cu pielea galbenă şi ochii migdalaţi, aduşi de Geograph din Orient, slujitorii lui cei mai devotaţi, garda de corp de care nimeni nu putea să facă abstracţie. Pe corabia fiului lui Husein nu se găseau decât arabi. Cei mai mulţi erau înrudiţi între ei, războinici cu experienţă, robi ai lui Mahommed, cu un trecut exclusiv trăit şi cu credinţa moştenită. Al Patruzeci şi şaselea a început să le povestească despre dorinţa lui Dumnezeu (pe care nu-l numea niciodată altfel decât Dumnezeu) ca oamenii să nu aibă nimic exclusiv al lor, nici măcar amintirile. „Eu, le spunea Păgânul, am fost silit să citesc mii de cărţi în greacă, în ebraică, în latină, în arabă. Şi, de parcă asta n-ar fi fost îndeajuns, m-au obligat să buchisesc şi în alte numeroase graiuri. În plus, m-au învăţat să deprind modul cum să ţin minte. Şi am şi o memorie destul de bună. Totuşi, nu am reţinut nici a suta parte din toate acele ore de lectură. Poate că mâine voi ţine minte alte părţi şi le voi uita pe astea. Trecutul nostru este la fel de nesigur ca şi prezentul, ca şi viitorul. Ni se dă voie să revedem fragmente, uneori acestea contrazicându-se vădit între ele, doar că noi nu le mai ţinem minte pe primele, ca să ne dăm seama de respectivele aparente imposibilităţi."

Sigur, toate astea n-ar fi jucat un rol deosebit în percepţia ascultătorilor – analfabeţi, pragmatici şi fideli credincioşi ai Coranului. Ei nu-şi puneau probleme existenţiale în legătură cu dreptul la proprietate şi cu atât mai puţin asimilau experienţa trăirilor cu posesia materială. Nici măcar nu percepeau tăgă-

duirea timpului ca pe un păcat elementar. Însă, pe mare, locul de convieţuire este mai îngust şi zările infinite, timpul însuşi cunoaşte o altă trecere, gândurile nu prea mai sunt întrerupte de scopuri imediate, iar privirea are privilegiul de a străbate întinderi superioare altor împrejurări.

Cu atât mai dificil este momentul despărţirii bruşte de calm şi de infinit, când valuri trezite din tărâmurile de dedesubt se ridică doritoare să se răzbune pe lungile lor perioade de recluziune şi încearcă să înşface tot ce pot apuca pentru a duce cu ele în Împărăţia de Jos, într-o altă recluziune, de care ştiu că nu vor scăpa. Nici expediţia Geographului n-a fost scutită de mari furtuni şi, luptându-se cu marea, marinarii de pe corabia Păgânului se întorceau cu şi mai mare ardoare la Profet, implorându-l să-i mai cruţe o dată şi să-i lase să se întoarcă în patrie, lângă cei dragi. Niciodată ca în asemenea momente cruciale, credinţa nu este mai sinceră şi mai intensă. Abia atunci se îndepărtează gândul de la filosofie, devenind instinct pur, iar raţiunea se lasă devorată cu totul de mister. Dacă, în timp ce navigau pe o mare liniştită, vorbele căpitanului lor puteau să le pară izvorâte din bravadă sau din învăţături străine, comportarea lui în clipele-limită lăsa urme adânci: atunci, în acele momente dintre viaţă şi moarte, s-a născut Păgânul. În mijlocul urletelor tunetelor şi sub lumina avertizatoare a fulgerelor, Al Patruzeci şi şaselea nu se ruga, nu-şi făcea procese de conştiinţă, nu stătea de vorbă cu Creatorul. El rămânea şi atunci la fel de cerebral, ţinea mai departe discursuri tovarăşilor săi de drum, deşi vedea că în asemenea condiţii de groază nu-l mai asculta nimeni, râdea de cei ce se rugau cu voce tare, ameninţându-i că nu au nici o şansă de izbăvire, altă lume existând, însă nu pentru ei.

Furtuna se potolea, întinderea de apă se liniştea şi ea, corăbiile se regăseau şi-şi continuau drumul spre Occident, spre marginea vestică a lumii, aflată – în mod simetric – la fel de departe de Ierusalim ca şi cele mai orientale meleaguri străbătute cu picioarele lui de către Geograph. Scăpaţi de pericolul imediat, marinarii se odihneau pe punte şi Al Patruzeci şi şaselea le explica vorbele lui, neauzite şi neînţelese de ei în timpul

primejdiei. Sigur că exista o altă viaţă. Şi nu una, ci o infinitate de vieţi. Ele se întind concomitent şi după traiul nostru, şi înaintea lui, şi o dată cu el. Totul într-o devălmăşie de timp, întrucât tocmai timpul este cel ce nu există cu adevărat; Dumnezeu fiind infinit, şi timpul este infinit, doar oamenii fiind pedepsiţi să orbecăiască în lume cu ochii legaţi, văzând doar atât cât merită fiecare, trebuind să se înţeleagă între ei şi cu ei înşişi, în pofida nenumăratelor încercări ce le-au fost aşezate în cale şi dintre care ei nu le sesizează ca atare decât pe cele materiale şi pe cele mai concrete – înşelându-se şi cu acelea de nenumărate ori. De aceea i-a împărţit Dumnezeu pe oameni după graiuri, după culoarea pielii, după aşezarea în spaţiu şi în vreme. Ar fi prea multă putere pentru un muritor ca, ucigându-l pe un altul, să poată opri astfel în loc timpul chiar şi într-o singură fiinţă. Aşa că timpul real nu există deloc, iar timpul subiectiv, nici el la îndemâna muritorilor, revine în conştiinţa fiecărei fiinţe o dată cu una dintre morţile ei, moarte la fel de aparentă ca şi timpul însuşi: neexistând succesiune, nu există nici naştere, creştere şi distrugere. Aşa că „ne naştem”, „trăim” şi „murim” de nenumărate ori, până ce ORICE IMAGINAŢIE se epuizează în ea însăşi, până la repetiţie. Există şi nu există altă lume şi nu avem de ce ne teme.[1]

Păgânul pretindea că-i „înţelege” pe ceilalţi: îi înţelege tocmai fiindcă le este teamă, iar teama este singurul sentiment cu adevărat pozitiv, un antidot la toate relele cu care am fost blestemaţi. Îi „înţelege”, însă nu poate să-i amăgească: ce rost are să te rogi pentru ceva ce există în aceeaşi măsură în care se găseşte la îndemână şi fiecare alternativă?

---

[1] Fiul Geographului recunoştea, aşadar, că teama este cel mai blând sentiment cu care a fost înzestrat omul, fără ea, fără teamă, neputând exista nici viaţă socială, nici convieţuire de durată, nici măcar un segment din povestea acceptată a omenirii, cea numită de noi „istorie”.

Notă la notă: istoria însăşi, susţinea tot Păgânul, este un desen perceput diferit de la om la om, de la perioadă la perioadă. Şi poate nu numai percepţia este diferită, ci şi desenul însuşi. De ce ar fi el mai static decât toată fluiditatea universală?

Este inutil să speri în altă lume, la fel cum este inutil să te cramponezi de aceasta. Cât timp nu ne vom putea depăşi subiectivitatea, totul este inutil.

Marinarii, oameni simpli şi robi ai unicei lor credinţe, nu-l puteau urmări şi nu doreau să-l urmărească. „Omul, continua Păgânul, dispune de liberul arbitru, însă faptele sale rămân pur teoretice. Nici deciziile extreme, sinuciderea, de pildă, nu au vreun efect real". (Uimitoare este o ripostă a lui F. Francke la afirmaţia lui Emile Durkheim „Fiecare societate are, în fiecare moment al istoriei sale, o aptitudine diferită pentru sinucidere": „Dacă acceptăm lipsa oricărei posibilităţi a evoluţiei, asemenea filosofului de la Basra, atunci fraza lui Durkheim n-are nici un sens nici din punctul de vedere al subiectului, nici din cel al circumstanţelor". „Filosoful de la Basra" seamănă leit cu fiul Geographului... Dar şi alte apropieri au fost făcute: „A trăi în secvenţe disparate înseamnă a trăi, implicit, fără şef şi stat". Iată şi definiţia anarhismului modern! Uimitor ce se putea – totuşi! – spune în plină dogmă creştină şi într-un Islam în ascensiune nestăvilită.)

Şi, din nou, ascultătorii Păgânului, marinari cu o gândire concretă, nu puteau şi nu doreau să iasă din comoditatea frazelor în care s-au născut, cu care au crescut şi au trăit până atunci. Ceea ce le spunea el nu se regăsea, cel puţin într-o formă perceptibilă de ei, în Versetele Sfinte şi ei nu intuiau decât că fiul dregătorului califului nu se purta firesc nici în faţa morţii, nici în momentele de linişte. El a fost văzut calm, ba chiar râzând, când toţi ceilalţi tremurau de groază. Tânărul era un stăpân blând şi înţelegător, oamenii lui nu aveau nici un interes să-l creadă un acolit al diavolului. Dar nici drept un slujitor al lui Mahommed nu se arăta şi nici un credincios al vreunei alte divinităţi ştiute de ei. Al Patruzeci şi şaselea vorbea de Atotputernicul, numindu-l Dumnezeu, şi totuşi marinarii l-au identificat atunci pe căpitanul lor cu numele „Păgânul", şi astfel a rămas el însemnat pe răbojul Celor O Sută.

Cineva, un dregător al unui calif de mai târziu, va pretinde că Păgânul îşi extrăgea ideile din învăţătura lui Silvanus, acel Constantin din Mananali, pe Eufratul Superior, care se pare că

ar fi fost pentru scurt timp unul dintre dascălii fiului lui Husein la Basra. Acel personaj, fondatorul istoric al sectei paulianienilor, n-avea nici o legătură cu misterioasa (şi, se pare, personala) concepţie a Păgânului. Doar comentariile asupra Scripturii îi fac pe amândoi eretici, altfel, sectanţi. N-avem nici un temei să-l considerăm pe Al Patruzeci şi şaselea paulian şi, cu atât mai puţin, unul dintre principalii colaboratori ai lui Constantin din Mananali.

De altfel, după cum se va vedea în curând, Păgânul n-a fost decât „un personaj al unei singure amintiri". Călătoria spre „marginea din stânga a lumii" a reprezentat evenimentul de care nu s-a mai putut despărţi niciodată.

Ceea ce a vorbit Al Patruzeci şi şaselea cu marinarii lui s-a consemnat în jurnalul de bord al expediţiei. Mai puţin în amintirea şi conştiinţa celor ce l-au ascultat. Ei au păstrat mai mult o impresie, un sentiment profund dezagreabil, pe care preferau să nu-l comenteze: demonstraţiile Păgânului despre inutilitate, fie că se refereau la acea aproape imposibil de urmărit „interferenţă a timpurilor şi a lumilor", fie că vorbeau despre lipsa de temei a oricărei tendinţe conştiente, oricărei lucrări şi oricărui vis de mărire, exemplificând pentru analfabeţi cu mărirea şi decăderea imperiilor şi a principilor. Nici cunoaşterea n-ar fi posibilă *ab initio*, întrucât şi cunoaşterea este infinită.

Se pare totuşi că Păgânul a fost un personaj mult mai complex decât s-ar putea trage concluzii pripite din acel nefericit jurnal de bord. O dovadă o reprezintă şi imposibilitatea celor ce au călătorit cu el de a-l caracteriza, ei înşişi recunoscând că porecla pe care i-au găsit-o nu este prea bună, însă că nici n-ar exista o altă aptă de a-l desemna cu adevărat. De ce nu e bun apelativul „Păgânul"? Pentru că Al Patruzeci şi şaselea însuşi pretindea că nu există om care să nu creadă în Dumnezeu, dovedind cu exemple din viaţa intimă a celebrilor filosofi liber-cugetători greci că şi aceştia şi-au construit o teologie proprie, bazată pe multitudinea de superstiţii şi semne secrete de care nu se puteau despărţi şi care le-au călăuzit întreaga viaţă. Marinarii n-au auzit de acei filosofi, nu erau interesaţi de argu-

mentele comandantului lor, îşi aminteau doar de privirea indiferentă, nebună, a Păgânului când stătea pe punte şi râdea de valurile gata să înghită corabia în adâncuri. Da, dar dicţionarul, aşa cum s-a pomenit, nici nu pretinde că un păgân ar fi un ateu, ci îl incriminează că s-ar închina unor idoli sau unor zei străini. Al Patruzeci şi şaselea nu a făcut niciodată referire la o altă divinitate în afara lui Dumnezeu, el n-a iniţiat nici un ritual – fiind la fel de adevărat că n-a practicat nici obiceiurile poruncite de Profet –, nu s-a dezis de nici o autoritate acceptată de ceilalţi şi n-a dat de înţeles că ar fi optat pentru vreun idol străin. Al Patruzeci şi şaselea nu şi-a râs şi nu a combătut niciodată vreo credinţă şi, cu atât mai puţin credinţa oamenilor săi. Însă nici musulman nu era – în nici un caz charidjit, aşa cum se şoptea despre tatăl său. Şi nu era nici un indiciu că ar fi fost evreu sau creştin, ori că s-ar fi închinat vreunei sau mai multor divinităţi dintre numeroasele descrise de Geograph în hărţile ABRAXAS. Nici rob al lui Mahommed, nici necredincios, nici aparţinător al unui alt cult... Aşa ceva nu există! Aşa ceva nu poate fi decât un păgân.

Scribul mai dispune de câteva surse în care crede că l-ar fi descoperit pe Al Patruzeci şi şaselea, dar nu va putea dovedi cu fapte indubitabile corectitudinea intuiţiilor sale. Se ştie, totuşi, că a doua expediţie peste Coloanele lui Hercule s-a bucurat de mult mai mult succes decât prima, poate şi fiindcă autoritatea Geographului Califului nu putea fi pusă la îndoială, iar el n-a participat personal decât la această ieşire în Ocean. Fapt este că, de data asta, pierderile n-au mai fost atât de mari, ba chiar n-au mai fost deloc, toate corăbiile întorcându-se acasă.[1]

Scribul a amintit că Husein a mai rămas aproape doi ani la Basra şi că nu s-ar mai fi întors apoi din bătălia de la Karbala,

---

[1] Cei patru marinari lipsă sunt identificaţi astfel: unul s-a înecat, căzând de pe corabie, al doilea a dispărut în timpul unei furtuni, iar ceilalţi doi au fost azvârliţi în valuri drept pedeapsă pentru nesupunere şi agitaţie împotriva comandantului. (Probabil din porunca Geographului.)

unde şi-a găsit sfârşitul şi Husayn, fiul lui Ali. Dar, până atunci, Al Patruzeci şi şaselea a revenit, deci, şi el la palatul părintesc. Moment din care informaţiile devin tot mai puţine şi se contrazic între ele. Păgânul ar fi rămas încă douăzeci de ani la Basra, înlocuindu-şi părintele, însă purtându-se foarte urât cu oamenii, astfel încât apelativul său şi-a găsit noi valenţe. Aflăm din mai multe surse că personajul ar fi murit în 700 sau în jurul acestui an. Între timp, şi-a întemeiat o familie, având şi aceasta de pătimit de pe urma caracterului imposibil al Păgânului, al cărui fiu, la vârsta de numai zece ani, a fugit în lume. Motiv pentru care au fost pedepsiţi cu moartea mai mulţi slujitori. Firea crudă şi nesimţitoare a fostului copil răsfăţat ar fi ieşit din nou la iveală din Al Patruzeci şi şaselea, profitând că Geographul nu mai era de faţă spre a-şi impune autoritatea asupra sa şi spre a-i înfrâna pornirile insolente. Păgânului nu-i mai putea sta nimic în cale.

Între bătălia de la Karbala, unde se pierde conturul vieţii Geographului, şi până la moartea Celui de Al Patruzeci şi şaselea, scribul a numărat douăzeci de ani. Douăzeci de ani lipsiţi de evenimente consemnate în vreo cronică sau în vreun alt document cunoscut de către scrib. Nici măcar nu se mai poate vorbi despre o continuare a biografiei personajului, ci doar despre decăderea urmaşului lui Husein, urmaş nevrednic şi păcătos. Referirile directe sunt puţine, însă ele identifică un personaj recognoscibil în alte surse, unde nu se mai fac decât trimiteri la maleficul stăpân al Castelului Geographului, care locuia împreună cu o maimuţă bătrână. În sinteză, acele trimiteri se pot grupa în trei categorii:

a) *Momente biografice*. Aici putem aminti doar faptul că Al Patruzeci şi şaselea n-a mai părăsit Basra, însă că a primit numeroşi oaspeţi dintre cei mai ciudaţi. Unora le vindea hărţile cele mai secrete, pe alţii îi povăţuia în privinţa unor expediţii sau a unor războaie, fiind dispus să le furnizeze tainele locurilor respective. În acest fel, se precizează, s-a îmbogăţit foarte tare, întrucât el vindea munca tatălui său oricui dădea mai mulţi bani. E adevărat că nu era avar, cheltuind nesăbuit în orgii cumplite făptuite în locurile interzise ale palatului, locuri păzite

zi şi noapte încă de pe vremea Geographului. Mereu în criză de bani, el l-ar fi trădat nu o dată şi pe Profet, şi pe Calif. Din acest motiv ar fi fost de mai multe ori pedepsit[1], dar ar fi scăpat de fiecare dată şi ar fi recidivat şi mai grav. Sursele cad de acord că, după douăzeci de ani de fărădelegi[2], într-un an rotund, Al

---

[1] Nu se precizează niciodată nici de cine şi nici în ce mod.

[2] Ibn Rufa îi face un portret moral extrem de nefavorabil, insistând însă mai mult pe spectacolele sadice pe care le-ar fi organizat. (După o astfel de orgie sângeroasă şi-ar fi luat viaţa şi soţia lui.) Păgânul, umilindu-şi şi torturându-şi victimele, le ţinea lungi discursuri despre infinitul chinului lor, întrucât neexistând un timp în mişcare, nu se puteau aştepta nici la depăşirea acelor momente cumplite. („Dacă aş porunci să înceteze supliciul vostru – admiţând că aceasta ar fi posibil – ar însemna că el nici n-a avut loc", spunea rânjind Al Patruzeci şi şaselea şi, câteodată, îi ierta pe nenorociţi, încercând să-i convingă că n-au fost supuşi nici unei cazne.)

Dar scribul a găsit şi alte mărturii ale ticăloşiei sale, considerate mult mai grave. Păgânul vindea hărţile strategice chiar şi duşmanilor califului. Delictul cel mai de neiertat a fost acela când i-ar fi oferit nişte cartograme lui Abdallah ibn-Zubyar, nesupusul rival al califului Abd al-Malik. Această crimă supremă, împreună cu vânzarea altor hărţi strategice ale unor ţinuturi disputate din nordul Africii trimişilor imperiali au constituit delicte suficiente pentru a-l pierde. Dar Păgânul, în ticăloşia sa, a reuşit să dovedească la timp că oamenii lui Abdallah ibn-Zubyar erau aşteptaţi într-o ambuscadă, că li s-ar fi luat înapoi desenele şi că, în felul acesta, n-ar fi fost decât sărăcit duşmanul califului de bani şi de oameni de nădejde. Iar emisarii bazileului chiar au fost surprinşi, tâlhăriţi şi ucişi de complicii Celui de Al Patruzeci şi şaselea, un singur bizantin, mutilat, fiind trimis să povestească peste tot întâmplarea. (Amănuntele acestea seamănă într-adevăr cu comportamentul Mâinii Albe, căreia i-au şi fost atribuite respectivele fapte.)

În rest, Păgânul ar fi amăgit numeroşi aventurieri cu hărţile tatălui său, pe acei veşnici fraieri doritori de a descoperi comorile ascunse de cine ştie cine. O sursă afirmă că un înşelat, care i-ar fi dat foarte mulţi bani Păgânului pentru o asemenea corogramă şi care s-ar fi ruinat cu totul în urma acestei tranzacţii, l-ar fi ucis pe ticălos în jurul anului 700. Data coincide cu celelalte descrieri, însă legenda aceasta n-a mai fost confirmată nicăieri.

Patruzeci şi şaselea ar fi murit singur, fără a fi fost jelit de prieteni sau de rude, după ce fiul i-a fugit de mult în lume, iar soţia i-ar fi pierit şi ea cu ani în urmă, istovită de fărădelegile sale. După moartea Păgânului, un incendiu ar fi mistuit Castelul Geographului, transformându-l în cenuşă în cea mai mare parte, dar în întregime în porţiunea lui secretă. Locul ar fi rămas timp de secole pustiu, nici măcar animalele nefiind dispuse să păşuneze acolo.

Simpla descriere a vieţii Păgânului la Basra a suferit, în scurt timp, majore modificări, de la o activitate lucrativă şi o emulaţie spirituală la un cuib de misterioase fapte abominabile. Iniţial, şederea sa a fost comparată cu cei douăzeci de ani ai lui Xenofon de la Scilus, de lângă Olimpia. Dar şi mai mult a fost asemuit cu Epicur în „grădina" sa din Athena. Comparaţiile sunt bine ţintite şi nu întâmplătoare. Amândoi filosofii greci sunt socotiţi atei (chiar dacă ei nu neagă zeii, cum nu l-a negat nici Păgânul pe Dumnezeu). Amândoi au scris mult, ceea ce ne face să credem şi într-o operă pierdută (sau, mai degrabă, distrusă) a Celui de Al Patruzeci şi şaselea. Iar în privinţa paralelei cu Epicur, sare în ochi similitudinea vulgarizării în percepţia populară şi în vorbirea curentă a clasicului elin, ca şi a mult mai puţin cunoscutului său coleg de la Basra, mai tânăr cu un mileniu. (Peste aproximativ încă un mileniu, un alt filosof va avea aceeaşi soartă...) Mai puţin naivă decât preluarea atomismului lui Democrit, învăţătura Păgânului nu a avut nici o şansă de a fi înţeleasă, deşi, mai mult ca sigur, nu acesta a fost principalul motiv al dispariţiei ei.

Şi, astfel, am ajuns la punctul b).

b) *Opera*. Nu ne-au rămas nici cărţi, nici scrisori, nici hărţi şi nici alte documente scrise de pe urma Păgânului. Gândirea sa s-a transmis prin viu grai, însă tot ceea ce s-a păstrat nu reprezintă dovezi de autenticitate, citatele preluate de aiurea putând fi luate în considerare doar raportându-le la fragmentele din jurnalul de călătorie al expediţiei în Ocean, jurnal întocmit de Al Patruzeci şi şaselea însuşi, singura lui „operă scrisă" atestată. Mai există şi dialogul pomenit dintre un creştin şi (probabil) Al

Patruzeci şi şaselea. Tot restul face parte din legendă, din imaginea personajului rău, despre care se povesteau atâtea, dar pe care l-a cunoscut cu adevărat foarte puţină lume. Renumele de „păgân", născut pe puntea corăbiei ce-l ducea în căutarea marginii occidentale a lumii, a influenţat toate judecăţile de valoare ulterioare, până a pleca tocmai de la acel apelativ. Ceea ce nu se potrivea cu „păgânismul" personajului nu era crezut, deci nu era repovestit, deci s-a pierdut. Şi, în mod firesc, caracteristicile de bază ale etichetei aplicate s-au accentuat cu vremea, preluând şi aspecte ce ţineau de concepţia altui timp. La început, luând în considerare însemnările din „jurnalul de bord", se vorbea despre un tânăr bogat şi cult, care, poate, nici nu credea în Coran, deşi nu l-a negat niciodată, care, poate, credea în vreo erezie a creştinismului, întrucât nu l-a amintit niciodată nici pe Iisus sau care, poate, credea în vreun alt eres, pentru că nu numai că-l evoca de multe ori pe Dumnezeu (un Dumnezeu nespecificat), dar se şi îndoia că ar putea exista vreo fiinţă cu conştiinţă lipsită de o imagine, cât de personală, despre un spirit călăuzitor. În sprijinul acestei convingeri, Păgânul amintea numeroasele superstiţii încetăţenite sau intime, toate constituindu-se într-un fel de religie fiindcă presupun tabuuri, mici ritualuri şi gesturi secrete. Şi, fiindcă întotdeauna greşitul întru credinţă a fost cu mult mai aspru judecat decât ateul, şi despre fiul Geographului au început să circule sentinţe tot mai severe şi zvonuri tot mai infamante. Teoria inutilităţii oricărei dorinţe raţionale – Păgânul îndoindu-se că omul poate influenţa în vreun fel viaţa sa, a altora sau a colectivităţii – s-a transformat repede, în percepţia ascultătorilor, în îndemn spre fapte damnate, concluzie ce contravine înseşi inutilităţii totale predicate de Păgân. De aceea, scribul nu va mai insista asupra celor colportate despre gândirea Celui de Al Patruzeci şi şaselea, având certitudinea că prea puţine dintre toate acelea îi aparţin personajului nostru. Totuşi, din câte ne-au rămas din „jurnalul de bord", scribul bănuieşte o gândire coerentă şi originală, o filosofie (de vârf, în privinţa calităţii elevate a ideilor şi a surselor folosite, extrem de variate, deşi

sever selecţionate) potrivită derutei generaţiilor de după neîmplinitul sfârşit al lumii, generaţii descoperind Apocalipsa şi Judecata, însă căutând explicaţii şi în posibilitatea unor subtile lumi paralele.[1] Sigur, ca de obicei, neacceptând din start o concepţie (mai ales abstractă), ceilalţi au ripostat cu argumentul cel mai uzitat: „Dar dacă el crede aşa, de ce trăieşte altfel?" Negaţie cât se poate de falsă, oamenii neînţelegând, în primul rând, cum „crede el aşa" pentru ca să poată aprecia parametrii traiului său. În fond, sectorul interzis din Castelul Geographului de la Basra reprezintă o excelentă metaforă pentru întreg secolul al VI-lea: secolul unui sfârşit nemărturisit şi al unui început şovăielnic. Trecutul murea asemenea unui animal ascuns în fundul vizuinei, iar noul îşi dorea o naştere ca orice naştere: în spatele unor uşi închise; apoi, după ce va izbândi, istoria se va scrie – ca întotdeauna – retroactiv.

Neîndrăznind să reconstituie fără mari riscuri învăţătura Păgânului, scribul consideră al patruzeci şi şaselea capitol al ciclului drept un semieşec.

c) *Legenda.* Apocrifă sau nu, o trimitere extrem de binevoitoare a Papei Sergiu I (originar din Siria şi – se pare – cunoştinţă personală a Păgânului) face foarte probabilă prezumţia unei istorii în mişcare tot mai nefavorabile Celui de Al Patruzeci şi şaselea. La Basra, după dispariţia lui Husein, Castelul Geographu-

---

[1] Şi numeroasele schisme între arabi au dus la coruperea până la ilizibil a gândirii Păgânului: fiecare sectă îi atribuia Celui de Al Patruzeci şi şaselea păcatele adversarilor, aşa cum au fost aceste păcate percepute de secta respectivă. Apoi, primul ascet mistic, Hasan al-Basri, ar fi frecventat şi el Castelul Geographului. Nimic din pietatea şi din Judecata de Apoi în care credea acesta nu se regăseşte în ceea ce ne-a rămas din învăţătura Păgânului. Disensiunile trebuie să fi pornit deja din timpul vieţii personajului.

Nici renumele sectorului interzis din reşedinţa moştenită a Celui de Al Patruzeci şi şaselea nu a fost în măsură să-i îmbunătăţească faima noului stăpân al locului. Activităţi tainice şi invitaţi ciudaţi (suspecţi) măreau credibilitatea oricăror ipoteze. (În „Istoria Mâinii Albe" de E. Knack, locul este pomenit în două rânduri.)

lui îi revenise fiului acestuia.[1] Faima de atelier de creaţie şi de loc de cercetare ştiinţifică era tot mai des înlocuită de renumele mult mai puţin select al unei negustorii de hărţi şi al unui magazin de suveniruri din lumea întreagă. Însă, printre palmieri, în mijlocul acelor obiecte aduse din călătorii, nu se aflau numai piese exotice decorative, ci şi plante cu însuşiri damnate, dătătoare de stări halucinogene, „înnebunitoare", precum şi însemne ale unor culturi diavoleşti. Într-un loc de mare avânt al tinerei culturi islamice, castelul era stăpânit de un *altfelgânditor*, de un individ propagând o învăţătură cu totul nestimulativă, de un păgân. Adăugând la aceasta şi misterioasele proceduri impulsionate de plantele aduse din Asia, proceduri constituindu-se în petreceri obscene, asemănătoare unor ritualuri orphice (de care lumea îşi mai aducea foarte vag aminte), renumele locului nu putea decât să scadă continuu. Deşi scindată în secte, învăţătura severă a Profetului se consolida fără încetare şi la Basra, iar faima Celui de Al Patruzeci şi şaselea devenea, în mod firesc, tot mai negativă: Păgânul nu îmbrăţişa practicile religioase ale Islamului, el deţinea o poziţie socială cât se poate de neclară, activităţile îi erau cunoscute de tot mai puţini oameni. Orice era potrivit să se spună despre el. Să contrazici un zvon nu era mai puţin riscant decât să-l lansezi.

Se pare că Al Patruzeci şi şaselea n-a mai părăsit Basra de la revenirea sa din unica expediţie la care a participat. Probabil că şi-a format un grup de apropiaţi cărora să le poată împărtăşi ideile sale. Despre ultimele două decenii ale veacului al şaptelea nu mai ştim în privinţa lui nimic, în afară de zvonurile unor

---

[1] Ce i-a lipsit lui Husein în castelul lui de vis? Avea acolo totul, el care fusese alintat de către arabi drept „favorit al lui Allah". Cu toate acestea, Geographul avea să părăsească şi pentru ultima oară raiul său, conştient că un război implică ameninţări şi primejdii maxime. Ce mobil ascuns poate determina un om fericit să accepte un asemenea risc? Iată o întrebare care depăşeşte cu mult puterea de înţelegere a bietului scrib. „Sufletul fiecărui individ e o taină ce se deschide doar în faţa lui Dumnezeu. Poate de aceea ne înţelegem atât de greu pe noi înşine şi aproape deloc pe cei din jur." Afirmaţia îi aparţine chiar lui Husein.

legende tot mai răuvoitoare. Întrebarea care se pune este cum de n-au intervenit severele autorităţi în Castelul Geographului, cum de au permis ele acolo dezvoltarea unei mistici atât de străine. Poate că au mai sosit la Basra şi pe mai departe demnitari trimişi să procure hărţile unice ale unor locuri ce trebuiau apărate şi ale altor locuri ce trebuiau cucerite. Poate că aceşti demnitari nu se loveau de realitatea născută treptat din legendă. Poate că aceşti demnitari îl mai apărau pe fiul Geographului. Poate că zvonurile s-au dezvoltat mai lent şi au circulat mai încet. Să ruinezi un renume ca acela de care se bucura Castelul Geographului nu se poate face prea repede. Poate că majoritatea zvonurilor au izbândit abia la începutul veacului următor, atunci când palatul fusese distrus de un incendiu, când Păgânul murise, când realitatea nu mai avea cum să se apere şi doar amintiri fantastice, asemenea celor legate de bătrâna maimuţă, mai alimentau legenda.

Moartea personajului la un an rotund poate fi încă un semn al aproximaţiei mitului. Rămâne de decelat ce s-a spus înainte de acel an şi ce după el. Biografia Celui de Al Patruzeci şi şaselea este o biografie „de trecere". Ea i-a oferit scribului extraordinarul cadou de a i-l dezvălui pe fiul Geographului şi pe tatăl Celui de Al Patruzeci şi şaptelea, păstrând, astfel, şirul neîntrerupt.

Pe de altă parte, biografia aceasta pare (şi chiar este!) incompletă din toate punctele de vedere. Prin sine însăşi, ea nu ne oferă prea multe amănunte nici despre erou, nici despre cei ce au intrat în legătură cu el. Dacă n-ar fi fost acel „jurnal de bord" atribuibil în bună măsură protagonistului, n-am fi ştiut mai nimic despre Păgân. Nici în bibliotecile extraordinare de la Lerins şi de la Ferme zu Chiuso, scribul n-a găsit nici o completare la subiect. Sugestia blândului şi eruditului părinte bibliotecar de la Ferme zu Chiuso cum că viaţa şi lucrările Păgânului ar fi fost obliterate în mod intenţionat de către arabi, întrucât Al Patruzeci şi şaselea putea fi considerat unul dintre ereticii timpului, poate fi luată şi ea în seamă. Scurta întrepătrundere cu Islamul se termină, deocamdată, aici. Al Patruzeci şi şaselea

reprezintă panta foarte abruptă a prăbuşirii strălucitului renume al unei familii ilustre. Fiul său va desăvârşi întru totul căderea.

Dar, întorcându-ne la puţinul păstrat din învăţătura Păgânului, există urcare şi prăbuşire în lumea plutind într-un timp incert, un timp nereprezentând decât o pedeapsă divină şi o încercare? Aşezarea într-o succesiune oarecare a faptelor este astfel cu totul aleatoare, căderea putându-se confunda cu urcuşul, iar urcuşul cu prăbuşirea. Prin consecinţă, gândirea Păgânului poate fi folosită drept o scuză a vieţii personajului însuşi şi a muncii neizbutite a scribului. La fel cum şi acestea, la rândul lor, pot constitui scuza gândirii Păgânului.

Printre palmieri, probabil în locul unde a fost odată Castelul Geographului, se află un monument funerar ciudat: pe un zid de stâncă, deasupra unei guri de peşteră, stă scris: „În moarte fiind, suntem vii". (Este evident o parafrază a lui Notter la dictonul acestuia – contemporan cu Al Patruzeci şi şaselea – *Media vita, in morte sumus*, „În viaţă fiind, suntem morţi".) Locul se numeşte şi azi „Mormântul Păgânului" şi reprezintă un lăcaş funebru în spiritul practicilor primitive persane. Faptul că inscripţia s-a păstrat perfect lizibilă vreme de atâtea veacuri ar reprezenta încă o confirmare, ar spune Păgânul, că timpul nu există. „În moarte fiind, suntem vii" scrie pe acest mormânt. Nici un nume. Nici un an.

AL PATRUZECI ȘI ȘAPTELEA
– Levantinul –
(683-750)

În care umbra se desparte de viața
unuia dintre Cei O Sută

Cadrul vieţii Celui de Al Patruzeci şi şaptelea a fost anticipat de scrib în cursul biografiei Păgânului. Iată câteva extrase din acel text:

„...influenţa proastă avută asupra urmaşilor săi direcţi, aruncându-i (pe aceştia) atât de jos, încât *au trebuit să treacă generaţii* până să găsim un nou reprezentant al Celor O Sută în elita cetăţilor pe care le-au colindat."

„În felul acesta, s-a îmbogăţit foarte tare, întrucât el vindea munca tatălui său oricui dădea mai mulţi bani..." etc., dar nu era avar, făcea orgii cumplite. „Mereu în criză de bani, el l-ar fi trădat nu o dată şi pe Calif, şi pe Profet. Din acest motiv, a fost de mai multe ori pedepsit." (Nu ştim nici de cine, nici în ce mod.)

„Al Patruzeci şi şaselea moare singur şi nejelit de nimeni. Fiul îi fuge în lume (copil fiind), slujitorii vinovaţi sunt ucişi. Soţia a murit şi ea cu ani în urmă. Apoi arde şi castelul, sectorul

interzis în întregime. Locul rămas a fost ocolit timp de secole până şi de animale."

„Scurta întrepătrundere cu Islamul se termină, deocamdată, aici."

„Al Patruzeci şi şaselea reprezintă panta foarte abruptă a prăbuşirii strălucitului renume al unei familii ilustre. Fiul său va desăvârşi întru totul căderea."

Rar, foarte rar, au încăput în paginile consacrate părinţilor atâtea date utile pentru încadrarea vieţii fiilor. Să fie o nouă viziune asupra continuităţii în acel secol al VII-lea, când între Heraclius şi Carol cel Mare, personajele stau aliniate şi traversează un defileu întunecos, încât trebuie să se ţină de mână pentru a nu se rătăci cu totul? De pe malurile abrupte ale strâmtorii năvălesc, fără contenire, noi primejdii peste şirul ce trece temător: oamenii merg înainte fiindcă sunt mânaţi din spate de alţii, fiindcă nu pot coti nici în stânga şi nici în dreapta. Pericolele sunt nesfârşite şi imposibil de văzut în beznă. Degeaba îţi ţii locul în şir, căci apar momente când ritmul de deplasare se schimbă şi atunci rişti să fii călcat în picioare. Împăraţii şi papii sunt departe, victoriile împotriva duşmanilor de la fruntarii sunt iluzorii, barbarii se prăvălesc peste lumea istorică fără încetare, mereu noi şi noi seminţii apar nesătule la orizont. Marginile lumii, împinse mult mai departe de către Geograph, nu dovedeau decât că numărul celor ce urmau să mai pogoare peste Imperiu era atât de mare încât, chiar dacă fiecare bătălie împotriva noilor veniţi s-ar fi terminat cu pierderi de „unu dintr-ai noştri faţă de o sută dintr-ai lor", preţul în curând n-ar mai fi putut fi plătit. „Ai noştri sunt câţi sunt, *ei* vor fi întotdeauna fără de sfârşit..." Ca să nu se piardă totul, tatăl mergea înainte, cu mâna fiului pe umărul său? Greu de crezut. De prea multe ori şi mâna fiului reprezenta o ameninţare. Departe, acolo unde magma incoloră a şirului din defileu nu constituia o primejdie imediată, pe înălţimi, mai-marii zilei se succedau într-un ritm greu de urmărit de jos, iar schimbările erau sângeroase şi pline de satisfacţia bestialităţii. Cei mai mulţi dintre suverani au trebuit să plătească prin schingiuirea trupului şi a sufletului lor şi ale

urmaşilor (dacă nu chiar aceştia îi urmau la rând). Bolta era din nou acoperită de un Olimp cu personaje la fel de crude ca acelea din Elada. Sau ca acelea din Biblie. Doar că zeii păgâni puteau fi rostiţi timp de zeci de generaţii, pe când mai-marii zilelor din vremea Celui de Al Patruzeci şi şaptelea erau atât de efemeri, încât cine să le ţină minte numele?

Iată, scribul a ajuns la punctul în care istoria părea să se prăbuşească: de la Heraclius şi până la Carol cel Mare, totul s-a dovedit a fi posibil. Primii califi şi Carol Martel au fost nişte jaloane într-un timp care – poate ca niciodată în vremea Celor O Sută – parcă a împins succesiunile spre pragul după care nu se mai află decât neantul. Sfârşitul lumii, atât de des invocat şi de atâtea ori amânat, sfârşitul lumii părea să fi venit (din nou).

Şi, totuşi, prin defileul îngust au continuat să se perinde alte şi alte generaţii. Chiar dacă şi-a luat de foarte tânăr mâna de pe umărul tatălui său, fiul Păgânului n-a frânt şirul.

Mai amintea scribul: „Al Patruzeci şi şaselea a stârnit spiritele, a intrat în limbajul comun, a fost afurisit, numele i-a fost interzis de mai multe ori, din mai multe pricini". De un asemenea personaj ar trebui să se ocupe literaţii. (Şi s-au şi ocupat...) Pentru un simplu biograf, lucrurile sunt nesigure şi aşternerea lor pe hârtie de multe ori îl descalifică. Fiul, fugind de renumele tot mai apăsător al tatălui, s-a ferit la timp să fie înghiţit de acel nor dens şi în mişcare.

Primii săi ani, petrecuţi printre palmierii de la Basra, au reprezentat nişte secvenţe de care Levantinul îşi va aduce aminte ca despre un vis sau ca despre o poveste auzită de la alţii. De Al Patruzeci şi şaselea, care i-a fost tată, nu-şi putea aduce aminte: umbra pe care o căuta se spărgea mereu în mii de ipostaze şi nici una nu semăna cu cealaltă. Păgânul avea momente de mare duioşie faţă de urmaşul său, doar că ele nu se manifestau ca la alţi părinţi. Al Patruzeci şi şaselea îl ţinea pe fiul său în mâini, departe de corp, pentru a-l vedea şi pentru a-i putea vorbi despre incongruenţa timpului, despre faptul că dacă descendentul acceptă că are un ascendent, atunci acceptă implicit şi scurgerea vremii, ceea ce – evident! – nu reprezintă decât o

himeră. Aşa că fie nu există mai multe generaţii, fie acestea vor rămâne veşnic în starea convenţională de bătrâneţe una, de maturitate a doua şi de copilărie a treia. Până la urmă, Levantinul a rămas pentru tatăl său – şi a fost tratat ca atare – drept veşnicul prunc. De aceea, spunea stăpânul castelului, băiatul nu are rost să fie chinuit cu învăţătura (dacă tot nu-şi va depăşi niciodată starea de copil), poruncă pe care a dat-o poate şi fiindcă îşi iubea cu adevărat feciorul şi-şi aducea în memorie anii, înfrumuseţaţi de amintiri, când îşi putuse permite totul, şi anii groaznici, când trebuise „să recupereze", să înveţe zi şi noapte să supravieţuiască fizic şi psihic. Chinul acela a fost îngrozitor şi „inutil".

Dar acelaşi părinte persista în amintirea fiului său şi în scene cumplite de dezmăţ, scene la care îl lua de mic – tocmai în virtutea faptului că nu credea în „mic" şi în „mare". Scenele acelea, petrecute mai ales în sectorul interzis, nu reprezentau numai orgii. De multe ori, petrecerile degenerau în adevărate măceluri; alteori, tatăl se umilea în fel şi chip în faţa câte unui străin de la care spera să obţină bani, atunci când – nu de puţine ori – cheltuise o avere cu o săptămână înainte şi se pomenise lefter. Se mai întâmpla ca Păgânul să invite la chiolhanurile sale personaje sosite de departe, necunoscute de servitorii casei, personaje ce-l jigniseră cine ştie când pe amfitrion şi care fuseseră poftite pentru împăcare. Însă reconcilierea nu a avut loc decât foarte rar. De obicei, gazda se răzbuna cumplit pe duşmanii săi atraşi în capcană, pretinzând că, neexistând o evoluţie a acţiunilor sau a sentimentelor, nu exista nici posibilitatea ca dintr-un inamic să faci un amic. În acele momente, Păgânul părea nebun, şi poate că şi era.

Câteodată, tatăl făcea experimente pe fiul său, arătându-i desene de pe hărţi ABRAXAS şi înspăimântând copilul cu poveşti îngrozitoare. El pretindea că astfel nu face decât să-l călească pe Levantin în faţa fricii, întrucât termina fiecare dintre acele „lecţii" cu concluzia că dacă primejdia nu se află de faţă, ea nu va putea veni niciodată, însă chiar dacă este prezentă şi nu loveşte, nu va mai apuca vreodată s-o facă. O asemenea educaţie n-a mai primit nici un copil, recunoştea părintele său,

„este o educaţie pentru prezent, singura eficientă, atâta vreme cât numai prezentul există". (Asta în timp ce mai toţi profesorii nu-şi torturează pupilii cu educaţia decât pentru viitorul iluzoriu...) În numele educaţiei „sale", Al Patruzeci şi şaptelea a fost supus şi altor exerciţii, mai dure, se pare, mama şi unii servitori îndrăznind câteodată să-l apere. Dar acesta era un lucru tot mai primejdios: cu cât îmbătrânea, Păgânul devenea tot mai nebun şi suporta tot mai greu până şi cea mai mică greşeală în executarea ordinelor sale. Să i te opui (cu bună ştiinţă!) devenise un risc major.

Norocul consta în faptul că dementul stăpân nu-şi căuta decât arareori copilul – conform principiului că „tot ceea ce nu este de faţă nu există decât în imaginaţie", după cum pretindea. Aşa că puteau trece luni mai liniştite, perioade lungi, cât băiatul creştea ascuns şi în linişte. Atunci l-a învăţat mama să scrie şi să citească, să numere şi să cânte. Mai mult nu ştia nici mama. Însă chiar şi acele răstimpuri erau trăite de prunc şi de cei din jurul lui ca nişte perioade de conspirativitate, perioade ce puteau fi oricând descoperite şi pedepsite. Lucru ce s-a şi întâmplat de câteva ori, o dată tatăl pedepsind cumplit un servitor, cel pus să supravegheze „vremea copilului". Până şi mama fusese altă dată victima unei asemenea manifestări de nebunie a Păgânului. Pe urmă, s-a mai întâmplat ca mamă şi copil să trebuiască să asiste la unul dintre „spectacolele" din sectorul interzis. Acestea nu mai aveau nici o trăsătură comună cu eruditele simpozioane lunare din casa Geographului, simpozioane la care veneau invitaţi şi neinvitaţi din cele mai îndepărtate regiuni ale ţării şi unde învăţătura orientală discuta paşnic şi plăcut cu cea occidentală. Disputele de idei, muzica, mâncărurile şi sucurile răcoritoare fuseseră înlocuite cu certuri, prost gust, orgii, vin şi sălbăticie[1]. Când nu era preocupat să cerşească bani de la câte un invitat sau când nu se desfăta chi-

[1] De la arabi, Păgânul a preluat cutuma că un bărbat poate avea mai multe soţii şi oricâte amante. Practică foarte uşor adaptabilă şi „teoriei veşnicului prezent". Dar din atâtea legături, scribul nu ştie ca Al Patruzeci şi şaptelea să fi avut fraţi sau surori vitrege.

nuindu-şi un duşman adevărat sau închipuit – atras în cursă –, certurile porneau de la încăpăţânarea amfitrionului de a duce până la ultimele limite teoria sa despre iluzia timpului, iluzie aruncată asupra oamenilor ca un văl des de către un Dumnezeu supărat. Dacă timp nu este, dacă evoluţie nu este, nici mişcare nu este şi totul nu se rezumă decât la o clipă eternă înzestrată cu conştiinţa unui trecut mincinos şi a unui viitor la fel de himeric.

Să trecem peste acestea. Mama a murit într-o asemenea „demonstraţie", mânată la moarte de propriul ei soţ, care o şi iubea în felul lui. Copilul, martor al scenei, s-a îmbolnăvit grav. Zăcu aproape doi ani în pat, apoi, când se întremă, recuperă şi el, asemenea tatălui său în copilărie, „vremea irosită". (Poate că de la acei ani de disciplină exagerată să-şi fi tras şi Păgânul teoria în legătură cu inexistenţa vremii. Ca o revoltă profundă împotriva acelui timp ce i se spunea mereu că trebuie recuperat.) Numai că Al Patruzeci şi şaptelea n-a recuperat lipsa de învăţătură, ci doar stricta dezvoltare fizică. El a crescut brusc, umerii i s-au lăţit văzând cu ochii, muşchii i s-au oţelit. La vârsta de zece ani era suficient de puternic pentru a se putea întrece la trântă cu orice bărbat. Atunci, profitând de o mahmureală a tatălui, socoti că e destul de matur pentru a putea fugi în lume.

„Educaţia" primită de la Păgân îşi făcu efectul asupra fiului său: brusc, acesta se pomeni în mijlocul vieţii total nepregătit pentru a o înfrunta. În primul rând că băiatul a plecat de acasă fără a-şi lua cu el bani sau obiecte de valoare, servitori, prieteni sau sfătuitori. El doar şi-a luat lumea în cap şi, în clipa când s-a aruncat în aventura fără de întoarcere, s-a văzut în situaţia unui naufragiat luptându-se cu valurile, preocupat să nu fie înghiţit de mare şi mai puţin interesat dacă ţărmul profilat în zare reprezintă un ostrov nelocuit sau dana unui port înfloritor şi prieten. Această stare de a fi mai tot timpul obligat să se preocupe de moment, fără a apuca să cântărească viitorul (ca în teoria ideală a Păgânului), l-a urmărit multă vreme. Când ţi-e foame, nu te mai gândeşti la frumuseţe, ci cauţi de mâncare; când ţi-e

sete, nu te mai apropii – muritor nevolnic – de Dumnezeu decât spre a-i cere apă; când ţi-e frig, cauţi căldura asemenea oricărui animal. Însă pentru toate astea trebuie să-ţi fie foarte foame, foarte sete sau foarte frig. Levantinului i-au fost date toate la un loc şi fiecare separat. Tot mai des, Al Patruzeci şi şaptelea nu-l mai socotea pe tatăl său nebun, aşa cum îi tot auzise pe cei din jur referindu-se în şoaptă la stăpânul castelului. Viaţa părea să-i dea dreptate Păgânului.

Fără un ţel, fără o recomandare, fără o meserie, fără un ban şi fără o identitate dovedibilă, băiatul rătăci prin lume cu singurul gând de a se îndepărta cât mai repede şi cât mai decisiv de Basra, spre a nu putea fi prins din urmă de servitorii tatălui. În această fugă prost pregătită şi lipsită de repere, Al Patruzeci şi şaptelea avea de partea sa doar trupu-i extrem de bine dezvoltat şi o sănătate ce a erupt din plin după anii de zăcut la pat.

Itinerarul exact al fugii spre Occident al fiului Păgânului este imposibil de reconstituit azi, personajul însuşi plângându-se mai târziu că vremea aceea din viaţa sa a fost o vreme a spaimelor şi a bâjbâielii. Timpurile bune, trăite încă de bunicul său, celebrul Geograph, trecuseră şi păreau apuse pentru vecie. Husein mai putuse cutreiera cercul pământesc al hărţilor sale în lung şi în lat, o escortă armată îţi era pe atunci necesară mai degrabă pentru a te simţi tu în siguranţă decât pentru a te folosi efectiv de ea împotriva unor întâlniri neplăcute. Însă chiar şi drumurile acelui bunic au ajutat la împărţirea Terrei. Marea nu mai era un lac imperial, arabii atacau convoaiele bizantine, iar romanii îi atacau pe arabi. În loc să se deschidă, lumea se împuţina vizibil, năvălirile neîncetate ale unor popoare străine, precum şi ciudata faună/floră descrisă de exploratori, totul parcela Pământul şi îl făcea tot mai nesigur. Iar parcelele deveneau tot mai mici. Tot mai strâmte. Ca nişte celule de închisoare.

Prima problemă de care s-a lovit Levantinul a fost că în nici un caz nu se putea străbate un drum de unul singur. El a trebuit să se alăture primei caravane dispuse să-l ia fără să se intereseze de identitatea lui şi fără a-i pune anumite condiţii. Pe de altă parte, nici băiatul nu putea risca să se alăture unor drumeţi ce

nu aveau de gând să se îndepărteze suficient de Basra, dar nu putea pretinde nici de la călători o altă direcţie a deplasării. În fond, lui nu-i păsa încotro se îndrepta, în măsura în care se prefigura o şansă de a-şi pierde suficient de repede urma. Însă, în curând, mersul acesta în zig-zag se dovedi total neproductiv: mai întâi că deplasarea era prea înceată, cu nenumărate popasuri şi într-un ritm impus de nişte oameni ce păreau că nu se grăbesc niciodată, în al doilea rând că se întâmpla ca, schimbând caravana, băiatul să se pomenească – nu o dată – că nimerea în locuri şi în localităţi pe unde a mai fost nu de mult. Drumul i se învârtea în cerc.

Atunci a început să caute tovarăşi de călătorie plecaţi spre ţinte sigure şi mult mai îndepărtate. Dar, deşi pare aproape incredibil pentru un om a cărui copilărie s-a desfăşurat în cel mai important „institut geographic" al timpului său, nepotul lui Husein constată că nu este capabil să aprecieze un itinerar fiindcă îi lipseau cele mai elementare noţiuni toponimice. El întreba unde se pregăteşte să plece un anumit grup, se încredinţa că este acceptat, după ce şi-a oferit puterea muşchilor pentru a ajuta la căratul bagajelor şi al merindelor, însă nu putea aprecia după numele de localităţi dacă acelea erau mai apropiate sau mai îndepărtate de Basra, dacă ele îi puteau oferi o bază de plecare către un loc mai sigur sau dacă, odată ajuns acolo, nu va mai putea accede decât într-un teritoriu sălbatic, în caz că nu va dori să se întoarcă iarăşi acolo unde tocmai se afla. Măcar una dintre numeroasele hărţi străbune de ar fi luat cu el! – se tot certa băiatul, deşi, atunci când reuşea să consulte o hartă a cuiva (probabil că o hartă provenind tot din Castelul Geographului), nu era în stare să se orienteze pe ea.

Levantinul auzise de acasă despre campaniile arabe din Munţii Atlas, îşi închipuise că va putea însoţi o asemenea expediţie şi cercetase planşele ABRAXAS ale acelui colţ de lume. Dar de unde să iei exploratorii, când el nu întâlnea în cale decât negustori cărându-şi marfa dintr-un loc într-altul, oşteni escortând câte un demnitar sau hoinărind pur şi simplu prin ţară, ştiind că lumea e a lor, precum şi oameni sfinţi aflaţi în pele-

rinaje sau în misiuni religioase. Cei ce măcar păreau grăbiţi nu acopereau decât distanţe scurte şi precise. Ceilalţi, hotărâţi să îndrăznească mai departe, pierdeau în cea mai mare măsură noţiunea timpului, proporţional cu spaţiile tot mai nedefinite. Aceştia făceau popasuri îndelungate, fiind greu să-i mai urneşti din loc. Despre călători dispuşi să traverseze întreaga hartă dintr-un colţ în celălalt nici nu putea fi vorba.

Itinerarul neregulat al Celui de Al Patruzeci şi şaptelea îl ducea când într-o civilizaţie, când într-alta. La Carella a adăstat vreme de câteva luni la mânăstire. Câteodată i se părea că decorul aduce puţin cu cel din sălile de lucru din sectorul interzis al Castelului Geographului şi Levantinul avea impresia că a dat de atmosfera de lucru din acel loc pe vremea bunicului său. Doar groaza celor trăite la Basra îl împiedică să se călugărească şi el. Aici întâlni un monah care copia de patruzeci de ani operele sfinte, încercând să realizeze un dicţionar biblic. Fratele Ambrosius nu era încă foarte bătrân, n-avea decât vreo cincizeci şi cinci de ani, însă se bucura de stima tuturor.

– De patruzeci de ani, fratele Ambrosius lucrează neîncetat la măreaţa lui menire, îl lăuda stareţul, ori de câte ori conducea străini prin mânăstire.

La Carella, Al Patruzeci şi şaptelea învăţă disciplina şi ierarhia monahală.

– De ce nu a ajuns fratele Ambrosius episcop? se minuna copilul, aflând mereu alte şi alte fapte de cinste ale călugărului. Dacă de patruzeci de ani duce o viaţă de sfânt, fie că nu este răsplătit un asemenea trai, fie că nu i s-a făcut dreptate monahului pe pământ, fie că există un alt fel de ridicare în grad a ierarhilor.

Episcopul însuşi l-a chemat pe Al Patruzeci şi şaptelea şi l-a lăudat pe fratele Ambrosius. Însă acela a rămas tot simplu călugăr, nici măcar egumen n-a ajuns. Cu ochii miopi, fratele Ambrosius abia mai vedea să scrie.

– Ai vrea să fii episcop? l-a întrebat băiatul.

Călugărului i-au mijit în privirea palidă câteva scântei stinse:

– De patruzeci de ani scriu zi de zi şi nu o să apuc să-mi termin lucrarea, spuse şi se grăbi să mai adauge câteva litere la manuscrisul pe care-l avea în faţă.

Levantinul n-a reuşit niciodată să afle cum se devine ierarh.

Fiul Păgânului se afla într-o încurcătură teribilă, fiind tot mai înspăimântat că-l vor ajunge din urmă trimişii tatălui său, părându-i-se tot mai evident că locurile îl ţin prizonier şi că nu se va găsi soluţia de a pleca departe.

După un timp nesfârşit, pe care el însuşi nu l-ar fi putut evalua, izbutise să ajungă totuşi la Alexandria. Oraşul era atât de mare, încât episcopul francez Avaulf ne-a lăsat o mărturie uimită conform căreia nu i-a fost suficientă o zi întreagă pentru a-l putea traversa. Aceeaşi impresie i-a lăsat-o Alexandria şi foarte tânărului călător: prin metropola africană, Levantinul se simţea ca în jurul Basrei. După evacuarea oraşului de către bizantini, într-un început de toamnă cu aproximativ o jumătate de veac în urmă, Alexandria devenise un centru arab eclectic, unde fiecare cartier vorbea o altă limbă, iar zeii adoraţi difereau de la stradă la stradă. Din ceaţa creierului Celui de Al Patruzeci şi şaptelea răsări tot mai pregnantă amintirea Babilonului. Tânărul, deşi plecat de atâta vreme dintr-un alt centru al lumii arabe, nu părăsise încă niciodată cu totul acea lume şi în nici un caz pentru destul timp ca să apuce s-o uite. Şi Alexandria făcea parte din acelaşi univers, doar că oraşul era prea mare şi alte nenumărate seminţii se mai îmbulzeau în el.

Se pare, totuşi, că fiul Păgânului a rămas prea multă vreme în capitala Africii sau, cel puţin, că-şi aducea mereu aminte de acel popas din fuga sa. Numele „Levantinul" de aici trebuie să i se fi tras. Cuvântul provine din participiul lui „levare" (a se scula şi, prin extensie, a răsări) şi se referă la cineva venit din Orient (de la răsărit). Dacă în timpul Imperiului Otoman, acest Orient reprezenta Turcia asiatică, levantinul timpuriu era urmaşul unui european stabilit în Africa. Ceea ce nu se potrivea Celui de Al Patruzeci şi şaptelea, el nefiind urmaşul, ci chiar întâiul venit (cel puţin de o vreme) la Alexandria. Mai târziu, părăsind Africa

şi ascunzându-se în Europa, el nu găsi nici o raţiune de a-şi trăda originile asiatice: astfel s-a născut legenda că s-ar trage dintr-o familie creştină ajunsă încă înainte de evacuarea Alexandriei de către bizantini în metropola Africii. Dacă în modul acesta a încercat Levantinul să-şi şteargă trecutul, înseamnă că, pe vremea lui, termenul încă se referea mult mai puţin la Orient decât la europenii stabiliţi în regiunile cucerite de Islam.

Însă Al Patruzeci şi şaptelea se simţea foarte singur la Alexandria, iar oraşul se dovedea într-adevăr mult prea mare. În doar câteva săptămâni şi-a dat seama că nu are nici un viitor în acel loc: zilele de început, când fiecare imigrant neaşteptat de nimeni se simte deznădăjduit şi lipsit de perspective au trecut sau, mai bine spus, au intrat în obişnuinţă. Nici un reper, nici un obicei, nici unul dintre vechile tabieturi nu se lăsau recunoscute în noul său oraş de reşedinţă. (Dar cine îl obliga să rămână acolo? Băiatul hoinărise luni îndelungate, fusese de mai multe ori în pericol de a se învârti într-un cerc prea apropiat de Basra, de care fugea, a ajuns într-un punct aglomerat, unde era greu să fie recunoscut, greu să fie găsit, unde nimeni nu se interesa de încă unul dintre miile de vagabonzi ce veneau anual în clasica cetate a civilizaţiei. Neversat în descifrarea hărţilor – printre care crescuse –, Al Patruzeci şi şaptelea avea totuşi cunoştinţele generale ale oricărei fiinţe gânditoare, care auzise de Alexandria şi de Alexandru cel Mare, care crescuse cu diferitele versiuni ale basmelor despre celebrul împărat şi care, chiar dacă nu ştia exact unde se găseşte pe Pământ oraşul african al acelui suveran mitic şi apostol al Coranului, era măcar la curent cu faptul că locul respectiv este aşezat undeva departe în vest, pe malul de miazăzi al Mării Centrale. De acolo, odată atât de greu ajuns, unde să mai meargă? Ce alt ţărm îi oferea mai multe speranţe de viitor? Mai ales că Levantinul nu făcuse decât să fugă de un trecut înspăimântător şi nu avusese încă vremea necesară spre a se angaja în vise concrete pentru viitorul concret.)

În primul şi în primul rând, băiatul (de unsprezece ani?), chiar dacă era foarte bine dezvoltat fizic şi putea pretinde că

este cu câţiva ani mai matur, suferea de singurătate. Îi lipsea un tutore, un sfătuitor, un confesor, un sprijin, un suflet căruia să-i mărturisească uimirile ce-l copleşeau la tot pasul şi disperarea ce le urma. Oricât de atletică i-ar fi constituţia, un copil rămâne un copil. Băiatul se descurcase de minune în lunile lungi de când fugise de acasă, însă acum perioada aceea trecuse şi nu mai era vorba doar de a se face nevăzut, acum trebuia să-şi găsească şi un rost.

Ca să devină un membru al spiritualităţii nu simţea nici o chemare: pentru aceasta ar fi trebuit să urmeze şcoli, să se supună unei noi vieţi severe – după ce abia reuşise să scape de o alta –, să se supună unor numeroase privaţiuni şi unei ierarhii pe care n-o pricepea nici măcar la etajul ei lumesc. Şi experienţa fratelui Ambrosius îl descumpănise pe tânărul ce-şi mai imagina încă organizări limpezi. În mediul cosmopolit de la Basra, cunoscuse ceea ce romanii numiseră *otium cum dignitate*, chiar dacă acea demnitate fusese de prea multe ori pângărită în modul cel mai murdar. O viaţă închinată reveriei nu-l interesa, dacă acea viaţă ar fi trebuit pregătită cu noi ani de frustrări şi disciplină autoritară. În special acest ultim aspect îl speria: tatăl său fusese un model prea cumplit pentru ca fiul să mai aibă curajul să se dedice altei experienţe implicând supunerea.

Pe de altă parte, pentru o carieră militară se dovedise a fi, totuşi, prea tânăr. Reuşise să se angajeze de două ori, însă renunţă de fiecare dată. Şi aici ierarhiile erau stricte, nici aici modelul tatălui nu putea fi uitat atât de uşor, dar mai ales faptul că era atât de necopt îl făcea vulnerabil, fiindu-i rezervat un rol mai neînsemnat decât oricărui alt începător. O dată, trebuise să asiste cum un nou angajat reuşise să ajungă în doar câteva zile să mănânce la aceeaşi masă cu superiorul său, împărţind cu acesta hrana într-un mod nu numai ritual, ci şi foarte practic. Să mănânci cu şeful, să rupi din aceeaşi pâine (*cum panis* a dus la *companion*) a rămas o perspectivă cu totul incertă pentru Levantin. Dimpotrivă, deocamdată el părea hărăzit unui rol de slugă a ultimei slugi, iar prieteniile ce i se ofereau erau mai tot timpul suspecte. După ce a renunţat de două ori,

era puţin probabil să nu fie prins şi să mai fie şi acceptat pentru a treia dată.

În vremea Celui de Al Patruzeci şi şaptelea, dacă nu te năşteai cu un rol predestinat (fiu de suveran, de mare negustor sau dintr-o familie celebră în alte domenii), puteai alege între trei perspective de viaţă: *oratores*, *bellatores* sau *laboratores*. Cum de vorbit vorbeau doar demnitarii şi oamenii Bisericii, ultimii având o meserie ce, a arătat scribul, nu-l atrăgea pe tânăr din pricina unei pregătiri de care îi era frică, *bellatores* i-ar fi impus băiatului o altă – nu mult diferită – disciplină; nu-i rămânea decât mult mai umila categorie a muncitorilor. Fugind de servituţile ierarhiilor şi ale disciplinei, asemenea majorităţii semenilor săi, Al Patruzeci şi şaptelea a optat liber pentru cea mai sigură servitute, cea care te înghiţea pentru totdeauna.

Levantinul pare a fi trăit la Alexandria cel puţin şapte ani. Dacă acceptăm că s-a stabilit în nordul Africii la vârsta de unsprezece ani, adică în 694, şi că soseşte în Italia în timpul Papei Ioan al VII-lea, atunci trebuie să conchidem că a rămas chiar mai mult în locul unde l-a adus soarta după fuga sa din Basra. Dar „Papa Ioan" putea foarte bine să fi fost şi Ioan al VI-lea, care a ocupat Sfântul Scaun între 701 şi 705. Bunul cititor trebuie să fie mai îngăduitor ca oricând cu scribul: acesta nu mai narează viaţa unui personaj important, care să fi scrijelit urme adânci şi sigure în memoria istoriei. Levantinul n-a fost decât unul dintre umilii *laboratores*. Despre el, scribul a mai aflat câte ceva doar întrucât bunicul acelui anonim s-a bucurat de o mare consideraţie şi fiindcă tatăl său a mai avut acces la personaje importante. Şi, astfel, a putut fi găsit şi Al Patruzeci şi şaptelea în legendele care, poate, la el s-au referit. Iată, deci, punctul de origine al Levantinului. Cu cât ne depărtăm de acel punct, lumina devine tot mai difuză. (Este cu atât mai uimitor – până şi pentru scrib – că din această ceaţă tot mai densă au putut fi separaţi urmaşii imediaţi ai personajelor noastre.)

Levantinul a început să cunoască Alexandria. El a constatat repede că în cartierul select, în Brucheion (sau Basileea),

n-avea ce căuta. Mai ales de când a văzut într-o casă bogată o hartă ABRAXAS, atârnată ca un decor de preţ pe un perete, şi-a imaginat că acolo ar putea fi chiar reperat de vreun călător care ar fi trecut vreodată prin Basra. (Bietul băiat! El nu-şi dădea încă seama că nu mai reprezenta decât un fir de praf tot mai puţin sesizabil într-un deşert fără de margini. Dar câţi dintre noi ne dăm seama de acest lucru?[1]) O dată cu eşecurile sale din cariera militară, îşi făcuse şi acolo duşmani şi găsi preferabil să se retragă în locuri mult mai sigure. La vest de Serapeion şi de Coloana lui Pompei, atât de înaltă încât oferea un reper de oriunde te aflai în oraş, se afla vechiul Rakotis, care se mărginea *ex muros* cu uriaşa necropolă. Aici, la marginea cetăţii, între marea închisă de diguri şi nisipul ce prevestea deşertul, se găsea locul ideal pentru a te face nevăzut. Dacă în acel Babilon modern şi atât de întins încât l-a adus până la uimire pe un călător asemenea episcopului Avaulf, oamenii se aşezaseră – ca peste tot – pe seminţii, astfel încât fiii aceleiaşi naţiuni să se poată amăgi că se apără între ei, în vechiul Rakotis nu mai dicta nici o convenţie. Oraş în oraş, cartierul îşi avea centrul său, străzile sale mai curate, oamenii importanţi. Însă în apus şi în nord, spre mare, populaţia devenea tot mai suspectă, cartierul tot mai rău famat, regulile de convieţuire tot mai conspirative.

Da, iată că băiatul a ajuns să trăiască fără şef, aşa cum şi-a dorit. În lumea aceea nu prea exista nici stat. Un anarhist modern ar fi găsit acolo materializarea viselor sale? Horst Stowasser ar fi fost fericit? Scribul se îndoieşte. Levantinul a trebuit să descopere foarte repede că fără şef şi fără stat, apar din senin sute de şefi şi sute de organizări restrictive, sute de autorităţi autoproclamate, chiar dacă efemere, şi o continui-

---

[1] Senzaţia că, pe cât avansezi în deşert, orizontul se îndepărtează vine mai târziu. Atunci când ai pătruns de acum temeinic printre nisipuri şi nu mai există nici măcar alternativa teoretică de a o apuca pe o iluzorie altă cale. La început, senzaţia că ai avansat te mai stimulează. Nemaiavând contact vizual cu punctul de pornire, ai iluzia că te-ai apropiat de ţintă. Doar treptat ajungi să vezi că sosirea visată este atârnată de orizont, iar orizontul nu reprezintă decât o linie închipuită.

tate de ierarhii arbitrare. Levantinul n-a nimerit decât în Rakotis şi atât.

Asemenea unui strămoş despre care nu mai bănuia nimic, Al Patruzeci şi şaptelea lucra ziua la diguri, iar noaptea, în loc să se odihnească, stătea pe malul mării şi privea în depărtare. Faţă de splendorile Bosforului admirate de acel străbun, fiul Păgânului vedea doar Insula Pharos şi nenumăratele ambarcaţiuni ce se îngrămădeau să doarmă în danele portului. Şi, tot asemenea acelui strămoş, tânărul deosebit de puternic era foarte tăcut, fiind evident chiar şi pentru un ochi puţin atent că omul se ascunde. Însă nu era singurul în această situaţie: sclavi fugiţi, criminali, tâlhari, datornici de tot felul îşi căutau anonimatul în Rakotis, înainte de a încerca – unii – să se metamorfozeze şi să înceapă o viaţă nouă. Se şi spunea, mai în glumă, mai în serios, că acel loc nu este decât anticamera unei noi lumi, ceva ce, mai târziu, ar fi putut fi comparat cu Purgatoriul – aici trebuia să-ţi speli păcatele înainte de a muri pentru a reînvia. Clement din Alexandria şi Origene trăiseră în acele ţinuturi cu aproape o jumătate de mileniu în urmă, iar ideile lor acolo au încolţit şi s-au dezvoltat neîncetat. Purgatoriul s-a născut la Alexandria şi Levantinul se găsea în plin loc al acţiunii.

Întâmplarea (?[1]) a făcut ca, după ce a lucrat o vreme în construcţii, tânărului să i se ofere o meserie mult mai bănoasă. În apropierea locuinţei pe care şi-a găsit-o începea drumul spre cimitir. Acolo erau căutaţi gropari. Pentru a fi admis în acea slujbă, trebuia să înlături alţi concurenţi, dar odată pătruns, te bucurai de o oarecare solidaritate de breaslă. Foarte tânărul sosit a ridicat această solidaritate la un rang mult mai înalt.

Şi, în sfârşit, al treilea amănunt ce nu trebuie trecut cu vederea: din nou, la fel ca şi strămoşul său la Constantinopol, şi Levantinul a găsit în Alexandria o lume de sub lume. Nenumăratele catacombe, canale şi cisterne formau şi în Egiptul de Jos un oraş sub oraş.

---

[1] Scribul nu ştie cât a fost întâmplare şi cât intenţie din umbră în viaţa Celui de Al Patruzeci şi şaptelea şi recunoaşte că acest subiect riscant îl depăşeşte.

Reveria neputincioasă în faţa unui decor enigmatic, superb, cuceritor şi înfricoşător totodată, cimitirul şi Alexandria subterană au fost etapele constitutive ale personajului care s-a născut. Crâmpeie de amintiri dintr-o memorie atavică au alcătuit liantul.

Din Africa a plecat un tânăr matur, palid ca şi Chlorus (despre care Levantinul nu ştia să fi existat vreodată, deşi îi semăna atât de tare...), cenuşiu ca şi acela (când nu voia să iasă în evidenţă), puternic. Însă copia nu era desăvârşită: spre deosebire de cel ce avea să dea numele Mâinii Albe[1], Cel de Al Patruzeci şi şaptelea nu era mânat nici de ambiţiile şi nici de tenacitatea strămoşului. Şi, de asemenea, ţine tot de misterul acelor societăţi secrete cum de a putut fi recuperat din neant Levantinul, cine a mai fost capabil de a-i cunoaşte ascendenţa şi cine l-a putut impune printre oamenii Mâinii Albe. Deşi... o minimă întoarcere a scribului cu picioarele pe pământ trebuie să-l trezească la realitate: dacă umilul scrib, cu logistica sa precară, a fost în stare să reînnoade firul după foarte multe secole din praf şi cenuşă, atunci de ce să nu fi putut un responsabil specializat al temutei frăţii să-l recunoască pe omul care n-a fost decât cel de al optulea urmaş al lui Chlorus şi, deci, strănepotul strănepotului fiului acestuia. Norocul scribului în descoperirile sale ţine – iată! – de patruzeci şi şapte de generaţii şi, scriind aceste rânduri, el ştie deja că mai mult de o jumătate din şir i-a fost de acum relevată. Atunci de ce să ne mai mire că un membru responsabil al Mâinii Albe a reuşit să găsească a noua verigă a unei promoţii anumite?

Levantinul se afla la Alexandria de pe la vârsta de unsprezece ani. Curând după aceea, a fost primit în echipa de gropari din marea necropolă de la marginea apuseană a oraşului. Se

---

[1] O societate la fel de misterioasă ca şi numeroase alte confrerii ce se vor mai naşte după aceea, unele având să dispară pentru secole şi să reapară sub alt nume, la fel cum misterul şi dăinuirea frăţiilor de pe vremea lui Solomon sau a lui Pythagora nu aveau să fie limpezite vreodată pentru publicul larg.

pare că, încetul cu încetul, în jurul lui au apărut prieteni de nădejde şi, treptat, tânărul a descoperit că nu mai este singur. În situaţii foarte grele, a fost salvat, ca prin minune, şi atunci a înţeles că există cineva care are grijă de el. Probabil că iniţierea i-a fost mai lentă, însă cert este (?) că în jurul anului 700 de după Christos, fiul Păgânului se afla – cel puţin formal – în fruntea Mâinii Albe. Poate că el nici nu-şi cunoştea puterea, poate că el se afla încă sub un fel de tutelă. Oricum, ne găseam în anul în care împlinea şaptesprezece ani, iar tatăl său dispărea la Basra. Să fi fost şi acela iniţiat în frăţie, trebuind să treacă în nefiinţă pentru ca fiul său să-i ia locul? Scribul nu are nici urma unei dovezi şi n-a dat nici de cea mai vagă referire în acest sens. Despre Geograph, da, despre el ne-au rămas nişte aluzii (desigur interpretabile), însă Păgânul, un personaj atât de uşor de hulit, n-a fost niciodată folosit ca argument împotriva confreriei atât de des şi grav damnate. De ce?

La sfârşitul secolului al VII-lea, adică pe vremea fiului Păgânului, cimitirul din Alexandria a fost împărţit în patru sectoare, iar aleile au primit nume de străzi. Necropola a devenit „Oraşul morţilor". Dar era un oraş fără ziduri, ceea ce-i dădea Levantinului senzaţia de libertate, sentimentul că nimeni şi nimic nu îl constrâng să rămână, atunci când n-ar mai dori-o.

În toată această vreme, Al Patruzeci şi şaptelea îşi făcea mizerabila meserie de gropar, căpătând încet, dar sigur, atât renumele unui Caaron, cât şi al unui lac. Printre atâţia muncitori din necropolă, tocmai despre acel tânăr cenuşiu se spunea în vorbirea curentă că îl va duce pe defunct în lumea veşnică sau că pe un anumit grav bolnav îl aşteaptă calea străbătută cu ajutorul aceluiaşi Caaron. Tânăr, puternic, aparent mat şi fără vârstă, despre acelaşi personaj tot mai temut se spunea că, după ce îşi depune pasagerul pe Celălalt Mal, îl lasă exact în faţa cărării ce merge spre locurile unde se adună cei foarte păcătoşi sau, dimpotrivă, spre tărâmul unde vor aştepta cei mai puţin greşiţi. Figura albă, decolorată, a Celui de Al Patruzeci şi şaptelea s-ar fi datorat tocmai focului cumplit de care era obligat să se apropie de atâtea ori, de fiecare dată când mai cobora câte un

răposat în groapă. Deoarece – continua legenda – muncitorul acela anonim dispărea după fiecare înmormântare şi nu putea fi reîntâlnit decât a doua zi. Bineînţeles că, în toată acea perioadă cât lipsea, el era pe drum cu defunctul.

Iar în cimitir era nedespărţit de un asin sălbatic, simbolul biblic al omului însingurat, încăpăţânat şi refuzând orice jug. (Aceste elemente de bestiar fac parte din convenţiile timpului: să nu uităm că nu mai departe decât despre Păgân se pomenea maimuţa bătrână ce-l însoţea mereu. O maimuţă bătrână, urâtă, răsfăţată şi rea. Şi în legătură cu alţi strămoşi ai Levantinului se vorbea că, de obicei, aveau în preajmă câte un animal caracteristic. Au existat fiinţele acelea cu adevărat ori constituiau doar elementele unui anumit nimb? În fond, este posibil ca, în unele cazuri, chiar animalele reale să fi atras atenţia asupra anumitor însuşiri, atribuite, apoi, ca o consecinţă, personajelor.)

Deşi existau puţini care ştiau – chiar mai bine decât dânsul – cine era adolescentul musculos şi tăcut din cimitir, pentru marea masă de oameni ce veneau să-şi plângă morţii, originea dubioasă a personajului, puterea sa misterioasă şi situaţia lui socială neobişnuită făceau din el un caz deosebit. Adică exact ceea ce Levantinul însuşi nu-şi dorea. Singurul său noroc era că superstiţiile începeau să funcţioneze şi în legătură cu persoana lui şi lumea prefera să instituie şi să accepte un tabu în jurul groparului, tabu care, chiar dacă nu-l proteja întru totul, îl făcea să nu fie deranjat.

De ce a plecat, totuşi, Al Patruzeci şi şaptelea din Alexandria? Motivul real poate că n-o să-l cunoaştem niciodată sau poate că nu vom şti să-l asociem personajului nostru. În anul 700, Levantinul împlinea şaptesprezece ani. Tot pe atunci moare (sau dispare) tatăl său. Dacă Levantinul a purtat, într-adevăr, o demnitate înaltă în confrerie şi dacă aceasta a fost ereditară, atunci din perioada aceea putea să se manifeste puterea sa. Însă nimeni, până la acea dată, nu a sesizat o transmitere dinastică printre capii Mâinii Albe, deşi scribul este înclinat să accepte opinia că, sub o anumită formă, aceasta a existat. (Dovadă şi secvenţa din şirul Celor O Sută.) Aceia dintre

urmaşi ce se dovedeau nedemni sau nepotriviţi pentru a prelua o funcţie atât de importantă „o duceau în sânge, în creier şi în fiinţă”, fără ca ei să fie vreodată încunoştinţaţi de acest lucru. În perioadele respective, puterea era exercitată de un substitut, iar adevăratul titular se găsea protejat de la distanţă, fără ca el s-o afle vreodată.

Nu ştim decât că fiul Păgânului a plecat la Roma în timpul Papei Ioan, ceea ce – aşa cum scribul a mai atras atenţia – putea să fie şi în timpul lui Ioan al VI-lea (701–705) şi în cel al lui Ioan al VII-lea (705–707). Amândoi aceşti suverani pontifi veneau din răsărit, unul de la Salona, celălalt din Grecia, amândoi au reuşit să mai obţină nişte favoruri şi teritorii de la atacatorii Romei, amândoi supravieţuiau într-o epocă în care totul era posibil pentru foarte multă vreme: Imperiul Roman de Apus nu mai trăia decât prin tradiţie, Imperiul Bizantin era departe şi tot mai străin de Italia, barbarii soseau neîncetat din toate părţile, însă, dintre toţi, arabii cunoscuseră cea mai spectaculoasă ascensiune „din timpurile moderne ale sfârşitului anunţat al lumii”. Viitorul nu putea să fie salvat decât printr-o minune ori mântuit de aşteptata Judecată de Apoi. Măcar de atât erau siguri ierarhii: dacă Dumnezeu a ridicat omul până la conştiinţa binelui şi a răului, nu-l va mai lăsa să bâjbâie iarăşi, asemenea animalelor. Verdictul putea să cadă în orice clipă, cei doi papi n-au obţinut decât încă o amânare. Să fi fost convinsă Mâna Albă să coopereze? Şi, atunci, de ce a rămas Levantinul şi pe mai departe un simplu gropar într-un cimitir din afara Romei?

O veche legendă vorbeşte despre „moneda levantină”. Ea a dăinuit numeroase secole şi a pătruns şi în literatură. Ultima versiune cunoscută scribului este cea a „rublei farmazoane”, himeră circulând prin satele şi târgurile ruseşti încă şi în prima parte a secolului al XX-lea. Este vorba despre credinţa într-un ban vrăjit care ar avea proprietatea de a se reîntoarce întotdeauna în buzunarul stăpânului său. Acesta ar putea, astfel, să facă toată viaţa cumpărături cu *moneda levantină* (sau cu *rubla farmazoană*), fără a trebui să mai muncească vreodată,

deoarece banul i-ar reveni de fiecare dată, imediat după ce ar fi fost cheltuit. Necazul era că respectiva piesă, semănând întru totul cu cele obişnuite, ar fi provenit din imaginaţia damnată a diavolului, astfel încât nu exista decât un număr limitat de *monede levantine* pe pământ, iar Satan însuşi le administra cu grijă, fiind foarte atent cui i le atribuia: posesorii unei astfel de monede deveneau ei înşişi diavoli şi doar omorâţi fiind scăpau de blestem. Ca să nu-i ducă şi pe alţii în ispită, erau înmormântaţi cu obiectul afurisit cu tot.

Levantinul, gropar de meserie, ar fi descoperit nu o asemenea monedă, ci două. Aceasta întrecea până şi regulile stabilite de Satan, însă Al Patruzeci şi şaptelea a izbândit chiar şi la un asemenea nivel! Lucrurile se leagă: Levantinul avea două *monede levantine*, epitetul respectiv putând să fi alunecat de la porecla personajului, deşi, la fel de bine, lucrurile s-au putut petrece şi în sens invers ori s-au putut doar lega prin coincidenţa denumirilor. Apoi: Levantinul avea o meserie sinistră (atât de apropiată de diavol); Levantinul nu ducea niciodată lipsă de bani. De un asemenea personaj te puteai feri, puteai să nu-i pronunţi numele, însă nu-l puteai ignora în subconştient.

Probabil că renumele nepotului Geographului a fost totuşi mai mare decât a admis scribul la începutul acestor rânduri. Sigur, individul însuşi nu atrăgea atenţia prin nimic (decât, poate, prin asinul sălbatic ce-l însoţea pretutindeni), dar faptul că faima i-a ajuns la Roma şi că în timpul foarte scurtului pontificat al lui Sisinnius a ieşit în evidenţă duce la concluzia că Al Patruzeci şi şaptelea s-a îndepărtat mult de aura sa, că extrem de puţini dintre cei din jur ştiau cu adevărat cine este şi că, poate, nici el însuşi nu era conştient de aceasta. Nefiind om de ştiinţă, scribul nu este obligat de cutume să-şi argumenteze fiecare afirmaţie. El se bazează şi pe intuiţii şi, de aceea, poate că de multe ori pune în circulaţie informaţii false. Nici în cazul Levantinului, scribul nu face decât să-şi exprime o părere (în care el crede cu convingere): gloria superbă de care s-au bucurat atâţia dintre Cei O Sută mai plana ca o boare peste urmaşi. Însă, începând cu Păgânul şi, în special, cu Levantinul, fâlfâitul

tot mai stins al acelei faime nu-i mai putea acoperi pe cei cărora le era destinată. Chiar şi în uimitoarea poveste din jurul Papei Sisinnius, unul dintre personajele principale, Levantinul, n-a rămas decât un simplu anonim. Faima mai persista ca un fum, dar eroii par să se fi despărţit de propria lor umbră. Care a trăit singură, independentă de ei.

Să revenim, însă, la *moneda levantină*. Se pare că, iniţial, aceasta a făcut parte dintre nenumăratele minuni ale lumii şi că abia câteva secole mai târziu originea ei ar fi migrat spre zonele diavolului. Aşa că, la sosirea Celui de Al Patruzeci şi şaptelea la Roma, faptul că el aducea cu sine şi două (!) exemplare ale acestei surse de veşnică bogăţie nu putea decât să stârnească admiraţia contemporanilor. Concomitent, faptul că sosea din Alexandria, oraşul lui Alexandru, eroul de care se leagă cel mai miraculos roman al omenirii, făcea posibilă şi orice altă minunăţie. În legătură cu aceasta, ne-a rămas o mărturie scrisă atestând sosirea în Italia a unui foarte important personaj, trăind umil, necunoscut de mai nimeni, însă având *moneda levantină*, dispunând şi de numeroase alte accesorii miraculoase, teribile şi de invidiat şi încercând „să orienteze oamenii cu faţa spre Paradis”[1]. Cel puţin ultima afirmaţie trebuie luată foarte concret: bunicul Levantinului fusese în legătură cu călugărul Beatus, cel cu faimoasa hartă ce situa la graniţele indiene raiul terestru. Însă India secolului al VIII-lea avea cu totul alt plasament decât cel cunoscut azi, ea fiind aşezată într-o Asie meridională lipită de coasta orientală a Africii, astfel încât nu mai puţin celebra Etiopie se întrepătrundea cu acea Indie, cu care, uneori, chiar se confunda. Levantinul nu venea doar din oraşul lui Alexandru, sinonim cu romanţul eroic, dar, deci, şi din Africa, un continent ce dădea la răsărit nemijlocit în India... Iar în legătură cu India, acela era locul deplinei imaginaţii. Tărâmurile se amestecă şi istoriile se contopesc. Încă de la celebra scrisoare apocrifă a lui Alexandru către Aristotel, orice „zvon indian” era garantat de cele mai mari

[1] În „Călătoria la Roma” a călugărului britanic Petru din Jona.

autorităţi ale istoriei culturale a omenirii. India era formată din „Insulele fericite", dintre care unele, Chryse şi Argyre, erau din aur, respectiv din argint, unde o faună nemaipomenită mişuna printr-o vegetaţie la fel de extraordinară[1] şi unde curgeau cele patru fluvii paradisiace – Tigrul, Eufratul, Pison (Gangele) şi Gehon (Nilul)[2]. Şi toate astea într-o vreme aflată la Vârsta de Aur...

Însă acel amintit călugăr Beatus (trăind, după unele surse cu totul demne de încredere, abia în secolul Levantinului) sau poate (din nou) un alt individ cu acelaşi nume aşează Roma şi Ierusalimul „în centrul Pământului, acolo unde se întâlnesc mările ce împart lumea în patru părţi". Deosebirile dintre Beatus şi... Beatus provin doar din faptul că primul plasează în buricul lumii, alături de Roma şi Ierusalim, şi Alexandria. Probabil că oraşul ocupat de arabi nu mai merita o asemenea situare (în timp ce Ierusalimul rămânea mai departe, chiar şi sub arabi, Oraşul Sfânt). Dintr-un centru al Terrei într-alt centru al Terrei, mutarea Levantinului nu ţinea decât de modul cum era proiectată în clipa aceea umbra lumii.

Iată personajul venit la Roma pe timpul pontificatului unuia dintre cei doi Ioan. Nimeni nu l-a văzut pe Al Patruzeci şi şaptelea, însă spiritul lui sosise. Şi s-a găsit şi cine să aibă grijă ca acest lucru să fie cunoscut.

Şi în Roma, tot pe vremea Levantinului, s-a născut cel mai celebru cimitir al metropolei, cimitir ce avea să dăinuie sub aceeaşi formă timp de mai multe secole. Şi aici terenul a fost împărţit în patru părţi simetrice, un pârâu artificial îl străbătea prin mijloc, patru străzi pietruite se întâlneau în centru. Şi această necropolă a devenit „Oraşul morţilor", însă şi „Oraşul cinstei şi al onoarei". Planurile aleilor şi dispunerea morminte-

---

[1] Printre monştri, se găsesc *bestia leucocroca*, prototip al unui animal grozav de corcit, şi *mantichora*, arhetipul omului cu numeroase influenţe zoomorfe (trup de leu, coadă de scorpion, ten însângerat, glas de şarpe şi OCHI ALBAŞTRI, precum ai marii majorităţi a Celor O Sută).

[2] Pison şi Gehon curgând alături, Gangele şi Nilul se regăsesc pe unul şi acelaşi continent.

lor s-au realizat, se spune, după complicate studii de geomanţie. Armonia dintre pământ (praf) şi stele s-a ghidat după reguli stricte în amplasarea cimitirelor din Roma Levantinului şi încă multe secole mai târziu.

La moartea lui Ioan al VII-lea, Roma nu se gândea la arabi, fiind ameninţată, în primul rând, de longobarzi – pe care doar diplomaţia şi geniul ultimilor papi i-au putut opri să ocupe oraşul şi să anuleze şi ceea ce a mai rămas din puterea lumească a sfântului pontif. Desigur, nici arabii nu puteau fi ignoraţi, mai ales că, supunând nordul Africii, ei i-au luat Romei tradiţionala cămară de grâu. Totuşi, arabii erau încă departe. La sfârşitul lui 707, la moartea Papei Ioan al VII-lea, doi au fost candidaţii cei mai serioşi pentru succesiunea pontificală: Constantin şi Sisinnius. Deşi mai puţin cunoscut, acesta din urmă a reuşit să-şi atragă suficiente sufragii pentru a fi numit papă. Pontificatul lui a început la 15 ianuarie, într-o iarnă cu totul neobişnuită, cu perioade de frig nemaiîntâlnit la Roma, urmate de săptămâni atât de blânde încât şi copacii erau derutaţi şi înfloreau. Apoi un nou ger distrugea mugurii, care în curând îşi făceau iarăşi apariţia: de şapte ori au înflorit pomii în iarna aceea.

Surse răuvoitoare susţin că Sisinnius s-ar fi născut în 666 în Orient. De ce răuvoitoare? Pentru că 666 nu era decât cifra diavolului, iar papa ar fi provenit dintr-o familie convertită recent la creştinism, originară din Yathreb. Adoratoare a Kaabei, uriaşa piatră neagră din Mecca, familia bunicilor lui Sisinnius putea să se fi prosternat înaintea zeilor Allat, Manat şi El-Uzza, dar putea la fel de bine să fi fost şi membră a comunităţii evreieşti. După Hegira, câteva familii ar fi părăsit în grabă Mecca, probabil fiindcă ar fi intrat în conflict cu Mahommed. Însă aceleaşi surse răuvoitoare noului papă susţineau că părinţii acestuia ar fi plecat din însărcinarea secretă a Profetului. Sisinnius însuşi, cel născut tocmai în anul 666, n-ar fi fost decât un înger inferior, un giin, chemat să unească forţele diavolului pentru a lupta împotriva creştinilor. Deci, evreu de origine, aflat în slujba arabilor care au ocupat o mare parte a lumii şi i-au lipsit pe romani de convoaiele de cereale din Africa, convoaie fără

de care viaţa în Italia devenea tot mai lipsită de şanse, noul papă aducea cu sine tot ceea ce era mai dispreţuit şi mai malefic. Printre giinii ce l-ar fi însoţit de la venirea sa în Imperiu se aflau şi numeroase forţe cunoscute ale spaimei. Între ele, şi Levantinul cu monedele lui blestemate. (Şi) Mâna Albă.

În perioada 15 ianuarie–4 februarie 707[1], în Roma fuseseră numărate nu mai puţin de treizeci şi trei de incendii, Tibrul se revărsase de două ori, iar în trei nopţi fuseseră semnalate ploi de stele. A nins în patru zile şi a fost neobişnuit de cald în alte şapte. În ziua de 16 ianuarie s-au văzut, în acelaşi timp, pe cer doi sori, precum şi luna, de la amiază şi până ce s-a întunecat. Tot de atunci a început o epidemie a unei boli puţin cunoscute, însă cu o evoluţie foarte rapidă: omului i se făcea brusc rău, nu mai avea aer, bătea de câteva ori din buze, asemenea peştilor pe uscat, însă murind mai repede decât ei. Persoane perfect sănătoase se opreau din vorbă, încercau să bea aer şi se prăbuşeau moarte. Grozăvia aceasta – ce putea veni oricând şi oriunde şi din faţa căreia nu te puteai ascunde – a ajuns să isterizeze tot oraşul. În mod normal, de aşa ceva încerci să te aperi şi prin ignorare, dar deja din prima zi muriseră subit câteva sute de oameni. La 23 ianuarie, cifra victimelor se dublă. Se părea că întreaga cetate se va depopula în cel mult o lună. Iar de fugit, unde să fugi într-o ţară bântuită de bande răzleţe de nenorociţi, jefuind ce mai găseau de jefuit sau jefuindu-se între ele?

Între 15 ianuarie şi 4 februarie 707, deşi s-au petrecut atâtea nenorociri, groparul palid din cimitir n-a mai fost văzut de nimeni. Printre nenumăratele semne, oamenii credeau că zăresc şi ceea ce n-a fost. Unii, mai nestăpâniţi, le dădeau şi celorlalţi indicii asupra modului cum trebuie să privească. Cu cât evenimentele ciudate şi nefaste, prevestitoare de alte nenorociri se înmulţeau, cu atât mai imperioasă era căutarea unei soluţii. Pentru a putea curma răul înainte de a fi prea târziu pentru toată lumea, trebuia găsită originea sa. Iar aceasta nu

[1] 707 – cifră şi ea interpretabilă în fel şi chip.

era prea greu de aflat. O dată cu zvârcolirile naturii, au apărut şi oameni ce pretindeau că l-ar fi observat pe papa însuşi în ipostaze cumplite. Cum asemenea vorbe nu erau crezute de toată lumea, au găsit mult mai mulţi ascultători cei ce se jurau că l-au zărit pe Sisinnius nu zburând noaptea în mijlocul unui stol de păsări negre în tovărăşia lui Ef şi nici închinându-se la idolii păgâni printre ruinele părăginite ale de mult părăsitului templu ridicat în cinstea lui Zeus Autocrator, zis şi templul lui Zeus Junior, ci discutând cu un grup de arabi şi dându-le o cheie misterioasă sau promiţându-le unor soli longobarzi mai multe dintre relicvele sfinte. Se mai zvonea că Sisinnius şi-ar fi îndepărtat toate icoanele din apartamentul papal, lucru de neînţeles de către romani, mai ales că primele zvonuri despre marele război al picturilor sfinte nu ajunseseră încă de la Constantinopol.

După doar două săptămâni, papa fu identificat cu originea răului. Însă, pentru ca starea de spirit să fie şi mai justificată, era necesar şi un anturaj malefic. În două gravuri de la mânăstirea Ferme zu Chiuso, Sisinnius este înconjurat de oameni ciudaţi, cu picioare de ţap sau de vultur, cu cozi de diavol, cu mai multe perechi de ochi ori cu urechi ieşindu-le din trunchiuri. Personajele erau fie despuiate, fie purtând straie la fel de fantastice precum le era şi înfăţişarea. Respectivele desene ne fac să credem că papa s-a înconjurat într-adevăr de oameni neobişnuiţi, poate de străini. Cu cât animozitatea împotriva sa creştea, proaspătul episcop al Romei a înţeles că trebuie să se apere cu o gardă tot mai credincioasă. Originar el însuşi din Orient, şi-ar fi luat şi mercenari de acolo. (Deşi, se mai susţine, a început tratative de a angaja şi nordici: franci şi helveţi. Însă evenimentele s-au desfăşurat prea repede şi este greu de reconstituit astăzi ce planuri a avut cu adevărat Sisinnius.) Garda aceasta, oricum străină, constituită în prima ei formă atât de repede, n-a făcut decât să pună paie peste foc. Zvonul cum că ar fi fost aşteptaţi la Roma încă alte sute sau poate mii de mercenari spre a-i asigura securitatea papei i-a făcut pe mulţi să vorbească despre o trădare de profunzime: oastea venetică

n-ar fi fost decât avangarda unei armate de ocupaţie păgâne, papa însuşi constituindu-se în vârful de lance al acelor forţe anticreştine. În curând, i s-au găsit şi locotenenţii. În mod logic, aceştia trebuiau să fie ori necredincioşi, ori figuri damnate. Nălucile antropomorfe nu mai ajungeau, era nevoie şi de oameni concreţi: câţiva frizi, câţiva slavi – urmaşii familiei dominitoare a, cu jumătate de secol înainte, înfrântului Mare Imperiu Bulgar –, arabi bronzaţi şi evrei cu părul creţ, dar şi o căpetenie a piraţilor, un călău fugit din Bizanţ şi un gropar palid. În contextul cumplitei epidemii şi al atâtor semne ce se petreceau mai zilnic, drumurile obişnuite ale papei prin cetate erau recepţionate cu groază.

La începutul lui februarie, au fost semnalate corăbii negre în largul mării. Era un moment când Roma se simţea prea vulnerabilă spre a se putea măcar gândi la o apărare cât de cât eficientă. Oamenii se rugau, îşi înmormântau numeroşii morţi, se aşteptau la orice. În dimineaţa zilei de 4 februarie soarele răsări mai devreme şi dogorî la fel ca în mijlocul lui august. Ca în fiecare zi, papa coborî străzile strâmte spre zidurile cetăţii. Aerul respira fierbinte şi nemişcat. O femeie avu o viziune şi, înainte de a leşina, arătă îngrozită spre Sisinnius. În uliţele acelea strâmbe şi înguste, prea puţini trecători ar fi putut asista la scena provocată de acea nenorocită. Şi, totuşi, ulterior, s-au găsit mii de martori oculari. Era vorba despre un semn. Mulţimea vru să se arunce asupra papei, însă, profitând de spaţiul strâmt, garda îl putu apăra cu uşurinţă.

Se aflau chiar la ieşirea din oraş şi coborâră în cimitir. Înconjurat de străji, papa se urcă pe un mormânt şi încercă să le vorbească oamenilor ce se adunau într-un număr tot mai mare. Lumea ţipa, ameninţa, fiecare avea ceva de spus sau de întrebat. Sisinnius mişca din buze, dar nu putea fi auzit nici de la doi paşi. Unora li s-a părut că episcopul Romei ar fi spus: *Media vita in morte sumus*..., apoi buzele i s-ar fi mişcat tăcute de mai multe ori. Din ceruri s-a pogorât o linişte deplină, netulburată de nici un fir de vânt. Papa era gata să se prăbuşească din clipă în clipă, la fel ca numeroşii atinşi de boala cea nemiloasă.

Atunci, au scris mai mulţi analişti, lumea a îngenuncheat şi, în vreme ce papa îşi trăgea ultimele puteri din aerul celor mai înalte sfere, oamenii au început să se roage şi, deşi nimeni nu scotea nici un sunet, cimitirul s-a umplut de o muzică mult mai măreaţă chiar decât cea auzită la slujbele de la Sfânta Sophia, pe vremea împăratului Justinian, când psalmodiau zilnic 111 lectori şi 25 de solişti. Afară era cald ca vara, iar isonul s-a răspândit până în centrul Romei.

Vremea s-a oprit în loc şi mulţimea nu şi-a revenit decât spre seară, când ningea uşor, iar papa s-a clătinat pentru ultima oară, a mai băut aer, a binecuvântat marea de bărbaţi şi de femei şi s-a prăbuşit fără viaţă.

Sisinnius ar fi fost cea din urmă victimă a cumplitei epidemii. În aceeaşi seară au dispărut şi corăbiile negre de la orizont, iar o zăpadă imaculată a acoperit, până dimineaţa, cetatea[1].

Scurtul şi încordatul episod al Papei Sisinnius, nedurând nici trei săptămâni, a rămas înscris în cărţile de istorie, deşi, terminându-se atât de ciudat, sursele fie îl consemnează în grabă, fie se contrazic.

Levantinul a mai trăit din ianuarie 707 până la mijlocul anului 750. Lumea îşi amintea să-l fi văzut sprijinit în sapă, palid, mut, alături de mormântul de pe care se prăbuşise Sisinnius. Faptul că s-a aflat atât de aproape de papă, în mijlocul gărzilor, i-a îndemnat pe mulţi să creadă că ar fi făcut parte dintre apropiaţii cei mai fideli ai suveranului pontif, iar sapa n-ar fi fost decât o armă.

Al Patruzeci şi şaptelea n-ar mai fi ieşit niciodată din cimitir. În conştiinţa celor ce-l ştiau se răspândi ideea că o interdicţie cumplită l-ar fi obligat să rămână acolo. (Dar poate că această convingere s-a încetăţenit abia după moartea personajului.)

---

[1] Una dintre comparaţiile cel mai des uzitate este: „zăpada s-a aşternut ca un giulgiu peste cetate (câmpie, oraş, sat etc.)". Se spune că atât de demonetizata figură de stil s-ar fi născut din întâmplarea ce a avut loc atunci.

Groparul putea fi găsit la orice oră din zi sau din noapte şi era gata oricând să-şi facă meseria pentru care era plătit. Locuia împreună cu o femeie şi cu mai mulţi copii într-un mormânt gol, străvechi, aproape prăbuşit.

Levantinul fusese şi înainte deosebit de tăcut, dar abia după moartea Papei Sisinnius amuţise de tot. Încetase să mai comunice, doar dădea din cap în semn că a înţeles, atunci când i se cerea să-şi îndeplinească îndatoririle.

Deşi ar fi tăcut peste patruzeci şi trei de ani, se mai spunea că, în unele nopţi, mormântul unde locuia ar fi fost luminat cu făclii şi că acolo ar fi avut loc întruniri tainice. Însă nu s-a găsit nimeni atât de curajos – sau de nesăbuit – încât să se apropie prea mult şi să asculte ce se vorbea şi cine erau oaspeţii. Nici când plecau aceştia nu a fost vreodată cineva prin preajmă pentru a încerca să-i identifice.

Anii treceau şi groparul, lipsit de vârstă, devenise o constantă a cimitirului. Între 703 şi 750, în necropola respectivă nu s-a întâmplat nici o fărădelege, n-a fost deranjat nici un mormânt, nici un animal nu a intrat în incintă. Al Patruzeci şi şaptelea ar fi impus o disciplină şi o solidaritate între persoanele aflate temporar în necropolă, disciplină şi solidaritate care ar fi făcut din ea „Oraşul cinstei şi al onoarei”, într-o lume unde, în rest, sensul acestor termeni părea să fi fost uitat. „O convieţuire corectă între vii şi morţi este şcoala convieţuirii între vii. Căci aşa cum morţii nu se tulbură şi nu tulbură – atunci când nu sunt provocaţi –, şi viii învaţă liniştea în reverie şi în aşteptarea izbăvirii”, scrie pe marginile unui foarte vechi registru al cimitirului. (Foarte vechi, totuşi, desigur, cu sute de ani mai tânăr decât palidul gropar.)

O teamă ascunsă îi oprea pe muritori să vorbească despre Levantin. Nu se discuta nici despre obârşia sa, nici despre rolul pe care l-ar fi jucat în timpul scurtului pontificat al lui Sisinnius, nici despre misterioasele întâlniri ce aveau loc în unele nopţi în mormântul unde locuia, nici despre familia sa, nici despre faptul că nu se ştia cine îl aproviziona. Deceniile treceau, martorii se împrospătau, mulţi plecau pentru totdeauna, folosindu-se de

serviciile Celui de Al Patruzeci şi şaptelea. Totuşi, şi cei veniţi mai târziu, cu toate că nu ştiau cu precizie cine le-a povestit, erau la curent cu faima şi cu anecdotele secrete despre Levantin. Era un subiect ce nu se discuta, însă parcă se transmitea genetic.

În toţi acei ani mulţi, o singură poveste n-a putut fi ignorată. Se spunea că Levantinul, după ce îngropa morţii, mai aştepta o vreme lângă mormânt. Câteodată ieşea din adânc o umbră, desigur umbra defunctului, şi încerca să se depărteze prin cimitir. Groparul o prindea uşor, se purta blând cu ea şi o obliga să se întoarcă la loc. Câteodată, el, care nu mai fusese auzit vorbind cu nimeni, şoptea îndelung cu umbrele gata de a se rătăci.

Această poveste s-a despărţit, cu timpul, de Al Patruzeci şi şaptelea, fiind atribuită groparilor oricărei necropole. Ea a dăinuit vreo două secole, după care s-a stins de la sine.

Ca şi în atâtea alte privinţe, faptele şi însuşirile fiului Păgânului s-au delimitat, în percepţia contemporanilor şi a urmaşilor, de cel ce le-a dat viaţă. Şi este interesant că tocmai el, deposedatul de proprietăţi şi de biografie, tocmai el s-ar fi ocupat de umbrele altora.

Se mai spune că Levantinul le făcea semn rudelor decedaţilor să lase banii ce i se cuveneau pe un mormânt aflat în preajmă. Câteodată banii aceia mai puteau fi văzuţi în acel loc şi la săptămâni de zile după înmormântarea cu pricina. Totuşi, cu vremea, dispăreau. Era evident că nimeni, nici un muritor, n-ar fi avut îndrăzneala să-i fure. Necropola era „Oraşul cinstei şi al onoarei". Iar Groparul – ce să facă el cu banii? El, se ştie, avea cele două *monede levantine*, lui şi aşa orice cheltuia i se întorcea în buzunar.

Umbra vieţii Celui de Al Patruzeci şi şaptelea este străvezie. Priceput în a se ocupa de umbrele altora, Levantinul s-a pomenit despărţit de propriile-i fapte şi de propriile-i însuşiri. El a rămas cu imaginea Groparului însoţit veşnic de asinul său sălbatic. În felul acesta apare în mai multe manuscrise şi în câteva picturi ale maeştrilor Renaşterii.[1] Cei patruzeci şi trei de ani

---

[1] Ceea ce dovedeşte că legenda lui a fost încă foarte concretă şi multe secole mai târziu, dispărând cu totul abia prin veacul al XV-lea.

petrecuţi în cimitirul roman l-au deposedat de orice biografie şi i-au netezit identitatea de asperităţile oricăror caracteristici individuale. Nici cei ce au ilustrat manuscrisele secolului al VIII-lea şi nici pictorii mari n-au ştiut chipul cui l-au pus în desen.[1] După ce, prin secolul al X-lea, a dispărut şi legenda umbrei conduse înapoi în mormânt de Al Patruzeci şi şaptelea, n-a mai rămas decât un arhetip: Groparul.

[1] Interesant este că „Groparul" apare de fiecare dată rigid, static, aplatizat, cu vădite tendinţe ale stilului bizantin, chiar când restul ansamblului se încadrează în dinamismul şi „perspectiva elenistică", respectiv „perspectiva elenistică a renaşterii". „Groparul" a fost evident levantin...

ANEXĂ

Medicul de umbre

Într-o comună din judeţul Arad, a stârnit vâlvă faima unui tămăduitor apt să vindece boli în faţa cărora medici vestiţi n-au mai găsit nici un remediu. N-a fost, desigur, singurul taumaturg miraculos într-o lume dornică de salvare, acolo unde ştiinţa s-a despărţit atât de evident de cei mulţi, încât nu mai putea fi urmărită şi unde speranţa în minuni reînvia o dată cu Dumnezeu.

Şi vraciului amintit mai înainte oamenii i se adresau cu „domn' doctor", deşi nimeni n-ar fi putut spune cu precizie dacă omul era într-adevăr medic sau nu. Tocmai incertitudinea trecutului îi dădea personajului o aură de mister în plus, foarte utilă pentru sporirea nădejdii în demersul său. Se povestea, de pildă, că străinul fusese profesor la Facultatea de medicină din Cluj, însă că ar fi intrat în conflict cu colegii săi fiindcă îi eclipsa cu totul prin rezultatele de excepţie realizate în clinica unde ar fi tratat mii de pacienţi şi unde ar fi salvat peste optzeci la sută din cazurile abandonate de alţii. Dar, fiindcă succesele acestea ar fi stârnit invidia celorlalţi profesori, i s-ar fi pus în cârcă o

parte din cele douăzeci la sută de cazuri nerezolvate, fiind acuzat că din pricina tratamentelor sale ar fi murit mai mulţi oameni, indiferent că majoritatea, veniţi muribunzi, au plecat acasă pe picioarele lor.

O altă variantă spunea că omul nici n-ar fi fost doctor, că n-ar fi reuşit să termine facultatea din motive politice şi că practicase ilegal medicina.

Şi, în fine, mai exista o ipoteză, dar nici pe departe ultima, după care vraciul din judeţul Arad s-ar fi ocupat cu alte lucruri cât trăise tatăl său, însă că, în conformitate cu tradiţia familiei, a trebuit să-şi întrerupă îndeletnicirile şi să continue un meşteşug practicat din moşi strămoşi de străbunii săi, vindecători miraculoşi încă din evul mediu sau poate de şi mai multă vreme.

Fapt este că individul a venit singur, neînsoţit de vreo rudă, fără nevastă şi copii, şi-a cumpărat o colnă pe un deal şi a dus o viaţă retrasă, opacă faţă de orice curiozitate a localnicilor. După vreun an, cât a fost aproape uitat de oameni, unui sătean i se făcuse rău, fusese transportat la oraş şi în curând externat din spital şi adus să moară acasă. Străinul, despre care până atunci nimeni nu ştia cu ce se ocupă, s-a aflat cu totul întâmplător pe drum când a revenit salvarea cu muribundul. S-a apropiat de targă, a dat la o parte rudele şi l-a ridicat pe suferindul aproape inconştient, sprijinindu-l cu targă cu tot de maşină. Era o senină zi de iarnă şi un soare puternic făcea zăpada să sclipească. Printre steluţele de lumină, umbra bolnavului se întindea pe jos, pe neaua bătătorită. Străinul a început să se ocupe de acea umbră, parcă având grijă s-o cureţe de petele de apă murdară peste care s-a nimerit să cadă.

După aceea lumea s-a mirat cum de l-au lăsat pe individ să zăbovească atâta vreme în frig, făcând acele demersuri aparent absurde şi părăsind un om atât de grav bolnav, lăsat să stea în frigul iernii în omăt. Dar parcă toţi cei de faţă ar fi fost vrăjiţi atunci, iar activitatea stranie a vraciului s-a prelungit până ce întunericul timpuriu al serii de iarnă a făcut umbra să dispară. Abia atunci s-au dezmeticit oamenii, însă şi suferindul şi-a

revenit o dată cu ei, reuşind să intre pe propriile-i picioare în casă. După care s-a vindecat de la sine în câteva zile.

Perioada aceea, cât s-a ocupat „domn' doctor" de umbra suferindului, parcă a făcut timpul să se oprească. Martorii îşi aminteau de ea ca de o singură clipă, deşi demersurile vraciului asupra umbrei au durat de pe la amiază şi până la apusul timpuriu al soarelui de iarnă. Dar aceea a fost doar prima întâmplare. Următoarele s-au succedat mult mai rapid, unele după altele. A fost nevoie doar de încă o singură experienţă pentru ca localnicii să înceapă să-l solicite cu tot mai multă insistenţă. Următorul eveniment a venit la câteva zile după întâia ispravă a vraciului: un copil a fost izbit de o maşină şi, până să sosească poliţia şi primul ajutor, „domn' doctor" l-a ridicat pe accidentat în şezut şi, fiind deja întuneric, la lumina farurilor automobilului, a început să se ocupe din nou, pe îndelete, de umbra de pe şosea. Copilul, care sângerase puternic, şi-a revenit în simţiri încă înainte de a sosi poliţia şi medicul de la circumscripţia sanitară, aflată la câteva sute de metri.

După aceea, uimirea martorilor evenimentului fiind foarte mare şi faima eroului crescând pe măsură, „domn' doctor" a început să fie chemat la căpătâiul diferiţilor suferinzi. Pe unii, deşi cronici, i-a vindecat repede, de fiecare dată ocupându-se doar de umbra lor, motiv pentru care nu venea la domiciliul bolnavilor cu clasica geantă de medic, ci cu un mic reflector cu acumulator, având grijă să-l fixeze astfel încât umbra pacientului să cadă cât mai distinct. E adevărat, n-a reuşit să vindece toate cazurile, de unele a refuzat chiar să se ocupe. Cum procentajul de reuşită era cam de patru din cinci solicitări, poate de aceea s-a născut istoria că ar fi vindecat şi în clinica din Cluj optzeci la sută dintre bolnavi.

În general, nu dădea explicaţii de ce pe unii îi trata cu atâta succes, iar de alţii – e drept, mult mai puţini – nici nu se apropia. De câteva ori, totuşi, la insistenţele disperate ale rudelor, le arătă că, fie la lumina soarelui, fie cu ajutorul reflectorului său, umbra bolnavului nu avea consistenţa necesară sau era limi-

tată de un contur insuficient de ferm, ori le sublinia alte caracteristici, total nesemnificative pentru cei din jur. Oamenii au întotdeauna nevoie de o explicaţie şi, chiar dacă nu prea înţelegeau argumentele taumaturgului, intrau în jocul lui. Cei mai încăpăţânaţi sau cei mai disperaţi încercau să-l convingă cât de remarcabilă era umbra apropiatului lor; însă era evident că „nu se pricepeau", fiindcă deficienţele umbrei bolnavului erau de aşa natură încât ei nu se dovedeau capabili să-l contrazică. Iar dacă insistau în continuare, „domn' doctor" admitea că „el cu o asemenea umbră atât se pricepe să facă" şi pleca. „Mergeţi şi căutaţi pe cineva mai priceput..."

Cu timpul, lumea a înţeles că n-are rost să discute în contradictoriu cu vraciul şi ceea ce-l făcea pe acesta să pară şi mai infailibil consta în aceea că era în stare, în cazul pacienţilor fără speranţă, să descrie particularităţi ale umbrei proiectate de ei încă înainte de a aprinde reflectorul sau de a-i aşeza în bătaia soarelui. Desigur, am numit „pacienţi fără speranţă" acei bolnavi pe care „domn' doctor" refuza să-i trateze, mulţi dintre ei nepărând, la prima vedere, cazuri atât de grave, dar având *de fiecare dată* o evoluţie cât se poate de nefavorabilă, apărându-le complicaţii şi prăpădindu-se peste o zi sau peste o săptămână. Oricum, *întotdeauna* diagnosticul vraciului s-a confirmat, şi asta, aşa cum am spus, era cu atât mai uimitor cu cât intuia ireproşabil umbra suferindului încă înainte de a o vedea.

„Domn' doctor", devenit o celebritate la început în comună, apoi în judeţ şi, în scurt timp, în întreaga ţară, a rămas la fel de tăcut ca la început. Nu oferea nici un fel de explicaţii în legătură cu ştiinţa sa, vorbea puţin cu rudele şi cu bolnavii, refuza să dea amănunte nenumăraţilor ziarişti veniţi să descrie minunile sale. Nu se opunea făţiş publicităţii, ci o ignora. Astfel, părea să nu-l deranjeze defel faptul că aproape de fiecare dată când vindeca pe cineva, stând minute sau ore întregi aplecat asupra umbrei bolnavului, era înconjurat de nenumăraţi curioşi. Singura lui grijă, preluată foarte repede de populaţie, era ca nu cumva cineva să se interpună între sursa de lumină şi umbră, astfel

încât el să-şi piardă obiectul muncii, iar bolnavul să fie expus riscului de a muri în timpul „tratamentului”.

Un demers menit să aline o suferinţă, mai ales dacă se termină cu vindecarea pacientului, nu poate fi numit altfel decât „tratament”. (Chiar şi vracii tradiţionali pretind că „tratează” cu vrăjile lor.) Dar modul particular cum influenţa „domn' doctor” solicitanţii lui prin umbrele lor, modificările apărute în acest răstimp asupra respectivelor umbre, precum şi relaţiile atât de misterioase între individ şi umbra sa au rămas un mister, în ciuda numeroşilor martori ai practicii sale. Ciudat este că nimeni n-a reuşit vreodată să dea o descriere cât de cât coerentă a ceea ce a făcut „domn' doctor” în chip concret, articolele şi amplele reportaje din ziare se întreceau în declaraţii pe cât de senzaţionale, pe atât de confuze ale martorilor, în descrieri echivoce ale redactorilor şi în interviuri cu foştii bolnavi sau cu personalul de specialitate, în general sceptic, venit la faţa locului. Medicii alopaţi sau specialiştii în tratamente alternative au început prin a-l declara pe „domn' doctor” un şarlatan, au continuat prin a se îndoi de rezultatele lui senzaţionale şi au sfârşit prin afirmaţii pline de confuzii, neinteresante decât cel mult pentru rudele celor aproximativ douăzeci la sută de cazuri nerezolvate, însă total indiferente pentru imensa majoritate a celorlalţi oameni. Aceasta fiind situaţia în presă, aceasta fiind situaţia în iniţial atât de senzaţionalele materiale de televiziune, mass-media, la fel ca şi specialiştii, şi-a recunoscut incompetenţa, iar „domn' doctor” a devenit un dat în sine, necomentabil, producându-şi tăcut minunile şi fiind tot mai asaltat de şirurile interminabile de pacienţi aduşi din toate cele patru zări.

Un singur fenomen a mai tulburat pentru scurtă vreme acest episod, despre care autorul însemnărilor de faţă nu ştie să se mai fi întâmplat şi altundeva, deşi, mai mult ca sigur, n-a fost nici el unic în decursul timpurilor. „Domn' doctor” nu pretindea nici o remuneraţie pentru ştiinţa sa şi, de aceea, nici criticii săi cei mai răuvoitori nu au putut să-l acuze în mod direct de escrocherie. Însă, dat fiind afluxul nesfârşit de solicitanţi, s-a găsit

destulă lume gata de a profita din plin de medicul umbrelor. Oamenii din sat şi-au închiriat şi ultimul colţişor de grajd pentru cei veniţi de departe, s-au deschis mai multe cârciumi şi restaurante, s-a început construcţia la două hoteluri. Dar condamnabil s-a dovedit a fi că au apărut mai mulţi intermediari ce promiteau ca în schimbul unei sume (tot mai piperate) să obţină programări preferenţiale la „domn' doctor". Şi, bineînţeles, invidioşii au răspândit zvonul că acei intermediari ar fi lucrat mână în mână cu vraciul, acesta doar făcând pe sfântul, însă, de fapt, încasând sume considerabile nedeclarate fiscului. Controlul, instituit „la sânge", n-a reuşit să identifice vreun câştig în contul taumaturgului, dar cârtitorii îşi puneau cât mai gălăgios posibil întrebarea de unde mănâncă vraciul, atâta vreme cât se ocupă şaisprezece ore pe zi cu umbrele şi nu s-a relevat nici o sursă de câştig din care să trăiască. Detractorii cei mai înverşunaţi spuneau că medicul miraculos este un vampir ce se hrăneşte cu umbrele asupra cărora se apleacă atâtea ore pe zi şi din care-şi suge puterea. Partizanii lui, fideli şi fanatici, râdeau de toate astea: „domn' doctor" mănâncă acolo unde îl găseşte activitatea, cine să se zgârcească la o farfurie în faţa binefăcătorului lor? „Hoţul neprins e om cinstit", au conchis acru invidioşii, dar acuzaţiile s-au oprit aici.

Este ciudat cum întâmplări de genul celor în care era implicat medicul de umbre, în pofida evidenţei lor, nu sunt luate în seamă decât de o anumită categorie socială şi, chiar dacă în satul acela se stătea săptămâni de zile în şir pentru a ajunge să fii consultat, în restul teritoriului totul nu era considerat decât o crasă escrocherie. O escrocherie de care nu s-a putut atinge fiscul şi nici inspectorii medicali, întrucât vraciul nu intra în vreun contact cu bolnavii, el având treabă doar cu umbrele acestora, faptă neincriminată de nici o lege şi de nici un regulament. Pe de altă parte, eforturile teoretice de a explica nulitatea demersurilor lui „domn' doctor" s-au dovedit fără rost, fiindcă aceia care citeau asemenea materiale erau dinainte convinşi de absurditatea procedeelor unor astfel de vindecări, iar

cei ce credeau în evidenţa faptelor priveau cu dezgust pe oricine se îndoia de salvatorul lor sau al apropiaţilor lor. Situaţia devenise atât de tranşantă, încât nu dădea loc la dialog.

Medicul de umbre îşi desfăşura activitatea de aproape un an, când tocmai printre apropiaţii săi au apărut germenii breşei. Pentru că era atât de inuman de solicitat şi pentru că el nu se menaja deloc, numeroşii lui fani au creat un comitet de sprijin menit a-i uşura viaţa şi a pune cât de cât ordine în programările bolnavilor. Astfel au apărut mai multe gospodine care-i făceau pe rând menajul, un grup de „secretare" însărcinate să ţină o evidenţă a cazurilor rezolvate şi a altora ce aşteptau să fie luate în seamă, precum şi lista celor aproximativ douăzeci la sută de eşecuri. În felul acesta s-au născut mai multe registre şi fişete, a luat fiinţă o bibliografie. Aceasta putea fi studiată.

Un specialist în istoria medicinei pretindea că a găsit surse ce puteau fi interpretate ca descriind tehnici asemănătoare de vindecare prin terapia umbrelor încă din mitologie şi că, mai mult ca sigur, în perioada pythagoreiană, astfel de practici au existat la Crotona. Că faptul n-a fost descris decât cu prudenţă până acum se datorează, probabil, lipsei totale a unei asemenea metode în vremurile moderne şi în tratatele medievale, cele ce au conservat – atât cât au conservat – din ştiinţa celor vechi. Totuşi, susţinea savantul, terapia umbrelor n-a fost necunoscută în totalitate în renaştere, dar era considerată malefică şi apanaj al vrăjitoarelor, motiv pentru care a fost afurisită de apărătorii credinţei. Nu întâmplător, în protocoalele Inchiziţiei se găsesc trimiteri la vrăji făcute pe umbrele unor victime inocente şi la rolul diavolului în acele practici.

Primele articole publicate de erudit au avut succes în ambele tabere: cei ce credeau în „domn' doctor" se vedeau confirmaţi de o autoritate ştiinţifică, dar şi scepticii şi raţionalii găseau date obiective despre un fenomen pe care nu şi-l puteau explica. Mass-media a reluat şi ea, în mod firesc, subiectul şi acesta a revenit pe prima pagină a ziarelor.

Doar taumaturgul părea total impasibil la evoluţia sinuoasă a popularităţii sale, el petrecându-şi mai toată vremea aplecat asupra umbrelor şi...

Ei, tocmai aici se rupe de fiecare dată firul. Şi ziariştii, şi specialistul în istoria medicinei, şi camerele de luat vederi – şi cei ce asistau de aproape la munca lui „domn' doctor", şi cei ce o urmăreau înregistrată – erau incapabili să verbalizeze ceea ce făcea el în realitate. Omul nici nu schiţa semne magice, nici nu emitea incantaţii, nu se folosea de vreun instrument (în afară de sursa de lumină răspunzătoare de proiectarea umbrei). El stătea aplecat asupra ei şi o privea cu insistenţă din diferite unghiuri şi de la diferite distanţe. O privea şi, din când în când, o atingea. Atunci, desigur, proiecţia bolnavului pe un mic fragment se reflecta pe mâna vindecătorului. (Unii martori susţineau că în acele locuri, câteodată, mâna lui „domn' doctor" se tumefia, alteori părea ca arsă, însă de obicei nu dădea impresia să sufere vreo modificare. Dar şi aceste declaraţii s-au dovedit atât de contradictorii încât n-au putut fi înregistrate ca dovezi.) Nimeni n-a reuşit să descrie cum muncea în realitate vindecătorul, nimeni nu putea indica de ce refuza el din start anumite cazuri şi de ce nu pe altele, nimeni nu putea să explice pe ce se bazau reuşitele sale extraordinare.

Cum subiectul reveni la modă şi cum multă vreme nu s-a găsit geniul publicitar capabil să-l facă pe medicul de umbre însuşi să explice ştiinţa şi natura vindecărilor, erudiţia istoriei nefiind nici ea aptă de a scoate din trecut lămuririle aşteptate, oficialităţile şi legea neavând, la rândul lor, cum interveni spre elucidare, cazul a fost preluat, în sfârşit, de cel mai bun ziarist al ţării, omul care apărea o dată pe săptămână pe micul ecran şi aduna toată populaţia în faţa canalului principal al postului naţional, emisiunile sale fiind preluate şi de numeroase societăţi de televiziune străine.

Celebrul personaj pogorî în satul bănăţean, unde se dovedi a fi cunoscut şi de ultima babă, stătu de vorbă cu localnicii, cu istoricul medicinei, cu oameni vindecaţi şi cu pacienţi refuzaţi, cu rude şi cu medici. Apoi filmă munca de o zi a taumaturgului, vorbind, între timp, cu bolnavul a cărui umbră tocmai era tratată. Aglomeraţia de la faţa locului dădu şi mai multă culoare emi-siunii. Cu profesionalismul lui recunoscut, producătorul

realiză un reportaj incitant care s-a dovedit a fi un punct de plecare pentru un serial tematic interactiv. Subiectul, atât de senzaţional şi până atunci dar atât de prost exploatat jurnalistic, promitea a se transforma acum într-un nou succes de răsunet al celebrului comentator.

Când s-a transmis pe post primul episod (şi, deocamdată, singurul montat), l-au convins şi pe medicul de umbre să vizioneze emisiunea de la televizor, lucru pe care, desigur, l-a făcut nu numai tot satul acela din judeţul Arad, dar şi o foarte mare parte din populaţia ţării. „Domn' doctor" privi destul de impasibil reportajul, însă deveni brusc atent şi chiar se apropie la câţiva centimetri de ecran: în timpul filmărilor, echipa de la televiziune venise, la rândul ei, cu o mulţime de reflectoare şi, la un moment dat, celebrul producător fu surprins şi el în cadru cu umbra proiectată pe un perete. Acea umbră îi atrase atenţia vindecătorului, care declară despre renumita vedetă mass-media că e iremediabil pierdută. Şi, într-adevăr, după doar două zile, producătorul muri, victimă a unui accident vascular.

Evenimentul a produs consternare în toată ţara şi „domn' doctor" începu să fie temut, răspândindu-se zvonul că el ar fi fost acela ce l-a ucis pe marele vip doar spre a-şi păstra secretul. Degeaba a dat – pentru prima şi ultima oară – un interviu în care a analizat proiecţia pe perete a regretatului producător, explicând indiciile clare ale suferinţei ascunse, însă nevindecabile a răposatului, degeaba a încercat taumaturgul să-şi destăinuie cunoştinţele, renumele său a început să primească accente tot mai sumbre. Personajul malefic din evul mediu ieşise din nou la iveală.

Poate dintr-un reflex firesc de apărare, peste foarte puţin timp, medicul de umbre n-a mai fost privit decât ca unul dintre nenumăraţii vraci ce împânzesc, din când în când, ţara. O vreme a mai fost căutat de disperaţi, dar în curând s-a zvonit că în judeţul Alba ar fi apărut un alt colosal vindecător, unul mult mai eficient, care nu avea o rată de eşec cotată la douăzeci la sută şi care se ocupa de suferinzi, nu de umbrele lor, înzdrăvenind oamenii cu ajutorul unor ceaiuri naturale şi foarte aplicate la fiecare maladie în parte. Plus că respectivul era într-adevăr medic.

Cele două hoteluri începute în satul din judeţul Arad n-au mai fost terminate niciodată, unul rămânând la stadiul de cârciumă cu sală de biliard şi jocuri mecanice, iar celălalt fiind transformat din mers într-un complex pentru şezători şi nunţi.

Ca de atâtea ori, memoria oamenilor se apără de grozăvii prin ştergerea din amintire. Şi faima medicului de umbre s-a stins la fel de repede cum s-a aprins. Probabil că personajul ar fi intrat cu totul în uitare, dacă încăpăţânatul istoric n-ar fi continuat cercetările şi nu ar fi publicat câteva articole despre arhaica ştiinţă practicată de întârziatul vindecător din Banat. Iar toate astea ar fi rămas doar o curiozitate ştiinţifică, dacă într-o bună zi toridă de vară, „domn' doctor" nu ar fi trecut pe uliţa principală a satului şi un copil n-ar fi observat că personajul însuşi nu lăsa nici o umbră în urma sa. Copilul a chemat oamenii să vadă fenomenul, dar până să se adune aceştia, tămăduitorul s-a făcut tot mai transparent, până ce a dispărut cu totul.

Acesta este un sfârşit atât de incredibil, încât populaţia nici nu l-a acceptat şi satul a preferat să treacă sub tăcere tot episodul cu medicul de umbre, instituind o teorie relativ mai firească în legătură cu el.

Doar eruditul în istoria medicinei pretinde în continuare că umbroterapia are rădăcini adânci în tradiţia pierdută în vremi şi mai publică, din când în când, articole în reviste de specialitate de circulaţie restrânsă, citite de un cerc limitat de iniţiaţi.

La noi în ţară nu s-au mai semnalat alţi medici de umbre.

AL PATRUZECI ȘI OPTULEA
– Infandus –
(707-768)

A unsprezecea poruncă:
de la necunoaștere spre recunoaștere

Cu câteva pagini mai înainte, scribul, într-un moment de mândrie necontrolată, s-a lăudat, uitând de orice modestie, că a fost în stare, în lipsa unor repere certe, să reconstituie patruzeci şi şapte de generaţii şi, mai mult decât atât, deşi o dată cu Husein Geographul şirul Celor O Sută intră într-o penumbră deasă, el, scribul, îi ştie de-acum pe cei care s-au ascuns după Al Patruzeci şi optulea, Al Patruzeci şi nouălea şi Al Cincizecilea, ajungând, astfel, la jumătatea întregului lanţ. Ba mai mult, cu aceeaşi ocazie, scribul a insinuat că nici chiar Al Cincizeci şi unulea inel al lanţului nu-i este străin. În acea răbufnire de orgoliu, acelaşi a mai simţit nevoia să-şi întărească isprava, adăugând că performanţa sa este cu atât mai grozavă cu cât descendenţii savantului de la Basra s-au afundat tot mai adânc în anonimat, încât nimic strălucitor nu mai atrage atenţia spre a-i individualiza din nesfârşita masă amorfă de decedaţi întru Dumnezeu cu atât de multe secole în urmă.

Orgoliul face parte din om, se scuză scribul şi acea răbufnire, interpretată altfel, poate că nici nu e atât de gravă. Al Patruzeci şi optulea s-a născut în anul numerotat azi cu cifra 707. Printre omeazi domneau marmanizii, iar dintre aceştia, al-Ualid I ibn Abd al-Malik. În fruntea longobarzilor (cei mai periculoşi atacatori ai Romei momentului) se afla Aripert II; pe scaunul pontifical se găsea Ioan al VII-lea; stăpânul Imperiului devenise Justinian II, cel cu nasul însemnat după prima sa depunere; regele vizigot se numea Witiza, iar Veneţia era condusă de primul ei *patricius*, exarhul Ravennei, Paulicius. Ei toţi au fost oameni mari, foarte importanţi, pilotând corabia lumii. Despre Justinian Rhinotimetos şi despre Paulicius ne-au rămas amănunte; numele lor nu este cunoscut doar eruditilor cercetători ai trecutului. Toţi cei amintiţi fac parte din câte un şir a cărui continuitate o girează fiecare. Însă dacă unul dintr-o mie de oameni (în cel mai bun caz) a mai auzit azi de câteva dintre aceste personaje, e puţin probabil ca mai mult de unul dintr-o mie de milioane de oameni să mai cunoască suficiente date despre ele pentru a putea deosebi amintirea unuia de a celorlalţi. Desigur, „hăul istoriei" e de vină. Dar nu numai el. Nici măcar în anul de graţie 707 după Christos, nu se aflau decât foarte puţine persoane care măcar să ştie toate aceste nume. Evident, din pricina lipsei mijloacelor de informare şi de comunicare din acel început de ev mediu, se va spune. Evident!

Însă scribul este nu numai orgolios, ci şi încăpăţânat. El nu-şi recunoaşte greşeala trufiei, ci se afundă mai adânc în explicaţii. Cum mijloacele sale de exprimare sunt reduse, bietul scrib îşi dă seama că singura lui posibilitate de convingere rămâne misiunea sa: să-şi continue povestirea şi să-i lase pe cititori să tragă concluziile. Totuşi, iată, un fel de ipoteză a fost expusă la începutul punerii pe hârtie a vieţii Celui de Al Patruzeci şi optulea. O insinuare de ipoteză. Un gând firav ca o scuză.

Al Patruzeci şi optulea s-a născut la Roma, în ciuda faptului că străbunicul bunicului său, Daedalion, fusese catalogat drept „Ultimul dintre romani". Să-i dăm o mică şansă şi lui Daedalion,

acel străbun uitat de mult: când scribul a afirmat că Al Patruzeci şi optulea s-a născut la Roma, el a făcut o situare aproximativă, copilul venind pe lume în afara zidurilor tot mai prăvălite ale cetăţii, *extramuros*, în cimitir. Şi, dacă e să fim foarte riguroşi, fiul cel mai mare al Levantinului n-a străbătut vreodată cele câteva sute de metri pentru a pătrunde în interiorul Cetăţii Eterne.

Al Patruzeci şi optulea s-a născut în cimitir, a învăţat să umble ţinându-se de morminte, s-a jucat pe cele patru mari alei şi printre pietrele funerare, a dormit în cripta unde îşi avea locuinţa întreaga sa familie. Primii ani de viaţă ai acestui individ nu s-au asemănat cu cei ai majorităţii oamenilor. Următorii ani au fost şi ei diferiţi. Fiinţa aceea bipedă trecuse de mult de adolescenţă fără a fi ieşit din cimitir, fără a fi văzut o casă adevărată, fără a fi păşit pe o stradă, fără a fi cunoscut un fluviu sau marea.

Să trăieşti şaizeci şi unu de ani într-un cimitir fără a vedea ce se află în afara lui, primindu-i zilnic pe cei mulţi ca pe nişte soli dintr-o altă lume, străină, să-ţi restrângi orizontul la cripte şi morminte, abia intrând în vorbă cu oamenii veniţi cu sau la morţii lor reprezintă o presiune suficientă pentru o alienare ireversibilă. Asta chiar dacă necropola „nu era ca toate necropolele" (ceea ce implica faptul că mai existau şi lumi reale în afara ei, că se mai găseau, deci, şi alte necropole), chiar dacă fiul Levantinului se născuse şi trăise în „Oraşul cinstei şi al onoarei", după cum îşi învăţase Groparul numeroasa familie.

Scribul, lăsându-l pe bunul cititor să pătrundă doar parţial în cimitirul de lângă Roma, invitându-l ca într-un muzeu sau ca într-un lăcaş turistic, l-a prevenit că, după moartea lui Sisinnius, nimeni nu l-a mai auzit pe Al Patruzeci şi şaptelea vorbind. Acum, când scribul se decide să intre mai adânc şi să-l facă pe cititor părtaş la această experienţă, lucrurile se nuanţează şi primesc culoare şi logică. Levantinul, obişnuit de mic copil să nu aibă încredere în nimeni şi în nimic necunoscut, din clipa când, foarte tânăr, a fugit de dementul său tată de la Basra, şi-a găsit, în sfârşit, o lume a sa, unde se simţea în siguranţă, putându-şi duce viaţa după bunu-i plac. Străinii şi cunoştinţele – mai

mult sau mai puţin întâmplătoare – nu puteau decât să ameninţe această linişte atât de greu câştigată. De aceea, toţi cei veniţi „de afară" trebuiau trataţi ca atare: protejaţi, supravegheaţi, însă fără a intra în contact cu ei decât cel mult pentru a se convinge că n-au încălcat „cinstea şi onoarea locului", pentru a-i împiedica să facă acest lucru şi pentru a se încredinţa că au părăsit nevătămaţi cimitirul, fără ca, la rândul lor, să fi adus vreun prejudiciu acelui loc. Iată motivul pentru care nu era bine, ba era chiar foarte dăunător să intri nejustificat în vorbă cu intruşii. Iată motivul pentru care Levantinul n-a mai fost surprins vorbind cu vizitatorii, motivul pentru care n-a mai fost surprins vorbind în general. Doar singur cu ai lui, poate, grăia, aducându-şi femeia şi copiii la acelaşi mod de viaţă.

Al Patruzeci şi optulea avea numeroşi fraţi şi surori. Mama lui năştea constant aproape în fiecare an, însă se pare că în necropolă se mai afla cel puţin încă o femeie[1] ce-l ajuta pe Gropar la creşterea numărului mare de copii. Mulţi dintre aceştia s-au prăpădit de mici. Totuşi, au supravieţuit peste zece urmaşi ai Celui de Al Patruzeci şi şaptelea. Pruncilor li se explica morala locului, li se implementau preceptele respective. Ei creşteau în „Oraşul cinstei şi al onoarei", format din mii de morminte vechi şi noi, străbătut de cele patru mari alei aşezate în formă de cruce, alei ce împărţeau cimitirul în mai multe sectoare. În afara acestor drumuri de acces cunoscute, copiii învăţau repede să se deplaseze pe cărări mai înguste, multe ascunse de vegetaţia sălbatică, înălţată la întâmplare printre parcelele mai bătrâne, unde nu mai venea nimeni şi unde oaspeţii nepoftiţi erau împiedicaţi să intre.

În acest univers închis, „cinstea şi onoarea" erau într-adevăr vitale. Levantinul visa la o economie autarhică, dar relaţiile sale cu morţii făceau fără sens acest vis. Încă la mulţi ani după ce a

---

[1] Mitul celor două femei este prea vechi pentru ca scribul să mai insiste asupra lui. De la Eva şi Lilith, bărbatul s-a confruntat mereu cu această poveste. Ce rol a jucat mitul în zvonurile despre Levantin scribul nu ştie.

devenit groparul şi administratorul marii necropole romane, memoria colectivă păstra (şi amplifica) legenda despre straniul personaj. Inclusiv amănuntul că el ar fi singurul om din lume posedând nu una, ci chiar două *monede levantine*, adică bani care, oricât i-ai cheltui, ţi se întorc de fiecare dată în buzunar. (*Monedele levantine* îşi urmau stăpânii şi în morminte, loc de unde Omul Cimitirelor şi-ar fi procurat exemplarele sale.[1]) În primii ani, cât Al Patruzeci şi şaptelea a venit la (lângă) Roma şi legenda era nouă, mai multe tentative de a-l jefui s-au terminat îngrozitor pentru nesăbuiţi: ei nu numai că au fost împiedicaţi să-şi atingă scopul, dar au fost crâncen pedepsiţi, fiind ucis mereu întregul grup şi lăsat întotdeauna doar un nesăbuit să supravieţuiască, mutilat cumplit, spre a-i descuraja pe alţii să-i urmeze pilda. Pentru ca un singur bărbat, o femeie (sau două femei) şi o mulţime de copii mici să poată să ucidă astfel grupuri de bandiţi profesionişti era nevoie – pentru orice minte normală – de un ajutor uman, de sprijin divin sau de o complicitate blestemată. Iar oamenii – păstrând un tabu tot mai sever de a nu discuta despre Levantin – îşi explicau întâmplările fioroase din cimitir păstrând toate cele trei variante: în cripta unde şi-a găsit lăcaşul familia Groparului se vedea din când în când lumină – atunci, probabil, se întâlneau acolo complicii. Complici veniţi de unde? Desigur, din apropierea lui Dumnezeu sau, dimpotrivă, din vecinătatea diavolului. Pentru mulţi păcătoşi, o variantă n-o excludea pe cealaltă.

Aşadar, Levantinul beneficia de cele două monede miraculoase, însă nimeni nu putea preciza ce cumpăra cu ele. Unde le folosea? Pe de altă parte, pentru munca lui, Groparul îşi primea cu minuţiozitate răsplata, sub forma unor bani lăsaţi de rudele defunctului pe un mormânt din apropiere. În „Oraşul cinstei şi al onoarei", aceşti bani – *banii Levantinului* – se întâmpla să rămână uneori şi luni întregi în locul cu pricina, fără să se găsească o fiinţă care (după toate cele întâmplate) să aibă îndrăz-

[1] Într-o altă variantă, la fel de frecventă, Levantinul ar fi adus *monedele levantine* din Levant.

neala să se atingă de ei. După o vreme, totuşi, dispăreau şi acele monede. Ce făcea Al Patruzeci şi şaptelea cu ele? Oamenii îşi puneau întrebări în gând, dar nu întrebau niciodată cu voce tare.

Timp de câţiva ani, Levantinul a încercat să cultive un petec de pământ pentru nevoile lui şi ale familiei sale. Pe urmă, însă, grădina aceea a rămas mai mult nelucrată. Scribul trage concluzia că Al Patruzeci şi şaptelea a fost aprovizionat de afară. În schimbul banilor. Sau de către oamenii Mâinii Albe.

Copilul a crescut alături de fraţii şi de surorile sale într-o deplină libertate, trebuind să respecte întocmai doar Cele Zece Porunci. Plus Cea de-a unsprezecea: să nu primească nimic de la străini, să nu vorbească niciodată nejustificat cu ei, să nu-i atingă şi să nu se lase atins de vizitatori, să se ferească de orice contact uşuratic cu ei.

Scribul îl va numi pe primul născut al Levantinului Infandus şi apelativul i se pare cel mai potrivit. *Ne-fandus* sau *in-fandus* înseamnă în limba latină ceva de nespus şi se pretează bine la numeroasele tabuuri ce-l înconjurau deja pe tatăl personajului. Însă foarte apropiat de „infandus" este şi *infans*, care se poate traduce prin „mut", „încă nevorbind", chiar „lălăind", „copil" sau „foarte tânăr". Chiar şi în această succesiune de termeni luaţi din dicţionar, sensurile îl reprezintă pe fiul Groparului, cel ce abia de vorbea cu străinii – care, pe bună dreptate, îl credeau „aproape mut" sau „încă nevorbind" sau „abia lălăind". Cum copilul creştea sub ochii lor, el era „copilul" şi apoi „foarte tânăra" arătare de care puteai să te miri atunci când o întâlneai pe aleile cimitirului. De altfel, un alt termen foarte apropiat, *infantia*, are şi sensul de „copilărie" şi cel de „lipsă de vorbire". La toate astea putem să mai adăugăm o variantă a rădăcinii cuvântului: *fanum*, traductibil prin „loc sfânt" sau chiar prin „templu", sensuri la care va ajunge şi acel teritoriu straniu, necropola bântuită de atâtea mistere şi de atâtea interdicţii pătrunse în mentalitatea vremii. *Infandus*, acumulând toată această încărcătură de sensuri, va bântui încă vreme de generaţii prin imaginaţia reprimată a romanilor.

Cele unsprezece porunci au fost inoculate în Cel de Al Patruzeci şi optulea şi în fraţii şi surorile lui încă din prima copilărie a fiecăruia dintre ei, devenind imperative atât de puternice încât cea mai mică deviere de la ele era prompt observată de către un alt copil, adusă la cunoştinţa Levantinului şi pedepsită exemplar în cadrul unei ceremonii complexe şi îndurerate. Când unul dintre fraţii mai mici ai lui Infandus a încălcat repetat aceste oprelişti, fiind sancţionat tot mai sever, fără a putea fi convins să se încadreze în disciplina impusă de Gropar, acel frate, deşi doar de vreo opt ani, fu alungat din necropolă. (Din alte surse, scribul a aflat că acel nefericit ar fi ajuns la vârsta adolescenţei şi că n-ar fi fost izgonit, ci ar fi fugit el, nemaiputând răbda corecţiile succesive. Mai există şi o variantă intermediară: în conexiune cu Cea de-a unsprezecea poruncă se afla şi interdicţia categorică de a părăsi cimitirul. Acel frate al lui Infandus n-ar fi rezistat o dată ispitei, ar fi fost pârât de ceilalţi copii şi n-ar mai fi fost reprimit în „Oraşul cinstei şi al onoarei".) Ceilalţi fraţi, însă, n-au avut sentimentul alternativei şi s-au conformat de mici şi întocmai. Viaţa lor păru de la început să se desfăşoare în parametrii previzibili.

Cimitirul acela – devenit mult prea mare pentru o Romă devenită mult prea mică – îşi primise organizarea complicată pe vremea Levantinului şi desăvârşirea în timpul lui Infandus. Încă Al Patruzeci şi şaptelea a împărţit zecile de hectare de morminte, aşezate mai mult sau mai puţin arbitrar, în patru sectoare delimitate de aleile principale, care, orientate perpendicular, înfăţişau – privite din cer – o uriaşă cruce. Cele patru alei, ca nişte drumuri romane, au fost pavate cu dale de piatră şi erau suficient de largi pentru a putea permite trecerea oricărei ceremonii, oricât de pretenţioase. (Scribul nu a reuşit să afle când, din ce fonduri şi de către cine s-au realizat lucrările de amenajare a drumurilor şi, în mod ciudat, deşi evenimentul este atestat pentru prima jumătate a secolului al VIII-lea, nici o sursă, nici o legendă şi nici o aluzie nu există în acest sens. Sau, cel puţin, scribul nu are cunoştinţă de aşa ceva.)

Deşi limitat doar de zidurile oraşului, fără a avea pe celelalte trei laturi îngradiri proprii, cimitirul a fost desenat de Levantin şi apoi de Infandus astfel încât să formeze un dreptunghi perfect, împărţit de crucea aleilor în patru zone egale ca mărime. Aceste zone au fost repede ierarhizate: pentru creştinii bogaţi, pentru creştinii obişnuiţi, pentru creştinii săraci sau nelocalnici şi pentru necreştini. Stabilirea locului celor patru categorii distincte s-a făcut după calitatea pământului, a frumuseţii peisajului şi a altitudinii solului.

Sectorul pentru mormintele celor bogaţi era supranumit „Raiul". Numele acesta s-a dovedit uşor acceptat de către populaţie, atât timp cât se ştie de la autorii cei mai venerabili şi cei mai evlavioşi că Paradisul îşi are originea pe Pământ, el fiind atât localizat, cât şi descris de mai mulţi învăţaţi. Cum Levantinul se trăgea din Alexandria (sic!), cunoştinţele sale trebuiau să fi venit din „Topografia creştină" a lui Cosmas Indicopleustas, călugărul savant din metropola din nordul Egiptului, care a călătorit cu generaţii în urmă prin toată lumea, care a văzut pentru el şi pentru urmaşi nenumărate locuri şi fiinţe nemaipomenite şi care a ajuns până pe tărâmurile Raiului. Descrierea lui Cosmas Indicopleustas ar fi încercat s-o imite Al Patruzeci şi şaptelea şi minunea i-a reuşit prin nişte întâmplări miraculoase şi ele. Astfel, dacă din Paradisul terestru ar izvorî într-adevăr cele patru fluvii originare, în mod cu totul remarcabil[1], şi din sectorul „Raiului" Levantinului porneau patru guri de apă ce prindeau putere şi străbăteau sub formă de pâraie întreaga zonă. Deoarece în toate descrierile Edenul era aşezat undeva la răsărit, şi „Raiul" ocupa partea cea mai estică a necropolei, dreptunghiul cimitirului fiind orientat oblic. Apoi, acel loc era şi situat cel mai sus: terenul fiind accidentat, „Raiul" era aşezat pe o colină impunătoare, care, în scurt timp, fusese

[1] Cele patru fluvii originare alimentau întregul bazin agricol al Pământului: ele irigau Oceanul, ele umpleau mările şi împrumutau apă râurilor. Cum luciul de apă al Terrei se evapora treptat, fluviile originare compensau corespunzător pierderile, asigurând echilibrul optim şi fericit al apelor lumii acesteia.

numită Noul Ararat, conform credinţei că şi Paradisul descris de erudiţi s-ar fi născut după ce Noe ar fi acostat cu fiinţele iertate pe locul izbăvirii. Şi, oricum, acel tărâm privilegiat trebuia să fie la o altitudine aptă de a-l feri de inundaţii, de atacatori şi de intruşi. Dacă adăugăm că suprafaţa respectivă era acoperită din plin cu verdeaţă, cu arbuşti, cu pomi fructiferi şi cu viţă-de-vie ce se sprijinea pe ramurile smochinilor şi pe ramurile curmalilor, locul părea într-adevăr binecuvântat din belşug. „Tantum locum hunc fuisse et esse terrenum", a spus Beda Venerabilul, referindu-se la Paradis. „Un astfel de loc este şi a fost pe Pământ", a notat el în *Hexaemeron*. Creştinii bogaţi sau foarte merituoşi erau îngropaţi în acest perimetru de vis, printre mormintele lor clipoceau pâraiele, deasupra criptelor se plecau ramurile arborilor, iar vizitatorii puteau culege poame de pretutindeni fără nici un efort. Şi chiar dacă nici cei bogaţi nu mai aveau bani pentru monumente funerare pompoase, natura suplinea din plin trecătoarea relativă sărăcie a celor mai celebri şi a celor mai virtuoşi decedaţi, care aşteptau aici, în desfătarea naturii, Învierea. Uneori, se spunea în popor, din „Rai" se puteau auzi chiar şi cântările dansurilor drepţilor, aşa cum a prezis cu peste trei sute de ani în urmă Teodoret din Cyr, referindu-se la Paradisul terestru. Tot în „Rai", mormintele erau decorate cu desene şi cu inscripţii. Alături de acestea, ca o ierarhie a ierarhiilor, pe fiecare piatră de căpătâi era însemnat simbolul câte unei planete. Dar nu ştim după ce hartă cerească erau considerate corpurile cereşti: geocentric, ca la Heraclit, sau heliocentric, după Aristarh. În funcţie de aceasta, oricare dintre cele opt corpuri: Soarele, Luna, Pământul, Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Saturn putea avea un alt rang. Azi nu mai ştim care era ordinea semnelor pe vremea lui Infandus, însă încă multă vreme se puteau găsi asemenea decoraţii pe mormintele din „Rai", numeroase dintre ele cu mult mai recente decât epoca în care a trăit Al Patruzeci şi optulea.

Al doilea sector, cel rezervat creştinilor obişnuiţi, celor nici foarte bogaţi, dar nici foarte săraci, celor nici celebri, însă nici anonimi, celor ce au dus un trai relativ decent – „pe cât au

permis-o vremurile" –, celor ce n-au ucis, n-au tâlhărit, n-au trebuit să sufere oprobriul public şi s-au bucurat de atenţia vecinilor, al doilea sector se afla pe un şes întins, teren uimitor de plat pentru zona aceea colinară. Suprafaţa acestui sector era şi ea acoperită de iarbă, din loc în loc, pâlcuri de arbori ofereau umbră vizitatorilor şi unor morminte ale fruntaşilor cartierelor, două dintre cele patru pâraie străbăteau şi „Cimitirul onorabil". Fără a mai oferi vegetaţia luxuriantă a „Raiului", poate şi din pricină că verdeaţa a fost mult deranjată de lipsa de spaţiu, întrucât în „Cimitirul onorabil" îşi găsiseră odihna de sute de ori mai multe trupuri decât în „Rai", acest perimetru era totuşi liniştitor, mormintele nu erau încă foarte îngrămădite, rudele mai aveau posibilitatea de a alege parcele ispititoare pentru dispăruţi. Iar vecinătatea „Raiului" îi dădea trecătorului (şi, desigur, şi celor înmormântaţi) un sentiment de securitate. O linişte binecuvântată oferea acestui cimitir din cimitir un sentiment cu adevărat de „onorabilitate".

Al treilea sector se afla într-o vale accidentată, o râpă cu pământ galben, mâlos, groapă lipsită aproape în întregime de vegetaţie. Aici erau înmormântaţi săracii, creştinii greşiţi, păcătoşii vinovaţi de delicte pentru care au fost sancţionaţi de societate, cerşetorii şi unii oameni ai Bisericii care au cerut în mod imperativ să fie aşezaţi printre umilii obştii. Tot în acest loc erau înhumaţi şi creştinii morţi în trecere prin Roma ori cei ce n-aveau pe nimeni să le plătească funeraliile. Locul reprezenta partea cea mai populată a necropolei, mormintele erau mult mai apropiate unele de altele, deşi nu existau gropi comune decât în cazul marilor epidemii, când bogaţi şi săraci, creştini şi necreştini erau îngropaţi în grabă, din lipsă de timp şi din spaima de evenimentele cumplite ale momentului. În rest, fiecare decedat îşi avea lăcaşul său, implozia Romei făcând ca atât în metropolă, cât şi în necropolă adăposturile să fie mult mai numeroase decât nevoile, de parcă un bătrân stafidit ar fi continuat să poarte un veşmânt care odată i-a fost pe măsură, însă acum îi atârna în toate părţile. Mormintele săpate direct în lut nu puteau fi întreţinute, însă nici nu se găsea cineva doritor

s-o facă. Mormintele nu puteau fi întreţinute fiindcă terenul era foarte jos, mult sub nivelul mării şi, cel puţin o dată la patru-cinci ani, inundaţiile răvăşeau valea, transformând-o într-un lac unde apa băltea apoi luni în şir, devastând gropile şi scoţând, de multe ori, leşurile din adâncuri. De aceea, peisajul se înfăţişa sinistru, cele două pâraie ce străbăteau „Cimitirul onorabil" se umflau şi secau, lăsând pe fundul albiilor cadavre descompuse. Un miros pestilenţial se ridica din acea mlaştină bântuită doar de animale sălbatice şi de fugarii cei mai decăzuţi. Înmormântările se făceau şi ele aici cât mai repede şi rudele săracilor se fereau îngrozite să-şi mai viziteze răposaţii. Bandiţii cei mai fioroşi şi sfinţii cei mai evlavioşi se retrăgeau în „Groapă", ştiind că nimeni nu-i va deranja vreodată. Acest sector al cimitirului avea un statut tacit de „azil", nici un urmărit neavând motive reale să se teamă că se va găsi o autoritate dispusă să-l caute acolo, orice urmărire oprindu-se într-un consens ritual la marginile necropolei. Altele erau comandamentele la care trebuia să se supună cel refugiat în „Groapă"[1].

Şi, în fine, al patrulea sector era rezervat necreştinilor, evreilor, barbarilor şi păgânilor de tot soiul, dar şi celor ce se intitulau creştini, făcând însă parte din sectele considerate eretice. Mai detestat decât „Groapa", acest cvartal – egal în mărime cu celelalte – dovedea că şi cei mai umili au în urma lor tărâmuri mult mai damnate. Cu toate că acest sfert era ferit de inundaţii, el aflându-se aşezat mai la deal, nimeni nu se încumeta să se aciuiască viu acolo, de teama numeroaselor legende macabre ce se suprapuneau peste terenul arid, lipsit de orice vegetaţie, cu un sol stâncos, puternic accidentat şi brăzdat de râpe

---

[1] Aceasta era percepţia, însă realitatea o contrazicea în întregime: şi „Groapa" se afla tot în necropola Levantinului: oricât de sinistră, şi ea trebuia să respecte aceeaşi jurisprudenţă. Şi „Groapa" reprezenta doar un cartier al „Oraşului cinstei şi al onoarei" şi se supunea Celor Zece Porunci. Nimeni nu se putea „ascunde" în cimitirul săracilor fără consimţământul nerostit al Groparului şi, fără a fi măcar atenţionaţi, intruşii se simţeau supravegheaţi. Până la urmă, sau respectau regulile sau plecau.

adânci. Nici nu s-ar fi putut imagina un peisaj mai dezolant pentru un avertisment dat celor ce se considerau dreptcredincioşi şi care puteau vedea această „Vale a nimănui", ce se oferea cu orice prilej privirii din celelalte trei sectoare despărţite de braţele crucii. „Valea nimănui" reprezenta o denumire improprie pentru că, aşa cum a menţionat scribul, locul era pe o colină, iar mormintele răsăreau printre colţii de piatră, unele dintre ele fiind adevărate monumente funerare, mult mai arătoase decât majoritatea celor aflate în „Cimitirul onorabil". Dar tocmai acele monumente aveau renumele nespus în cuvinte al unor primejdii aflate în permanenţă în vecinătatea odihnei creştinilor, nişte ameninţări ce nu trebuiau trecute cu vederea. Din cauza terenului pietros, morţii erau îngropaţi aici într-o dezordine stabilită de capriciile solului, iar grupurile de morminte dădeau o imagine şi mai neobişnuită întregului sector: în afară de aranjamentele dictate de constrângerile naturale, morţii erau înhumaţi în locuri diferite şi după originea lor, fiecare etnie având grijă ca decedaţii ei cei mai importanţi să fie aşezaţi cât mai în mijlocul grupului şi pe un loc cât mai înalt, astfel încât demnitarii, bogătaşii şi celebrităţile să fie „apăraţi" de dese cordoane succesive de morminte obişnuite, ajungându-se ca de multe ori să fie chiar dificil să ajungi prin terenul puternic accidentat până la ei. În timpul nenumăratelor asedii ale Romei, atacatorii îşi aduceau şi ei morţii, respectând regulile inflexibile ale cimitirului: creştinii – în funcţie de apartenenţa socială şi ierarhică a defunctului – într-unul dintre cele trei sectoare creştine, printre locurile de veci ale celor pe care i-au împresurat, iar păgânii populând cu cadavre câte un dâmb stâncos al „Văii nimănui".

Ca pretutindeni, şi necropola Levantinului şi a urmaşilor săi se constituia într-o hartă colorată a istoriei locale. În vremurile de relativă pace, însă, străinii nesusţinuţi de armele asediatorilor nu-şi găseau adesea odihna decât în „Groapă".

Dacă în „Groapă" lumea nu era ispitită să se ducă din pricina peisajului sinistru şi a duhorii pestilenţiale, în „Valea nimănui" creştinii refuzau până şi gândul de a pătrunde vreodată, de teama unor legende atât de cumplite, încât nici nu erau rela-

tate decât tot cu spaimă. O spaimă atât de puternică, încât a reuşit să perpetueze conţinutul poveştilor, cu toate că abia dacă se mai găseau nişte creştini suficient de inconştienţi sau suficient de sfidători să le mai istorisească.

Norocul scribilor că întotdeauna se găsesc suficient de mulţi oameni inconştienţi şi suficient de mulţi oameni dispuşi să sfideze prudenţa şi cutumele!

O vreme, membrii confreriei au fost asimilaţi unui ordin călugăresc: din Bizanţ veneau periodic personaje ciudate, nonconformiste, străine de orice mentalitate familiară localnicilor. Acei aşa-zişi călugări sfidau legile, n-aveau casă, nu se supuneau nici unei ierarhii şi păreau că trăiesc după o altă logică. Mulţi se declarau nebuni, alţii doar se purtau ca nişte nebuni, majoritatea dintre ei îl ponegreau pe papă şi erau împotriva unirii cu Roma – însă nu se temeau să-şi facă apariţia în Cetatea Eternă –, între timp acuzau pentru ciumă evreii şi instigau lumea să-i omoare pe aceştia, se lăudau că posedă panacee miraculoase împotriva bolilor celor mai grozave, dar că sunt în stare să aducă ei înşişi oricând epidemii. Erau suspecţi din toate punctele de vedere şi puteau inspira frică. Însă ei nu erau chiar călugări veniţi din inima Imperiului şi, timp de generaţii, Mâna Albă s-a dezis de ei, chiar dacă de unele dintre aceste personaje nu ezita să se folosească. Acei monahi formau ei înşişi o confrerie, „un partid zelot", cu totul independent de Mâna Albă.

În această vreme, nimic nu se putea desfăşura în nici unul dintre cele patru cimitire din marea necropolă de lângă Roma fără ştirea, încuviinţarea şi aportul Levantinului şi, mai târziu, ale lui Infandus. Astăzi, întregul perimetru şi-a modificat mult înfăţişarea: „Groapa" a dispărut cu desăvârşire şi a fost înlocuită de un cartier de blocuri cu trei-patru etaje. Terenul a fost consolidat şi, în locul mlaştinilor, se găseşte un parc cu un lac unde, pentru câteva sute de lire, poţi să te plimbi cu barca sau cu hidrobicicleta. Cartierul pare mai degrabă muncitoresc, dar, în dimineaţa în care a vizitat scribul parcul, acesta răsuna de

vocile a sute de copii aflaţi acolo cu învăţătorii lor. Braţul marii cruci pavate a drumului ce împărţise odată cimitirul Levantinului mai există şi în prezent şi, găsindu-l, scribul l-a urmat până în punctul unde aleea se trifurcă; de acolo a mers pe toate cele trei elemente încă intacte ale crucii. Dalele regulate de piatră par a fi fost băgate ieri în pământ şi au rămas bine conservate, asemenea multor porţiuni ale căilor principale romane. (De altfel, fără drum, scribul n-ar fi reuşit niciodată să localizeze măcar şi aproximativ necropola, aşa cum a fost ea în secolul al VIII-lea.) „Valea nimănui" a dispărut şi ea ca loc de îngropăciune. Doar terenul pare să fi rămas neschimbat: un dâmb ca o cocoaşă, plin de cioturi vechi de stâncă, ici-colo o casă răzleaţă. Monumentele funerare au fost înlocuite, la distanţe apreciabile între ele, de stâlpi masivi de înaltă tensiune. Străvechiul „Rai" şi bătrânul „Cimitir onorabil" şi-au păstrat funcţia. Acum ele sunt supraaglomerate şi ar fi mai mult decât necesară şi jumătatea dezafectată a necropolei. Scribul a auzit că taxele pentru menţinerea rudelor decedate reprezintă sume apreciabile, dacă decesul a survenit cu mai mult de douăzeci de ani în urmă. Însă, în mod curent, supravieţuitorii îşi epuizează şi ei interesul pentru nişte strămoşi despre care ştiu tot mai puţine şi sentimentele lor se opresc, de regulă, la nivelul bunicilor. Doar în fostul „Rai", prin vegetaţia astăzi atent îngrijită, se mai iţesc monumente funerare vechi de secole, fiind înmormântate în ele străbunii unor familii de nobili preocupate de arborele lor genealogic. Alte câteva pietre s-au păstrat doar întrucât au rezistat vremurilor celor mai grele, devenind acum punctele de atracţie şi de fală ale cimitirului modern. Deşi necropola Levantinului nu mai este astăzi nici pe departe cel mai important loc de înhumare al Romei, scribul a găsit, totuşi, la faţa locului un administrator pasionat, de la care, pentru câteva mii de lire italiene, a primit o fotocopie a necropolei, cu topografia modernă a mormintelor şi cu abundentele explicaţii orale ale îngrijitorului. Cu harta şi cu administratorul alături, scribul a cutreierat multe ore aleile. În fostul „Cimitir onorabil", mormintele se aliniază într-o disciplină severă pe şiruri şi numere. Nici unul

dintre ele nu pare să fie mai vechi de un veac. În „Groapă” şi în „Valea nimănui”, administratorul s-a jurat că nu mai poate fi găsită nici o urmă a vreunui loc de veci. În „Rai”, datorită terenului mai accidentat, monotonia rândurilor perfect constituite este întreruptă de coline cu vegetaţie mai deasă, de monumente funerare mai pretenţioase, de două capele şi mai multe morgi. Cripte masive din marmură scumpă dau personalitate şi distincţie dealurilor. Dintre cele patru pâraie n-a mai rămas decât unul singur, dar multe izvoare şi fântâni se găsesc mai peste tot, ajutându-i pe oameni să ude straturile cu flori. Dintre criptele vechi, trei au fost acelea despre care administratorul n-a ştiut să-i ofere scribului date plauzibile, poveştile debitate fiind bune, în aceste cazuri, cel mult pentru un grup de turişti americani. (Deşi aceştia au destule obiective de filmat la Roma pentru a-şi pierde vremea cu nişte morminte dintr-un cimitir ce nu apare în nici un ghid turistic.) Cele trei monumente nu sunt nici scitice şi nici măcar vechi „de peste o mie de ani”. Deocamdată, ele nu-l interesează nici pe scrib.

Eliberat de cicăleala încântată de sine a administratorului, scribul a pornit de unul singur în fosta „Vale a nimănui”, despre care groparul modern se jura că n-a fost niciodată cimitir. În dreptul drumeagurilor şerpuind printre colţii de piatră, apăreau numeroase tăbliţe menite să interzică accesul în stânga şi în dreapta, în numele unor proprietăţi private. Câteodată, garduri de sârmă împletită fac şi mai de nepătruns anumite parcele. Printre atâtea cercetări inutile, scribul tocmai îşi spunea că a mai făcut una, când, pe neaşteptate, a dat de un izvor amenajat pentru toţi trecătorii. Jgheabul ieşea dintr-un fel de clădire foarte scundă. Înconjurând-o, scribul a găsit, printre tufe, o fereastră mică, de o formă neregulată, cu o deschidere maximă de vreo patruzeci de centimetri. Deschizătura ar fi putut să fie şi o simplă crăpătură în zid, dacă resturi de ornamente n-ar fi subliniat funcţia intenţionată a acelei găuri. Lumina lanternei a speriat nişte şobolani, dar mare lucru nu mai era de văzut în interiorul aflat mai adânc cu cel puţin un metru decât nivelul drumului. Nici un obiect, nici o inscripţie, nimic nu părea să fi

supravieţuit. De altfel, accesul era cât se poate de incomod la acea fereastră şi scribul renunţă să se mai folosească de ea. În schimb, fotografie de jur-împrejur partea de construcţie ce mai ieşea deasupra solului, fiind obligat pentru aceasta să dea la o parte muşchi şi vegetaţie. Abia mult mai târziu, acasă, mărind clişeele, scribul a avut impresia că a găsit pe latura sudică urmele unui basorelief din care n-a mai rămas decât o mână. Apoi a crezut că mâna aceea era izolată într-un cerc. Însă toate astea atât de mâncate de timp, încât sugestia părea mai puternică decât realitatea. (Cineva neprevenit a găsit alte imagini în acele urme.) Totuşi, pentru scrib, mâna (?) din cerc a câştigat o asemenea relevanţă, încât i-a întărit convingerea că aceea trebuie să fi fost cripta unde şi-a adăpostit Levantinul familia, unde a crescut Infandus şi unde s-au perpetuat Cei O Sută. Logica pledează pentru aceasta: dacă Al Patruzeci şi şaptelea nu dorea să fie deranjat şi dacă în acea criptă aveau loc întâlniri tainice, un adăpost în „Valea nimănui" garanta orice confidenţialitate, nimeni neavând curajul să se aventureze acolo, mai ales noaptea. Mai mult decât stâncile, renumele damnat era cea mai bună santinelă. Apoi, apa care izvora chiar din acel punct era un alt argument foarte serios. În al treilea rând, „Valea nimănui" părea un teritoriu lipsit de orice jurisdicţie, având, cu atât mai mult, nevoie de o forţă proprie aptă să-i asigure *statu-quo*-ul.

Însă există şi contraargumente: în primul rând că nimeni şi nimic nu dovedesc o continuitate în adăpostul Levantinului cu cel al lui Infandus. Apoi, Groparul a avut mai mulţi copii, fiecare alcătuindu-şi familia sa, găsindu-şi, probabil, cu toţii adăposturi proprii. Ca să nu mai vorbim că de multe ori aveau loc întâlniri simultane foarte importante. Recuzita şi misterul lor nu se potriveau cu viaţa de zi cu zi. Altundeva decât în locuinţă (locuinţe) trebuiau să fi fost observate luminile făcliilor. O vreme s-a crezut că în centrul crucii marelui drum pavat s-ar fi situat creierul organizaţiei, ipoteză ce nu se susţine în nici un fel, dacă luăm în considerare şi doar aceste argumente. Pe de altă parte, informaţia că în anumite nopţi se vedea lumină în adăpostul

Levantinului (care adăpost?) şi că acolo (unde?) s-ar fi întâlnit din când în când mai multe persoane era urmarea mărturisirii observaţiei cuiva, însemnând, deci, că acel cineva ar fi avut îndrăzneala să penetreze pe întuneric în „Valea nimănui", fapt ce ar dărâma întreaga construcţie.[1] Însă, în primul şi în primul rând, scribul s-a învăţat cu realitatea că logica (umană) nu este mai niciodată cea care ordonează faptele sau, dacă admitem totuşi o logică în derularea evenimentelor, aceasta nu este în nici un caz logica minţii omeneşti, aşa cum suntem noi obişnuiţi s-o interpretăm. Cu toate acestea, dacă vom continua să alunecăm pe această pistă, în mod inevitabil următoarea întrebare va fi: ce importanţă are atestarea riguroasă a locului unde s-a născut Infandus, dacă şi aşa amănuntele tuturor acestor biografii sunt atât de relative? Pistă cât se poate de distructivă şi de periculoasă, ea putând periclita tot demersul scribului.

Să părăsim această cale şi să-l lăsăm pe narator să-şi continue povestirea, chiar dacă, poate, obsesia lui că Levantinul s-ar fi stabilit într-un anumit loc din „Valea nimănui" este incorectă şi chiar dacă Infandus n-ar fi fost atât de subţire la statură pe cum o crede acelaşi biograf al său. Printre atâtea erori, intuiţia scribului trebuie s-o fi nimerit câteodată şi întregul se constituie într-una dintre numeroasele posibile istorii. Într-aceea dintre cele ce au avut şansa de a se coagula.

Infandus a fost primul moştenitor al Levantinului. El a crescut în cimitirul de la marginea Romei, perimetru care avea să devină întreaga sa lume fizică. Cea a imaginaţiei şi a jocului său nu avea oprelişti. Necropola era vie şi jocul gândurilor sale a devenit, treptat, fabulos. La vârsta de zece ani, ştia să scrie şi să citească în mai multe limbi, întrucât unele rude cereau ca pe

[1] Faptul că dealurile din „Valea nimănui" ar fi putut fi mai înalte cu un mileniu şi un sfert în urmă nu explică nimic, chiar dacă, în cazul acela, luminile ar fi putut fi zărite fără a fi nevoie să te apropii. Orice raţionament va înclina spre o poziţie ferită a ascunzişului Celui de Al Patruzeci şi şaptelea, şi nu spre ridicătura cea mai expusă.

pietrele funerare ale decedaţilor lor să fie gravate anumite texte. El ştia să şi socotească, fiindcă şi aceasta făcea parte din meseria lui. La fel ca şi desenul. Restul educaţiei îl asimilase de la mama sa, de la un pedagog sărăcit care îşi ducea şi el zilele printre morminte, undeva în „Cimitirul onorabil" şi care, pentru a-i învăţa carte pe copiii Levantinului, era răsplătit cu mâncare şi băutură. Educaţia i se limita la Cele Zece Porunci şi la Cea de-a unsprezecea poruncă, cea primită de la tatăl său. Respectate riguros, aceste imperative erau absolut suficiente.

Urmează o perioadă de peste trei decenii din viaţa lui Infandus, perioadă cât tatăl său mai trăia, cât s-a născut şi fiul fiului – Levantinul devenind bunic la vârsta de patruzeci şi doi de ani –, perioadă cât a vieţuit la umbra Celui de Al Patruzeci şi şaptelea şi cât scribul poate doar bănui cele petrecute, dar în nici un caz nu le poate dovedi.

O viaţă redusă la un perimetru închis pare, la prima vedere, indiferentă de cele ce se întâmplă în jur. Însă nici măcar activitatea zilnică a cimitirului nu putea face abstracţie de marile şi de micile evenimente ale lumii. De pildă, atacurile longobarzilor asupra Romei, chiar lipsite de izbândă, aduceau mult mai multe leşuri în cimitir decât în vremurile mai liniştite. Asediul naşte aglomeraţie, foamete, epidemii, atât într-o tabără, cât şi în cealaltă. În acele timpuri, activitatea Groparului era febrilă.

Asediatorii nu intrau în necropolă. O teamă de neînţeles îi făcea, chiar dacă încercuiau Roma, să evite zidul dinspre cimitir, spre a nu fi obligaţi să întârzie printre morminte. Altădată şi în alte locuri, mormintele au oferit un câmp ideal pentru lupte: după ele te puteai furişa, puteai să foloseşti din plin terenul. Despre domeniul Levantinului bântuiau legende mai cumplite decât orice ameninţare şi chiar şi hoardele venite de departe erau din vreme prevenite de grozăviile ce-i primejduiau pe cei ce încălcau tabuurile locului. Cu timpul, s-a constituit un consens atât de imperativ încât, o dată, Liutprand i-a cerut voie lui Infandus să-şi ducă trupele prin necropolă spre zidurile cetăţii, însă, cum printre longobarzi se aflau mercenari de diferite seminţii, s-a convenit ca doar creştinii să treacă prin „Cimitirul

onorabil", ceilalţi să ocolească prin „Valea nimănui", în nici un caz să nu fie deranjat „Raiul", iar tot tranzitul să se facă doar la anumite ore, stabilite în prealabil. Cei ce nu erau creştini ar fi trebuit să respecte alt orar pentru a coborî din „Valea nimănui", iar joncţiunea ar fi fost, conform acestor pretenţii, deosebit de dificilă. Liutprand n-a comentat în nici un fel constrângerile impuse de Infandus, ba s-a conformat întocmai, rugând însă ca oamenii săi să fie feriţi pe parcursul drumului lor prin cimitir de orice neplăcere din partea diavolilor şi a altor forţe sinistre. Pentru aceasta, necropola a primit bani şi cadouri. (La timpul hotărât, longobarzii au preferat totuşi să nu traverseze teritoriul Levantinului, doar căpeteniile lor i-au făcut o vizită Celui de Al Patruzeci şi şaptelea, mulţumindu-i pentru bunăvoinţă şi pentru că le-a acceptat darurile. Mut, Levantinul li s-a arătat, dar nu le-a răspuns decât laconic, prin gura lui Infandus.)

Însă evenimentele care au influenţat viaţa necropolei se puteau derula şi mult mai departe. De pildă, dacă în Siria sau în Egipt apărea o nouă interpretare a Cărţii şi acea interpretare era considerată eretică de către împărat, în mod firesc, adepţii acelei învăţături excomunicate ar fi trebuit să fie înmormântaţi în „Valea nimănui", dacă s-ar fi nimerit să moară în apropierea cimitirului Levantinului. Doar că aici funcţionau alte legi şi dispuneau alte autorităţi. Singur Groparul putea decide unde să fie înhumat cineva. Levantinul şi, mai apoi, Infandus. Nici un decret, nici un edict, nimic din jurisdicţia lumii n-avea valoare necondiţionată în necropolă.

După moartea lui Sisinnius, Levantinul, se spune, nu mai vorbea decât cu morţii şi cu umbrele lor. La nici cincisprezece ani, Infandus, fiul mai mare al Groparului, devenise gura lui în relaţiile cu lumea şi, cu timpul, executorul deciziilor Celui de Al Patruzeci şi şaptelea, precum şi cel ce hotăra în problemele curente. Lucru ce n-avea cum să mire pe cineva: ca în toate domeniile de activitate, era normal ca fiul să fie pregătit de tată să-i moştenească meseria. În schimb, tratând cu străinii, Infandus trăda Cea de-a unsprezecea poruncă, porunca tatălui său. Pentru a fi absolvit, s-a organizat o ceremonie specială, Al

Patruzeci şi optulea fiind exonerat de tăcere, însă în nişte limite bine stabilite: el nu trebuia să devină decât un „gând sonor”. Se spune că atunci s-a stabilit şi cât, când şi cum trebuie să se exprime acel „gând sonor”[1]. Uimirea avea să vină abia atunci când, la împlinirea vârstei de optsprezece ani, Al Patruzeci şi optulea, cu care lumea s-a obişnuit de acum să trateze orice era legat de cimitir, dispăruse brusc şi trebuia să-l cauţi din nou pe taciturnul şi înspăimântătorul Levantin ca să-ţi poţi îngropa mortul. (Dar asta a durat puţin. În scurt timp, al doilea născut al Levantinului a fost însărcinat cu prerogativele fratelui mai mare, dispărut atât de neaşteptat.)

Însă Infandus n-a părăsit necropola. Doar că aceasta era atât de întinsă încât, dacă nu era necesar să fie cineva întâlnit, degeaba îl căutai. Între vârsta de optsprezece şi cea de douăzeci şi opt de ani, Infandus nu s-a mai arătat oamenilor veniţi cu treburi în cimitir şi, doar zece ani mai târziu, el îşi făcu din nou apariţia, fiind primit asemenea Fiului risipitor din Biblie. Scribul beneficiază de mai multe surse, care întăresc toate ideea că Al Patruzeci şi optulea n-a părăsit niciodată necropola. Dar, asemenea numeroşilor săi strămoşi, şi lui i-a venit vremea să-şi îndeplinească obligaţia călătoriei de iniţiere. Numai că drumurile pot să fie în mai multe direcţii: în lungime, în lăţime sau în adâncime. Infandus a ales această din urmă variantă şi s-a afundat în trecut: el a petrecut ani lungi în „Valea nimănui”, dar şi în „Rai” şi în „Cimitirul onorabil”. În „Groapă” n-avea de ce merge, pentru că acolo trecerea morţilor nu era

---

[1] O dată cu preluarea funcţiei de căpetenie a Mâinii Albe, Infandus a fost numit uneori „Gândul sonor”. Apelativul era, deci, o prerogativă a rangului, însă şi un semn că exprimarea confreriei trebuia să fie cât se poate de discretă. Pe de altă parte, ideea că adevăratul conducător al societăţii secrete ar fi rămas pentru vecie Apolonissimus transpare şi aici. Infandus era chemat să exprime un gând, să dea putere de lege unei voinţe. El era singurul îndreptăţit să o facă, să dea glas unei idei ce provenea însă de la altul, de la adevăratul şef, cel ce continua să cârmuiască postum.

marcată de inscripţii funerare şi, de multe ori, liniştea decedaţilor nu dura decât de la o inundaţie la alta. În „Groapă", morţii dispăreau pentru totdeauna, de parcă în ţintirimul săracilor s-ar fi aflat trecerea spre gaura veşnică a vechilor civilizaţii, unde fiecare răposat – indiferent că a fost virtuos sau că a dus o viaţă ticăloasă pe Pământ – intra într-o letargie fără de sfârşit. Era de parcă în „Groapă" morţii făceau o haltă, înainte de a dispărea în nesimţire pentru totdeauna. Poeţii vor vorbi de *coborârea în Infern* – „Groapa" părea să fie prima treaptă a acelui itinerar descendent, obligatoriu şi fără de întoarcere.

Din punctul de vedere al cercetărilor lui Infandus, nici „Cimitirul onorabil" nu era interesant decât ca o anexă: urmărind firul generaţiilor unor personaje din „Rai" sau din „Valea nimănui", se întâmpla, de multe ori, ca lanţul să se întrerupă şi părţile lipsă să se găsească în anonimatul şirului de morminte ale celor mulţi, cumsecade şi obişnuiţi. De cercetat cu adevărat erau „Raiul" şi „Valea nimănui". În cea din urmă, printre colţii de stâncă şi pe înălţimile cele mai greu accesibile, se găseau morminte foarte vechi, nu numai ale unor păgâni, dar şi ale unor celebrităţi dintre cele mai alese ale Romei. Până ce Levantinul n-a realizat marele drum de piatră în formă de cruce, harta necropolei a crescut aleatoriu, morţii fiind aşezaţi doar după posibilităţile materiale ale fiecăruia sau după dorinţa expresă a cuiva de a se odihni într-un loc anume, din timp arvunit. Sus, pe dealuri, între stânci sau ascunse în vegetaţie, mormintele erau mai în siguranţă, iar printre urmaşi exista credinţa că defuncţii vor avea posibilitatea unei priviri ocrotitoare asupra celor rămaşi. Din „Rai" şi din „Valea nimănui" (care era mai degrabă „Dealul nimănui") se puteau vedea acoperişurile Cetăţii Eterne. În caz că privirea aceea nu ocrotea, ea trebuia, cel puţin, să aibă un rol de control. Printre cioturile boante din „Valea nimănui", se aflau destule monumente în întregime mâncate de vremuri, greu de recunoscut ca aparţinând unor locuri de îngropăciune. În toţi acei ani, Infandus fusese învăţat să descifreze trecutul, să facă legătura între numele – de multe ori schimbate, de multe ori doar porecle –

ale diferitelor personaje, să aşeze semnele potrivite lângă umbrele care s-au şters.

Iată şi întrebările care se pun: cine l-a învăţat acele taine şi ce finalitate aveau acele cercetări? Prima întrebare este cu atât mai legitimă, cu cât se afirmă de mai multe ori că Al Patruzeci şi optulea a fost reprimit de către tatăl său asemenea Fiului risipitor. Ceea ce presupune, cel puţin, două aspecte: pe de o parte că fiul a rătăcit „risipind" – măcar o vreme – şi că s-a întors de undeva de unde abia mai era aşteptat să revină. (Iar al doilea fiu, cel nemulţumit că întâiului născut, după toate câte le-a făcut, i se mai oferea şi viţelul cel gras, al doilea fiu putea fi deranjat şi de faptul că, odată întors, Infandus a redevenit „Gura oficială" a Levantinului şi succesorul desemnat.) Dacă forţează uşor lucrurile, scribul poate presupune că Al Patruzeci şi optulea fusese iniţiat în tainele trecutului de către oamenii Mâinii Albe, care, după ce s-au obişnuit cu firea tatălui, au sperat să-l facă măcar pe urmaşul acestuia mai volubil şi mai eficient. Confreria trebuia să-şi recunoască faptul că, până atunci, viitoarele căpetenii erau strict protejate din umbră, însă lăsate să crească şi să se dezvolte după capriciile fiecăreia. Acum, un grup de pedagogi ciudaţi au încercat să-l formeze pe viitorul şef după necesităţile vitale ale societăţii secrete, mai ales după ce s-a constatat că aceasta devenise mereu mai pasivă, rolul ei restrângându-se tot mai mult la a gestiona imensa avere şi mai puţin la a o mări şi a influenţa mersul istoriei.

Scribul dispune de prea puţine informaţii în legătură cu ierarhia sub care funcţiona Mâna Albă în secolele al VI-lea şi al VII-lea şi nu ştie nici cine o conducea din umbră pe vremea Levantinului, însă imensa avere de care se bucura atunci când Infandus a luat-o în primire e deductibilă, după cum se va vedea în curând. Faptul că acele nenumărate bunuri erau păstrate în mai toată lumea civilizată presupunea o structură complexă, controale care să descurajeze ispitele şi organe de decizie operativă în privinţa utilizării şi conservării resurselor.

Se poate presupune că Levantinul era doar parţial la curent de uriaşa-i putere. Dar fiul său mai mare şi-a dedicat întreaga

viaţă acestui rol, deşi a rămas în conştiinţa contemporanilor la fel de cenuşiu ca şi părintele său. (Poate şi mai cenuşiu, întrucât Levantinul a fost receptat şi drept înfricoşător. În primul rând, drept o personificare a fricilor. Dedublarea acestui chip de imaginea anonimă a aceluiaşi individ nu este câtuşi de puţin neobişnuită: întreaga istorie a omenirii se bazează pe reflectarea când a unei faţete, când a alteia în legătură cu unul şi acelaşi personaj.)

În anul 735, la vârsta de 28 de ani, la puţin timp după ce a revenit „oficial" printre ai săi, Infandus a început o (re)organizare riguroasă a întregii confrerii. Deoarece până la el principiul dinastic ereditar a funcţionat fără lacune (evitându-se astfel o păguboasă luptă pentru putere), Levantinul a rămas până la sfârşitul vieţii sale conducătorul conspirativ al Mâinii Albe, însă puterea efectivă a preluat-o energicul său fiu mai mare, după cum – probabil – alţii dintre ştersii săi strămoşi au fost scutiţi de atribuţii concrete. [Dacă scribul s-a scuzat că a forţat puţin mai sus nota, ce să mai spunem despre Manuscrisul de la Lerins, unde se apreciază că, în urma preluării efective a sarcinilor de către Infandus, până în jurul anului 735, Mâna Albă ar fi funcţionat asemenea Regatului francilor, adică majordomul guvernând, iar regele reprezentând. Ba mai mult, manuscrisul le atribuie chiar francilor modelul, pe care l-ar fi urmat ei, prin Carloman, Pepin cel Scurt şi apoi prin Carol cel Mare: preluarea efectivă şi „la lumină" a puterii de către foştii majordomi. Datorită inadvertenţei de mentalităţi, scribul menţionează afirmaţia ca pe o curiozitate. (Carol cel Mare a devenit „cel Absolut" şi şi-a purtat la vedere toate însemnele. Mâna Albă credea în relativitate ca suprem principiu al lumii. Puterea lui Infandus va fi, o vreme, foarte mare, dar nu supremă, iar el va fi cunoscut şi nu va fi cunoscut niciodată în lumea profană.) Legenda Mâinii Albe se întretaie tot mai mult cu alte legende şi nenumăratele societăţi secrete ce aveau să se nască în perioada imediat următoare – unele supravieţuind până în timpurile moderne – împrumută între ele modele de organizare, păstrarea tainei, constituirea ierarhiilor şi, mai ales, anumite semne exterioare.

Aici imaginaţia oamenilor se dovedeşte din nou dezolant de mărginită şi scribul nu acuză numeroasele societăţi şi ordine succesive de a fi plagiat Mâna Albă – sau Mâna de Aur – fiindcă este foarte probabil ca şi aceasta, la rândul ei, să fi preluat modele mai vechi, aparţinând unor organizaţii despre care azi nu se mai ştie chiar nimic şi faţă de care scuza principiului preluării unor tradiţii este, aşadar, exclusă.]

În primul rând, Infandus s-a întors cu voinţa fermă de a da un sens explicit activităţii confreriei, scoţând-o din „hibernare". („La fel cum unele animale îşi petrec perioade mari din viaţă numai pentru a supravieţui, şi Mâna Albă s-a oprit în somn prea lung, păstrându-şi treze doar atâtea puteri cât să se poată apăra în caz că ar fi fost găsită sau atacată", notează manuscrisul citat. Tradiţia consfinţeşte că toţi conducătorii Mâinii Albe au fost – chiar şi în „perioada de hibernare" – încontinuu ocrotiţi de frăţie, atentatele intenţionate sau întâmplătoare îndreptate împotriva lor fiind dejucate de către „puterile păstrate treze" în acest scop. Însă, iată, aflăm că şi simpla descoperire nedorită a societăţii era sancţionată de aceleaşi „puteri păstrate treze", altfel periclitându-se securitatea imenselor bogăţii acumulate de confrerie şi securitatea confreriei înseşi.) Sensul pe care l-a impus Infandus Mâinii Albe este preluat dintr-o cugetare a lui Titus Livius: „Ut rem in posterum diem diferret ed irae suae spatium et consilio tempus daret". Este un îndemn la cumpătare şi raţiune: „Să pui frâu patimilor şi mâniei şi să deliberezi înaintea întreprinderii oricărei acţiuni". Devenită deviză a confreriei, această frază realizează o modificare revoluţionară în istoria Mâinii Albe: câtă deosebire între un asemenea mod metodic de lucru şi ieşirile colerice şi capricioase ale Celui de Al Treizeci şi nouălea – Chlorus – întemeietorul legendar al temutei societăţi secrete. Activităţii arhaice, Infandus, cu 250 de ani mai târziu, ori – în cronologia scribului – după nouă generaţii, îi opune o strategie chibzuită, conştientă, menită să înfăptuiască lucruri mari în viitor. Importanţa citatului livian va prevala prin faptul că, devenind deviza confreriei, va fi invocat drept sentinţă

supremă la începutul şi la sfârşitul fiecărei întâlniri secrete şi va fi rostit ori de câte ori va fi posibil.

Infandus a readus Mâinii Albe conştiinţa de sine. El a realizat itinerarul de la necunoaştere la recunoaştere.

Disciplinând confreria, Al Patruzeci şi optulea a simţit nevoia stabilirii adevăratei ei puteri: atât materiale, cât şi a numărului şi a calităţii membrilor. Însă un asemenea inventar era imposibil de realizat fără o prealabilă organizare cât mai eficientă a structurilor. Lucru reuşit de Infandus surprinzător de rapid şi în tuşe foarte precise, nemaisimţindu-se vreodată nevoia unor modificări[1]. Fiul Levantinului a pornit de la opt principii:

1. Conspirativitatea
2. Frăţietatea
3. Necesitatea
4. Disciplina
5. Hotărârea (sau Iniţierea sau „Drumul fără de întoarcere")
6. Ierarhia
7. Autarhia
8. Relativitatea

Pe scurt, iată ordinea instituită de Infandus:

1. *Conspirativitatea.* Era aproape subînţeleasă, întrucât novicele ştia că în jurul Mâinii Albe planează nenumărate legende, dar că nimeni din afara ei nu putea confirma sau infirma în mod indubitabil concreteţea lor. Când era primit în confrerie, noului venit i se dezvăluiau informaţii în avalanşă, astfel încât el devenea şi mai conştient că până atunci n-a ştiut mai nimic despre lumea în care tocmai intra. Însă, o dată cu acele informaţii, imposibil de reţinut toate deodată, novicele era pus să jure că va păstra secretele, invocându-se cele mai cumplite pedepse pentru cazul în care şi-ar trăda legământul. Ceremonia iniţierii, realizată într-un mister cu grijă regizat, va fi asemănătoare cu primirea în nenumărate alte ordine, societăţi şi culte

---

[1] Şi după dispariţia lui Infandus şi a primilor săi urmaşi direcţi, schema a fost păstrată.

secrete.[1] Novicele afla în mod real din prima clipă a acceptării în Mâna Albă că principiul conspirativităţii este o armă fără teacă, pe care o va purta pe tot parcursul vieţii asupra sa: pentru a apăra Mâna Albă, dar şi pentru a nu uita nici măcar o clipă că este obligat să păstreze cu atenţie Secretul, altfel arma întorcându-se chiar împotriva sa.

2. *Frăţietatea.* Reprezenta marea atracţie a organizaţiei: ea dădea fiecărui membru al ei speranţa că e egal cu teribilă forţă emanată de temuta Mână Albă, că face parte şi reprezintă şi el însuşi puterea, misterul şi eficienţa frăţiei. Totodată, cele percepute mai înainte ca potenţiale ameninţări îi deveneau aliate. Chiar dacă speranţele multora dintre cei aleşi a fi primiţi în confrerie nu se vor confirma. Lucru de care nu avea curajul să se plângă nimeni.

3. *Necesitatea.* Încă de la iniţiere, noul membru era învăţat că Mâna Albă nu s-a născut întâmplător, că ea reprezintă soluţia de a salva cinstea, dreptatea şi valorile culturale într-o perioadă când acestea erau ameninţate de cea mai mare nestatornicie a vremurilor. Omenirea a fost nimicită parţial sau total de mai multe ori în istorie, era învăţat novicele, sub jurământ că n-o să dezvăluie taina. Dar continuitatea creaţiei lui Dumnezeu a fost păstrată, Dumnezeu Însuşi dorind aceasta. Voinţa Lui a fost ca doar un număr limitat de aleşi să aibă acces la ştiinţa de dinaintea distrugerii precedente. Având mereu în faţă catastrofala situaţie prezentă, în care nici un stat nu părea să mai posede forţa de a rezista, Mâna Albă se declara necesară până la parcurgerea dificilei perioade: dacă Dumnezeu va decide că şi acestei lumi i-a venit timpul sfârşitului, confreria era chemată să-i conserve valorile ştiinţifice şi culturale cele mai de preţ; dacă Dumnezeu va hotărî că oamenii pot să mai fie iertaţi, Mâna Albă va deveni tot mai discretă, pierzându-se total în anonimat – până ce va fi din nou nevoie de ea.

---

[1] Chiar nepreluate conştient. Ceea ce dovedeşte încă o dată cât de lipsit de imaginaţie este omul, chiar atunci când se străduieşte cel mai mult să fie original.

4. *Disciplina.* Pe măsura iniţierii, fiecare membru al organizaţiei va şti tot mai multe şi va fi tot mai puternic, era prevenit novicele. Cu cât are mai multă forţă, omul trebuie să fie mai disciplinat spre a nu-şi irosi acumulările în mod nesăbuit sau chiar într-un fel dăunător. Însă rigurozitatea întregii sale vieţi va fi tot mai sever monitorizată. Întotdeauna va fi cineva mai puternic decât cel puternic şi pedeapsa va fi tot mai cumplită pentru cel ce va uita disciplina nivelului la care a ajuns.

5. *Hotărârea.* (Sau *Iniţierea*, după alte surse. Scribul a preferat primul termen, pentru a nu se confunda admiterea în confrerie cu avansarea în ştiinţa ei.) Principiul reprezintă *Drumul fără de întoarcere*. Oricine intra în organizaţie se obliga să avanseze cât mai departe pe acel drum. Fiecare după puterile lui, însă nimeni nelăsându-se nici o clipă ispitit să se întoarcă sau să se abată din cale. Odată acceptat, nu mai puteai renunţa, fără a fi socotit trădător – şi cine era dispus să-şi asume consecinţele cumplitei dezertări?

6. *Ierarhia.* Se învăţa treptat, fără a se insista decât asupra obligativităţii supunerii oarbe a inferiorului în faţa superiorului. Membrii Mâinii Albe trebuiau să respecte Decalogul, însă în clipa când li se cerea pe linie ierarhică să facă un anumit lucru ce nu ţinea de Cele Zece Porunci, respectivul membru al confreriei era exonerat de legământul faţă de ele. Pe de altă parte, cineva aparţinând Mâinii Albe nu-şi cunoştea decât superiorii şi inferiorii direcţi. Începând cu Infandus, singura excepţie era chiar vârful ierarhiei, cel mai tăinuit personaj până la el şi cel deconspirat pentru toţi iniţiaţii din clipa când, Al Patruzeci şi şaptelea murind, demnitatea i-a revenit şi în nume onorific, nu numai executiv, fiului său mai mare. În rest, nici măcar gradele superioare nu cunoşteau decât veriga imediat precedentă şi cea imediat următoare în şir. Totuşi, membrii organizaţiei aveau semne secrete clare de recunoaştere, semne bine stabilite, indicând din prima clipă rangul fiecăruia. Doar că de acele semne nu era voie să se facă uz decât în cazuri extreme, existând destule situaţii când două vechi cunoştinţe sau două rude apropiate n-au ştiut până la sfârşitul vieţii că ambii au

făcut parte din confrerie. Avansarea avea loc în funcţie de nişte criterii teoretice destul de relative, iar scara avea zece „trepte vizibile", cinci „trepte invizibile" şi „Cel suprem". „Treptele invizibile" îşi revelau pentru recunoaştere doar apartenenţa la această categorie, între ele folosindu-se un alt limbaj, necunoscut nici măcar de ceilalţi membri ai Mâinii Albe. Deconspirarea şefului în cadrul confreriei a reprezentat un moment revoluţionar şi riscant. Efectele n-au întârziat să apară.

7. *Autarhia.* Fiecare iniţiat constituia el însuşi Mâna Albă. În lipsa unor ordine exprese de la superior, fiecare membru era obligat să întrunească suficientă putere pentru a fi în stare să ia de unul singur hotărâri în orice situaţie. Ordinele nu puteau să vină decât de la superiorul direct şi doar în mod excepţional de la un alt grad mai mare. Acesta din urmă risca să fie aspru sancţionat dacă intervenţia lui n-a fost strict necesară, conturbând în mod nejustificat rânduiala firească a confreriei. Iniţiativa oricărui membru, indiferent de poziţia sa ierarhică, era încurajată şi apreciată, în măsura în care nu se abătea de la jurământul de primire.

8. *Relativitatea.* Acest al optulea principiu reprezintă chintesenţa doctrinei Mâinii Albe şi se afla formulat sub deviza: „Totul este relativ în afară de Dumnezeu". „Gradelor vizibile" li se spunea să respecte citatul livian, precum şi această deviză, să gândească la ele înaintea oricărei acţiuni şi să fie convinşi de sensul ambelor propoziţii. Menirea „gradelor invizibile" era chiar aceea de a studia relativitatea lucrurilor. La sfârşitul secolului al VIII-lea s-a ajuns la concluzia că primul muritor căruia i s-a transmis secretul pierdut al civilizaţiilor dispărute ar fi fost Pythagora. „Invizibilii" şi-au concentrat eforturile în a-i redescoperi învăţătura. De aceea, în diferite surse se va vorbi despre „secta neopythagoricienilor", fără ca scribul să găsească vreodată – din ignoranţa sa sau din pricina tabuurilor? – o legătură între respectiva sectă şi elita Mâinii Albe. Pentru aceasta din urmă, studierea preceptului de relativitate a devenit principala preocupare de cunoaştere, dar şi mod de viaţă. Concluziile la care s-a ajuns nu ne sunt cunoscute: pe de o parte, Mâna Albă

nu acceptă, nici în cazul ceremoniilor secrete şi nici în afara lor, nici un text scris în legătură cu organizarea şi activitatea ei. („Oamenilor poţi să le impui tăcerea prin jurământ, literele au trădat nu o dată, lăsându-se citite de cine nu trebuia ori schimbându-şi accepţiunile după onoarea şi ştiinţa cititorului".) Totuşi, „invizibilii", în munca lor de cercetare, au avut nevoie de scris. Atunci, ei au inventat un alfabet propriu, „absolut diferit de toate cele cunoscute până la ei în răstimpul acestei civilizaţii". Unele texte ilizibile, de care a dat câteodată scribul, ar putea fi „texte pythagoriciene", deşi ele n-au fost încă în nici un fel clasificate. Scribul crede că a obţinut mai multe date din lucrările redactate cu caractere obişnuite de nişte autori despre care bănuieşte că au fost „pythagoricieni" sau „invizibili". Întrucât nu este capabil să dovedească în vreun fel aceste intuiţii, el nu va menţiona numele respective.

Cele două propoziţii imperative obligau „gradele vizibile" să reflecteze la fel de mult la relativitate ca înţelegere supremă a sinelui şi a ceea ce îl înconjoară ca şi „gradele invizibile", apte de a studia în profunzime relativitatea.

Şi, iarăşi, scribul nu poate decât să exclame: Câtă deosebire între modul anarhic de manifestare a unui bagaud sălbatic din preajma îndepărtatului an 500 şi premisele filosofice formulate, un sfert de mileniu mai târziu, de către Infandus!

Se pare că Al Patruzeci şi optulea a gândit şi a dat formă tuturor acestor principii în răstimpul cât n-a fost văzut de nimeni şi le-ar fi instituit imediat după întoarcerea sa. Perioada iniţiatică „în mijlocul celor prezenţi, însă părăsindu-i totuşi" a devenit, pentru următoarele generaţii de membri ai confreriei, obligatorie. În fond, era un demers mai simplu[1] şi, totodată, mai ferit de primejdii, într-o lume mai nesigură ca oricând, unde

---

[1] Fiindcă devenea discutabil cât de „nevăzut de nimeni" devenea tânărul pe parcursul acelei călătorii, ajungându-se – la un moment dat – la o retragere pur simbolică de câteva zile şi – în final – chiar de câteva minute într-o încăpere dosnică.

fiecare drum – oricât de banal – era pândit de nenumărate capcane. Şi era şi mai „profundă" acea formă de „călătorie" fiindcă, realizându-se în imediata vecinătate a rudelor şi a cunoştinţelor, pretindea, cel puţin teoretic, o izolare spirituală extremă. Ne aflam într-o perioadă când şi asceţii se mulţumeau „să se retragă printre ceilalţi păcătoşi", nemaiconsiderând necesar să caute pentru aceasta nici deşertul Egiptului şi nici un alt deşert fizic.

Iniţierea a fost impusă prin ritual fiecărui candidat la primirea în confrerie. Fiindcă ritualul rezumă, îndeobşte prin simbol, o realitate mult mai lungă în timp, „călătoria în mijlocul celor prezenţi, însă părăsindu-i totuşi" a fost repede abandonată în forma ei originară.[1] Cu atât mai mult a ţinut Al Patruzeci şi optulea la ceremonialul pe care l-a născocit şi care s-a păstrat întocmai. El era necesar, simţea Infandus, pentru a-i uni cât mai mult sufleteşte pe confreri. Şi, într-adevăr, apartenenţa la mister şi-a arătat roadele. Deşi Infandus nu se ascundea faţă de iniţiaţi, nimeni nu se grăbea să trădeze secretul conservat prin viu grai şi pus pe hârtie abia cu multe generaţii mai târziu, când omul Infandus devenise el însuşi un simbol.

Şi gradele introduse de Al Patruzeci şi optulea şi-au arătat foarte repede eficacitatea: numeroşii oşteni ai Mâinii Albe nu mai erau legaţi doar printr-un simulacru de gândire comună şi prin conştiinţa că sunt apăraţi „până la capăt" unii prin alţii, rămânând la acest nivel şi nefiind necesar mai mult. Prin noua ierarhie graduală, fiecare membru, oricât de umil, ştia că va putea, prin zel şi fidelitate, să avanseze în grad, să fie mai important, să devină mai eficace. Şi mai era ceva: forma de conspirativitate, chiar şi internă, elimina principalul pericol al mai tuturor ierarhiilor, acela ca şefii de la un anumit nivel să devină rivali şi să încerce să se impună sau să se elimine între ei. Necunoscându-ţi decât subordonatul imediat şi şeful direct,

---

[1] În nici un caz nu trebuie confundată această etapă cu „invizibilii". În cazul călătoriei iniţiatice, novicele nici măcar n-a fost încă acceptat în Mâna Albă, pe când „Invizibilii" au avansat, grad cu grad, la corpul de elită, cel mai secret, al confreriei.

nu erai egal cu nimeni cu care să concurezi. Nici măcar superiorul cunoscut nu era o piedică în avansarea ta, deoarece, pentru a înainta, tu nu trebuia să-l elimini pe el, ci erai înzestrat cu propriul tău culoar, ocolindu-l pe cel ce până ieri ţi-a fost superior absolut şi care acum ţi-a devenit simplu ajutor sau nici atât. (Dar, de cele mai multe ori, odată depăşită o ierarhie, individul ajungea într-o cu totul altă poziţie, plasată astfel încât să nu mai aibă nici o legătură cu foştii săi vecini de verigă.)

În afară de creşterea simţitoare a sentimentului de apartenenţă, a schimbării ambiţiilor şi a performanţelor în folosul Mâinii Albe, aceasta însăşi a început să se trezească şi să palpite din nou, asemenea unui organism activ. Ultimele trei „grade vizibile" aveau valoarea a ceea ce am putea numi noi astăzi rangul de demnitar. Acestea confereau dreptul titularilor lor să conducă şi să administreze uriaşa structură şi fabuloasa ei avere risipită de-a lungul şi de-a latul unui teritoriu ce se confunda cu mai toată „lumea civilizată" sau, mai bine spus, cu întinderile nesfârşite ale fostului Imperiu Roman Autocrat şi (încă) Nedivizat. Pe vremea lui Infandus, teritoriul era sfărâmat în numeroase stăpâniri vrăjmaşe şi Al Patruzeci şi optulea se afla în situaţia de a trebui să localizeze şi să activeze nenumărate enclave. Încă filosofia lui Chlorus stipulase că adevărata putere este adânc îngropată în pământ: prin tradiţii, prin însuşiri, dar şi prin averile ascunse de el însuşi pretutindeni. Dacă trebuie urgent să te repliezi temporar, susţinuseră primii conducători ai Mâinii Albe, e dificil şi riscant să cari la vedere averile materiale de care dispui. Ascunzându-le, nu le periclitezi, însă le şi ai la îndemână oricând soarta şi interesele te vor duce din nou în acel loc. Infandus nu avea la dispoziţie nici o hartă, nici un ghid, nici un inventar. În schimb, era la curent cu membrii devotaţi ai Mâinii Albe din diferitele zone ale Europei, ale Asiei Mici şi ale nordului Africii. Timp de ani de zile, el a instruit curieri speciali, aparţinători ai unui anumit grad ierarhic, şi i-a trimis în toate punctele secrete – oraşe înfloritoare, care cu două veacuri şi jumătate în urmă nici n-au existat şi sate prăpădite, pe unde altădată au trecut marile drumuri comerciale, domenii

uitate sau vile ce şi-au schimbat, între timp, de zeci de ori stăpânii –, toate, locuri pe unde au bântuit, cu generaţii în urmă, oamenii confreriei. Emisarii lui Infandus aveau două îndatoriri principale: să preia *de facto* şi *de jure* organizaţiile locale şi să asigure o legătură directă cu superiorul direct.

În puţini ani, Infandus a putut, astfel, să activizeze o forţă care până atunci existase efectiv doar în funcţie de întâmplare într-un loc anumit sau într-altul, iar în mister pretutindeni. În a doua jumătate a secolului al VIII-lea, Ştefan din Viena se întreba: „Când peste tot domneşte haosul şi crima, nedreptatea şi capriciile celor vremelnic puternici, ce cuprinde ceea ce se numeşte îndeobşte «lumea civilizată»?" Şi tot el răspundea: „Până la urmă, aceasta (lumea civilizată – nota scribului) nu este decât întreg spaţiul pe unde se cunoaşte spaima de Mâna Albă". Forţa organizatorică precede cu puţin (în mod întâmplător?) extraordinara reuşită a lui Carol cel Mare. Lumea avea nevoie de cineva care să pună ordine în maşinăria devenită tot mai complicată şi tot mai nestăpânită a civilizaţiei lumii noi. Scribul nu îndrăzneşte să afirme că Infandus a fost în subteran ceea ce împăratul Sacrului Imperiu Roman din Occident a fost la suprafaţă, deşi puterea Celui de Al Patruzeci şi optulea, chiar şi conspirativă fiind, nu era cu nimic mai prejos decât a aceluia ce va fi supranumit „Părintele Europei moderne". Ba, mai mult, dacă imperiul lui Carol cel Mare va trebui să fie mereu consolidat cu noi victorii, iar greutăţile vor trebui să fie recunoscute sub presiunea armelor de către nenumăraţii vecini, imperiul Mâinii Albe nu cunoştea nici fortificaţii, nici bariere naturale; renumele său penetra şi zidurile celei mai solide clădiri şi coşmarurile celui mai obosit trecător. Conştient că acest renume reprezenta arma cea mai cumplită a confreriei, Infandus s-a străduit să nu-l lase să pălească. Faima era constituită din ecourile unor legende şi era formată din cele mai îndepărtate reverberaţii ale spaimei, admiraţiei, invincibilităţii şi supranaturalului, împrăştiate toate de atâta timp şi nemaisupravieţuind – în ultimele decenii – decât prin tradiţie. De aceea, Al Patruzeci şi optulea s-a grăbit să repună toate astea în actua-

litate. Mâna Albă a dat din nou lovituri îndrăzneţe, l-a reînviat pe Ef, i-a restabilit imaginea, şi numeroşi bărbaţi şi femei se jurau că l-au văzut în toată grozăvia lui. Atacurile aveau loc acolo unde se punea la îndoială, chiar şi superficial, existenţa Mâinii Albe şi ţinteau, în special, punctele extrem de bine păzite, socotite inexpugnabile. Fiecare acţiune era riguros premeditată, neexcluzându-se din calcul nici cumpărarea complicităţii unor apărători tradiţionali ai obiectivelor vizate. În foarte puţinele cazuri când atacurile au dat greş, cei ce au participat la ele tăgăduiau orice relaţie cu Mâna Albă şi se declarau până şi pe eşafod aparţinătorii unor bande de simpli tâlhari ce operau în regiunea respectivă. Astfel, Mâna Albă nu a dat niciodată greş, ea a fost invincibilă şi nu cunoştea o opreliştе aptă de a-i sta în cale. Până şi declararea acestui lucru devenea periculos, ştiindu-se că, mai devreme sau mai târziu, confreria va primi provocarea şi va lovi decisiv.

Iar, pentru ca atmosfera să rămână aceeaşi şi între marile atacuri, anumite „grade vizibile" au fost investite cu rol de judecători, tribunale ale Mâinii Albe dictând dreptatea şi executând pedepsele, indiferent a cui justiţie o încălcau în felul acesta.[1]

Tribunalele respective pretindeau că judecă în numele lui Dumnezeu şi se supuneau câtorva principii de bază, preluate din Biblie. Crimele erau formulate în spiritul Decalogului şi nimeni nu putea fi incriminat pentru greşelile altuia, oricât de apropiat îi era acela. Nici o rudă n-a fost acceptată vreodată de

---

[1] Scribul a menţionat că multe, foarte multe practici, modele de organizare şi, în special, ceremonii au fost preluate de societăţile secrete medievale şi moderne de la Mâna Albă, aşa cum şi aceasta pretindea că este continuatoarea unor tradiţii vechi, foarte vechi sau chiar protoumane. Printre ele, este de remarcat că Sfânta Vehme, apărută în Sfântul Imperiu Roman după moartea lui Frederic al II-lea, adică la circa jumătate de mileniu după reformarea Mâinii Albe de către Infandus, Sfânta Vehme (sau Sfânta Femeie) şi-a organizat şi ea înfricoşătoarele tribunale după modelul celor instituite în secolul al VIII-lea de fiul Levantinului. Sfânta Vehme a rezistat până în secolul al XVII-lea şi a fost „redescoperită" în „Germania modernă", culminând cu bestiala Werwolf („Vampirii"), societate secretă a S.S.-ului nazist.

Mâna Albă pentru a ispăşi o crimă săvârşită de fiul, fratele sau tatăl ei, fapt atât de neobişnuit în „vinovăţia colectivă" a vremurilor. „Părinţii să nu fie pedepsiţi (cu moartea) pentru vina copiilor (lor) şi nici copiii să nu fie pedepsiţi (cu moartea) pentru vina părinţilor (lor); ci fiecare să fie pedepsit (cu moartea) pentru păcatul său", scrie în Deuterion şi principiul n-a fost încălcat niciodată de Judecătorii Mâinii Albe, făcând ca, pe lângă spaimă, cumplitul tribunal să răspândească în jur şi un anumit respect şi simţ al ordinii.

Judecătorii şi ajutoarele lor (străjeri, temniceri, călăi) acţionau mascaţi şi localnicii nu excludeau niciodată posibilitatea ca unul dintre ai lor să fi jucat un anumit rol în sumbrul spectacol. Astfel, exista convingerea fermă conform căreia confreria se afla peste tot, printre oamenii oricărei localităţi, printre membrii oricărei familii, iar reprezentanţii ei erau atât de puternic înregimentaţi, încât apartenenţa lor la organizaţia secretă depăşea cu mult relaţiile de rudenie, de prietenie sau de dragoste. În faţa acelei apartenenţe nu exista nimic s-o umbrească.

Chiar şi execuţiile aveau loc învăluite de mister: înainte de a fi ucis, condamnatul era supus unui ritual „de dezlegare de Templu". Apostolul Pavel spunea: „Sau nu ştiţi că templul vostru este Templu al Duhului Sfânt care se află în voi, pe care-l aveţi de la Dumnezeu şi că voi nu sunteţi ai voştri? Căci aţi fost cumpăraţi cu preţ!" După ce erau omorâte, lângă victime se arunca o monedă: „pentru ele nu se găseau bani să fie primite".

Aşadar, întreaga organigramă, hărţi amănunţite şi ordine precise se păstrau pe cale orală. Din toate, nimic nu era notat, iar Infandus trebuie să fi avut o memorie colosală. Dacă în privinţa aceasta se descurcase preluând şi exersând tehnicile mnemotehnice tradiţionale, folosite de cei vechi, tehnici fără de care civilizaţia nu s-ar fi putut perpetua, însă care s-au pierdut o dată cu inventarea tiparului, problemele au apărut atunci când şi-a pus întrebarea „de ce?", întrebarea „ce rost are?", cea mai grea dilemă pe care Dumnezeu s-a învrednicit s-o dea oamenilor. Cu care i-a pedepsit atât de sever. De obicei, o dată

cu „ce rost are?” se termină orice disciplină, orice organizare, orice demers. Dacă întrebarea nu este retezată la timp, ea naşte noi mlădiţe, fiecare răspuns fiind urmat de un nou „dar asta ce rost are?”. Necontrolat, „ce rost are?” topeşte totul în haos. Când Infandus s-a căznit să afle scopul ultim al Mâinii Albe, scop ce n-a fost găsit nici până la el – dar nici căutat prea conştiincios –, a simţit nevoia ca ierarhia teoretică („gradele invizibile”) să fundamenteze şi logic şi să dea un imbold raţional confreriei. Drept consecinţă, nimeni, în afara unor aleşi, nu mai avea acces la periculoasa întrebare, fiind lăsat să-şi vadă în linişte de activitatea proprie.

Dar de ce a fost Al Patruzeci şi optulea dispus să se deconspire? Răspunsul este greu de dat, mai ales că nu mai dispunem astăzi de amănunte suficiente. Putem face supoziţii: în primul rând că persoanele care nu făceau parte din organizaţie nu aveau acces la nici o informaţie, deci nici la aceasta. În al doilea rând, existau ceremonii complicate, când „gradele vizibile” se întâlneau cu Şeful suprem şi nu ştim dacă el devenea recognoscibil pentru ele. (Cert este că participanţii ceilalţi purtau cagule, nerecunoscuţi fiind nici măcar de egalii lor.) Singurul indiciu cert ar fi putut fi acela că adunările s-au ţinut multă vreme întotdeauna în cimitirul de lângă Roma[1], undeva în apropierea mijlocului crucii aleii, de fiecare dată în aceeaşi criptă părăsită din timpul ultimilor împăraţi. Şeful venea dinspre „Valea nimănui” şi, la încheierea şedinţei, dispărea în „Rai”.

Se vorbea puţin: se parcurgea un ritual, se discutau problemele curente şi cele specifice momentului, se realiza ritualul de încheiere, când Şeful trăgea concluziile. Gradele inferioare păzeau împrejurimile. Totul se petrecea noaptea.

Pe de altă parte, membrii Mâinii Albe, indiferent de rolul asumat în ierarhie, erau solidari prin jurământ. Fiecare ştia că poate cere oricând ajutorul celorlalţi, atunci când se afla într-o situaţie foarte grea. Însă Şeful trebuia – se pare – cunoscut pentru că securitatea lui (şi a urmaşilor lui) reprezenta o sarcină

[1] Infandus nepărăsind în întreaga sa viaţă acel loc.

vitală şi era de presupus că vor exista momente când nu s-ar fi putut risca să se piardă timpul până ce toţi membrii ar fi aflat că acela ce se găsea în primejdie este însuşi capul Mâinii Albe. Al zecelea grad vizibil păstra şi obligaţia să-i fie mereu în preajmă, cu scopul de a-l proteja, gradul respectiv, precum şi cele „invizibile" având în mod cert privilegiul de a-l cunoaşte şi în mod direct. Dar ceilalţi confreri trebuiau să fie şi ei în stare să-l recunoască oriunde şi oricând.

Până la moartea Levantinului, Infandus s-a ocupat exclusiv de organizarea societăţii secrete. Cei cincisprezece ani de la „întoarcerea" sa şi până la moartea Celui de Al Patruzeci şi şaptelea au trecut repede, cu foarte numeroase întâlniri, cu ceremonialuri de ridicare în grad, cu zile când în marea necropolă au avut loc şi opt-nouă adunări conspirative în aceeaşi noapte, unele în acelaşi timp.

Trebuie făcută o distincţie: scribul a mai amintit despre călugări răzvrătiţi, rătăcind prin lume şi nesupunându-se nici unei autorităţi. Mulţi dintre ei se declarau tămăduitori, răspândind zvonul că Mâna Albă, având numeroşi adepţi printre acei „zeloţi", ar fi fost şi ea în stare să vindece cele mai diferite boli. Însă nici dintre acei călugări nu erau mai mulţi membri ai confreriei decât din alte categorii sociale şi unii bolnavi i-au crezut, iar alţii nu. În faţa porţilor cimitirului nu s-au înghesuit niciodată nefericiţi cu speranţa de a fi vindecaţi acolo. Alta era faima locului. Totuşi, se pare că înşişi unii dintre acei călugări s-ar fi dat drept „fraţi ai Mâinii de Aur" (cum i se mai spunea, mai ales din secolul al VIII-lea, Mâinii Albe), fiind apoi judecaţi şi executaţi drept impostori de către confrerie. Poate de aici vine aversiunea ulterioară a monahilor faţă de Mâna Albă, aversiune care a lansat prin veacul al IX-lea zvonuri cum că banda conspirativă a bagauzilor ar fi fost formată în exclusivitate din anticrişti: evrei şi vrăjitoare. Legenda s-a perpetuat peste secole şi a anatemizat şi alte societăţi secrete.

Până la moartea sa, Levantinul a fost căpetenia, deşi, în cazul lui, foarte puţini membri ai confreriei erau la curent cu aceasta şi este de presupus că nici el însuşi nu era conştient de

întreaga-i putere: Şeful vorbea exclusiv prin gura lui Infandus. Nenumăratele probleme organizatorice se interferau cu teme de principiu – multe dintre ele strict teoretice –, însă şi cu conceperea şi coordonarea loviturilor date din nou tot mai îndrăzneţ şi tot mai des de bagauzi, de parcă tâlharii ar fi vrut să demonstreze lumii întregi că animalului trezit îi e foame şi că nu poate fi oprit de nimeni şi de nimic. Avertismentul ca nu care cumva să se ivească un necugetat atât de inconştient, încât să provoace în vreun fel oarecare confreria trebuia mereu şi mereu reînnoit.

În îndepărtata şi legendara capitală strălucitoare a lumii, la Constantinopol, tronul era ocupat de împăraţii unei noi dinastii, cea isauriană. Dacă primul ei reprezentant, Leon al III-lea, prea ocupat de luptele cu arabii, nu a avut reacţii împotriva Mâinii Albe, urmaşul lui, Constantin al V-lea, s-a aflat o vreme în conflict deschis cu societatea secretă. Datele de care dispune scribul localizează evenimentele în perioada cât mai trăia Levantinul, iar Infandus tocmai trezea, în mod brutal, organizaţia la o nouă viaţă.

În 743 este declanşată o adevărată campanie militară împotriva bandiţilor vinovaţi de lovituri grele în regiunile de la Dunăre, dar rezultatele au rămas îndoielnice. Constantin a anunţat iniţial „victoria totală", apoi „victorii repetate". Mâna Albă a refuzat să recunoască vreo înfrângere, pretinzând că trupele imperiale s-au bătut cu altcineva şi că fiecare laudă a bazileului nu este decât minciună. Ca să întărească această afirmaţie, confreria avea grijă ca, după orice anunţ triumfal al împăratului în legătură cu vreo victorie, oamenii ei să atace surprinzător tocmai în locurile cele mai bine păzite, ucigând, jefuind şi transmiţându-le, la plecare, demnitarilor suveranului, prin nişte nenorociţi proveniţi din ostatici schilodiţi, că din nou Constantin n-a făcut decât „să mănânce căcat".

Constantin al V-lea, după o foarte lungă domnie – a fost coîmpărat din 720 şi a domnit singur, din 741, încă 34 de ani –, ceea ce denotă că s-a bucurat de sprijin eficient, a intrat în istorie cu cognomenul „Copronimul". Celebra poreclă, de care n-a mai

putut scăpa nicicând – în pofida atâtor legende – a primit-o de la Infandus şi de la oamenii săi. Nici chiar şi pedeapsa capitală anunţată pentru cei ce foloseau jignitoarea expresie nu a reuşit să o înlăture. După fiecare lovitură, Al Patruzeci şi optulea trimitea alţi nenorociţi mutilaţi, înnebuniţi (la propriu) de coşmarul trăit şi meniţi să vestească prin localităţile – pe unde rătăceau în drum spre un bârlog pe care nu-l mai găseau niciodată – că împăratul Constantin „a mâncat din nou căcat". Iar poporul se bucura. Chiar dacă nu prea ştia de ce.

La un moment dat, se credea că bazileul ar fi încercat să infiltreze călugări rătăcitori şi revoluţionari în temuta societate secretă. Însă s-a dovedit curând că supoziţia nu rezista: monahii formau, pe vremea lui Constantin, o categorie incontrolabilă şi nesupusă nici unei ierarhii, o clasă în sine, anarhistă în sensul cel mai strict al cuvântului. Ea însăşi n-ar fi preluat niciodată un rol de executant în calculele cuiva, nici măcar în cele ale împăratului. De aceea, dacă într-adevăr Constantin a avut intenţia de „a intoxica" Mâna Albă în felul acesta, atunci el nu s-a putut folosi decât de falşi călugări rătăcitori.

Confreria n-a acţionat numai în Imperiu, pe vremea revenirii Celui de Al Patruzeci şi optulea. Şi francii lui Carol Martel au fost bântuiţi de Mâna Albă, iar longobarzii chiar pe timpul lui Aistulf. Tocmai când cucerea exarhatul Ravennei şi Pentapolisul, regele longobard s-a confruntat cu situaţia că, alături de el şi de franci, şi o altă forţă controlează teritoriile recent luate în stăpânire. La Napoli, ultimii duci bizantini, însă, mai ales, primii duci independenţi (în special Ştefan al II-lea şi Grigore al II-lea) se zvonea că făceau chiar parte dintre capii Mâinii Albe. Tot atunci, „conducătorii" Veneţiei devin „dogi", vorbindu-se în popor că tot cu ajutorul confreriei. Deja Orso I Partecipazio, rebel faţă de imperiali, ar fi fost şi el omul societăţii secrete în perioada primelor conflicte între Mâna Albă şi Bizanţ. O vorbă spunea în popor că toţi dogii Partecipazio ar fi fost oamenii Mâinii Albe, fapt, desigur, pe cât de greu de dovedit, pe atât de improbabil, însă respectiva apropiere era un fel

de scut pentru oricine, un scut tot mai de temut. Cu omeazii, Mâna Albă păstra un armistiţiu respectat de ambele părţi, dar în nord şi, în special, în nord-vest, nimic nu părea să-i poată sta în cale. (Se spunea chiar că acolo confreria era pe punctul de a-şi stabili graniţele unui stat propriu. Iar „acolo" însemna oriunde şi oricât de mult teritoriu într-o zonă geografică prea puţin cunoscută. Ca Mâna Albă să-şi fixeze hotare ar fi fost din toate punctele de vedere în propriul ei detriment, până la a se transforma în altceva decât era ea însăşi.)

Renaşterea violentă a confreriei l-a pus pe Infandus într-o situaţie nouă. Al Patruzeci şi optulea nu trebuia să dea socoteală pentru strategia adoptată, însă era de preferat ca, în lucrurile fundamentale, colaboratorii săi cei mai apropiaţi să fie în mod conştient, până în fundul sufletului, de aceeaşi părere cu el. De pildă, dacă împăratul Constantin a trimis o armată împotriva celor ce luptau pentru Mâna Albă printre bulgari, de ce să se deconspire că într-un cimitir de lângă Roma se află creierul forţei paralele din Bizanţ? De ce să fie periclitat tot „statul-major" al societăţii secrete în cazul când o putere teribilă ar ataca necropola? Infandus le-a răspuns prin fapte: pe vremea lui Ratchis, longobarzii au atacat cimitirul cu patru corpuri de armată: ei şi-au stabilit punctul de comandă în centrul crucii drumului şi au pornit metodic la curăţarea simultană a celor patru sectoare. După doar câteva ore, în prima noapte, longobarzii au suferit o înfrângere zdrobitoare în „Groapă" şi nu au obţinut absolut nici un rezultat în celelalte trei zone, unde n-au dat de nici un inamic. Dar, în noaptea următoare, au fost măcelăriţi şi cei ce s-au avântat în „Valea nimănui". După cele două experienţe, grupurile care scotoceau „Raiul" şi „Cimitirul onorabil" s-au retras pentru totdeauna. Necropola de lângă Roma s-a dovedit o fortăreaţă inexpugnabilă, mai ales după ce oamenii lui Ratchis au povestit că perimetrul e bântuit de arătările cele mai înfricoşătoare.

Nimeni n-a mai avut vreodată cutezanţa de a ataca acel loc. Chiar şi o tentativă bizantină s-a limitat la asedierea cimitirului, fără a se pătrunde în interior. Însă asediul n-a avut cum să fie

eficient: morţii trebuiau îngropaţi şi, o dată cu ceremoniile funebre, putea intra şi ieşi oricine. Şi de unde să ştii, printre atâtea alaiuri, cine face şi cine nu face parte din confrerie?

Până la urmă, Infandus însuşi ar fi forţat aceste primejdii directe pentru a dovedi că necropola nu poate fi cucerită.

Cimitirul de lângă Roma şi-a câştigat renumele de „tărâm al lumii de după lume". Deşi se zvonea că acolo s-ar afla îngrămădite comorile cele mai fabuloase ale Terrei, multe provenite de dinainte de Potop, nu s-au găsit vreodată amatori dispuşi să le jefuiască. Legende prea bine întreţinute aveau menirea de a descuraja orice tentativă de a se ajunge la ele şi este semnificativ faptul că nici după mai multe secole, când Mâna Albă a intrat în uitare, nu s-au grăbit nici măcar arheologii să-şi îndrepte curiozitatea spre acel perimetru. Dacă Levantinul a fost cel ce a adus Mâna Albă în necropola de lângă Roma, Infandus a fost acela care a făcut din acel loc renumitul centru de comandă. În general, dacă e să căutăm un teoretician, un organizator şi un practician al confreriei, este sigur că Al Patruzeci şi optulea a fost cel care – necunoscut de lume – a adunat într-un singur personaj toate aceste calităţi.

Activitatea lui Infandus se împarte în două etape: prima, până în anul 750, e cea în care a stabilit cadrul, ierarhiile şi structurile. (Deşi a operat ca al „doilea om", fiind teoretic în urma tatălui său, s-a străduit să realizeze o explozie violentă a energiilor aparent adormite ale unei organizaţii părând să fi intrat în letargie.) A doua perioadă, după moartea Levantinului, a consfinţit în fapt ceea ce Al Patruzeci şi optulea pregătise până atunci: un nou apogeu al mişcării.

S-ar putea opune acestei periodicizări realitatea după care Levantinul[1] ar fi fost oricum scos din joc şi că, şi în timpul vieţii Celui de al Al Patruzeci şi şaptelea, Infandus ar fi fost cel ce ar fi condus cu adevărat. Însă, din umbră, tocmai ultimul a fost cel

[1] Înspăimântător, dar mut, ţinând oamenii la distanţă şi neîncercând nici un contact cu ei.

ce a stabilit rolul infailibil al Şefului suprem şi, în consecinţă, n-a putut opera decât în limitele trasate de el însuşi. Drept urmare, după 750, Mâna Albă a devenit brusc o putere semioficială, începând să trimită solii la curţile suveranilor şi urzind alianţe. [Întâlnirile au fost, însă, tot conspirative, la fel ca fiecare eveniment legat de confrerie. Emisarii purtau numele lor obişnuite, cereau audienţe şi se comportau asemenea unor persoane private. La acele primiri oficiale obţineau întâlniri confidenţiale, când îşi transmiteau cu adevărat soliile. Este interesant de remarcat că, de multe ori, trimişii nici nu erau cu adevărat membri ai societăţii secrete, ei primind însărcinările din partea altor intermediari şi acţionând la rândul lor ca nişte intermediari. Dar, iniţial, ei erau contactaţi pe baza faptului că nu se găsea persoană suficient de curajoasă să refuze o solicitare venită de la cumplita organizaţie. Ulterior, pentru bunele lor servicii, unii dintre ei erau cu adevărat primiţi, ca o supremă recompensă, în Mâna Albă. Nu avem protocoale ale unor solii sosite din partea confreriei pe vremea lui Infandus. Însă mai mult ca sigur că această practică a început pe vremea lui şi a persistat timp de câteva generaţii. Printre primele înscrisuri de cancelarie ale celor dintâi dogi independenţi se găsesc şi aluzii la Mâna Albă, iar printre manuscrise aproape distruse de vreme se află şi vestita scriere cu semnele acelea indescifrabile, părând să constituie texte în alfabetul secret al confreriei. Însă asemenea manuscrise s-au găsit şi în nordul Mării Negre, la Cherson, pe vremea aceea făcând parte din Imperiu, şi în tezaurul nesfârşit din Asia Mică – un fel de vademecum al civilizaţiei – şi, în special, în nord-vestul Europei, în Insulele Britanice şi în Yutlanda. Aici, nu departe de Jeling, locul pietrelor tombale ale lui Harald I Blaatand („Dinte Albastru"), fiul lui Gorm cel Bătrân, obiectivul unde sunt duşi toţi turiştii nimeriţi în Danemarca, se află un loc lângă mare unde s-au găsit două documente în aşa-zisa scriere a Mâinii Albe cu adnotaţii runice descifrabile. Este singura sursă directă unde se face o aluzie la o solie a unor localnici trimişi la Carol Martel în numele confreriei. Şi, ceea ce este mai ciudat, se face o referire

la Clovis, care cu foarte mulţi ani înainte ar fi fost numit consul al Imperiului Roman în urma unei misiuni asemănătoare. Cum demnitatea – devenită, între timp, pur onorifică – era ereditară, ea s-ar fi păstrat intactă şi cu aproape două secole şi jumătate mai târziu[1].]

Personajul probabil cel mai important al Mâinii Albe, deşi aproape total necunoscut în istorie şi de negăsit în scrierile vremii, Infandus, ne-a lăsat foarte puţine repere sigure ale vieţii sale. Scribul nu ştie decât că Al Patruzeci şi optulea s-a născut în cimitirul de lângă Roma în anul 707, că n-a părăsit în cei şaizeci şi unu de ani de viaţă necropola, că a revoluţionat confreria, făcând-o din nou puternică, transformând-o dintr-o bandă de ucigaşi într-o organizaţie transnaţională, parastatală, sever ierarhizată, cu o ideologie proprie şi cu activitate în toată lumea civilizată a Europei, Africii de Nord şi Asiei Mici. Având ascendentul unui sfert de mileniu de legende înfricoşătoare, societatea secretă n-a trebuit decât să coboare în viaţa de fiecare zi. Confundându-se cu confreria, Infandus n-a păstrat decât puţine elemente biografice umane: el a fost Mâna Albă, iar ceea ce se ştie şi ce vorbesc legendele acelei perioade despre Mâna Albă se ştie şi se vorbeşte şi despre el. De aceea, Al Patruzeci şi optulea, de nu s-ar accentua că nu a părăsit niciodată necropola, ar trebui căutat în cele patru zări, unde, pentru întâia oară, oamenii săi loveau simultan.[2] Din datele de naştere ale fiului şi nepotului său, putem extrage încă două repere ale

---

[1] Informaţia trebuie luată cu prudenţă. În anul 506, când Clovis ar fi ajuns la acea demnitate, Chlorus – fondatorul tradiţional al Mâinii Albe – îşi trăia ultimii ani, iar fiul său era încă un adolescent. Dar este important că legenda era puternică şi cu un efect atât de ferm, încât nimeni nu se îndoia de posibilitatea ca organizaţia secretă să aibă ambasadori la mai-marii lumii. Ba, dimpotrivă, faptul părea firesc.

[2] Chlorus, întotdeauna în fruntea bagauzilor săi, confundat nu o dată cu Ef, îşi conducea personal ceata. Majoritatea dintre cei câţiva şefi activi ai confreriei i-au urmat pilda. Universalitatea Mâinii Albe fusese doar în legendă. Pe vremea lui Infandus, ea a devenit o realitate. Acoperind-o mereu – ca o manta –, şi legenda s-a dezvoltat corespunzător.

biografiei lui Infandus. Dar nici un analist, nici un biograf nu îndrăzneşte să-i facă portretul acestui bărbat mai puternic decât oricare dintre contemporanii săi. Spaima care i-a acoperit numele l-a făcut să devină un tabu de nerostit.

Se spune că, înaintea punctelor de răscruce ale istoriei, întreaga spiritualitate dă în clocot, punând la cale ceea ce se pregăteşte să vină. În epoca modernă se vorbeşte despre Shakespeare şi despre renaşterea elisabethană premergând revoluţia engleză, despre iluminism şi enciclopedism vestind-o pe cea franceză, despre marii scriitori ruşi înaintea celei sovietice. Marea revoluţie iscată de preludiul venirii lui Carol cel Mare este anunţată de literatura şi arta din jurul Mâinii Albe. Dacă epopeile şi cântecele respective au fost înlăturate sub acuza unor hagiografii eretice, pictura cade victimă epocii iconoclasmului. Oricum, literatura orală damnată şi pictura distrusă aveau să înlăture cvasitotal orice amănunte umane ale unei biografii romanţate a lui Infandus. Puţinele date obiective decelabile din marea masă a mitului fac din trecutul Mâinii Albe istoria Celui de Al Patruzeci şi optulea.

În anul 754, Papa Ştefan al II-lea i-a cerut ajutor lui Pepin cel Scurt împotriva longobarzilor. Aistulf, penultimul conducător al acestora, a cunoscut îndeaproape toate feţele victoriei şi ale înfrângerii. Într-un moment de glorie, după ce a cucerit cele mai importante enclave imperiale, a asediat fără succes Roma. Eşecul este atribuit de către istorie amestecului franc, întrucât, după victoria de la Pavia, Pepin „donează" exarhatul Ravennei şi ducatul Romagniei papei, iar Aistulf însuşi se recunoaşte vasal franc. Un an mai târziu, Aistulf, Aristulf sau Astoff cade de pe cal şi moare.

Infandus, pentru a le mai dovedi o dată „invizibililor" că necropola nu poate fi cucerită, îi ademeneşte din nou pe longobarzi s-o atace. (La următorul asediu, cel al lui Desiderius, longobarzii vor cere voie să treacă „pe căile pietruite din cimitir"!) Al Patruzeci şi optulea le mai dovedeşte o dată alor săi că niciodată cimitirul de lângă Roma nu va putea fi stăpânit de

altcineva, pentru că acela este un spaţiu cu mai multe dimensiuni, pe care doar localnicii le cunosc. Este vremea când urmaşul lui Chlorus are nostalgia metropolei de sub metropolă, a Constantinopolului de sub Constantinopol şi vorbeşte despre un cimitir de sub cimitir. Se pare că el ar fi vrut să şi realizeze această himeră a Mâinii Albe, himeră a lumilor suprapuse şi a puterilor subterane concrete. Însă, fie că nu i-a mai rămas timp să-şi ducă planul prea departe, fie că şi-a dat seama că forţa galeriilor subpământene constă în substanţa lor incontrolabilă, scribul n-a mai găsit – cu peste o mie două sute de ani mai târziu – decât un foarte scurt coridor subteran în „Rai" şi câteva catacombe „paleocreştine" în „Cimitirul onorabil", nici acestea din urmă foarte extinse. Admiţând că ambele lucrări ar fi fost de-acum realizate în secolul al VIII-lea (deşi scribul nu ştie dacă lucrurile stau chiar aşa, întrucât nu are nici o dovadă că ar fi vorba într-adevăr de catacombe paleocreştine), Infandus putea să facă aluzie la ele când pomenea despre concreteţea necropolelor suprapuse.

Dar victoria Mâinii Albe asupra longobarzilor lui Aistulf a dovedit lumii întregi nu numai că bârlogul prezumtiv al confreriei[1] este inexpugnabil, ci şi că aceasta, confreria, este capabilă de mult mai mult decât de nişte lovituri întâmplătoare (după principiul tâlharilor „dai şi fugi"), precum şi că este aptă de a înfrunta chiar şi o armată regulată. Din clipa aceea, solii trimişi la curţile regale şi la ceilalţi conducători importanţi ai timpului au primit statut de ambasadori ce trebuiau luaţi în seamă ca atare. Faptul că un mesaj trimis lui Constantin al V-lea a rămas fără răspuns a dus la numeroase represalii în mai multe puncte ale Imperiului, iar când o căpetenie barbară din nordul îndepărtat s-a făcut purtătoarea unei solii a confreriei şi a fost ucisă,

[1] Totuşi, oricât ar fi încercat să convingă şi să se autoconvingă că necropola este locul cel mai sigur pentru „statul lui major", mai multe tentative menite a dovedi că acesta s-ar fi mutat în alte zări, chiar şi pe alte meridiane, cât mai îndepărtate, aveau rolul de a deruta adversarii, de a crea impresia de ubicuitate, de a dovedi oamenilor că Mâna Albă este peste tot şi că tentaculele ei pot lovi oricând şi oriunde.

Mâna Albă a lovit chiar în inima Bizanţului, dând foc şi omorând, ducând teroarea până în incinta Palatului Sacru. Analiştii povestesc cum s-a supărat Dumnezeu pe Constantin în anul 759, cum i s-au îmbolnăvit copiii, cum i s-au unit duşmanii la fruntarii şi cum un şir de cutremure şi incendii au bântuit capitala ce-i purta numele. În mijlocul focului, chiar în Marele Palat, a izbucnit un izvor ce a aruncat timp de şase zile şi şase nopţi mâl şi sânge la înălţimea unui stat de om. Ef, călare pe bidiviul lui cu şase picioare, fusese şi el zărit: monstrul străbătea în goană străzile Constantinopolului, lăsând în urmă miros de pucioasă şi de carne arsă. Mii de oameni şi-au pierdut minţile şi alţii – care l-au văzut – au orbit.[1] Întrucât, ori de câte ori lovea, cea care impunea regulile era Mâna Albă, contemporanilor le-a fost frică să-şi şi amintească: ni se povesteşte cum în anul 759 o epidemie cumplită a lovit Imperiul, lumea fiind cuprinsă de o amnezie atât de puternică, încât taţii nu-şi mai aminteau de fiii lor, iar fraţii nu-şi mai recunoşteau fraţii. Era o pedeapsă divină aceasta, se comenta, fiindcă altfel nu se putea explica faptul că, timp de cinci zile, capitala a fost paralizată, oamenii umblau buimaci dintr-un loc într-altul, pentru ca, brusc, într-a şasea zi, care s-a nimerit să fie o duminică, să se trezească toţi în timpul unei slujbe solemne şi să-şi reia viaţa de acolo de unde au întrerupt-o. Dacă în acea perioadă Constantinopolul ar fi fost atacat, pretind criptic scriitorii contemporani evenimentelor, însă mai ales cei ce au preluat legenda cu câteva generaţii mai târziu, n-ar fi existat o pradă mai uşoară pentru orice agresor, oricât de anemic şi de laş.

Desigur, acea amnezie colectivă trebuie însuşită ca o metaforă, *nimeni neavând curajul să-şi amintească* evenimentele petrecute în acele cinci zile, cât Mâna Albă a lovit chiar în reşedinţa împăratului. Infandus s-a arătat mulţumit şi cu această soluţie: Constantin Copronimul „a mai mâncat căcat" o dată, el era cel ce trebuia să recepţioneze avertismentul ca atare,

[1] Un roman S.F. narează cum o rachetă a aterizat în Bizanţ în perioada lui Constantin al V-lea şi cum a provocat un „cataclism nuclear restrâns".

fără a fi necesar să fie umilit mai mult. În 760, Constantin este acuzat că ar fi semnat pactul cu diavolul: Mâna Albă putea opera în tot Imperiul fără a mai fi descurajată.

Încă înainte de a pleca în „călătoria de iniţiere", adică la vârsta de optsprezece ani, Infandus a devenit tată. El nu şi-a cunoscut fiul decât atunci când „a revenit" între ai săi. Între timp, băiatul a crescut, iar apoi a mai avut două surori mai mici cu unsprezece şi respectiv treisprezece ani. La moartea Levantinului, Al Patruzeci şi nouălea era un bărbat de douăzeci şi cinci de ani, fiind şi el tatăl a doi copii. Fiul lui Infandus a devenit marele favorit al bunicului şi cei doi au petrecut singuri multe zile şi multe nopţi. Nimeni nu l-a auzit pe Levantin vorbind nici măcar cu nepotul său preferat, însă se spunea că în intimitate l-ar fi învăţat taine pe care nu i le-a dezvăluit nici lui Infandus. Dar despre toate astea scribul şi-a propus să scrie în capitolul respectiv.

În 759, şi băiatul Celui de Al Patruzeci şi optulea a ajuns de mult tată. El a fost reţinut de bunic până la moartea acestuia, întâmplată cu nouă ani înainte, şi şi-a început „iniţierea" abia când Levantinul s-a stins. (Le) Pamati împlinise un sfert de veac, avea o fată şi un băiat, când a dispărut şi el pentru o vreme, fără a mai fi văzut de nimeni. Însă absenţa lui a fost mai scurtă şi conţinutul ei a diferit de absenţa lui Infandus. Totuşi, băiatul a urmat tradiţia familiei, căsătorindu-se foarte devreme şi având, la rândul său, doi copii: o fată şi un băiat[1]. Cum s-au desfăşurat aceste căsătorii într-un spaţiu atât de închis reprezintă o altă poveste a Mâinii Albe: Infandus a reuşit să adune în necropolă un contingent însemnat de gropari şi de administratori pentru cele patru cimitire, care au devenit nişte sucursale

[1] Cei O Sută au fost fertili pentru că au iubit şi au fost iubiţi, s-a lăudat unul dintre ei. Altfel, femeile lor nici n-ar fi putut rămâne gravide. Aetios din Armida, medicul lui Iustinian, a formulat ideea că o femeie nu rămâne grea în urma unui viol, ci doar dacă l-a iubit cu adevărat pe partenerul ei. (Ceea ce a dus la agravarea atât de severă a vinii femeii adultere care a născut în afara căsătoriei. „Dacă nu i-ar fi plăcut, nu ar fi ajuns să nască".)

aproape de sine stătătoare, deşi pentru orice înmormântare trebuia să tratezi la început cu Levantinul şi apoi cu fiul acestuia. Groparii şi funcţionarii au fost aleşi cu grijă de confrerie şi, treptat, au făcut cu toţii parte din ea, locuind în cimitir împreună cu familiile lor. Astfel, acolo s-a stabilit o întreagă comunitate, iar perechile se constituiau în mod firesc şi în acel perimetru limitat. Intruşii s-au pomenit eliminaţi fără milă şi o încercare de a se forma un schit şi chiar o mânăstire în „Groapă" a fost la început oprită, dar mai târziu acceptată drept o faţadă utilă: eremiţii – şi, după aceea, călugării – au fost şi ei selectaţi într-un ordin exclusiv, dovedindu-se repede că socoteala a fost foarte bună: pe de o parte, din clipa aceea, şi preoţii care oficiau la înmormântări făceau parte din confrerie, iar, pe de altă parte, necropola primea un aer de deplină onorabilitate, multe dintre legendele damnate fiind, dacă nu înlăturate, cel puţin estompate. Oamenii, care de mai mulţi ani evitaseră până şi să-şi mai viziteze mormintele, lăsându-le în paragină, au început să revină în cimitir, ca peste tot în lume. Spaima n-a dispărut cu totul, însă a devenit mai complexă, ea câştigând în solemnitatea cuvenită locului, iar aspectul malefic a fost despărţit de cotidianul evenimentelor tradiţionale. Cimitirul, chiar dacă nu unul ca toate cimitirele, a devenit, din nou, aproape ceea ce a fost. În spiritul vremii, nu trebuie să ne mire prea tare viaţa trepidantă din acel spaţiu îndeobşte considerat, azi, al „liniştii". *Vita in morte sumus* – a spus Notter, cu o sută de ani înainte de a se naşte Cel de Al Patruzeci şi optulea. Şi, dacă „în viaţă fiind, suntem morţi", unde, dacă nu în necropolă, ne este locul? Pentru contemporanii lui Infandus, tumultul din cimitirul de lângă Roma făcea parte din viaţă.

Totuşi, un orar sever interzicea vizitatorilor să pătrundă în incintă după căderea întunericului şi lumea s-a obişnuit cu ideea că forţele malefice au fost obligate să bântuie printre monumentele funerare doar noaptea[1]. Ziua, ceremoniile funebre

---

[1] Şi nu s-a găsit suflet suficient de recalcitrant sau de curios care să îndrăznească să calce această interdicţie.

au câştigat cu atât mai mult în solemnitate. Acest timp al revigorării cultului morţilor nu face decât să confirme că viii se simţeau tot mai solidari cu cei ce au decedat şi că apropierea avea loc şi pentru că fiecare om se simţea deja cu un picior în cimitir, iar, dacă pentru alţii se parcurgea întregul ritual, de aceeaşi cinstire va avea parte şi cel (încă) în viaţă. Prestigiul misterului din timpul nopţii conferea şi ceremoniilor diurne taină şi solemnitate. Multe ritualuri funebre s-au născut acolo şi atunci, chiar dacă unele dintre ele s-au stins în scurtă vreme. Soarele şi luna, prezente în poveste, nu trebuiau să zărească ziua un spectacol mult diferit de cel al nopţii. (Originalitatea unor ritualuri poate părea îndoielnică. Dar despre ceremoniile fabuloase de lângă Roma anului 750 va mai fi vorba în mâzgălelile scribului.)

Iar după apusul soarelui, când aveau loc cu adevărat evenimente importante în necropolă, deseori, de afară, se vedeau lumini ciudate străbătând aleile, procesiuni misterioase care năşteau alte legende şi le confirmau pe cele vechi. În ultimii zece ani ai vieţii lui Infandus, aici se petreceau, se pare, întâlniri ale trimişilor stăpânilor lumii, oameni necunoscuţi de marea masă a cetăţenilor, însă investiţi cu puteri extraordinare. Şi pe vremea scribului, ca întotdeauna, atunci când lucrurile mergeau rău, se invocau – drept scuză – forţe malefice obscure, culpabilizate pentru mersul descendent al vieţii. În Italia, câtă vreme întâmplările s-au derulat în funcţie de capriciile unui dictator sau împărat sau dictator-împărat, această conjuraţie internaţională a rămas exclusă. Dar în clipa când Roma însăşi a devenit un teritoriu vulnerabil, oricând expus la a fi cucerit de te miri cine, alianţa forţelor străine ostile a revenit în actualitate. De aceea, pentru scrib, dimensiunea formidabilă a Mâinii Albe are o valoare relativă. Consemnările contemporanilor ei (toate, desigur, negative), precum şi exagerările preluate şi perpetuate de urmaşi ne descriu o confrerie ajunsă în 759 la apogeu, capabilă să modeleze geografia lumii şi să controleze ascensiunea şi decăderea oricărui suveran şi ale oricărui teritoriu dintre Atlantic şi Gange şi dintre Nil şi Marea Boreală. Adevărul trebuie să fi fost undeva la mijloc şi evenimentele din 768 au venit să confir-

me această ipoteză. Dacă este plauzibil ca soli ai bazileului, dar şi intriganţi de curte să-şi fi făcut noaptea de lucru prin cimitir, nu trebuie să excludem nici căpeteniile altor seminţii (sau trimişii acestora) încercând să-şi rezolve problemele în acelaşi loc. Multe dintre numele pomenite nu ne mai spun astăzi mare lucru şi este sigur că, în afara celor cu adevărat puternici, numeroşi refulaţi şi destui ambiţioşi mărunţi îşi clădeau speranţele pe aceleaşi alei şerpuind printre morminte.

Din scrierea secretă, încă nedescifrată, nu putem afla (deocamdată) nimic, însă din mărturiile (subiective) ale analiştilor putem deduce că în necropolă funcţiona – opera lui Infandus – o extraordinară birocraţie, mai subtilă ca oricare de dinaintea şi de după ea.[1] Asta fiindcă în nici o clipă legile conspirativităţii nu erau abandonate cu adevărat şi nici un vizitator nu era în măsură să aprecieze cât de important era personajul cu care a reuşit să stea de vorbă. Solicitantul venea, trecea prin diferite situaţii rituale (pe care nu le pricepea), aştepta o noapte, două, trei. Ca să ajungă până la această postură trebuia să realizeze relaţii complicate, să mituiască (fără să ştie exact pe cine), să aibă încredere în tot felul de interpuşi, care puteau foarte bine să fie nişte şarlatani[2]. Deci, doar ca să ajungă în această postură de aşteptare, trebuia să aibă suficientă răbdare, fiind necesare eforturi şi relaţii solide. Apoi urmau discuţiile propriu-zise, multe aparent inutile, cu întrebări şi răspunsuri ce se ghidau după un cere-

[1] Cu o remarcă esenţială: de obicei, birocraţia tradiţională îşi găseşte sensul peiorativ în tărăgănarea inutilă şi nedefinită a rezolvării problemelor. În cimitirul de lângă Roma, hotărârile veneau relativ repede: după încă o noapte, după încă două, după încă cinci. Mâna Albă oferea o percepţie simbolică în orice amănunt: asta cerea timp pentru ritual, dar ea lovea rapid, judeca rapid şi decidea rapid.

[2] Într-adevăr, numărul acestora a crescut într-o asemenea măsură încât cazurile de impostură au devenit, pentru o vreme, ţinta preferată a tribunalelor Mâinii Albe, iar sentinţele au fost, de fiecare dată, exemplare şi executate imediat. După nici doi ani, n-au mai existat falşi intermediari ai confreriei şi nici solicitantul nu mai putea să aprecieze cât de important era cel cu care tocmai vorbea.

monial absurd. Dialogul rămânea vag, interlocutorul îşi păstra faţa acoperită, comunicarea se derula astfel încât străinul să nu ştie cu cine s-a întâlnit: fie că se afla în mijlocul unei cripte (unde a fost introdus legat şi cu ochii ascunşi sub o basma neagră), în jur arzând făclii, iar conlocutorii aflându-se pe lângă pereţi, învăluiţi în întuneric, fie că se pomenea singur într-un loc necunoscut, adus acolo în aceleaşi condiţii de mister, iar cel (cei) cu care stătea de vorbă se afla(u) în alte încăperi, comunicând cu străinul doar printr-o mică deschizătură prevăzută cu un voal negru. Însă, în ciuda acestei regii complicate, cu personaje multe şi stranii, cu o scenografie sumbră (care mai era şi inclusă în perimetrul unui cimitir), cel ce se adresa Mâinii Albe nu era amânat mai mult decât o cerea ritualul. Aşa cum s-a menţionat, dacă în orice „birocraţie clasică", tărăgăneala face parte din scenariu, aici, cel ce a izbutit să penetreze până la mecanismele confreriei primea în câteva zile (mai bine spus, nopţi) un răspuns, întotdeauna definitiv: la Mâna Albă nu exista cale de apel. După ce se exprima, ea redevenea mută.

Şi iar se pune, în mod firesc, o întrebare: cine erau solicitanţii veniţi în necropola de lângă Roma pentru a intra în contact cu confreria? Nimeni n-ar fi riscat o asemenea aventură fără un motiv presant. Prin consecinţă, nimeni nu ajungea să găsească Mâna Albă decât atunci când societatea secretă era de acord să se deconspire, când vedea un interes în a sta de vorbă. De obicei, cei acceptaţi erau nişte disperaţi căutând un ultim ajutor şi promiţând perspectiva unor avantaje din răzbunările pe care le cereau, fie că se întrevedea o pradă tentantă, fie că se pătrundea într-un ţinut nou, încă necucerit fizic şi spiritual. Pe lângă ei, mai erau şi alţii, doritori de a se înrola în Mâna Albă: persoanele maniace, ambiţioşii şi intriganţii. Întotdeauna indivizi mânaţi din spate de sentimente suficient de puternice pentru a fi apte să biruie spaima de a se întâlni cu imaginea concretă a cumplitei confrerii. Nu erau foarte mulţi, însă erau destui, majoritatea rătăcind peste mări şi ţări spre a găsi un reper util în căutarea lor şi spre a ajunge, în final, în locul unde au fost „întâmplător" programaţi: undeva lângă Roma. Cei ce

i-au îndrumat într-acolo nu le-au spus decât că drumul va fi lung şi greu, şi nici măcar nu le-au destăinuit de la început ţinta. Solicitanţii străbăteau etape succesive spre a se întâlni cu alţi oameni de legătură, întrucât doar aşa puteau afla continuarea itinerarului. (De obicei li se indica o scorbură dintr-un anumit copac sau un han unde trebuiau să înnopteze şi unde, în scorbură sau la căpătâiul culcuşului, găseau o scrisoare – cei ce se nimereau să ştie să citească –, transmiţându-li-se ce aveau de făcut în continuare. Cei neştiutori de carte se pomeneau că li se şopteşte de către personajele cele mai obişnuite, întâlnite tot „întâmplător", unde trebuie să facă următorul popas.) Ei nu puteau să se consulte cu nimeni, nu se puteau plânge cuiva, ştiind de la început că secretul demersului lor nu era numai un test eliminator pentru a ajunge la ţintă, ci şi o obligaţie, a cărei încălcare putea să-i coste chiar viaţa. Însă, în general, oamenii nu erau puşi la încercări exagerat de dificile decât dacă Mâna Albă voia într-adevăr să stea de vorbă cu ei, iar referinţele culese erau contradictorii. În cazurile de urgenţă, contactele puteau avea loc grabnic, chiar şi undeva în regiunea de unde provenea străinul. Diversitatea circumstanţelor solicitărilor dădea confreriei dimensiunea universală din conştiinţa oamenilor. Dar adevărata ei forţă, la mijlocul secolului al VIII-lea, a fost fixată de contactele permanente cu puterile militare şi politice ale lumii. În necropola de la Roma s-au făcut şi s-au desfăcut alianţe, s-au hotărât succesorii la domnie, s-au stabilit sferele de influenţă. Mâna Albă s-a bucurat de marele avantaj de a putea arbitra în voie graniţele pentru că ea a fost – tot timpul – singura putere care nu cunoştea hotare stabilite de către om, ea fiind prezentă practic peste tot. Ea pretindea că nu respectă decât Decalogul, deci, doar poruncile lui Dumnezeu.

Ar fi riscant să încercăm să reconstituim care anume evenimente de dinainte de anul 768 au avut loc datorită voinţei Mâinii Albe. Ar fi riscant şi greu de dovedit doar cu ajutorul supoziţiilor. Documentele confreriei nefiind încă descifrate, aluziile la Mâna Albă în înscrisurile celorlaltor părţi respectă tabuul şi folosesc construcţii complicate pentru a desemna

orice amănunt legat de societatea secretă. Totuşi, scribul poate afirma că, pe vremea lui Infandus, şi conducătorii laici şi cei religioşi ţineau cont de sugestiile confreriei. „Nu te puteai feri de ea, aşa cum oamenii nu se pot feri de aer (pe care nu-l văd), iar peştii de apa prin care înoată. Poate omul cel mai curajos şi cel mai iscusit să se lupte cu aerul? Unde, în ce direcţie să-şi implânte sabia? După ce să se ascundă? Ef este pretutindeni şi poate lua orice formă." Nici papa, nici regii, nici măcar împăratul Bizanţului nu-şi permiteau să facă abstracţie de Mâna Albă. Iar nesăbuiţii se alegeau, în cel mai bun caz pentru ei, cu expresia că „au mâncat căcat", asemenea lui Constantin al V-lea.

Cu toate acestea, la un moment dat, cineva a îndrăznit „să se lupte cu aerul". La moartea Papei Paul, care timp de zece ani nu a creat probleme Mâinii Albe, numeroşi păgâni au disputat locul rămas vacant, pretinzând, printre altele, că ar fi sprijiniţi de confrerie. (Cât adevăr era în aceasta nu se mai poate aprecia, dar şi din acest amănunt reiese prestigiul de care se bucura societatea secretă în acel an 768. Se pare, totuşi, că Infandus a încercat să impună un succesor Papei Paul, la fel cum, se spune, ar fi reuşit şi altădată.) Sfântul Scaun a fost reclamat de doi antipapi, Constantin şi Philip, ca, în final, să câştige Ştefan III. După multă vreme, pentru prima oară confreria n-a reuşit să-şi impună voinţa şi asta chiar în imediata ei apropiere. Însă cel mai grav eşec, o catastrofă deplină, a înregistrat Al Patruzeci şi optulea la moartea lui Pepin cel Scurt. Acesta i-a lăsat pe franci împărţiţi între Carloman (în Burgundia şi Austrasia) şi Carol, viitorul Carol cel Mare. Moartea Papei Paul şi cea a lui Pepin cel Scurt n-au mai putut fi folosite după scenariul dorit de Mâna Albă. Nici noul papă n-a devenit cel susţinut de ea, nici împărţirea francilor în cinci regate distincte nu s-a realizat. O activitate intensă s-a desfăşurat noapte de noapte, timp de aproape un an, în necropolă, însă partenerii de discuţie au ajuns să fie tot mai puţin cei ce aveau cu adevărat ceva de spus în destinul istoriei. De data aceasta, Infandus a mizat de

două ori pe cine n-ar fi trebuit. Mai mult: s-a încăpăţânat să persiste în greşeală.

La început, nici noul papă şi nici francii nu s-au putut opune făţiş Mâinii Albe, însă, cunoscând bine situaţia reală (făcând ei înşişi parte dintre „invizibili", după cum se pare), au forţat un lucru nemaiîntâlnit până la ei: au forţat eliminarea căpeteniei. Având nevoie atât de Carol, cât şi de Carloman, Papa Ştefan III le-a transmis o expresie din Prima Epistolă a lui Petru: „Sunteţi Seminţia sfântă, regală şi sacerdotală". Adresarea este importantă nu numai prin consecinţele ei istorice, dar şi prin faptul că o vreme, cel puţin, ambii regi franci au fost curtaţi în aceeaşi măsură. Apoi, e adevărat, nu mai găsim asemenea adresări decât către Carloman.

Cum s-a ajuns la acel punct este de reconstituit din nou doar din supoziţii, însă, în mod sigur, lucrurile au evoluat treptat, poziţiile radicalizându-se pe măsură ce fiecare parte se încăpăţâna mai mult în pretenţiile prime. O vreme, Infandus nici n-a bănuit că voinţa sa poate ajunge subiect de negociere, apoi, văzând că se loveşte de o opoziţie tot mai fermă şi tot mai agresivă, a încercat să caute aliaţi. Însă evenimentele s-au precipitat, împăratul de la Constantinopol era tot mai departe şi nu intervenea (nici n-ar fi fost în stare s-o facă), iar longobarzii se mişcau greu, revenindu-şi cu dificultate de pe urma înfrângerii lui Aistulf şi a stării lor de vasalitate faţă de franci. Când a început, în sfârşit, să trateze serios cu papa şi cu Carloman, s-a pomenit în faţa unor parteneri de discuţie cu pretenţii tot mai aspre. Infandus n-a fost învăţat să cedeze şi n-a ştiut nici cum s-o facă, atunci când s-a văzut obligat să încerce.

Nu foarte departe în sud, ducii Neapolelui s-au declarat independenţi. De undeva din Orient, dintr-o localitate numită Basra, însă şi din două sau trei mânăstiri izolate, Al Patruzeci şi optulea primea hărţile care îi înfăţişau atât imaginea lumii, cât şi fragmente distincte ale Terrei. „Invizibilii" de un anumit grad studiau zi şi noapte acele desene, căutând logica unui algoritm după care se schimba de milenii faţa politică şi fizică a lumii. Dar politicul se modifica, uneori, prea repede, iar fizicul, de

obicei, abia perceptibil. Între cele două ritmuri trebuie să existe o interdependenţă, asemenea armoniei sunetelor. Doar că Infandus însuşi a apucat să trăiască un moment de criză majoră şi cartografii erau depăşiţi de iuţeala evenimentelor, astfel încât hărţile lor nu mai erau niciodată actuale, atunci când soseau în necropola de lângă Roma. Logica dialectică a lumii, studiată după hărţi depăşite, îi făcea pe „invizibili" să afirme că în Italia meridională nu se puteau încă naşte state independente, rupte de Roma şi de Imperiu, viitorul acestora urmând să reprezinte rezultatul ciocnirii intereselor marilor puteri: bizantinii, arabii, francii, longobarzii şi goţii. Noile state de aici se vor naşte şi din propriile lor resurse. Când Grigore al II-lea[1] s-a declarat indiferent la ameninţările lui Infandus şi a afirmat o şi mai largă autonomie a Neapolelui decât predecesorul său, Ştefan II, oamenii fideli şefului confreriei au lovit. Însă atentatul asupra ducelui neascultător a dat greş. „Invizibilii" s-au scuzat motivând că lipsa de imaginaţie a oamenilor încurcă datele oricărei speculaţii, fiind pe lume prea mulţi conducători care se numeau Ştefan, Grigore sau Constantin şi prea mulţi oameni umili purtând aceleaşi nume. Între timp, cei doi dogi ai Veneţiei, despre ambii pretinzându-se că ar fi provenit dintre „invizibili", Maurizio I şi Giovanni Galbaio, s-au lăsat şi ei atraşi în joc. Maurizio I i-ar fi rămas fidel lui Infandus, în timp ce Galbaio ar fi primit solii ostili.

Acum, evenimentele au luat o desfăşurare rapidă. La moartea lui Pepin, Carloman a afişat alte pretenţii decât considera Infandus că i s-ar fi cuvenit. Convins că mersul istoriei face parte din armonia generală, Infandus era sigur că tocmai arhitectura universului este cea ignorată de Carloman. Fratele stăpânului Burgundiei şi Austrasiei, Carol, se potrivea prea bine în toate pentru ca jocurile lui Carloman să aibă vreo şansă. Rezultatul a fost că acesta din urmă a tratat peste Infandus cu papa. La rândul său, Al Patruzeci şi optulea a trimis noi şi noi

[1] Având, *se pare*, gradul IX pe scara „vizibililor", aparţinând, deci, „demnitarilor" Mâinii Albe.

emisari, a creat acte de teroare chiar în preajma partenerului de dispută şi a sfârşit prin a-l determina pe Pamati să facă naveta între polii de influenţă socotiţi ezitanţi. Neînţelegerile au devenit tot mai ireconciliabile şi exemplul Veneţiei, unde un doge încerca să-i rămână fidel societăţii secrete, iar celălalt, fără a considera că trădează confreria, se îndepărta de Infandus, a făcut ca însăşi Mâna Albă să simtă acut nevoia unui deznodământ urgent al primei crize interne majore din existenţa ei.

Infandus, fiul şi nepotul său de douăzeci şi trei de ani au avut puterile unor mari conducători. Dar scribul n-a greşit atunci când a afirmat că, începând cu Husein Geographul, Cei O Sută intră într-un tot mai accentuat anonimat. Puţine, foarte puţine persoane ştiau cine este cu adevărat Infandus, acel bărbat cu chip de copil, „aproape mut", şters pentru cei mai mulţi, trăind într-o asumată modestie extremă. Iar fiul şi nepotul au fost crescuţi pentru a părea la fel de şterşi. Când, la 4 decembrie 768, în cadrul unei ceremonii macabre, Infandus, fiul şi nepotul său, precum şi toţi descendenţii direcţi pe linie masculină ai Celui de Al Patruzeci şi optulea dispar pentru totdeauna, activitatea din cimitirul de lângă Roma continuă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, iar Mâna Albă loveşte, în curând, din nou ba în Italia, ba în Burgundia, ba în Spania şi în Egipt. Pentru toţi oamenii simpli, la fel ca şi pentru aproape toţi cei aflaţi în apropierea conducătorilor lumii, moartea lui Infandus n-a constituit o taină, întrucât pentru ei Infandus nici măcar n-a existat. „Puterea o dă necunoaşterea în recunoaştere. Aceasta oferă infinit mai multe posibilităţi imaginaţiei. Imaginaţia însăşi frizează teoreticul. Adică tot ceea ce se poate şi este mai puţin decât ceea ce există. Idealul este mai bogat în sugestii, materialul în surprize, fiindcă doar materialul e infinit. (Idealul nu – nota scribului.) Aceasta este relativitatea. Iar relativitatea este totul." Fragmentul acesta unic, în scriere latină, reprezintă testamentul unui „invizibil" mort şi înmormântat ca stareţ la Lerins. Infandus a cunoscut mai mult ca sigur acest fragment. Şi şi-a conformat viaţa celor două devize cărora trebuiau să le jure credinţă novicii la intrarea în confrerie. Al

Patruzeci şi optulea a avut grijă ca despre el – cei ce-l cunoşteau – să poată spune totul sau nimic.

Cum a fost ucisă în acea noapte toată spiţa masculină a lui Infandus vom afla. Evenimentul s-a desfăşurat în urma unei pregătiri minuţioase, altfel de la bunic la strănepot n-ar fi putut fi atraşi cu toţii în cursă, fără a fi uitat măcar un bărbat sau băiat până la al treilea grad colateral.

A fost singura oară când legea eredităţii conducătorului Mâinii Albe a fost nesocotită şi incidentul ar fi putut însemna sfârşitul societăţii secrete, dacă eroarea n-ar fi fost în cel mai scurt timp îndreptată.

Infandus a respectat Decalogul şi Cea de-a unsprezecea poruncă: el n-a părăsit niciodată incinta necropolei. Necropolă care s-a dovedit infinită şi în timp, şi în spaţiu. Un rezervor de energie. *Un rezervor de energie.*

Între 4 decembrie şi 25 decembrie, au loc mai multe lovituri ale Mâinii Albe ca oricând. Este evident că noua ei conducere voia să mascheze prin acţiuni cât mai îndrăzneţe schimbarea produsă. Apoi, în ziua de Crăciun a anului 768, se răspândeşte un zvon care, în câteva luni, va străbate meridianele: Mâna Albă doreşte pacea universală şi se declară garantul ei.

În fapt, la 25 decembrie a acelui an, Mâna Albă are din nou o conducere stabilă şi are grijă ca datele importante ale recentelor evenimente să fie aniversate în cadrul unor ceremonii menite să legitimeze trădarea. Carloman, socotit unul dintre responsabilii întreruperii brutale a şirului, moare, desigur, tot la un 4 decembrie, trei ani mai târziu, iar Carol, marele învingător, este încoronat de Papa Leon al III-lea în ziua de Crăciun a anului 800. Atunci, în anul 800, Mâna Albă, „garantul păcii universale", îşi deconspiră pentru ultima oară căpetenia marilor lumii şi „invizibililor". Însă urmaşii lui Infandus, „cel copil şi cel puţin vorbitor", îşi despart tot mai evident destinul de cel al confreriei.

În măsura în care acest lucru este posibil.

Noaptea de 4 decembrie 768 a fost pe punctul de a distruge construcţia şi norocul scribului. Dar lanţul continuă, chiar dacă în modul cel mai neaşteptat. Contururile tot mai estompate şi tot mai înşelătoare ale urmaşilor savantului de la Basra se insinuează asemenea unei umbre şi scribul a avut extraordinara şansă ca Dumnezeu să dorească şi el ca umbra să fie sesizată de scrib. Restul este muncă şi răbdare. Şi speranţa ca extraordinara şansă să nu se stingă. Speranţă în speranţă.

Scribul îşi continuă povestirea.

AL PATRUZECI ŞI NOUĂLEA
– (Le) Pamati –
(725-768)

Despre implacabilele „tabele ale răului"

Fiul lui Infandus, Pamati, părea să facă parte dintre acele vieţuitoare ce se nasc cu cartea destinului gata scrisă. Asemenea puiului de găină abia ieşit din ou, a cărui soartă neputând s-o modifice decât un erete sau o boală, fiind evident încă din prima clipă că pasărea va creşte, va face la rândul ei ouă şi va sfârşi, într-o zi, în burţile unor oameni. Al Patruzeci şi nouălea a văzut lumina zilei în cimitirul de lângă Roma şi şi-a petrecut primii ani printre morminte. La fel ca şi tatăl său, şi el a fost crescut spre a fi pregătit pentru cel mai desăvârşit anonimat, asemenea strămoşilor direcţi: Al Patruzeci şi nouălea era pregătit să nu se deosebească prin nimic exterior de ceilalţi oameni, spre a nu putea fi identificat decât de cei ce *trebuiau* să-l recunoască. Trăind foarte simplu, mâncând modest şi neavând parte de ceva ce să depăşească strictul necesar supravieţuirii, copilul n-a fost nici privat de haine şi de anumite obiecte. Nu i-a lipsit nimic – având puţin, avea de toate.

La început, a crescut împreună cu surorile sale şi cu ceilalţi copii veniţi pe lume în cimitir. Femeile aveau grijă de prunci, aveau grijă ca odraslele să nu se piardă de familie şi să nu se avânte în locuri nepotrivite. (Necropola era foarte mare, ea forma un univers divers şi aparent nesfârşit. Nu simţeai acolo nici o clipă că te-ai afla într-un spaţiu limitat sau limitabil: pericolul era doar acela că te puteai uşor rătăci.) Viaţa se desfăşura fără incidente şi singurele surprize proveneau din cunoaştere. Altă aventură nici nu există, l-a învăţat de timpuriu bunicul.

Conform filosofiei lui Infandus, copilul a aflat devreme că el era purtătorul unor responsabilităţi aparte, că este foarte puternic şi că trebuie să-şi asume cu modestie şi fermitate poziţia într-un cadru precis. La fel cum i-a cerut şi Levantinul Celui de Al Patruzeci şi optulea să respecte Cele Zece Porunci şi citatul livian, şi nepotul a fost educat în acelaşi spirit. Însă, deja după foarte puţin timp, bunicul a adoptat o altă conduită faţă de Pamati. Levantinul, care n-a mai fost auzit de străini să vorbească decât cu morţii, s-a ocupat personal de creşterea nepotului, faţă de care nutrea o dragoste aparte, total neaşteptată la bărbatul tăcut, înspăimântător şi atât de diferit de toţi ceilalţi oameni. Socotit de rudele decedaţilor mai degrabă un Caaron decât un administrator al cimitirului, iar de către foarte puţini drept adevărata căpetenie a Mâinii Albe, Al Patruzeci şi şaptelea s-a păstrat zeci de ani inabordabil de către străini şi cunoştinţe, nemaicomunicând cu lumea decât prin gura fiului său mai mare (şi, o vreme, prin a celui de-al doilea născut al său). Dar pe Pamati, Levantinul îl lua cu sine în lungi plimbări solitare şi, chiar dacă nimeni nu putea şti ce-i spunea nepotului – şi dacă-i spunea cu adevărat ceva cu vorba –, timpul petrecut împreună de cei doi era considerabil. Lucru socotit normal de către iniţiaţi (şi numai de ei): copilul se bucura din fragedă pruncie de o educaţie specială în vederea rolului copleşitor ce-i era hărăzit.

Lui Pamati, Levantinul nu i-a pretins şi respectarea Celei de-a unsprezecea porunci, aceea de a nu părăsi niciodată necropola. „Invizibilii”, sau gradele pneumatice ale Mâinii Albe, au

ajuns la concluzia că spaţiul circumscris al cimitirului este doar o convenţie, incapabilă de a obliga spiritul să rămână prizonier. Prin firea sa, Infandus era predispus doar la organizarea confreriei, lucru ce se putea realiza şi de acolo. Pamati, în schimb, era predestinat de către bunicul său spre imaginaţie. Rigoarea Celui de Al Patruzeci şi optulea i se părea necesară, dar şi suficientă. Nepotul adorat nu trebuia să simtă constrângerile nici unei bariere.

La vârsta de zece ani, băiatul a fost luat din grija femeilor şi ţinut în apropierea Levantinului. Cei doi au început să fie văzuţi mai toată vremea împreună, însă tânărul se bucura şi de asistenţa unor instructori special aduşi: un călugăr de la Mânăstirea Studion din Constantinopol, un arab din Asia şi un evreu din Italia. Pafnutie fusese, la un moment dat, favoritul stareţului şi nimeni nu se îndoia că va deveni, la rândul său, stareţ. Însă, o dată cu primele măsuri iconoclaste ale întâiului împărat isaurian, Leon III, bătrânul şi savantul egumen s-a lăsat târât în disputele icoanelor şi, după ce s-a opus episcopului său, a fost acuzat de erezie şi depus. Pafnutie l-a conjurat să-i permită să rămână lângă el, însă stareţul i-a poruncit să fugă, să plece la Roma şi să-i explice papei ce se întâmplă la Constantinopol. Sfântul Părinte ştia prea bine cum a fost batjocorit şi dat jos chipul lui Christos de deasupra porţii Chalke şi cum bazileul punea să fie distruse toate icoanele. Grigore al II-lea l-a anatemizat pe împăratul iconoclast, dar avea probleme, în primul rând, cu menţinerea a ceea ce a mai rămas din Italia romană; de aceea l-a pasat pe Pafnutie unui episcop, cu care călugărul răsăritean nu a găsit un limbaj comun. O nouă audienţă la papă nu s-a soldat decât cu exclamaţii aprobatoare din partea lui Grigore şi cu sfaturi de a învinge anticristul prin credinţă şi răbdare. Pafnutie şi-a dat seama că solia sa este fără speranţă, mai ales în clipa când a realizat că papa nu are nici o posibilitate concretă de a interveni în disputa imaginilor din Orient. Totuşi, Grigore l-a rugat pe Leon al III-lea să-l cruţe pe fostul stareţ al Mânăstirii Studion, doar că, între timp, acela se înălţase la Domnul. Vestea fu cumplită pentru călugărul bizantin, care a

dorit să se retragă în pustiu: oricum, el nu mai avea încotro se îndrepta. O vreme, papa a promis că o să-l trimită cu un grup de monahi în Britannia, însă expediţia, din pricina neîncetatelor războaie din nord, se tot amâna. Până la urmă, Pafnutie a ajuns în „Groapă", unde celebra ultima slujbă pentru decedaţii cei mai săraci sau cei mai greşiţi.

Arabul, al doilea dascăl al lui Pamati, provenea din Yathreb. El săvârşise unul dintre păcatele capitale şi încerca să-şi piardă urma. Lucru pe care-l repeta şi neîntrebat oricui, refuzând totuşi să dea mai multe amănunte în legătură cu grava eroare comisă. Pretindea că se numeşte ibn al'Malek şi se refugiase, de asemenea, în „Groapă". Însă, atunci când îl cunoscuse pe Pamati, locuia, de acum, într-o criptă veche din „Valea nimănui".

Al'Malek era omul insinuărilor. El rar obişnuia să spună un lucru până la capăt şi, de aceea, în legătură cu enunţurile sale orice concluzie era posibilă. Foarte credincios, arabul respecta întocmai Coranul, din care repeta pe de rost fragmente lungi. În rest, în vorbirea curentă, abia dacă ducea o frază până la jumătate, oprindu-se brusc din rostit şi rămânând cu o figură întrebătoare ce-l obliga pe interlocutor să termine spusa. Apoi continua, tot cu jumătăţi de frază, să comenteze dacă i-a fost completat corect sau nu gândul. Discuţiile cu el se desfăşurau într-acest mod aparte şi nu erau niciodată cu adevărat încheiate. Nici chiar în privinţa numelui nu i se cunoştea cu certitudine cel adevărat, ci doar o trimitere posibilă.

Evreul, cel de-al treilea dascăl, făcea parte dintr-o veche familie, stabilită cu multe generaţii în urmă la Ravenna. Copil fiind, asistase la măcelărirea aproape a întregii comunităţi din oraşul său natal. Fusese prea mic pentru a putea înţelege motivul invocat al represaliilor. Investigaţiile sale ulterioare au dus la rezultate diferite, însă de fiecare dată cauzele omorului în masă i se păreau absurde. Familia i se bucurase de bogăţie şi prestigiu şi cu ocazia aceea tragică nu pătimise alături de ceilalţi conaţionali. Dar copilul refuza să mai rămână într-un spaţiu unde s-au putut petrece asemenea grozăvii. Şi unde s-ar fi putut repeta oricând. Formula rostită la nesfârşit şi cu un zâmbet

trist de către tatăl înţelept, „să fii evreu e o meserie riscantă", i se părea inacceptabilă, în primul rând, pentru că nu era de acord că iudaismul ar fi o meserie, tânărul necrezând nici în predestinarea absolută, nici în puterea nelimitată a liberului arbitru. („Meseria ţi-o alegi. Şi religia ţi-o alegi? Nu, cu religia te naşti. Dar şi cu meseria te naşti?") Evreul nostru – îl chema Ţipor – credea, mai degrabă, că eşti ales şi nu că alegi tu. Cu cât te opui mai mult, cu atât eşti mai nefericit, fără a reuşi, de regulă, să schimbi mare lucru. Dacă izbândeşti, poţi fi considerat un ales, iar aleşii sunt iubiţi de Dumnezeu. Ţipor a plecat din Ravenna.[1] Nu şi-a schimbat nici religia, nici obiceiurile. Împreună cu Pafnutie şi cu al'Malek, s-a ocupat de educaţia lui Pamati.

Alegerea instructorilor nepotului Levantinului ar fi stârnit discuţii oriunde în afara cimitirului unde au acţionat aceşti educatori. Al Patruzeci şi şaptelea n-a adus profesori din Roma, care mai furniza chiar şi în acea perioadă atât de grea principalii dascăli pentru descendenţii familiilor înstărite din Peninsulă, însă şi pentru noile regate din nord şi din nord-vest. Levantinul a ales reprezentanţi ai marilor religii monoteiste şi i-a acceptat venind de departe. Asta ar pleda pentru vederile suprastatale ale şefului Mâinii Albe, pentru vocaţia universalistă a lui Infandus. Dar, la fel de bine, alegerea putea să constituie şi simplul rod al întâmplării că acei trei bărbaţi învăţaţi s-au nimerit – alături de atâţia alţii – să se afle în necropola de lângă Roma, un loc devenit el însuşi cosmopolit şi sfidător la ordinea instituită. Oricum, Pamati a beneficiat de o educaţie pe măsură, iar el s-a format în spiritul ei uşor conspirativ, uşor predispus spre scenarii diferite, îngăduindu-şi interpretări provenind din spaţii tradiţional adverse, însă necontrazicându-se prea adânc de fiecare dată.

[1] Plecarea s-a dovedit a fi fost înţeleaptă. După doar câţiva ani, în cursul unui asediu al longobarzilor asupra Ravennei, evreii au fost din nou măcelăriţi, fiind acuzaţi că i-ar fi chemat pe atacatori şi că ar fi colaborat cu ei. De data asta, şi familia lui Ţipor a murit în timpul evenimentelor.

La vârsta de optsprezece ani, Al Patruzeci şi nouălea vorbea curent în şase limbi diferite, „fiind capabil chiar să gândească în fiecare dintre acestea, fără a trebui să-şi traducă înainte de a se exprima", poseda profunde cunoştinţe de matematică şi muzică, de astronomie şi geografie a Terrei, de taumaturgie şi de ştiinţe secrete. Se pare că Pamati ar fi devenit cel mai celebru şi cel mai pasionat specialist în paleografie din întregul ev mediu. Scrierile vechi i-au relevat că totul este relativ într-o istorie uimitor de unitară şi de repetitivă. La vârsta de optsprezece ani, va deveni autorul unui tratat despre canonul muzical, repetiţia istorică şi şirurile aritmetice, tratat despre care se afirma că ar fi repus în circulaţie secrete provenind din învăţătura lui Pythagora. Lucrarea nu ni s-a păstrat şi nici n-a prea făcut vogă sub numele autorului ei, deşi a fost citată şi tradusă în mai multe limbi. Însă anonimatul impus descendenţilor Levantinului a fost respectat şi de Pamati.

Sosise vremea ca tânărul să-şi desăvârşească educaţia. Sosise vremea călătoriei de iniţiere. Dar bunicul nu suporta gândul să se despartă de el. Pamati nu va pleca nici măcar în singurătatea imensei necropole până la moartea Levantinului. Bătrânul pretindea, se pare, că însăşi intimitatea lor reprezenta un drum miraculos, suficient şi irepetabil. Drum rămas necunoscut pentru ceilalţi oameni. Pentru ceilalţi muritori. Inclusiv pentru scrib. Tot ce a transpirat s-a redus la câteva simple aluzii, de obicei ironice şi răuvoitoare. Prima călătorie de iniţiere a lui Pamati a rămas taina unui itinerar secret într-un univers atât de complex, încât crâmpeiele care ne-au parvenit nu-l pot decât sugera.

Al Patruzeci şi nouălea va fi notat în şirul Celor O Sută drept Pamati. Cognomenul şi-l va datora primelor silabe din numele celor trei dascăli: Pafnutie, ibn al'Malek şi Ţipor. [Într-o ediţie franceză, cuvântul va fi substantivat, iar fiul lui Infandus va fi trecut drept Le Pamati. În fapt, aceasta pare să fie o variantă veche a unui nume nu foarte deosebit de adevăr, Lepamati, unde „Le" va veni nu de la articolul hotărât francez, ci de la prima

silabă a Levantinului, întâiul şi cel mai important mentor al Celui de Al Patruzeci şi nouălea. Mai există şi varianta mai veche Pamaţi (Pamaci, Pamazi sau Pamatzi), însă ea a dispărut repede, probabil fiind mai greu de pronunţat. Dar şi aşa, toate astea nu constituie decât capricii ale jocului: scribul a mai precizat de câteva ori că denumirile pe care le foloseşte nu sunt decât aproximative[1].]

Levantinul şi-a învăţat nepotul că fragmentul nu este decât o copie micşorată a întregului. Sigur, prin micşorare, copia n-a rămas întotdeauna fidelă, însă nici atât de coruptă încât întregul să nu mai poată fi recunoscut. Pamati a început să caute inscripţii pe monumentele funerare cele mai vechi, să descifreze şi să desluşească semne uitate. El a învăţat să deseneze arbori genealogici şi să tragă concluzii asupra formei coroanelor acestora. (Scribul este convins că Al Patruzeci şi nouălea s-a preocupat şi de propriul său trecut, însă n-a găsit nici o schiţă în cimitirul de lângă Roma a copacului Celor O Sută. Ar fi fost o extraordinară şansă de verificare a întregii întreprinderi. Dar ceea ce n-a găsit scribul nu este exclus să fi existat. Fiul lui Infandus va începe să se ocupe de decorarea pietrelor funerare cu semne ciudate, pe unele dintre ele fiind găsibile şi astăzi urmele arborilor genealogici. Scribul nu cunoaşte mormântul Levantinului, unde n-ar fi fost exclus să se fi aflat o asemenea decoraţie.)

În tinereţea Celui de Al Patruzeci şi nouălea, necropola rămâne – ca şi pentru tatăl său – singurul lui univers. Faptul că atunci când împlineşte şaisprezece ani, în 741, mor în acelaşi an Carol Martel, împăratul Leon al III-lea şi papa Grigore al III-lea, adică cei mai puternici trei bărbaţi ai Europei, nu are nici un ecou deosebit în lumea sa. Cel mult prin consecinţe, însă pe acelea adolescentul nu are încă posibilitatea să le prevadă. Deşi premisele există: învăţătura mentorilor Pafnutie, al'Malek

[1] Cu multe secole mai târziu (în 1278) – pornind de la Le(s) Pamati? –, în Provenţa vor fi judecaţi şi executaţi membri ai celebrei bande de tâlhari Les Pamati sau Los Pamatos, întrucât şi-ar fi avut sediul în Peninsula Iberică.

şi Ţipor se referă la un trecut ca o oglindă a viitorului: ce a mai fost va mai fi. Evoluţia are loc în cunoaştere, nu şi în morală.

În cele patru sectoare ale necropolei era pace şi o ordine supravegheată de Levantin şi de Infandus. Bătrânul Gropar avea grijă ca toate sufletele să ajungă cu bine la destinaţie. Fiul său nu îngăduia ca trupurile să se amestece în devălmăşie în lăcaşurile ce le-au fost atribuite. Nepotul studia ştiinţele şi făcea corelaţii între trecerea indivizilor, poziţia astrelor, muzica bolţii cereşti şi valoarea numerică a numelor implicate. Coincidenţele le nota conştiincios şi, împreună cu dascălii săi, încerca să le desluşească. Era bine şi îndeajuns. Tânărul nu trebuia să facă nimic în plus şi, în special, nu trebuia să aibă relaţii cu alţi oameni. În vorbirea-i fără de cuvinte, Levantinul avertiza limpede de gelozia sa cumplită pe oricine se apropia prea mult de nepotul său.

În Orient, sub noul bazileu, furia împotriva icoanelor se intensifica zi de zi. Papa nu se putea opune, confruntat şi aşa cu prea multe probleme în Peninsulă. Iconodulii, persecutaţi acolo unde braţul lui Constantin Copronimul îi putea ajunge, se grăbeau să se refugieze în Apus. Roma se repopulă, zeci de mii de monahi, însă nu numai, se mutau în numeroasele cartiere abandonate. Aşa că, pe măsură ce furia iconoclastă bântuia mai crâncen în Răsărit, cultul imaginilor venerate era mai viu în locurile unde şi-au găsit adăpost cei ce au pătimit pentru ele. Şi chiar dacă anatema aruncată de răposatul papă asupra tatălui actualului împărat n-a reuşit încă să realizeze schisma, conduita ierarhilor era de acum diferită în cele două părţi.

Aceasta a dus şi la o radicalizare a expresiei monumentelor votive din cimitir. Rudele refugiaţilor iconoduli n-au uitat motivul pentru care au fost siliţi să aleagă exilul, iar morţii lor erau înmormântaţi cu atât mai evident în cultul imaginilor venerate. Levantinul nu s-a opus şi necropola a devenit, în scurtă vreme, un muzeu multicolor de imagini şi mici arbori genealogici. Schimbarea făcea parte din evoluţie, iar evoluţia nu reprezenta decât o nouă spirală a unui punct aflat mereu la aceeaşi distanţă faţă de centru. Centrul era taina.

Pentru că timpul trecea şi Pamati devenea adult, Infandus insista ca fiul să i se retragă pentru o vreme, chiar dacă nu pentru un an încheiat. Sosise vremea ca Al Patruzeci şi nouălea să dovedească şi singur că este capabil să trăiască şi să acţioneze în spiritul celei mai înalte moralităţi, pe care „invizibilii" tocmai se străduiau s-o prindă într-un cod etic obligatoriu pentru toţi aparţinătorii Mâinii Albe. Dar Levantinul nu putea suporta gândul despărţirii de băiat. Al Patruzeci şi nouălea împlinise douăzeci de ani, îşi constituise propria familie, devenind, la rându-i, tată. Se părea că bătrânul dădea semne că se va ataşa de strănepot, aşa cum o făcuse cu două decenii în urmă faţă de Pamati. Însă n-a fost decât o simplă iluzie. Levantinul pretindea să-l însoţească în călătoria de iniţiere pe nepotul său. Ceea ce nu putea fi admis nici măcar pentru adevăratul rang al Groparului: spre deosebire de orice altă învăţătură, drumul de maturitate trebuie să-l parcurgi singur – aceasta îţi dă dreptul de a te considera autonom, aceasta dovedeşte că te-ai ştiut descurca şi independent, aşa s-a procedat în vremurile vechi, aşa se va proceda întotdeauna.

Pafnutie l-a învăţat pe Pamati ştiinţa relevată de Sfinţii Părinţi ai Bisericii. Arabul şi evreul nu se amestecau în acest domeniu. Nici măcar polemic. Însă preferau să nu fie de faţă la respectivele prelegeri. De altfel, prin convenţie, cei trei mentori aveau parte în exclusivitate de câte o zecime din vremea elevului lor. O a patra zecime o petreceau toţi patru împreună, punând aceeaşi problemă din punctul de vedere al fiecăruia dintre ei. Alte două zecimi din timp, Pamati le petrecea cu bunicul, iar cea de a şaptea zecime era îngăduită pentru el însuşi. Rămâneau trei zecimi pentru familie şi pentru odihnă. (În legendă se precizează că atât Levantinul, cât şi primii săi urmaşi foloseau tehnici speciale de relaxare, ceea ce îi făcea să nu aibă nevoie de mai mult de câteva minute de somn pe zi. Un mit ce se potriveşte de minune cu preocupările Mâinii Albe. Să nu uităm de via activitate ce avea loc în fiecare noapte în cimitir. Dar să nu uităm nici de arhaica năzuinţă a individului –

năzuinţă nerezolvată satisfăcător nici până astăzi – după care omul, dorind să-şi prelungească viaţa cât mai mult, încearcă s-o facă pe seama somnului. Când devine conştient de eşec, omul se străduieşte să-şi înglobeze visele în viaţa activă.)

Pafnutie, deci, l-a învăţat pe elevul său despre cele trei teologii descrise de Sfântul Augustin: teologia mitică, teologia civilă şi teologia naturală. Prima era destinată poeţilor, a doua popoarelor, iar cea de-a treia era pentru filosofi. Este interesant de urmărit de care dintre aceste teologii era în primul rând preocupat Al Patruzeci şi nouălea. În nici un caz de cea mitică, aceasta interesându-l doar ca material brut, de mentalitate a popoarelor şi a timpului istoriei. Iată, deci, că teologia civilă era cea ridicată pe primul plan al atenţiei sale. Dar şi Sfântul Augustin concede, în *Cetatea Zeilor*, că toate cele trei laturi se realcătuiesc într-un tot. Totuşi, privind lucrurile astfel, imaginile sfinţilor, care au început să împânzească necropola chiar pe vremea tinereţii lui Pamati, nu erau percepute de învăţăcel decât drept nişte obiecte demne de a fi cercetate asemenea inscripţiilor vechi, semnelor scrijelite ori reliefurilor desfigurate (şi) de vremuri.

În cimitir, discuţia despre icoane ocupa, de aceea, un spaţiu însemnat şi Pamati întâlnea patru atitudini distincte. Iniţial, datorită atenţiei sale atât de instabile şi a intereselor sale capricioase, tânărul lua ba partea unuia, ba a altuia. Şi o făcea de fiecare dată cu o convingere extremă.

Pafnutie era un creştin erudit. El se formase în Mânăstirea Studion, celebră pentru soliditatea contribuţiilor dogmatice şi pentru argumentele disputei. Pafnutie fusese bibliotecarul şi, apoi, secretarul personal al stareţului, fiind pregătit să preia el însuşi funcţia de conducător al aşezământului. Şi, dacă n-ar fi intervenit dihonia iconoclastă, viaţa şi activitatea i s-ar fi desfăşurat, fără să mire pe nimeni, după itinerarul stabilit. Pentru Pafnutie, icoana era Logosul întrupat, după cum spunea şi Evanghelistul Ioan: „Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi" (Ioan, 1, 14). Iconoclaştii nu erau pentru Pafnutie decât arianişti, nestorieni sau monoteliţi, deşi chiar hristologia „săracă"

se potrivea parcă mai bine cu imaginile. Dar aceia erau nişte greşiţi „primitivi", la fel cum „primitiv" numea el şi impulsul de a distruge icoanele. În frazele călugărului se oglindeau citate din învăţătura lui Atanasie din Alexandria. Unde îşi termina monahul rostirea, continua elevul. Metoda era asemănătoare cu cea folosită de al'Malek. Când urmarea i se părea dascălului corectă, pe faţă i se citea mulţumirea. Când continuarea nu era cea aşteptată, se simţea nevoia ca Pamati să fie lămurit. Pafnutie credea că nu era îndeajuns să-l facă pe discipolul său să-şi mărturisească dreapta credinţă, ci trebuia să-l şi înveţe să fie capabil să şi-o exprime. Înţelegând-o. Explicându-şi-o. În cimitirul de lângă Roma a avut loc una dintre cele mai aprige dispute teoretice despre Sfânta Treime. Pornind de la Logosul întrupat, se elucida şi problema icoanelor. În timpul cât îl avea în grijă exclusivă pe elevul său, Pafnutie sintetiza subiectul nesfârşit pe care-l susţinea în restul zilei în faţa unui mare număr de credincioşi: prin 740, între mormintele din „Cimitirul onorabil", călugărul provenit de la Mânăstirea Studion înfiinţase un fel de Universitate a icoanelor, unde, în mod firesc, principalul obiect de studiu era consubstanţialitatea cuvântului întrupat şi combaterea ereziilor, faţă de care iconoclasmul era doar o consecinţă firească. Concluzie ciudată, însă nimeni nu l-a împiedicat pe Pafnutie să-şi ţină acele prelegeri publice în faţa unui auditoriu imens şi eterogen, format, mai ales, din refugiaţii din Bizanţ, oameni ce găseau în cuvintele lui Pafnutie o confirmare vital necesară în momentele lor de îndoială şi de deznădejde, momente caracteristice oricărui fugar. Oamenii papei îl încurajau pe monah, iar Infandus nu se manifesta.

Cel ce-şi zicea ibn al'Malek se sprijinea pe Coran şi pe edictul din 724 al califului omaiad Yazid al II-lea.[1] Acesta interzisese toate imaginile faunei, indiferent dacă erau creştine sau

---

[1] Între 685 şi 705, calif a fost Abd al Malik ibn Maruan, mulţi dintre urmaşii săi maruanizi înnobilându-şi numele cu formula ibn al-Malik. Nu avem nici o dovadă ca greşitul din Yathreb să fi provenit din acea familie ilustră, deşi nici mărturie împotrivă nu avem. Diferenţa dintre al'Malek şi al-Malik este nesemnificativă.

arabe. (Mai târziu, iconodulii îi vor acuza pe cei ce au asuprit icoanele că îndemnul nici măcar n-ar fi venit din raţiuni de dogmă creştină, ci şi-ar fi avut obârşia în acel proaspăt precedent arab: primul împărat iconoclast a dat jos chipul lui Christos de pe poarta de bronz a palatului său la un an după edictul califului. Şi, bineînţeles, amândoi, şi Leon şi Yazid, ar fi fost instigaţi de evrei – care se ştie că nu acceptă chipul cioplit.) Al'Malek nu era de acord cu nici un fel de reprezentare a unui om sau a unui animal. Prohibiţia sa era mult mai severă decât cea a iconoclaştilor creştini. Aceştia nu acceptau, conform celei de-a doua dintre Cele Zece Porunci, venerarea unei imagini, considerând că reprezentarea plastică ar fi doar forma şi nu conţinutul, chipul cioplit interzis de Biblie. În acelaşi timp, însă, iconoclaştii acceptau figurile (chipurile) decorative şi – ceea ce era cel mai grav în ochii arabului – portretele împăraţilor, portrete cărora trebuia să li se dea întreg onorul. Ca o reacţie la toate astea, al'Malek a pus să fie pictate cu imagini superbe mormintele unor demnitari arabi ce s-au nimerit să moară prin preajmă. Scribul nu cunoaşte circumstanţele în care ar fi putut ajunge aceştia în Italia şi nu are cunoştinţă de atestarea documentară a unor exemple concrete. Cu atât mai ieşit din comun este demersul lui al'Malek, cu cât nu se poate vorbi nicicum despre o comunitate arabă prin preajmă, şi cazurile aflate în necropola Levantinului nu pot veni decât în sprijinul vocaţiei universaliste a Mâinii Albe. Mormintele respective aveau zugrăvite grădini luxuriante şi, uneori, în zare, umbrele unor oraşe strălucitoare. Oraşe total depopulate. În mod involuntar, acele reprezentări păreau într-adevăr ale unor aşezări de după ce Profetul cel Verde, El Chidr, va muri, în ziua când se va fi sunat din trâmbiţă: nici un om, nici o fiinţă nu le va mai insufla veselia vieţii.

Ţipor se ocupa prea puţin de disputa iconoclastă în răgazul ce-i era oferit în exclusivitate pentru a se îngriji de Pamati. El îşi folosea timpul în alte dezbateri, în special legate de teoriile pythagoriciene ale numerelor în relaţie cu cele acceptate de evrei. Reprezentarea chipului cioplit sau a celui pictat era un capitol de mult încheiat pentru Ţipor. Acuzaţiile cărora ar fi

trebuit să le răspundă în zecimea comună de timp, când toţi trei mentorii puteau argumenta în contradictoriu, de pe poziţiile doctrinelor lor, le considera nedemne. Reproşurile cum că evreii şi-ar fi decorat şi ei sinagogile, cu câteva secole în urmă, cu imagini vii, în Palestina sau în Mesopotamia, la Dura Europos, făceau parte dintr-o „vină istorică". Ţipor obişnuia să răspundă că învinovăţirea cea mai gravă adusă poporului evreu este aceea că, în timp ce nenumărate alte seminţii au dispărut pentru vecie în pâlnia istoriei, poporul ales continuă să existe. Ceea ce nu i se poate ierta şi motiv pentru care i se va găsi întotdeauna câte o „vină istorică". Şi, în vreme ce ceilalţi doi dascăli se contraziceau în legătură cu faptul dacă Iisus poate fi circumscris imaginii sau nu (să nu uităm că Iisus este şi unul dintre cei douăzeci şi nouă de profeţi ai arabilor, şirul fiind încheiat de „cel mai deplin dintre toţi", însuşi Mahommed), Ţipor se mulţumea să se roage în limba lui, ştiind că Pamati îi înţelege graiul. Ceea ce gândeau ceilalţi părea să nu-l privească: „Avem prea puţin timp pentru a lămuri din nou şi din nou lucruri odată pentru totdeauna stabilite. Să interpretăm ceea ce este de lămurit şi nu să stabilim ceea ce a fost lămurit!"

Câteodată asista şi Levantinul la aceste colocvii, dar cei trei mentori nu l-au auzit niciodată scoţând vreun cuvânt.

La marginea „Raiului" se găsea o criptă părăsită, probabil cel mai vechi mormânt din întreaga necropolă. Acolo se întâlneau, de obicei, dascălii, Pamati şi (eventual) Levantinul. Nimeni nu mai ştie cui i-a aparţinut acea criptă, unde nu mai exista nici o urmă de sicriu, de catafalc sau de însemn apt să aducă aminte despre cel ce şi-a găsit liniştea acolo. Acela devenise un loc special, unde nu se întâlneau numai instructorii lui Pamati, ci unde aveau loc – se pare – numeroase ceremonii ale Mâinii Albe. Pentru că reprezenta mormântul cel mai vechi – sau, poate, din alte motive – era numit „Buricul cimitirului" sau, mai simplu, „Buricul".

Levantinul îmbătrânea mai repede decât i-ar fi cerut-o vârsta. Cu părul şi barba lungi şi albe, cu sprâncene stufoase,

cu trupul uşor încovoiat, părea mult-mult mai în vârstă decât era în realitate. (Doar că trupul uşor încovoiat e şi caracteristica poziţiei unui gropar în exerciţiul funcţiunii...) La şaizeci de ani arăta ca unul dintre patriarhii seculari ai Bibliei. Ceea ce nu-l împiedica să fie la fel de vital ca aceia, să poată săpa o groapă mai repede ca orice june vlăjgan, să-şi impună voinţa câteodată chiar cu o palmă capabilă să doboare şi un bou. Nevorbind cu gura (cel puţin în public), vorbea cu ochii. În ultimii săi ani, se mulţumea tot mai anevoie cu cele două zecimi din timpul nepotului său. Dragostea aceea superlativă era cu atât mai stranie pentru cei din jur, cu cât venea din partea unui personaj mai degrabă înspăimântător, lângă care nimeni nu-şi putea imagina să-şi dorească să se afle prea aproape. În ultimii săi ani, Levantinul devenise de o gelozie cumplită, cu urmări grave pentru cine încerca să se împrietenească prea strâns cu Pamati. Al Patruzeci şi şaptelea îi tolera pe cei trei mentori – deşi i se părea caraghios ca un bărbat cu familie să mai aibă în jurul său învăţători –, era bucuros că Infandus nu-şi prea găsea timp pentru fiul său, era vizibil nefericit că nepotul îşi manifesta afecţiunea faţă de o femeie şi faţă de pruncii lor. Dar vai de alte persoane întâlnite prea des în jurul celui de Al Patruzeci şi nouălea! Infandus, ocupat până peste cap cu complicata reorganizare a Mâinii Albe, ţesând o plasă asupra a ceea ce numim noi astăzi Europa, nordul Africii şi Orientul Apropiat, Infandus asista tot mai neputincios cum fiul său, la vârsta la care ar fi trebuit să constituie de mult mâna lui dreaptă, era cocoloşit în continuare de nişte dascăli ce-l învăţau nuanţe ale unor „ştiinţe nefolositoare”, vedea cum Pamati era împiedicat să-şi dea, în sfârşit, „examenul de maturitate”, adică să întreprindă acea călătorie solitară atât de necesară spre a dovedi şi spre a-şi dovedi independenţa şi, mai grav, Infandus era martorul neajutorat al relaţiei nefireşti dintre bunic şi nepot, relaţie imposibil de destrămat din pricină că Levantinul era cine era şi n-ar fi suportat despărţirea de Pamati.

Când, în anul 750, Levantinul moare, dispărând pur şi simplu, „neîntorcându-se de peste Styx, după ce a dus într-o noap-

te, ca în atâtea altele, un decedat spre Judecată", trec luni şi nimeni nu sesizează de afară evenimentul. Păsările n-au încetat să cânte în „Rai", oamenii soseau ca şi până atunci în necropolă, în unele nopţi se vedeau ciudate alaiuri de lumini. Disciplina impusă de Cel de Al Patruzeci şi şaptelea, şi desăvârşită de fiul lui, împiedica şi pe mai departe ca locul să devină altceva decât „Oraşul cinstei şi al onoarei". În necropola de lângă Roma se ştia că morţii nu erau tulburaţi de evenimente reprobabile.

Cum a reacţionat, însă, Pamati la dispariţia bruscă a bunicului său? O dispariţie atât de bruscă încât nici nu s-a considerat benefic să fie pomenită. (Scribul nu ştie dacă Levantinul s-a bucurat de funeralii speciale, dacă a avut loc o ceremonie a Mâinii Albe, dacă Infandus a preluat cu acea ocazie în mod solemn conducerea confreriei.) Mai degrabă a fost observată lipsa asinului sălbatic, însoţitorul nelipsit al Groparului. Animalul dispăruse şi el fără urmă, de parcă ar fi plecat, alături de stăpânul său, peste Styx. (Legenda cum că Levantinul nu s-ar fi despărţit de ciudatul său tovarăş nici atunci când îşi îndeplinea îndatoririle funerare îşi găsea, astfel, epilogul firesc.) Pamati, care învăţase să cunoască lumea, de mic, de pe spatele animalului, nu părea să-şi mai amintească de prietenul copilăriei sale. El a plecat încă în aceeaşi lună în afara cimitirului. A unsprezecea poruncă a dispărut şi ea o dată cu Levantinul.

Pafnutie, al'Malek şi Ţipor au rămas în cimitir şi au început să se ocupe de educaţia şi instrucţia Celui de Al Cincizecilea. Copilul avea cinci ani şi era precoce. Cei trei mentori se vor confrunta cu o sarcină dificilă.

Ceea ce ar fi trebuit să fie adevărata călătorie de iniţiere a lui Pamati n-a durat un an ca la tatăl său, ci mult mai puţin. Dar unde a fost şi ce a făcut este imposibil de reconstituit. E de crezut că Infandus a ştiut în permanenţă unde i se află urmaşul, că oamenii săi au vegheat în preajmă pentru ca viitorul şef să nu păţească nimic, însă nici tată şi nici fiu n-au deconspirat încercarea secretă absolvită de cel din urmă.

Dacă relaţia dintre bunic şi nepot a fost atât de strânsă încât a suscitat neliniştea tatălui, legătura dintre Infandus şi Pamati a

fost mai degrabă rea. Al Patruzeci şi optulea, mereu ocupat, ar fi vrut ca fiul să-l asiste şi să înceapă să îndeplinească cel puţin o parte din îndatoririle ce îl vor aştepta. Dar Al Patruzeci şi nouălea se dovedea tot mai mult o cu totul altă persoană decât cea aşteptată de tatăl său. Acesta a fost, în primul rând, uimit că tânărul nu părea să sufere absolut deloc în urma pierderii Levantinului. Pamati n-a mai pomenit memoria bunicului, n-a mai evocat-o niciodată. Era de parcă, pentru el, Groparul nici n-ar fi existat şi toată relaţia aceea atât de strânsă dispăruse o dată cu el. Fără amintiri, fără regrete. Dacă, la început, a existat un zvon timid cum că Levantinul ar fi fost înlăturat de către Infandus, incapabil de a mai putea tolera relaţia bunic-nepot şi doritor de a prelua şi oficial conducerea societăţii secrete, nu peste mult timp a apărut o altă şoaptă cum că Pamati însuşi s-ar fi săturat de tirania geloziei bătrânului şi ar fi colaborat la dispariţia Celui de Al Patruzeci şi şaptelea. Bineînţeles că ambele sugestii erau colportate cu grijă: în „Oraşul cinstei şi al onoarei" nu erau permise întâmplări de acest soi şi în nici un caz nu se putea admite de cei câţiva iniţiaţi că însăşi căpetenia Mâinii Albe ar fi fost omorâtă. Şi de către cine? De către fiul sau nepotul ei!! E însă la fel de adevărat că foarte puţini apropiaţi au ştiut cine a fost cu adevărat Levantinul, cu totul alta fiind situaţia lui Infandus, care s-a deconspirat pentru toţi membrii confreriei din clipa când a preluat conducerea.

Aşa că relaţiile nu tocmai bune dintre tată şi fiu n-au putut să mai fie trecute cu vederea, întrucât, de data asta, prea multă lume ştia cine erau cele două personaje. Infandus îşi continua activitatea organizatorică şi executivă la fel ca înainte şi nici Pamati nu părea să realizeze că a mai avansat cu o treaptă, penultima, înaintea celei supreme. Revenit în necropolă, iniţial el păru gata să preia sarcinile primite de la tatăl său. Începea fără întârziere ce i se cerea, însă după doar câteva zile uita complet subiectul respectiv. (De unde alte neînţelegeri cu Infandus.)

Al doilea motiv de dispută pornea de la faptul că Al Patruzeci şi nouălea avea impresia că îi era permis absolut orice. Scăpat de tiranica împărţire a zilei în zece părţi egale, fiecare

cu activitatea ei, Pamati refuza orice disciplină. Singurele două reminiscenţe ale fostei sale vieţi erau că dormea la fel de puţin ca înainte, fiindu-i suficiente două ore de somn pe zi, şi că era în continuare la fel de preocupat de „ştiinţele inutile", cum numea tatăl său subtilele învăţături ale celor trei profesori. Una dintre acestea era mantica bazată pe algoritmul numerelor. Cu ajutorul a ceea ce, în mod vulgar, se exprimă prin „cele şapte vaci grase şi cele şapte vaci slabe", Pamati încerca să cuantifice curgerea istoriei. De pildă, studiul celor zece urgii trimise de Dumnezeu lui Faraon, prin Moise şi Aaron, pentru ca Faraon să-i lase pe evrei să plece din Egipt: Pamati a cercetat transformarea apei în sânge, potopul de broaşte, prefacerea ţărânei în păduchi, invazia de muşte câineşti, ciuma vitelor, vărsatul negru, grindina şi tunetul, lăcustele, eclipsa de soare pe răstimp de trei zile şi moartea întâilor născuţi. Apoi a căutat în toate scrierile pe care i le-au desluşit Pafnutie, al'Malek şi Ţipor celelalte grozăvii trimise peste muritori în decursul istoriei. Pamati a întocmit tabele cu anii când a lovit Ef şi chipul luat de fiecare năpastă. Al Patruzeci şi nouălea nădăjduia că va putea descoperi un ciclu al nenorocirilor, ceea ce ar fi fost împotriva preceptelor celor trei mentori ai săi, care credeau în liberul arbitru, în faptă şi răsplată, în darul binelui şi pedeapsa răului, în binecuvântarea harului şi în Judecata infailibilă. Pamati nu era convins doar că i se cuvenea orice pe Pământ, el păcătuia mult mai grav, întrucât încerca să desluşească logica lui Dumnezeu, cea care n-a fost creată pentru muritori.

Noroc că şi aceste încercări le începea din cele mai diferite unghiuri şi abia că avansa câţiva paşi pe îndoielnicul drum ales, că şi abandona totul ca să înceapă de altundeva. Lipsa de perseverenţă în metodă l-a făcut să studieze fără discernământ, mereu copleşit de certitudini, lăsând orice altceva la o parte până ce, brusc, abandona în favoarea unei noi idei.

Ar trebui să admitem, totuşi, că Pamati făcea muncă de cărturar. Ca să poată să-şi dovedească trăsnita idee, el era obligat să coboare adânc în istorie. Şi s-o facă sistematic. Studiind ba trecutul egiptenilor, ba cel al evreilor, ba cel al grecilor,

întocmea tabele complicate cu evenimente. Astfel a descoperit repede că memoria omenirii este în primul rând o memorie negativă: ne amintim de prea puţine amănunte din vremurile de belşug şi stabilitate şi notăm doar războaiele (victoria strălucită a cuiva găsindu-şi întotdeauna reflectarea în înfrângerea dezastruoasă a altcuiva), pomenim calamităţile naturale, catastrofele sociale. Până şi cronologia domniilor succesive ale suveranilor reţine în mod facultativ naşterea augustului muritor, dar în mod obligatoriu anul accederii sale la însemnele puterii – în caz că data este cunoscută – şi fără excepţie – momentul morţii, uciderii sau înlăturării de pe tron – reperul cel mai sigur prezent. Ideea se confirma în mod strălucit în imediata sa apropiere: cine să mai ştie unde s-au născut, au crescut şi şi-au trăit momentele cele mai importante ale vieţii nenumăraţii decedaţi înmormântaţi în marea necropolă? Singura certitudine rămânea că ei s-au sfârşit prin preajmă şi că trupurile lor şi-au găsit acolo odihna.

Pamati conchidea că partea benefică a creaţiei se termină o dată cu actul devenirii existenţei, cel care depinde de Dumnezeu, însă că viaţa propriu-zisă se rezumă la partea malefică, a descompunerii, cea care depinde de liberul arbitru. Fără a înceta, în ciuda opreliştilor impuse de mentorii săi, să se uite cu coada ochiului şi spre tainele Domnului, Al Patruzeci şi nouălea căuta logica distrugerii, încercând s-o adune într-o formulă.

Fiul lui Infandus a scăpat şi de sub autoritatea celor trei mentori. Aceştia se ocupau de Al Cincizecilea, aveau destul de furcă şi cu el, deşi se mai simţeau răspunzători şi pentru Pamati. Doar că relaţiile dintre ei s-au schimbat, devenind mai apropiate de cele obişnuite între oamenii maturi. Dacă, până atunci, cei trei n-au fost decât nişte institutori şi atât, acum începeau să primească şi trăsături umane diferenţiatoare, chiar şi biografii. De exemplu, Pafnutie. Pafnutie n-a fugit de la Constantinopol doar de teama urgiei împăraţilor iconoclaşti, el fusese obligat să fugă de toată lumea, inclusiv de sine însuşi. Atâta vreme cât se bucurase încă de favoarea stareţului, totul

fusese în regulă, fără a prevesti nimic din ceea ce avea să se întâmple. Însă după ce superiorul de la Mânăstirea Studion avea să fie depus, cei ce au făcut-o nu s-au arătat încântaţi nici de Pafnutie, deşi acesta n-a fost sancţionat în nici un fel. Tocmai acest lucru i-a făcut sceptici şi pe cei ce au rămas în tabăra iconodulilor: de ce nu a împărtăşit favoritul soarta stareţului? Aceeaşi întrebare şi-o puneau şi cei din jurul papei, unde a încercat călugărul refugiat să obţină sprijin. Întrucât n-a păţit nimic concret, Pafnutie s-a pomenit exclus de toate părţile. Amânarea şi apoi anularea trimiterii sale într-o misiune ecumenică în nord l-au convins tot mai mult că nu-şi va mai găsi un loc decât dacă o va lua de la capăt. Unde? Lumea era mică. Pafnutie a ajuns în cimitirul Levantinului pentru a auzi, după douăzeci de ani, de la elevul său că el, fostul călugăr de la Mânăstirea Studion, nici nu mai exista, întrucât nu putea dovedi evenimentele negative, nenorocirile personale, singurele acceptate de martori.

Nici trecutul celorlalţi doi mentori nu era mult diferit, şi ei trebuind să audă de la acelaşi elev al lor că s-au anulat din clipa când au fugit de frica unor neplăceri prezumtive:

– N-aţi vrut să vă pierdeţi urma? N-aţi vrut să intraţi în cel mai deplin anonimat? Aţi reuşit şi n-aveţi decât ceea ce v-aţi dorit.

– Şi ce era să facem? îl întrebau dascălii pe elev.

– Nu ştiu ce era să faceţi. Ştiu doar că dacă aţi fi fost mutilaţi sau – şi mai bine – dacă aţi fi murit ca nişte martiri, s-ar fi ştiut de voi şi nu v-aţi fi autoanulat. Însă nu despre asta este vorba.

Sigur că nu despre asta era vorba. Problema nu era anonimatul celor trei învăţători ai Celui de Al Patruzeci şi nouălea, ci confirmarea, prin pilda dată de fiecare dintre ei, că lipsa de evenimente concrete negative duce la uitare. Istoria, spunea Pamati, nu este decât un şir de grozăvii, prin mijlocul cărora, la fel ca printre stâncile cele mai dese, se strecoară cele câteva fire de vegetaţie, adică viaţa.

– Puteţi să îmi descrieţi, îşi întreba el iarăşi dascălii, un singur fapt pozitiv în cărţile noastre de istorie? O bătălie câştigată înseamnă un număr de morţi, o mare bătălie câştigată

înseamnă un număr mai mare de morţi. Nişte ziduri de apărare straşnice costă cam la fel de mulţi morţi. Fără astea, analiştii n-ar avea ce povesti, cărţile lor ar rămâne goale. Există două feluri de scribi: cei ce notează evenimentele în dezacord cu stăpânii lor, aşteptând ca aceştia să fie înlăturaţi pentru a le putea face publice, şi scribi apologeţi, plătiţi să laude peste măsură. Şi unii, şi alţii notează evenimente de groază, lupte, comploturi, pedepse ale Cerului. Primii se mândresc peste măsură cu conştiinţa lor, cu curajul şi cu jertfa lor. Dacă supravieţuieşte, opera îndrăzneaţă ajunge să fie folosită de succesorul tiranului dispărut. De obicei, un ticălos la fel de mare. Iar foştii disidenţi se pomenesc că s-au sacrificat de pomană. Bine nu e decât atunci când nu se întâmplă nimic din toate acestea şi când suveranii respectivi se întorc în uitare, imediat după ce au murit.

Concluzia lui Pamati era că faptele bune nu se pot descrie în aşa fel încât amintirea lor să dăinuie, că faptele bune, neputând fi puse în evidenţă, nici nu există. „Nu se află lucru fără cuvântul care să-l desemneze.” Dascălii, la rândul lor, se opuneau, afirmând că toate în lume îşi au contrariul, fără de care nimic n-ar putea exista.

– Fără de care ele nu s-ar putea defini, îi corecta elevul. Fostul elev. Binele şi răul sunt doar nişte definiţii. Faptele sunt cele ce rămân, iar faptele sunt, prin prisma definiţiilor, reale.

Pamati îşi dădea seama că tot ceea ce spunea n-are valoare decât dacă e acoperit de viaţă.

– Din scurtul tău trai de până acum, nu-ţi dai seama de nici un moment pozitiv? îl întrebau mentorii.

Adevărul era că Al Patruzeci şi nouălea n-a prea trăit nici nenorociri, nici privaţiuni. De ce se plângea?

– Dar nu mă plâng! se enerva el. Nu-i vorba despre cât de bine sau cât de rău mi-a mers mie! Se poate povesti viaţa mea de până acum?

Învăţătorii se linişteau. Tânărul nu trecea decât printr-un „acces filosofic de mizantropie”. O boală a ambiţiilor vârstei...

Printre numeroşii refugiaţi de la Constantinopol se aflau şi foarte mulţi pictori iconari. Oficial, arta lor a fost interzisă în

Imperiu, deşi, prin bâlciuri şi la sate, lucrările se bucurau şi pe mai departe de mare trecere. Însă riscurile deveniseră considerabile pe vremea lui Leon al III-lea şi au crescut şi mai mult sub Constantin al V-lea. Doar că icoanele reprezentau meseria lor şi aceşti oameni trebuiau să trăiască din ceva. Iconoclaştii îi prigoneau pe cei ce înfăţişau sfinţi şi, în special, pe cei ce-l zugrăveau pe Iisus. Dar asupritorii chipurilor sacre nu arătau nici o aversiune faţă de imaginile ce nu pretindeau să te prosternezi înainte-le. (Cu excepţia portretelor împăraţilor înşişi, desigur, întrucât atât Leon, cât şi Constantin au avut grijă să-şi trimită portretele în toate colţurile provinciilor spre a fi venerate. Şi pe monede, cei doi împăraţi n-au încetat să apară, înlocuindu-l pe Mântuitorul cu o cruce sau cu ei înşişi, cu soţiile lor sau cu rudele lor descendente.) Ca să poată trăi şi să-şi întreţină familiile, meşterii erau obligaţi să caute comenzi. În lumea cucerită de Islam, reprezentările oamenilor şi ale animalelor erau prohibite. Evreii bogaţi nu acceptau nici ei reprezentarea oricât de artistică a chipului lor, conform celei de a doua porunci. Rămâneau tot creştinii. În Roma exista un surplus de icoane. Papii nu au acceptat nici o clipă disputa iconoclastă şi au ajuns să-i anatemizeze pe împăraţii care au declanşat-o. Însă papii erau ameninţaţi în fiecare clipă de noii lor vecini din nord şi de peste mare. Ei nu se puteau rupe cu totul de bazilei. (Chiar dacă bazileii nu prea s-au grăbit să-i mai ajute...) Aşa că nu numai că la Roma se găsea un surplus de oferte, dar nici nu era indicat să fii prea celebru într-o asemenea meserie, neavând cum să ştii când va începe şi acolo furia împotriva chipurilor sfinte şi a făuritorilor lor. Drept urmare, mulţi iconari s-au îndreptat spre vest, într-o Europă ce se dovedea mereu mai mare pe măsură ce se convertea la creştinism şi care, prin ceea ce povesteau călătorii, nu confirma decât vechile poveşti ale clasicilor.

Unii meşteri au plecat pentru totdeauna printre franci sau şi mai departe, însoţind misiuni de evanghelizare în nordul sau în vestul extrem. Alţii au revenit, neputându-se obişnui cu traiul aspru, cu frigul şi cu zăpezile, dar şi de dorul familiilor şi al obiceiurilor lăsate la Roma. Câţiva, conştienţi de concurenţa sălba-

tică într-o Italie sărăcită la culme, au început să zugrăvească pe pietrele de mormânt portretele decedaţilor. Lucru, de obicei, foarte greu de realizat în aşa fel încât chipurile să şi semene cu defuncţii, deoarece, de cele mai multe ori, familiile nu apelau la meşter decât în clipa când iubitul lor răposat era de-acum înhumat, iar artistul se vedea obligat să muncească după descrierile stângace ale supravieţuitorilor. Astfel, în necropola Levantinului au apărut, în special în „Rai", însă şi în „Cimitirul onorabil", morminte împodobite cu portrete. Majoritatea erau făcute după un standard rigid al cererii, mult mai importantă decât asemănarea fizică fiind poziţia pioasă ori eroică a personajului. Numeroşi răposaţi erau întovărăşiţi în reprezentările convenţionale, foarte asemănătoare între ele, de heruvimi. Alţii se aflau în relaţii cu diferiţi sfinţi. De prin anul 760, alături de personaje au început să apară şi arbori genealogici ai familiei decedatului sub forma unor copaci savant stilizaţi, prevăzuţi cu înscrisuri lămuritoare. De obicei, doar cu iniţiale.

În curând, întregul cimitir s-a transformat într-o cronică pictată a evenimentelor locale de la jumătatea secolului al VIII-lea de după Christos. Era acesta un compromis între furia iconoclastă din Bizanţ şi riposta iconodulă din Occident? Nicidecum. La prima vedere, se pare că fenomenul n-a apărut decât ca urmare a sporirii mâinii de lucru a iconarilor în Apus şi, deci, a ieftinirii ofertei. Pe de altă parte, răposaţii nu rămâneau pe pietrele de mormânt în anturajul familiei lor, ci, părăsindu-şi rudele, intrau în contact nemijlocit cu sfinţii. Se pare că, în scurt timp, şi în privinţa aceasta s-au stabilit ierarhii precise, reflectate în tarife, şi că înfăţişarea defunctului în preajma lui Iisus reprezenta preţul cel mai ridicat, în vreme ce unii sfinţi erau accesibili şi familiilor mai puţin înstărite. În felul acesta, nu se răsplătea gradul de profesionalism al artistului, ci tema comandată. S-a ajuns la un număr de tablouri-tip, tablouri ce reveneau pictate sau în relief în funcţie de disponibilitatea materială a ofertanţilor. Sigur, unele rude îl rugau pe pictor să-l înfăţişeze pe răposat îmbrăcat într-un anume fel, alţii pretindeau ca iubitul lor să poarte în mână pe basorelief un anumit obiect, primit

într-un moment solemn de la soţie sau de la oficialităţi. Câteodată, în schimbul unui adaos minor la onorariu, decedatul se prezenta posterităţii, dar în primul rând lui Iisus, afişând însemnele demnităţilor purtate în viaţă. Însă se întâmpla, mult mai des, şi reversul: un rând întreg de morminte să fie ornate cu aceeaşi scenă, încât până şi eroul titular să semene destul de mult cu vecinii săi. Întregul oferea o cronică schematizată până la impersonal, o istorie statică multiplicată la nesfârşit.

Ceea ce s-a întâmplat mai departe, datorită lui Pamati (?[1]), reprezintă o coincidenţă. Distrugerea în anul 768 a tuturor ornamentelor pictate sau sculptate de pe monumentele funerare din cimitirul Levantinului are prea puţină corespondenţă cu criza iconoclastă declanşată la Constantinopol. Dacă Leon al III-lea şi Constantin al V-lea au asuprit chipurile sfinţilor şi, în special, pe cel al lui Christos, pornind de la străvechiul răspuns al lui Eusebiu din Caesareea Constantiei, sora lui Constantin cel Mare, prin care discipolul lui Origene nega posibilitatea realizării unui portret al lui Christos perceptibil de către om, Roma a rămas în toată perioada iconoclastă indiferentă la disputa imaginilor, bazându-se pe scrisoarea Papei Grigore cel Mare către Serenus, epistolă conform căreia, chiar desacralizată, ilustraţia are un nepreţuit rol pedagogic atât pentru oamenii inteligenţi, cât şi pentru cei neştiutori de carte („idiotes") care nu ar avea cum ajunge la adevărul biblic decât prin verbul auzit. Faptul că ambele părţi se bazau pe documente vechi de mai multe secole nu dovedeşte fermitatea tradiţiei: în Orient, răspunsul lui Eusebiu a fost readus din uitare tocmai pentru a răsturna o cutumă ajunsă puternică. Şi asta chiar dacă textul respectiv era vizibil impregnat de un arianism condamnat „pentru vecie" de cei ce-l scoteau acum la iveală. Pe de altă parte, ceea ce se va distruge lângă Roma în anul 768 nu poate fi numit în nici un caz efect al iconoclasmului.

Pamati, tot mai convins că istoria nu reţine decât grozăviile (iar faptele bune doar în măsura în care sunt legate de suferinţe –

---

[1] Semnul întrebării nu reprezintă decât îndoiala scribului că Al Patruzeci şi nouălea singur ar fi stat la baza evenimentelor în chestiune.

şi cine ar putea da o pildă a unei fapte bune care să nu reprezinte un răspuns alinător dat unei nenorociri?), tot mai încredinţat că binele nu există decât ca o tuşă contrastantă a răului, desăvârşind răul să devină rău, Pamati considera tot ceea ce nu era rău doar drept o iluzie, o percepţie strict teoretică şi abstract raţională. De obicei, o învăţătură eclectică nu poate fi decât superficială, oferind concluzii ciudate, unele geniale, cele mai multe lipsite de orice rigoare. Nu altfel se prezenta nici concepţia despre lume şi despre nefiinţă a Celui de Al Patruzeci şi nouălea, numit de scrib Pamati, drept simbol al diferitelor ugere de la care s-a adăpat spiritual. Sursele lui au fost foarte diferite şi nelegate neapărat printr-un liant firesc. Din povestea despre Avva Filimon, relatată de Pafnutie, el a preluat definiţia *isihiei* (a liniştii desăvârşite) astfel: „...este cu neputinţă de a plăcea lui Dumnezeu, precum a cugetat şi dumnezeiescul părinte Moise, că liniştea naşte nevoinţa, iar nevoinţa naşte plânsul, iar plânsul frica, iar frica smerenia, iar smerenia trecerea cu vederea, iar trecerea cu vederea dragostea, iar dragostea face sufletul fără boală şi fără patimă; şi atunci cunoaşte omul că nu este departe de Dumnezeu"[1]. Desigur, Pamati nu căuta isihia, pentru aceasta îi lipsea şi puterea perseverenţei, însă din pasajul amintit a înţeles că, până să fie aproape de Dumnezeu, omul trebuie să traverseze o cale ce parcurge ceea ce se cheamă *nevoinţă, plâns, frică, trecere cu vederea*, cu alte cuvinte, un şir lung de renunţări. Răsplata este pe măsură, dar cine şi, mai ales, câţi au puterea să ajungă până la ţintă şi nu rămân doar la plâns şi frică? Iar frica nu naşte numai trecerea cu vederea, smerenia şi dragostea, ci şi sperjurul, trădarea şi crima. Frica este marea răscruce de unde se despart drumurile. Cei mai mulţi o iau spre păcat, întrucât omul este păcătos, şi puţini se învrednicesc spre urcuşul sfinţeniei; aceia se despart de oameni şi devin sfinţi. Pamati nu se ocupa de aceştia, pe el îl interesau cei mulţi. Cei ce greşeau în faţa unui

[1] Preluat de scrib după Dumitru Stăniloaie, *Filocalia*, vol. IV, pag. 182, Ed. Harisma, Bucureşti, 1992.

Dumnezeu „gelos, care pedepseşte fărădelegea părinţilor în copii până la al treilea şi al patrulea neam al celor ce Îl urăsc".

Când se enerva în disputele cu dascălii săi, Al Patruzeci şi nouălea pretindea că adevărul „ciclului răului" de pe tabelele sale este implacabil şi nu-l va ocoli nici pe el. Doar că, în cazul lui, el ştia la ce să se aştepte. Oare doar voia să epateze Pamati?

Pafnutie îşi făcea cruce, iar ceilalţi doi dascăli socoteau vorbele discipolului drept lipsite de judecată, drept simple expresii ale furiei neputincioase în lipsa unor argumente reale.

Dintre cei trei învăţători, primul fu pedepsit Pafnutie. Călugărul era cel mai virtuos dintre locuitorii necropolei, trăia modest, se ruga după rânduială, ţinea toate posturile, acceptase un statut de rob pe lângă Levantin şi, apoi, pe lângă Infandus, spre a putea să-şi ducă misiunea până la capăt în „Oraşul cinstei şi al onoarei", un loc unde se pătrundea cu atâta suferinţă, până ce sufletele se eliberau şi-şi găseau liniştea. Pafnutie spunea lungi rugăciuni la căpătâiul morţilor, cât aceştia aşteptau să fie îngropaţi, şi le învăţa pe rudele decedaţilor ce trebuie să facă pentru a fi izbăvite. În câteva grote străvechi, foste morminte arhaice aflate de multă vreme în părăsire, călugărul amenajase adevărate lazarete pentru bolnavii neputincioşi, pentru cei născuţi cu grave beteşuguri şi abandonaţi de familii şi pentru leproşi. Împreună cu alţi creştini, ce încercau în felul acesta să-şi salveze sufletul, Pafnutie îşi umplea puţinul timp rămas după ce se achita de toate misiunile sale cu îndeletnicirile cele mai umile şi cu sarcinile cele mai lipsite de şanse de izbândă. Niciodată nu refuza o rugăminte, niciodată nu se văita pentru o suferinţă sau pentru un insucces, niciodată nu socotea pe un altul vinovat de lipsa sa de reuşită. În fiecare dimineaţă trecea pentru câteva clipe în „Buricul cimitirului" spre a se întâlni cu tot felul de solicitanţi. Respectivii ştiau în felul acesta cum îl pot găsi mai uşor. Singura lui părere de rău pe care se întâmpla s-o manifeste se referea la faptul că nu-i rămânea mai mult răgaz să studieze cărţile sfinte, pentru a şti mai profund şi pentru a risca mai puţin să greşească. Cu toate acestea, Pafnutie,

crescut în lumina învăţăturii de la Mânăstirea Studion, mentor al lui Infandus şi apoi al lui Pamati şi al lui Finio, era socotit cel mai erudit cărturar creştin al locului, îndreptăţit să combată greşelile celor rătăciţi şi să le opună adevăratele argumente lui al'Malek şi lui Ţipor. Nerefuzând niciodată pe nimeni, fiind săritor şi gata să-şi ofere şi singur serviciile oricui, numeroşi creştini îi solicitau sfaturi în legătură cu tablourile pe care le comandau pe pietrele de mormânt ale rudelor lor decedate. Călugărul însuşi nu picta şi nu se exprima prin basoreliefuri, pentru aceasta erau mai mulţi meşteri decât cereri, însă el reprezenta autoritatea infailibilă ce-şi putea da avizul în privinţa simbolurilor utilizate şi, în primul rând, în ceea ce se referea la curăţenia dogmatică a înfăţişărilor. Desigur, în marea sa milă, Dumnezeu îi iartă pe păcătoşi şi nu s-a găsit vreodată un cadavru care să fi adăpostit un muritor care să nu fi greşit nicicând cu fapta sau cu gândul. „Chiar şi copiii foarte mici, morţi la câteva ore sau câteva zile după ce au respirat aerul lumii, s-au umplut de păcatele inspirate şi n-au făcut nimic altceva decât să lupte cu egoism pentru hrană şi plăcere. Iar când au murit, le-au pricinuit mari decepţii părinţilor lor", spunea Pafnutie. De aceea, el era de părere că fiecare răposat avea dreptul la mângâierea unui tablou la căpătâi, dar că întotdeauna conţinutul acestuia trebuia să fie în concordanţă cu faptele săvârşite în viaţă. Astfel, de pildă, înţeleptul călugăr nu putea fi de acord ca o femeie cunoscută în cartier că ar fi preacurvit să fie înfăţişată pe panoul de pe mormântul ei în intimitatea sfinţilor şi cu atât mai puţin în prezenţa Fiului lui Dumnezeu. Chiar dacă şi sufletul păcătoasei se va mântui prin grija Domnului, ea trebuia să fie bucuroasă că trupul nu i-a fost lapidat, aşa cum cerea Scriptura, şi putea să apară în imagine cel mult foarte mică, îngenuncheată în pocăinţă şi cu faţa ascunsă privitorului. La fel, un om care a luat cu intenţie sau fără intenţie viaţa altui om nu putea să se bucure pe acea efigie pentru eternitate de acelaşi tratament cu alt om, greşit mult mai puţin.

Sfaturile călugărului Pafnutie erau ascultate întocmai, deşi el nu uita niciodată să sublinieze că nu are cutezanţa să se

substituie Unicului Judecător, că nici măcar nu are înţelepciunea judecăţii şi nici cunoaşterea integrală a faptelor. El nu făcea decât să-şi spună părerea, ca un păcătos ce era şi el.

Prin anii 755–760, cimitirul Levantinului devenise un muzeu în aer liber. Mai toate rudele, oricât de sărace, doreau ca pe criptele familiilor lor să se afle imagini cu Iisus, cu sfinţi şi – în acelaşi cadru – să apară măcar miniatural şi portretele decedaţilor stirpei. Fiindcă din Răsărit au sosit şi continuau să sosească nenumăraţi meşteri iconari, comenzile deveniseră accesibile aproape oricui, iar oferta se adresa celor mai diverse gusturi. Unele chipuri erau pictate în maniera lipsită de perspectivă a orientalilor, altele înfăţişau scene mai realiste, preferate de o altă categorie de meşteri. Difereau şi tehnicile: în necropolă au apărut, alături de picturi, şi mozaicuri, basoreliefuri şi sculpturi. Până şi în „Groapă” s-au ivit câteva morminte împodobite cu imagini: fie că unii meşteri voiau să-şi facă reclamă gratuită, fie că anumiţi stăpâni erau dispuşi să-şi răsplătească slugile cele mai devotate după moarte, fie că Pafnutie şi oamenii lui, în adânca lor evlavie, plăteau pentru nişte decedaţi săraci deosebit de pioşi.

Totuşi, diferenţele tematice nu erau foarte evidente. Gruparea răposaţilor pe alei unde se aflau membri ai aproximativ aceloraşi categorii sociale şi culturale făcea ca rânduri întregi de monumente funerare să fie împodobite aproape identic. (Dacă Pafnutie recomanda ca un anumit mormânt dintr-un şir să fie sancţionat în ilustraţie printr-un gest de renunţare la un detaliu prezent la vecinii săi, familia respectivă se considera lovită de o anatemă mai concretă decât oricare alta, iar cunoştinţele reacţionau, fără milă, ca atare.)

Era perioada când necropola Levantinului atinsese apogeul celebrităţii: pe de o parte, ordinea desăvârşită – în contrast evident cu tot ce înconjura perimetrul funebru –, pe de altă parte, sutele de pietre viu pictate, împodobite cu tablouri, mozaicuri, mici arbori genealogici şi statui şi, nu în ultimul rând, faima stranie a locului atrăgeau numeroşi vizitatori predispuşi spre contemplare şi rugăciune. Câteva vagi fragmente de mozaic

pavimentar nu exclud supoziţia că Levantinul sau Infandus ar fi intenţionat să orneze locul de întâlnire a celor patru alei principale şi, poate, şi aleile însele cu desene din dale colorate. Într-o Romă în ruină, mereu agresată şi supusă unor noi stricăciuni, în prezenţa unor localnici trăind de azi pe mâine şi a unor străini barbari (cu excepţia refugiaţilor din Orient), necropola descrisă de scrib părea într-adevăr unul dintre ultimele „oraşe ale cinstei şi onoarei", o oază de ordine şi decentă bunăstare.

Pafnutie, aşa cum s-a arătat, era un om profund evlavios, interesat de lumea aceasta doar în măsura în care putea să-şi diminueze păcatele proprii şi să aline suferinţele altora. Locuind în cimitir, este puţin probabil să nu fi cunoscut activitatea nocturnă a necropolei, însă scribul n-are nici un temei să considere că Pafnutie ar fi fost membru al Mâinii Albe. El nu se găsea decât în postura unui transfug care, mai degrabă de a se fi amestecat în treburile confreriei secrete, era preocupat în cea mai mare măsură de disputa iconoclastă, dispută pentru care a şi trebuit să părăsească Mânăstirea Studion, Constantinopolul şi apoi întreg teritoriul unde mâna bazileilor ar fi putut să-l ajungă. Faptul că fost anatemizat de către Sinodul din anul 759 (?), alături de alţi câţiva iconoduli, dovedeşte că refugiul său n-a rămas necunoscut în capitala lui Constantin al V-lea, că activitatea i-a fost mai intensă decât viaţa-i de samaritean din cimitir şi că n-ar fi exclus ca legăturile sale cu ceilalţi luptători pentru legitimitatea icoanelor şi pentru rolul lor educativ să fi rămas vii. (Poate şi lipsa de entuziasm a papilor faţă de călugărul disident din Răsărit s-a datorat ambiguităţii relaţiilor dintre Roma şi Constantinopol, papii nedorind să taie orice legături cu puterea armată redutabilă de la care se mai încăpăţânau să spere că ar putea să-i apere de barbari. Anatemele aruncate şi asupra unor împăraţi nu fac decât să ilustreze volutele acestui foarte important joc.)

Pafnutie a avut numeroase dispute şi cu Pamati. Acesta îl acuza că minte, că înfrumuseţează viaţa, încercând să elimine tot ceea ce este rău în favoarea unui sirop dulceag iluzoriu. Al Patruzeci şi nouălea îl provoca tot mai des, cerându-i să le

recomande oamenilor să-şi picteze mormintele cu scene înfricoşătoare ale pedepselor ce-i aşteptau, nu cu chipuri senine şi impersonale. Pe vremea când Christos încă nu era reprezentat pe cruce şi cu coroana de spini, Pamati, în conformitate cu concepţia sa că întreaga istorie nu reprezintă decât un şir de grozăvii, binele neexistând decât în măsura în care este menit să adâncească şi mai tare contrastul, Pamati era tot timpul iritat de discursul evanghelic al călugărului, de exemplul pozitiv pe care acesta se străduia să-l dea prin întreaga-i activitate.

– Tu nu faci decât să te anulezi! îl prevenea pe Pafnutie.

– O, Doamne, de aş putea, răspundea acesta.

– Nu! Nici Dumnezeu nu poate dori aşa ceva. Fără a naşte individualităţi, lucrarea Sa n-ar avea nici un sens.

– Cine eşti tu ca să judeci lucrarea Lui? „Individualităţile", cum le numeşti, nu fac decât să-L hulească. Uită-te la ce se întâmplă chiar acum: „individualităţi" netrebnice susţin că însuşi Christos ar fi început sfărâmarea idolilor şi acum ei, împăraţi sau simpli călugări sau nimeni, nu fac decât să desăvârşească munca Lui, distrugând icoanele. Ei să desăvârşescă munca Lui!

– Te avertizez! îi spuse într-o zi Pamati lui Pafnutie, te avertizez pentru ultima oară! O fac pentru că, în felul meu, îmi eşti drag şi pentru că m-ai învăţat multe şi îţi sunt dator.

– Nu-mi eşti dator cu nimic! Eu n-am făcut decât...

– Tu, continuă Pamati, te minţi şi îi minţi şi pe cei din jur. Nu mai pot admite aşa ceva. Tu te anulezi pe tine şi vrei să-i anulezi şi pe cei cu care stai de vorbă. Nici aşa ceva nu mai pot admite! Dar, ceea ce este mai grav, nu-ţi faci datoria nici faţă de Dumnezeu.

– Aici sigur ai dreptate.

– Dacă ai într-adevăr convingerea că pentru slava lui Dumnezeu, cuvântul Lui întrupat trebuie să fie vizibil peste tot, de ce umpli acest cimitir cu imagini venerate, aici, unde toată lumea este de părerea ta, şi de ce nu te duci să faci acest lucru la Constantinopol? Îi lauzi pe mucenici şi ţi-e frică să faci ca ei.

Iar altă dată îi spunea:

– Dacă tu nu crezi decât în bine, de ce ţi-e teamă de ce-ai păţi dacă ţi-ai propaga ideile în Imperiu?

În 760, Pafnutie plecă din cimitir. O făcu pe ascuns pentru că Infandus avea nevoie de el spre a-i educa şi instrui nepotul, alături de al'Malek şi Ţipor. Călugărul îi lăsă o scrisoare smerită de scuze „stăpânului său", scrisoare de un neprecupeţit ajutor pentru scrib, el găsind-o cu multe secole mai târziu într-una dintre nepreţuitele „Compendii epistolare" adunate şi păstrate ca printr-o minune în MAREA ARHIVĂ UNIVERSALĂ.

Infandus l-ar fi putut aduce cu uşurinţă înapoi şi scribului nu-i este deloc limpede de ce n-a făcut-o. Pafnutie nu apucă nici măcar să ajungă la Constantinopol. El a fost interceptat pe drum, judecat, se pare, la Thesalonik şi pedepsit la fel ca Sfântul Maxim Mărturisitorul cu un veac înaintea sa, adică îi fu smulsă limba de la rădăcină şi tăiată mâna dreaptă pentru a nu mai putea comunica nici în scris şi nici prin vorbă argumentele sale iconodule.

Pamati putea fi mulţumit: dacă Pafnutie n-ar fi plecat, n-ar fi lăsat acea scrisoare către Infandus şi nu ar fi terminat atât de tragic. Pafnutie n-ar fi intrat în istorie. Scribul se abţine să comenteze o astfel de răsplată.

Grav mutilat, călugărul a fost trimis într-o mânăstire de pe malul răsăritean al Mării Negre – de asemenea, la fel ca şi Maxim Mărturisitorul – spre a-şi sfârşi acolo zilele. Dar Pafnutie n-a mai îndurat acel drum şi s-a stins curând după plecarea din Thesalonik. (Teoria lui Pamati se confirmă: doar întrucât a fost implicat în nişte fapte cumplite, Pafnutie poate fi depistat în istorie.)

Pafnutie a murit în anul 761 şi a fost adăugat la poporul său.

Al doilea fu pedepsit Ţipor. Evreul părea cel mai nonconformist dintre dascălii lui Pamati. Deşi îşi practica riturile cu o rigurozitate la fel de severă cum îşi respectau şi ceilalţi doi mentori fiecare credinţa lui, în rest, Ţipor era mereu dispus să discute despre ce dorea elevul, să studieze o temă sau să trăncănească despre te miri ce, chiar să-şi bată joc de una sau de alta. Indiscutabil, comparativ cu tăcutul Levantin, cu evlaviosul

Pafnutie şi cu elipticul ibn al'Malek, evreul era cel mai vorbăreţ şi avea cel mai dezvoltat simţ al umorului. Era şi cel mai dezordonat, şi cel mai puţin sever, părând gata să chiulească oricând împreună cu Pamati. Doar că era foarte de cuvânt, unica direcţie în care era sever şi cu elevul său. Acesta îl prefera celorlalţi dascăli, mai ales pentru că Ţipor îl amuza, iar timpul petrecut cu el trecea repede şi plăcut.

Mai târziu, însă, atunci când, după moartea bunicului, relaţiile dintre Infandus şi Pamati deveneau pe zi ce trecea tot mai încordate şi tatăl nu contenea să-şi dojenească fiul că nu se ţine de cuvânt şi nu duce până la capăt nimic din cele convenite, au început să se altereze şi relaţiile dintre Pamati şi Ţipor. Acesta din urmă, până atunci mentorul cel mai înţelegător al tânărului, continua să pretindă ca vorba dată să fie respectată şi lua partea reproşurilor tatălui. Pe cât de repede s-a despărţit Al Patruzeci şi nouălea de Levantinul care-l adorase, pe atât de hotărât s-a întors şi împotriva fostului profesor preferat. Ţipor nu numai că nu-i mai era drag, însă pur şi simplu a ajuns să-l enerveze.

Evreul realiză primul că atitudinea lui Pamati faţă de el va duce inevitabil la un deznodământ extrem. Aşa că îl căută pe Infandus şi îl rugă să-l lase să plece. Vremurile s-au mai liniştit – cel puţin deocamdată, urmând ca Dumnezeu să hotărască singur cât va dura acea acalmie –, la Ravenna îl aşteptau rămăşiţele deloc neglijabile ale averii familiei sale distruse. El era prea bătrân pentru a-şi mai reface viaţa, însă avea nepoţi după fraţi şi după surori, nepoţi cărora le-ar fi putut fi de folos. În afară de aceasta, zâmbea Ţipor, nici el nu împlinise încă o sută de ani, iar dacă Dumnezeu ar dori, l-ar mai putea înzestra cu fii şi fiice, aşa cum a făcut-o şi cu biblicul său bunic Avraam.

Doar că Pafnutie tocmai plecase şi copiii lui Pamati creşteau şi aveau nevoie de dascăli. Nemaipunând la socoteală că Infandus simţea că a dobândit în evreu un aliat în veşnica-i luptă cu capriciosul fiu, un ajutor la care nu dorea să renunţe. Infandus nu avea prea multă vreme pentru discuţii, el era ocupat până peste cap cu problemele confreriei, pe care el a făcut-o să trăiască iarăşi din plin. Infandus l-a rugat pe Ţipor să ră-

mână. Evreului îi era limpede că nu i se va oferi ocazia de a relua discuţia.

Ţipor nu s-a înşelat: el ştia că din clipa aceea viaţa îi atârna de un fir.

Ţipor era o fire speculativă, îi plăceau atât de mult temele abstracte încât, cu mult timp în urmă, Infandus îl acuzase că se pierde în labirinturi imaginare, fără a fi în stare a se descurca în situaţiile concrete. Evreul râdea de asemenea afirmaţii: nu era neamul lui acuzat de veacuri, de milenii, de lipsă de idealism? Iată, s-a născut şi un evreu prea idealist! Însă nici Infandus şi nici Ţipor n-au avut de unde să bănuiască, la vremea acelei discuţii, că sfârşitul dascălului va porni tocmai de la o asemenea „discuţie stearpă", „incapabilă de a mişca până şi un grăunte de nisip din loc".

Încă din copilărie, de pe vremea când abia îşi întrezărea ideile, Al Patruzeci şi nouălea începuse să întocmească tabele care să dovedească, iniţial, repetiţia evenimentelor şi, mai târziu, ciclicitatea matematică a nenorocirilor. Ceea ce încerca să găsească, Pamati căuta pe două căi: pe de o parte, în fapte concrete de istorie, motiv pentru care îşi adunase o bibliotecă extrem de bogată pentru acele vremuri şi, mai ales, pentru acel loc, iar, pe de altă parte, în speculaţii legate de mistica numerelor.[1] Dacă în prima direcţie era ajutat de numeroşi prieteni gata să-i caute o informaţie, să-l ajute să reconstituie un arbore genealogic[2] sau să completeze tabelele cu anii nenorocirilor, în cea de-a doua direcţie, autoritatea cea mai eminentă era Ţipor. Doar că acesta nu credea că fostul său elev va reuşi să descopere „formula algoritmului răului" şi susţinea că aceasta nici nu este necesar să fie cunoscută de către muritori. Descurajându-l pe Pamati, certurile dintre ei creşteau. Iar atunci când Al

---

[1] Ca să-i intre în graţii, linguşitorii, dar şi cunoştinţele obişnuite îi aduceau drept cadou manuscrise. În funcţie de câte argumente găsea în acele lucrări, veneau şi mulţumirile lui, uneori foarte concrete. Oricum, despre Pamati a mers vestea că este un cărturar şi Mâna Albă i-a adus, câteodată, biblioteci întregi.

[2] Şi unde sunt arbori genealogici mai completi decât în Biblie?

Patruzeci şi nouălea a dat semne că este dispus să provoace el un rău, doar pentru a-şi demonstra „algoritmul", Ţipor s-a opus pe faţă, atât cât îl ţineau puterile.

„Tabelele răului" întocmite de Al Patruzeci şi nouălea au dăinuit până prin veacul al XV-lea, chiar dacă nu în versiunea lor originară. Prin secolul al XIII-lea sau al XIV-lea, ele au început să fie interzise de Biserică, iar cei ce se foloseau de ele riscau să fie excomunicaţi, înscrisurile respective ajungând să fie considerate unelte ale diavolului. Când Les Pamates[1] sau Los Pamatos au fost nimiciţi, şi lor li s-a reproşat că ar fi utilizat acele „tabele ale răului" (de unde, probabil, şi-au luat numele). Ei n-au mai existat, însă tabelele le-au supravieţuit încă două-trei veacuri, bucurându-se de mare credibilitate în popor şi printre conducători. Multe samavolnicii săvârşite au fost motivate de algoritmul nenorocirilor prezis de „Tabelele Les Pamaties". Micii arbori genealogici au fost şi ei interzişi pentru că au apărut „specialişti" care pretindeau că pot să descifreze de pe înscrisurile aflate pe micuţii copaci previziunile macabre, datorită unor formule indicând ordinea citirii literelor.

În jurul anului 765, Al Patruzeci şi nouălea şi-a strâns pentru prima oară concluziile studiilor în celebrele-i tabele. Multiplicate, ele au fost împrăştiate în cele patru zări. Iniţial, Infandus nu s-a opus acestei preocupări a fiului său, decât în măsura în care Pamati se ocupa de altceva decât era solicitat cu adevărat să facă. Tabelele justificau, într-un fel, revigorarea Mâinii Albe şi îi făceau pe oameni să accepte loviturile, asemenea unor manifestări normale ale destinului. Dar Infandus, în reorganizarea practică a confreriei, n-a putut lăsa la o parte nici conţinutul ei moral, cel care, până la el, cam lipsise. Tocmai pentru a-şi legitima acţiunile, Mâna Albă trebuia să se justifice în numele unor principii nobile. Or, tabelele (lui) Pamati nu slujeau în nici un caz drept argumente pentru suportul teoretic bazat pe Cele Zece Porunci şi pe cele câteva citate din clasici. Tabelele nu se

[1] Les Pamati sau Les Pamaties... Ca şi numele, ortografiile sunt schimbătoare.

potriveau cu justificările teoretice, însă erau de un mare ajutor concret. De aceea, deşi nu le încuraja, Infandus le tolera.

Ţipor reuşise să amâne răspândirea concluziilor lui Pamati mulţi ani de zile. Iniţial s-a folosit de instabilitatea extremă a fostului său elev, deturnându-i de fiecare dată atenţia în altă direcţie. Apoi, pentru că tabelele au început să-l cucerească până la nebunie pe Al Patruzeci şi nouălea, Ţipor a înţeles că trebuie să intre în joc şi să le submineze din interior. Astfel, el a găsit de fiecare dată câte un detaliu ce trebuia studiat mai amănunţit, un alt indiciu care nu era lămurit îndeajuns sau care putea fi contrazis. Astfel au mai trecut câţiva ani, până ce firea împrăştiată a lui Pamati a început să se coaguleze în jurul acestei preocupări ce-l acapara tot mai despotic. Lui Ţipor i-a mai rămas o singură stratagemă: aceea de a-l convinge pe Al Patruzeci şi nouălea că tabelele nu pot fi considerate complete decât dacă s-ar dovedi şi formula matematică aptă de a le demonstra, asemenea unei teoreme. De fapt, ideea îi aparţinea chiar lui Pamati şi ea a reprezentat punctul de plecare al exprimării întregii teorii.

Pentru Ţipor era tot mai limpede că fostul său elev a înnebunit. Privirea, modul de a vorbi, numeroase acţiuni de o cruzime extremă, calitatea argumentelor, totul pleda pentru o gravă dereglare nervoasă, dereglare ce se accentua cu fiecare zi. Cu mari eforturi, evreul reuşi să mai obţină o discuţie cu Infandus, să-i explice ceea ce lui i se părea cât se poate de evident. Tatăl lui Pamati nu l-a contrazis, chiar părea să aibă aceeaşi convingere, însă l-a rugat din nou să rămână pe lângă Al Patruzeci şi nouălea, să-l supravegheze, să-l împiedice – pe cât posibil – să facă greşeli mari şi să aştepte hotărârea pe care el, Infandus, o va lua, hotărâre prea importantă pentru a putea fi luată pe loc. Doar că, în ceea ce-l privea pe Ţipor, acea hotărâre n-a mai venit la timp.

Peste puţină vreme, Pamati a început să-şi răspândească tabelele în lume. Mesageri misterioşi le duceau în diferite localităţi şi le băteau în cuie în pieţele oraşelor şi târgurilor. Câteodată, pe porţile anumitor clădiri. Acestea au devenit semne

îngrozitoare şi infailibile: ele conţineau înşiruiri de date cărora le corespundea câte un înscris. Simbolul respectiv nu era la îndemâna cititorului, aşa că el putea însemna orice. De cele mai multe ori însemna o nenorocire. O nenorocire ce nu putea fi prevenită în nici un fel: casa ardea sau bărbaţii din localitatea respectivă erau măcelăriţi până la unul; în alt loc erau ucişi copiii; într-o altă cetate era executată într-un spectacol crud şi cu mare fast chiar regina, împreună cu fiicele ei. Lumea era prevenită, însă mesajul era ambiguu, oamenii nu înţelegeau avertismentele, nu ştiau de ce să se ferească, nu ştiau ce se va întâmpla. Doar bănuiau că va avea loc un anumit eveniment. Ei se aşteptau la ce putea fi mai rău, convingându-se repede că n-au cum să fugă din calea celor prevestite şi că nu există fiinţă dispusă să sară în apărarea lor sau să se coalizeze cu ei. Loviturile erau date, desigur, de oamenii Mâinii Albe, de cei doritori să intre în graţiile viitorului şef, însă, în special, de cei obligaţi să se supună unor ordine venite pe cale ierarhică.

Ţipor a încercat să ajungă pentru a treia oară la Infandus. El era la curent cu tainele confreriei, chiar dacă – se pare – nu făcea nemijlocit parte din ea. O excepţie singulară şi nedorită. În fond, evreul ştia ce nu trebuia să ştie nici un neiniţiat. Aflând de intervenţiile lui Ţipor pe lângă tatăl său, Pamati i-o luă înainte, încercând să-l convingă pe Infandus că dascălul a devenit un pericol pentru confrerie. Dar nici fiul n-a nimerit momentul potrivit: Infandus era ocupat cu foarte complicate tratative cu mai-marii lumii, tratative începute atât de promiţător, însă naufragiate într-un punct mort. Nici Pamati n-a primit un răspuns pe loc. În cimitirul de lângă Roma, un spaţiu aparent atât de limitat, era imposibil să ajungi să vezi pe cineva în caz că întâlnirea nu era considerată potrivită.

În timp ce Ţipor încerca să câştige timp, prefăcându-se că lucrează împreună cu Pamati la „formula universală a providenţei negative", Al Patruzeci şi nouălea urmărea cu tabelul în faţă „corectitudinea scurgerii evenimentelor". Conform calculelor sale, la 16 septembrie 765 „trebuia" să aibă loc la Ravenna o nenorocire de „importanţă medie". Fapta a fost prevestită cu o

săptămână înainte pe un înscris găsit în piaţa centrală a oraşului. În dimineaţa zilei de 12 septembrie, locuitorii cetăţii constatară îngroziţi că întreaga garnizoană părăsise, peste noapte, localitatea. Au urmat patru zile de rugăciuni şi pósturi, iar în cartierul evreiesc au fost ucise mai multe familii. Ţipor a intervenit pe lângă Pamati, aducându-i o formulă care infirma data şi locul. Însă Al Patruzeci şi nouălea era de neoprit:

– Vom vedea ale cui calcule sunt corecte!

Nu numai că s-au adeverit socotelile fostului discipol şi nu cele ale fostului magistru, însă evenimentele au primit şi o „confirmare divină". Începând cu seara zilei de 15, peste Ravenna s-a abătut o ploaie torenţială cu grindină cât oul de raţă. Potopul a durat până la amiaza zilei de 16. Nimeni nu-şi amintea să fi trăit sau să fi auzit de o asemenea aversă nesfârşită. La miezul zilei, când cerul s-a liniştit, cetatea era inundată în cea mai mare măsură, mai multe case s-au prăbuşit, pe străzi pluteau ici-colo cadavre de oameni şi de animale. În centru, de stâlpul unde fusese anunţată din timp grozăvia, atârna spânzurat Ţipor.

Ţipor a murit în anul 765 şi a fost adăugat poporului său.

Al treilea fu pedepsit ibn al'Malek. Arabul, greşitul în ţara lui, cum nu contenea să se jelească, era convins că, mai devreme sau mai târziu, va fi victima pedepsei pe care o tot aştepta şi pe care pretindea că o merită din plin. (Dar oricât vorbea, şi neîntrebat, despre „crima" sa, niciodată nu mergea cu destăinuirea până la capăt, şi scribul nu are cunoştinţă în ce consta în mod concret acel delict atât de grav.) După plecarea lui Pafnutie şi după ce s-a aflat de cumplitul destin al călugărului, după ciudata moarte la Ravenna a lui Ţipor – despre care nici măcar nu s-a ştiut că a părăsit necropola –, al'Malek nu s-a îndoit că i-a sosit şi lui rândul. În mod ciudat, cât timp evreul îi fusese în preajmă, arabul fusese convins că de la Ţipor i se va trage sfârşitul, cei doi neagreându-se în mod deosebit. Din clipa când evreul a dispărut, al'Malek a rămas descumpănit, neştiind de unde să aştepte lovitura fatală. Acum ea putea veni de oriunde.

Să nu uităm că în anul 765 încă ne aflam în plină criză iconoclastă în Bizanţ, că aceasta era recepţionată fără plăcere în Occident şi că edictele de distrugere a icoanelor promulgate iniţial de Leon al III-lea au venit imediat după edictele iconoclaste ale califilor maruanizi Omar al II-lea şi Yazid al II-lea. Arabul, care în disputele cu Pafnutie se manifestase, în spiritul credinţei lui, drept adversar al imaginilor create de om, constată că este tot mai singur în necropolă în ideile sale, că Leon al III-lea şi Constantin al V-lea începeau să fie consideraţi de iconodulii Apusului drept făcându-le jocul califilor. Omar n-a pus să fie nimicite doar chipurile, ci s-a răzvrătit chiar şi împotriva semnelor crucii, cerând să fie distruse peste tot, alături de alte măsuri anticreştine. Un autor contemporan, Abu Yusuf Ya'Kub, depune mărturie pentru aceasta şi, chiar dacă majoritatea legilor anticreştine erau în aceeaşi măsură şi antievreieşti, asemenea multor autori, al'Malek nu găsea altă soluţie de a se disculpa, din mijlocul lumii creştine unde se afla, decât vehiculând ideea că tot răul a fost instigat de către evrei, la fel cum şi pe Yazid al II-lea tot un „vrăjitor rău" evreu l-ar fi sfătuit să distrugă icoanele, ispitindu-l în mod mincinos pentru aceasta cu promisiunea a patruzeci de ani de domnie îmbelşugată. Bineînţeles că abia s-a apucat credulul calif să distrugă toate chipurile că a şi murit, în ciuda promisiunilor evreilor. Ibn al'Malek avea numeroase asemenea argumente şi-şi folosea antievreismul ca o armă defensivă, chiar când nu era atacat de nimeni. De altfel, modul lui de a se exprima îi permitea să utilizeze orice teorie în favoarea sa, întrucât, neterminându-şi nici o frază, nu trebuia să-şi ducă nici raţionamentul până la capăt. Vorbind *întotdeauna* în acel mod, nu era mai mult sau mai puţin convingător nici atunci când interlocutorul avea contraargumente decisive.

Totuşi, sfârşitul lui n-a venit nici din partea evreilor, nici din partea creştinilor. Şi nici braţul lung al justiţiei musulmane nu l-a secerat. Deşi nu mai avea de multă vreme nevoie de sfătuitori, Pamati dorea cu atât mai mult să fie susţinut în cele afirmate de el. Ceilalţi doi dascăli nemaifiind la îndemână, Al

Patruzeci şi nouălea îl solicita acum pe al'Malek în demonstrarea ideilor. Dar bietul arab, foarte bine pregătit teoretic, credea sincer în religia lui şi nu era în stare să-i încurajeze sinistrului nebun activitatea. Pamati nu-şi găsea interlocutorul dorit. De pildă, pentru al'Malek, răul era o pedeapsă şi nu un scop. El nu putea concepe idei de genul: „Tu, în general, nici nu exişti ca fiinţă, ca om. Nu-ţi simţi organele, nu-ţi simţi membrele, nu-ţi simţi trupul. Trebuie să fii mutilat pentru a-ţi simţi organul respectiv. Toţi cei desenaţi cu trupul pe morminte ar trebui să fie făcuţi conştienţi bucată cu bucată că au acel trup, că-l merită".

Al'Malek a avut destule discuţii în contradictoriu cu Pafnutie în legătură cu icoanele. El nu le accepta şi credea nestrămutat în a doua poruncă din Decalog şi, mai presus de toate, în interdicţiile Coranului. Cu atât mai mult, nu a fost nici o clipă de acord cu proliferarea neîncetată a ilustraţiilor din necropolă, ajungând să se retragă tot mai ostentativ în „Valea nimănui", de unde nu revenea decât atunci când era în mod imperativ chemat de Infandus. Dar de aici şi până la a fi de acord că oamenii ar avea dreptul la un trup pictat doar atunci când în prealabil ar fi fost mutilaţi de vii „bucată cu bucată" i se părea o grozăvie. Nici în felul său de a vorbi în jumătăţi de frază nu a reuşit să salveze aparenţele cu Pamati. Acesta „s-a săturat de el" şi nu-l mai chema. Fiul îi era deja destul de mare ca să mai aibă nevoie de un învăţător, iar nepoţii prea mici. Ibn al'Malek a supravieţuit astfel până în anul 767. Aproape uitat, el a fost chemat, pe neaşteptate, în „Cimitirul onorabil" şi omorât.

Faţă de Infandus, Pamati şi-a motivat fapta prin aceea că arabul ar fi pus nişte maeştri iconari (ucişi cu aceeaşi ocazie) să realizeze anumite plante pe tablourile din cimitir, plante cu valoare simbolică şi care puteau fi interpretate ca fiind nişte litere. Folosind fiecare al treilea tablou de pe un rând, se putea citi un mesaj. Acel mesaj, preluat de pe micii arbori genealogici, ar fi dezvăluit secrete ale confreriei. Nici la lumina făcliilor, nici la lumina zilei, nici Infandus şi nici „invizibilii" n-au putut descoperi modul de comunicare incriminat.

Pentru Infandus a devenit limpede ceea ce bănuia mai de mult, fără a-şi fi găsit timpul să verifice: Pamati era nebun. Al'Malek, încercând să profite de relaţiile proaste dintre tată şi fiu, i-a făcut destule aluzii lui Infandus despre ceea ce era în stare să facă Al Patruzeci şi nouălea. Infandus s-a dumirit prea târziu.

În legătură cu ibn al'Malek, doar atât: în „Oraşul cinstei şi al onoarei" nu era admisibil să se fi întâmplat o crimă. (De fapt, mai multe, dacă-i adunăm şi pe pictorii ucişi cu acelaşi prilej.) Încă în aceeaşi noapte, cadavrele au fost scoase din cimitir şi îngropate într-o pădure învecinată. Infandus a avut grijă ca toţi să beneficieze de morminte arătoase.

Ei au fost singurii morţi ce nu şi-au găsit liniştea în cimitirul Levantinului.

Ibn al'Malek a murit în anul 767 şi a fost (şi el) adăugat poporului său.

Uciderea celor trei dascăli şi nebunia tot mai agresivă a lui Pamati era să ducă, după cincizeci de generaţii, la ruperea definitivă a firului.

Infandus, preocupat mai mult decât de orice de organizarea confreriei şi de complicata activitate diplomatică, a înţeles, în sfârşit, adevărul biblic după care averea cea mai de preţ este dată de numărul urmaşilor ce-ţi sunt dăruiţi. El avea un singur fiu şi ar fi trebuit să se preocupe de nepoţi. Însă fiul era iresponsabil şi nu se ştia dacă nepoţii nu-i vor călca pe urme. Mai grav era că aceşti bărbaţi erau chemaţi să conducă mai departe Mâna Albă. Pentru întâia oară, Infandus a regretat că s-a deconspirat tuturor membrilor societăţii secrete. Aşa, tot ceea ce făcea el, dar şi tot ceea ce întreprindeau descendenţii săi era urmărit. Nebunia lui Pamati nu putea rămâne ascunsă. Abia atunci, în ultimele luni de viaţă, deşi mai hărţuit ca oricând, Pamati a început să dedice o parte din timpu-i şi fiului său. Pornind de la ideea că atât el, cât şi Pamati studiau „legile armoniei universale" (cea mai înaltă preocupare a „invizibililor" de când au fost aceştia învestiţi), Al Patruzeci şi optulea a încercat în ceasul al doisprezecelea să găsească un limbaj

comun cu feciorul lui. Dar ruptura era prea veche şi, poate, nebunia tânărului prea avansată. Parcă se înţelegeau ceva mai bine când stabileau un lucru şi nu se mai întâlneau un timp. Infandus şi-a trimis urmaşul direct în solii importante, cu gândul de a-l dirija astfel spre adevărata-i menire şi spre a-l scoate din hăţişul gândurilor negative. Însă, evident, totul a venit prea târziu. Este de crezut că nici ambasadori mai iscusiţi n-ar fi reuşit să întoarcă evenimentele în favoarea scopurilor urmărite de Infandus – deşi, la vremea primelor solii ale lui Pamati, totul mai era posibil, iar lipsa vreunui eşec precedent al şefului Mâinii Albe constituia un argument încă intact. Însă ceea ce a făcut Al Patruzeci şi nouălea n-a reuşit decât să grăbească evenimentele. În primul şi în primul rând că Infandus îi cerea în mod imperativ să se poarte modest şi să nu-şi decline adevărata identitate decât în faţa apropiaţilor celor mai fideli, iar Pamati se purta ca un prinţ şi cerea să fie tratat ca atare. În al doilea rând, fiul căpeteniei nu-şi ducea decât, mai degrabă, întâmplător însărcinările până la capăt, nu o dată fiind trimis într-un loc şi el ajungând cu totul altundeva. Iar în al treilea rând, Infandus îl bănuia că în destule cazuri a tratat chiar împotriva tatălui său, trădându-l.

În toamna anului 768, când, pentru prima oară, Infandus a trebuit să recunoască trista realitate că evenimentele sunt pe cale de a-i scăpa din mâini, i-a interzis lui Pamati să mai părăsească necropola. Acesta, chiar dacă nu s-a mai îndepărtat de cimitir, nu se putea abţine să nu viziteze din când în când Roma, provocând acolo scandaluri fără rost. Era momentul când „invizibilii" au reuşit să termine formularea unui cod etic al Mâinii Albe. Acesta justifica din plin, din punct de vedere moral, misiunea istorică a confreriei. Nici un membru al societăţii secrete nu avea voie să facă, pe viitor, ceva ce nu s-ar încadra în exigenţele noilor reguli. Banda de bagauzi a lui Chlorus era pe punctul de a deveni o instanţă etică. Pamati încălca sistematic consemnul.

La sfârşitul lui noiembrie, lucrurile, pentru Infandus, erau de acum clare: el pierdea partida. Pamati, după ce-l omorâse pe

al'Malek, pusese să fie distruse şiruri întregi de tablouri de pe mormintele aliniate în „Cimitirul onorabil", iar planurile pe care şi le făcea prevesteau, pentru viitor, alte măsuri ieşite dintr-o nebunie tot mai nestăpânită. Era evident că nici o preocupare comună nu mai era în stare să-l facă pe Al Patruzeci şi nouălea să colaboreze cu tatăl său.

Pentru noaptea de 5/6 decembrie, Infandus convocă o întâlnire a tuturor căpeteniilor Mâinii Albe pentru, se presupune, a-şi oferi demisia, drept plată a eşecului politicii sale din ultimele luni.

Întâlnirea aceea n-a mai avut loc. Cu o noapte mai devreme, la 4 decembrie 768, toţi bărbaţii şi copiii de sex masculin, până la a treia spiţă colaterală din familia lui Infandus, au fost ucişi într-un ceremonial pomenit, dar nu şi descris. Scribul nu exclude ipoteza ca (şi) Infandus însuşi să fi pus la cale acel măcel: oamenii, indiferent de funcţie, nu sunt nimic; Mâna Albă era cea care conta; Al Patruzeci şi optulea a greşit în opţiuni, iar spiţa sa nu prevestea nimic bun; confreria trebuia salvată.

Doar că, în felul acesta, s-a creat un precedent extrem de periculos. Trei săptămâni mai târziu, cei ce au participat la acel ritual macabru, ducându-l la îndeplinire, au murit şi ei. Mâna Albă a primit din nou un şef ce nu putea fi judecat de nimeni, iar „afară" cataclismul a trecut neobservat.

Iată varianta cvasioficială. Ea avea avantajul de a împăca realitatea cu aparenţele: conducătorii Mâinii Albe ar fi fost primii care se dădeau la o parte – cu tot neamul lor – dacă interesele confreriei o cereau.

Levantinul nu mai era de faţă spre a-l apăra pe nepotul iubit cu o dragoste tiranică. În schimb, relaţiile timpurii proaste dintre Infandus şi Pamati au avut darul de a facilita acest deznodământ.

În acelaşi *Magnum Compendium Universalis* există o variantă mai plauzibilă. Al Patruzeci şi nouălea şi-a terminat blestematele tabele şi a ajuns la concluzia că şi asupra familiei sale se va abate o nenorocire la o dată anume. Pamati era fericit: ai lui nu erau primejduiţi să intre în Marea Uitare. În noaptea

respectivă, rudele i-au fost aduse mai cu binele, mai cu forţa în „Buricul cimitirului". Oamenii lui Pamati au înţeles că este vorba de un complot şi că Al Patruzeci şi nouălea, sătul de faţeta tot mai ostentativ morală a Mâinii Albe, voia să apuce puterea şi să refacă banda iniţială de bagauzi.

A urmat un măcel general şi sursa citată pretinde că Infandus, realizând situaţia, ar mai fi reuşit să-şi omoare personal fiul, ceea ce vine şi în sprijinul variantei oficiale. Ultimul ar fi fost ucis Finio, descendentul lui Pamati. Acoperit de răni, acesta ar fi sărit să-şi apere toate rudele, care, unele, se omorau între ele.

Ca şi în cazul dascălilor, şi în privinţa propriei sale familii, tabelele lui Pamati s-au împlinit. S-au împlinit întocmai, chiar dacă se pare că Al Patruzeci şi nouălea nu şi-a imaginat cu adevărat că profeţiile or să-l lovească şi pe el. Murind, el îşi văzu opera confirmată.

Şi Pamati a murit în 768 şi a fost adăugat neamurilor sale.

Deşi retezată, spiţa Celor O Sută n-a putut fi stârpită. După Pamati n-a urmat doar Cel de Al Cincizecilea, ci şi ceilalţi, cei ce au venit să continue şirul. Şi, chiar depărtându-se de Mâna Albă, nemaifiind la curent cu stadiul cercetărilor întreprinse de „invizibili" despre „armonia universală", ei, urmaşii lui Infandus, ai lui Pamati şi ai lui Finio, vor reprezenta fiecare câte un număr şi câte un sunet din taina acelei formule pe care înţelepţii n-au găsit-o încă sau au preferat să n-o murdărească aruncând-o printre ignoranţi.

AL CINCIZECILEA
– Finio –
(745-768)

Universul lui Finio

La plecarea lui Pamati în călătoria sa de iniţiere, curând după moartea Levantinului, cei trei învăţaţi din cimitir au început să se ocupe de fiul Celui de Al Patruzeci şi nouălea. „Copilul avea cinci ani şi era precoce", a notat scribul şi a adăugat: „Cei trei mentori vor avea o sarcină dificilă". Bunul cititor îşi mai aminteşte, poate, de imensele probleme create de Pamati dascălilor săi, chiar dacă, atunci când aceştia au primit misiunea de a se ocupa de copilul copilului, nimeni n-ar fi putut încă bănui până unde va merge nebunia Celui de Al Patruzeci şi nouălea şi cât de grave vor fi urmările acelei nebunii. Dacă, până şi în comparaţie cu un asemenea antecedent, îi putem căina pe cei trei învăţaţi fiindcă au fost obligaţi să se ocupe de educaţia şi instrucţia unui băieţaş de doar cinci ani, înseamnă că, într-adevăr, toate superlativele imaginate de mintea omului sunt spulberate de voinţa lui Dumnezeu. „Cel mai" rămâne doar hotarul până unde li se îngăduie, la un moment dat, muritorilor să privească.

Al Cincizecilea, strănepotul Levantinului, nepotul lui Infandus şi fiul lui Pamati, născut ca şi bunicul şi tatăl său în necropola romană, va fi notat de către scrib drept „Finio". De data asta, scribul trebuie să recunoască smerit că numele (sau cognomenul) a fost mai potrivit decât s-a priceput el să născocească şi că l-a preluat întocmai. Personajul n-a intrat în istoria cea mare, nu a fost cunoscut decât de foarte puţini iniţiaţi, marii specialişti ai acelor timpuri nu-l trec în glosarele lor. Câteodată, Al Cincizecilea s-a ascuns sub porecla FINGO, altă dată, sub cea de FINIO; scribul, crezând cu atâta tărie în rolul covârşitor al întâmplării, are convingerea că aceasta nu reprezintă decât limitele în care îi este permis liberului arbitru să se mişte. Întâmplarea este borna ordinii divine. Doar astfel este întâmplător că fiul lui Pamati, Finio sau Fingo, a purtat acest(e) nume. Finio are sensul de „a limita", de „a stabili", de „a termina". Dar cuvântul are şi tâlcuri substantivale: „graniţă", „limită", „scop" sau „sfârşit".

Iniţial, Finio s-a găsit trecut în înscrisuri drept „Fingo" şi scribul a fost tentat să creadă că, la fel ca de atâtea ori, copierile repetate au modificat cuvântul şi sensul, întrucât se va vedea că FINIO va acoperi, ca nici o altă vorbă, destinul Celui de Al Cincizecilea (şi nu numai). În vreme ce FINGO pare să reprezinte introducerea lexicală ideală a acelei deveniri. FINGO se poate traduce prin „a forma", „a modela", „a turna în metal", „a aranja", dar şi „a atinge", „a crea", „a-şi imagina", „a proteja" sau „a ilustra".

Chiar dacă n-ar fi fost deloc improbabil ca Finio să se fi născut din greşeala unui copist, ordinea folosirii celor două nume rămâne miraculoasă: tot restul comentariului scribului în legătură cu trecerea Celui de Al Cincizecilea nu face decât să ilustreze (cf. FINGO) sensurile ambelor cuvinte.

Încă o singură remarcă: Finio (Fingo) începe cu maleficul „F". Cel ce n-a fost înlocuit cu uzata formulă „Ph". Câteodată, în scrieri, Finio (Fingo) este notat prescurtat (practică destul de comună şi în multe alte cazuri): atunci el apare „F" sau chiar „Ef"...

În rest, iertate fie, de acum obişnuitele, stângăcii ale scribului. *Nomen et omen.* Scribul se încăpăţânează să detalieze ceea ce cuvântul a sintetizat exhaustiv.

Femeile joacă un rol subtil în istorie, însă, de obicei, se ascund în spatele bărbaţilor, pe care nu încetează să-i inspire. Despre tovarăşele de viaţă ale celor mai mulţi dintre Cei O Sută rar aflăm câte ceva. Doar gelozia tiranică a Levantinului faţă de oricine se apropia prea tare de nepotul preaiubit ne-a dat indicii despre familia lui Pamati. Acesta a avut primul copil cu o femeie care s-a prăpădit la naşterea băiatului. După aceea, Finio a mai avut o soră şi mai mulţi fraţi. Voci răutăcioase au insinuat că prima nevastă a lui Pamati ar fi căzut victimă pizmei Levantinului, lucru ce ţine mai mult de ingredientele legendei. Dar astfel am aflat acel episod tragic pentru întâia oară: mama lui Finio a murit la naşterea sa, fapt ce stă la originea altor două mituri deosebit de importante pentru înţelegerea vieţii Celui de Al Cincizecilea.

În popor dăinuie, din cele mai vechi timpuri, poveştile cu strigoi. Biserica nu era (încă) părtaşă la acele istorii mai curând macabre, întrucât revenirea în lumea aceasta a sufletelor morţilor părea mai degrabă o reminiscenţă atavică a credinţelor arhaice părăsite doar parţial şi provenite din religiile precreştine şi din legendele barbarilor încă nebotezaţi. Vor trebui să mai treacă veacuri până ce ierarhii vor stabili doctrina creştină coerentă în legătură cu vizitele morţilor pe pământ. Însă ostilitatea trecătoare a Bisericii n-a reuşit să alunge din mijlocul oamenilor strigoii. Aceştia îşi făceau, în mod repetat, apariţia, îi speriau pe vii şi aduceau, uneori, mesaje din lumea morţilor. Respectivele spirite neliniştite, rătăcind periodic printre muritori, mai precis, făcându-se din când în când perceptibile pentru aceştia, se recrutau, în special, dintre acei decedaţi ce, din anumite motive, nu-şi puteau găsi liniştea. Era vorba despre acele duhuri ale răposaţilor ce nu reuşeau să ajungă în Ceruri întrucât fie au păcătuit peste măsură şi se cerea să-şi ispăşească în lungi itinerarii damnate greşelile, fie spiritele proveneau de la persoane

moarte în condiţii neobişnuite, necuvenindu-se să fie înmormântate după datina creştinească. De exemplu, cei ce se prăpădeau înecaţi sau în incendii devastatoare. Sau sinucigaşii. Sau copiii decedaţi înainte de a apuca să fie botezaţi. Sau greşiţii în erezii ori cei ce nici nu erau creştini, în special evreii şi cei proveniţi din neamuri barbare ce se nimereau să atace ţinuturile Imperiului. Mai puţin clară apare pricina pentru care femeile moarte la naşterea copiilor erau condamnate să împărtăşească aceeaşi soartă. Timp de secole, dintre ele se alegeau cele mai multe femei-stafii.

Aşadar, Finio era fiul unui strigoi ce colinda, din când în când, cimitirul. De foarte multe ori, mama stătea de vorbă cu Al Cincizecilea, influenţându-i conduita. Finio va desăvârşi, astfel, renumele familiei, după care, cel puţin începând cu Levantinul, Cei O Sută aveau acces la un perpetuu şi nemijlocit canal de legătură cu universul morţilor: pe de o parte, să nu uităm, deja cu peste şase veacuri în urmă, Al Douăzeci şi şaptelea, Psihopompos, fusese în stare să străbată graniţele dintre lumi, iar Levantinul, Al Patruzeci şi şaptelea, s-a bucurat peste tot de faima unui Caaron întrupat printre muritori. Prin stafia mamei sale, Finio se va integra, în mod firesc, acestei tradiţii, iar convingerea celor din jur că băiatul este consiliat de forţe supranaturale i-a sporit acestuia infinit prestigiul încă de pe vremea cât fusese foarte tânăr.

A doua consecinţă a faptului că Finio era urmaşul unui strigoi cu care se afla în strânsă legătură a fost aceea că relaţiile cu mama sa nu au fost niciodată tăiate, iar noua familie a lui Pamati nu era ruptă de prima. Astfel, Al Cincizecilea făcea parte dintr-un clan transmuritor, unde viii şi morţii alcătuiau un întreg ce se regăsea în acelaşi prezent infinit. Neexistând trecut şi neexistând viitor într-o familie lipsită de hotarele morţii, copilul resimţea din plin şi tot timpul legăturile cu nişte rude de care ştia că nu se va putea desprinde niciodată.

În cimitirul cunoscut drept „Oraşul cinstei şi al onoarei", nimeni, nici măcar un strigoi nu avea voie să se opună regulilor impuse de Levantin. Prin urmare, şi stafiile trebuiau să se

poarte după aceleaşi reguli ale unei corectitudini desăvârşite, izvorâte dintr-o aplicare severă a Celor Zece Porunci. De aceea, acolo şi numai acolo, şi prezenţa strigoilor reprezenta un fapt solemn, făcând parte din ceremonial, însă neînsemnând un motiv de frică în sine.

Când, după moartea Levantinului, Pamati plecă, în sfârşit, în călătoria sa de iniţiere, eliberându-se şi de supravegherea celor trei dascăli, Finio abia împlinea cinci ani. El fusese crescut, până atunci, de cea de-a doua nevastă a tatălui său şi se remarcase drept un mic oracol. Numeroşi oameni îl căutau ca să le prevestească viitorul şi să le dea sfaturi în acţiunile pe care se pregăteau să le înceapă. Copilul, erau încredinţaţi solicitanţii, afla răspunsul la ceea ce îl întrebau ei prin intermediul legăturilor cu mama sa moartă. Însă Levantinul nu încuraja acest renume al strănepotului său. Aşa că instituţia care era pe punctul de a se naşte funcţiona la parametri scăzuţi.

Dar, din clipa când copilul fu luat în grija învăţătorilor, alte trăsături au ieşit în evidenţă în caracterul lui Finio. În primul rând că răsfăţatul prunc era încredinţat că reprezintă centrul lumii. De prea multe ori i s-a sugerat acest lucru de către rudele grijulii şi de către străinii linguşitori. Însă... Al Cincizecilea n-a fost singurul copil cocoloşit peste măsură în istorie. Numai că el a luat foarte în serios tot ceea ce i se spunea şi a terminat prin a-şi edifica o filosofie de viaţă ce-l făcea chiar să şi creadă că se afla în punctul de origine al lumii. Pe măsură ce creştea, această credinţă se dezvolta şi căpăta dimensiuni coerente: fiecare fiinţă înzestrată cu conştiinţă reprezintă centrul universului, spunea Finio (ceea ce ne face să credem că există cel puţin atâtea universuri simultane câţi oameni trăiesc la un moment dat; întrebarea ce-l va frământa pe fiul lui Pamati era dacă sufletele morţilor, retrăgându-se din acele universuri paralele, le distrug, abandonându-le, sau dacă le duc cu ele în cealaltă lume). Oricum, pentru muritori, o dată cu decesul civil al unui semen de-al lor, moare şi respectivul decor, precum şi fiinţele ce-l însufleţesc. De aceea, Finio, de copil, era încredinţat că are

o mare responsabilitate asupra lumii sale. Alcătuită din neamuri, cunoştinţe, animale, recuzită. Toate programate de a dăinui atât timp cât va dăinui şi el.

Cel mai apropiat cerc al acelui univers personal i se părea familia. Sentimentele lui faţă de rudele cu care era obişnuit să fie înconjurat se rezumau la sentimentul câinelui ciobănesc faţă de turmă. Finio se interesa tot timpul unde se află unul sau altul dintre neamuri sau apropiaţi şi nu se simţea bine decât dacă îi avea pe toţi în câmpul său vizual. Sentiment ce-l prezentase de foarte mic. Spre deliciul alor săi. Când, însă, starea s-a perpetuat şi s-a amplificat, o dată cu trecerea vremii, o asemenea conduită devenise ciudată.

Apoi se găseau fiinţele din jur: vacile ce păşteau prin „Groapă", asinul sălbatic al străbunicului, animalele ce s-au aciuit în cimitir. Copilul stătea ore în şir întins în iarbă şi privea, de la nivelul solului, universul de vegetaţie şi gâze: universul său, întrucât dacă n-ar fi existat el, n-ar fi fost posibilă nici acea lume. Printre ierburi îşi făcuseră apariţia o mulţime de melci uriaşi, mult mai mari decât pumnii săi de copil. Melcii uriaşi deveniseră hrana de sărbătoare a familiei, însă Finio făcu atâta zarvă întru apărarea moluştelor sale, încât ele n-au mai fost vânate, preparate şi consumate în prezenţa lui. Totuşi, Finio îşi petrecea o mare parte din timp supraveghind melcii, încercând să-i protejeze de alte pericole ce-i pândeau. Încercând să le înţeleagă obiceiurile şi voinţa.

De foarte mic, Al Cincizecilea devenise vegetarian. El nu numai că nu consuma carne, dar protesta sălbatic şi împotriva celorlalţi membri ai comunităţii din cimitir, dacă nu erau dispuşi să treacă la regimul său de hrană. Nu numai animalele şi păsările nu era voie să fie sacrificate pentru a fi consumate, dar nimic din ceea ce era viu nu trebuia omorât: nici plantele. Finio accepta să bea lapte, să mănânce fructele căzute din pomi şi cele uscate sau murate. La fel şi unele legume uscate. Fructele foarte coapte, gata să cadă din pom, nu reprezintă altceva decât laptele vacilor. Dacă nu le mulgi, vacile suferă. Dacă nu eliberezi o plantă foarte încărcată de roade, ea se

poate frânge sub greutate. Aşa a făcut Dumnezeu lumea: ca oamenii să poată profita de preaplinul din jur. Fără a curma o viaţă în curgerea ei.

Ciudate erau şi precocitatea, şi siguranţa opţiunilor copilului. În clipa când el a ales o cale, nu se mai abătea de la ea, urmând-o cu orice risc.

În privinţa învăţăturilor primite de la cei trei dascăli, Finio nu se arătă nici pe departe atât de dotat ca tatăl său. El părea să nu fie interesat de alte convingeri decât de cele pe care şi le forma el singur, iar cunoştinţele primite nu-l preocupau decât în măsura în care îi slujeau drept argumente pentru ceea ce ştia deja. Era greu, de aceea, să-l înveţi matematică sau muzică, gramatică sau retorică, astronomie sau istorie. Câteodată, dascălii aveau impresia că discipolul lor nici nu este în stare să-şi însuşească lecţiile, de pildă, Finio părând incapabil să deprindă o limbă străină. Nici la aritmetică nu se arătă mai dotat, nici la geometrie. Uneori dădea impresia că nu poate înţelege noţiunile, altă dată părea că nu se poate concentra la subiectul predat. Şi – pentru ca lucrurile să meargă şi mai rău – Finio îşi ura învăţătorii: nici Pafnutie cel smerit, nici al'Malek cel persuasiv şi nici Ţipor cel ironic nu se dovedeau destul de înţelepţi spre a pătrunde în universul lui, spre a accepta să-i discute convingerile şi a-i dovedi că, prin ştiinţa lor, îi pot lărgi orizontul propriei sale lumi. În loc de aceasta, Al Cincizecilea simţea dureros cum cei trei dascăli, asemenea atâtor altor intruşi întâmplători în cimitir, nu fac decât să iniţieze breşe în lumea sa, o lume coerentă şi suficientă sieşi.

La rândul lor, Pafnutie, Ţipor şi al'Malek erau la fel de descumpăniţi: elevul nu era în stare să înveţe cele mai elementare noţiuni ale cunoaşterii, însă etala concepţii ferme, pe care şi le apăra cu o încăpăţânare feroce. Ei au trebuit să admită că FINGO, cel ce provine din „a forma", „a modela", „a turna în metal", „a realiza prin învăţătură" sau „a aranja", nu are nici o tangenţă cu Al Cincizecilea şi că toate acele sensuri proveneau din dorinţa şi din speranţele dezmierdărilor micuţului orfan. În locul lui FINGO s-a născut FINIO, cel ce limita şi sfârşea întregul

univers la propria sa existenţă. Finio nu accepta noţiunile dascălilor pentru că ele nu se integrau imediat şi nemijlocit în orizontul său. Un orizont pe cât de egocentric, pe atât de iubitor de toate fiinţele din jur. De la vârsta de zece ani, copilul se simţea răspunzător pentru tot ceea ce putea cuprinde în câmpul său vizual, orice imagine fiind reflectarea în conştiinţa sa a mediului înconjurător, neexistând decât astfel, depinzând în întregime de Al Cincizecilea. Drept urmare, fiul lui Pamati îşi luă o imensă responsabilitate asupră-şi.

Când au început să bănuiască nebunia tatălui, dereglarea nervoasă a lui Pamati, cei trei învăţători au întrezărit şi sminteala băiatului, ca efect al unei eredităţi încărcate. Mai târziu, când Ţipor a îndrăznit să-i împărtăşească această teamă lui Infandus, Al Patruzeci şi optulea se afla la capătul nereuşit al politicii sale şi şi-a găsit o scuză pentru înfrângere în realitatea tragică a degenerării spiţei sale. Astfel, convingerea că Al Patruzeci şi nouălea şi Al Cincizecilea, tată şi fiu, au suferit de boli mintale a rămas înscrisă în Cartea Celor O Sută.

Finio a fost, indiscutabil, un om ciudat. Dar nebun?

Copilăria Celui de Al Cincizecilea s-a desfăşurat mai lejer decât cea a tatălui său. Zilele sale n-au mai fost împărţite în tiranicele zece părţi predestinate unor activităţi anume şi tovărăşii impuse. După moartea Levantinului, Infandus fiind mai tot timpul ocupat, iar Pamati nepricepându-se la creşterea unui prunc, cei trei mentori ar fi trebuit să constituie ei factorii instructiv-educativi ai lui Finio. Însă nici dascălii nu mai erau tineri şi nici nu găseau în noul lor elev un teren prea ispititor pentru instrucţie. Cei trei învăţători se ocupau de copil atât cât să nu se spună că nu-şi făceau datoria, iar băiatul continua să-şi cultive propriul univers.

Insistenţa legendei celor trei dascăli din cele trei mari religii face parte din istoria culturală a timpului, ea perpetuându-se aproape o mie de ani. În veacul al optulea după Christos, creştinismul era de acum suficient de puternic administrativ şi doctrinar pentru a-şi pretinde supremaţia, doar că iudaismul se

încăpăţâna să nu moară, iar tânărul islamism se afla în plină expansiune. În vremea aceea apar turnirurile publice între cele trei mari religii. Ele au început să facă vogă tocmai pe vremea iconoclasmului fiindcă împăraţii bizantini simţeau nevoia de a demonstra hegemonia doctrinei reformate de ei. Asemenea dispute-spectacol au avut loc în pieţe şi se desfăşurau sub patronajul mai-marilor locului, respectând cerinţele suveranilor. Evreii nu erau încântaţi să participe: pe de o parte, pentru că ştiau că, de obicei, verdictul era formulat dinainte de către arbitrii chemaţi să dovedească dreptatea stăpânului autohton şi a populaţiei majoritare, urmările fiind, de multe ori, cumplite pentru „învinşi", pe de altă parte, întrucât evreii considerau că lucrurile au fost odată şi pentru totdeauna spuse şi că, deci, nu are rost să polemizezi pe seama Faptului Stabilit. Totuşi, existau şi situaţii când nu se puteau eschiva şi când nici nu doreau s-o facă. În acest spirit s-a născut Al Patruzeci şi nouălea, de aici i se trage numele lui Pamati. Mai ales că, pe vremea cât el se afla încă sub tutela celor trei mentori, una dintre celebrele dispute se terminase cu totul surprinzător la Itil, pe Volga, în actualul Astrahan. Bulan, kaganul kazar, stăpânul unui imperiu ce se întindea de la Iaik până la Dnepr şi Bug, de la Marea Caspică, prin Caucaz, până la Marea Neagră, de la Volga Mijlocie şi de la izvoarele Donului până la Oka, prin Kiev, Bulan a organizat şi el, într-una dintre cele două capitale ale sale, o asemenea dispută. Atât la Itil, cât şi la Semender, asemenea evenimente au mai avut loc. Însă prin 740, învăţaţii reprezentanţi ai iudaismului au câştigat o victorie atât de strălucită, încât au cucerit doar prin cuvinte una dintre marile puteri ale lumii: Bulan a trecut la credinţa lor. L-a urmat Beg, primul său dregător şi comandantul marii sale armate – unde predominau mercenarii arabi! – şi, o dată cu conducătorii, toată populaţia a preluat religia evreilor. Până la distrugerea Imperiului Kazar de către cnejii Kievului, această ţară iudaică va fi puternică nu numai în Caucaz, dar, datorită vitalităţii comerţului ei, şi în toate teritoriile unde-i vor ajunge supuşii.

Exemplul kazar a apărut ierarhilor creştini ca un pericol real, ce nu trebuia să se mai repete. Disputele teologice au fost

continuate, treptat fără a mai fi invitaţi şi reprezentanţii Islamului, însă ele erau pregătite cu infinit mai multă grijă, iar finalul devenise întotdeauna previzibil. Un secol mai târziu, pe vremea lui Vasile I Macedoneanul, polemica s-a desfăşurat sub vaga aparenţă de dispută, însă după încă un veac, cneazul Vladimir al Kievului o regizează evident, pentru ca în 1240, la Paris, Ludovic al IX-lea să nu mai ţină cont de aparenţe şi să organizeze un simulacru de confruntare în care Papa Grigore al IX-lea a dat verdictul încă înainte ca presupusa întrecere verbală să aibă loc. În 1580, pe cu totul alte meridiane, împăratul mogul Akbar Han pune la cale un astfel de spectacol la Fhthpur-Agra.

A vrut şi Infandus să se ralieze acestei mode a timpului, când i-a chemat pe cei trei dascăli în cimitirul roman spre a-i fi mentori fiului său? Cognomenul acestuia o dovedeşte cu prisosinţă. Dar cât de mult a fost implicată Mâna Albă în disputele de doctrină religioasă?

După neaşteptatul deznodământ de la Itil, când un imperiu întreg a trecut la iudaism, confreria a trebuit să ia o atitudine. Vocaţia ei internaţionalistă i-a dictat să nu sprijine o credinţă anume, ci să folosească disensiunile dintre religii şi pe cele din interiorul religiilor. Experienţa kazară confirmase fragilitatea barierelor spirituale şi subliniase diversitatea lumii. Însă ceea ce i se părea lui Infandus un avantaj nu era acceptat de alte minţi ale Mâinii Albe şi în nici un caz de paranoicul său fiu, cel ce vedea în fărâmiţarea religioasă descompunerea propriei sale puteri – pe care o dorea absolută. Probabil că sfârşitul tragic al celor trei învăţaţi şi de aici li se trage, chiar dacă sigur nu numai de aici.

Oricum, Finio era învăţat de nişte profesori mult mai bătrâni decât cei ce s-au ocupat de tatăl său, de nişte oameni ce-şi simţeau viaţa ameninţată. Pe deasupra, Finio era dificil ca şi părintele său, fiind de mic o personalitate la fel de accentuată, chiar dacă se manifesta altfel. După ce şi Levantinul s-a dezinteresat rapid de strănepotul său, copilul a crescut mai mult la voia întâmplării, iar convingerile sale egocentriste, familiste şi naturiste atunci s-au format şi s-au consolidat. Iar vremurile erau prielnice şi fantasmelor exclusiviste ale lui Finio. Pierre

Chaunu, un cetăţean al secolului XX, vorbind despre variaţiile curbei populaţiei, confirmă că secolul al VIII-lea a reprezentat fundul văii. Implozia demografică era perceptibilă şi la nivelul oamenilor de rând: sate, altădată înfloritoare, se micşorau ca pielea zbârcită de pe trupul unui bătrân înainte de moarte. Oraşele aveau cartiere întregi pustii. Însăşi Roma părea exemplul cel mai bun: metropola s-a redus la un megalopolis caraghios, cu palate în ruină, cu străzi largi străbătute din oră în oră de şobolani flămânzi şi de oameni singuratici la fel de flămânzi. Întreaga populaţie a fostei capitale a lumii n-ar fi putut umple jumătate din Colosseum. Acelaşi Pierre Chaunu scrie câteva pagini mai încolo: „Firul istoriei oamenilor pare a recapitula istoria fiecărui om". Iar pe timpul lui Finio, istoria semăna cu pielea de şagri ce se micşorează mereu. Al Cincizecilea se considera predestinat marelui sfârşit.

Dar, până să vină acela, a sosit vestea destinului tragic al lui Pafnutie. Plecarea şi moartea dascălului l-au pus pe Finio într-o situaţie nouă: dacă până atunci era convins că întreaga ambianţă, cu oameni, cu animale, cu plante şi lucruri, va dispărea o dată cu el, care reprezenta condiţia necesară şi suficientă a civilizaţiei părţii de lume perceptibile de simţurile sale, dispariţia voluntară a unui personaj putea fi considerată o trădare. Orice dispariţie! O trădare aptă de a pune sub semnul întrebării hegemonia individului asupra conştiinţei sale. Ce altceva e fiecare întrupare din jur decât un produs al senzaţiilor şi percepţiilor individului?

Individul păstrează în memoria sa atavică amintirea unor strămoşi excepţionali. Aceia îi conferă urmaşului nobleţe şi îi transmit particularităţi pe măsură. Cel puţin aşa se consolează descendentul decăzut la o stare mult mai umilă. După atâţia regi uriaşi primari, veniţi din istorie să ne explice ceea ce nu ne putem lămuri singuri în legătură cu marile găuri negre ale trecutului, Finio se voia el însuşi un astfel de „om mare". Culcat pe o rână în iarba necropolei, stătea ore în şir să-şi urmărească „ţinutul", un metru-doi de pământ bogat în vegetaţie şi în faună. Cu timpul, adevăratele dimensiuni dispăreau. Gâzele şi fluturii,

evoluând la scara firului de păpădie, câştigau înţelegerea şi motivaţiile înaltului lor privitor şi stăpân. Un observator răbdător, însă cu atât mai cumplit cu cât încerca să îndrepte ceva ce i se părea inadmisibil. Varietăţile de ierburi şi de insecte nu erau decât produsul simţurilor lui Finio. La fel cum şi oamenii din jur nu constituiau decât rezultatele aceloraşi canale de cunoaştere. Pafnutie n-a fost nici el o excepţie. Dacă a dispărut, asta înseamnă că o forţă mai puternică l-a smuls din cercul gravitaţional al Celui de Al Cincizecilea. Cine sau ce putea reprezenta o asemenea forţă? Răspunsul găsit îl cutremură pe fiul lui Pamati: dacă Pafnutie n-a fost decât un posibil rezultat al simţurilor lui Finio, înseamnă că şi Finio nu este decât un posibil rezultat al simţurilor celui ce a fost Pafnutie. Sau ale celui ce mai este Ţipor sau al'Malek. Există, într-adevăr, atâţia Finio câte fiinţe îl percep şi îi dau viaţă? Şi, atunci, cine este adevăratul Finio?

Dar să mergem mai departe: dacă Pafnutie i-a dat viaţă unui anumit Finio, o dată cu moartea călugărului a dispărut şi plăsmuirea. Şi, în cazul acela, cum de n-a simţit nimic Finio însuşi, în clipa când învăţătorul creştin şi-a dat sufletul de mucenic? Al Cincizecilea încercă să-şi aducă aminte de ziua când ar fi putut să moară, undeva foarte departe, Pafnutie, şi-şi sugeră că tocmai atunci se simţise foarte rău, că-l duruse tare capul – gata de a i se sparge –, că toate organele interne i se răsculaseră. Însă explicaţia nu-l linişti decât pentru foarte scurtă vreme: până când realiză că şi o gânganie omorâtă de o altă gânganie duce cu ea în neant imaginea uriaşului pe care-l văzuse tolănit în iarbă alături de ea.

Evrika! „...duce în neant imaginea..." „Imaginea"! Tot ce ne înconjoară ni se pare animat de o răsuflare personală, după chipul şi asemănarea propriului nostru suflet. Dar de ce să nu admitem că toate fiinţele percepute de noi au primit din partea-ne, alături de imagine, şi o bucată din noi? Finio începe şi se termină cu Finio, în timp ce imaginile „tip Finio" sunt întâmplătoare. Ele pot apărea şi în universul altora, însă atunci împrumută de la aceia universul străin. Şi n-ar fi deloc exclus ca „falşii

vii", morţii despre care a mai amintit scribul, decedaţii ispăşindu-şi în postúri adesea umilitoare păcatele în lumea aceasta, să se întruchipeze tocmai în personajele decorului celor aflaţi încă în viaţă.

Al Cincizecilea era mulţumit de ştiinţa sa: el a rezolvat cele mai spinoase probleme pe care şi le-au pus dintotdeauna oamenii. Pe de o parte, gândirea sa a lămurit geneza şi sfârşitul lumii, pe de altă parte, ea i-a motivat orice neconcordanţă prin paralelismul infinit al universurilor simultane. Al Cincizecilea era predestinat unei mari opere filosofice. Însă, într-o lume în plină implozie generalizată, „firul istoriei părea a recapitula istoria fiecărui om". Inclusiv a acestuia. Conştient că se apropie Sfârşitul şi că Sfârşitul nu poate fi decât propriul său sfârşit, Finio încerca să facă revelaţia cât mai suportabilă.

Al Cincizecilea n-a ajuns şef de şcoală filosofică. Şi vremurile au fost potrivnice unui asemenea destin, însă, înainte de toate, Finio însuşi ar fi respins cu uimire ideea: să-i fie şef de şcoală cui? Atâta vreme cât el era singurul spirit autentic în propriul şi, probabil, unicul său univers, în interiorul acestuia relaţia cu cei din jur nu era de îndrumare, ci doar de condiţie obligatorie. Şi, eventual, de ocrotire.

Întrucât lumea pământeană nu putea fi concepută decât ca o probă spre o stare mai înaltă, Finio percepea cu calm „marea nedreptate": în viaţă nu construieşti nimic, ci doar asişti la continua ta proprie degradare. A ta şi a universului tău. Pe care Dumnezeu ţi-l oferă intact, încercându-te cum îl ştii păstra. Finio se străduia să-l conserve cât mai bine. De pe la vârsta de zece ani, concepţiile au început să i se cristalizeze, iar la cincisprezece era convins că misiunea lui nu este decât să-şi păstreze cât mai integru universul până la sfârşit. Învăţătorii şi puţinii săi apropiaţi constatară, cu uimire, că spre deosebire de alţi copii – care, pe măsură ce cresc, se emancipează, respectând tot mai iritaţi tutela adulţilor –, băiatul lui Pamati, chiar dimpotrivă, părea să devină tot mai dependent de familie şi de cunoştinţele sale. Încetul cu încetul (cum s-a mai precizat), el începea tot

mai mult să semene cu un câine ciobănesc, ţinut de oier tocmai pentru a păstra turma împreună. Finio dădea evidente semne de nelinişte atunci când cineva din familie nu se afla de faţă, se interesa de cei absenţi şi îl căuta pe cel ce întârzia chiar şi motivat. Iar când, în sfârşit, nu trebuia să se agite, „simţindu-şi tot universul laolaltă”, îi teroriza pe cei din jur, speriat că s-ar putea răni în vreun fel între ei, că ar putea omorî un animal pentru carne sau că ar putea sacrifica o plantă tânără pentru mâncare. Finio nu se obosea să le explice raţiunea comportării sale, fiindcă era convins că toţi ceilalţi, reprezentând rezultatul simţurilor sale şi împrumutându-i sufletul ori fiind animaţi de decedate suflete rătăcitoare, ar trebui să înţeleagă şi singuri ceea ce era atât de limpede pentru el. Numai liberul arbitru nesupravegheat, precum şi răutatea primară a tuturor celor vii se opuneau bunelor sale gânduri. Răutatea trebuia pedepsită şi, în asemenea momente, Finio se revolta în aceeaşi măsură împotriva celor greşiţi ca şi împotriva lui însuşi. Era acelaşi lucru, ei fiind şi el. Doar că „ei” acceptau cu tot mai multă nelinişte exploziile de furie mereu mai necontrolate ale adolescentului. Înţeleptul ce-şi lămurise toate marile taine era văzut ca un nebun şi i se spunea „nebunul”. În conştiinţa generală, înţeleptul e îndeobşte cunoscut ca un personaj senin, nefrământat de mizeriile celor mulţi. Finio, chiar dimpotrivă, se etala într-un clocot perpetuu, clocot ce dădea şi pe de lături, arzându-i pe toţi cei ce i-au ajuns în preajmă.

Furia Celui de Al Cincizecilea se revărsa în aceeaşi măsură asupra oamenilor ca şi asupra animalelor. Iar dacă exista un motiv suficient de puternic spre a fi înfrânată, Finio nu ezita să se pedepsească pe el însuşi. De pildă, încă de foarte mic se arătase oripilat de modul cum asinul sălbatic al străbunicului smulgea fără discernământ iarbă şi flori, mâncând o parte şi scuipând alta. Măgarul era un simbol pentru toată lumea, preluând din celebritatea înfricoşătoare a Levantinului. De aceea, oamenii îi purtau un respect înfricoşat şi preferau să nu-i stea în cale. Aşa că păru de mirare cum de se răstea copilul la el. Şi cum chiar îl bătea. Asinul, însă, asin: nu putea fi împiedicat să

pască acolo unde voia el şi nici nu putea fi învăţat să nu facă risipă, acolo unde, peste tot, dădea de buruieni grase din belşug. Băiatul îl biciui de mai multe ori şi, într-o zi, animalul sălbatic îşi dovedi reputaţia şi se răzvrăti. Finio scăpă greu cu viaţă din confruntare, iar relaţiile cu străbunicul deveniră tot mai reci şi întâlnirile tot mai rare. Atunci, Al Cincizecilea începu să se autopedepsească, lovindu-se cu sălbăticie, nemaiputându-se răzbuna pe animal.

Scribul, poate, n-ar fi amintit tocmai această întâmplare, din cele multe ce-i sunt la îndemână spre a ilustra subiectul, dacă n-ar fi găsit aici câteva amănunte particulare. O dată că, în urma conflictului cu asinul, se pare că s-ar fi destrămat relaţia dintre Levantin şi strănepot, o relaţie ce pornise aidoma celei dintre Levantin şi tatăl lui Finio, Pamati. Apoi, e unul dintre puţinele exemple când Al Cincizecilea nu a putut să-şi dea frâu liber pornirilor şi a fost tentat să pornească împotriva sa însuşi. Şi, nu în ultimul rând, scribul a găsit în acest episod un anacronism greu de explicat: în surse se vorbeşte despre plantele pe care le smulgea asinul, alegând şi mâncând doar o parte dintre ele. Multe denumiri nu-i sunt cunoscute ignorantului scrib, dar l-a izbit faptul că animalul „rupea nepăsător lucerna şi firele de mac, urzicile proaspete şi *iarba de Sudan*". Manuscrisul datează de prin secolul al XII-lea. Să admitem că din secolul al XIII-lea. Dar *iarba de Sudan* sau *Timotei-Phleum* n-avea ce să caute în evul mediu în Europa. Ea şi-a primit numele ştiinţific de la un oarecare Timothy Hanson, cel care a adus-o abia în secolul al XVIII-lea din America. E de parcă am găsi o bijuterie din aramă într-un mormânt al unui personaj ce a trăit înaintea descoperirii prelucrării metalelor. Iar, alăturat, să se fi păstrat şi un înscris cu numele actual al metalului. Şi au fost cazuri când s-au întâmplat şi asemenea minuni.

Însă Finio devenea mult mai agresiv cu oamenii decât cu animalele recalcitrante. Alimentaţia naturistă, impusă de el în cimitir, a fost, în principiu, stimulată de Infandus. Într-o epocă în care carnea devenise oricum un lux, modestia Mâinii Albe încuraja asemenea restricţii. Dar de la vegetarianism la inter-

zicerea consumării legumelor proaspete – pe motiv că ar fi exact acelaşi lucru dacă ucizi un animal, o pasăre sau o plantă – ceilalţi n-au mai vrut să-l urmeze. Argumentul cel mai puternic era acela că nu poţi face un animal să renunţe la o buruiană zemoasă sau la un alt animal pe care să-l devore, nu poţi face asta fără a fi obligat să-l ucizi pe agresor. Nici chiar blânda vacă, dându-ţi laptele proaspăt, *permis de a fi consumat,* nici chiar blânda vacă nu poate fi învăţată să renunţe la iarba cea mai bună. La care Finio a legat vaca într-un perimetru bătătorit, având grijă să-i aducă din belşug paie uscate. Moarte. Doar că, în curând, trebui să admită că nu este în stare să facă acelaşi lucru cu toate celelalte animale şi păsări ce se trezeau sub curiozitatea simţurilor sale.

Până şi în atât de tumultuoasa viaţă ce se desfăşura pe un petec de pământ, unde se culca Al Cincizecilea spre a vedea de la înălţimea firelor de iarbă aventurile gâzelor, până şi la acel nivel regulile impuse de el erau încălcate sistematic.

Ce era de făcut? Foarte tânărul bărbat se enerva, se autopedepsea, însă era obligat să-şi recunoască, înfrânt, că până şi aceste manifestări provocate de el erau întâmplătoare, pe când viaţa criminală se desfăşura permanent, fără a îngădui nici un corectiv. Continuarea n-a fost decât resemnare: ceea ce n-a împiedicat Dumnezeu, nu putea împiedica un om. Iar consecinţa o reprezenta Judecata de Apoi. Aşa cum nu pot fi oprite marile măceluri dintre naţiuni, nu pot fi oprite de un muritor nici permanentele măceluri individuale. Fiecare n-are decât să dea socoteală la timpul potrivit. Iar acel timp nu-l cunoaştem noi.

La momentul dispariţiei lui Pafnutie, doar bunicul Infandus mai nădăjduia că nepotul beneficiază încă de lecţiile celor trei dascăli. În realitate, Finio nu prea ascultase niciodată de învăţători, iar Pafnutie, al'Malek şi Ţipor, bătrâni şi înspăimântaţi, s-au retras şi din proprie iniţiativă din preajma copilului. De ochii mai-marilor locului, maeştrii şi discipolul se mai întâlneau din când în când, tot mai rar. În 760, când Al Cincizecilea abia

împlinea cincisprezece ani şi dereglatul său tată îl socotea de acum suficient de matur pentru a-şi putea purta singur de grijă, pentru a îndeplini îndatoririle majoratului şi a-şi întemeia o familie, mentorul creştin fu îndrumat să părăsească necropola de către acelaşi nesocotit Pamati. Cu puţin înainte, cu prilejul uneia dintre ultimele lecţii – poate chiar ultima –, dascălii i s-au plâns elevului că acesta nu face nici un efort pentru a-şi însuşi învăţătura predată, i-au reproşat că n-a avansat mai deloc în erudiţie şi că munca şilor de atâţia ani se dovedea a fi un imens eşec. Presimţindu-şi soarta, fiecare dintre cei trei dascăli se temea să nu fie pedepsit pentru marea decepţie oferită de performanţele lamentabile ale importantului lor ucenic. Desfăşurarea discuţiei a devenit surprinzătoare: Finio ieşi din obişnuita sa muţenie sfidătoare şi le explică mentorilor că este adevărat că ei şi-au irosit vremea de pomană cu el, dar că bănuieşte că undeva s-a strecurat o greşeală iniţială în relaţiile dintre ei. Pafnutie, al'Malek şi Ţipor nefiind, din punctul de vedere al elevului, decât nişte produse ale simţurilor lui, este foarte probabil că dânşii i s-au întruchipat cu un anumit scop, făcând parte componentă din încercarea trăită de Finio. Însă erau ei într-adevăr dascălii lui? De acest lucru se îndoia tot mai mult adolescentul, încredinţat că, dacă ei nu l-au învăţat mai nimic, altul a fost rolul lor.

De pildă, scris-cititul. Finio le declară că nu cunoaşte toate literele nici în latină, nici în greacă, nici în ebraică şi nici în arabă. Tot mai convinşi că vor trebui să dea socoteală pentru această grozăvie, dascălii au aflat că elevul lor s-a bazat mereu doar pe memoria sa cu totul ieşită din comun. O memorie globală, „fotografică" i-am spune azi, şi în nici un caz una analitică. Finio le putea spune învăţătorilor cum arată fiecare cuvânt, însă nu înţelegea rostul să memoreze forma individuală a literelor care îl compuneau. Ca şi Levantinul şi Infandus, ambii, se pare, lipsiţi de orice instrucţie sistematică, Finio se sprijinea pe o ţinere de minte ce nu a fost încărcată cu elemente disparate, ce n-ar fi făcut decât să o îngrădească şi să o oblige să se supună tot mai samavolnic mecanismelor acelor grafeme.

După ce a aflat, într-o zi nefastă, de la imprudentul Ţipor că străbunii îşi apărau ştiinţa transmiţând-o iniţiaţilor doar pe cale orală, tânărul se angajă să abandoneze literele şi cifrele, eliberîndu-se de nişte dictatori ai sufletului. Ai spiritului. Deprinzându-se să ţină minte tablourile şi nu liniile ce le alcătuiesc, Finio pretindea că începe să aibă acces şi la faptele la care nu a fost neapărat martor.

– Nu există o învăţătură unică, le explică elevul învăţătorilor. La fel cum nu există un anumit om, o anumită plantă sau un anumit obiect. V-am auzit de multe ori şoptind între voi că eu aş fi nebun.

Dascălii negară vehement.

– Sau că aş fi deosebit de prost.

Dascălii negară la fel de hotărât.

– Dar dacă eu sunt nebun – sau prost –, iar voi nu sunteţi aşa, înseamnă că eu percep altfel decât voi tot ceea ce mă înconjoară. Nici voi nu sunteţi de acord în fiecare amănunt. Ba, de obicei, vă certaţi în toate! Cum să-mi pierd timpul să tocesc necondiţionat lucruri care – nefiind identice nici pentru voi – nu sunt sigure?

– α este pentru fiecare dintre noi α. Iar Ω este Ω, se agitară iar dascălii.

– Alfa şi omega nu există! Arătaţi-mi-le! Ele nu sunt decât nişte născociri menite să-mi oblige gândurile să urmeze un anumit făgaş. Ceea ce spiritul meu nu acceptă. Spiritul meu are făgaşul său. Dar, să revenim: fiindcă vedem diferit şi înţelegem diferit tot ce ne înconjoară, oferindu-i o parte din sufletul nostru, comunicarea dintre noi nu este decât o convenţie. A fiecăruia. Deci, din nou, diferită! Şi în universul vostru – admiţând că există – fiecare dintre voi îi împrumută percepţiei Finio o parte din sufletul vostru. Acum şi aici se află o mulţime de Finio: cel primar, adică acela care emană suflet, şi cei trei secundari, adică acei ce primesc în mod paralel suflet de la fiecare dintre voi. Şi încă o mulţime de Finio mai vii sau mai estompaţi, în funcţie de interesul pe care-l provoc tuturor vietăţilor din jur.

Cei trei dascăli au înţeles că sunt foarte bătrâni şi că au devenit cu adevărat inutili. După ce Pamati a început să-şi impună

concepţiile asupra lor, iată că şi un puşti se străduieşte, în mod autoritar, să inverseze rolurile, pretinzând să-i înveţe elevul pe foştii dascăli. Finio continuă imperturbabil:

– Dacă acceptaţi toate astea – şi nu văd cum aţi putea să nu le acceptaţi – atunci v-aţi pierdut, într-adevăr, timpul, în calitate de dascăli. Pentru că nu ştiu cum să credeţi că învăţăturile voastre asupra unui spirit indus ar putea fi folosite, într-un alt univers, de un spirit primar în relaţiile cu butaforia – fie şi vie – ce-l înconjoară. Eliberat de indicaţiile voastre restrictive, născute în atâtea locuri spre a împiedica gândul să rătăcească liber, am izbutit să-mi redescopăr adevărata memorie: memoria străbunilor care nu scriau pentru ca apoi să reactualizeze neapărat ceva ce au notat, ci care aşterneau semnele doar ca nişte piedici împotriva uitării. Uitându-se pe acele semne, ei nu le citeau, ci îşi aduceau aminte.

Era limpede, au înţeles dascălii: rolul lor s-a terminat.

– Nu drept învăţători trebuia voi să-mi staţi în preajmă. E necesar să aflăm care este locul vostru în universul meu.

Puţin după această ultimă întâlnire, Pafnutie, instigat (?) de Pamati (?), a plecat în călătoria ce-l va consacra între mucenici. În scurtă vreme se vor prăpădi şi ceilalţi doi dascăli.

Până una-alta, Finio n-a plecat nici în călătoria de iniţiere, unde nu l-a trimis încă nimeni cu adevărat şi, deocamdată, nici nu şi-a constituit o familie proprie. În cei opt ani, de la ruperea relaţiilor cu dascălii şi până la acel fatidic decembrie 768, de Al Cincizecilea nu s-a mai ocupat, practic, nimeni. Infandus, preocupat doar de reorganizarea confreriei al cărei şef temut devenise şi *de facto* şi *de jure*, avea impresia că îşi face datoria interesându-se, din când în când, dacă nepotul său mai există şi dacă nu-i lipseşte nimic pentru a-şi continua traiul. Convins că Finio este menit să-i ducă, peste ani, mai departe misiunea, Infandus îl considera pe Al Cincizecilea mai mult ca pe viitorul şef al Mâinii Albe, decât ca pe propriul său nepot şi urmaş. Drept consecinţă, el a delegat doi „invizibili" să aibă grijă de băiat. Alături de cei trei dascăli. Însă, fie că demnitarii desemnaţi ai

Mâinii Albe au lăsat tot greul pe învăţători, chiar şi atunci când primul dintre aceştia dispăruse, fie că nu au fost oamenii cei mai potriviţi drept tutori, ei nu s-au amestecat niciodată prea mult în viaţa adolescentului, mulţumindu-se să se ocupe doar de securitatea sa fizică.

Şi, totuşi, bunicul a făcut măcar atât. Străbunicul murise cât copilul fusese prea mic pentru a-l fi putut influenţa decisiv, cu atât mai mult cu cât între Levantin şi Finio nu a reuşit să se lege o afecţiune statornică. Mai rămâneau părinţii direcţi. Mama naturală se prăpădise la naştere, iar mama vitregă, oricât a încercat s-o înlocuiască, era obligată să se împartă între prea mulţi copii. Tatăl, la rândul lui, rătăcea prin propriu-i cosmos şi, cel puţin în privinţa lui Pamati, teoria universului închis al lui Finio se potrivea de minune: Pamati şi Finio au trăit tot timpul în lumi paralele, lipsite de canale reale de comunicaţie.

Dar aceeaşi teorie a universurilor personale avea să primească, treptat, noi şi noi dimensiuni în gândirea Celui de Al Cincizecilea. Preluând din memoria colectivă fragmentele ce i se potriveau cel mai bine. Reţinu din Plotin: „Acest univers este un animal unic ce conţine în el toate animalele... Fără a fi în contact, lucrurile acţionează şi au cu necesitate o acţiune la distanţă... Lumea este un animal unic, de aceea trebuie să fie în mod necesar în simpatie cu sine însăşi; nu există hazard în viaţă, ci o armonie şi o ordine unice". Doar că „animalul unic" nu era pentru Finio decât un intermediar: el conţine cu adevărat, însă este în aceeaşi măsură, la rândul său, conţinut. Fiul lui Pamati cel nebun era el însuşi nebun. Nebuniile paralele se anulează între ele, chiar de nu pot comunica unele cu altele.

Terra, indiferent de raporturile ei cu celelalte corpuri cereşti, nu reprezintă decât un atom din Marele Animal (sau Marele Om sau „animalul unic"). Un atom intuit încă de Democrit. Timpul acestui atom este corespunzător mai scurt şi, deci, mai rapid decât timpul Marelui Animal. Dacă, de pildă, Marele Animal stă întins la Marele Soare şi doarme, atomul aflat îndreptat spre lumină va fi cald perioade infinite de timp, atâta vreme cât Marele Animal nu-şi va schimba poziţia. Marile drame de pe

atom nu vor fi resimţite de Marele Animal, însă dramele acestuia, petrecute în câteva clipe, îşi vor găsi echivalentul în lungi ere agonice pe neînsemnatul atom constitutiv.

Pe un asemenea „atom” trăia Finio. El, la rându-i, nu era decât un Mare Animal pentru mulţimea nedefinită de atomi ce-l alcătuiau. Aceştia erau populaţi de alte fiinţe, şi mai mici, constituite din atomii lor, conţinuţi şi ei. În fond, totul se rezumă la experienţa unui vis: oricât de complexă şi de profundă, experienţa îşi pierde consistenţa şi dispare ca un abur, o dată ce ne-am trezit. Temerea ancestrală a visului din vis îl obseda şi pe Al Cincizecilea şi îi argumenta din plin gândirea.

La vârsta de cincisprezece ani, Finio, însoţit de doi tineri, părăsi pentru întâia oară necropola şi, trecând de poarta mare a cimitirului, intră în Roma. Dădu de o altă lume, cu alte reguli, cu alţi parametri valorici. Total descumpănit, băiatul fu fericit când se regăsi seara acasă, printre mormintele-i atât de familiare. Dar mărul fusese muşcat şi dorul de ceva nedefinit simţit „afară” îl făcu, peste doar câteva zile, să plece iarăşi. De data asta singur.

O dată cu dispariţia Levantinului, Cea de a unsprezecea poruncă, aceea care interzicea membrilor familiei ieşirea din cimitir, fusese uitată. Infandus chiar încuraja penetrarea confreriei în lumea cea mare, întrucât, încă de la originile ei, aceasta lovise în cele mai neaşteptate locuri. Aşa că nimeni nu-l opri pe tânăr să mai plece o dată. Doar că, singur fiind şi oferind oricărui ochi roman convingerea că este vorba de un străin, probabil un barbar prost, uluit de măreţia (apusă) a marilor construcţii şi pierzând vremea în vechea metropolă, fu atacat pe o stradă pustie, târât într-o vilă părăsită şi lovit până la pierderea cunoştinţei. Finio îşi reveni doar seara, bandajat şi cu dureri de cap. Dar acasă. N-a aflat de îndată cine l-a salvat, însă, găsind lângă patul său un lanţ greu de aur – pe care-l văzuse la gâtul unuia dintre agresori – putu trage concluzia că banda de tâlhari fusese înfrântă. De cine? Asta o află abia când împlinise douăzeci de ani, când i s-a făcut cunoscut cine este el cu adevărat şi ce responsabilităţi îl aşteaptă. Până atunci, lanţul de

aur n-a avut decât scopul de a-i dovedi că n-a trecut printr-un coşmar, ci că trăise aievea aventura.

Experienţa a avut darul de a-l tulbura profund: dacă nu l-ar fi salvat cineva, bandiţii aceia ar fi putut să-l omoare. Şi, omorându-l pe el, ar fi distrus o infinitate de universuri. Responsabilitatea-i pentru propria viaţă devenise enormă. Pentru o vreme, cel puţin, din copilul capricios, violent, gata să lovească şi să se lovească apăruse un adolescent fricos şi ipohondru. El îşi recunoştea temerile, chiar dacă, adăuga în şoaptă, nu pentru el era îngrijorat, ci pentru „anumite animale mai mici". Pe urmă, trecu şi perioada aceea şi personalitatea-i năvalnică învinse din nou. O personalitate ce nu-i îngăduia nici prudenţa, darămite frica. Şi în afara cimitirului plecă din nou, însă de fiecare dată însoţit de un grup numeros de prieteni, o escortă suficientă spre a se simţi în siguranţă.

De aici o nouă enigmă: de fapt, el, un Animal Mare, a fost atacat de alte câteva Animale Mari. Dat fiind că evenimentul s-a terminat cu bine pentru el, găsind şi dovada materială a amintirii agresorilor, era de bănuit că aceia n-au sfârşit la fel de mulţumitor; rezulta că, în confruntare, cineva a pierit; de foarte multe ori dispar Animale Mari în confruntări ce au loc permanent în diferite puncte ale Pământului, ale atomului; permanent dispar mulţimi nedefinite de animale mici; aşadar, fiecare Animal Mare este obligat să lupte pentru a-şi proteja universurile conţinute, faţă de care este răspunzător; este sarcina fiecăruia dintre noi şi testul pe care trebuie să-l dăm în această ipostază, mai ales că, să nu uităm, celălalt (sau ceilalţi) nu reprezintă decât rezultatele însufleţite ale simţurilor noastre. Finio îşi luă sarcina în serios: nimănui nu-i era recomandat să-i mai stea în cale.

La mijlocul secolului al VIII-lea d. Chr., Roma se afla la răscruce de vânturi şi nimeni nu ar fi putut să spună dacă vechea cetate a lui Remus şi Romulus va supravieţui furtunii sau dacă, dimpotrivă, va dispărea, asemenea atâtor capitale apuse. Oamenii, la fel ca Finio, având încă altă memorie, îşi aminteau de civilizaţii pe care nu le mai puteau „citi". Nimeni nu ştia

încotro se îndreaptă lumea şi, în lipsa unei proiecţii clare a viitorului, bărbaţii şi femeile contemporane lui Infandus, Pamati şi Finio nu-şi puteau imagina drept continuare decât Apocalip-sa amânată de atâtea ori. Bizanţul, suficient sieşi, avea să mai supravieţuiască. Şi avea să mai supravieţuiască tocmai pentru că a devenit suficient sieşi. Însă Roma, părăsită de împăraţii latini, înconjurată la sud şi chiar şi la vest de arabi, atacată – ca şi în vechime – de alte şi alte popoare, Roma nu mai avea decât o singură armă defensivă: să-şi creştineze agresorii.

Printre aceştia au apărut nişte mercenari călări, legaţi de şefii lor printr-un jurământ solemn de vasalitate. Nici ei nu se mai puteau desprinde de stăpâni, dar nici aceştia nu-i puteau abandona fără a deveni sperjuri. Prin 760 şi-au găsit odihna veşnică în cimitirul Levantinului primii cavaleri veniţi să lupte pentru interesele seniorilor lor şi doborâţi în preajma Romei de boli sau de răni. Infandus a înţeles că, oricât de bine organizată şi oricât de secretă, confreria nu va mai putea să-şi conserve succesele fără a-şi apropia cât mai mulţi dintre aceşti mercenari înstăriţi. Doar că ei, cavalerii, prestaseră deja un jurământ, iar cel faţă de Mâna Albă nu trebuia să-l contrazică. Ceea ce nu era foarte simplu. Obişnuită să obţină ceea ce dorea prin teroare, confreria îşi înteţi activitatea, căutând, în acelaşi timp, să trateze şi cu mai-marii lumii. Dacă suveranii mărunţi erau obişnuiţi de generaţii să plătească taxe Mâinii Albe, cu acei ce credeau că se pot opune bandei de bagauzi, confreria se afla într-un permanent război. Unii regi au murit fără a şti vreodată cine i-a otrăvit, alţii au pierit de sabie. Mâna Albă şi-a revendicat câteodată crimele, altă dată nu. Însă înfrângerile n-au putut fi dovedite, neexistând niciodată o mărturie sigură că un anumit prins ar fi făcut parte din temuta societate secretă.

La vârsta de douăzeci de ani, când i s-a spus cine este, Finio a primit însărcinarea de a înrola cât mai mulţi cavaleri. Unii au fost deja aduşi în confrerie prin faptul că nu au avut curajul să se opună ofertei: mai ales că au fost obligaţi, în prealabil, să săvârşească o serie de fapte incriminante pentru care ar fi putut

fi oricând şantajaţi. Instituţia cavalerilor feudali abia se năştea, iar cultul onoarei încă nu atinsese cotele cultivate de producţiile menestrelilor. Infandus încercă să realizeze un corp de elită călare, aripa la lumină a Mâinii Albe: văzându-ţi duşmanul, îl poţi recunoaşte imediat şi scapi de bănuielile legate de cel de lângă tine. Degeaba le explică Infandus demnitarilor săi că nici unul dintre cavaleri nu va putea pătrunde vreodată în sfera gradelor înalte, ideea displăcu atât de mult, încât va contribui şi ea la tragicele evenimente din iarna lui 768.

Ca şi Levantinul, Infandus a condus confreria cu o mână forte. Pe fiul său a încercat să-l pregătească să-i ia locul, folosindu-l drept emisar la marile cancelarii ale timpului. Cum relaţiile sale cu Pamati au fost întotdeauna proaste, Al Patruzeci şi optulea era încredinţat că nu riscă prea mult: succesiunea era asigurată prin Finio, iar cel ce trata – chiar indirect – cu mai-marii lumii trebuia să se bucure de o poziţie aptă de a-i îngădui să reprezinte. Doar că Pamati nu respecta nici un mandat şi nu dispunea de pic de tact diplomatic, astfel încât, chiar dacă n-a avut de pătimit personal, întorcându-se întotdeauna nevătămat din solii, nu a reuşit să finalizeze niciodată vreo misiune, atunci când n-a stricat de tot relaţiile dintre părţi.[1]

Dar nici nepotul nu se achită mai bine de misiunea ce i s-a încredinţat imediat după ce a fost iniţiat. Primul lucru ce i s-a cerut a fost să-şi îndeplinească obligatoria călătorie de iniţiere. Pe care el a realizat-o... în câteva ore. Explicaţia dată[2] n-a fost

---

[1] Teroarea insuflată de Mâna Albă se afla la apogeu şi faptul că i s-a permis neîndemânaticului emisar deconspirat să revină din misiuni nu-şi găseşte alte explicaţii. Un conducător, oricât de puternic, avea mereu destui duşmani, aşa că prefera să nu lovească el primul în cel ce se declara pe faţă (deocamdată) al doilea om al confreriei.

[2] Dacă ar fi plecat departe şi pentru mai mult timp, pretindea el, şi-ar fi riscat inutil viaţa, însă, mai ales, ar fi riscat existenţa întregului său univers. Faţă de care era răspunzător. Pe de altă parte, continua tânărul, acel univers al său s-ar fi diversificat în mod considerabil cu noi atomi mici, fiindu-i, apoi, imposibil să-l supravegheze. Ceea ce, din punct de vedere moral, nu-şi putea permite.

acceptată, însă lucrurile au rămas aşa. (Precedentul a fost utilizat, în continuare, pe scară largă. Dacă s-a permis şi până atunci ca întreaga „călătorie" să se desfăşoare într-un spaţiu limitat, în imediata apropiere a locului „de unde s-a plecat", punându-se accentul pe „itinerarul spiritual" parcurs, itinerar lipsit de corespondenţe geografice, începând cu Al Cincizecilea, şi timpul a fost restrâns tot mai mult la o durată pur simbolică.)

A doua cerinţă a fost aceea de a-şi constitui o familie pentru a asigura o succesiune sigură. (Să facă măcar doi sau trei băieţi.) Şi această obligaţie avea să-i ridice grele probleme doctrinare, de aceeaşi factură ca şi cele survenite în cazul unei eventuale plecări temporare. Copiii, în mod limpede, ar fi devenit nişte prelungiri privilegiate ale sufletului său. Probabil că la fel de puţin autonome ca şi ceilalţi oameni, ca şi gâzele sau păsările cerului văzute de Finio. Însă privilegiate. Mai ales că lor va trebui să le asigure mai mult timp din timpul său şi mai multă protecţie. Copiii vor creşte şi vor avea, la rândul lor, familii. Şi universuri proprii. Va putea să le stăpânească Finio pe toate?

Infandus îi rezolvă, parţial, problema, reamintindu-i că încă din preistoria memoriei noastre se ştie că individul nu se poate perpetua decât prin copii şi prin faptele sale bune. De unde Al Cincizecilea a înţeles că urmaşii perpetuează universurile (sau măcar o parte din universurile părinţilor). Chiar dacă le modifică prin propriul lor aport. Infandus a fost un om deosebit de inteligent, însă prea ocupat. Îngrijindu-se din an în paşte de nepotul său, a reuşit să-l convingă mai mult decât toţi ceilalţi, cei ce ar fi trebuit să se preocupe de formarea lui Finio. Discuţia respectivă – se pare – a avut loc mult înainte. La optsprezece ani, tânărul a devenit pentru prima oară tată. Însă copilul fusese o fetiţă, şi femeia n-a reuşit să mai rămână grea.

După ce Finio împlinise douăzeci de ani, mama primului său copil muri brusc. Ar fi imposibil să conchidem azi că femeia a fost înlăturată, însă tânărul bărbat a suferit cumplit. O dată pentru că a iubit-o cu adevărat – chiar mai mult decât pe toate fiinţele şi pe toate plantele sale – şi, în al doilea rând, fiindcă, în felul acesta, tot universul său a fost agresat. I-a tre-

buit o vreme bună până să se poată apropia de o altă femeie, iar în nefericitul decembrie 768, aceasta abia era pentru prima oară gravidă şi, neştiindu-se dacă poartă în pântece un băiat sau o fată, fu ucisă şi ea.

În principiu, Al Cincizecilea ar fi trebuit, conform planului neinspirat al bunicului său, să convingă un număr cât mai mare de cavaleri să depună un dublu jurământ – faţă de senior şi faţă de confrerie –, promiţându-le şi un dublu profit: o protecţie îndoită şi o feudă din ambele părţi. Dacă protecţia era realizabilă, întrebarea era de unde să ofere Mâna Albă terenuri, ea neposedând oficial proprietăţi imobile. Soluţia era să fie recrutaţi acei mercenari care au depus iniţial jurământul de credinţă faţă de un anumit nobil, care, la rândul său, să facă parte dintre oamenii lui Infandus. Însă tocmai acesta era punctul cel mai puţin convenabil, întrucât astfel se demasca şi seniorul, gest în contradicţie flagrantă cu cutumele şi spiritul societăţii secrete. Mai mult: pentru a crea un efect de spaimă doar la simpla lor apariţie, cavalerii Mâinii Albe ar fi trebuit să poarte un scut pe care să fie reprezentată o mână de culoare deschisă, ţinând – pe un fond roşu – o sabie cu două tăişuri.

Să nu uităm că, oricât de puternică, confreria nu era decât o organizaţie opusă oricărei ordini statale. Făcând parte din ea, te puneai automat în afara legii. Adică în opoziţie chiar cu interesele seniorului faţă de care cavalerul a jurat credinţă. Iar seniorul însuşi n-ar fi devenit decât propriul său duşman. Indiferent dacă se zvonea sau nu că anumiţi suverani ar fi fost membri ai Mâinii Albe, ei nu şi-au declarat niciodată această apartenenţă. Şi nici n-ar fi putut s-o facă.

Dar nu de aceste considerente elementare se împiedica Finio. El era îngrozit la gândul că ar trebui să se împartă în atâtea locuri, el, care nu concepea să se despartă nici măcar pentru douăzeci şi patru de ore de familia sa şi de spaţiul său natal. Mercenarii, i s-a plâns bunicului, provin din cele mai diferite localităţi ale lumii, mulţi venind din colţurile opuse ale continentului şi aducând cu ei o zestre de amintiri total străină Celui de Al Cincizecilea. Cum ar putea acesta să stăpânească o

asemenea memorie? Şi în câte părţi să-şi risipească sufletul? Finio i-a spus toate astea bunicului, întrucât Infandus se dovedise singura fiinţă capabilă să-l priceapă, atunci când a fost vorba despre procreat. De data asta, însă, Al Patruzeci şi optulea n-a mai fost la fel de receptiv. Era tocmai în perioada când, simţindu-se în mare primejdie, Ţipor încerca să-i explice – chiar dacă folosindu-se de multe menajamente – că urmaşii direcţi ai lui Infandus sunt dereglaţi mintal. Fără a accepta încă formal realitatea, bătrânul se simţea profund dezamăgit. El nu i-a dat satisfacţie evreului, lăsându-l să i se împlinească soarta, însă îşi trată fiul şi nepotul cu tot mai puţină răbdare: el, cel atât de preocupat de problemele vitale ce priveau cu adevărat destinul unor mari mulţimi de oameni, nu avea nici dispoziţia şi nici dreptul de a-şi pierde vremea cu nebunii. Chiar dacă nebunii erau propriii săi urmaşi.

Nenorocirea cea mai mare era că nebunii aceştia erau hărăziţi să-i succeadă la conducerea confreriei. Iar acest lucru era de neîngăduit. Dar, oare, nu explodase sminteala descendenţilor dintr-o dereglare de-a lui? Infandus, obişnuit să conducă întotdeauna cu mână de fier, nimeni încă neîndrăznind vreodată să i se opună pe faţă, fiind atât de sigur pe deciziile sale încât şi-a permis să se deconspire, Infandus rătăcea, pentru prima oară, printre îndoieli. Pentru ca să se apere de ele, se afundă mai tare în muncă şi ordonă acţiuni mai îndrăzneţe ca oricând. Şi, în mod instinctiv, refuză să se mai vadă cu Pamati şi cu Finio, pe care îi dorea cât mai departe de el: Al Patruzeci şi nouălea trebuia să îndeplinească soliile pentru care nu avea nici o chemare, iar Al Cincizecilea ar fi fost obligat să cutreiere lumea pe la seniorii fideli Mâinii Albe spre a-i convinge să-şi pună vasalii să lupte sub scutul roşu cu desenul braţului înarmat cu sabia cu două tăişuri.

Dacă Pamati s-a supus, chiar dacă nu a dus niciodată până la capăt ceea ce ar fi trebuit să facă, Finio mai amână câteva luni, sperând să-şi înduplece bunicul. Însă Infandus şi-a jurat să nu-şi mai întâlnească nepotul. Lucru ce i-a reuşit până la acel groaznic început de decembrie 768.

Infandus a refuzat să-i mai vorbească lui Finio, însă nu l-a uitat. Prin diverşi subordonaţi, îi solicita să-şi ducă la îndeplinire însărcinarea. Treptat, somaţiile au devenit tot mai imperative şi s-au terminat cu ameninţarea că, dacă până la o anumită dată nepotul nu va aduna o sută de cavaleri, o să-i fie „şters întregul univers. Dar nu dintr-o dată, ci fiecare investiţie de suflet pe rând". De data asta, bunicul vorbise chiar ca şeful Mâinii Albe, lovind în coarda cea mai sensibilă a nepotului. (Cel ce a transmis mesajul a trebuit să-l înveţe pe de rost, neînţelegându-l. Cu atât mai mult l-a priceput Finio.)

Al Cincizecilea nu se putea hotărî să plece şi nici n-avea cu cine se consulta. Tocmai singura persoană ce s-a dovedit că i-a înţeles problemele i-a devenit duşman. Nepotul mai făcu nişte încercări disperate de a-şi lămuri bunicul, însă cimitirul se dovedea încă o dată un labirint vrăjit, penetrabil doar la porunca stăpânului.

Termenul dat era implacabil şi se apropia. Acum, nici dacă ar fi vrut, Finio nu mai dispunea de răgazul de a îndeplini ce i s-a cerut. Iar la indulgenţă n-avea sens să se aştepte. Într-o seară, cu mii de precauţii, Al Cincizecilea îşi luă familia, apropiaţii, animalele şi cât mai multe dintre obiecte şi părăsi cimitirul. Luă cu el şi doi pomi, cu rădăcini cu tot. Iarba, restul vegetaţiei, mormintele, insectele şi păsările nu le putu căra cu el. Ştia că, în felul acesta, lasă o parte din fiinţa sa în urmă şi că – de nu se va mai întoarce – acea parte va dispărea irevocabil.

Ceea ce urmă este greu de restabilit. Finio îşi grăbi cât putu grupul să se îndepărteze de necropolă, dar îi era foarte clar că Mâna Albă este pretutindeni şi că braţul ei îi putea ajunge oriunde. Deoarece pe uscat copiii, vitele şi... pomii n-ar fi putut fi transportaţi într-un ritm satisfăcător, Al Cincizecilea aranjase din timp să fie aşteptaţi de o corabie. Intenţia lui era să ajungă pe una dintre numeroasele insule mici pierdute în largul mării, descrise încă de greci şi părăsite de veacuri de eroi ori făpturi obişnuite. Însă, până acolo, ambarcaţiunea însăşi reprezenta o asemenea insulă ideală, plutind de una singură într-un univers limitat. Dacă n-ar fi existat probleme de aprovizionare, corabia ar fi

constituit ostrovul ideal. Într-un asemenea loc nu mai era necesar să vegheze ca elementele „universului său" să nu se disperseze prea mult, le putea avea tot timpul pe toate sub ochi, iar alte realităţi senzaţiile nu-i puteau capta: pretutindeni – doar cer şi mare.

Atunci s-a născut năzuinţa spre un teritoriu propriu, aflat în siguranţă, pe care amintirea vagă a „insulelor fericiţilor" îl fixa în mijlocul apelor. Veşnica spaimă de ceea ce ameninţa zi de zi să sosească de te miri unde, anunţând noi şi noi grozăvii, îi făcu pe oameni să tânjească la un loc unde să se poată ascunde fără teama de a fi ajunşi de agresori. Lumea nu mai dorea decât să fie lăsată în pace, iar acele arhipelaguri misterioase excitau imaginaţia oamenilor şi se constituiseră în aspiraţia a zeci de generaţii. În mod greu de explicat, ele s-au născut o dată cu instituţia cavalerilor şi au dăinuit o dată cu ea. Sancho Panza găseşte şi el o recompensă supremă în făgăduinţa de a fi numit guvernator al unui „ostrov al său".

Spre deosebire de moda ce se dezvolta, Finio se mulţumea cu insula plutitoare. Ea nu avea nici un punct anumit pe hartă, putea să se deplaseze, să-şi păcălească urmăritorii. Dar de urmărit, nimeni nu-l urmărea pe Al Cincizecilea. Părea că, dându-i o anumită însărcinare, Infandus nu dorise decât să-şi vadă incomodul nepot cât mai departe. Dacă ar fi intenţionat să-l prindă, oamenii lui n-ar fi întâmpinat mari probleme, corabia navigând undeva pe lângă coastă. Cineva, cu ochi foarte buni, ar fi putut s-o urmărească de pe ţărm. Însă bunic şi nepot se amăgeau în aceeaşi măsură: primul suferea doar amintindu-şi de Finio (ca şi de Pamati) şi prefera să-l ignore; al doilea stătea la bord numai în partea dinspre larg, pentru a nu vedea continentul. Amândoi erau mulţumiţi.

Coborând încet-încet spre sud, corabia se îndrepta spre Sicilia. Mai departe, Finio intenţiona să navigheze la întâmplare, evitând rutele comerciale cunoscute, astfel încât, abătându-se din drum, să dea de mulţimea de „insule nepopulate de oameni şi beneficiare ale unor vegetaţii paradisiace. Izolate de civilizaţia distructivă, acele tărâmuri mai păstrau nealterate specii de animale şi de plante dispărute atât în Europa, cât şi în

Africa". Asemenea texte circulau din belşug atât sub formă de povestiri, cât şi în manuscrise şi nimeni nu se îndoia că avanposturile Paradisului erau la îndemâna celor îndrăzneţi şi a celor norocoşi. Faptul că printre aceştia s-ar putea strecura şi greşiţii sau chiar şi marii păcătoşi era compensat de contrastul cu atât mai cumplit între locurile mirifice vremelnice şi întunecatele găuri puturoase unde netrebnicii oricum vor fi aruncaţi. Dar şi până atunci, o mulţime de încercări îi triau pe cei ce se aventurau să caute insulele, încercări atât de pretenţioase încât nu s-au găsit prea mulţi doritori să le absolve. O singură dată[1], cu puţin înainte de tentativa lui Finio, mai toată populaţia îngrozită a Romei, ameninţată de asediul longobard şi de foametea cauzată de întârzierea cu doi ani a corăbiilor cu cereale, o singură dată s-a încumetat o populaţie compactă să înfrunte primejdiile în căutarea insulelor făgăduite. Însă nici n-au apucat să se îmbarce cu toţii, că o furtună cumplită i-a făcut să tărăgăneze aventura,. iar, mai târziu, lucrurile au trenat şi planul oamenilor prea puţin hotărâţi a fost amânat. Până ce a fost abandonat cu totul.

Finio nu dorea neapărat un crâmpei de rai. Finio s-ar fi mulţumit şi cu mult mai puţin, cu un petic de pământ suficient pentru a-i găzdui universul, pentru a-l ţine intact şi pentru a nu-l tenta cu alte elemente. Foarte tânăr, el simţea deja din plin oboseala sarcinii cumplite asumate. Finio se sfârşea de oboseala nebuniei ce nu-l părăsea nici un moment, nedându-i deloc răgaz să se refacă. Lui Finio îi era suficientă şi insula plutitoare ce-l ducea niciunde, cu toată lipsa de confort, cu toată înghesuiala şi cu tot răstimpul furtunilor.

Al Cincizecilea nu era obişnuit cu privaţiunile. În limitele unui trai extrem de simplu, întotdeauna cineva de undeva a avut grijă să nu-i lipsească absolut nimic. O dată cu fuga, acel cineva de undeva nu a primit nici un fel de dispoziţii cum să

---

[1] Al Cincizecilea nici măcar nu era la curent de câte necazuri majore a scăpat, întrucât – pentru orice eventualitate şi în lipsa unor ordine clare – oamenii Mâinii Albe aveau măcar grijă să nu fie ucis.

procedeze în continuare. Supravegheat de departe, cu discreţie, Finio trebui să înveţe să se descurce singur. Mult mai repede decât se aşteptase, i se terminară apa şi hrana, iar aprovizionarea de pe ţărm s-a dovedit mai dificilă decât s-a aşteptat. Greutăţile se îngrămădeau zi cu zi.[1] După o săptămână de drum, întâlniră o corabie care-i preveni că locul este bântuit de piraţi. Şi arabi au fost reperaţi în zonă.[2]

În largul mării (sic!), Finio se pomeni într-o situaţie fără de ieşire: el răspundea de soarta „universului său", un univers părăsit printre valuri.

Pe de altă parte, el, care nu a lipsit până atunci decât de câteva ori cinci-şase ceasuri din cimitir, suferea de un dor cumplit faţă de locul unde s-a simţit întotdeauna lipsit de grijile existenţei şi ale oricărei agresiuni de aiurea. Fragmente numeroase din sufletul său au rămas în necropolă şi el tânjea după ele. Dar tocmai acolo nu se putea întoarce din cauza ameninţărilor bunicului. Adăugând la aceasta faptul că, de când a plecat de acasă, n-a reuşit defel să doarmă măcar o noapte scurtă, ca în cimitir, negăsindu-şi un culcuş şi neputându-se obişnui cu întunericul de pe corabie, întunericul mării fiind diferit de cel de lângă Roma, oboseala şi nervozitatea l-au făcut, un timp, să se certe cu toată lumea, iar spre sfârşitul primelor opt zile de călătorie, să intre într-o stare de nepăsare generală, devenind incapabil să adopte orice decizie.

Dar tocmai atunci se arăta necesar, mai mult ca oricând, să ia o hotărâre: tovarăşii lui, după ce, oricum, au părăsit împotriva dorinţei lor necropola, ţeseau spaime, îngroziţi de perspectivele aflate şi nu doreau în nici un caz să se aventureze mai

---

[1] Asta chiar şi în condiţiile amintite, când, fără să o ştie, era ocrotit de ce ar fi putut fi mai rău.

[2] În ce măsură erau adevărate veştile sau proveneau tot din grija confreriei, atentă să-l aibă pe nesăbuitul urmaş al căpeteniei cât mai aproape, de asemenea nu se mai poate afla. La un moment dat, a existat şi ideea de a i se oferi un exil liber-acceptat lui Finio şi, posibil, întregul drum să fi fost înscenat în acel scop. Din pricini necunoscute, pe parcurs, şi proiectul acela a fost abandonat.

departe în larg, iar echipajul tocmit să-i ducă mai în sud ar fi vrut şi el să se întoarcă, mai ales că banii conveniţi şi aşa îi încasase. Pentru că asupra lui Finio plana ameninţarea lui Infandus şi toţi însoţitorii lui erau în primejdie să-i împărtăşească soarta, singura soluţie părea să acosteze undeva la ţărm şi să-şi găsească azil într-un sat, sub pretext că ar fi venit din miazăzi, din Sicilia, unde un incendiu le-ar fi distrus casele. Ceea ce au şi făcut.

Totuşi, „universul lui Finio" nu-şi găsi liniştea decât pentru scurtă vreme. Cineva din sat răspândi zvonul că nu focul i-a gonit pe străini din ţinutul lor, ci o molimă cumplită le-a stârpit majoritatea rudelor şi a cirezilor de vite, iar ei n-au făcut decât să fugă de spaima epidemiei. De teamă de a nu fi adus boala cu ei, Al Cincizecilea şi ai săi au fost alungaţi din locul în care încă nici n-au apucat să se obişnuiască.

Din clipa aceea, situaţia li s-a înrăutăţit continuu: corabia, după ce îi lăsase pe mal, dispăruse cu repeziciune, iar zvonul că pribegii ar fi reprezentat ultimii supravieţuitori ai unei colectivităţi decimate de molimă îi devansa, în mod de neînţeles pentru ei, indiferent de direcţia înspre care se îndreptau. Oamenii le fugeau din cale şi erau primiţi cu pietre, atunci când încercau să intre într-o aşezare. Obosiţi, descurajaţi, flămânzi şi, în curând, zdrenţuiţi, cei ce-l însoţeau pe Al Cincizecilea păreau într-adevăr purtătorii unui stigmat oribil.

Acelaşi renume, probabil, i-a şi salvat. Neînarmaţi şi aparent nebeneficiind de nici o apărare, ei n-au fost niciodată atacaţi: boala care se spunea că ar duce-o cu ei le reprezenta cel mai teribil scut. Numai că imposibilitatea de a intra în contact cu alţi oameni – ceea ce visase iniţial Finio – îi împiedica să ajungă la hrană, deşi aveau asupra lor banii necesari s-o cumpere. De cele mai multe ori, nu reuşeau să ajungă nici la apă, fiind aşteptaţi în apropierea puţinelor fântâni şi izgoniţi din teama de a nu le strica limpezimea prin blestemul pe care-l purtau. Numeroase amintiri pe jumătate reale, pe jumătate uitate bântuiau prin zonă povestind despre alţi ciumaţi şi alţi leproşi care ar fi ajuns în acele locuri şi care, în loc să mulţumească pentru

modul cum au fost trataţi, au adus urgia cu ei. Spaima de boli îi făcea pe suferinzi respingători în ochii celorlalţi semeni şi nu existau decât puţini oameni sfinţi dispuşi să se ocupe de alinarea nenorociţilor.

Găsind un râu, micul grup o luă de-a lungul apei. Însă drumul era greu şi devenea tot mai dificil să cari vitele, pomii, copiii şi celelalte bagaje – de care Finio refuza să se despartă, întrucât le-a luat cu el din necropolă şi făceau parte din „universul său". Mergeau toată ziua, mânaţi din spate de ostilitatea băştinaşilor, informaţi din timp de fiecare dată de venirea lor. Noaptea dormeau istoviţi sub cerul liber şi, încetul cu încetul, începeau să nu mai spere. Să nu mai gândească. Doar mergeau de-a lungul râului de munte, care cel puţin le asigura apa de băut, şi se căţărau cu bagaje şi cu bolnavi pe cărările tot mai sălbatice şi tot mai abrupte. Le era foame şi nu aveau nici o ţintă în drumul lor.

Probabil că, aşa cum sperau şi localnicii, în scurtă vreme s-ar fi prăbuşit rând pe rând şi ar fi dispărut cu totul, din pricina animalelor de pradă. Nici leşurile nu le-ar fi rămas. Şi atunci s-a trezit energia paralizată din Finio. Ceea ce nimeni nu-l mai credea în stare, a înfăptuit el o zi, două, tot timpul. Al Cincizecilea reînvie din propria-i sfârşeală şi preluă cu energie soarta celor pentru viaţa cărora s-a făcut, prin plecarea din cimitir, cu adevărat răspunzător. El i-a condus pe un platou ferit, a organizat acolo o tabără, a avut grijă să se construiască mai multe colibe pe terenul accidentat. Copaci n-a permis să se taie pentru aceasta. Apoi a dispărut timp de câteva zile, lăsându-şi oamenii să se odihnească şi să-şi îngrijească bolnavii. A revenit curând şi i-a mutat într-un alt spaţiu ferit, unde au găsit loc să se instaleze cu toţii într-un domeniu părăsit, o fostă vilă a unui aristocrat. Vilă pe care, încetul cu încetul, au curăţat-o, au refăcut-o cu tot ce au mai descoperit refolosibil, aflând întregul grup un confort necunoscut niciodată de acei bieţi oameni obişnuiţi să se nască, să trăiască şi să moară în cavourile dezafectate ale unui cimitir.

Nimeni nu i-a deranjat în acel loc şi Al Cincizecilea ar fi putut fi mulţumit pentru soluţia găsită, soluţie mai convenabilă

chiar decât legendara insulă la care visase. Doar mâncarea lipsea, iar laptele celor câtorva vite slăbite de drum, precum şi diferitele fierturi din ierburi şi buruieni (desigur, uscate!) nu reuşeau să hrănească atâtea guri de bărbaţi, femei, bătrâni şi copii.[1] Finio i-a învăţat să cultive pământul (e greu de spus de unde şi-a amintit el de acest meşteşug), însă, până la prima recoltă, oamenii trebuiau să mănânce. Atunci a organizat o echipă de vânătoare (fiind permisă doar uciderea animalelor şi păsărilor de pradă) şi lucrurile ar fi decurs, probabil, ca în atât de des repetata poveste a lui Robinson Crusoe, dacă întâmplarea n-ar fi avut totuşi loc într-un spaţiu ce nu era tăiat de restul lumii decât de nişte păduri şi un neînsemnat şir de stânci. Dovadă că micuţa comunitate a început, pe nesimţite, să se înmulţească. Noii veniţi erau acceptaţi cu naturaleţe şi păreau să fie tot nişte dezrădăcinaţi aflaţi în bejenie, suficient de disperaţi pentru a ignora cumplitele zvonuri ce înconjurau „universul lui Finio", considerat sediul unei leprozerii.

Şi, din nou, Finio fu cel ce a rezolvat problemele de subzistenţă ale grupului. El a dispărut iarăşi şi a revenit cu alţi însoţitori, oameni pe care nu-i cunoştea nimeni şi care, nefiind socotiţi ca făcând parte din ciudata comunitate, au putut să se deplaseze în diferite sate şi să procure cele necesare. Deşi conducător incontestabil al grupului, cel ce-i stabilea ordinea vieţii şi îi garanta siguranţa şi atât de relativa bunăstare, tânărul şef nu era deloc încântat de sporirea continuă a colectivului său: un „univers" mai numeros mărea şi responsabilitatea sa, o responsabilitate ce-l copleşise şi când dăduse „suflet" doar câtorva fiinţe şi lucruri. Al Cincizecilea n-avea nostalgia marilor puteri, dorinţa de a conduce mulţimi. Un spaţiu limitat – cu toată viaţa ce o conţine – nu este diferit de teritoriile cu orizonturi infinite decât cantitativ şi există un hotar ce nu poate fi depăşit de nici

[1] Iniţial, Finio fusese însoţit de douăzeci şi opt de persoane. În prima lor tabără au rămas douăzeci şi cinci, dar, în curând, numărul comunităţii a crescut la peste patruzeci de membri. Apoi cifra s-a tot înmulţit, devenind incontrolabilă pentru scrib.

un suflet. Poţi da mai mult la puţini şi mai puţin la mai mulţi, ştia Finio, şi de aceea se ferea de prezenţa mulţimilor. Pentru că, văzându-le, le-ar fi luat automat în posesie.

Pe urmă, însă, concepţiile au început să-i fie mai puţin ferme. Pe măsură ce-şi dădea seama că nu te poţi feri la nesfârşit de alte şi alte întâlniri, decât claustrându-te într-un spaţiu etanş, în faţă i se deschideau două posibilităţi: să-şi părăsească tovarăşii şi să se retragă în singurătate sau să-şi împartă sufletul la toţi cei ce i-au intrat în raza de recepţie a simţurilor şi să-i servească de parcă s-ar servi pe sine însuşi – în fond, tot sufletul lui satisfăcându-l. Dar, îşi spunea, viaţa de anahoret – care, de altfel, îl fascina – devine o trădare dacă soseşte prea târziu. Sihăstria cuiva care a investit într-o mulţime de fiinţe şi lucruri înseamnă părăsirea vinovată a ceea ce a fost animat de propria-ţi speranţă.

Finio trecu prin câteva săptămâni de cumpănă. De acum, oamenii i se aflau într-o relativă siguranţă, renumele ce îi înconjura, precum şi neobişnuitul talent organizatoric al Celui de Al Cincizecilea îi fereau de întâlniri nedorite şi le ofereau elementarele mijloace de subzistenţă. (Că fiul lui Pamati era ocrotit discret şi de oamenii Mâinii Albe este probabil, însă, cu totul neaşteptat, el s-a descurcat excelent şi din proprie iniţiativă.) Finio şi-a câştigat răgazul să stea retras pentru a-şi pune marile întrebări, lăsând mecanismul să funcţioneze singur. Dispărând pentru mai multe zile, el nu făcea decât să întoarcă din nou şi din nou dilema pe toate părţile.

Concluziile la care a ajuns l-au convins că era mult prea târziu pentru el să se refugieze într-o peşteră sau în pustie. O viaţă izolată, îşi spunea, mai mult ca sigur că oferă satisfacţii inegalabile, ea permiţându-ţi să te îngrijeşti în întregime de toate cele din jur – cărora tu le-ai dat viaţă din sufletul tău. Însă o sihăstrie urmând unei vieţi în mijlocul lumii nu reprezintă decât o imensă trădare faţă de tot ce părăseşti, după ce s-a născut datorită ţie. Un anahoret adevărat nu este decât cel ce a fost abandonat – cu acest scop – la o vârstă suficient de fragedă pentru a nu păstra amintiri şi destul de matură spre a avea

minime şanse să supravieţuiască singur. Finio era hotărât să-i rezerve această soartă primului său fiu. Până atunci, a făcut această experienţă cu un băieţel din grupul său. Copilul a dispărut, eveniment ce a constituit singurul episod nefericit din întreaga experienţă trăită de comunitatea pierdută în pădurile din munţii fără stăpân. Al Cincizecilea pleca tot mai des din tabără şi supraveghea modul cum se descurca pruncul abandonat. Însă acela nu se descurca deloc. Revenind, într-o zi, Finio îl găsi mort. Ceea ce îl făcu să se simtă îngrozitor de vinovat. „Nu noi suntem cei ce avem dreptul să hotărâm cine poate şi cine nu poate să fie abandonat", îşi spuse resemnat.

De atunci, gândirea i se schimbase din nou. Înainte vreme, retragerea în singurătate fusese pentru el un ideal al grijii faţă de propriul univers. Faţă de propriul suflet. În clipa când descoperi că sufletul este primit de la Dumnezeu, avu revelaţia că anahoretul nu se îngrijeşte plenar doar de un univers suficient de redus spre a-l putea îngriji cu puterile-i limitate, ci se dedică lui Dumnezeu, de unde au venit şi sufletul său şi sufletul pe care el l-a împrumutat celor din jur. Ca să nu-ţi trădezi universul, pustnic trebuie să te naşti, concluzionă Finio, şi nu mai vedea nici un sens pentru care să rămână, împreună cu oamenii săi, ascuns în codru.

Dacă...

Dacă n-ar fi fost conflictul cu Infandus, Finio n-ar fi ezitat să se întoarcă. Nu pentru că viaţa din munţi i s-ar fi părut mai grea, ci fiindcă avea nostalgia a tot ceea ce a cunoscut în necropolă şi nu putuse lua cu el. O nostalgie dureroasă, întrucât era amestecată cu îngrijorare.

Al Cincizecilea a rămas în pădure peste un an şi jumătate. Între timp, comunitatea i-a crescut, în jurul fostei vile adăposturile s-au transformat în colibe şi apoi în case. Cei ce s-au alăturat grupului iniţial nu erau interogaţi în legătură cu trecutul lor, dar trebuiau să promită că se vor supune regulilor locului. Cei ce n-au făcut-o au fost alungaţi. Şi au fost şi cazuri când intruşi veniţi cu gânduri agresive au fost ucişi.

Încetul cu încetul, tabăra s-a transformat într-un sat. Un sat cu un renume incert, însă, până la urmă, acceptat de către băştinaşi, deşi noii veniţi au rămas până la capăt o comunitate închisă, permiţându-şi orice legătură cu exteriorul doar spre a-şi procura, prin schimb în natură sau prin plată, cele necesare traiului. Noutatea stingându-se, aşezarea a primit numele locului. Ea exista.

Cu atât mai ciudat li s-a părut oamenilor regiunii când n-au mai apărut mesageri din codru, când nu li s-au mai solicitat cereale şi sare, obiecte de gospodărie şi unelte, când n-a mai venit nimeni din partea celor ce au fost consideraţi o sectă retrasă. După o vreme, cercetând la faţa locului, indigenii au găsit colibele goale, multe dărâmate, şi nici un om în satul părăsit. Vila fusese abandonată cu toate amenajările intacte, iar singura construcţie nouă din piatră, ridicată până la jumătate, dovedea că plecarea a avut loc pe neaşteptate. (Construcţia ar fi trebuit să devină o biserică, neştiindu-se decât din zvonuri amănunte în legătură cu cei ce au început-o. Totuşi, după secole, nemaicunoscându-se legendele iniţiale, ci doar variante mult mai favorabile în legătură cu primii ei constructori, ruina a fost consolidată şi crenelată. Astăzi se află acolo o mânăstire, deşi istoria întemeierii ei povesteşte cu totul alte mituri despre originea edificiului iniţial.)

Despre schimburile în natură efectuate de oamenii Celui de Al Cincizecilea cu băştinaşii din partea locului doar atât: Finio trebuise să fie de acord să-şi calce pe inimă şi să consume hrana astfel procurată, chiar dacă el niciodată n-ar fi admis să fie martor la recoltarea unor plante vii şi, cu atât mai puţin, la sacrificarea unor animale pentru blană sau piele. (Carnea drept hrană continua s-o respingă.) În fond, spunea el, găsindu-şi o scuză rezonabilă, ceea ce n-a fost simţit nemijlocit de către el nici nu are cum face parte din universul său, asemenea celorlaltor plăsmuiri cărora le-a împrumutat sufletul. Pentru el, o piele tăbăcită primită drept piele tăbăcită n-a aparţinut niciodată unui animal viu.

În primăvara târzie a lui 768, lui Infandus îi era tot mai limpede că-şi joacă ultimele cărţi. Totul mai era posibil, deşi, pentru prima oară de la înfiinţare, Mâna Albă cunoştea tulburări la vârf. Infandus a făcut enorm pentru revigorarea confreriei, însă maşinăria pe care a curăţat-o de rugină şi a perfecţionat-o atât de mult devenea tot mai dificil de stăpânit. Al Patruzeci şi optulea era conştient că un asemenea angrenaj, dacă nu e condus autoritar şi de o singură voinţă, se poate lesne autodistruge. Era momentul când, într-un pariu cu sine însuşi, Infandus era hotărât fie să restabilească intactă autoritatea conducătorului suprem asupra societăţii din nou vii şi mai puternice ca oricând, fie – în caz de nereuşită – să se dea necondiţionat la o parte. Pentru că o asemenea tentativă decisivă n-avea voie să dureze prea mult timp fără a periclita integritatea confreriei, el şi-a oferit un răgaz de un an. Plan pe care l-a destăinuit şi demnitarilor săi.[1]

Spre a-şi impune punctul de vedere, Infandus era obligat să restabilească şi tradiţionala continuitate. Aşa că încercă o reconciliere cu Pamati şi îşi rechemă în necropolă nepotul.

Dacă realizările sale de fond erau remarcabile, Al Patruzeci şi optulea trebui să-şi recunoască tragicul adevăr că nu numai fiul nu va fi niciodată în stare să-l urmeze, dar că nici nepotul nu-i era mai apt. Asta chiar dacă nebuniile celor doi erau diferite. „Măcar dacă ar fi tâmpiţi, se căina el. Un tâmpit poate fi condus de curatori cinstiţi şi cu iniţiativă." Dar atât Pamati, cât şi Finio erau înzestraţi cu inteligenţe deosebite, cu memorie fabuloasă, doar că isteţimea lor păşea pe nişte drumuri ce se rupeau ireconciliabil de cele ale celorlalţi oameni.

---

[1] Poate că dacă şi-ar fi urmărit demersul în taină, ar fi reuşit. În toamna lui 768, Mâna Albă a repurtat şi numeroase succese strălucite. Principala izbândă era aceea că societatea secretă a început să fie recunoscută de marile cancelarii ale vremii, chiar dacă pentru vulg ea a rămas în continuare o bandă de tâlhari. Cei ce i se opuneau din interior lui Infandus erau şi ei în concurenţă cu timpul, fiecare izbândă a Celui de Al Patruzeci şi optulea slăbindu-le poziţia. Făgaşul confreriei fiind bun, ei au grăbit înlăturarea – cât se mai putea – a celui ce a creat acest făgaş.

Ocupat până peste cap cu marile sale iniţiative, Infandus trebuia să urmărească mai atent şi activitatea urmaşilor săi. Dacă până atunci încercase să ignore toate semnalele disperate ce i se aduceau la cunoştinţă, în doar câteva zile fu obligat să admită că propriul său fiu nu numai că nu-l va putea înlocui niciodată, dar că, prin tot ceea ce făcea, aducea imense prejudicii Mâinii Albe. Pamati reuşea să zădărnicească, în soliile ce-i erau încredinţate, tot ceea ce se pregătise în locurile respective cu trudă în ani de zile. Pagubele pricinuite erau atât de mari, încât tatăl său decise să-l înlăture. O făcu în spiritul complicatelor scenarii imaginate de el – cu succes – de atâtea ori. Al Patruzeci şi nouălea trebuia să pară că a fost otrăvit de un duşman redutabil, însă agreat de rivalii din interior ai lui Infandus. O asemenea crimă i-ar fi întors şi pe cei mai neîmpăcaţi adversari împotriva celui ce a ucis (în cunoştinţă de cauză!) un grad atât de înalt al Mâinii Albe. Rezolvându-se, astfel, prin răzbunare, şi o problemă de politică mare. Doar că Pamati nu şi-a respectat nici de data aceea itinerarul soliei şi a scăpat cu viaţă. Până ce a aflat desfăşurarea evenimentelor, Infandus a trecut printr-un zbucium pe care cu greu şi l-a putut stăpâni şi a răsuflat uşurat când i s-a raportat că Pamati iar nu s-a ţinut de cuvânt. Era un semn de la Dumnezeu, îşi spunea Infandus, înţelegând că nu îi este îngăduit să-şi condamne fiul la moarte, chiar dacă ar fi făcut-o cu mare durere şi doar în favoarea societăţii secrete. Nu-i era permis să-şi condamne fiul la moarte fără a trebui să dea şi el socoteală.

La revenirea în cimitir a lui Finio, lucrurile i se părură bunicului său şi mai clare: dacă l-ar înlătura pe Pamati şi l-ar înlătura şi pe Finio, continuitatea s-ar rupe, fiul sperat al nepotului fiind prea departe pentru a putea prinde mâna pe care bunicul zadarnic i-ar întinde-o. Mai ales că şi acel ipotetic strănepot ar putea fi la fel de nefolositor Mâinii Albe ca şi tatăl şi bunicul său. La întoarcerea în cimitir, Finio avu prilejul să mai stea de trei-patru ori de vorbă cu Infandus. Însă acesta se lămuri de la prima discuţie, şi doar încăpăţânarea într-o minune îl făcu pe Al Patruzeci şi optulea să mai persevereze de câteva ori. Speranţa într-o minune şi dificultatea teribilă a deciziei pe care urma s-o ia.

Finio reveni în necropola de lângă Roma cu oamenii, cu animalele şi cu pomii luaţi cu el cu aproape doi ani în urmă. Ba mai mult, la întoarcere, aducea şi alţi însoţitori, şi alte animale, şi alţi arbori. Călătorind, de data asta, în deplină siguranţă, cărase cu el şi o mulţime de amintiri concrete din tabăra din pădure. Două corăbii fură necesare să transporte toate astea, Al Cincizecilea condiţionând înapoierea de posibilitatea de a aduce cu el cât mai multe fiinţe şi obiecte ale „universului său".

– Toate astea sunt animate de sufletul meu şi, părăsindu-le, ele ar dispărea.

Justificare ce-l îngrozi pe Infandus. Şi-l lămuri.

Infandus se afla în faţa unei totale lipse de alternativă: cu ce finalitate să umple el răgazul de un an pe care şi l-a acordat? Orice izbândă strălucită, pe plan general şi în favoarea confreriei, nu avea şansa continuării din perspectiva tradiţionalei succesiuni. Devenise evident că, orice ar face, Al Patruzeci şi optulea va trebui să predea ştafeta unui urmaş numit (de el sau de alţii) la conducerea Mâinii Albe. Succesele, plăcerea misiunii, conştiinţa importanţei ei şi, nu în ultimul rând, obişnuinţa izvorâtă din lunga perioadă cât a fost un conducător autocrat şi necontestat l-au făcut să continue.

Dar, treptat, şi exigenţele lui Infandus, şi exigenţele rivalilor săi au devenit tot mai mari şi orice amânare, orice măruntă neîndeplinire erau percepute ca eşecuri grave. Când izbânzile au început să fie într-adevăr înlocuite – în toamna anului 768 – cu înfrângeri, motivaţia lui Infandus de a continua a trecut şi ea prin momente de îndoială, iar răstimpul de un an, pe care şi l-a fixat pentru a găsi o soluţie fezabilă de viitor, i se păru tot mai lipsit de sens.

Spre iarnă, îi devenise limpede că un şef cu o asemenea răspundere ca a sa, bântuit de întrebări, nu va mai putea fi omul ferm, trebuincios Mâinii Albe. Chiar dacă nu se putea încă observa şovăiala în acţiunile sale, aceasta mai mult ca sigur că, mai devreme sau mai târziu, ar fi apărut şi ea. La începutul lui decembrie, Infandus se hotărî să renunţe. El convocă pentru ziua de 5 o adunare a „invizibililor".

În mod nefericit, atât Pamati, cât şi Finio au auzit de acea reuniune planificată, chiar dacă nimănui nu-i era clar ce avea de gând să le comunice invitaţilor şeful. Dacă Pamati era tot mai excitat şi convingerile îi erau tot mai radicale, Finio, dimpotrivă, trecea printr-o depresie tot mai profundă. La revenirea în necropolă, el găsi locurile schimbate. Obiectele şi plantele, de care era atât de ataşat, se modificaseră, fuseseră înlocuite sau dispăruseră cu desăvârşire. Amintirile şi nerăbdarea reîntâlnirii le trădau. Erau altele. Şi oamenii erau alţii. Superbele tablouri de pe rândurile de morminte din „Cimitirul onorabil" fuseseră sfărâmate cu brutalitate. Nenumărate plăsmuiri – cărora el „le dăduse suflet" – erau de negăsit. Când „le-a dat suflet", Finio s-a angajat ireversibil faţă de ele. Plecând, practic, le-a omorât.

În noaptea de 4 decembrie a anului 768, oamenii lui Pamati (?) le-au dus în „Buricul cimitirului", în locul unde se întâlneau cele patru braţe ale crucii marilor alei, pe toate rudele lui Infandus, pe toţi urmaşii legendarului Levantin. Nimeni nu a fost uitat şi modul cum s-a procedat dovedeşte că acţiunea a fost premeditată cu migală. Fie că erau oamenii fideli lui Pamati, fie că alţii s-au folosit de nebunia aceluia, totul s-a petrecut după un ritual macabru, în care scenariul a fost învăţat după o formulă matematică.

Oricine ar fi vrut să profite de pe urma nebuniei Celui de Al Patruzeci şi nouălea n-ar mai fi putut opri angrenajul pus în mişcare de un amalgam între charisma lui Pamati, zgândărirea unor vechi eresuri, oferta fundamentării pe baza unor misterioase ştiinţe de erudiţie populară, fanatizarea discipolilor şi un algoritm infailibil cu sfârşit tragic. Oamenii au fost ordonaţi pe grupuri, toţi ştiau de ce trebuie să se năpustească asupra lui Infandus nouăsprezece bărbaţi şi nu optsprezece sau douăzeci şi de ce doar la anumite cuvinte ale unor incantaţii, acompaniind ritualul, trebuiau să lovească. Infandus însuşi a priceput destul de târziu ce se întâmplă (dar angrenajul, oricum, nu mai putea fi oprit). El a fost cel care a încercat să se opună, reuşind chiar să strice amănuntele scenariului, înţelegând că toate speran-

ţele, planurile şi temerile i-au fost zadarnice şi că nebunia fiului său s-a dezvoltat implacabil şi a fost cea care a orânduit cursul evenimentelor. Infandus, încă puternic şi hotărât, încă şeful suprem al Mâinii Albe şi a tot ce pornea din necropola de lângă Roma, a reuşit să întrerupă ceremonialul şi să-l ucidă pe Pamati. Şi în Finio s-au trezit toate forţele latente şi a luptat şi el, indiferent la rănile ce-l acopereau tot mai mult, ritmic, pe anumite vocale ale cântecelor. Finio vedea cum tot universul său, faţă de care avea răspunderi absolute, este nimicit bucată cu bucată. Şi fiecare om, fiecare fir de iarbă, fiecare obiect nimicit îi produceau lui dureri fizice. Acestea, simţea el, constituiau adevăratele sale răni.

Însă cum să ucizi pe cineva care face şi el parte din universul tău, pe care – şi pe el – îl percepi aşa cum îl percepi tot datorită ţie, cum să te îndârjeşti atât împotriva ta însuţi? Doar atunci când i-a venit şi femeii sale rândul să fie ucisă (fiindcă purta în pântece un copil care ar fi putut fi băiat, caz în care ar fi devenit un posibil Al Cincizeci şi unulea), doar când şi femeia lui a fost omorâtă şi a început şi Finio să lupte nu ca un demiurg, ci ca un bărbat, doar atunci scenariul s-a putut desfăşura până la capăt, aşa cum l-a conceput dementul său regizor.

Citim în Kohelet: „Omul nu poate cuprinde de la început şi până la sfârşit lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu".

Aici se termină povestea Celui de Al Cincizecilea. El a murit alături de toţi bărbaţii din stirpea sa. Mâna Albă a trecut printr-o criză din care a ieşit cu bine. Dar, la fel ca şi pentru toţi ceilalţi oameni, ea devine un subiect misterios pentru urmaşii din Şir. Nici unul dintre nepoţii lui Finio nu va bănui ascendenţa sa atât de apropiată de confrerie şi, când va auzi de ea, i se va părea o forţă despre care nu e bine să vorbeşti decât în şoaptă. O forţă misterioasă şi înspăimântătoare.

Cum a şi fost.

La moarte, Finio redevine Fingo. Universul lui s-a sfârşit o dată cu el. „Acoperit de răni, el a sărit să-şi apere *toate* rudele,

care, unele, se omorau între ele." Universul lui a făcut astfel implozie, după ce, inițial, a fost agresat din afară.

Fingo (a forma, a modela, a turna în metal, a atinge, a aranja, a pieptăna, a construi, a crea, a realiza prin învățătură şi atâtea altele), Fingo îşi va etala toate sensurile în urmaşi, în recrearea continuității Şirului, atunci când nimic nu părea s-o mai permită.

Cei Cincizeci pot fi considerați a se afla la borna de la jumătatea drumului. A cărui drum? Calculele complicate ale celor care, asemenea lui Pamati, au dus la atâtea explicații savante, precum şi la atâtea excese nu ne vor putea da răspunsul. Pentru scrib, singura replică acceptabilă este doar aceea că „după Al Cincizecilea au urmat Ceilalți".

De ce? Nu este nici de puterea şi nici de competența aceluiaşi scrib s-o ştie. Scrib care nu poate spera decât să-i mai fie dat să-l întâlnească, alături de cititor, pe Al O Sutălea. Pentru aceasta scribul are nevoie de timp, întrucât „Timpul îmbătrânind împreună face să dispară totul". (A spus-o – şi – Eschil.)

Şi cine ştie cât va fi „totul"?

ANEXĂ

FINIO

Motto:
„Fiecare îşi creează propria sa lume."
(Lubbock, Peace I.)

Finio. Dumnezeu a făcut lumea. Nimeni nu-l cunoaşte pe Dumnezeu, dar lumea este ştiută de noi toţi. Dumnezeu supravieţuieşte prin lume. Finio este o părticică a acestei lumi. Finio este o parte a dumnezeirii şi Dumnezeu însuşi. Dumnezeu este Finio şi Finio este Dumnezeu. Însă Dumnezeu sunt şi eu, aşa că eu sunt Finio, fratele meu şi nepoata mea şi bunica. Eu sunt întregul univers şi eternitatea. Eu sunt Dumnezeu.

Când am creat globul pământesc şi soarele şi luna, şi florile, animalele, şi păsările şi, pe urmă, şi pe mine însumi, ca o chintesenţă a întregii lumi, mi-am dat seama că nu voi fi numai Homer şi Phideas, Galileu şi Giordano Bruno, Michelangelo şi Faust. Eu am fost şi Savonarola, şi Gingis Han, şi calul acestuia

şi urina eliminată de acel cal. Sunt în aceeaşi măsură şi Shakespeare şi Kurtz Mahler, sunt cel mai mare masochist, în măsura în care sunt şi cel mai mare sadic, bestie, brută, prunc-ucigaş şi paricid.

Eu sunt Dumnezeu. Dumnezeu sunt eu. Dumnezeu sunt eu.

M-au dus la balamuc şi m-au închis într-o cameră cu gratii. Le-am repetat de atâtea ori: „Eu sunt Dumnezeu. Îngenuncheaţi, necredincioşilor, în faţa mea!" Ei dădeau din umeri şi mă legau. La început, m-am mâniat şi i-am blestemat. Apoi mi-a fost milă de ei: mi-am adus aminte că ei sunt şi eu, că eu sunt şi ei. Am fost fericit când mă băteau. Meritam.

Cu timpul, însă, n-am mai putut să rabd. Aerul a devenit înăbuşitor în camera mea şi loviturile lor mă dureau tot mai tare. Iar, printre gratii, vedeam ramurile de măr în floare. Într-o zi m-am simţit obosit şi nu le-am mai spus că sunt Dumnezeu. Sunt doar un amărât bolnav şi istovit. Au zâmbit cu îngăduinţă şi mi-au dat drumul.

Astăzi sunt contabil la un mare trust, unde mă duc în fiecare dimineaţă şi mă întorc la ora trei după-amiază. Vara mi-e cald şi iarna mi-e frig.

Şi chiar de se va mai naşte cineva după mine – poate că o să se mai nască, totuşi, cineva – niciodată nu se va mai putea crea o lume, pentru că lumea sunt eu, iar eu am murit.

CUPRINS

ROMANUL ROMÂNESC

CONTEMPORAN

Romanul istoric, cu şi fără ghilimele, istoric-istoric, mascat în haina parabolei şi alegoriei despre prezentul-care-arde, postmodern, jonglând cu timpii istorici, sau doar "răspunzând" la reziduul tautologic pur retoric: "Dar ce *nu* este un roman istoric?", cunoaşte în literatura noastră o temeinică tradiţie. În prelungirea acestei moşteniri literare, se înscrie şi Gheorghe Schwartz, cu al patrulea volum, "Mâna albă", dintr-un ciclu romanesc care mai cuprinde "Anabasis" (1988), "Ecce homo" (1993) şi "Oul de aur" (1998). Prozatorul şi-a declarat deja programul estetic. El ambiţionează să realizeze, între altele, o sută de vieţi, din tată în fiu, începând cu antichitatea babiloniană pentru a poposi în zilele secolului XX. Cartea merită citită pentru spectacolul unei inteligenţe superproductive, pentru portretele migălos realizate, cu acribia unui călugăr medieval, pentru ingenioasele paranteze explicative, pentru astuţia şi îndărătnicia detectivistică a căutătorului de aur. V-aţi imaginat că filonul de aur seacă vreodată? Vă înşelaţi. Schwartz îl găseşte acolo unde se credea că a dispărut, săpând cu picamărul într-o stâncă ce abia-abia se mai ţine, deszăvorăşte galeriile închise şi, învingându-şi teama, sub ameninţarea că totul se poate prăbuşi în orice clipă, află pepita ce sclipeşte sub fasciculul de lumină al lanternei.

Dan Grădinaru

Autor a douăsprezece romane şi patru volume de proză scurtă, **Gheorghe Schwartz** (n.1945) se prezintă azi nu numai drept unul dintre cei mai prolifici prozatori români contemporani, dar şi ca stăpân al unui teritoriu livresc original şi dens în semnificaţii.
Romanul său, *Oul de aur*, Ed. ALLFA, 1998 a fost distins cu Premiul pentru Roman al Uniunii Scriitorilor.

ISBN 973-9477-54-2

EDITURA

